ΘΕΟΔΩΡΑ ΦΡΑΝΤΖΗ.

Η

Η ΗΤΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,

ΥΠΟ ΤΟΥ

Αἰδεσίμου Ι. Μ. NEALE, κτλ.

Μετεφράσθη ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

ΥΠΟ

Χ. Α. ΠΑΡΜΕΝΙΔΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

—ooo—

ΘΟΡΥΒΩΔΕΣ καὶ πολύκροτον συμπόσιον ἐτελεῖτο ἐντὸς μεγαλοπρεπεστάτου μεγάρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν θυελλώδει ἑσπέρᾳ, περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου τοῦ 1452 ἔτους εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, τῆς ὁποίας τὸ δάπεδον καὶ τὸν θόλον ἐκόσμει τὸ καθαρὸν τῆς Πάρου μάρμαρον, καὶ τὴν ὁποίαν ἐστήριζον ὡραῖοι κίονες πρασινωποῦ Καρυστίου λίθου. Τὸ συμπόσιον συνεκροτεῖτο ἐκ περίπου εἴκοσι συνδαιτυμόνων, τοῦ ἄνθους τῆς Βυζαντινῆς ἀριστοκρατίας. Αἱ κέδρινοι τράπεζαι, κεκοσμημέναι ὑπὸ χρυσίου καὶ ἀργυρίου, ἀπέστραπτον εἰς τὰς λαμπηδόνας τῶν πολυτελῶν κηροπηγίων καὶ τῶν λαμπάδων, αἱ δὲ λυχνίαι, τρεφόμεναι ὑπὸ τοῦ ἡδίστου τῆς Ἀνατολῆς ἐλαίου, ἔχυνον τὰ φῶτα αὐτῶν ἐπὶ βαρυτίμων περικοσμημάτων. Πολυδάπανα δὲ καὶ λίαν τεχνηέντως παρεσκευασμένα ἐδέσματα παρετίθεντο ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, μαρτυροῦντα ὅτι ὁ ἀρχιμάγειρος τῶν Βυζαντινῶν ἀνακτόρων συγκατετέθη ἵνα χορηγήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ εἰς τὸ συμπόσιον τοῦτο. Ἐκ διαλειμμάτων δὲ μουσικὰ ὄργανα ἔχυνον ἐκ τῆς περιθεούσης παστάδος θελκτικὴν μελῳδίαν, καθ' ἣν ὥραν ὁ οἶνος ἐκυκλοφόρει δαψιλέστερον, ἡ εὐθυμία ἀνεζωπυρεῖτο καὶ αἱ παρειαὶ τῶν ὁμοδείπνων ἠρυθραίνοντο.

Καὶ ἐντὸς μὲν τῆς αἰθούσης ἐτελεῖτο τὸ θορυβῶδες συμπόσιον· ἔξωθεν ὅμως ὁ μεσημβρινὸς ἄνεμος ἐβόα, καὶ θυελλώδης βροχὴ καὶ χάλαζα ἔπληττον τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν, τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰ προπύργια. Τὰ μαρμάρινα δώματα τῶν ἀνακτόρων ἦσαν πλήρη βροχῆς, καὶ τὰ τελευταῖα φύλλα τῶν δένδρων καταπίπτοντα διεσκεδάζοντο εἰς τὸν στροβιλίζοντα ἄνεμον, ἐν ᾧ διὰ τῶν μεγάλων τῆς αἰθούσης παραθύρων (διότι ὁ οἶκος ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κυριαρχίας τῶν Λατίνων), ἐξήρχετο ὑπόθαμβος λαμπρότης, καὶ μεταξὺ τῶν ὀρυγμῶν τοῦ ἀνέμου ἡ γλυκύτης τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων διεχύνετο εἰς τὸν κῆπον.

— Προπίνω, εὐγενῆ Πρωτοβεστιάριε, ἔκραξεν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ συμποσίου, προπίνω μὲ τὴν ἄδειάν σας, ἐξαίρετοι φίλοι, ὑπὲρ εὐοδώσεως τῆς πρεσβείας τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ, καὶ ὑπὲρ ἐπιτεύξεως ὡραίας νυμφίας διὰ τὸν σεβαστὸν ἡμῶν αὐτοκράτορα.

Αἱ φιάλαι, πληρωθεῖσαι ὑπὸ Χίου οἴνου, ἐσπινθηροβόλησαν, καὶ ἡ πρόποσις ἐγένετο παρὰ πάντων ἀποδεκτή. Κατευνασθέντος δὲ ὀλίγον τοῦ θορύβου, ὁ Γεώργιος Φραντζῆς, ὁ πιστότατος φίλος τοῦ τελευταίου τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ Μέγας Πρωτοβεστιάριος τοῦ Κράτους, ἐγερθεὶς εἶπε·

— Σᾶς εὐχαριστῶ, εὐγενεῖς φίλοι, διὰ τὴν πρόποσιν. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ τελευταία πρεσβεία μου οὔτε εὐάρεστος εἰς ἐμὲ οὔτε τελεσφόρος εἰς τὸν κύριόν μου ἀπέβη· ἀλλὰ διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν εὐχῶν τοῦ Ἁγ. Δημητρίου θέλομεν χαιρετίσει μίαν Σεβαστὴν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους. Ἤδη δὲ ἀς προπίωμεν εἰς ὑγείαν τοῦ Μεγάλου Δουκός, τοῦ εὐγενοῦς ἡμῶν ξένου Λεοντίου!

Ἐλάλησε μὲν μετὰ φαιδρότητος καὶ χαρμονῆς, ἀλλ' ἓν βλέμμα ἤρκει νὰ παρατηρήσῃ ὅτι δὲν ἦτο

ἁπλοῦς εὐωχητής· στιγμιαία δὲ σκέψις ἠδύνατο νὰ διεγείρῃ τὴν ἀπορίαν, πῶς οὗτος παρευρίσκετο ἐν μέσῳ τοιούτου θορύβου. Ὑψηλοῦ ὢν ἀναστήματος, αὐστηρὸς καὶ σοβαρός, ὁ Γεώργιος Φραντζῆς ἐφαίνετο ὅτι μετὰ μόχθου πως συνεμορφοῦτο πρὸς τοὺς παρακαθημένους. Μετὰ τὴν ἀνταπόδοσιν ὅμως τῆς προταθείσης εἰς τιμὴν αὐτοῦ προπόσεως, καθήσας ἐπανέλαβε τὴν συνδιάλεξιν (σπουδαιοτάτην ὡς ἐφαίνετο) μετὰ τοῦ παρακαθημένου ὁμοδείπνου. Οὗτος δέ, ὡς ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ, τῶν τρόπων καὶ τῆς γλώσσης, ἐφαίνετο Φράγκος· ἀλλὰ τὸ νεάζον τῆς εὐγενοῦς φυσιογνωμίας, ἡ κλίνουσα ἐπὶ τὸ ἀθλητικώτερον μορφὴ αὐτοῦ, καὶ ἡ φαιόχρους, οὖλη καὶ περικοσμοῦσα τὸ ὑψηλὸν μέτωπόν του κόμη, ἐμαρτύρουν ἀναμφιλέκτως ὑπὲρ τῆς ἀγγλικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος δέ Ῥυστών, Μέγας Ἀκόλουθος τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Βαραγγίων, ἢ Ἄγγλων σωματοφυλάκων τοῦ Σεβαστοῦ. (α)

— Τώρα, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ἐνόσῳ οἱ μωροὶ οὗτοι μᾶς ἀφίνουσιν ἡσύχους, καὶ δὲν προσέχουσιν εἰμὴ εἰς τὸν οἶνόν των, ἂς λαλήσωμεν περισσότερα. Μετὰ τὴν τελευταίαν ἐπιστροφήν μου καὶ μετὰ τὰς ἀναριθμήτους ἀντεπισκέψεις, δὲν εὗρον εὐκαιρίαν νὰ μάθω τί πρέπει νὰ πράξωμεν, καὶ τί πρέπει νὰ φοβώμεθα. Τώρα εἰπέ με τὸ χειρότερον, ἂν ὑπάρχῃ τι χειρότερον ἐκτὸς τῶν ἀδομένων.

— Τῷ ὄντι, Ἄρχων μου, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, βλέπων τις τὸ συμπόσιον τοῦτο; φαντάζεταί ποτε ὅτι αὐτοῦ πλησίον, ἐντὸς τοῦ Καταστένου, ὑπάρχει φρούριον τοῦ Ἀμουράτου, καὶ ὅτι, πλησίον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀσωμάτων, πέντε μόλις μίλια πρὸ τῆς πόλεως, ὁ Μωάμεθ ἀνήγειρε τοιοῦτον προμαχῶνα, κατέστη κύριος τοῦ Βοσπόρου καὶ ἐκτείνει τὸ κράτος του μέχρις αὐτῶν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως; Πῶς μᾶς ἐσυγχώρησε τὸ τελευταῖον ἔτος, γνωρίζει αὐτὸς καλῶς· ἀλλὰ πῶς θέλομεν περιμείνει τὸ ἐρχόμενον, μόνος ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει.

— Καὶ ὅμως, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, οἱ αὐλοκόλακες παριστῶσι τὰ στρατιωτικὰ ἔργα τῶν Ἀσωμάτων ὡς ἐφήμερα τεχνάσματα. Ὁπόταν δὲ προκύψῃ καλητέρα συνεννόησις μεταξὺ τῶν δύω ἐθνῶν, θέλουν, λέγουσι, κρημνισθῆ. Καὶ οὕτω σπαταλῶσι τὸν καιρὸν ἐρίζοντες περὶ τίτλων, περὶ προεδρείας καὶ περὶ ὅλων τῶν ὑποθέσεων τῆς αὐτοκρατορικῆς ταύτης παρῳδίας.

— Ὀφείλετε νὰ λάβετε τὴν βοήθειαν τῶν Λατίνων, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης, ἢ ἄλλως παράδοσις ἄνευ συνθήκης εἶναι τὸ ἔσχατον καταφύγιον. Ἀ! ἐνθυμήθην. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ καρδινάλιος Ἰσίδωρος ἔφθασε πλησίον τῆς Σηλυβρίας;

— Ταχυδρόμος τις ἔφερε τὴν εἴδησιν σήμερον· θέλει βεβαία συγκροτηθῆ Σύνοδος, ὁ Καρδινάλιος θέλει λειτουργήσει εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, καὶ αὐτοῦ θὰ τελειώσουν τὰ πράγματα. Ὅσον δὲ περὶ πραγματικῆς βοηθείας παρὰ τοῦ Νικολάου, τὴν περιμένω μᾶλλον ταχύτερον ἀπὸ τὸν Πέτρον Ἰωάννην.

— Τὸ σφάλμα εἶναι μᾶλλον ἰδικόν σας παρὰ ἰδικόν του, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος τολμηρῶς. Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἤκουσα ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸν Μεγάλον Δοῦκα λέγοντα, ὅτι ἐπροτίμα νὰ ἴδῃ ἐντὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας τὴν τιάραν τοῦ Σουλτάνου, ἢ τὸν πῖλον τοῦ Καρδιναλίου.

— Ἂς μὴ φιλονεικῶμεν περὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ σφάλματος, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, σοβαρῶς. Εἶσαι Λατῖνος, καὶ μεταχειρίσου κάθε τρόπον νὰ πείσῃς τὸν Καρδινάλιον νὰ σεβασθῇ τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ. Ὅ,τι τὸν ὑπαγορεύει ἡ συνείδησίς του νὰ ἐπιβάλῃ, ἂς τὸ κάμῃ· ἀλλ' εἶναι περιττὸν νὰ ἐπιμείνῃ εἰς νεωτερισμούς. Εἴμεθα οἱ ἀσθενέστεροι, καὶ ὡς τοιοῦτοι πρέπει νὰ ὑποχωρήσωμεν· ἀλλὰ πείσατέ τον, χάριν τῆς κοινῆς Χριστιανωσύνης, καὶ χάριν τῶν κοινῶν ἡμῶν ὑποθέσεων, νὰ μεταχειρισθῇ τὴν δύναμίν του φιλανθρώπως.

— Θέλω δοκιμάσει, εἶπεν ὁ Ῥυστών, ἀλλ' ἠξεύρε ὅτι εἶναι ἄνθρωπος ὅστις δὲν χάνει καμμίαν εὐκαιρίαν, οὔτε παραμελεῖ τὴν ἐλαχίστην λεπτομέρειαν. Ἀλλὰ, καὶ μὴ μὲ κατηγορήσῃς ὡς ματαιόφρονα· εἶναι ἀληθέστατον ὅτι δὲν ἔχετε οὐδὲ ἕνα ἐντόπιον στρατιώτην εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ἐμπιστευθῆτε ἐν ὥρᾳ κινδύνου. Τὰς στρατιωτικὰς ἐπιθεωρήσεις καὶ τὰς παρατάξεις ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐκτελοῦν ἀρκετὰ καλά· ἀλλὰ φαντάσου τὸ Τουρκικὸν στράτευμα ὑπὸ τὰ τείχη, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι αἱ γυναῖκές σας ἤθελον δείξει τὴν αὐτὴν γενναιότητα.

— Καὶ περισσοτέραν, εἶπεν ὁ Φραντζῆς μεδιῶν

(α) Οἱ Βαράγγιοι, ἢ Βαράγιοι, ἢ Βιράγγοι, καλούμενοι οὕτω διαφοροτρόπως, (ἡ ἀρχικὴ σημασία τοῦ ὀνόματος ἐσήμαινε Πειρατὰς) ἦσαν οἱ Νορμανδοὶ τυχοδιῶκται, οἵτινες βαθμηδὸν προυβιβάσθησαν εἰς τὴν τάξιν τῶν Σωματοφυλάκων τοῦ Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ Γίββων λαλῶν περὶ αὐτῶν λέγει «ὅτι ὁ πρῶτος Βλαδίμιρος κατώρθωσε τέλος νὰ λυτρώσῃ τὴν Ῥωσσίαν ἐκ τῶν μισθωτῶν αὐτῶν ἐχθρῶν. Συνετέλεσαν μὲν εἰς τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν [illegible] ὁ πλοῦτος αὐτοῦ κατέστη ἀνεπαρκὴς εἰς τὸ νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις των. Ἀλλ' ὅμως ἀκούσαντες τὴν εὐχάριστον αὐτοῦ συμβουλὴν, ὅτι ὤφειλον νὰ ζητήσωσιν οὐχὶ εὐγνωμονέστερον ἀλλὰ πλουσιώτερον κύριον, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα ἀντὶ τῶν δερμάτων τῶν σκιούρων, ἡ μέταξα καὶ ὁ χρυσὸς ἀντήμειβον τὰς ὑπηρεσίας των. Ταὐτοχρόνως δὲ ὁ Ῥῶσσος ἡγεμὼν συνεβούλευε τὸν Βυζαντινὸν αὐτοῦ σύμμαχον νὰ διασκορπίζῃ καὶ νὰ χρησιμοποιῇ, ν' ἀμείβῃ καὶ νὰ περιορίζῃ τὰ ἀκάθεκτα ἐκεῖνα τέκνα τῆς Ἄρκτου. Σύγχρονοι συγγραφεῖς ἀναφέρουσι τὴν εἰσαγωγὴν, τὸ ὄνομα καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν Βαραγγίων· καθ' ἑκάστην ηὐξάνετο ἡ πρὸς αὐτοὺς ἐμπιστοσύνη, τὸ ὅλον σῶμα ἦτο συνηθροισμένον ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅπως ἐκπληρῇ τὰ καθήκοντα τῶν φρουρῶν, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν Βαραγγίων ηὐξάνετο διὰ τῶν ἐπερχομένων συμπατριωτῶν αὐτῶν ἐκ τῆς νήσου Θούλης. Εἰς τὴν περίστασιν δὲ ταύτην ἡ ὀνομασία τῆς Θούλης ἀποδίδεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, οἱ δὲ νέοι Βαράγγιοι ἦσαν ἄποικοι Ἄγγλοι καὶ Δανοί, φεύγοντες τὸν ζυγὸν τοῦ Νορμανδοῦ κατακτητοῦ. Οἱ ἐξόριστοι οὗτοι ἐγένοντο παραδεκτοὶ ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐλῇ, ἔνθα διέμεινον μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς Αὐτοκρατορίας, διατηροῦντες ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὴν χρῆσιν τῆς Δανικῆς ἢ Ἀγγλικῆς γλώσσης. » Ὅτι μὲν ἐλάλουν τὴν Δανικὴν γλῶσσαν, βεβαιοῦται ὑπὸ μόνου τοῦ Σάξωνος Γραμματικοῦ, κριτοῦ ἀναρμοδίου τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως· ὁ Κωδηνὸς ὅμως, ἔχων θετικωτέραν περὶ τοῦ πράγματος γνῶσιν, βεβαιοῖ ὅτι οἱ Βαράγγιοι ἐλάλουν τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

πικρῶς. Ἀλλ' ἐξ ὅλων τούτων τῶν ἀνάνδρων, οἱ ἀνανδρότεροι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες μήτε τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν τοῦ αἴσχους ἢ τῆς τιμῆς, ἤθελον δειχθῆ αὐτοὶ οἱ πέριξ ἡμῶν συμποσιάζοντες, τῶν ὁποίων τὰς φρένας παραζαλίζει ὁ οἶνος τοῦ ἀγαθοῦ οἰκοδεσπότου.

— Ἄρχων Πρωτοβεστιάριε, δὲν ἔχεις μεγάλην κλίσιν εἰς τὸ συμπόσιον, ἀνέκραξεν ὁ Λεόντιος. Δοκίμασε τὸν οἶνον τοῦτον, εἶναι ἀπὸ τὰς εἰς Λῆμνον ἀμπέλους μου. Δημήτριε, πρόσφερε τὸ ποτήριον τοῦτο εἰς τὸν εὐγενέστατον Φραντζῆν.

— Σ' εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς ἀπογευόμενος τοῦ οἴνου· εἶναι τῷ ὄντι ἀξιόλογος . . . Ἆ! τί εἶναι τοῦτο; ἔκραξεν ἀκούσας βαρὺν κρότον πυροβόλου προελθόντα ἐκ τοῦ Βοσπόρου.

— Τίποτε· τὸ νέον τουρκικὸν καννόνιον, παρετήρησάν τινες τῶν ὁμοδείπνων.

— Εἰς τοὺς Ἀσωμάτους, ἐπέφερεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος. Οἱ ἄπιστοι σκύλοι ἀρχίζουν τὴν προσευχήν των. Ποτὲ δὲν τὸ ἤκουσα χωρὶς νὰ φαντασθῶ τὰ λοίσθια τῆς πόλεως. Προχθὲς ἡ σφαῖρα τοῦ πυροβόλου τούτου κατεβύθισεν ἐκεῖ εἰς τὸ στενὸν ἓν βενετικὸν πλοῖον· ὁ πλοίαρχος καὶ δώδεκα ἢ δεκαπέντε ναῦται μόλις διεσώθησαν εἰς τὴν ξηράν. Τότε ὁ Ἀγᾶς τοὺς ἐπαλούκωσε χάριν τῶν μόχθων των, καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ἡ ὑπόθεσις.

— Ἀπορῶ, ἐπανέλαβεν ὁ Φραντζῆς, πῶς δὲν ἔγεινε κάμμία ἀπόπειρα ὥστε νὰ ἐμποδισθῆ ἡ ἀνέγερσις τοῦ φρουρίου ἐκείνου. Ἂς εὐχαριστῶμεν τὸν Ὕψιστον, ἔχομεν ἕνα ἄνδρα μεταξὺ ἡμῶν φρόνιμον καὶ γενναῖον, καὶ οὗτος εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ· θαυμάζω πῶς δὲν ἀπέθανε μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα μᾶλλον, παρὰ νὰ συγχωρήσῃ τὸ τοιοῦτον.

— Οὕτως ὤφειλε νὰ πράξῃ, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης, ἐὰν ἀφίνετο ἐλεύθερος. Ἀλλ ὅλοι οἱ αὐλικοὶ ἀντέτειναν, καὶ ἡ φωνή μου δὲν εἰσηκούσθη. Ὁ Πρωτόπαππας ἐκήρυξε τὴν ἐπομένην Κυριακὴν λαβὼν τὸ ῥητόν, «οὐκ ἔστιν ὁ βασιλεὺς ἄξιος κακοποιῆσαι ὑμᾶς.»

— Ἐὰν παρευρισκόμην ἐδῶ, παρετήρησεν ὁ Φραντζῆς, τὰ πράγματα δὲν ἐλάμβανον τοιοῦτον τέλος! Τί νέα ἔφερες ἐξ Ἀδριανουπόλεως; Ὁ Μωάμεθ δὲν μὲ φαίνεται ὅτι θέλει περάσει τὸν χειμῶνα ἐν ἀναπαύσει.

— Λέγουσιν ὅτι οἰκοδομεῖ παλάτιον, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος· καὶ ἀκούονται πολλὰ περὶ τῶν νέων πυροβολικῶν δοκιμῶν του. Ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ μάθωμέν τι μετὰ θετικότητος.

— Βεβαίας πληροφορίας πρέπει νὰ λάβω ἐγώ, ἐὰν ὑπάγω ὁ ἴδιος νὰ τὰς ζητήσω, ἐπρόσθεσεν ὁ Φραντζῆς. Δὲν εὑρίσκεις κανένα ἐκ τῶν Βαραγγίων διὰ νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ ὡς κατάσκοπος; Περισσότερον ἐμπιστεύομαι εἰς αὐτοὺς παρὰ εἰς Ἕλληνα.

— Θέλω προσπαθήσει νὰ εὕρω τὸν ἄνθρωπον, ἀπεκρίθη ὁ φίλος του. Ἆ! γνωρίζω ἕνα κατάλληλον εἰς τὸν σκοπόν μας. Ὁ πατήρ του ἦτον Ἄγγλος, ἀλλ' ὁμοιάζει μᾶλλον τὴν Σμυρναίαν μητέρα του. Ἠμπορεῖ νὰ ὑποκριθῆ τὸν Τοῦρκον ἀξιόλογα. Τὸ καλήτερον ἰδίωμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου εἶναι, ὅτι ἐὰν πιασθῆ αἰχμάλωτος, θὰ τὸν κομματιάσουν πρὶν ἀνακαλύψουν τὸ μυστικόν του.

— Πολὺ καλά, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, καὶ πῶς ὀνομάζεται ὁ γνώριμός σου;

— Ῥιχάρδος Βυρστώς, ἀπεκρίθη ὁ δὲ Ῥυστών.

— Ῥιχάρδος Βυρστώς; ἐπανέλαβεν ὁ Φραντζῆς. Δύνασαι νὰ μὲ τὸν φέρῃς αὔριον;

— Ποίαν ὥραν;

— Ὄχι πολὺ ἐνωρίς· διότι ἔχομεν Σύνοδον Ἐπισκόπων περὶ ἑνώσεως εἰς τὸ Στούδιον. Ἐλπίζω νὰ ὑπάγῃ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ τοῦτο θὰ μὲ ὑποχρεώσῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Ἀλλ' ἐλθὲ περὶ τὰς δύω ὥρας μετὰ μεσημβρίαν καὶ περίμεινέ με ἐὰν δὲν ἐπιστρέψω εὐθύς.

— Ὁ νέος Χρυσολωρᾶς, φαίνεται βεβαρημένος ὡς ἐγὼ ἀπὸ τὸ συμπόσιον τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος. Καὶ ὁ Μέγας Δοὺξ τόσον ἐζαλίσθη, ὥστε δὲν παρατηρεῖ τίποτε· ἐξερχόμεθα;

— Μίαν στιγμὴν, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Θέλω νὰ κάμω νεῦμα εἰς τὸν Χρυσολωρᾶν, καὶ θὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Ἐχρεώστουν νὰ τὸν ἐξαιρέσω ὅτε ἔλεγον ὅτι ἔχομεν ἕνα μόνον μεταξὺ ἡμῶν ἀνδρεῖον. Εἶναι γενναῖος ὡς λέων.

— Καὶ αὐτὸν καὶ ἄλλους τινὰς πρέπει νὰ ἐξαιρέσῃς, παρετήρησεν ὁ ἱππότης μελαγχολικῶς ὑπομειδιῶν. Τὰ πράγματα χειροτερεύουν, ἀλλὰ δὲν ἔφθασαν εἰς τοιαύτην ἀκμήν.

— Ὄχι βέβαια, ἐπανέλαβεν ὁ Μέγας Πρωτοβεστιάριος. Ἀγαπῶ τὸν Χρυσολωρᾶν ὡς υἱόν μου· καὶ δι' εὐχῶν τῆς Παναγίας, μετά τινας ἑβδομάδας θέλει γείνει υἱός μου. Ἆ! μὲ εἶδε! τώρα λοιπὸν, καλὲ Ἀκόλουθέ μου, ἂς ἀποσυρθῶμεν ὅσον τάχιστα.

Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχε, καὶ οἱ τρεῖς φίλοι εὑρέθησαν μετὰ δύω στιγμὰς εἰς τὸ περιστύλιον τοῦ μεγάρου. Ἡ νὺξ ἐφαίνετο καθαρωτέρα, καί τοι ὁ ἄνεμος ἔπνεε λαῦρος ἐκ μεσημβρίας. Ἡ σελήνη, εἰς τὸ ζενὶθ οὖσα τῆς πορείας της, ἔχυνε τὰς ἀργυρᾶς αὐτῆς ἀκτῖνας ἐπὶ τῶν θόλων τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀνυψουμένων ὄπισθεν τῶν ἀνακτόρων τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐπὶ τῶν ἀναριθμήτων θόλων τῶν πολυαρίθμων ἐκκλησιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὰ μαρμάρινα δώματα ἀπέστιλβον ὡς στρώματα χιόνος ἐν μέσῳ τῆς πρασινιζούσης σκιᾶς τῶν ἀλσῶν τῆς δάφνης καὶ τῆς κυπαρίσσου, ὁ Βόσπορος ἐκύλιε τὰ ῥεύματά του κατὰ τὴν ἀργυρόχρουν φορὰν τῶν σελληναίων ἀκτίνων, καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ πορθμοῦ αἱ κύτριναι λάμψεις τῶν πυρσῶν ἐδείκνυον ὅτι προφυλακαὶ Τούρκων ἐστάθμευον ἐπὶ τῆς παραλίας.

Οἱ φίλοι ἐστάθησαν θεωροῦντες τὴν καλλονὴν τῆς νυκτὸς, καὶ ἀπολαμβάνοντες τὴν δρόσον τῆς ἑσπερινῆς αὔρας μετὰ τὸν καύσωνα τῶν δωματίων τοῦ συμποσίου. Ὁ Χρυσολωρᾶς πρῶτος ὡμίλησεν.

— Ἀξίζει ν' ἀποθάνῃ τις ὑπὲρ τοιαύτης πόλεως, ἄρχων Πρωτοβεστιάριε· καὶ ὅμως ὑποθέτω ὅτι ἐξ ὅλων τῶν συμπολιτῶν μας, μόνοι ἡμεῖς οἱ τρεῖς φρονοῦμεν οὕτω, ἢ τοὐλάχιστον ἐδυνάμεθα νὰ πράξωμεν οὕτω.

— Φοβοῦμαι ὅτι δὲν σφάλλεις, Ἐμμανουήλ, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς. Ἀλλ' εἶναι ὥρα νὰ χωρι-

σθώμεν. Πηγαίνεις εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἱππότα Ἐδουάρδε;

— Μὲ τὴν ἄδειάν σου θέλω σὲ συνοδεύσει μέχρι τοῦ πυλῶνος, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς. Ὁ Καρδινάλιος λοιπὸν ἐμβαίνει αὔριον εἰς τὴν πόλιν;

— Ἠξεύρω ὅτι δὲν εἶσαι φίλος του, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι θέλεις αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐνδώσῃς εἰς τὴν ἕνωσιν ταύτην. Λαλῶ ἐλευθέρως ἔμπροσθεν τοῦ Ἀκολούθου, καὶ θέλει μὲ συγχωρήσει, εἶμαι βέβαιος. Πιστεύω μάλιστα ὅτι δὲν θέλει μᾶς ἐπιβάλει αὐτὴν μὲ τοιοῦτον κακόνουν, καὶ τολμῶ νὰ εἴπω, ἀσεβῆ τρόπον.

— Μὲ ἀποδίδεις δικαιοσύνην, ἀπεκρίθη ὁ δὲ Ῥυστών.

— Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη κατεπείγει, καὶ ἀπορῶ πῶς θέλομεν τὴν ἀπαντήσει. Ἔχομεν τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὴν πόλιν χωρὶς τὴν βοήθειαν τῶν Λατίνων;

— Τὴν ἔχομεν καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν; ἐπανέλαβεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς. Ἐὰν ἡ διαφορὰ φαίνεται ἐντελῶς ἀσυμβίβαστος, ἐὰν οἱ Λατῖνοι καταδειχθῶσιν ἐντελεῖς ἀποστάται, τότε προτιμότερος εἶναι ὁ θάνατος χωρὶς αὐτῶν ἢ ἡ ἕνωσις μετ' αὐτῶν· πράξε ὅπως ἡ συνείδησίς σου σὲ ὑπαγορεύσῃ· ἀλλὰ τότε μόνον ἀναχώρησε ἐκ τῆς πόλεως. Δὲν ἐπιμένομεν εἰς τοιαύτας ἀκριβολογίας, κράτησέ τας διὰ τὸν ἑαυτόν σου, ἐὰν θέλῃς, ἀλλὰ μὴ ἐξασθενίζεις τὰ ὅπλα μας διασπείρων αὐτὰς ἐν μέσῳ ἡμῶν.

— Τὸ κατ' ἐμὲ, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς, ἐσχημάτισα τὴν ἀπόφασίν μου. Ἐὰν ἡ ἕνωσις ἀποφασισθῇ, ὑποχωρῶ, ἀλλ' ὑποχωρῶ ὡς εἰς ἀναγκαῖον κακόν. Ἄκουσε! τί σημαίνει τοῦτο; ἐπρόσθεσε καθ' ἣν στιγμὴν, παραλλάξας τὴν γωνίαν ὁδοῦ, ἤκουσε φωνὴ ἀνθρώπου δημηγοροῦντος.

— Εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγ. Εἰρήνης, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, ἂς ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν.

Καί τοι ἀργά, εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας ὁ συρρεύσας ὄχλος ἠκροᾶτο μετὰ μεγίστης προσοχῆς μοναχὸν, ὅστις ἐκ τῆς ὑψίστης βαθμίδος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ἐδημηγόρει διαπύρως κατὰ τῆς ἑνώσεως.

— Ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν Θεὸν, ἀδελφοί μου, ἔλεγεν, ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εἰς τὰ ξίφη σας, καὶ εἰς τοὺς ἁγίους προστάτας τῆς πόλεως. Μὴ καταστρέψετε τὸν ἀγῶνά σας, μὴ βεβηλώσετε τὴν πίστιν σας, μὴ ἀρνηθῆτε τὸν Θεόν σας δεχόμενοι τὴν βοήθειαν τῶν Ἀζυμιτῶν. Ἀπολεσθήτωσαν καὶ αὐτοὶ καὶ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτοὺς! Μὴ ἀφήσετε τὸν Νικόλαον, διὰ τετορνευμένων φράσεων, μὴ ἀφήσετε τὸν φανατικὸν Καρδινάλιον, τὸν ὁποῖον ἔστειλε διὰ νὰ βεβηλώσῃ τὴν πίστιν μας, μὴ τοὺς ἀφήσετε νὰ μᾶς ἀποστερήσωσι τὸν στέφανον τῆς ὀρθοδοξίας. Ἂς κάμῃ ὁ Μωάμεθ ὅ,τι βουληθῇ, ἄφετε τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως εἰς τὸν Θεόν. Ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ θέλει φανῇ ἄμα ὡς δὲν μᾶς μείνῃ ἄλλος βοηθός. Ἠξεύρετε, ὡς καὶ ἐγὼ ἠξεύρω, ποῖοι ἔμαθον ἐξ Ἀποκαλύψεως, ὅτι οἱ Τοῦρκοι θέλουσι στρατεύσει κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θέλουσι στήσει τὰς μηχανάς των κατ' αὐτῆς, θέλουσι διαῤῥήξει πολλαχοῦ τὰ τείχη αὐτῆς, θέλει δὲ, κατὰ τὸν προφήτην, ἀκουσθῇ ὁ ἦχος τῆς μάστιγος καὶ ὁ θόρυβος τῶν ταραχῶν, καὶ τὸ κάλπασμα τῶν ἵππων, καὶ ἡ σκίρτησις τῶν ἁμαξῶν, θέλουσι δὲ ἰσχύσει κατὰ τῆς πόλεως καὶ θέλουσιν εἰσέλθει ἐντὸς αὐτῆς, θέλουσι προβῇ μέχρι τῆς μεγάλης πλατείας τοῦ Κωνσταντίνου, ἀλλ' ἐκεῖ ὁ θρίαμβος αὐτῶν θέλει τελευτήσει. Ἄγγελος τοῦ Κυρίου καταβήσεται ἐξ οὐρανοῦ ἐπισείων εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ῥομφαίαν, καὶ δώσει αὐτὴν εἰς πένητα καθήμενον εἰς τὸ βάθρον τῆς Στήλης καὶ θέλει εἰπεῖ αὐτῷ· « Λάβε τὴν ῥομφαίαν ταύτην καὶ λύτρωσον τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων. » Τότε οἱ Τοῦρκοι θέλουσι τραπῇ, οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντίνου θέλουσι τοὺς ἀποδιώξει ἐκ τῆς πόλεως, ἡ νίκη θέλει συνοδεύσει τὰ βήματα ἡμῶν μέχρις οὗ ἀπομακρύνωμεν τὴν φυλὴν τῶν ἀπίστων πέραν τοῦ Βοσπόρου, καὶ τότε ὁ Καῖσαρ θέλει προβῇ τροπαιοφόρος μέχρις οὗ πᾶσα ἡ Ἀνατολὴ ὑποκύψῃ εἰς τὸ κράτος τῶν Ῥωμαίων.

— Ἀνυπόφορον τοῦτο, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ὅτε διέκοψεν ὀλίγον τὸν λόγον ὁ ῥήτωρ ἵν' ἀναπνεύσῃ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος θέλει καταστρέψει τὰ σχέδιά μας. Πρέπει νὰ δοκιμάσω νὰ μακρύνω τὸν λαὸν ἀπ' ἐδῶ· Φίλοι καὶ συμπολῖται, εἶπε μετὰ φωνῆς ἐντονωτέρας, εἶναι φρονιμώτερον, ἀντὶ ν' ἀκροάζεσθε τὰς ἀκοίρους ταύτας μεσονυκτίους δημηγορίας, ν' ἀφήσετε τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος εἰς τοὺς ἐπισκόπους σας, ἱκανωτέρους εἰς τὸ ν' ἀποφασίσωσι περὶ τούτου. Αὔριον θέλουσι συνέλθει εἰς σύνοδον ἵνα συζητήσωσι τὰ περὶ τῆς ἑνώσεως· καὶ ἐὰν θεωρήσωσιν αὐτὴν ἀκατάλληλον. . . .

— Ἀνάθεμα καὶ κατὰ σοῦ, Γεώργιε Φραντζῆ. ἐκραύγασεν ὁ μοναχός· ἀνάθεμα ἐπὶ σὲ καὶ ἐπὶ τῶν συμβούλων σου! Οὗτοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι οἵτινες μᾶς ἔῤῥιψαν εἰς τὰ βάθη τῆς ἐξαχρειώσεως, καὶ ἐπέσυρον καθ' ἡμῶν τὴν ὀργὴν τοῦ Κυρίου. Καὶ ὁ συρρετὸς μιᾷ φωνῇ ἐκραύγαζεν, « Ἀνάθεμα εἰς τοὺς Ἀζυμίτας! »

— Εὐγενέστατε Φραντζῆ, ἔκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς ματαίως κοπιᾷς νὰ πείσῃς τὸν ὄχλον. Ὁ Γεννάδιος οὗτος εἶναι τὸ εἴδωλόν των. Ὁ Θεὸς ἔδωκε καὶ εἶναι τίμιος ἄνθρωπος, εἰδὲ μὴ, ἐὰν διεγείρῃ τούτους ἀπόψε κατὰ τῶν ἀνακτόρων, αὔριον θέλομεν ἰδεῖ τὰ καπνίζοντα ἐρείπιά των.

— Ἔχεις δίκαιον, ἀπεκρίθη ὁ Πρωτοβεστιάριος ἀλλὰ πρέπει νὰ ληφθῇ μέτρον κατὰ τῶν τοιούτων συνελεύσεων· ἄνθρωπος ὅστις, ὡς ὁ μοναχὸς οὗτος, παρασύρει τὸν ὄχλον, ἀποβαίνει μοχλὸς ἀκαταλογίστου ἀνατροπῆς. Εὐχαριστοῦμαι ὅτι εἶδα ταῦτα. Ἔλθετε, φίλοι. Καὶ μετὰ δυσκολίας, καθότι ὁ ὄχλος ἐδείκνυε προαίρεσιν ν' ἀποκλείσῃ τὴν διάβασίν των, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς πλατείας τῆς Ἁγ. Εἰρήνης.

— Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ἐπανέλαβεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, ἀφοῦ προέβησαν ὀλίγον σιωπῶντες, ποῖος εἶναι ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς, ἢ πόσοι περίπου εἶναι οἱ Ῥωμαῖοι

στρατιῶται: τοὺς ὁποίους θέλομεν ἔχει ἐν καιρῷ πολιορκίας.

— Ὀρκίζεσθε καὶ οἱ δύω ὅτι δὲν θέλετε εἴπει εἰς οὐδένα τὸ μυστικὸν ὅπερ θὰ σᾶς εἴπω ; ἠρώτησεν ὁ Φραντζῆς.

— Ὀρκιζόμεθα ! ἀπεκρίθησαν καὶ οἱ δύω σύντροφοί του.

— Ὁ ἀκριβέστερος, λοιπὸν, ἀριθμὸς τὸν ὁποῖον ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω ἀναβαίνει . . . . φοβοῦμαι σχεδὸν μήπως ἀκούσαντες αὐτὸν χάσετε πᾶσαν ἐλπίδα ἀντιστάσεως.

— Ἂς μάθωμεν τὸ χείριστον, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος.

— Εἰς τέσσαρας χιλιάδας καὶ ἐννεακοσίους ἑβδομήκοντα.

— Ἀδύνατον ! ἐφώνησεν ὁ Χρυσολωρᾶς· τὸ κατ' ἐμὲ ὑπέθετον τὸν ἀριθμὸν δεκάκις μεγαλήτερον τοὐλάχιστον !

— Εἶναι δυνατὸν, διότι αὕτη εἶναι ἡ καθαρὰ ἀλήθεια, ἐπανέλαβεν ὁ Φραντζῆς.

— Ἠξεύρει τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ ; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης Ῥυστών.

— Τὸ ἠξεύρει.

— Καὶ τί εἶπεν ;

— Ὡμίλησεν ὡς φρονεῖ. Ἐὰν ἦναι ἄνανδροι, εἶπε, τέσσαρες χιλιάδες ἀξίζουν τὸ ἴδιον ὡς καὶ σαράντα χιλιάδες. Ἐὰν ὅμως ἦναι ἀνδρεῖοι, τέσσαρες χιλιάδες τοιούτων ψυχῶν ἀρκοῦσιν εἰς τοιαύτην κρίσιμον περίστασιν.

— Ἀλλ' οἱ λοιποὶ Αὐλικοὶ δὲν ἔχουν βεβαίως ἰδέαν περὶ τῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ συναθροίσωμεν ; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ὄχι, ἂς μὴ τοὺς εἴπωμεν τίποτε μέχρι τῆς ὥρας τῆς πολιορκίας, διότι ἄλλως θέλουσι προτείνει παράδοσιν. Ἐν τούτοις, ἂς ἐλπίζωμεν βοήθειάν τινα ἐκ μέρους τῆς Εὐρώπης, ἐὰν ἡ ἀτυχὴς αὕτη ἕνωσις ἀποπερατωθῇ ποτέ· καὶ εἴτε ἔλθῃ εἴτε μὴ, ἔχω βεβαίαν εἴδησιν ὅτι ἡ Γένουα θέλει μᾶς συνδράμει.

— Καὶ πῶς; οἱ Γενουήνσιοι ἔμποροι τρέχουν σχεδὸν τὸν αὐτὸν κίνδυνον μὲ ἡμᾶς, διότι ὁ Γαλατᾶς εἶναι ἰδικός των, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος· ἀλλ' εἶναι κἄτι, μ' ὅλον τοῦτο, τὸ νὰ ἐλπίζωμεν ἀπὸ τοιαύτας ἀνδρικὰς καρδίας καὶ τεχνικὰς χεῖρας.

Ἐν τούτοις, οἱ φίλοι ἔφθασαν εἰς τὴν πύλην τῶν ἀνακτόρων. Τέσσαρες Βαράγγιοι ἵσταντο ὡς σκοποὶ ἔξωθεν, καὶ ἰσχυρὸν σῶμα ἔμενεν ἐντὸς τῆς φυλακῆς, ἥτις εἶχε μίαν θύραν ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῶν ἀνακτόρων καὶ ἑτέραν εἰς τὴν αὐλήν. Δύω μεγάλοι πυρσοὶ ἔκαιον ἐπὶ χαλκίνων δίσκων πρὸ τῆς μεγάλης εἰσόδου, καὶ πλησιασάντων τῶν τριῶν φίλων, οἱ σκοποὶ ἐστάθησαν προσεκτικοί.

— Τίς εἶ ; ἔκραξεν ὁ εἷς τῶν σκοπῶν.

— Σιώπα, τρελλέ ! εἶπεν ὁ ἄλλος. Εἶναι ὁ Ἀκόλουθος καὶ ὁ Πρωτοβεστιάριος. Καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέτειναν τὸν συνήθη χαιρετισμὸν εἰς τοὺς διακεκριμένους αὐλικούς.

— Καλὴν νύκτα, Ἐμμανουήλ, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Πιθανὸν νὰ σᾶς ἴδω αὔριον. Καλὴν νύκτα, φίλοι· ἦτον ἐδῶ ἥσυχα ὅλα ;

— Τὰ πάντα ἥσυχα, ἐκλαμπρότατε, ἀπεκρίθη εἷς τῶν στρατιωτῶν.

— Ἀ! σὺ εἶσαι, Ῥιχάρδε Βυρστώ ; ἔκραξεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος δὲ Ῥυστών. Πολὺ καλά. Εἰπὲ εἰς ἕνα τῶν συντρόφων σου νὰ λάβῃ τὴν θέσιν σου, καὶ ἀκολούθησέ με. Ἔχω νὰ σὲ δώσω παραγγελίας. Καλὴν νύκτα, ἄρχων Φραντζῆ. Θέλω ἐξάπαντος σ' ἐνταμώσει αὔριον εἰς τὰς δύω ὥρας.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἄγγλος ἀξιωματικὸς ἀνέβη διὰ τῆς μεγάλης μαρμαρίνης κλίμακος εἰς τοὺς θαλάμους του. Δι' ἰδιαιτέρου κλειδίου ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνός του, διότι δὲν ἠγάπα παντελῶς τὴν πομπώδη ἀνατολικὴν δίαιταν, ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ μὴ περιμένῃ τὴν ἄφιξίν του μήτε ὁ θεράπων του. Ὁ θάλαμος, εἰς ὃν πρέπει νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν, ἦτο ἐστρωμένος μετ' ἀξιολόγου κεδρίνου δαπέδου, οἱ δὲ τοῖχοι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ Πελοποννησιακῶν παραπετασμάτων ἐριούχων, καθ' ὅτι ὁ Μέγας Ἀκόλουθος δὲν συγκατετέθη ποσῶς νὰ καλύψωσι τοὺς θαλάμους του διὰ μεταξωτῶν ὑφασμάτων. Λυχνία τις ἔκαιεν ἐπὶ τραπέζης ἐκ ξύλου λεμονέας, καὶ ἀσθενῶς πως ἐφώτιζε διαφόρους πανοπλίας ἐπιδεξίως διατεθειμένας ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ θαλάμου. Τινὲς τῶν πανοπλιῶν τούτων ἀνῆκον προσωπικῶς εἰς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον, καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτῶν ἐφαίνετο ὀλίγον ἀρχαιοτέρα τῶν τότε ἐν Εὐρώπῃ ἐθιζομένων, διότι τὰ πάντα ἠκολούθουν ἐν Εὐρώπῃ τὸν συρμόν· ἀλλ' ὁ συρμὸς ὡδοιπόρει λίαν βραδέως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς τὰ βαρέα βήματα τοῦ Ῥιχάρδου ἠκούσθησαν εἰς τὴν κλίμακα, καὶ οὗτος εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον φορῶν τὸν αὐτὸν τοῦ σκοποῦ ὁπλισμόν, καὶ μόνον τὸ νυκτερινὸν ὅπλον του ἀφήσας. Τὸ ἀνάστημα ἔχων εὐπαγὲς καὶ τὸ ἦθος ζωηρὸν, ὁ Ῥιχάρδος Βυρστὼ δὲν διέψευδε τὴν ἀγγλικὴν καταγωγήν του, εἰ καὶ οἱ διαπεραστικοὶ μαῦροι ὀφθαλμοί, καὶ ἡ εὔρυθμος ῥὶς αὐτοῦ ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐκ μητρὸς καταγωγῆς του. Ὁσάκις τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ἦτο ἥσυχον, εἶχε τῶν Ἀγγλῶν προπατόρων του τὸ νωθρὸν βλέμμα· ἀλλ' ὁπότε ὡμίλει ἡ ἐμειδία, ἡ φυσιογνωμία του ἐδείκνυεν ἐφυΐαν, πονηρίαν καὶ ἀγαθότητα διαθέσεως.

— Ἔ ! Ῥιχάρδε ! εἶπεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος, ὅστις εἰ καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον διαστήμων αὐλικῶν, διετήρει καὶ ἠναγκάζετο νὰ διατηρῇ οὐχὶ μικρὰν οἰκειότητα μετὰ τῶν ὀπαδῶν του· αἱ νύκτες μεγαλόνουν τώρα, καὶ ὁ βροχερὸς καὶ ἀνεμώδης καιρὸς μᾶς ἐνθυμίζει τὴν Ἀγγλίαν. Ἓν ποτήριον Λεσβίου δὲν πιστεύω ὅτι θὰ σὲ βλάψῃ. Ἐκεῖ εἰς τὸ ἑρμάριον θέλεις εὕρει τὸν οἶνον.

— Εἰς ὑγείαν τῆς ἐξοχότητός σας, εἶπεν ὁ Ῥιχάρδος. Ἀρκετὰ ἐξαίρετον κρασίον, τῷ ὄντι, ἐπρόσθεσεν ἀποθέτων τὸ ποτήριον ἐπὶ τῆς τραπέζης, μ' ὅλον ὅτι δὲν ὁμοιάζει τὸ Βουργόνειον.

— Ἔχεις δίκαιον, σύντροφε. Σὲ εἶπα ὅτι ἔχω μίαν ὑπόθεσιν ἑτοιμασμένην διὰ σέ. Καταλληλότερον

καιρὸν νὰ ὁμιλήσωμεν δὲν ἔχομεν. Ἐὰν ἐπιτύχῃς, ἡ τύχη σου ἔγεινε ».

— Καὶ ἐὰν ἀποτύχω;

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἀνύψωσε τοὺς ὤμους καὶ ἐπρόσθεσεν· Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν εἶσαι ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες γυρίζουν ὀπίσω τόσον εὔκολα.

— Ὄχι βέβαια! μὰ τὸν Ἅγιον Γεώργιον! ἔξω ἀπὸ αὐτό, ἀξιωματικέ μου!

— Ἰδού, Ριχάρδε, ἡ ὑπόθεσις. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν διατρεχόντων εἰς Ἀδριανούπολιν· δὲν ἐμπιστεύεται εἰς κανένα τόσον καλὰ ὅσον εἰς τοὺς Βαραγγίους του, καὶ ἀπὸ τοὺς σωματοφυλακάς του εἰς σὲ ἔχει μεγαλητέραν ἐμπιστοσύνην· ὥστε πρέπει νὰ δοκιμάσῃς τὴν τύχην.

— Πηγαίνω νὰ ἐξομολογηθῶ, αὐθέντα μου, ἐπανέλαβεν ὁ στρατιώτης. Παρακάλει τὸν Θεὸν νὰ μὴ πέσω εἰς θανάσιμον ἁμαρτίαν εἰς τὸν δρόμον.

— Μπά! δὲν εἶναι δὰ τόσον μεγάλη ἁμαρτία, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος. Ἠμπορεῖς νὰ κάμῃς τὸν Τοῦρκον τόσον καλὰ, καθὼς ὁ ἴδιος Σουλτάνος. Ὁμιλεῖς τὴν γλῶσσάν των καθὼς τὴν ἰδικήν μας, ἤ, μὰ τὴν Παναγίαν, κάτι καλήτερα, καὶ ἔχεις ἀρκετὸν πνεῦμα ὥστε νὰ κάμῃς τὸν τρελλὸν θαυμασιώτατα.

— Δὲν ἔχω σκοπὸν δά, αὐθέντα μου, νὰ λόβω τὸ προσωπεῖον τοῦτο· ἀλλ' ὅμως θὰ γείνῃ ὅ,τι πρέπει νὰ γείνῃ. Καὶ πότε μὲ δίδετε διαταγὴν νὰ ἑτοιμασθῶ;

— Ἐγὼ δὲν ἔχω διαταγὴν νὰ σὲ δώσω, Ριχάρδε. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦτο, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὸν Ἄρχοντα Φραντζῆν, ὅστις θὰ σὲ ἰδῇ πρὶν ἀναχωρήσῃς. Σκοπεύω νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ αὔριον κατὰ τὰς δύω ὥρας, καὶ θὰ κάμῃς ἐξαίρετα νὰ μὲ συνοδεύσῃς.

— Πολὺ καλὰ, ἄρχων μου, ἀπεκρίθη ὁ Ριχάρδος, καὶ μετὰ τοῦτο ἐχωρίσθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ὀφείλομεν τώρα ν' ἀφήσωμεν ἐπί τινα καιρὸν τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ταραχὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς πόλεως, καὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς ἡσυχωτέραν καὶ ἴσως ἐρασμιωτέραν σκηνήν.

Ἥμισυ περίπου μίλιον πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σηλυβρίας, ἐπὶ θέσεως κατωφεροῦς ῥεπούσης ἀποτόμως πρὸς τὴν Προποντίδα, ἵστατο (καὶ τὰ ἐρείπια σώζονται μέχρι τοῦδε), θερινὴ ἔπαυλις ἑνὸς τῶν πολυτελεστάτων εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ Κατακουζηνοῦ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, ἐκλιπούσης τῆς οἰκοδομησάσης αὐτὸ οἰκογενείας, μετέβη τὸ μέγαρον εἰς ἧττον πλουσίους κτήτορας. Ὁ παρὼν αὐτοῦ κτήτωρ, Νικήτας Χωνιάτης, ἐκάλει ἑαυτὸν Ἔξαρχον Σηλυβρίας, καὶ ἐδύνατο νὰ κατέχῃ θέσιν τῆς αὐτῆς κοινωνικῆς σημασίας, ὁποίαν ἡ δημαρχία ἀνθούσης πόλεως ἀπονέμει ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦτο διαχειρίζεται ἰσόβιος ἄρχων. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος λοιπὸν μέγαρον μετὰ τῆς μαρμαρίνης εἰσόδου του, ἐχωρίζετο ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων ὑπὸ εὐρυχώρων θαλάμων, καὶ ἀπετέλει οὕτω τὰς τρεῖς πλευρὰς τετραγώνου, ὥστε ἡ δροσερὰ κιονοστοιχία περιθεομένη ἀπὸ τὰς μεσημβρινὰς αὔρας συνεπλήρου τὴν τετάρτην. Προκεχωρημένου δὲ ὄντος τοῦ ἔτους, αἱ ῥοδωνιαὶ καὶ τὰ ἡλιοτρόπια συμπλεκόμενα μετὰ τῶν ἰάσμων περιεκόσμουν τὴν κιονοστοιχίαν μετὰ φθινοπωρινῆς ὡραιότητος, ὁ δὲ κῆπος περιοριζόμενος ἐν τῇ ἐκτάσει καὶ στερούμενος τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ μεγαλοπρεπείας, ἐφαίνετο καὶ ἤδη εὐπρεπῶς διηρημένος, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ δύω πηγαὶ ἐξηκόντιζον τὰ ὕδατα αὐτῶν πρὸς τὸν ἥλιον τοῦ Νοεμβρίου Παρεκκλήσιον περιέργως κεκοσμημένον πρὸς τὰ ἔξω διὰ μωσαϊκοῦ, ἵστατο εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ κήπου, καὶ ὁλόκληρος ἡ ἀγροτικὴ ἔπαυλις, εἰ καὶ δὲν εἶχε πλέον τὴν προτέραν της λαμπρότητα, διετηρεῖτο καθάριος, καὶ ἐμαρτύρει καὶ τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὴν καλαισθησίαν τοῦ ἀξίου αὐτῆς κτήτορος.

Θερμῆς οὔσης τῆς πρωΐας, αἱ φαιδραὶ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἐνεψύχουν σωρείαν μελισσῶν περιπετωμένων κύκλῳ τοῦ περιστυλίου. Γοητευόμεναι ὡς ἐφαίνετο ὑπὸ τῆς βραδυπόρου ἐμφανίσεως τοῦ θέρους, δύω κυρίαι ἐξῆλθον εἰς τὴν κιονοστοιχίαν, ἡ θεὰ τῆς ὁποίας ἐδικαίονε τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρωϊνοῦ αὐτῶν περιπάτου. Ἐθεώρουν δὲ πρὸς τὰς κυανᾶς ἐκτάσεις τῆς Προποντίδος, στιζομένας τῇδε κἀκεῖσε ὑπὸ πλοιαρίων, πέραν τῶν ὁποίων εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος ἀνυψοῦντο οἱ κομψοὶ λόφοι τῆς Βιθυνίας, ὡς σκιερόν τι νέφος, ἐν ᾧ ἐκ τῶν πολυαρίθμων ὁρμητηρίων καὶ παραλίων τῆς εὐρωπαϊκῆς πλευρᾶς, ἁλιεῖς ὤθουν πρὸς τὴν θάλασσαν τὰ μικρὰ αὐτῶν σκάφη, ἢ διώρθουν αὐτὰ μετὰ τὸν κλύδωνα τῆς παρελθούσης νυκτός.

Ἐκ δὲ τῶν δύω κυριῶν τῶν περιφερομένων ὑπὸ τὴν μαρμαρίνην στοὰν, ἡ μὲν μία ἐφαίνετο ἄγουσα τὸ δέκατον ἕβδομον θέρος, ἡ δὲ ἑτέρα τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἢ καὶ ἕκτον. Ἀλλ' ἡ ὁμοιότης αὐτῶν δὲν ἐμαρτύρει οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ὅτι ἦσαν μήτηρ καὶ θυγάτηρ. Ἡ μὲν πρεσβυτέρα, ἀνατεθραμμένη ἐν πάσῃ τῇ ἀρχαϊκῇ ἁπλότητι τῆς Σηλυβρίας ἐνησχολεῖτο περιστρέφουσα τὸν στρόφαλον, ὁ βομβισμὸς τοῦ ὁποίου ὡμοίαζε πρὸς τὸν βόμβον τῶν μελισσῶν· ἡ δὲ νεωτέρα εἰργάζετο μετάξινόν τι χειροτέχνημα, μέλλον κόσμημα τῆς προμνησθείσης μικρᾶς ἐκκλησίας. Ἡ πλουσία αὐτῆς τήβεννος (toga praetexta) εἰ καὶ πρὸ πολλοῦ ἀπώλεσε τὸν τίτλον, διετήρει ὅμως τὴν πρωτότυπον αὐτῆς ἁπλότητα, καὶ συνίστατο ἐκ λευκοῦ μεταξωτοῦ ὑφάσματος μετὰ πορφυρᾶς ταινίας εἰς τὰ κράσπεδα, βαθύχρους δὲ πέπλος ἐκυμάτιζεν ἀφελῶς ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς νεάνιδος ἐργαζομένης. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτήν, ἡ μορφὴ ὅμως αὐτῆς μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς στρέφεται πρὸς τὸ ἔδαφος, ὥστε ἀδύνατον εἶναι νὰ διακρίνωμεν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου της· καὶ ὅμως, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ

λαμπρὸς ἥλιος ἐφωταγώγει ἐν τῶν χαριεστέρων πλασμάτων τῆς ἐπικρατείας τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐν τούτοις ἀνύψωσε τὴν κεφαλήν, καὶ ἤδη δύνασαι ἐν ἀνέσει νὰ ἴδῃς τὴν μακρὰν μέλαιναν κόμην περιδεδεμένην ὄπισθεν εἰς πλουσίαν πλεξίδα, καὶ ἀφίνουσαν ἐπὶ τὰ πρόσω ἐλεύθερον τὸ καθαρὸν καὶ μαρμαρόλευκον τῆς νεάνιδος μέτωπον, καταδεικνῦον τὴν ἀντίθεσιν τῶν κυανῶν ὀφθαλμῶν, σπανίαν μὲν, χαριεστάτην ὅμως. Ἐφαίνετο δὲ τὸ ἦθος αὐτῆς σκεπτικώτερον τοῦ συνήθους, καὶ ἠπόρει τις εὐλόγως τίς ἄρα θλῖψις ἐσκίαζε τὸ μέτωπον παρθένου, ἧς ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐπέζων, καὶ ἥτις ποτὲ δὲν ἐθρήνησε τὸν θάνατον ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφῆς; Ἀλλ' ἦτο ἐποχὴ θλίψεων, καὶ ἡ μεγάλη αὐτοκρατορία ἐβάδιζε πρὸς τέρμα θανάτου· τὰ δὲ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων συνελάμβανον ταραχὴν καὶ φρίκην, τὰ προαισθήματα ταῦτα τῶν ἀδιακόπων περιπετειῶν τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου. Τὴν ἀγωνίαν τοῦ διαλυομένου Κράτους συνεμερίζοντο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οἱ κάτοικοι αὐτοῦ· καὶ τίς ἠδύνατο ἀπαθῶς νὰ συλλογισθῇ τὰς μὲν ἐκκλησίας καταπιπτούσας, τὰς δὲ οἰκίας κατεχομένας ὑπὸ τῶν Τούρκων, τοὺς δὲ κήπους μεταβάλλοντας ἰδιοκτήτας, καὶ νὰ φαντασθῇ ἄνευ ἀπελπισίας ὅτι δὲν ἐξήρτητο σχεδὸν εἰμὴ ὑπὸ τῆς θελήσεως τοῦ Σουλτάνου, ὥστε τῆς μὲν χώρας νὰ μεταβάλῃ τὸ ὄνομα, τοὺς δὲ κατοίκους νὰ καταστήσῃ αἰχμαλώτους τῶν ἀπίστων; Ἐὰν δὲ ἡ ὡραία παρθένος, ἣν περιγράφομεν ἐνταῦθα, εἶχεν ἄλλην στιγμιαίαν ἀφορμὴν ἀνησυχίας, οἱ λόγοι αὐτῆς θέλουσι τὸ μαρτυρήσει.

— Μῆτερ, μὴ λέγεις τοῦτο, ἔλεγε συζητοῦσα μετ' αὐτῆς, εἶναι τόσον καλὸς, τόσον ἀληθής· τὸν γνωρίζεις, φιλτάτη μῆτερ. Τὸ κατ' ἐμὲ, προθύμως ἐμπιστεύομαι εἰς αὐτὸν, καὶ δεκαπλασίως δυσκολωτέρα καὶ ἀξιολογωτέρα ὑπόθεσις ἂν ἦτο. Θὰ ἔλθῃ ἐδῶ ταχέως. Ὁμίλησέ τον, ἂν θέλῃς, ἡ ἰδίᾳ, ἀλλὰ μὴ μὲ προξενεῖς λύπην, δυσπιστοῦσα εἰς αὐτόν.

— Ἀγαπητή μου κόρη, ἀπεκρίθη ἡ πρεσβυτέρα κυρία, δὲν δυσπιστῶ εἰς αὐτόν. Θέλω σὲ παραδώσει εἰς αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἡ ἐποχή, καὶ ἐὰν ὁ πατήρ σου, ὅστις γνωρίζει τὸν κόσμον καλήτερά μου, συγκατατεθῇ νὰ σὲ δώσῃ εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι δι' αὐτὸν ἁπλῆ δοκιμὴ, καὶ ἀνάρμοστος ἀπαίτησις διὰ σέ. Καὶ πῶς θέλει κρύψει εἰς τὴν Αὐλὴν τὸν μετὰ σοῦ ἀῤῥαβῶνα; Ἐὰν ἦναι τόσον ἀνάξιος διὰ σέ, ὥστε νὰ ἐντρέπεται διὰ τὸν γέλωτα τὸν ὁποῖον θέλει διεγείρει, ὅταν γνωρισθῇ ὅτι ἠῤῥαβωνίσθη μίαν κατωτέρας ἀξίας αὐτοῦ, πίστευσέ με ὅτι εὔχομαι νὰ μὴ τὸν ἐπανίδω ποτὲ πλέον.

— Εἶναι βέβαιον, μῆτέρ μου, ἀπεκρίθη ἡ θυγάτηρ, ὅτι καὶ ἐγὼ συμμερίζομαι τὴν ἀνησυχίαν σου, ὄχι διὰ τὸ ἰδικόν μου συμφέρον, διότι ἡ Παναγία τὸ ἠξεύρει ὅτι συναισθάνομαι ἐμαυτὴν ἀναξίαν δι' αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρον τοῦ πατρός μου, τοῦ ὁποίου ἡ συγγένεια προξενεῖ τιμὴν εἰς κάθε ἄνθρωπον, καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν Ἐμμανουὴλ. Ὄχι, μὴ ἀμφιβάλλεις, ἔχει ἰσχυρὸν λόγον, καὶ πίστευσε ὅτι θέλει σὲ τὸν εἴπει ὁ ἴδιος.

— Δὲν εἶμαι ἀνωφελῶς περίεργος, Εὐφρασία· ἀλλ' εἶναι μητρικὸν χρέος νὰ ἐρωτήσω. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ ἀπόκρισις θέλει εἶσθαι εὐχάριστος. Ἀλλ' ἠξεύρεις, κόρη μου, ὅτι σὺ ἐπέρασες ἕως τώρα τὴν ζωήν σου ἐδῶ εἰς τὴν Σηλυβρίαν, καὶ δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἔχῃς τὴν ἀξίωσιν νὰ φανῇς ἐφάμιλλος τῶν δεσποινῶν τῆς Αὐλῆς. Ἐγὼ ἠξεύρω καλήτερα ἀπὸ σέ, ὅτι οἱ καλήτεροι ἄνδρες ὁδηγοῦνται ἐνίοτε ἀπὸ ὡραίαν μορφὴν ἢ ἀπὸ εὔμορφον σχηματισμόν· καὶ μ' ὅλον ὅτι ὀλίγον ἀμφιβάλλω περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Χρυσολωρᾶ, ὁμολογῶ ὅμως ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ κάμῃ γνωστὸν τὸν ἀῤῥαβῶνά του. Τότε μόνον θὰ τελειώσουν αἱ ἀμφιβολίαι μου.

— Λοιπὸν πρότεινέ το ἡ ἰδία εἰς αὐτὸν, ἀπεκρίθη ἡ Εὐφρασία κινοῦσα ἐλαφρῶς τὴν κεφαλήν. Ἀλλ' ἰδέ! καὶ ἔτεινε τὸν δάκτυλόν της πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἱππεύς τις ἐκάλπαζε δρομαῖος πρὸς τὸ μέτωπον τοῦ λόφου, καὶ τὰ ἀργυρᾶ ἡνία τοῦ ἵππου του ἔστιλβον μακρόθεν. Ἀδιάφορός τις δυσκόλως βεβαίως ἐδύνατο ν' ἀνακαλύψῃ ὅτι ὁ ἱππεὺς ἐκεῖνος ἦτο ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς· ἀλλ' ἡ Εὐφρασία ἠξευρεν ὅτι ἦτο ἡ ὥρα τῆς ἐμφανίσεως του, καὶ ἠσθάνθη ὅτι ὁ ἐρχόμενος ἦτο ἐκεῖνος.

Μετὰ πέντε λεπτὰ ὁ ὑπερήφανος ἵππος ἐπλησίασεν εἰς τὸ περιστύλιον, καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ πηδῶν κατὰ γῆς, καὶ ῥίπτων τὰς ἡνίας ἐπὶ κλάδου δάφνης. ἔτεινε τὴν δεξιὰν εἰς τὴν Μαρίαν Χωνιάτου, καὶ ταυτοχρόνως ῥίπτων τὴν ἀριστερὰν περὶ τὴν Εὐφρασίαν, ἔσυρεν αὐτὴν πλησίον του καὶ τὴν ἐνηγκαλίσθη ἐνθέρμως. Διότι, κατὰ τὰ σεβαστὰ νόμιμα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ θυγάτηρ ἦτο κατὰ τὸ ἥμισυ νυμφία του, καὶ μόνον στέφανοι ἐχρειάζοντο διὰ νὰ χορηγήσωσιν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα ὅπως παραλάβῃ τὴν σύζυγόν του εἰς τὴν οἰκίαν του.

Μετὰ τὰς πρώτας χαριστηρίους προσφωνήσεις, ἡ πρεσβυτέρα κυρία ἐξεπλήρωσε τὴν ἀπόφασίν τις.

— Ἄρχων Ἐμμανουὴλ, εἶπε, μετεχειρίσθην πάντοτε ἐλευθερίαν μετὰ σοῦ, καὶ τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν λαμβάνω τώρα. Δὲν μοὶ ἀρέσκει νὰ μένῃ πλέον κρυπτὸς ὁ ἀῤῥαβών σου μὲ τὴν θυγατέρα μου εἰς τὴν Αὐλήν· καὶ νομίζω ὅτι ὡς μήτηρ ἔχω δικαίωμα νὰ ἐρωτήσω εἴτε διὰ τί ὁ ἀῤῥαβὼν δὲν κοινοποιεῖται, εἴτε διὰ τί ἔμεινε τόσον καιρὸν τώρα κρυφός.

— Ἀγαπητὴ δέσποινα, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς, ἔχεις δίκαιον, καὶ ἂν δὲν μὲ ἠρώτας, νομίζω ὅτι ἐχρεώστουν νὰ σὲ ὁμιλήσω περὶ τούτου σήμερον ἢ ἄλλην προσεχῆ ἡμέραν. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ αἰτία. Ἠξεύρεις τὸν ἄρχοντα Γεώργιον Φραντζῆν καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἐξόχου χαρακτῆρός του, καὶ ἐξ ὅσων πολλάκις περὶ αὐτοῦ σοὶ ὡμίλησα.

— Πολὺ καλὰ, ἀπεκρίθη ἡ Κυρία Χωνιάτου.

— Ὑπῆρξεν ἀπ' ἀρχῆς ὁ εἰλικρινέστερος φίλος μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἐμμανουὴλ, καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μακαρίτου πατρός μου ὑπῆρχε συμφωνία τοῦ νὰ νυμφευθῶ ἐν καιρῷ τῷ πρέπον τὴν θυγατέρα του. Ἐγνώρισα πολὺ καλὰ τὴν Θεοδώραν, καὶ πάντοτε τὴν ἠγάπων· ἀλλὰ ποτὲ, καὶ πρὶν ἀκόμη σὲ γνωρί-

σω, ἀγαπητὴ Εὐφρασία, δὲν εὐχήθην τὸ νὰ γίνῃ ἡ εἰς Ἀνδριανούπολιν αἰχμαλωσία. Ἀλλὰ σύ, πῶς θὰ ὑποφέρῃς τὴν μεταβολήν;

— Θὰ τὴν ὑποφέρω μαζῆ σου, ἀπεκρίθη ἡ Εὐφρασία. Ὑπάρχει μεγίστη διαφορὰ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ πατρός μου.

Καὶ οὕτως ἡ συνδιάλεξις ἐξηκολούθει μέχρις οὗ ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος ἐράνη ἐρχόμενος. Ἦτο δὲ εὔμορφος καὶ ἀξιολόγου φυσιογνωμίας ἀνήρ, ἄγων τὸ πεντηκοστὸν περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἡλιοκαὴς ὀλίγον τὴν χροιάν, διετήρει καὶ τὴν καθαρότητα τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου, καὶ τὸ μυῶδες τῶν μελῶν, ὅπερ καὶ ἀσυνήθη ἐμαρτύρει ῥώμην, καὶ μακροβιότητα ὑπέσχετο. Ἐφόρει τὴν ζωγραφικὴν Ρουμελικὴν ἐνδυμασίαν, τὰς πλατείας περικνημίδας, τὸ φαντασιῶδες τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, τὸ πλούσιον στενὸν ἐπανωφόρεμα καὶ τὰ περικέντητα ὑποδήματα.

— Πολὺ καλά, ἄρχων Χρυσολωρᾶ. ἀνέκραξε ζωηρᾷ τῇ φωνῇ· ἐξόδευε τὸν καιρὸν καὶ τῆς κόρης μου καὶ τὸν ἰδικόν σου! Τὸ ἴδιον ἔκαμνα καὶ ἐγὼ ἄλλοτε. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἄνθρωποι. Ἀλλὰ, φίλε κύριε Χρυσολωρᾶ, εὐτελὲς πρόγευμα σὲ περιμένει μέσα καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃς πρὶν προγευματίσῃς.

Ὁ δὲ εὐγενὴς νέος μετὰ προσηνῆ ἀπόκρισιν ἐπρόσθεσε·

—Πηγαίνεις πρώτη εἰς τὴν οἰκίαν, ἀγαπητή μου Εὐφρασία; Ἐπιθυμῶ νὰ ὁμιλήσω τὸν πατέρα σου ὀλίγα λεπτὰ κατὰ μόνας. Τώρα λοιπόν, ἀγαθὲ Νικήτα, ἐξηκολούθησε, τί ἰδέαν νὰ σχηματίσω περὶ τοῦ γάμου μας; Ἐπέρασαν τέσσαρες μῆνες ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔδωκαν εἰς ἐμὲ τὴν Εὐφρασίαν, καὶ δὲν ἠξεύρω τίς ἡ ἀνάγκη ν' ἀναβάλλεται ἡ στεφάνωσις. Ἐξ ἐναντίας πρέπει διὰ πολλοὺς λόγους νὰ τελεσθῇ ὁ γάμος μίαν ὥραν προτήτερα, καὶ πρὸς τούτοις διά τινα τοὐλάχιστον καιρὸν πρέπει ν' ἀφήσῃς ταύτην τὴν οἰκίαν.

— Ἀναγινώσκω εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἀπεκρίθη ὁ Νικήτας, τὸν λόγον τοῦ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὸν γάμον· ἀλλὰ δὲν καταλαμβάνω διὰ τί πρέπει ν' ἀναχωρήσω ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου.

— Δὲν ἠξεύρεις, ἐπανέλαβεν ὁ Χρυσολωρᾶς σοβαρῶς, ποῖοι φόβοι κυκλοφοροῦν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν περὶ τῶν ἀδιακόπων ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων. Ὅλοι πιστεύουν ὅτι τὸν χειμῶνα τοῦτον θέλουν λεηλατήσει τὰ περίχωρα ἕως εἰς τὰς πύλας τῆς Πόλεως, καὶ θέλουν μᾶς δώσει νὰ ἐννοήσωμεν τί θέλομεν ὑποφέρει τὴν ἐρχομένην ἄνοιξιν. Λοιπόν, ἐὰν κάμμία ἐπιδρομὴ φανῇ καὶ ἐδῶ πέριξ, τότε μέσον σωτηρίας δὲν ἔχετε. Καὶ ἡ Σηλυβρία αὐτὴ δὲν φαίνεται πολὺ ἀσφαλὴς θέσις. Σᾶς παρακινῶ λοιπὸν νὰ ζητήσετε καταφύγιον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ οἰκία μου, εὐθὺς μετὰ τὸν γάμον, εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σας, καὶ ἐκεῖ θέλετε εἶσθαι μακρὰν τῶν αἰφνιδίων κινδύνων, καὶ ἀσφαλεῖς ὅσον δίδεται εἰς τοὺς κακοὺς καιροὺς κατὰ τοὺς ὁποίους ζῶμεν. Ἀλλ' ὅμως ἕως οὗ ν' ἀποφασίσετε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σας, καὶ εἴθε ἡ Παναγία νὰ σᾶς φωτίσῃ ταχέως! δόστε με τὴν ἄδειαν ν' ἀπομακρύνω τὴν Εὐφρασίαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον.

— Εἶμαι καθυποχρεωμένος, ἄρχων Χρυσολωρᾶ,

ἀπεκρίθη ὁ Νικήτας, διὰ τὰς σπουδαίας εἰδήσεις καὶ τὴν προσφοράν σου. Πιθανὸν ὁ ἔρως σου νὰ μεγαλοποιῇ τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι κάτι τρέχει. Δὲν ὑποθέτω ὅμως νὰ ἔλθῃ ὁ κίνδυνος τόσον αἰφνιδίως, ὥστε νὰ μὴ εὕρωμεν καιρὸν ν' ἀποσυρθῶμεν ἐντὸς τῆς Σηλυβρίας ὅπου, καθὼς ἠξεύρεις, ἔχω οἰκίαν. Θὰ σκεφθῶ περὶ τούτου, τώρα ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ σοῦ.

Καὶ γενομένου λόγου περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου, ἀπεφασίσθη νὰ τελεσθῇ μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας.

— Ἂς ἐμβῶμεν μέσα, εἶπεν ὁ Νικήτας, διότι, μὰ τὸν Ἅγ. Δημήτριον, ἡ κοιλία δὲν γεμίζει μὲ λόγους.

— Μετὰ τὸ γεῦμα, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς, δὲν θὰ χάσω καιρὸν νὰ μεταβῶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ νὰ κοινοποιήσω εἰς τὸν φίλον μου Μέγαν Πρωτοβεστιάριον ὅσα μεταξύ μας ἀπεφασίσθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Καθ' ὃν καιρὸν ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς ἔστρεψε τὸν ἵππον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δὲ Ῥυστών, ἐκπληρῶν τὴν ὑπόσχεσίν του, εἰσήρχετο εἰς τοὺς θαλάμους τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ. Τὸν ἠκολούθει δὲ καὶ ὁ Ῥιχάρδος Βυρστώ, ἀλλὰ μόνος.

Οἱ θάλαμοι τοῦ Μεγάλου Πρωτοβεστιαρίου κατεῖχον τὸ μεγαλήτερον μέρος μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ δευτέρου τετραγώνου τοῦ παλατίου, καὶ κατὰ μέτωπον ἔβλεπον πρὸς αὐλὴν ἐστρωμένην διὰ λεπτοτάτης χλόης, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας τρεῖς μεγάλαι πλάτανοι ἀνύψουν τὰς κορυφὰς αὐτῶν ἄνω τῆς ὀροφῆς τοῦ κτιρίου, ἀποτελοῦσαι, ἄφυλλοι ἤδη καὶ γυμναί, πένθιμον μουσικὴν εἰς τὴν μεσημβρινὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Αἱ λοιπαὶ πλευραὶ τοῦ τετραγώνου περιελάμβανον τὰς κατοικίας τῶν πρωτίστων Δομεστίκων, καὶ τὸ ὅλον τοῦ οἰκοδομήματος ἦν ᾠκοδομημένον ἐκ μαρμάρου λευκοῦ γεγλυμμένου μετὰ πάσης τῆς λεπτότητος τῆς Βυζαντινῆς τέχνης· καὶ ὅμως τὰ ἀνάγλυφα τῶν πλευρῶν τούτων ὑπερέβαινον τὰ τοῦ μεγάλου τετραπλεύρου, περὶ οὗ θέλομεν μετ' ὀλίγον λαλήσει. Ἐντὸς τῆς αἰθούσης ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος προϋπαντήθη ὑπὸ πέντε ἢ ἓξ ἀκολούθων τοῦ Φραντζῆ, καὶ προσηγορεύθη ὑπ' αὐτῶν μετὰ τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸ ἀξίωμά του τιμῆς, καὶ διὰ τὴν γνωστὴν αὐτοῦ οἰκειότητα μετὰ τοῦ κυρίου των.

— Ὁ εὐγενέστατος Ἄρχων Πρωτοβεστιάριος δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη ἀπὸ τὸ Συμβούλιον, εἶπεν ὁ θαλαμηπόλος, ἀλλὰ παρήγγειλεν, ἐὰν ἔλθετε πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς του, νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ περιμείνετε. Ὁ Σεβαστὸς ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς δύο μετὰ τὸ μεσημέριον, καὶ τώρα ἐπέρασεν ἀκόμη ἡμίσεια ὥρα.

— Θέλω περιμείνει, ἀπεκρίθη ὁ Ἐδουάρδος, μεταβὰς μετὰ πολλῶν περιποιήσεων εἰς μικρότερον θάλαμον, ὅπου ὁ Φραντζῆς ἐδέχετο συνήθως τοὺς εὐγενεστέρους τῶν ξένων. Τὰ παραπετάσματα τοῦ δωματίου τούτου ἦσαν ἐκ μετάξης, ἡ δὲ ὀροφὴ καὶ ἡ λοιπὴ ξυλικὴ ἐκ βαρυτίμου ξύλου. Περιέργως διαπεποικιλμένον πύραυνον ἵστατο ἐν τῷ μέσῳ, περιέχον ἄνθρακας κέδρου διαχέοντας θερμότητα εὐάρεστον κατὰ τὰς ψυχρὰς πρωΐας καὶ ἑσπέρας. Εἰς εἰκονοστάσιόν τι ὑπῆρχον εἰκόνες ἁγίων ἐργασίας βυζαντινῆς, κατὰ τὸ παραδεδεγμένον ἀλλὰ βάρβαρον ὕφος· ἐνώπιον δὲ τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας ἔκαιε λυχνία, καὶ οὐδεὶς ὀρθόδοξος Ἕλλην διέβαινε πρὸ αὐτῆς χωρὶς νὰ σφραγισθῇ διὰ τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ. Διά τινος δὲ περιστυλίου τὸ δωμάτιον τοῦτο ἔβλεπεν εἰς κῆπον βαθέως συνεσκιασμένον ὑπὸ παντοίων δένδρων, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν περὶ ἧς ὁμιλοῦμεν ὁπωσοῦν σκοτεινὸν καὶ ὑγρόν. Ὁ ἥλιος ἔφεγγε λαμπρῶς ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν κέδρων, ἀνυψουμένων ἄνω τῶν λοιπῶν δένδρων, ἀλλ' αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ δὲν εὕρισκον δίοδον εἰς χλοηφόρα τινα στρώματα· τὰ πάντα δὲ ἦσαν θαλερά, καὶ ἥσυχα, καὶ μεμονωμένα, καὶ ἐνόμιζες ὅτι εὑρίσκεσο εἰς ἀκατοίκητον μᾶλλον χώραν ἢ εἰς τὸ κέντρον μεγάλης πόλεως.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἐφέρετο ἄνω καὶ κάτω μετὰ ταχύτητος ἐντὸς τοῦ δωματίου, διότι ἠσθάνετο τὴν καρδίαν του λίαν ἀνήσυχον. Ἀνεπόλει δὲ τὰς εὐτυχεῖς ὥρας τὰς ὁποίας εἶχε διανύσει ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ παλατίου, καὶ ἔφερε κατὰ νοῦν τὴν οἰκειότητα μεθ' ἧς, πρὸ τῆς πρεσβείας αὐτοῦ τὸν ὑπεδέχετο ὁ Φραντζῆς, καὶ πόσον ἐφαίνετο ὡς μέλος τῆς οἰκογενείας, τοσοῦτον ἡ εἰλικρίνεια παρωμοίαζε τὴν τῶν Φράγκων μᾶλλον, ἢ τὰ καὶ τότε ἔτι περιωρισμένα ἔθιμα τῆς Ἀνατολῆς. Ἐνθυμεῖτο μετὰ ποίας ἔβλεπεν εὐχαριστήσεως τὴν Θεοδώραν Φραντζῆ μεταβαίνουσαν ἀπὸ τῆς παιδικῆς εἰς τὴν πρόσκθον ἡλικίαν, καὶ ὁποίαν εἰς τὴν ψυχήν του ὑπέτρεφεν ἐλπίδα, ὅπως ἐκτελέσῃ γενναίαν τινὰ καὶ ἱπποτικὴν πρᾶξιν ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορίας ἢ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἑπομένως δικαιωθῇ ἵνα ζητήσῃ, ἂν καὶ ξένος δυτικός, νυμφίαν τὴν Βυζαντινὴν κληρονόμον. Μετὰ ταῦτα ἐπῆλθεν ἡ ἀπουσία τοῦ Φραντζῆ, καὶ ἡ ἀναγκαία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ παλατίου ἀπομάκρυνσις· τότε ἐψιθυρίσθη κατ' ἀρχὰς καὶ διεθρυλλήθη μετὰ ταῦτα ἡ φήμη, ὅτι ἡ δεξιὰ τῆς Θεοδώρας ἦτο προωρισμένη εἰς τὸν Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶν, καὶ τελευταῖον, τὴν παρελθοῦσαν ἑσπέραν αὐτὸς ὁ Φραντζῆς κατέπαυσεν, ὡς εἴδομεν, τὴν ἀβεβαιότητα, ὁμολογήσας ὅτι τοιοῦτον ἔτρεφε σκοπόν. Πρὸς τούτοις ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος κατὰ τὰ δύω τετευταῖα ἔτη ἔβλεπε τὴν Θεοδώραν μόνον εἰς τὴν Αὐλὴν καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ δὲν ἐδύνατο νὰ μαντεύσῃ πῶς ἐθεώρει τὸν προτιθέμενον γάμον. Ὅθεν ἦτο ὀδυνηρὸν νὰ ἀναπολῇ τὰς πρώτας ἐλπίδας του, διότι ἡ τελετὴ τοῦ γάμου ἔμελλε νὰ γείνῃ ἐντὸς ὀλίγου, καὶ τὰ ὡραιότερα τῆς φαντασίας του ὄνειρα διὰ παντὸς νὰ ματαιωθῶσιν. Ἐν τούτοις, τὸ πνεῦμα τοῦ εὐγενοῦς ἱππότου δὲν ὑπέκαιον ἰδέαι ἀνάξιαι εἰς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ· τί ἤθελε γίνει ἐὰν ἐζήτει ὡς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὑπηρεσιῶν του τὴν Θεοδώραν; Ἐὰν ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἀπέρριπτε τὰς ὑπηρεσίας ἑνός τινος Φράγκου, πολλῷ μᾶλλον ἤθελε δεχθῇ τὴν συνδρομὴν ἀνδρὸς ὅστις, κατὰ τὴν

κοινὴν γνώμην, ἐθεωρεῖτο τὸ καύχημα τῶν ἱπποτῶν τῆς Δύσεως. Αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Φραντζῆ ἤθελον ὑποχωρήσει εἰς τὸ συμφέρον τῆς αὐτοκρατορίας· ὁ Χρυσολωρᾶς, καί τοι γενναῖος καὶ ἐλευθερόφρων, δὲν εἶχεν ὅμως ν' ἀντιτάξῃ ἀξιώσεις ἴσας πρὸς τὰς τοῦ ἱππότου, καὶ ἡ Θεοδώρα ἐδύνατο νὰ κερδηθῇ. Ἀλλ' ὅμως, ἀφ' ἑτέρου, ἡ καρδία τῆς Θεοδώρας ἐὰν ἦτο ὑπὲρ τοῦ προτεινομένου νυμφίου, ὁποῖον δικαίωμα εἶχεν οὗτος νὰ πικρανῇ τὴν γηραιὰν ἡλικίαν τοῦ γενναίου φίλου αὐτοῦ Φραντζῆ, καὶ ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ Χρυσολωρᾶ τὸ ποτήριον τῆς εὐτυχίας, ὅπερ ἐθεώρει ἀσφαλῆ ἰδιοκτησίαν; Ἐὰν τῳόντι ἐδύνατο νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς Θεοδώρας, ὑπ' αὐτῶν ἔμελλεν ἀναμφιβόλως νὰ ὁδηγηθῇ. Ἐστοχάζετο λοιπὸν ὅτι ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν ἰδίαν αὐτῆς συναίνεσιν, ἐδικαιοῦτο νὰ μεταχειρισθῇ πάντα ἔντιμον τρόπον εἰς ἀπόλαυσιν τοῦ ποθουμένου, καὶ οὕτω δὲν ἐθεώρει ἀνωφελὲς τὸ νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας του, ἐνόσῳ ἦτο δυνατὴ εἰσέτι συνέντευξίς τις μετὰ τῆς Θεοδώρας.

Μόλις φθάσας εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἤκουσε θόρυβον προελθόντα ἐκ τῆς μεγάλης αἰθούσης, ὅν περ ἐξέλαβεν ὡς σημεῖον τῆς ἀρίζεως τοῦ Φραντζῆ, καὶ παρεσκευάσθη νὰ τὸν προσαγορεύσῃ. Μετὰ μίαν ὅμως στιγμὴν εἶδε τὸν Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶν ἐλθόντα ἐκ Σηλυβρίας καὶ μεταβάντα εἰς τὸν θάλαμον τῆς ὑποδοχῆς.

— Καλὴν ἡμέραν, ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπε προχωρῶν ἐλευθέρως πρὸς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον. Μὲ λέγουν ὅτι ὁ Πρωτοβεστιάριος δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη.

— Σὲ λέγουν τὴν ἀλήθειαν, ἄρχων Χρυσολωρᾶ, ἀπεκρίθη ὁ Ἐδουάρδος μετά τινος στρυφνότητος· νομίζω ὅτι δὲν ἐδυνήθη ν' ἀναχωρήσῃ πρὸ τῆς διαλύσεως τοῦ Συμβουλίου.

— Λυποῦμαι, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ, διότι ἦλθα νὰ ὁμιλήσω τὸν Πρωτοβεστιάριον περί τινος ὑποθέσεως.

— Δὲν πιστεύω ν' ἀργήσῃ, ἐπανέλαβεν ὁ ἱππότης, διότι μὲ παρήγγειλε νὰ τὸν ἐνταμώσω ἐδῶ τὴν ὥραν ταύτην. Πρόκειται περὶ σπουδαίας πολιτικῆς ὑποθέσεως, καὶ νομίζω ὅτι καὶ ἡ ἰδική σας συνδιάλεξις εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως.

— Ὄχι, ἀνέκραξε γελῶν ὁ Χρυσολωρᾶς. Οἱ λόγοι οἵτινες μ' ἔφεραν ἐδῶ εἶναι φύσεως διαφορετικῆς καὶ ἀφορῶσιν ἐμὲ καὶ ἄλλο πρόσωπον· ὅθεν ἡ ὑπόθεσίς μου δύναται ν' ἀναβληθῇ.

— Μὰ τὸν ἅγ. Γεώργιον! δύναται, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος μετά τινος πικρίας, πειραχθεὶς ἐκ τῆς ψυχρότητος τοῦ Χρυσολωρᾶ, ἐλθόντος, ὡς ὑπέθεσε, νὰ ζητήσῃ τὴν Θεοδώραν τῇ συγκαταθέσει αὐτῆς τῆς ἰδίας.

— Ὁ Πρωτοβεστιάριος φαίνεται ὅτι δὲν φρονεῖ πολὺ καλῶς περὶ τῶν ὑποθέσεών μας, παρετήρησεν ὁ Χρυσολωρᾶς ἰδὼν τὸν ἱππότην συγκεχυμένον ὀλίγον, καὶ ὑποθέσας ὅτι τοῦτο προήρχετο ἐκ τῶν φροντίδων τοῦ ἀξιώματός του.

— Καὶ ὅμως, εἶπεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος, αἱ ὑποθέσεις σας θὰ λάβουν καλητέραν μορφὴν, ὅταν ἐπιστρέψῃ ὁ ἄρχων Φραντζῆς. Δὲν γνωρίζω ἄλλον ἄνθρωπον τοῦ ὁποίου τὸ Κράτος νὰ αἰσθάνεται τόσον τὴν στέρησιν.

— Καὶ ἀπολαμβάνοντα τὴν πλήρη τοῦ αὐτοκράτορος ἐμπιστοσύνην. Θέλει ἄραγε διαρκέσει πολλὴν ὥραν ἡ συνέντευξίς σας;

— Τοὐναντίον, ἀπεκρίθη ὁ ἕτερος, φρονῶ ταχύτατα τὸ τέλος της. Πρόκειται περὶ τοῦ Βαραγγίου, τὸν ὁποῖον ἐπιθυμεῖ ὁ Φραντζῆς νὰ στείλῃ εἰς Ἀδριανούπολιν.

— Ἴσως λοιπὸν θὰ κάμω καλήτερα ν' ἀναβάλω τὴν ἰδικήν μου ὑπόθεσιν πρὸς τὸ ἑσπέρας εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Ἐν τούτοις συγχαρῆτέ με διότι τὸ μυστικόν μου δὲν ἔχω πλέον ἀνάγκην νὰ τὸ κρύπτω περισσότερον καιρόν.

— Ἀλλὰ πρέπει πρῶτον νὰ μὲ εἴπῃς, ἄρχων Χρυσολωρᾶ, τὸν λόγον, ἐπέφερεν ὁ ἱππότης ψυχρῷ τῷ τρόπῳ.

— Χαίρω, ἀπεκρίθη ὁ ἕτερος μειδιῶν, ὅτι ἡ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπουσία μου δὲν παρετηρήθη περισσότερον.

— Εἶναι δυνατόν! ἀνεφώνησεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος ὡς νὰ συνέλαβεν ἰδέαν φωτεινήν, ὅτι. . .

— Ὅτι ἔσυρα εἰς τὰ δίκτυά μου μίαν νύμφην; Τοῦτο θέλεις νὰ εἰπῇς; Ὁ κόσμος ἂς εἴπῃ ὅτι ἡ μνηστή μου δὲν εἶναι ἴση μὲ τὸν βαθμὸν τῆς οἰκογενείας μου· ἀλλ' ἡ Κωνσταντινούπολις πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δευτέραν ἄλλην δὲν ἔχει ὅταν τὴν παρουσιάσω εἰς τὴν Αὐλήν.

— Σὲ συγχαίρω ἐκ πάσης καρδίας, εἶπεν ὁ φίλος του θερμῶς καὶ προτείνων εἰς αὐτὸν τὴν δεξιάν. Ἠμπορῶ νὰ ἐρωτήσω τὸ ὄνομά της;

— Εὐφρασία Χωνιάτου· ὁ πατὴρ αὐτῆς κατοικεῖ εἰς τὴν Σηλυβρίαν.

— Ὁ ἔξαρχος; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης· τὸν γνωρίζω, εἶναι τιμιώτατος καὶ γενναῖος· ὡμίλησα μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν ὀχυρωμάτων τῆς Σηλυβρίας. Σὲ συγχαίρω, φίλε Χρυσολωρᾶ. Ἀλλ' ἡ κοινὴ φήμη, ὡς ἠξεύρεις, σοὶ ἔδιδεν ἄλλην νυμφίαν.

— Ποίαν; τὴν ὡραίαν Θεοδώραν Οἱ πατέρες μας τῷ ὄντι εἶχον τοιοῦτον σκοπόν· ἀλλὰ σύ, ἱππότα Ἐδουάρδε, μόνος μεταξὺ ὅλων δὲν τὸ ἐπίστευσες βεβαίως.

— Διὰ τί;

— Βλέπεις ὅτι τὰ μυστικά μου σὲ τὰ λέγω, ἐπανέλαβεν ὁ Χρυσολωρᾶς γελῶν. Ἡ ἐπιτυχία σὲ περιμένει, Ἄρχων Ἀκόλουθε· κανεὶς ἄλλος δὲν εἶναι ἄξιος αὐτῆς.

— Δὲν σὲ κρύπτω ὅτι ἐμάντευσες τὰς ἐπιθυμίας μου, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης, ἂν καὶ δὲν ἐννοῶ πῶς. Ἀλλὰ πέραν τῶν πόθων μου δὲν ἐδοκίμασα τίποτε.

— Μένε λοιπὸν εὐχαριστημένος, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ. Δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς περὶ τῆς ἐπιτυχίας σου· διότι ὁ πατὴρ τῆς Θεοδώρας, ἐκτιμῶν δεόντως τὰς μωρὰς ἀξιώσεις τῶν αὐλικῶν μας, δὲν θὰ ζητήσῃ γαμβρὸν μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ ἀριστοκρατορία μας ἐσάπισε, καὶ ὁμοιάζει τὰ δένδρα, ὡς ἤκουσα λέγοντας τοὺς κηπουρούς, τὰ ὁποῖα μετὰ παρέλευσιν χρόνων

χάνουν πλέον τὴν ἀρετὴν τοῦ νὰ αὐξήσωσι τὸ εἶδός των, καὶ μαραίνονται βαθμηδὸν μέχρις οὗ ἀποξηρανθῶσιν.

— Ὁμολογῶ, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος, ὅτι ἡ τύχη ὑπῆρξε λίαν εὐνοϊκὴ εἰς ἐμέ· ἡ οἰκογένειά μου εἶναι ἐπίσης καλὴ ὡς καὶ ἡ τοῦ Φραντζῆ. Ἀλλ' ἡ θέσις μου ἐξαρτᾶται ἀπὸ μόνην τὴν εὔνοιαν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐὰν τὴν χάσω, δὲν μὲ μένει ἄλλο εἰμὴ τὸ ξίφος καὶ ἡ τιμή μου.

— Παρακάλει τὸν Θεὸν νὰ μὴ ἔχῃ τὴν διάρκειαν τῆς πόλεως ἡ θέσις σου, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Καὶ ἔπειτα, τί εἶναι ὁ Φραντζῆς;

— Μὴ λησμονεῖς πρὸς τούτοις ὅτι εἶμαι λατῖνος, καὶ δὲν θέλω νὰ ζημιωθῶ τὴν ψυχήν μου κερδαίνων νύμφην. Ἐνθυμήσου τὸ μῖσος μὲ τὸ ὁποῖον θεωρεῖτε ἡμᾶς τοὺς λατίνους ἐδῶ.

— Μὰ τὸν ἅγ. Προκόπιον! ἐφώνησεν ὁ Ἐμμανουήλ, τὸ μῖσος εἶναι ἴσον καὶ εἰς τὰ δύω μέρη. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ προΐδῃ τ' ἀποτελέσματα τῆς ἑνώσεως;

— Ἄκουσε! σημαίνουν αἱ σάλπιγγες τοῦ αὐτοκράτορος· ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸ Συμβούλιον. Ὁ Φραντζῆς ἀναμφιβόλως θὰ εἶναι μαζῆ του. Μὲ κάμεις τὴν χάριν ν' ἀφήσῃς νὰ τὸν ὁμιλήσω πρῶτος; Ἔχω κατὰ νοῦν νὰ τὸν λαλήσω περὶ τῆς ὑποθέσεώς μου, διότι ὑπῆρξεν ἐπίτροπός μου, καὶ φρονῶ ἄδικον νὰ δυσαρεστήσω αὐτὸν ἀφίνων νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν παρ' ἄλλου τινός.

— Εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης, ἀλλὰ πῶς νὰ ὑπερασπίσω ἐμαυτόν; δὲν θέλει μὲ μεμφθῆ ὅτι δὲν ἐφύλαξα τὴν ὑπόσχεσίν μου;

— Θέλω εἰπεῖ εἰς αὐτὸν ὅτι μὲ παρεχώρησες τὴν θέσιν σου, ἐπανέλαβεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Περιπάτησε ὀλίγον εἰς τὸν κῆπον· ἓν τέταρτον τῆς ὥρας μὲ ἀρκεῖ.

— Πηγαίνω λοιπόν. Καὶ ἐξελθὼν εἰς τὸ περιστύλιον εἰσῆλθεν εἰς σκοτεινὴν δενδροστοιχίαν. Ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς ἔμεινεν ἀκούων τοὺς ἐντονωτέρους ἤχους τῶν σαλπίγγων, ἐν ᾧ ἡ βασιλικὴ ἵππος θεραπεία ἐπλησίαζεν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἐντονωτέρα δὲ μελῳδία ἐδήλωσεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ διῆλθε τὴν μεγάλην θύραν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ Φραντζῆς, παρακολουθούμενος ὑπὸ λαμπρᾶς συνοδίας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν.

— Ἡ Παναγία νὰ σὲ διαφυλάττῃ, εὐγενῆ Χρυσολωρᾶ! εἶπεν ὁ Φραντζῆς ἅμα εἰσελθὼν εἰς τὸν θάλαμον. Δὲν ἐνόμιζα ὅτι θέλω ἔχει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σὲ ἴδω τόσον γρήγορα, ἂν καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σὲ εἴπω ὀλίγας λέξεις. Μὲ εἶπαν ὅτι ὁ Ἀκόλουθος ἦτο ἐδῶ.

— Μάλιστα, Ἄρχων Πρωτοβεστιάριε. Ἀλλ' ἔχων μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ σᾶς ὁμιλήσω, τὸν ἔπεισα νὰ μὲ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του. Ἐὰν ἡ ὑπόθεσίς του δὲν ἦναι πολὺ κατεπείγουσα, θέλετε ἴσως συγχωρήσει τὴν βίαν μου.

— Δὲν εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ μόλις μετὰ μίαν ὥραν θέλει τὸν ἴδει. Λοιπὸν τώρα, φίλτατε Χρυσολωρᾶ, πρὶν ὁμιλήσωμεν περὶ ἄλλου τινός, ἐλάφρυνε τὸν νοῦν μου ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν ἥτις τὸν θλίβει. Ἠξεύρεις μέρος ἐξ ἀκοῆς καὶ μέρος ἐξ ἀναμνήσεών σου, νομίζω, ποία ἀγάπη μὲ συνέδεε μετὰ τοῦ μακαρίτου πατρός σου.

— Τὸ ἠξεύρω, Ἄρχων μου Πρωτοβεστιάριε. Πάντοτε σᾶς ἐθεώρουν ὡς δεύτερον πατέρα, ἀλλ' ἐὰν μὲ δίδετε τὴν ἄδειαν νὰ εἴπω . . .

— Προθύμως, ἐπανέλαβεν ὁ Φραντζῆς. Εὔχομεν μείνει σύμφωνοι, ὅταν ἐγεννήθη ἡ Θεοδώρα, ὅτι . .

— Ἀλλὰ, ἄρχων μου . . .

— Μὴ μὲ διακόπτῃς, ἐπανέλαβεν ὁ Φραντζῆς νομίσας ὅτι ὁ νέος φίλος του ἔσπευδε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ διὰ τὸ δῶρον.

Ὑπῆρχε, λέγω, συνεννόησις μεταξὺ ἡμῶν, ὅτι ἐὰν φθάνοντος τοῦ ἁρμοδίου καιροῦ δὲν συνέβαινε κανὲν ἐμπόδιον, καὶ συγχρόνως θὰ συνήνει ὁ αὐτοκράτωρ, ἡ Θεοδώρα νὰ γίνῃ ἰδική σου.

— Ἄρχων Φραντζῆ! . . .

— Ὀλίγον ἀκόμη, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας σου εἶχον τὴν προσοχὴν προσηλωμένην ἐπὶ σοῦ, διότι δὲν ἤθελα νὰ δώσω τὴν θυγατέρα μου εἰς ἄνθρωπον μὴ ἐμπνέοντά με ἐμπιστοσύνην. Ἐπὶ τῆς ἀπουσίας μου, ἄλλοι ἀνέλαβον τὴν φροντίδα ταύτην χάριν ἐμοῦ, καὶ ὅσα εἶδον καὶ ἤκουσα ἐπικυροῦσι τὴν ἀπόφασίν μου. Σήμερον ἐζήτησα τὴν συναίνεσιν τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ὁ Σεβαστὸς εὐηρεστήθη νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὴν παράκλησίν μου. Τώρα λοιπὸν, ἂν θέλῃς, ὁμίλησε.

— Κύριέ μου, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς, κατὰ πρῶτον ὀφείλω νὰ σᾶς προσφέρω τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὰς ὑπὲρ ἐμοῦ μερίμνας σας. Ἠξεύρω καλῶς ὅτι ἡ χεὶρ τῆς θυγατρός σας εἶναι βραβεῖον ὑπὲρ τοῦ ὁποίου καὶ μονάρχαι δύνανται νὰ διαγωνισθῶσι, καὶ ὑμεῖς ἐδύνασθε νὰ ἐκλέξετε μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τοῦ Βυζαντίου τὸν πλουσιώτερον, τὸν περιφημότερον καὶ τὸν ἀνώτερόν μου. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπεθύμουν νὰ λαλήσω πρῶτος ἵνα ἐκφράσω ὅτι, καί τοι ὁμολογῶν τὴν πρὸς τὸν μακαρίτην πατέρα μου ἀγάπην σας, καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς ὑμᾶς, δὲν δύναμαι ὅμως νὰ παρουσιασθῶ ὡς ὑποψήφιος πρὸς ἀπόκτησιν βραβείου, διὰ τὸ ὁποῖον θὰ μὲ ζηλοτυπῇ ὅλη ἡ Κωνσταντινούπολις.

— Δυσκολεύομαι νὰ σ' ἐννοήσω, ἄρχων Χρυσολωρᾶ, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς κατευνάζων τὴν ταραχήν του. Μήπως ἀποφρίπτῃς τὴν προσφοράν μου;

— Ἀκούσατε πρῶτον, ἐνδοξότατε, τὸν λόγον ὅστις μὲ ὑπαγορεύει νὰ πράξω οὕτω, καὶ ὕστερον κρίνετέ με. Παρῆλθον τέσσαρες μῆνες ἀφ' οὗ ἠρραβωνίσθην.

— Ἠρραβωνίσθης, κύριε Χρυσολωρᾶ! καὶ ποίαν;

— Ἡ ἐξοχότης σας γνωρίζει τὸν Νικήταν Χωνιάτην, τὸν ἔξαρχον Σηλυβρίας;

— Ναί, τὸν γνωρίζω.

— Ἠρραβωνίσθην τὴν θυγατέρα του.

— Τί θὰ ἔλεγεν ὁ πατήρ σου, ἀνέκραξεν ὁ Φραντζῆς, ἐὰν ἤκουε τὴν εἴδησιν ταύτην! Ὁ τελευταῖος κληρονόμος τῶν εὐγενεστάτων οἴκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ καταφρονῇ αὐτὸς ἑαυτὸν οὕτω! νὰ ἀρραβωνίζεται κόρην μὴ τιμῶσαν τοσοῦτον ἀρχαίαν οἰκογένειαν!

— Ἄρχων Φραντζῆ, ἐπανέλαβεν ὁ Χρυσολωρᾶς, συγχωρῶ ὁπωσοῦν τὰς προλήψεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ εὐμενές σας αἴσθημα· ἀλλὰ δὲν θέλω

ἀνεχθῇ κανένα ἄλλον νὰ ὁμιλήσῃ οὕτω πως διὰ τὴν μνηστήν μου. Ἐὰν καὶ δεκάκις ὁ οἶκός μας ἦτο ἀρχαιότερος καὶ εὐγενέστερος, ἐὰν ἐλαμβάνομεν ὑπούργημα κατὰ πρῶτον ἀπὸ αὐτὰς τὰς χεῖρας τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ἀντὶ τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἡ Εὐφρασία Χωνιάτου ἤθελε περιποιήσει τιμὴν εἰς αὐτήν. Ὅταν τὴν γνωρίσετε, ἐκλαμπρότατε, θέλετε δικαιώσει τοὺς λόγους μου.

— Ποτὲ, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς· ἔπραξες τόσον μωρὸν ἔργον καὶ καυχᾶσαι δι' αὐτό; Ἡ Παναγία νὰ μὲ διαφυλάξῃ ἀπὸ τοῦ νὰ σὲ συμβουλεύσω ἄτιμον διαγωγήν. Ἐὰν ἠρραβωνίσθης αὐτὴν, πρέπει καὶ νὰ τὴν νυμφευθῇς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μ' ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ λυποῦμαι. Λυπηρὸν ὅτι ἐλησμόνησες τὴν καταγωγήν σου, λυπηρὸν δὲ καὶ εἰς αὐτὴν ὅτι ἠρραβωνίσθη ἄνθρωπον πολὺ ἀνώτερον τῆς τάξεώς της.

— Ἄρχων Φραντζῆ, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς ἀνεγειρόμενος, τὰς λέξεις ταύτας δὲν θέλω τὰς ἀκούσει ἀπὸ ἄλλον. Οὐδὲν ἄλλο, ἐκτὸς τῆς φιλίας, δὲν σᾶς χορηγεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπικρίνετε τὴν διαγωγήν μου· ἀλλὰ νὰ καταδικάζετε οὔτω τὴν μνηστήν μου, οὔτε ἡ φιλία, οὔτε οὐδὲν ἄλλο σᾶς δικαιόνει. Ὑγιαίνετε, ἄρχων μου.

— Ὑγιαίνετε, ἄρχων Χρυσολωρᾶ! Εἴθε ἡ Παναγία νὰ εὐδοκήσῃ νὰ μὴ μετανοήσετε, ὡς ἐγὼ λυποῦμαι διὰ ταῦτα.—Ἔ! Ἰωάννη, ποῦ εἶναι ὁ Μέγας Ἀκόλουθος;

— Νομίζω, ἐκλαμπρότατε, ὅτι ὑπῆγεν εἰς τὸν κῆπον.

— Εἰδοποίησέ τον ὅτι τὸν θέλω, καὶ εἰπὲ τὸν Βαράγγιον, τὸν ὁποῖον ἀφῆκε κάτω, νὰ ἔλθῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δε-Ῥυστὼν περιεπάτει εἰς τὸν κῆπον ἔχων τὴν καρδίαν ἐλαφροτέραν. Ὁ μέγας φραγμὸς ὅστις ἐκώλυε τὸν δρόμον του πρὸς τὴν εὐτυχίαν ἐφαίνετο καταρρηθείς, καὶ πᾶσα συνειδότος τύψις κατεπραύνετο ἐντὸς αὐτοῦ· διότι οὔτε ὡς προδότης τοῦ φίλου του ἐδύνατο νὰ κατακριθῇ, οὔτε ὡς ἄδικος πρὸς τὴν Θεοδώραν. Καὶ δὲν ἤλπιζε μὲν ὅτι ὁ Φραντζῆς, τὸν ὁποῖον καλῶς ἐγνώριζεν, ἤθελε συγκατανεύσει εἰς τὴν μετὰ τῆς θυγατρός του ἕνωσιν του· ἀλλὰ πολλὰ γίνονται προϊόντος τοῦ χρόνου, πολλὰ ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τὴν ὁποίαν ἤθελε ταχέως λάβει τοῦ ἰσχυροῦ βραχίονος καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης του, πολλὰ ἐὰν ἀνεμιγνύετο ὁ αὐτοκράτωρ. Δὲν ἐφρόνει λοιπὸν πλέον ἑαυτὸν ἐστερημένον ἐλπίδων· μετὰ τοιαύτην ἀπροσδόκητον εὐκολίαν, τί δὲν ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ; Τάζω, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν νὰ κτίσω παρεκκλήσιον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥυστῶνος, καὶ νὰ προικίσω αὐτὸ μὲ δύω στρέμματα γῆς πρὸς βοσκήν, μὲ ἄρτον, οἶνον καὶ λαμπάδας, ἐὰν ποτὲ μεταφέρω εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν Θεοδώραν Φραντζῆ ὡς νυμφίαν μου.

Καὶ τοιαῦτα διαλογιζόμενος περιεφέρετο ἄνω καὶ κάτω δενδροστοιχίας γηραλέων καστανεῶν, μέχρις οὗ προβὰς ὀλίγον περαιτέρω εἰσῆλθεν εἰς μᾶλλον σκοτεινὴν ἀψίδα, ὅθεν διὰ τῶν πυκνῶν κλάδων ἐφαίνετο τὸ κυανοῦν κατάστενον, ὡς ἂν ἐμειδία καὶ ὡς ἂν ἐσχημάτιζε μυρίους λάκκους εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸ ἐπαγωγόν του μειδίαμα. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἄλλοτε εἶδος καθίσματος ὅπου, ἀπὸ μικροῦ λοφίσκου, ἐφαίνοντο ἡ Προποντίς, οἱ λόφοι τῆς Ἀσίας, τὸ Χρυσοῦν Κέρας καὶ ὁ ἀργυροῦς θόλος τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. Καί τοι δὲ προκεχωρημένης τῆς φθινοπωρινῆς ὥρας, τὸ αἰγόκλημα καὶ ὁ ἴασμος περιπλεκόμενα ἀπέκρυπτον τὴν θέαν τοῦ λιμένος. Αὐτὸς ὅμως προχωρήσας εἶδεν ὅτι ἡ παλαιὰ πετρίνη ἕδρα δὲν ἦτο κενή, διότι ἐκάθητο ἐπ' αὐτῆς τὸ μόνον πλάσμα τοῦ κόσμου τὸ ὁποῖον ἐπεπόθει νὰ ἴδῃ.

— Δόξα εἰς τὴν Θεοτόκον, ἀνεφώνησεν, ὅτι ἤκουσε τὴν εὐχήν μου! Δὲν εἶμαι βεβαίως ἄξιος τῆς Θεοδώρας, ἐὰν δὲν κερδήσω τώρα τὴν εὔνοιάν της.

Καὶ τῷ ὄντι, εὐμενὴς τύχη ἔρριψεν αὐτὸν ἀνελπίστως ἐνώπιον τῆς Θεοδώρας Φραντζῆ. Ἡ Θεοδώρα ἦτο τότε περίπου δεκαοκταετής. Πᾶν τοῦ προσώπου αὐτῆς χαρακτηριστικὸν καὶ πᾶν αὐτῆς κίνημα κατεδείκνυον τὴν ὑψηλὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἀδιάφθορον ἀριστοκρατίαν τῆς γεννήσεώς της· τὸ ὑψηλὸν μέτωπον, οἱ μεγάλοι καὶ καστανόχροες ὀφθαλμοί, ἡ ἔπαρσις τῆς κεφαλῆς, καὶ ὁ χιονώδης λαιμὸς ἐμαρτύρουν ὑπὲρ τῆς εὐγενείας της. Ἦν δὲ ἐνδεδυμένη κατὰ τὸν συρμὸν τῆς τότε ἐποχῆς, ἀνατολικόν τε καὶ δυτικόν. Ἐπὶ τοῦ λευκοῦ μεταξίνου ἐνδύματος καὶ τοῦ κεντητοῦ περιστηθίου ἐφόρει τὸν βραχὺν καὶ συνεσφιγμένον ἐπενδύτην, ἢ μᾶλλον τὸ κολόβιον, τὸ ὁποῖον καὶ μέχρι τοῦδε φοροῦσιν αἱ παρθένοι τῆς Κιρκασίας καταπεποικιλμένον καὶ χρυσοῦφαντον. Τὸ κρήδεμνον αὐτῆς, δεδεμένον ἁπλῶς περὶ τὴν κεφαλήν, ἐρρίφθη ἀφ' ἑνὸς μέρους ἕνεκα τοῦ ἀέρος, καὶ κατεδείκνυε τὴν πλουσίαν καστανόχρουν κόμην της περικρατουμένην ἀπὸ τοῦ μετώπου πρὸς τὰ ὄπισθεν ὑπὸ ταινίας μαργαριτῶν. Ἀνεγερθεῖσα δὲ ὅτε ἐπλησίασεν ὁ ἱππότης, — Καλὴν ἡμέραν, εὐγενῆ Ἀκόλουθε, εἶπε καὶ ἔστρεψε τὸ βῆμα πρὸς τὸ μέγαρον, στραφέντος συγχρόνως καὶ τοῦ ἱππότου.

— Εὐγενεστάτη Κυρία, εἶπεν οὗτος, ἐὰν ἐγνώριζον ὅτι εἶσθε ἐδῶ, δὲν ἤθελον τολμήσει νὰ παρουσιασθῶ. Περιμένων ὅμως νὰ λάβω συνέντευξιν μετὰ τοῦ εὐγενοῦς πατρός σας, ἐξῆλθον ἵν' ἀπολαύσω τὴν ὡραιότητα τῆς ἡμέρας.

— Ναί, ἀπεκρίθη ἐκείνη πρὸς τὸν συνοδεύοντα αὐτὴν ἱππότην, ἀγαπῶ νὰ ἀποσύρωμαι εἰς τὸν κῆπον τοῦτον· εἶναι μακρὰν τῆς τύρβης τῆς πόλεως, καὶ μὲ ἀρέσει νὰ βλέπω ἀπ' ἐδῶ τὰ κυανᾶ νερὰ τοῦ καταστένου.

— Καὶ εἶναι τῷ ὄντι ὡραῖα! τοσαύτη κίνησις καὶ ταυτοχρόνως τοσαύτη ἡσυχία! Οὔτε εἰς αὐτοὺς τοῦ αὐτοκράτορος τοὺς κήπους εὑρίσκεται τοσοῦτον ὡραία θέα, ἂν καὶ οἱ Παλαιολόγοι κατέβαλον τόσην φροντίδα. Ἐγὼ μάλιστα, ἐξακολουθήσας μετά τινα σιωπὴν,

συναισθάνομαι τοῦτο περισσότερον, ἴσως διότι παρῆλθον δύω ἔτη ἀφ' ὅτου συνηπαντήθημεν ἐδῶ.

— Τότε ἤμην παιδίον, εἶπεν ἡ Θεοδώρα· ἀλλ' ἐνθυμεῖσθε ἴσως πόσον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἠγάπων τοῦτον τὸν κῆπον καὶ ταύτην τὴν θέσιν.

— Δὲν λησμονῶ, κυρία, τίποτε ἀφ' ὅσα ἀγαπᾶτε· ὅθεν καὶ πολὺ καλὰ τὸ ἠξεύρω.

— Ἔχετε, ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα παραιτοῦσα ὁμιλίαν ὁπωσοῦν ἐπικίνδυνον, θέας τοιαύτας εἰς τὴν Ἀγγλίαν;

— Τίποτε τόσον γλυκὺ καὶ τόσον ὡραῖον, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης. Αἱ θάλασσαί μας δὲν ὁμοιάζουσι τὴν Προποντίδα. Καὶ τώρα, ἐν ᾧ περιπατοῦμεν ὑπὸ τὰ ὡραῖα ταῦτα δένδρα, καὶ ἀκούομεν τὰ κελαδοῦντα πτηνά, καὶ ὀσφραινόμεθα τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων, τρικυμίαι καὶ ψύχη καὶ χιόνες μαστίζουσι τὴν Ἀγγλίαν, καὶ καθιστῶσιν ἐλεεινὰ τὰ πεδία καὶ τὰς κοιλάδας.

— Εἶναι ἀκόμη ὁ πατήρ μου εἰς τὸ Συμβούλιον; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα.

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης, καὶ ὁ ἄρχων Χρυσολωρᾶς περιμένει νὰ τὸν ὁμιλήσῃ περὶ σπουδαίας ὑποθέσεως.

— Περὶ πολιτικῶν πραγμάτων βέβαια, εἶπεν ἡ Θεοδώρα ἀνήσυχος.

— Περὶ ἰδίων του ὑποθέσεων, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης ἀτενίσας τὴν ὡραίαν αὐτοῦ σύντροφον. Ἀκούω ὅτι ἡ Αὐλὴ θέλει ἀποκτήσει ὅσον οὔπω νέαν καλλονήν.

— Τῷ ὄντι! εἶπεν ἡ Θεοδώρα. Καὶ ἔχει τὸ ἄκουσμα καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν συνομιλίαν τοῦ Χρυσολωρᾶ μετὰ τοῦ πατρός μου;

— Βεβαιότατα. Ἡ ὑπόθεσις θέλει γίνει γνωστὴ εἰς ὀλίγας ὥρας. Ὁ Ἄρχων Χρυσολωρᾶς ἠρραβωνίσθη τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐξάρχου τῆς Σηλυβρίας.

— Τὸν συγχαίρω, εἶπε μετὰ σπουδῆς ἡ Θεοδώρα. Εἶναι γενναῖος καὶ τίμιος, καὶ ἡ ἐκλογή του, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, τὸν τιμᾷ. Τὸν συγχαίρω ἐξ ὅλης καρδίας.

— Ὁ Χρυσολωρᾶς εἶναι τῷ ὄντι τὸ ἐκλεκτότερον ἄνθος τῆς Βυζαντινῆς ἀριστοκρατίας, εἶπεν ὁ Δε-Ῥυστών. Καὶ ὅμως, ἀμφιβάλλω ἐὰν χθὲς θὰ ἔλεγα τὰ αὐτὰ περὶ αὐτοῦ.

— Χθὲς ἢ σήμερον, ἱππότα, ἠμπορεῖτε ἐπίσης νὰ μὲ εἴπετε τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ Ἄρχοντος Χρυσολωρᾶ. Ἀδικεῖτε τὸν ἑαυτόν σας.

— Δὲν τὸ φοβοῦμαι, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος.

— Καὶ ἀπὸ πότε ἔγινε γνωστὸς ὁ ἀῤῥαβών; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα. Οὔτε ψιθυρισμὸν δὲν εἶχον ἀκούσει ἕως τώρα.

— Καὶ ἐγὼ μόλις σήμερον τὸ ἔμαθα, διότι ὁ Χρυσολωρᾶς δὲν ἐπεθύμει νὰ τὸ ἀκούσῃ ἄλλος πρὸ τοῦ πατρός σας, ὅστις ὑπῆρξε τόσον θερμὸς φίλος τοῦ Ἄρχοντος Ἐμμανουήλ. Τέσσαρες μῆνες εἶναι ἀφοῦ ἠῤῥαβωνίσθησαν.

— Καὶ συνομιλεῖ ἀκόμη μὲ τὸν πατέρα μου;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης. Εἰπέτε με ὅμως, ἠμπορῶ χωρὶς φόβον ὅτι θέλω ἐξορισθῆ ἀπὸ τὸν ὡραῖον τοῦτον κῆπον, νὰ ἐρωτήσω, εὐγενὴς κυρία, ἐὰν μετὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ Χρυσολωρᾶ, ἀναλαβὼν ἐλπίδας ἐφάνην ὑπὲρ τὸ δέον τολμηρος;

Ἀλλ' οὐδεμία ἀπόκρισις.

— Φιλτάτη Θεοδώρα, εἶπεν ἐνθέρμως ὁ Δε-Ῥυστών, πρέπει νὰ τὸ ἐγνωρίσατε, πρέπει νὰ τὸ ἠσθάνθητε, ὅτι πολὺ πρὶν μᾶς χωρίσῃ τοῦ πατρός σας ἡ πρεσβεία ἦσο φιλτάτη εἰς ἐμὲ παρὰ . . . .

Ἀλλ' ἐν ᾧ ὡμίλει, τὸν διέκοψεν ἡ παρουσία ἑνὸς τῶν περὶ τὸν Πρωτοβεστιάριον, ὅστις προσελθὼν εἶπεν·

— Ἄρχων Ἀκόλουθε, ὁ κύριός μου μὲ διέταξε νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι ἐὰν ἐπιθυμεῖτε νὰ τὸν τιμήσετε μὲ τὴν παρουσίαν σας, εἶναι εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Ἀμέσως, ἀπεκρίθη ὁ Δε-Ῥυστών, καὶ παρατηρῶν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἠργοπόρει, προσέθηκεν· Ἔρχομαι εὐθὺς ὕπαγε καὶ εἰπέ το εἰς τὸν κύριόν σου.

Καὶ ἐνῷ οὗτος ἀπήρχετο, — Πηγαίνετε, πηγαίνετε, Ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπεν ἡ Θεοδώρα. Δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ ὁμιλήσετε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· ἴσως τὸ εἶχον στοχασθῆ, ἴσως τὸ εἶχον ὑποπτεύσει· ἀλλὰ τώρα, διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Παναγίας, πηγαίνετε, ἀφήσατέ με, θὰ ἐνταμωθῶμεν πάλιν.

— *Θὰ ἐνταμωθῶμεν πάλιν*; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης.

— Ναί, ναί, ἀλλ' ἄφετέ με τώρα. Ὁ δὲ ἱππότης ἰδὼν τὴν ταραχὴν αὐτῆς, καὶ φοβηθεὶς μή τις παρατηρήσῃ τοῦτο, ὑπήκουσε περίλυπος. Ἢ δὲν ἐννοῶ τίποτε, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν μεταβαίνων εἰς τοῦ Πρωτοβεστιαρίου ὁ ἱππότης, ἢ ἐὰν δὲν ἔτρεχε κάτι τι εἰς τὴν καρδίαν της πῶς ἤθελε συγκατανεύσει νὰ μὲ ἀκούσῃ; Θὰ τὴν ἰδῶ καὶ πάλιν καὶ τότε τὰ διορθόνω καλλήτερα.

Τοιαῦτα ἀναλογιζόμενος εἰσῆλθεν εἰς τὴν στοὰν, καὶ εὐθὺς εἰσήχθη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Φραντζῆ. Εὗρε δὲ αὐτὸν ὁμιλοῦντα μετὰ τοῦ Ῥιχάρδου.

— Λοιπὸν, Ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπε, μὲ φαίνεται ὅτι εὕρομεν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅτι θέλει φανῆ κατάλληλος εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ αὐτοκράτορος.

— Χαίρω ὅτι σᾶς εὐχαριστεῖ ἡ ἐκλογή μου. Ἔρχεσθε ἀπὸ τὸ Συμβούλιον;

— Μάλιστα. Τὰ πάντα ἀπεφασίσθησαν, θὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν Καρδινάλιον.

— Πολὺ καλά, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης. Καὶ πότε θὰ ἀναχωρήσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς Ἀδριανούπολιν;

— Ὁ αὐτοκράτωρ θέλει πρῶτον νὰ τὸν ἴδῃ, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς, καὶ μάλιστα ἡ ὥρα πλησιάζει, διότι ἐπρόσταξε νὰ ὑπάγῃ εἰς αὐτὸν μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἔξοδόν του ἀπὸ τὸ συμβούλιον.

Οἱ δύω φίλοι διαβάντες τὴν πτέρυγα τῶν ἀνακτόρων, ἣν πρὸ μικροῦ ἀνεῴξαμεν, ἦλθον εἰς τὴν μεγάλην αὐλὴν τοῦ παλατίου μὴ προσέξαντες διόλου εἰς τὴν σπανίαν μεγαλοπρέπειαν τῶν περὶ αὐτοὺς, διότι πρὸ πολλοῦ τὴν εἶχον συνειθίσει. Καὶ ὅμως, τὸ αὐτοκρατορικὸν μέγαρον ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Θεοφίλου ἢ τοῦ Βασιλείου εἶχεν ἀρχίσει νὰ παρακμάζῃ. Τὸ χρυσοῦν δένδρον μετὰ τῶν κελαδούντων πτηνῶν πρὸ πολλοῦ εἶχε μεταβεῖ εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τῶν Μωαμεθανῶν, οἱ δὲ χρυσοῖ λέοντες πρὸ πολλοῦ εἶχον παύσει ἐκπλήττοντες τὸν διαβάτην διὰ τῶν μηχανικῶν ὀρυγμῶν των. Ἀλλὰ

καὶ οὕτω τὰ πάντα ἐνέφαινον μεγαλειότητα καὶ πολυτέλειαν, καὶ πανταχοῦ ὁ θεατὴς ἔβλεπε τοίχους μαρμαρίνους, καὶ στοὰς, καὶ ὀροφὰς χαλκοτεύκτους, καὶ πολυτιμότατα ψηφοθετήματα. Ἐνώπιον δὲ τῶν ἀνακτόρων ὑπῆρχε τὸ περιώνυμον *Σῖγμα*, ὁ πυλὼν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, εἷς τῶν πέντε οἵτινες περιελάμπρυνον καὶ κατεκόσμουν αὐτὰ, καὶ οἱ μαρμάρινοι αὐτῆς τοῖχοι, ποικίλως κεχρωματισμένοι, παρίστανον ὡς ἄλλο δάσος φθινοπώρου. Καὶ δεξιόθεν μὲν ἔκειτο ἡ ἀργυρᾶ κρήνη, ἥτις ὅμως διετήρει μόνον τὸ Πάριον μάρμαρον ἀντὶ τοῦ πολυτίμου μετάλλου ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, ἀριστερόθεν δὲ τὰ ἰδιαίτερα δώματα τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ ἐπίχρυσα μάρμαρα τῶν ὁποίων ἀπέστιλβον ἀνταναχλῶντα ἀπὸ συμφύτου ὄρους τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου. Ἐνταῦθα εἰσελθόντες, οἱ δύω φίλοι ἐστάθησαν περιμείναντες ὀλίγον ἐντὸς αἰθούσης, ἧς τὸ μὲν ἔδαφος ἦτο ἐστρωμένον μετὰ ψηφοθετημάτων, οἱ δὲ τοῖχοι ἐκοσμοῦντο διὰ τῶν πτερῶν σπανιωτάτων πτηνῶν, καὶ πορφυρῶν καὶ πρασίνων καὶ περιχρύσων χρωμάτων· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσήχθησαν ἀπὸ τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, διαβάντες στοὰς καὶ αἰθούσας ἀμιλλωμένας κατά τε κάλλος καὶ πλοῦτον. Καὶ τινῶν μὲν ἐκάλυπτον τοὺς τοίχους χρυσοκέντητα ἐκ μετάξης ὑφάσματα, τινῶν δὲ βελοῦδον καταπεποικιλμένον διὰ μαργαριτῶν, ἄλλων κατειργασμένα καὶ κεχρυσωμένα μάρμαρα, καὶ ἄλλα ἔγκαυστα ἐκ Λεμοβίκης καὶ Βενετίας. Τέλος ἠνοίχθη ἡ χρυσῆ πύλη καὶ ὁ Πρωτοβεστιάριος μετὰ τοῦ Ἀκολούθου εὑρέθησαν ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου ἐξ ἐβένου καὶ ἐλέφαντος, κεκοσμημένου καὶ διὰ πολυτίμων λίθων. Ἐπανελθὼν πρὸ μικροῦ ἐκ τοῦ Συμβουλίου ἐφόρει εἰσέτι τὰ αὐτοκρατορικὰ παράσημα, τὰ ἐρυθρᾶ σάνδαλα, τὸν λευκοπάρυφον μανδύαν, καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν διάδημα. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σύμβολον εἶχε βαρβαρικήν τινα μεγαλοπρέπειαν, διότι ὡμοίαζεν ὑψηλὸν πυραμιδοειδῆ πῖλον ἐκ πορφυρᾶς μετάξης, σπινθηροβολοῦντα ἐξ ἀδαμάντων καὶ μαργαριτῶν, καὶ ἔχοντα εἰς τὴν κορυφὴν ἐλαφρὰν σφαῖραν καὶ χρυσοῦν σταυρόν, ἐν ᾧ δύω ταινίαι μαργαριτῶν ἐκρέμαντο ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ φοροῦντος αὐτό.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ἄγων κατὰ τὴν ἐποχὴν περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦμεν τὸ τεσσαρακοστὸν καὶ ἕβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἦτο ὑψηλός, εὐσώματος καὶ ἡγεμονικός· εἶχεν ὀξύτατον τὸ βλέμμα, ὑπόκυρτον τὴν ῥῖνα καὶ ἦθος εὐσταθὲς, ἐνίοτε μάλιστα καὶ αὐστηρόν. Πρὸς τούτοις, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀνενθύμιζε τὴν παρατήρησιν ἐκείνην τῶν περὶ τὰς φυσιογνωμίας ἀσχολουμένων, τὴν ῥηθεῖσαν περὶ τοῦ ἡμετέρου Καρόλου τοῦ Μάρτυρος. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος δὲν θέλει ἀποθάνει ποτὲ φυσικὸν θάνατον.

Μετὰ τὰς συνήθεις προσρήσεις τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ Βαραγγίου, οἵτινες γονυπετήσαντες ἤγγισαν τρὶς τὸ ἔδαφος διὰ τῆς κεφαλῆς, ὁ Κωνσταντῖνος εἶπε·

— Καλὴν ἡμέραν, Ἄρχων Ἀκόλουθε. Ἔμαθες τὴν αἰτίαν δι' ἣν προσεκλήθης ἐνώπιον ἡμῶν;

— Τὴν ἔμαθα, Μεγαλειότατε. Ἡ ὑμετέρα Μεγαλειότης ἐπιθυμεῖ ἕνα Βαράγγιον ἱκανὸν νὰ σταλῇ εἰς Ἀδριανούπολιν.

— Ναί· οὗτος εἶναι;

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε.

— Ποῦ σὲ εἴδομεν ἄλλοτε; Ἀ! ἐνθυμούμεθα· σὺ μᾶς ἔφερες τὴν ἀγγελίαν τῆς καταστροφῆς τοῦ Βενετικοῦ πλοίου. Ποτὲ δὲν λησμονοῦμεν πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἅπαξ εἴδομεν.

— Θαυμάσιον! εἶπεν ὁ Κουροπαλάτης, ὅστις κρατῶν τὴν ἀργυρᾶν αὐτοῦ ῥάβδον ἵστατο πλησίον τοῦ θρόνου, παρὰ τὸν πρῶτον Γραμματέα, παρευρισκόμενον ἐκεῖ ὡσαύτως.

— Μνημονικὸν ἄξιον Καίσαρος, ἀπεκρίθη ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος.

— Ἐπιθυμοῦμεν, ἐπανέλαβεν ὁ Κωνσταντῖνος χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὰ λεγόμενα, νὰ λάβωμεν ὅσον ἔνεστι ἀκριβῆ πληροφορίαν περὶ τῶν σχεδίων τοῦ Σουλτάνου ἐν Ἀδριανουπόλει. Ἐμάθομεν ὅτι ἠμπορεῖς νὰ ὑποκριθῇς τὸν Τοῦρκον. Εἶναι ἀληθές, στρατιῶτα;

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε· ἡ μήτηρ μου κατήγετο ἀπὸ Τούρκους.

— Προσπάθησε λοιπὸν, ἐξηκολούθησεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ φανῇς ὅσον ἐνδέχεται ἐπιτήδειος· διότι ἐὰν ὁ Μωάμεθ σὲ ἀνακαλύψῃ, γνωρίζεις τὰς συνεπείας. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ μάθωμεν ἰδίως τί κάμνει τώρα, ἐὰν προετοιμάζῃ πυροβολικὸν, ἐὰν γίνεται λόγος εἰς τὸν στρατόν του περὶ προσεχοῦς ἐκστρατείας κατὰ τῆς φιλοχρίστου ταύτης πόλεως, ποῖος ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν του, καὶ τί βοηθείας περιμένει.

— Θέλω ἐξετάσει ὅλα ταῦτα, ἀπεκρίθη ὁ Βαράγγιος.

— Καὶ τὰ πάντα ταχέως. Ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος σὲ περιμένομεν. Ἂς δοθῇ ἵππος εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἡμετέρων ἱπποστασίων καὶ ἑκατὸν ὑπέρπυρα. Μὴ χάνῃς καιρόν. Πρέπει ν' ἀναχωρήσῃς αὔριον.

— Μόλις χαράξῃ, Μεγαλειότατε.

— Ἡ Παναγία μαζῆ σου! Ἄρχων Πρωτοβεστιάριε, μεῖνε ἐδῶ, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπέλθετε. Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Βυρστὼ ἀποχαιρετίσαντες μετέβησαν εἰς τὰ δωμάτια τοῦ πρώτου. — Τώρα, φίλε μου, εἶπεν ἐκεῖνος ἐν ᾧ ἐστράφησαν ἵνα καταβῶσι τὴν μαρμαρίνην κλίμακα, δικαίωσε τὴν φήμην τῶν Βαραγγίων. Εἶναι δύσκολος ἡ ἀποστολή σου, εἴθε νὰ ἔχῃς βοηθὸν τὸν Θεόν.

— Ὦ δὰ, μὴ φοβεῖσθε· εἰς τὸν καθένα δύναται νὰ συμβῇ δυστύχημα. Ὁ προδότης ἠμπορεῖ νὰ ἐξαφανίσῃ πάντα ἄνθρωπον. Ὁ ἅγ. Γεώργιος νὰ μὲ διαφυλάττῃ, καὶ ἐγὼ πέρνω τὰ μέτρα μου. Θέλετε νὰ σᾶς ἴδω πρὶν ἀναχωρήσω;

— Ναί, εἶπεν ὁ Δε-Ρυστὼ· ἔλα νὰ μὲ ἴδῃς ἀπόψε ἀφ' οὗ κλεισθῶσιν αἱ πύλαι. Πιθανὸν νὰ σὲ δώσω καμμίαν παραγγελίαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Χρυσολωρᾶν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Πρωτοβεστιαρίου διενοήθη κατὰ πρῶτον ν' ἀπέλθῃ πάλιν εἰς Σηλυβρίαν. Ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ συναναστροφὴ εἰς τὰ ἀνάκτορα, εἰς ἣν ἦτο προσκεκλημένος. Πλὴν τούτου εἶχεν ἀνάγκην καιροῦ ἵνα σκεφθῇ περὶ τῆς μελλούσης διαγωγῆς αὐτοῦ πρὸς ἄνδρα, τὸν ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἐσέβετο καὶ ἠγάπα ὡς πατέρα. Ἐννοῶν ὅτι ὤφειλε νὰ δικαιολογηθῇ παρὰ τῷ Φραντζῇ καὶ παρὰ τῇ μνηστῇ του, ἀπεφάσισε νὰ δράξῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν διὰ νὰ συνομιλήσῃ μετ' ἐκείνου, ἀλλὰ χωρὶς νὰ φανῇ ὅτι τὸν ἀποφεύγει ἢ τὸν ζητεῖ.

Καὶ ἀπεφάσισε μὲν ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὸ δεῖπνον τῆς ἑσπέρας ἐκείνης δὲν συνέπεσεν οὐδεμία ἀφορμὴ λόγου μεταξὺ αὐτῶν. Ὁ Δε-Ῥυστὼν παρακαθήμενος ἤκουσε παρὰ τοῦ Χρυσολωρᾶ ὅλα τὰ διατρέξαντα.

— Πρὸ ἑκατὸν χρόνων, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ, ἡ ἐπέμβασις τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο ἄφευκτος, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἐκεῖνος παρῆλθε.

— Καὶ διὰ παντὸς, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης. Θέλω ὅμως προσπαθήσει νὰ σὲ συμφιλιώσω μὲ τὸν Πρωτοβεστιάριον. Αὐτὸς μὲν ἐχρεώστει νὰ φανῇ συγκαταβατικὸς, ἀλλὰ καὶ σὺ ἔπρεπε νὰ μὴ λησμονήσῃς τὴν δυσαρέσκειάν του.

— Γενοῦ λοιπὸν εἰρηνοδίκης. Θὰ ἔλθω αὔριον νὰ μὲ εἴπῃς τί κατώρθωσες.

Μετὰ τὸ συμπόσιον, τὴν δευτέραν περίπου ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, ὁ Χρυσολωρᾶς ἀνέβη τὸν χρυσοφάλαρον ἵππον του, καὶ ἀπῆλθε βραδέως εἰς τὸν οἶκόν του. Ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινοτάτη, καὶ αἱ λαμπάδες τῶν προπορευομένων ἐξ θεραπόντων του ἐφώτιζον τὴν ὁδόν.

Ὁ θυρωρὸς ἐγρηγόρει· ἡ μεγάλη θύρα τῆς αὐλῆς ἦτο ὀρθάνοικτος, αὐτὸς δὲ εἶπεν· — Αὐθέντα, ἀγγελιαφόρος ἐκ Σηλυβρίας περιμένει ἐδῶ.

— Ἀγγελιαφόρος ἐκ Σηλυβρίας! ἔκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Ποῦ εἶναι; τί νέα φέρει; Πῶς; εἶσαι σὺ, Δημήτριε; ἠρώτησεν ἀναγνωρίσας τὸν γηραιὸν ὑπηρέτην τοῦ ἐξάρχου ἱστάμενον ἐν βαθυτάτῃ θλίψει. — Διὰ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, τί τρέχει;

— Αὐθέντα μου . . . . Αλλ' ὁ Δημήτριος δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ.

— Τί τρέχει; τί συνέβη; ἐφώνησεν ὁ Ἐμμανουὴλ ἀνυπομόνως πηδήσας ἐκ τοῦ ἵππου. — Μὰ τὸν ἅγ. Δημήτριον, τόσον χειρότερα διὰ σὲ ἐὰν δὲν ὁμιλήσῃς!

— Οἱ Τοῦρκοι, Αὐθέντα μου! . . . Τοὺς ἐπῆραν, τοὺς συνέλαβαν ὅλους!

— Ποίους ὅλους, ἀνόητε; Τί Τούρκους λέγεις; Μὰ τὴν Παναγίαν, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι μεθυσμένος! Ποίους συνέλαβαν, ἄνθρωπε;

— Τὸν ἄρχοντά μου, Αὐθέντα, τὴν ἀρχόντισσαν, καὶ τὴν νέαν κυρίαν μου.

— Ἀδύνατον! ἀνέκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς μετ' αὐξανούσης ταραχῆς, ἀδύνατον! Ποῖοι Τοῦρκοι ἐτόλμησαν νὰ φανοῦν τόσον πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως;

— Αὐτὸ δὲν τὸ ἠξεύρω, Ἄρχων μου. Ἀλλὰ σήμερον εἰς τὰς τρεῖς μετὰ τὸ μεσημέρι, ἠκούσαμεν τὴν εἴδησιν ὅτι ἕως ἑκατὸν πενῆντα ἔφιπποι Τοῦρκοι ἐρήμωναν τὸν τόπον πρὸς τὸ μέρος τῆς Τσουρλοῦς καὶ τοῦ Καραμισλῆ. Ὁ κύριός μου ἀπεφάσισε νὰ βάλῃ τὴν οἰκογένειάν του εἰς πλοῖον, καὶ νὰ τὴν στείλῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, αὐτὸς δὲ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν Σηλυβρίαν. Ἐγὼ ἑτοίμασα τὸ πλοῖον, καὶ ἔβαλα τοὺς ἀνθρώπους, ὁ κύριός μου κατέβαινεν ἀπὸ τὸν λόφον, ὅταν ἔξαφνα ὅλοι οἱ Τοῦρκοι ἐφάνησαν διὰ μιᾶς, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν εἶδα τὰ κεφάλια τῶν τουρκικῶν ἀλόγων εἰς τὸν λόφον. Ἐκρατήσαμεν τὸ πλοῖον, καὶ ὅλοι ἤμεθα ἕτοιμοι νὰ φύγωμεν, ἀλλὰ ἦτο ἀργά. Ἓν ἀπόσπασμα τῶν Τούρκων τοὺς ἐπεριεκύκλωσε καὶ τοὺς συνέλαβε. Τίποτε ἄλλο δὲν ἠξεύρω.

— Μήπως εἶδες ἂν τοὺς ἐπροξένησαν καμμίαν βλάβην;

— Ὄχι, αὐθέντα μου, δὲν ἐτόλμησα νὰ εὐγῶ εἰς τὴν ξηράν. Μὲ φαίνεται ὅμως ὅτι ἔκλεισαν τὰς θύρας τῆς Σηλυβρίας, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἔφυγαν ὀπίσω χωρὶς νὰ προξενήσουν κάμμίαν ἄλλην βλάβην.

— Ἔκαμαν ἀρκετήν, εἶπε πικρῶς ὁ Χρυσολωρᾶς· οἱ ἄπιστοι σκύλοι! Ἀλλ' ἢ θὰ ὑπάγῃ καλὴ βοήθεια εἰς αὐτοὺς, ἢ θὰ λάβουν τὴν πρέπουσαν ἐκδίκησιν. Δημήτριε, ἔλα μαζῆ μου, καὶ σὺ, Νικηφόρε καὶ σὺ, Μεθόδιε. Πηγαίνω εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀκολουθῆτέ με ὅλοι σας ταχέως.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ λαμπάδας ἢ συνοδίαν ἔτρεξε πρὸς τ' ἀνάκτορα. Ἡ ταχύτης ἐξήγειρε τοὺς σκοπούς· καὶ ὡς ἀνέσυρε τὸν χαλινὸν τὸν περιεκύκλωσαν οἱ Βαράγγιοι.

— Πρέπει νὰ ἴδω τὸν Μέγαν Ἀκόλουθον, εἶπεν, ἀνοιξετέ με.

— Πρέπει νὰ μὲ εἰπῆτε, Ἄρχων, τὸ σύνθημα, ἀπεκρίθη ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς.

— Τὸ σύνθημα! καὶ πῶς ἠμπορῶ νὰ τὸ ἠξεύρω; Θέλω νὰ ὁμιλήσω τὸν Μέγαν Ἀκόλουθον περὶ κατεπειγούσης ὑποθέσεως.

— Φοβοῦμαι μήπως δὲν εἶναι συγχωρημένον, χωρὶς νὰ μὲ εἴπετε τὸ σύνθημα.

— Ἄνοιξε τὴν θύραν εἰς τὴν στιγμήν, ἐκραύγασεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ἄρχων μου, ἔχομεν αὐστηρὰν διαταγὴν περὶ τοῦ ἐναντίου.

— Λοιπόν, κάμε με τὴν χάριν, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς καταστέλλων τὴν ἀνυπομονησίαν του, νὰ εἰπῆς εἰς τὸν Μέγαν Ἀκόλουθον ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ τὸν ὁμιλήσω περὶ σπουδαιοτάτης ὑποθέσεως. Μὲ γνωρίζεις ἀρκετά.

Ὁ φύλαξ σκεφθεὶς ὀλίγον ἐφάνη ὅτι ἔκρινε τὸ αἴτημα λογικόν. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Αὐλήν. Ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς, μείνας μόνος, ἐστοχάσθη ὅτι πρέπει νὰ εἶχε λόγον τινὰ ἡ τόση προφύλαξις τῆς φρουρᾶ. Ἡ ἀναγόρευσις τοῦ Κωνσταντίνου εἶχε διαριλονεικηθῆ διότι ἂν καὶ ἐντὸς μόνον τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιωρίζετο ἡ αὐτοκρατορία, δὲν ἔλειπον ὅμως ἀντίζηλοι. Μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, ἠκούσθησαν

βήματα, καὶ τῆς πύλης ἀνοιχθείσης, οἱ δύω φίλοι συνηντήθησαν.

— Ἂς εἰσέλθωμεν εἰς τὸν θάλαμόν σου, καὶ ὅλα τὰ μανθάνεις, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς. Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἰδὼν ὅτι ὁ φίλος του ἐφαίνετο κατατεταραγμένος, προεπορεύθη γωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν, μέχρις οὗ καὶ οἱ δύω εἰσῆλθον εἰς τὸν μικρὸν θάλαμον, περὶ οὗ ἐλαλήσαμεν ἀνωτέρω. Οἱ συνοδεύσαντες δὲ αὐτοὺς φύλακες ἀπεσύρθησαν.

— Εἰς τί δύναμαι νὰ σὲ βοηθήσω, Ἄρχων Χρυσολωρᾶ; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης. Ἐννοῶ ὅτι ἀνέλπιστόν τι συνέβη.

Ἀκούσας τὰ διατρέξαντα ὁ Ἐδουάρδος καὶ ταραχθεὶς διὰ τὸ αἰφνίδιον τοῦ γεγονότος, ἔμεινεν ἄλαλος.

— Τρομερόν, ἀνεφώνησεν ἐπὶ τέλους, τρομερόν! Ἂς μὴ χάνωμεν καιρόν. Πρέπει νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ πρακτέου.

— Περὶ τοῦ πρακτέου; ἐπανέλαβεν ὁ Χρυσολωρᾶς περίλυπος.

— Καὶ περὶ τίνος ἄλλου; ἀπεκρίθη ὁ φίλος του. Νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀνάκτησιν τῶν αἰχμαλωτισθέντων φίλων σου εἶναι, φοβοῦμαι, ἀκατόρθωτον. Ὁ Μέγας Δομέστικος δὲν θὰ συγκατανεύσῃ ν' ἀποστείλῃ ἱκανὸν στρατιωτικὸν σῶμα· ἀλλὰ καὶ ἐὰν συγκατανεύσῃ, πρὶν ἑτοιμασθῶσιν οἱ στρατιῶται, ἡ ὡραία σου μνηστὴ πιθανὸν νὰ φθάσῃ εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἀλλὰ θέλω κἄτι προσπαθήσει ὑπὲρ σοῦ. Ἠξεύρεις ὅτι ὁ Βαράγγιος, περὶ τοῦ ὁποίου σ' ἐλάλησα σήμερον τὸ πρωΐ, θ' ἀναχωρήσῃ περὶ τὰ χαράγματα εἰς Ἀδριανούπολιν.

— Δὲν το ἤκουσα, ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ἀναδέχομαι, ἀπεκρίθη ὁ Ἐδουάρδος, νὰ τὸν διατάξω νὰ ἰχνηλατήσῃ καθ' ὁδὸν τοὺς ἅρπαγας· καὶ ἂν κρίνῃς εὔλογον νὰ τὸν ἀκολουθήσῃς, θέλω σοὶ δώσει δέκα ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἀνθρώπων μου ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν σου. Κανεὶς δὲν δύναται νὰ προΐδῃ τί καλὸν θὰ προέλθῃ ἐκ τούτου, ἀλλὰ δοκίμασε τὴν τύχην. Ἂν ἐρωτᾷς τὴν γνώμην μου, εἶναι καλὸν νὰ ἀκούσῃς τὴν πρότασίν μου.

— Ἡ Παναγία νὰ σὲ διαφυλάττῃ, Δε-Ῥυστών! ἀλλὰ πότε θὰ κινήσωμεν;

— Ἐντὸς μιᾶς ὥρας θὰ τοὺς ἔχω ἑτοίμους· ἀλλὰ σὺ δὲν εἶσαι ἕτοιμος.

— Οὔτε μία ὥρα μὲ χρειάζεται διὰ νὰ ἑτοιμασθῶ, ἀπεκρίθη ὁ Ἐμμανουήλ. Θὰ παραλάβω καὶ ἐγὼ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας μου· δύω μὲ περιμένουν ἐδῶ κάτω.

— Μὴ λαμβάνεις κανένα ἐὰν δὲν ἔχῃς πλήρη ἐμπιστοσύνην. Περισσοτέραν ταραχὴν ἢ ὠφέλειαν φέρουν τοιοῦτοι ἄνθρωποι. Σὺ λοιπὸν ὁπλίσου, ἐγὼ διατάττω τοὺς ἀνθρώπους μου νὰ ἦναι ἕτοιμοι. Καὶ ὡς ἑτοιμασθῆς, τρέξε καὶ εὕρε με ἐδῶ.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Χρυσολωρᾶς ἐπορεύθη εἰς τοῦ φίλου του ἐντελῶς παρεσκευασμένος. Τέσσαρας δὲ ἐκ τῶν πιστοτάτων οἰκετῶν του ἀφῆκεν εἰς τὴν πύλην τῶν ἀνακτόρων.

— Δὲν ἔχασα ποσῶς καιρόν, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος· ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν περιμένω τοὺς ἀνθρώπους μου. Εἶναι ὅλοι ἐκλεκτοί. Αὔριον πρέπει νὰ μάθῃ τὰ διατρέξαντα ὁ αὐτοκράτωρ. Πόσους ὑπηρέτας ἔχεις μαζῆ σου;

— Τέσσαρας ἀξίους ἐμπιστοτύνης, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Πολὺ καλά. Τέσσαρας ὑπηρέτας, καὶ σὺ καὶ ὁ Βυρστώς, κάμνουν ἕξ. Πρόσθες τοὺς δέκα ἀνθρώπους μου, γίνονται δεκαέξ. Εἴθε νὰ ἦμην καὶ ἐγὼ μαζῆ σου, Χρυσολωρᾶ!

— Εἴθε νὰ σὲ ἦτον εὔκολον! εἶπεν ὁ φίλος του. Ἀλλὰ τί σχέδιον μᾶς προτείνεις;

— Ποίαν ὥραν εἶπες ὅτι συνέβη ἡ ἁρπαγὴ σήμερον, ἢ χθὲς μετὰ μεσημβρίαν;

— Περὶ τὰς τρεῖς ὥρας, καθ' ὅσον ἐπληροφορήθην.

— Καὶ ἦλθον διὰ τῆς Τσουρλοῦ, ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν. Μόλις ἠμποροῦν νὰ φθάσουν αὔριον εἰς Ἀδριανούπολιν. Τρέξετε λοιπὸν ταχέως, καὶ μὴ φεισθῆτε τοὺς ἵππους σας· διότι ἔχω πεποίθησιν ὅτι ἐὰν ἡ μνηστή σου φθάσῃ ἐκεῖ, εἶναι χαμένη χωρὶς ἐλπίδα σωτηρίας.

— Κάθε λεπτὸν μὲ φαίνεται μία ὥρα, ἀνέκραξεν ὁ Ἐμμανουήλ. Πότε θὰ ἑτοιμασθοῦν οἱ στρατιῶται;

— Τοὺς περιμένω ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Ἀλλ' ἐπέστρεψες ταχύτερα παρ' ὅ,τι ὑπέθετα. Ἔχεις ἀρκετὰ χρήματα; χωρὶς αὐτὰ τίποτε δὲν γίνεται.

— Ἔχω τριακόσια ὑπέρπυρα. Δὲν ἠμπόρουν νὰ λάβω περισσότερα, χωρὶς νὰ φορτώσω τοὺς ὑπηρέτας μου.

— Λάβε πεντακόσια, διὰ νὰ μὴ χάσῃς καιρὸν νὰ ἐπιστρέψῃς, ἐὰν λάβῃς ἀνάγκην. Ἐγὼ δίδω τὰ διακόσια καὶ μοιράσε τα εἰς τοὺς Βαραγγίους. Κανεὶς των δὲν εὐχαριστεῖται χωρὶς ἀμοιβὰς χρηματικάς.

— Ἡ Παναγία νὰ σ' εὐλογήσῃ! ἀνέκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς, ὅταν ὁ φίλος του ὑπῆγε νὰ φέρῃ τὰ χρήματα.

— Ἰδοὺ αὐτά, εἶπεν ἐπανελθὼν μετὰ μικρὸν ὁ ἱππότης. Ἀκούω τοὺς στρατιώτας πλησιάζοντας ἐφίππους. Μίαν λέξιν ἀκόμη· αὔριον θέλω ζητήσει νὰ συνομιλήσω μετὰ τοῦ Φραντζῆ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐὰν κατορθώσω τι εἰς βοήθειάν σου θέλω τὸ πράξει εὐθύς. Καὶ τώρα ὁ Θεὸς μαζῆ σου!

— Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογήσῃ! ἀνεφώνησεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Ἐὰν μὲ συμβῇ τι ἀπευκταῖον ἐνθυμοῦ τὴν δυστυχῆ Εὐφρασίαν, καὶ κάμε ὑπὲρ αὐτῆς ὅ,τι ἠμπορέσῃς. Εἶμαι τόσον ἔρημος εἰς τὸν κόσμον, ὥστε δὲν ἔχω κανένα ἄλλον νὰ σὲ συστήσω, ἐκτὸς τῶν ὑπηρετῶν μου, τινὲς ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι πιστότατοι, ὡς ἠξεύρεις.

— Θὰ ἐπιστρέψῃς, θὰ ἐπιστρέψῃς, Χρυσολωρᾶ. Θὰ κάμω ὅ,τι ἐπιθυμεῖς. Ἔ! φύλακες, ἀνοίξατε τὴν πύλην.

Καὶ ἐν ἀκαρεῖ ὁ Χρυσολωρᾶς ἀνεπήδησεν εἰς τὸν ἵππον του, καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς στρατιώτας διευθύνθη πρὸς τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν, περὶ τὴν ὥραν τῆς πρωΐας καθ' ἣν ἡ Βυζαντινὴ ἐθιμοταξία συνεχώρει τὰς ἐπισκέψεις, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δε-Ρυστὼν παρουσιάσθη εἰς τὴν θύραν τῶν θαλάμων τοῦ Μεγάλου Πρωτοβεστιαρίου.

— Ἔχω νὰ ὁμιλήσω τὸν ἄρχοντα Φραντζῆν περὶ σοβαρῶν ὑποθέσεων, εἶπεν εἰς τὸν ὑπηρέτην, ὅστις ὡς παρετήρησεν ὁ ἱππότης, ἦτο ὁ προσκαλέσας αὐτὸν ἐκ τοῦ κήπου τὴν προτεραίαν. Ἠμπορῶ νὰ τὸν ἰδῶ;

— Νὰ ἰδῶ, ἀπεκρίθη ὁ Ζώσιμος· εὐαρεστήθητε νὰ περιμείνετε ὀλίγα λεπτὰ εἰς τὸν πρόδομον. Μετ' ὀλίγον ἐπιστρέψας εἰδοποίησε τὸν ἱππότην ὅτι ὁ Ἄρχων Φραντζῆς θέλει τὸν ὑποδεχθῆ μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας.—Καὶ πάλιν καλά, Ἄρχων μου, προσέθηκεν ὁ ὑπηρέτης μετά τινος προπετείας, διότι ἐπεθύμουν νὰ ὁμιλήσω μὲ τὴν εὐγενείαν σας δι' ὀλίγα λεπτά.

— Νὰ μὲ ὁμιλήσῃς! καλά, καθὼς βλέπεις εἶμαι ἐλεύθερος· λέγε.

— Ἄρχων μου, εἶπεν ὁ Ζώσιμος, εἶμαι πτωχὸς ἀλλὰ τίμιος ἄνθρωπος.

— Ἠμπορεῖ νὰ ἦναι καθὼς λέγεις, ἂν καὶ δὲν βλέπω διὰ τί εἶσαι πτωχός, οὔτε ἤκουσα ἂν ἦσαι τίμιος.

— Ἴσως ἀληθεύει ἡ παρατήρησις σας, Ἄρχων μου καὶ ὅμως εἶναι ἀληθινόν. Ἄρχων μου, ἡ θέσις τοῦ Γραμματέως τοῦ Στρατοπεδάρχου εἶναι κενή.

— Λοιπόν;

— Τὴν θέλω.

— Τὴν θέλεις! Μὰ τὸν ἅγ. Γεώργιον, καὶ μετὰ ταῦτα τί ἔχεις νὰ ζητήσῃς, βέβαια τὸ Στρατοπεδαρχεῖον;

— Ὄχι, κύριέ μου, δὲν εἶμαι τόσον παράλογος. Ἀλλὰ τὴν θέσιν τοῦ Γραμματέως τὴν θέλω, καὶ θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ τὴν προμηθεύσετε.

— Εἶσαι τρελός, ἄνθρωπε; ξεφορτώσου με, ἢ ἄλλως θὰ τὸ μετανοήσῃς.

— Ἄρχων μου, ἐὰν δὲν ἐκτελέσετε τὸ ζήτημά μου, θὰ τὸ μετανοήσετε σεῖς.

Ὁ ἱππότης ὑποπτευθεὶς τότε ὅτι ὁ ὑπηρέτης τοῦ φίλου του ἔχασε τὰς φρένας του, διενοήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν ἵνα ἀποταθῇ εἰς ἄλλον. Ἀλλὰ τὸ σοβαρὸν ἦθος ἐκείνου τὸν ἀνεχαίτισεν.

—Ἄρχων μου, ἀκούσατέ με μίαν στιγμήν. Εἶδα ὅ,τι συνέβη χθὲς μεταξύ σας καὶ τῆς δεσποίνης Θεοδώρας.

— Καὶ τί μὲ μέλει, ἐὰν εἶδες, αὐθάδη;

— Καὶ ἤκουσα ὅλα ὅσα εἴπετε, Ἄρχων μου.

— Πρόσεξε καλά, ταλαίπωρε, παίζεις μ' ἐπικίνδυνα ὅπλα.

— Βέβαια ἠξεύρετε καλά, ἄρχων μου, τὸ συμφέρον σας· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἠξεύρω τὸ ἐδικόν μου. Ἐὰν δὲν λάβω τὴν θέσιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Στρατοπεδάρχου, θὰ εἴπω εἰς τὸν κύριόν μου ὅ,τι εἶδα καὶ ὅ,τι ἤκουσα.

— Καὶ ἐγὼ λοιπὸν θὰ φροντίσω νὰ τιμωρηθῇς αὐστηρῶς δι' ὅ,τι ψεῦδος κοινολογήσῃς ἢ εἰς τὸν κύριόν σου ἢ εἰς ὁποιονδήποτε ἄλλον. Φύγε ἀπ' ἐμπρός μου, ἢ ἄλλως θὰ σὲ τιμωρήσω τώρα εὐθύς.

Ἀπομακρυνθέντος τοῦ Ζωσίμου, ὁ Ἐδουάρδος ὅλως τεταραγμένος, ἐδοκίμαζε νὰ ἐνθυμηθῇ τί εἶχε διατρέξει μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Θεοδώρας· ἐπροσπάθει νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν θέσιν αὐτῶν καὶ τὸν τόπον, καὶ τὰς ἄλλας περιστάσεις, ὅπως βεβαιωθῇ κατὰ πόσον εἶπε τὴν ἀλήθειαν ὁ ὑπηρέτης, ἢ κατὰ πόσον ἐμάντευσε τὰ διατρέξαντα τὸ ἑλληνικὸν αὐτοῦ πνεῦμα. Οὕτω σκεπτόμενος ἔκρινε λίαν ἁρμόδιον καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς νὰ ἐκθέσῃ εὐθὺς εἰλικρινῶς εἰς τὸν Πρωτοβεστιάριον τὰ διατρέξαντα. Καὶ ἤλπιζε μὲν νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τῆς Θεοδώρας πρὶν ἀναφέρῃ τι εἰς τὸν πατέρα της, ἀλλ' ἐθεώρει πάντοτε ἐπιβλαβὲς νὰ χορηγήσῃ καὶ μίαν μόνην στιγμὴν εἰς τὸν Ζώσιμον. Μετὰ μικρὸν ὁ θαλαμηπόλος ἐμφανισθεὶς προσεκάλεσε τὸν ἱππότην νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Πρωτοβεστιάριον

— Ἤλθον, Ἄρχων πρωτοβεστιάριε, εἶπεν ὁ ἱππότης μετὰ τοὺς συνήθεις χαιρετισμοὺς, κομιστὴς λυπηροτάτης ἀγγελίας. Χθὲς ἀπόσπασμα ἐφίππων Τούρκων ἑκατὸν περίπου καὶ πεντήκοντα, ἐλεηλάτησαν τὰ περίχωρα τῆς Τσουρλοῦς καὶ Σηλυβρίας, καὶ ἥρπασαν αἰχμαλώτους ἀπὸ τὰ παρακείμενα χωρία, καὶ παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ ὅ,τι δὲν ἐδυνήθησαν νὰ παραλάβουν.

— Παναγία μου! τί θρασύτης! ἀνέκραξεν ὁ Φραντζῆς. Τὴν Κωνσταντινούπολιν δὲν ἐπολιόρκησαν ἀκόμη, καὶ ὅμως τί προοίμια! Πῶς ἀπεκρούσθησαν;

— Δὲν ἀπεκρούσθησαν, ἀλλ' ἡσύχως καὶ ἀνέτως ἀπεχώρησαν ἀφ' οὗ ἔλαβον ὅσα λάφυρα ἐπεθύμουν. Ἰδοὺ ἡ δημόσιος βλάβη· ὅσον δὲ δὲ τὴν ἰδιαιτέραν, ἂν καὶ ἤκουσα ἀπὸ τὸν Χρυσολωρᾶν ὅτι σᾶς δυσηρέστησεν ἡ ἐκλογὴ τῆς μνηστῆς του, εἶμαι ὅμως βέβαιος ὅτι θὰ τὸν συλλυπηθῆτε διότι τὴν ἔχασε.

— Τὴν ἔχασε! πῶς τὴν ἔχασεν;

— Αὐτὴν καὶ τὴν οἰκογένειάν της ἀπήγαγον οἱ αὐτοὶ λῃσταί.

— Ταλαίπωρε Χρυσολωρᾶ! καὶ ποῦ εἶναι τώρα;

— Χθὲς τὸ βράδυ τὸν ἔδωκα ὑπ' εὐθύνην μου δέκα ἐκ τῶν ἀνθρώπων μου· διότι ἐμάθομεν τὴν εἴδησιν μόλις ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα. Ὁμοῦ δὲ μὲ αὐτοὺς ἀπέστειλα καὶ τὸν κατάσκοπόν μου, ὅστις, ὡς ἠξεύρετε, ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ σήμερον τὸ πρωΐ. Ὅ,τι ἔκρινα κατεπεῖγον τὸ ἔκαμα, διότι δὲν ἔπρεπεν οὔτε στιγμὴν ν' ἀργοπορήσωμεν πρὸς εὕρεσιν περισσοτέρων στρατιωτῶν.

— Ὀρθῶς ἔκρινες· ἀλλ' ὦ Ἄρχων Ἀκόλουθε, εὐκόλως φαίνεται τὸ τέλος τοῦ ἐπιχειρήματος.

— Ἀλλὰ τί ἦτο δυνατὸν νὰ πράξωμεν; φοβοῦμαι ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ χρῆσις μεγαλητέρας δυνάμεως.

— Παρατήρησε, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς, πόσον μᾶς εἶναι πολύτιμος ἡ ζωὴ καὶ ἑνὸς ἀνθρώπου. Εἷς στρατιώτης μας ἔχει περισσοτέραν ἀξίαν παρὰ τριά-

κοντα τοῦ Μωάμεθ. Καὶ εἰκοσιπέντε ἀπίστους ἐὰν ἐρόνευεν ἕκαστος στρατιώτης μας πρὶν πέσῃ ὁ ἴδιος, πάλιν τὸ στράτευμά μας θὰ κατεστρέφετο τάχιστα.

— Εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ τι διὰ συνθήκης;

— Καὶ τί ἔχομεν νὰ προσφέρωμεν; ὁ Μωάμεθ δὲν φροντίζει· διόλου περὶ λύτρων, ἀφ' ὅτου ἐκ μωρίας ἢ γενναιότητος παρεδώκαμεν ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους. Ὄχι, τίποτε, τίποτε κατορθωτόν. Θέλω ἀναφέρει τὸ συμβὰν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι θὰ προσθέσω νέαν λύπην εἰς τὰς λύπας του.

— Εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης. Μετά τινα δὲ σιωπὴν προσέθεσεν·

— Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ὁμιλήσω καὶ περὶ ἄλλης ὑποθέσεως.

— Εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς· ἀλλὰ θὰ στείλω πρῶτον εἴδησιν εἰς τὸν Στρατοπεδάρχην. Ἔ! Ζώσιμε, ὕπαγε εἰς τοῦ ἄρχοντος Ἀργυροπούλου, καὶ ἐρώτησε ποίαν ὥραν εὐκαιρεῖ νὰ μὲ δεχθῇ· διότι ἔχω νὰ τὸν ὁμιλήσω περὶ σπουδαιοτάτης ὑποθέσεως. Θὰ τὸν ὁμιλήσω, Ἄρχων Ἀκόλουθε, περὶ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης τῶν Τούρκων. Ὁ Ἀργυρόπουλος πρέπει νὰ τὸ γνωρίζῃ· καὶ ὅμως τί νὰ κάμῃ; ἂν καὶ μὲ φθονεῖ διὰ τὴν εὔνοιαν ἣν ἀπολαμβάνω παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, δὲν θέλει ὅμως ἀπομωρανθῇ, ὥστε νὰ μὴ θεωρήσῃ ἀναγκαίαν τὴν εἴδησίν μου. Τώρα λοιπὸν λέγε, Ἄρχων Ἀκόλουθε.

— Ἄρχων Φραντζῆ, εἶπεν ὁ ἱππότης, ἐνθυμεῖσθε ἴσως, πρὶν ἀναχωρήσετε εἰς τὴν Πρεσβείαν, πόσον ἕνεκα τῆς ἀγαθότητός σας εἶχα καταντήσει ὡς εἷς τῶν οἰκείων σας.

— Δὲν ἐλησμόνησα διόλου, ἀπεκρίθη ὁ Πρωτοβεστιάριος, πόσην εὐχαρίστησιν μ' ἐπροξένει ἡ συχνὴ συναναστροφή μεθ' ὑμῶν, καὶ πόσην ὠφέλειαν μ' ἐχορήγουν αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας μ' ἐδίδετε περί τινων εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν, ὡς πρὸς τὰς μετ' αὐτῶν ἀκολούθους διαπραγματεύσεις μου.

— Ἄρχων Φραντζῆ, ἐπανέλαβεν ὁ ἱππότης, ὅτε ἀνεχωρήσατε ἔγινα ἐξ ἀνάγκης ξένος εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην, ἄν καὶ μὲ ἦτον ἀδύνατον νὰ ἀδιαφορῶ, διότι αἱ μετὰ τῆς οἰκίας σας σχέσεις μου συνεδέοντο μετὰ προσφιλεστάτων ἀναμνήσεων τῆς ζωῆς μου. Μόλις ἐφθάσατε εἰς τὴν Ἰβηρίαν καὶ διεδόθη ὅτι ἐδίδετε τὴν θυγατέρα σας εἰς τὸν Ἄρχοντα Χρυσολωρᾶν. Ὅτι εἶχα συλλάβει παρατόλμους ἐλπίδας, ὅτι κατέβαλα πολλοὺς κόπους εἰς τὸ νὰ τὰς λησμονήσω, ἀδιάφορον εἰς ὑμᾶς. Τὰς ἐλησμόνησα ὅμως καὶ κατώρθωσα νὰ θεωρῶ τὴν δέσποιναν Θεοδώραν μὲ ἀδελφικὸν βλέμμα, καθ' ὅσον μάλιστα ἐστοχαζόμην αὐτὴν ὡς μνηστὴν τοῦ Χρυσολωρᾶ. Ὅτε ὅμως ἤκουσα χθὲς παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὅτι ἐμνηστεύθη ἄλλην, καὶ ὅτι σᾶς τὸ εἶπε, ὅλα τὰ παλαιά μου αἰσθήματα ἐξύπνησαν, καὶ διὰ τοῦτο λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ σᾶς ἐρωτήσω ἐὰν πρέπει νὰ ἐλπίζω.

Ὁ Γεώργιος Φραντζῆς, ὡς καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ μαρτυροῦσι, καὶ ὡς παρέστησα αὐτὸν εἰς τὴν παροῦσαν ἱστορίαν, ἦτο ἀνὴρ αὐστηρῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἔζη. Καθ' ὃν καιρὸν ἡ τιμὴ ἐξέλιπε σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἀριστοκρατίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦτο περισπούδαστον βέβαια φαινόμενον, τὸ νὰ εὑρίσκεται ἀνώτατος λειτουργὸς τοῦ κράτους ἀκριβῶς δίκαιος, ὅλως ἀδιάφθορος, καὶ γενναῖος καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς του. Συγχρόνως ὅμως οὐδένα εἶχε σπινθῆρα ἱπποτικῆς μεγαλοφροσύνης, διότι ἀνῆκεν εἰς τὸ περὶ αὐτὸν καταρρέον ἀρχαῖον σύστημα, εἰς τὸ κάλλιστον μὲν ἴσως μέρος τούτου, ἀλλὰ τὸ ἐλάχιστον. Καθόσον ὡμίλει ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, αὐτὸς ἐστάθμιζε τὸ ἐπιβλαβὲς καὶ τὸ ὠφέλιμον τοῦ ν' ἀπορρίψῃ τὴν πρότασιν· ἀλλὰ νὰ τὴν δεχθῇ δὲν ἐσκέφθη διόλου. Εἴκοσιν ἔτη πρότερον, ἐπὶ ὁμοίων περιστάσεων, οὐδὲ στιγμὴν δὲν θὰ ἐδίσταζε. Μωρίαν θὰ ἐνόμιζε τότε τὸ νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς ἄνθρωπον ἄνισον καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον μὲ αὐτήν, καὶ μάλιστα εἰς Λατῖνον, ἔχοντα ἀξίωμα ἐξαρτώμενον ἁπλῶς ἀπὸ τῆς ἐφημέρου εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος. Σήμερον ὅμως τὰ πράγματα εἶχον ἐντελῶς μεταβληθῆ. Καὶ κράτος, καὶ αὐτοκράτορες, καὶ Αὐλαί, καὶ πρωτοβεστιάριοι, καὶ Μεγάλοι Στρατοπεδάρχαι ἐδύναντο νὰ ἐξαφανισθῶσιν ἐν ἀκαρεῖ καὶ διὰ παντὸς ἴσως ὑπὸ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν πραγμάτων κατάστασιν, ἀδύνατον ἦτο ν' ἀφήσῃ τὴν θυγατέρα του ἀπροστάτευτον· ἀλλὰ, νὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς ἓν τῶν ἐφημέρων πλασμάτων τῆς Αὐλῆς, ὧν ἡ τύχη κρέμαται ἀπὸ τὴν ὄρεξιν τοῦ ἡγεμόνος; Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δε-Ρυστὼν εἶχεν ὁπωσδήποτε μικρὰν κατάστασιν ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ἔδιδε τὴν βαιβαιότητα ὅτι εἰς οἱανδήποτε καὶ ἂν κατετάσσετο ὑπηρεσίαν, ἤθελε διαπρέψει διὰ γενναιότητος καὶ ἐμπειρίας. Ἀλλ' ἦτο τόσῳ ἐπικείμενος ὁ κίνδυνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Οὐδεὶς πολιτικὸς ἀνὴρ, ἔχων τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ ἤθελεν ἀμφιβάλλει ἔτι περὶ τῆς τύχης τῆς πόλεως, ἐν ᾧ καὶ πεντήκοντα ἔτη πρότερον τὰ τρόπαια τοῦ Τιμοὺρ τὸν αὐτὸν ἐνέπνευσαν φόβον. Πεντήκοντα ἔτη! πολὺς ὁ χρόνος! ἀλλὰ διὰ τί τὸ μὴ συμβὰν τότε δὲν ἐδύνατο νὰ συμβῇ σήμερον; Ὁπωσδήποτε, ἐπειδὴ ἡ ἀναβολὴ εἰς ἀπάντησιν τῆς προτάσεως δὲν ἔβλαπτε, πράττων ἄλλως ὡς πάντες οἱ πολιτικοὶ, ἀπεκρίθη·

— Ἄρχων Ἀκόλουθε, πολλὴν περιποιεῖ τιμὴν καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν θυγατέρα μου ἡ πρότασίς σας. Ἐὰν ἡ ἐκλογή μου ἔμενεν ἐντελῶς ἐλευθέρα, εἰς οὐδένα ἄλλον ἤθελον ἄνευ διστάγμοῦ παραδώσει αὐτὴν ἢ εἰς ὑμᾶς, ἄνδρα ἐγνωσμένης ἀνδρίας κατὰ τὴν διεφθαρμένην ταύτην ἐποχὴν, καὶ ἀκιλιδώτου τιμιότητος ἐντὸς ἀνάνδρου μητροπόλεως. Ἀλλὰ, γινώσκετε κάλλιστα, πόσην ὀλίγην ἀπολαμβάνομεν ἐλευθερίαν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, πόσον τὰ δημόσια ἀναμιγνύονται μετὰ τῶν ἰδιωτικῶν πραγμάτων, καὶ πόσον, ἡμεῖς οἱ λειτουργοὶ τῆς Αὐλῆς, εἴμεθα αὐτόχρημα αἰχμάλωτοι τῶν ἐθίμων. Εἰς ὑμᾶς λοιπόν, ξένον καὶ Λατῖνον, δὲν δύναμαι, ἕνεκα τῶν δημωδῶν προλήψεων, νὰ δώσω τὴν θυγατέρα μου ἄνευ ὅρου· ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἀρνηθῶ εἰς ὑμᾶς, φίλον

καὶ διάσημον ἄνδρα, δὲν τὸ ἐπιθυμῶ. Ἔρχομαι λοιπὸν εἰς τὸ συμπέρασμα, καὶ προτείνω τὴν ἀνασολὴν τῆς παρούσης ὑποθέσεως ἐπὶ ἓξ μῆνας· μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς προθεσμίας εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ἀπόκρισίς μου θέλει σᾶς φανῇ ἀρεστή.

— Ἄρχων Φραντζῆ, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης, ἀπορῶ πῶς νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Τὴν μὲν ἀνισότητα τῆς θέσεώς μας, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς γεννήσεως, διότι εἶναι ἐπίσης εὐγενὴς ὡς καὶ ἡ ἰδική σας, αἰσθάνομαι· νομίζω ὅμως ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑνώσεως, τὸ λατινικὸν θρήσκευμα, δὲν θέλει παρεμβάλει ἄξιον λόγου κώλυμα.

— Ἐν τοσούτῳ, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ἂς ἀναλάβωμεν τὴν παλαιάν μας οἰκειότητα· πίστιν δὲ ἔχων εἰς τὴν τιμιότητα τοῦ χαρακτῆρός σας, φρονῶ ὅτι δὲν θέλετε ἀναφέρει τὴν συνομιλίαν μας εἰς τὴν θυγατέρα μου.

— Κύριέ μου, ἐπανέλαβεν ὁ ἱππότης, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς τὸ ὑποσχεθῶ, διότι ἡ δέσποινα Θεοδώρα γνωρίζει τὴν πρὸς αὐτὴν συμπάθειάν μου.

— Λυποῦμαι διὰ τοῦτο· διότι, προσέθετο ἐπιθυμῶν νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ ἄνδρα τόσον σημαντικόν, δὲν συμβιβάζεται μὲ τὰς ἰδέας μας. Οἱ Φράγγοι ὅμως ἄλλως φρονοῦν περὶ τοιούτων πραγμάτων. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὴν ἀνανεώσετε μετ' αὐτῆς τὴν συνομιλίαν μέχρις οὗ λάβετε τὴν θετικὴν ἀπάντησίν μου.

— Τοῦτο σᾶς τὸ ὑπόσχομαι προθύμως, ἐὰν ὅμως εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐξηγήσετε εἰς τὴν Κυρίαν Θεοδώραν, τὸ αἴτιον σιωπῆς, τὴν ὁποίαν ἐνδέχεται νὰ παρεξηγήσῃ.

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Καὶ ἰδὼν ὅτι ὑπηρέτης τις ἐζήτει τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ, ἔκραξεν· ἔλα μέσα. Τί λέγει ὁ Στρατοπεδάρχης;

— Ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ, δέσποτά μου, ἀλλὰ προθύμως, εἶπε, θέλει περιμείνει τὴν ἐπίσκεψίν σας.

— Χαίρετε λοιπὸν κατὰ τὸ παρόν, ἱππότα Ἐδουάρδε Δε-Ρυστών. Θέλομεν συναντηθῇ πιθανῶς ἐντὸς τῆς ἡμέρας.

— Χαίρετε, Ἄρχων μου. — Καὶ ὁ Ἀκόλουθος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ἐξελθόντες ἐκ τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως οἱ συνοδεύοντες τὸν Χρυσολωρᾶν στρατιῶται, ἀφῆκαν τὰς ἡνίας, καὶ μόλις ἀνέσυρον αὐτὰς πλησίον τῆς Σηλυβρίας. Ἡ νὺξ ἦτο ἀνέφελος, ἀλλ' ἡ σελήνη πρὸ πολλοῦ ἔδυσεν· οἱ δὲ ἀστέρες ἐλαμπύριζον ἄνωθεν γαληνιαίως ὡς νὰ ἐπέβλεπον γῆν εἰρήνης. Οὐδεὶς, ὑποθέτω, ἐπέρασέ ποτε νύκτα ταραχῶν χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ γαληνιῶσαν καὶ ἀνυψουμένην τὴν ψυχήν, ὅτε ἔστρεψε τὸν ὀφθαλμὸν πρὸς τὸν κυανοῦν οὐρανὸν καὶ τὴν ἀναρίθμητον τῶν ἀστέρων σωρείαν· ὄχι μόνον διὰ τὴν ἐκεῖ ἐπικρατοῦσαν εἰρήνην, διότι ἡ θέα τοῦ ἡλιοφεγγοῦς πανοράματος ἁρμόζει μᾶλλον εἰς νοῦν τεταραγμένον, ἀλλὰ διότι ἡ μεγαλειότης τῶν νυκτῶν ἐμπνέει μᾶλλον καὶ κατακυριεύει τὸ πνεῦμα διὰ θρησκευτικῆς γαλήνης. Ἂν καὶ γεννηθεὶς εἰς ἐποχὴν μὴ ἔχουσαν συμπάθειαν πρὸς τὴν φύσιν (βέβαιον σημεῖον παρακμαζούσης φυλῆς), ὁ Χρυσολωρᾶς δὲν ἦτο ὅμως ἀδιάφορος εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς θυέλλης ἢ τῆς γαλήνης, τοῦ φωτὸς ἢ τοῦ σκότους, ἅτινα καθιστῶσι τοσοῦτον διάφορον τὴν αὐτὴν σκηνήν. Καί τοι δὲ κατατρυχόμενος ὑπὸ τοῦ φόβου, ὑπέκυπτεν ὅμως εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην ἐπιρροὴν τῆς παρούσης ὥρας. Ἐσυλλογίζετο τὴν Εὐφρασίαν πάντοτε, ἀλλὰ τὴν ἐσυλλογίζετο ἔχων περισσοτέραν πίστιν. Ὁ ἀναρίθμητος στρατὸς τοῦ Σουλτάνου, ἡ ἀγριότης τῶν λῃστρικῶν ἐπιδρομῶν, οἱ τραχεῖς λόφοι, καὶ οἱ ἀνώμαλοι ὁδοί, δι' ὧν ὤφειλον νὰ ὁδεύσωσιν οἱ αἰχμάλωτοι, ὅλα ταῦτα παρουσιάζοντο μὲν εἰς τὴν φαντασίαν του, ἤλπιζεν ὅμως καὶ εἰς τὴν ἐπικουρίαν τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων. Εὐχαρίστει λοιπὸν τὸν Θεὸν καὶ ἀνελάμβανε θάρρος.

Ἀλλὰ λυπηραὶ ἀναμνήσεις κατέθλιψαν αὐτὸν ὅτε οἱ ἱππεῖς κατήρχοντο τὸν λόφον τὸν μεταξὺ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῆς θαλάσσης. Πρὸ ὀλίγων μόλις ὡρῶν εἶχε διέλθει τὴν αὐτὴν ὁδόν, πλήρης τῶν γλυκυτάτων ἐλπίδων τοῦ ἔρωτος, καὶ μετρῶν τὰς στιγμὰς μέχρις οὗ ἐπανίδῃ τὴν Εὐφρασίαν. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν ὁ Ῥιχάρδος Βυρστὼ εἶπε ταῦτα·

—Κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν θύραν, σύντροφοι! ἐκεῖ θὰ λάβωμεν ἀκριβεῖς εἰδήσεις.

Καὶ ἐκάλπασαν δρομαῖοι ἐπὶ τῆς ἀμμώδους ὁδοῦ, μέχρις οὗ ἔφθασαν πλησίον τῶν τειχῶν, ὅπου διετάχθησαν νὰ σταθῶσιν.

— Ἔ! ἔ! ἔκραξεν ὁ Ῥιχάρδος κτυπήσας βαρέως διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ξίφους του τὴν πύλην, ποῖος φυλάττει ἐδῶ;

Παρευθὺς ἠκούσθη φωνὴ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνη στρατιώτης ἐπὶ τοῦ τείχους κρατῶν φανάριον.

— Τίς εἶ; ἔκραξεν.

— Ἀπόσπασμα Βαραγγίων, ἀπεκρίθη ὁ Ῥιχάρδος. Δὲν ζητοῦμεν νὰ ἐμβῶμεν, ἀλλὰ νὰ μάθωμεν περὶ τῶν Τούρκων. Ἔχομεν διαταγὰς τοῦ Μεγάλου Ἀκολούθου.—Ὁ δὲ σκοπὸς ἀναγνωρίσας αὐτοὺς καὶ πιστεύσας τὰ λεχθέντα, κατέβη ἵνα κράξῃ τὸν ἀξιωματικὸν, ὅστις ἐφάνη εἰς τὸ παράθυρον τῆς πύλης.

— Εἶσαι ὁ Ἄρχων Χρυσολωρᾶς; ἠρώτησεν ἀναγνωρίσας αὐτὸν διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ φαναρίου.

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ Ἐμμανουήλ, ἐνθυμηθεὶς τοῦ ἐρωτήσαντος τὴν μορφὴν ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ ὄνομα. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ λάβωμεν πληροφορίας περὶ τῶν ἐπιδραμόντων Τούρκων, τῶν αἰχμαλωτισάντων τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἐξάρχου.

Ἡ πληροφορία τὴν ὁποίαν ἔδωκε τότε ὁ ἀξιωματικὸς, εἰ καὶ οὐχὶ πολὺ ἀκριβὴς, ὡρίζετο ὅμως οὕτω, ὅτι ἡ πρώτη εἴδησις εἶχε κομισθῇ περὶ τὰς δύω ὥρας ὑπὸ στρατιώτου φθάσαντος μετὰ σπουδῆς ἐκ

Τσουρλοῦς· ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς εἰδοποίησεν εὐθὺς τὸν Ἔξαρχον, νομίσας ὅτι ἤθελεν ἔχει ἀρκετὸν καιρὸν νὰ φθάσῃ ἀσφαλῶς εἰς Σηλυβρίαν· ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐφάνησαν μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας· ὅτι εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας διευθύνθησαν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ὅτι τίποτε δὲν ἐγνώριζον ἄλλο βέβαιον ἐν τῇ πόλει ἐκτὸς τῶν ὅσα ἤκουσαν ὕστερον· ὅτι ἔμαθον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἐξάρχου καὶ τῆς οἰκογενείας του, καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀπεσύρθησαν πάλιν εἰς τὴν Τσουρλοῦν ὄχι διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ, ἀλλὰ δι' ἄλλης ὑψηλοτέρας.

— Τί δύναμιν εἶχον ; ἠρώτησεν ὁ Ῥιχάρδος.

— Περίπου ἑκατὸν πενῆντα, καθ' ὅσον ἐπληροφορήθημεν.

— Καλὴν νύκτα, σύντροφε! πρέπει νὰ τρέξωμεν πρὸς τὴν Τσουρλοῦ, Ἄρχων μου. Δὲν ὑπάρχει φόβος μὴ ἠκολούθησαν τὸν ἄλλον δρόμον, ἂν καὶ διεπέρασαν τὴν χώραν ὑψηλότερα. Ἔχομεν ἐκεῖ ἀξιόλογον φρουράν, καὶ οἱ ἄπιστοι Τοῦρκοι τὸ ἠξεύρουν. Σωματοφύλακες, ἐμπρός!

Καὶ προέβησαν θαρραλέως. Ὁ ἀὴρ ἐψυχραίνετο, ἡ ἀτμοσφαῖρα ὑγραίνετο, καὶ ἡ αὖρα τῆς πρωΐας ἔπνεε μετὰ δριμύτητος ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ λόφου. Ἡ δὲ ὁδὸς διαχαραττομένη ἐν μέσῳ εὐρυχώρου ὑποστατικοῦ, ἐκοσμεῖτο τῇ δε κακεῖτε ὑπὸ δρυῶν, τῶν ὁποίων τὰ φύλλα σειόμενα ἀπετέλουν ὡς ψιθυρισμὸν μακρόθεν λαλούντων πνευμάτων. Ὁ οὐρανὸς ἐκαλύπτετο βαθμηδὸν ὑπὸ νεφελῶν, τῆς δὲ νυκτὸς οὔσης λίαν σκοτεινῆς, ὁ ἵππος τοῦ Ῥιχάρδου τρέχων πάντοτε πρὸ τῶν ἄλλων, τόσον ἐξαφνίσθη ὑπό τινος πράγματος, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ κρημνίσῃ τὸν ἀναβάτην. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων οἱ ἵπποι ταραχθέντες ὁμοίως ἀρνίων καὶ ἐχρεμέτιζον.

— Εἶναι πτῶμα, λοχαγέ! ἐφώνησεν εἷς τῶν φυλάκων πηδήσας κατὰ γῆς.

— Ἂς ἴδωμεν, ἔκραξεν ὁ Ῥιχάρδος πηδήσας ὁμοίως ἀπὸ τοῦ ἵππου. Ὦ! καλὰ ἔλεγα ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς τὰ ἴχνη των. Ἀλλ' ἂς μὴ χρονοτριβῶμεν στρατιῶται. Ἐμπρός!

— Ὁ φονευμένος εἶναι ἀνὴρ ἢ γυνή ; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ἀνήρ, Ἄρχων μου, καὶ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, τὸ ἐγγυῶμαι. Πρόσεχε Στέφανε, ἐπρόσθεσεν εἰς ἕνα τῶν στρατιωτῶν, τοῦ ὁποίου ὁ ἵππος προσέκοψεν ἰσχυρῶς. Πρέπει ν' ἀλλάζωμεν ἄλογα εἰς τὴν Τσουρλοῦ· ἀπέχομεν σαράντα μίλια ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

— Οἱ ἱππεῖς προήλασαν, εἰ καὶ οἱ ἵπποι των ἔδιδον ἀναντίρρητα σημεῖα μόχθου. Προήλαυνον δὲ διαπερῶντες τὸ εὐρὺ ὑποστατικόν. Ὁ ἄνεμος ἔπνεε γογγύζων· αἱ δρῦς ἐψιθύριζον ὡς φάσματα, ὁ οὐρανὸς ἐσυννεφοῦτο μελανότερος, καὶ οἱ ἵπποι πνευστιῶντες ἐτριπόδιζον εἰς τὰ σκότη.

— Δὲν βλέπετε κάτι τι ἐκεῖ κάτω ; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς, δείξας γραμμήν τινα πρὸς ἀνατολάς.

— Μὰ τὴν Παναγίαν ναί, ἀπεκρίθη ὁ Ῥιχάρδος. Ἐὰν δὲν ἦναι σύννεφον, θὰ ἦναι μέρος τῆς Στραντζας. Τί λέγεις, Γρηγόριε ; τὰ μάτια σου βλέπουν καλήτερα ἀπὸ τὰ ἐδικά μου ;

— Ὦ! ναί, εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι ἡ Στράντζα· πλησιάζομεν εἰς τὴν Τσουρλοῦ.

Ἀλλὰ τόσον ἀπέκαμον οἱ ἵπποι των, καὶ τόσον ἀμμώδης ἦτον ἡ ὁδός, ὥστε ἐξημέρωσε πολὺ πρότερον πρὶν ἴδωσι τὰ τείχη τῆς μικρᾶς πόλεως, καὶ τὸν θόλον τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας ὑψούμενον ἄνω τῶν τειχῶν. Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν ἅμα ὡς ἔφθασαν εἰς τὴν πύλην. Ὁ σκοπὸς εἶχεν ἤδη ἀναγγείλει τὴν ἄφιξιν τῶν Βαραγγίων, καὶ ἕνεκα τούτου οἱ περὶ τὸν Χρυσολωρᾶν εἰσῆλθον εἰς τὴν μικρὰν πύλην ἀκωλύτως. Ἐνταῦθα ἔμαθον ὅτι οἱ Τοῦρκοι, οὓς ἀνεζήτουν, ἐπέρασαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Τσουρλοῦς περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς παρελθούσης ἑσπέρας, κομίζοντες, ὡς ὑπετίθετο, αἰχμαλώτους τινάς. Ἐπιστεύετο ὅμως, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ φρουράρχου, ὅτι αὐτοὶ πρὸς τὴν λαφυραγωγίαν εἶχον καὶ ἄλλον σκοπόν, διότι ἀρχηγὸν εἶχον τὸν ὀνομαστὸν Ἀχμέτ Πασαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἵπποι τοὺς ὁποίους ἐζήτησαν ἐχορηγήθησαν μετά τινα χρονοτριβήν, ἀνεχώρησαν ἐκ Τσουρλοῦς μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἄφιξίν των.

Καθόσον δὲ προέβαινον ἡ ὄψις τῆς πέριξ χώρας μετεβάλλετο· διότι εἶχον ἤδη περάσει τὴν ἐσχάτην ὀχυρὰν πόλιν τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων. Αἱ πεδιάδες ἦσαν ἀκαλλιέργητοι, αἱ ὁδοὶ ἔρημοι, αἱ μικραὶ ἀγροτικαὶ ἐπαύλεις ποῦ μὲν ἐγκαταλελειμέναι, ποῦ δὲ μεταβεβλημέναι εἰς ἐρείπια· χωρικὸς ἐφαίνετο σπανίως, γυνὴ δὲ διόλου. Εἰς ἕνα ἢ δύο ἀγροὺς σιτοφόρους αἱ κεφαλαὶ τῶν στάχεων ἦσαν ἀποκεκομμέναι, οἱ δὲ μακροὶ κάλαμοι ἐσαλεύοντο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Οἱ καρποὶ τῶν δένδρων ἐκρέμαντο ἀσυγκόμιστοι ἢ ἐσήποντο κατὰ γῆς, πάντα δὲ ἐμαρτύρουν τὴν ἀπουσίαν ἰσχυρᾶς καὶ προστάτιδος κυβερνήσεως, καὶ τὴν παρακμὴν τῆς αὐτοκρατορίας.

Τοιαύτη τις ἦτο ἡ θέα τῆς χώρας τὴν ὁποίαν οἱ ἡμέτεροι ἱππεῖς διήρχοντο, μέχρις οὗ περὶ μεσημβρίαν ἔφθασαν εἰς τὴν μικρὰν πολιν Βουργάζ, καὶ εὗρον αὐτὴν ἔρημον. Αὐτόθι ἤλπιζον νὰ δώσωσί τινα ἀναψυχὴν εἰς τοὺς ἵππους των, ἀλλ' οὐδεμίαν κατώρθωσαν νὰ εὕρωσι τροφὴν δι' αὐτούς· αἱ οἰκίαι ὅλαι ἔφερον φανερὰ σημεῖα τῆς προσφάτου διαβάσεως τῶν ἐχθρῶν, καὶ παντάχοῦ ἐφαίνοντο θύραι καὶ παράθυρα συντετριμμένα, τροφαὶ καὶ καρποὶ διεσπαρμένοι. Ἀγγεῖον οἴνου μεταφερφὲν ἔκ τινος ἀποθήκης εἶχεν ἀνοιχθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ κενωθῆ ὑπ' αὐτῶν.

— Τί τρομεροὶ λῃσταί! εἶπεν ὁ Βυρστὼ σφραγισθεὶς διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ· οὔτε τοὺς ἐδικούς μας οὔτε τοὺς ἐδικούς των νόμους φυλάττουν.

— Ἡ Παναγία μας καὶ ὁ Προφήτης των νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσουν! ἀνέκραξεν ὁ Στέφανος.

— Δὲν θὰ ἦναι πολλὴ ὥρα ἀφοῦ ἐπέρασαν, εἶπεν ὁ λοχαγός. Ἐὰν εὑρίσκαμεν ἄλλα ἄλογα, τοὺς κατεβάναμεν πρὸς τὸ βράδυ.

— Μὴν τὸ ἐλπίζεις, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς ἀπηλπισμένος.

— Δύω ὡρῶν ἀνάπαυσις κάμνει τὸ ἴδιον, κύριέ μου· ἀλλὰ καιρὸν δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν ἐδῶ. Καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν ὁδοιπορίαν.

Δύω μίλια πορρωτέρω ἡ ὁδὸς ἀνυψουμένη ὁμαλῶς, κατήρχετο εἰς στενὴν κοιλάδα, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέβαινεν εἰς ἄλλον λόφον. Καὶ ἀριστερόθεν μὲν ἡ κοιλὰς αὕτη ἐκαλύπτετο ὑπὸ δάσους, δι' οὗ ἔρρεε λεπτὸς ῥύαξ, ὅμοιος πρὸς τὴν μικρὰν τοῦ τελευταίου τῶν Κωνσταντίνων αὐτοκρατορίαν, μετὰ τὸ μέγα κράτος τοῦ πρώτου ὁμωνύμου αὐτοῦ, δεξιόθεν δὲ ἡ αὐτὴ κοιλὰς ἔληγε λοξοδρόμως εἰς τὴν Στράντζαν χωροῦσα ἐπὶ πρασίνου ἐδάφους. Μόλις δὲ οἱ ἡμέτεροι ἱππεῖς ἔρθασαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, καὶ ὁμοφώνως ἔδειξαν σημεῖα ἐκπλήξεως. Πρὸς τὰ δεξια τῆς ὁδοῦ, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα περίπου ὀργυιὰς μακράν, ἔκειτο καλύβη ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ κατηφόρου, καὶ πέριξ αὐτῆς ὀκτὼ ἢ δέκα ἵπποι, ὧν οἱ ἀναβάται ἢ ἵσταντο παρὰ τοὺς ἵππους, ἢ, ὡς ἐφαίνετο, ἐκάθηντο εἰς τὴν καλύβην.

— Μερικοὶ ἀπὸ αὐτούς! μερικοὶ ἀπὸ αὐτούς! ἐφώναξεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Σύντροφοι, ἐμπρός!

— Μίαν στιγμὴν, ἔκραξεν ὁ λοχαγός. Τί εἶναι ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ λόφου; Εἶναι πτῶμα; ὄχι, μὰ τὴν Παναγίαν, κινεῖται! Σύντροφοι, ἀκολουθῆτέ με. Καὶ κατέβη ἀτάραχος παρακολουθούμενος ἀπὸ τοὺς Βαραγγίους.

Στηριζόμενος εἰς τὰ ἄκρα τῆς γεφύρας καὶ καθημαγμένος ἕνεκα πολλῶν, ὡς ἐφαίνετο, τραυμάτων, εὑρέθη γηραλέος χωρικός. Ὁ περὶ αὐτὸν κονιορτὸς, ἡ ῥάβδος ἣν ἐκράτει εἰσέτι εἰς χεῖρας καὶ τὸ καθημαγμένον πρόσωπόν του, ἐδείκνυον ὅτι δὲν ἔπεσεν ἄνευ πάλης.

— Τίς σὲ ἐκακοποίησεν, ἀγαθὲ ἄνθρωπε; ἠρώτησεν ὁ Ῥιχάρδος.

— Οἱ Τοῦρκοι! οἱ Τοῦρκοι! ἐκραύγασε γοερῶς ὁ ταλαίπωρος γέρων· ἀνυψώσας δὲ τὴν χεῖρα καὶ δείξας πρὸς τὴν καλύβην εἶπεν· — Ὦ! σώσατέ τους, σώσατέ τους!

— Ποίους; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ τέκνα μου, ἀπεκρίθη ὁ ἀποθνήσκων ἄνθρωπος. Αὐτοῦ, αὐτοῦ, δὲν βλέπετε;—Ἀλλὰ ποῦ εἶναι οἱ Τοῦρκοι; ἠρώτησεν ὁ Ῥιχάρδος θέτων συγχρόνως τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ἡνίων τοῦ Χρυσολωρᾶ στρέψαντος τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου του πρὸς τὴν καλύβην. Ποῦ εἶναι τὸ τάγμα των;

— Ἐπροχώρησαν κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἀπεκρίθη ὁ χωρικὸς ἀγωνιῶν· ἀλλ' ὁ Πασᾶς εἶναι ἐκεῖ, ἐκεῖ εἰς τὴν καλύβην. Σώσατέ τους! διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Παναγίας, σώσατέ τους.·

— Ὄχι, ὄχι, εἶπεν ὁ λοχαγὸς ἀποτόμως. Ἐὰν ἀποφασίσωμεν νὰ στεκώμεθα ὁσάκις ἀπαντῶμεν χωρικοὺς, εἶναι καλήτερα νὰ γυρίσωμεν ὀπίσω. Τί ἠμπορεῖ νὰ ἠξεύρῃ αὐτὸς περὶ τοῦ Πασᾶ; ἂς προχωρήσωμεν!

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ! ἔκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Πῶς νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ ἄλλους εὐσπλαγχνίαν, ἐὰν ἡμεῖς εἴμεθα ἄσπλαγχνοι;—Καὶ ἀπεμακρύνας βιαίως πως τὴν χεῖρα τοῦ Ῥιχάρδου ὥρμησε πρὸς τὴν καλύβην.

— Πολὺ καλὰ, ὅπως ἀγαπᾶτε! εἶπεν ὁ λοχαγός. Μετὰ τὴν ἀλήθειαν, σὲ ἀγαπῶ, ἄρχων μου, καλήτερα διὰ τοῦτο! Καὶ ἔδραμον ὅλοι εἰς τὴν καλύβην.

Ἀλλὰ ἐνῶ πλησιάζουσιν οἱ ἱππεῖς εἰς τὴν καλύβην, ἃς εἴπω, ὅπερ ὤφειλον νὰ πράξω προηγουμένως, ὀλίγα περὶ τῆς στρατιωτικῆς στολῆς των. Ἐφόρουν ὅλοι *βριγαντίνιον*, ἢ ὅπως μεταχειρισθῶ τὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς ζεῦγος *βριγαντινίων*. Τὰ στέρνα καὶ τὸ ὄπισθεν μέρος ἦσαν κατεσκευασμένα χωριστὰ, αἱ δὲ χαλύβδιναι φολίδες περιέργως ἐπιρραμμέναι ἐπὶ χονδροῦ ὑφάσματος, καὶ περικεκαλυμμέναι ὑπὸ πλουσίου ἐρυθροῦ βελούδου, ἢ πεποικιλμέναι, ὡς τὸ τοῦ Χρυσολωρᾶ ἔνδυμα, διὰ χρυσοῦ· τὰ δὲ γόνατα ὁμοίως περιεκάλυπτον τὰ αὐτά. Τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὁμοιάζον τὸν πῖλον τῶν στρατιωτικῶν τῆς Δύσεως, εἶχε τὸ σχῆμα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς περικεφαλαίας, φέρον λέοντα ἢ ἕτερον ζῶον ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Τὸ δὲ κυριώτερον καὶ ἀμυντικὸν ὅπλον τῶν Βαραγγίων ἦν ἡ δίστομος ῥομφαία· ἀλλὰ, μὴ οὔσης ταύτης καταλλήλου εἰς ἱππεῖς, πάντες οἱ στρατιῶται, πλὴν δύω, ἔφερον εἶδος δόρατος (spetum) καὶ ῥάβδον ἔχουσαν εἰς τὴν ἄκραν πλατεῖαν σιδηρᾶν ἁρπάγην. Οἱ δὲ δύω, οὓς ἐξηρέσαμεν, ἔφερον βαλίστραν τελειοποιηθεῖσαν νεωστὶ καὶ φαρέτραν βελοφόρον. Ὁ Ῥιχάρδος, καθὸ λοχαγὸς, πλὴν τοῦ πελέκεώς του, ὅστις ἐκρέματο εἰς τὸ ἐφίππιόν του, ἔφερε λόγχην. Ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς ἔφερε πυροβόλον πλουσίως κατειργασμένον, ὅπλον πρὸ μικροῦ ἐφευρεθέν. Παντες δὲ ἔφερον εἰς τὰ πλευρὰ σπάθην πλατύστομον.

Ὁ ἥλιος συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ γνωρίσωσιν οἱ Τοῦρκοι τοὺς Βαριγγίους. Ἐνῷ δὲ προέβαινον, δύω διαπεραστικαὶ κραυγαὶ ἠκούσθησαν ἐξελθοῦσαι ἐκ τῆς καλύβης, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν οἱ Τοῦρκοι φαίνεται ὅτι ἀνεκάλυψαν ὅτι οἱ πλησιάζοντες δὲν ἦσαν φίλοι, ἀλλ' ἐχθροί. Μετὰ δὲ ἓν δεύτερον λεπτὸν, ἀνὴρ, σημαντικοῦ ἀξιώματος κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐξελθὼν μετὰ σπουδῆς ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του, καὶ ὁλόκληρον ἑπομένως τὸ στῖφος, ἀφ' οὗ ἐξετέλεσε κινήσεις τινὰς στρατιωτικὰς, ὡσανεὶ ἔμελλον νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Βαραγγίων, ἐστράφησαν καὶ ἔφυγαν ἔκδρομοι. Κατὰ τὴν αὐτὴν ὅμως στιγμὴν ἠκούσθη ὁ βομβισμὸς δύω βαλιστρῶν, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ κρότος τοῦ πυροβόλου, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προξενήσῃ οὗτος οὐδεμίαν βλάβην.

— Εἷς ἐξ αὐτῶν ἔπεσεν, ἔκραξεν ὁ λοχαγὸς, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ Τοῦρκοι ἔφευγον τρέχοντες μηδαμῶς φροντίζοντες περὶ τοῦ πεσόντος αὐτῶν συντρόφου· πρόσεχέ τον Στέφανε. Καὶ τότε αὐτὸς μετὰ τοῦ Χρυσολωρᾶ, δόντες τὰς ἡνίας εἷς τινα τῶν στρατιωτῶν εἰσῆλθον εἰς τὴν καλύβην. Ἦν δὲ αὕτη κατοικία χωρικοῦ, στερεῶς ᾠκοδομημένη, καλῶς δια-

τετηρημένη, καὶ ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐχὶ ἀκόμψως ἠύτρεπισμένη· ἐν συντόμῳ, τοιούτου εἴδους καλύβας ἀπαντᾷ ὁ ὁδοιπόρος εἰς τὰ χριστιανικὰ χωρία τῆς Βουλγαρίας, ἐχούσας πάντοτε ἔνδον προστάτιδα εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, καὶ λυχνίαν καίουσαν πρὸ αὐτῆς. Ἐντὸς δὲ τῆς καλύβης ὑπῆρχον δύω γυναῖκες μήτηρ καὶ θυγάτηρ. Καὶ ἡ μὲν μήτηρ, κατὰ τὴν πρώτην εἰσέλασιν τῶν λῃστῶν, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ δαπέδου καταβληθεῖσα ὑπὸ δόρατος, ἡ δὲ θυγάτηρ, ὡραία νεᾶνις ἔγουσα τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος, γονυπετήσασα πρὸ τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας περιέσφιγξε δοκόν τινα τοσούτῳ σπασμωδῶς, ὥστε ἐφαίνετο πελιδνή. Ἡ κόμη αὐτῆς λυθεῖσα ἔπεσεν ἐπὶ τῶν ὤμων της ὅλως ἀτάκτως, ἐν ᾧ λεπτὸς βόστρυχος, κείμενος πλησίον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐμαρτύρει κατὰ τῆς βίας τῶν εἰσδραμόντων Τούρκων.

— Εὐλογητὸς ὁ Θεός! εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς εἰσελθών, ὅτι ἤλθομεν ἐγκαίρως νὰ σᾶς σώσωμεν. Μὴ φοβεῖσθε, εἴμεθα ὅλοι φίλοι.

Ἡ νεᾶνις στρέψασα κατὰ πρῶτον κύκλῳ τὰ βλέμματα καὶ ἰδοῦσα ἑλληνικὰς μορφὰς, ἀφῆκεν ὀξεῖαν κραυγὴν καὶ κατέπεσεν ἀναίσθητος. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Βαράγγιοι, τινὲς τῶν ὁποίων καταβάντες ἐκ τῶν ἵππων εἰσῆλθον εἰς τὴν καλύβην, προσεπάθουν νὰ ἀνακαλέσωσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις των τὰς δύο γυναῖκας, ὁ Χρυσολωρᾶς καὶ ὁ Ῥιχάρδος σπεύδοντες ἦλθον πρὸς τὸν τετραυματισμένον Ὀθωμανόν.

— Ἄκουσε, εἶπεν ὁ Ῥιχάρδος, ὅστις ὡμίλει τὴν τουρκικὴν ὡς Τοῦρκος, (περιττὸν ἴσως νὰ προσθέσω ὅτι καὶ ὁ Χρυσολωρᾶς εἶχεν ἀρκοῦσαν γνῶσιν αὐτῆς), εἰπέ μας τὴν ἀλήθειαν καὶ σὲ χαρίζομεν τὴν ζωήν. Ἐὰν εἰπῇς ψεύματα, ἡ λέξις αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ τελευταία σου. Ἤσουν καὶ σὺ μ' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι χθὲς ἐλεηλάτησαν τὴν Σηλυβρίαν;

— Ὁ Θεὸς εἶναι μέγας! ναί, ἤμην, ἀπεκρίθη ὁ Μουσουλμάνος.

— Ποῖος σᾶς ὡδήγει;

— Ὁ Ἀχμέτ Πασᾶς.

— Καλά· ἐπήρατε αἰχμαλώτους εἰς τὴν Σηλυβρίαν;

— Ὁ Θεὸς εἶναι πολυέλεος. Δὲν τοὺς ἐπήραμεν ἀπὸ τὴν Σηλυβρίαν, ἀλλ' ἀπὸ τὸ παραθαλάσσιον.

— Πόσους;

— Ἕνα δεσπότην, τὴν γυναῖκά του καὶ τὴν θυγατέρα του.

— Καὶ ποῦ εἶναι αὐτοὶ τώρα;

— Ποῖος ἠξεύρει; Μόνον ὁ Θεὸς καὶ ὁ Προφήτης τὸ ἠξεύρουν, ἀπεκρίθη ὁ ἄπιστος.

— Μὴ στρεψολογίας, σκῦλε! εἶπεν ὁ λοχαγὸς σείσας τὸν πέλεκύν του. Ποῦ στοχάζεσαι ὅτι εἶναι οἱ αἰχμάλωτοι τώρα;

— Δύω ὥρας μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, μὲ τὸ λοιπὸν μέρος τῶν συντρόφων μου.

— Ποῦ θὰ καταλύσουν ἀπόψε;

— Εἰς τὸ Ἐσκί-Μπαμπά.

— Καὶ τί σκοπεύουν νὰ κάμουν τοὺς αἰχμαλώτους;

— Ὁ δεσπότης καὶ ἡ γυναῖκά του θὰ γίνουν δοῦλοι τοῦ Πασᾶ, ἡ κόρη του θὰ ἐμβῇ εἰς τὸ χαρέμι τοῦ Σουλτάνου.

— Καὶ διὰ τί ἐμβήκετε εἰς τὴν καλύβην ἐκείνην;

— Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος, ἀπεκρίθη ἀγωνιῶν ὁ Τοῦρκος. Αὐτὸ ἦτον ἄδικον πρᾶγμα, καὶ . . . καὶ . . . καὶ . . . Καὶ ῥογχασμὸς θανάτου διέκοψε τὴν ὁμιλίαν του;

— Καλὰ ἔκαμε καὶ ἀπέθανεν, εἶπεν ὁ Ῥιχάρδος, διότι δὲν εἶχα ὄρεξιν νὰ τὸν ἀφήσω ζωντανόν. Ποῦ εἶναι ἡ κόρη;

Ἡ δυστυχὴς Εὐδοκία (οὕτως ὠνομάζετο ἡ θυγάτηρ) συνελθοῦσα κατὰ μικρόν, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς καλύβης, καὶ γονυπετήσασα πρὸ τοῦ Χρυσολωρᾶ ἐπελάβετο τῶν γονάτων αὐτοῦ, καὶ πλήρης θρησκευτικῆς εὐγνωμοσύνης ἐπεδαψίλευεν εἰς αὐτὸν ἀναριθμήτους εὐλογίας.

— Γονάτισε ἐνώπιον τῆς Παναγίας, κόρη μου, καὶ ὄχι ἐνώπιόν μου, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς. Ἡ Παναγία βεβαίως σ' ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὸν μέγαν κίνδυνον, καὶ σὲ παρομοίως, εἶπεν ἀπευθυνθεὶς πρὸς τὴν πλησιάσασαν μητέρα. Ἦτον ὁ σύζυγός σου ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅστις μᾶς εἰδοποίησε περὶ τοῦ κινδύνου σας;

— Ναί, αὐτὸς θὰ ἦτον, εὐγενέστατε ἄρχων. Ποῦ τὸν ἴδετε;

— Ποῦ εἶναι τώρα; λυποῦμαι πολὺ νὰ τὸ εἴπω. Ἀμφιβάλλω ἐὰν σηκωθῇ πλέον ἀπὸ τὸν τόπον του. τὸν ἤφραμεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν γέφυραν.

Καὶ ἀμέσως ἥ τε Εὐδοκία καὶ ἡ μήτηρ της ἔδραμον εἰς τὴν θέσιν, ἀκολουθούντων τοῦ τε Χρυσολωρᾶ καὶ τῶν περὶ αὐτόν.

Ὁ χωρικὸς δὲν ἐκινεῖτο, ἀλλὰ μετὰ μόχθου ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τοὺς πλησιάσαντας, καὶ ταυτοχρόνως ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ του ἐγονάτισαν πλησίον του.

— Ἐσώθης, Εὐδοκία μου; ἠρώτησεν ἐκλειπούσῃ τῇ φωνῇ, θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὡσανεὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἡ ἐπισκιάζουσα τοὺς ὀφθαλμούς του σκοτία τοῦ θανάτου, ἦτο ψηλαφητή τις οὐσία καὶ ἑπομένως εὐδιάλυτος.

— Ναί, ἐσώθην, ἀπεκρίθη ἡ Εὐδοκία κλαίουσα πικρῶς, χάρις εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοῦτον τὸν εὐγενῆ κύριον.

Ὁ ψυχορραγιῶν ἄνθρωπος ἀπεκρίθη τότε μετὰ μεγίστου πόνου· — Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία νὰ σὲ ἀξιώσουν, εὐγενέστατε Κύριε, ὅ,τι ἐπιθυμεῖ ἡ καρδία σου. — Εἶπε καὶ τρομερὸς σπασμὸς τὸν κατέλαβε, διότι ἦτο εὔρωστος, καὶ ἡ ψυχὴ τοιούτων ἀνθρώπων δὲν ἐξέρχεται εὐκόλως. Ὁ δὲ Βυρστὼ, πρὸς ὃν αἱ ἀγωνίαι τοῦ θανάτου δὲν ὑπῆρχον πρωτοφανεῖς, ἐπήδησεν ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ γονατίσας κατὰ γῆς ἔφερε τὰς χεῖρας τοῦ θνήσκοντος πρὸς τὰ κάτω, ἐν ᾧ οἱ παρεστῶτες εὔχοντο ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του. Μετ' οὐ πολὺ οἱ ἐντεταμένοι μυῶνες ἐχαλαρώθησαν, ἡ τρομερὰ θέα τῆς ἀγωνίας διεσκεδάσθη, βαθὺς στεναγμὸς ἐξῆλθε, καὶ ἡ ψυχὴ μετ' αὐτοῦ.

— Ἄρχων μου, καιρὸς εἶναι ν' ἀναχωρήσωμεν·

καὶ γυναῖκες δὲν τρέχουν πλέον κανένα κίνδυνον, εἶπεν ὁ Ῥιχάρδος ἀναγερθείς.

— Δύο ἀπὸ σᾶς, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς ἡσύχῳ τῇ φωνῇ, μεταφέρατε τὸ πτῶμα εἰς τὴν καλύβην, καὶ ὕστερον ἔλθετε μὲ ἡμᾶς· προχωροῦμεν ἀργὰ ἕως οὗ ἔλθετε.

Καὶ ἀπευθύνας παρηγορητικάς τινας λέξεις πρὸς τὰς θρηνούσας, ἐκίνησε πρὸς τὰ πρόσω μετὰ τῶν λοιπῶν Βαραγγίων. Πρῶτος ὁ Χρυσολωρᾶς ἐλάλησε μετά τινα σιωπήν.

— Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὅστις ἔστρεψε τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς τὴν καλύβην ἐκείνην! Τίς οἶδε πόσον θέλει μᾶς ὠφελήσει ἡ εὐχὴ ἀνθρώπου ἀποθνήσκοντος! Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία, μὲ εἶπε, νὰ σὲ ἀξιώσουν ὅ,τι ἐπιθυμεῖ ἡ καρδία σου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

—ooo—

Τὴν αὐτὴν νύκτα, περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν, οἱ ἡμέτεροι ἱππεῖς συνεκρότουν μυστικὸν συμβούλιον περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐν τέταρτον περίπου μιλίου ἐκ τοῦ Ἐσκὶ-Μπαμπά, ὅπου, ὡς ὁ ἀποθνήσκων μουσουλμάνος ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Ῥιχάρδου Βυρστὼ ἀπεκρίθη ἀληθῶς, ἔμελλεν ὁ Ἀχμὲτ Πασσᾶς νὰ διανυκτερεύσῃ, ὑπῆρχε φιλλυρῶν ἄλσος· βολῆς τόξου ἀπέχον τῆς λεωφόρου, ἀγούσης πρὸς μεσημβρίαν. Αὐτοῦ οἱ Βαράγγιοι ἐπέζευσαν· καὶ δέσαντες τοὺς ἵππους, ὅπως κάλλιον ἠδύναντο, ἐκάθησαν κατὰ γῆς ἢ παρὰ τὰς ῥίζας τῶν δένδρων, καὶ ἔβαλον χεῖρα εἰς τὸν λιτὸν δεῖπνον ὃν ἐπρομηθεύθησαν κατὰ τὸν τελευταῖον σταθμόν. Ἡ σελήνη, ἐπιχέουσα τὰς λαμπρὰς αὐτῆς ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς ἀδένδρου πεδιάδος, ἐφαίνετο αὐτοῦ σκιερά, καὶ ὁ ψιθυρισμὸς τῶν σχεδὸν ἀφύλλων κλάδων ἦτο ὁ μόνος ἀκουόμενος ἦχος, ἐκτὸς τῆς ἐκ διαλειμμάτων ὁμιλίας τινὸς τῶν δειπνούντων, διακόπτοντος τὴν ἡσυχίαν τῆς σκηνογραφίας καὶ τοῦ χρόνου.

Εἶναι λοιπὸν βέβαιον, εἶπεν ὁ λοχαγός, ὅτι ὁ Ἀχμὲτ Πασσᾶς εὑρίσκεται εἰς τὸ χωρίον. Ὁ καλήτερος τρόπος, κατὰ τὴν κρίσιν σου, Ἄρχων μου, εἶναι νὰ μεταμφιεσθῶ, καὶ νὰ ζητήσω νὰ λάβω ὅσας ἠμπορέσω πληροφορίας.

— Καὶ ἡμεῖς, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς, πρέπει, ὑποθέτω, νὰ περιμείνωμεν ἕως οὗ ἐπιστρέψῃς ἐδῶ. Ἔσο ὅμως προφυλακτικός, Ῥιχάρδε. Μὴ λησμονεῖς ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ὄχι ἀπὸ τὴν ζωήν σου καὶ τὴν ζωὴν ὅλων μας, ἀλλ' ἀπὸ τὸ στρατήγημά σου.

— Ἔ! βέβαια θὰ λάβω κάθε προφύλαξιν, κύριέ μου, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπιχείρησις ἔχει καὶ τὸν κίνδυνόν της. Ἐν τοσούτῳ, καλὸν εἶναι νὰ μείνωμεν σύμφωνοι, ὅτι ἐὰν δὲν ἐπιστρέψω ἐντὸς δύω, ἢ τὸ πολὺ τριῶν ὡρῶν, πρέπει νὰ συμπεράνετε ὅτι ἐπροδόθην, καὶ τότε πράξετε τὸ φρονιμώτερον. Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ εἰπῶ, ὅτι ἢ προδοθῶ ἢ ὄχι, τὸ μυστικόν μας θὰ μείνῃ πάντοτε μυστικόν.

— Ὦ! περὶ τούτου δὲν ἔχω κἀμμίαν ἀμφιβολίαν, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς· ὁ Θεὸς νὰ σὲ διαφυλάττῃ, ἐπειδὴ ἔχεις ἀνάγκην τῆς θείας βοηθείας.

— Δός με τὸν σάκκον ἐκεῖνον, Γρηγόριε, εἶπεν ὁ Βυρστώ. Ὁ δὲ Βαράγγιος τὸν ἔλυσεν ἀπὸ τὸ ἐφίππιον τοῦ λοχαγοῦ καὶ τὸν ἔδωκεν.— Ἐδῶ ἔχω φυλαγμένα τὰ τουρκικὰ ἐνδύματά μου. Τώρα λοιπὸν θὰ τὰ φορέσω καὶ εὐθὺς ἀναχωρῶ,

Ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἐνδυμάτων ἐγένετο ἐντὸς ὀλίγου, καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ μεταβολὴ ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Χρυσολωρᾶς, ὅστις ἐγίνωσκε τὴν ἐντελῆ ἐπιτηδειότητα τοῦ Ῥιχάρδου περὶ τὸ ἀναλαμβάνειν τὸν τουρκικὸν χαρακτῆρα, ἠπόρησεν. Ἐνδυμασίαν, στάσιν, ἦθος, πάντα ἐμιμεῖτο ἐντελῶς, καὶ ὁ ἐπαίτης Τοῦρκος, (διότι τοιοῦτον ἔκρινεν ἄξιον νὰ ὑποκριθῇ χαρακτῆρα ὁ λοχαγός) ὅστις ἵστατο μεταξὺ τῶν Βαραγγίων, ἐδύνατο ἄνευ ἀμφιβολίας νὰ θεωρηθῇ ὡς αὐτόχρημα ὀπαδὸς τοῦ Μωάμεθ.

— Ὑγιαίνετε, σύντροφοί μου, ὑγίαινε, Ἄρχων μου, εἶπεν· ἐλπίζω ὅτι ἐντὸς δύω ἢ τριῶν ὡρῶν θὰ ἐνταμωθῶμεν πάλιν. Ἂν ὄχι, ἔκαμα τὸ χρέος μου, καὶ σεῖς, εἶμαι βέβαιος, θὰ κάμετε τὸ ἐδικόν σας,

— Ἡ Παναγία νὰ σὲ διαφυλάττῃ, λοχαγέ! εἶπον τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐκ τῶν συντρόφων, του καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ ἀρχηγός των ἐξήρχετο ἐκ τοῦ δάσους. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν λεωφόρον, ἔφθασεν εἰς τὰ πέριξ τοῦ μικροῦ χωρίου, καὶ προχωρήσας ὀλίγον παρετήρησε παρὰ τὴν πρώτην οἰκίαν δύω τούρκους σκοπούς.

— Τίς εἶ; ἔκραξεν ὁ ἕτερος, πλησιάζοντος τοῦ Ῥιχάρδου.

— Φίλος, ἀπεκρίθη· ἔρχομαι ἀπὸ τὸ Βουργάζ, καὶ φέρω εἰδήσεις εἰς τὸν Πασᾶν.

— Πῶς ὀνομάζεσαι;

— Μουσταφᾶς.

— Ἐὰν μᾶς εἰπῇς τὰς εἰδήσεις σου, θὰ τὰς ὑπάγωμεν εὐθὺς εἰς τον Πασᾶν.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγός, πρέπει νὰ τὸν ὁμιλήσω μόνος μου, εἰδὲ μή, δὲν λέγω τίποτε.

Οἱ στρατιῶται, καί τοι δυσαρεστηθέντες διὰ τὴν ἀπόκρισιν, ἐπροσποιήθησαν τὴν δυσαρέσκειάν των. Μετὰ δὲ βραχεῖαν πρὸς ἀλλήλους συνδιαλέξιν, εἷς τῶν δύω στρατιωτῶν ἐπρότεινεν εἰς τὸν Μουσταφᾶν νὰ περιμείνῃ μέχρις οὗ λάβῃ τὰς ὁδηγίας τοῦ Πασσᾶ· ὁ δὲ ἕτερος ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δώσῃ τὴν ἐλαχίστην πλέον προσοχὴν εἰς τὸν νεωστὶ προσελθόντα.

Ὁ στρατιώτης ἐπανελθὼν μετ' οὐ πολὺ, εἶπεν εὐσεβάστως εἰς τὸν Ῥιχάρδον ἵνα τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Πασᾶ. Ὁ δὲ λοχαγός, ἀναλαβὼν ὅλην του τὴν εὐστάθειαν, καὶ κατανοῶν ὅτι ἔμελλε νὰ βάλῃ τὴν κεφαλήν του εἰς τὸ στόμα τοῦ λέοντος, ὑπήκουσε. Τὸ χωρίον συνιστάμενον ἐκ τεσσαράκοντα οἰκιῶν, ἐφαίνετο ὅτι ἀπεστρέφθη τῶν κατοίκων του πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν πορθητῶν. Εἰς τὴν θύραν πολλῶν οἰκιῶν ἦσαν συνηθροισμένοι διάφοροι στρατιῶται τοσοῦτον ἀτάκτως, ὅσον καὶ αὐτὸς δὲν ὑπέθετεν. Ὁ οἶνος, ὡς ἐφαίνετο, εἶχε κυκλοφορήσει ἄφθονος, καὶ ἡ συνή-

ὅτις τουρκικὴ σοβαρότης δὲν ὑπῆρχε. Τὸ δὲ μεγαλήτερον μέρος τῶν ἵππων εὑρίσκετο τοποθετημένον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, οὔσης ἀνοικτῆς καὶ μεστῆς χόρτου καὶ κριθῆς ἀφθόνως ἐπικεχυμένης, διότι οἱ στρατιῶται δὲν ἐδίσταζον νὰ σκορπίσωσιν ὅ,τι δὲν ἠγόρασαν. Ἀντικρὺ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἦτο ἡ οἰκία ὅπου κατέλυεν ὁ Πασᾶς. Ἡ οἰκία αὕτη, εὔκτιστος καὶ εὐμεγέθης, ἀνῆκε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸν προεστῶτα τοῦ χωρίου, καὶ δὲν ἦτο ἀναξία νὰ δεχθῇ ἕνα τῶν στρατηγῶν τοῦ Σουλτάνου. Δύο στρατιῶται ἐφρούρουν εἰς τὴν θύραν, ἀλλ' εἰς τὸν Ῥιχάρδον καὶ τὸν ὁδηγὸν αὐτοῦ ἀφῆκαν τὴν εἴσοδον ἀκώλυτον. Καὶ πρῶτος μὲν ἀνέβη οὗτος, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ὁ Ῥιχάρδος, ὅστις ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ στρατάρχου.

Ὁ Ἀχμὲτ Πασας, καλὸς τὴν ὄψιν, καί τοι ὁπωσοῦν σωματώδης, ἦτο περίπου πεντηκοντούτης· ἐκάθητο δὲ ἐπὶ τάπητος ἐστρωμμένου εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ θαλάμου καὶ ἀνεπαύετο, μετὰ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, ῥοφῶν *σερβέτιον*. Ὁ ὑποτιθέμενος Μουσταφᾶς, μετὰ τὴν ἐδαφιαίαν προσκύνησιν, ἐστάθη περιμένων τὰς ἐρωτήσεις τοῦ πασᾶ.

— Πόθεν ἔρχεσαι; τὸν ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους.

— Ἀπὸ τὸ Βουργάζ, καὶ φέρω σπουδαίας εἰδήσεις εἰς τὴν ὑψηλότητά σου.

Ὁ Ἀχμὲτ, ῥοφήσας δὶς καὶ τρὶς ἐκ τοῦ ἡδέως ποτοῦ, ἐξηκολούθησε· — Τί εἰδήσεις;

— Οἱ Χριστιανοὶ σκύλοι, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγὸς, ἔστειλαν καὶ ζητοῦν βοήθειαν ἀπὸ τὴν Βίζαν. Οἱ Ῥωμαῖοι ἔχουν αὐτοῦ φρουρὰν, καὶ σκοπεύουν νὰ ἀποκόψουν τὸν δρόμον τῆς εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐπιστροφῆς τῆς ὑψηλότητός σας.

— Ὁ Θεὸς εἶναι μέγας, δὲν θὰ τὸ κάμουν, ἀπεκρίθη ὁ Πασᾶς.

— Ἤκουσαν, ἐξηκολούθησεν ὁ Ῥιχάρδος, ὅτι ἡ ὑψηλότης σας ἔχετε μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ἕνα χριστιανὸν ἀγᾶν, καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ τὸν ἐλευθερώσουν. Ἐστοχάσθην χρέος μου νὰ τὸ φανερώσω εἰς τὴν ὑψηλότητά σας.

— Καλὰ ἔκαμες, ἀπεκρίθη ὁ Ἀχμὲτ Πασας.

Ὁ Βυρστὼ εἶδεν ὅτι ἐχρεώστει νὰ περιμείνῃ ἕως οὗ ὁ Πασσᾶς κρίνῃ εὔλογον νὰ τὸν ἐρωτήσῃ καὶ περὶ ἄλλων. Μετά τινα δὲ σιωπὴν ἐγένετο ἡ ἐρεζῆς ἐρώτησις·

— Καὶ πόσους ἔχουν οἱ σκύλοι εἰς τὴν Βίζαν;

— Ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει. Ὁ ὑπηρέτης τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Κυρίου μου δὲν τὸ ἠξεύρει.

— Καὶ εἰς πόσον καιρὸν ἠμποροῦν νὰ ἔλθουν ἐδῶ; ἠρώτησεν ὁ Πασᾶς.

— Ὄχι πρὸ τοῦ μεσονυκτίου, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστώ.

— Θὰ ἑτοιμασθῶμεν διὰ νὰ τοὺς δεχθῶμεν, εἶπεν ὁ Πασᾶς. Οἱ αἰχμάλωτοι εἶναι εἰς τοῦτο τὸ κατάλυμα. Ὅ,τι θὰ γείνῃ, ἂς γείνῃ· ἐὰν εἶναι πεπρωμένον νὰ προσβληθῶμεν, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀλλάξωμεν ὅ,τι εἶναι γραμμένον.

— Ἥμισυ μίλιον ἀπ' ἐδῶ, κατὰ τὸν δρόμον τῆς Βίζας, εἶναι βαθύ, στενὸν πέρασμα, ὅπου δέκα ἄνθρωποι ἠμποροῦν ν' ἀντισταθοῦν εἰς ὁλόκληρον στράτευμα.

— Ἠμπορεῖς νὰ ὁδηγήσῃς ἐκεῖ τοὺς ἀνθρώπους μου; ἠρώτησε μετὰ μικρὰν, ὡς σύνηθες, σιωπὴν ὁ Ἀχμέτ. Καὶ ὁ μὲν Βυρστὼ ἀπεκρίθη καταφατικῶς, ὁ δὲ Ἀχμὲτ διέταξεν εὐθὺς νὰ τοποθετηθῶσιν ἐκεῖ ἑκατὸν ἐκ τῶν στρατιωτῶν του. Καὶ δὲν ἦτο ἄτοπος ἡ προσοχὴ τοῦ Πασᾶ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην· διότι ἡ φρουρὰ τῆς Βίζης ἐδείχθη ἰδίως ὀχληρὰ εἰς τοὺς Τούρκους, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἐνεργητικοῦ τινος ἀξιωματικοῦ, καὶ τοιαῦτα ἐλέγοντο περὶ τῶν κατορθωμάτων της, ὥστε κατέστησαν τὸ ὄνομα αὐτῆς τρομερὸν καθ' ὅλην τὴν πέριξ χώραν. Πρὸς τούτοις ὁ Ῥιχάρδος, γινώσκων κάλλιστα ὅλας τὰς τοποθεσίας τῆς Ῥουμελίας, δὲν ἔσφαλλε ποσῶς περιγράψας τὴν θέσιν ἐκείνην· ἅμα δὲ συνελθόντας τοὺς στρατιώτας, ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον, καὶ εἶδεν αὐτοὺς καλῶς παρατεταγμένους πρὸς ἀπώθησιν τῆς ὑποτιθεμένης προσβολῆς. Τούτου γενομένου, ὤφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν κώμην, κατὰ διαταγὴν τοῦ Πασᾶ, ὅστις μὴ γνωρίζων καλῶς τὰ κατὰ τὴν χώραν, ἐπεθύμει νὰ λάβῃ περισσοτέρας πληροφορίας. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ λάβῃ τὴν πλησιεστέραν πρὸς τὰ ὀπίσω ὁδόν, ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ προηγουμένως εἰς τὸ δάσος ἔνθα τὸν περιέμενον οἱ συστρατιῶταί του, καθότι ἐπέκεινα τῶν δύο ὡρῶν εἶχον παρέλθει ἀφ' οὗ τοὺς ἀπεχωρίσθη, καὶ ἐστοχάσθη ὅτι φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐπερίμενον ἀνυπόμονοι τὴν ἐπιστροφήν του. Παρατηρήσας δὲ καλῶς τὰ πέριξ καὶ βεβαιωθεὶς ὅτι οὐδεὶς τὸν ἔβλεπεν, ἐστράφη, καὶ μετ' ὀλίγον ὑπεδέχθησαν αὐτὸν χαίροντες οἱ φίλοι του.

— Τί ἔκαμες; τί ἔκαμες; ἔκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Εἶδες τοὺς αἰχμαλώτους; Ποῦ διανυκτερεύουν; Τί ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν;

Ὁ Βυρστὼ διηγηθεὶς τὰ διατρέξαντα· — Τώρα ἐξηκολούθησεν, εἶναι φανερὸν τί ἔχετε νὰ κάμετε. Δὲν ἔμειναν ἐντὸς τῆς κώμης περισσότεροι τῶν σαρανταπέντε, σεῖς δὲ εἶσθε δεκαέξ. Βεβαίως ὁ ἀριθμός των εἶναι πολὺ ἀνώτερος· ἀλλὰ μήπως τοῦτο θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ; Ἦσαν μεθυσμένοι καὶ συγχρόνως ἀψύχησαν ἀκούσαντες περὶ τῆς φρουρᾶς τῆς Βίζας. Οἱ στρατιῶται τοὺς ὁποίους ἔστειλαν ἔξω εἰς τὸν δρόμον εἶναι οἱ ἐκλεκτότεροι, οἱ δὲ μείναντες εἰς Ἐτκὶ Μπαμπᾶ, οἱ χειρότεροι.

— Εἶμαι γνώμης νὰ δοκιμάσωμεν, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Ἀλλ' ὅμως οὔτε στιγμὴν δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν, διότι ἐνδέχεται νὰ συνενωθοῦν.

— Δὲν ὑπάρχει βέβαια σκοπός, εἶπεν ὁ λοχαγὸς, νὰ ἐπιπέσωμεν ἀναφανδὸν εἰς τὴν κώμην. Ἡ οἰκία εἶναι ἀντικρὺ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἡ μόνη λιθόκτιστος. Ὄπισθεν αὐτῆς εἶναι κῆπος καὶ δένδρα καρποφόρα, καὶ παρεκεῖ λιμνάζοντα νερά. Πηγαίνετε καὶ κρύψατε τοὺς ἵππους σας εἰς τὸ μέσον τῶν δένδρων, ὅσον δύνασθε πλησιέστερα τοῦ τοίχου τοῦ κήπου. Ὕστερον ἠμπορεῖτε ν' ἀναβῆτε τὸν τοῖχον, καὶ νὰ ἐμβῆτε εἰς τὴν οἰκίαν ἀπὸ τὸ ὄπισθεν μέρος.

— Δὲν θὰ ἔλθῃς μαζῆ μας ; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ Ρὶχάρδος. Ἠμπορῶ νὰ γίνω χρησιμώτερος ἐὰν ἐπιστρέψω. Θὰ πασχίσω νὰ σᾶς βοηθήσω ἀπὸ μέσα, καὶ τοῦτο εἶναι τριπλασίως ὠφελιμώτερον ἀφ' ὅ,τι ἠμπορῶ νὰ κάμω ἀπ' ἔξω. Εὐθὺς λοιπὸν εἰς τοὺς ἵππους σας. Θὰ σᾶς δείξω τὸν δρόμον· χάρις τῷ Θεῷ, τὸ φεγγάρι δύει, καὶ δὲν ἔχομεν φόβον νὰ φανερωθῶμεν.

Καὶ εὐθὺς ἀνέβησαν ὅλοι τοὺς ἵππους των. Καὶ ἐν ᾧ ἔσυρον μεθ' ἑαυτῶν τὸν τοῦ Ρὶχάρδου, οὗτος ἐβάδιζε παρὰ τὸν Χρυσολωρᾶν, ὀλίγον μακρὰν τοῦ δάσους.

— Νά, ἐκεῖ, εἶπεν οὗτος, ὅπου φαίνεται ἡ σειρὰ τῶν δένδρων, ἐκεῖ ὅπου μαυρίζει ἡ γραμμὴ πρὸς τὸν οὐρανόν, αὐτὸς εἶναι ὁ κῆπος περὶ τοῦ ὁποίου σᾶς εἶπα. Πηγαίνετε πλησιέστατα, τὸ ὁποῖον δὲν μὲ φαίνεται δύσκολον. Δὲν θὰ λανθασθῆτε οὔτε ὡς πρὸς τὴν οἰκίαν, διότι ἄλλη πετρόκτιστος, ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας, δὲν ὑπάρχει. Μία λέξιν ἀκόμη· δός με μίαν ὥραν ἀπὸ τώρα, καὶ ἔπειτα ἔμβα ὅπως καλήτερα ἠμπορέσῃς.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφῆκε τοὺς συντρόφους αὐτοῦ καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν κώμην. Αὐτοῦ δὲ παρετήρησεν ὅτι ἡ εἴδησις περὶ τῆς φρουρᾶς τῆς Βίζης, καί τοι ἐλαττώσασα τὸν ἀριθμὸν τῶν πορθητῶν, ἐπηύξησεν ὅμως τὴν προσοχὴν αὐτῶν. Οἱ σκοποὶ ἐδιπλασιάσθησαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ φρουρίου. τακτικοὶ περίπολοι περιείρχοντο συνεχῶς, σταθμὸς στρατιωτικὸς ἐγίνετο τὸ πρὸ μικροῦ οἰνοπωλεῖον, καὶ ἀντὶ τῆς πρὸ δύω ὡρῶν ἐπικρατούσης ἀταξίας καὶ ἀκολασίας, εὗρεν εὐταξίαν καὶ αὐστηρότητα. Ἀναγγείλας τὴν ἄφιξίν του διετάχθη ὑπὸ τοῦ πασᾶ νὰ ἐμφανισθῇ ἐκ νέου ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐξετάσθη μετὰ πολλῆς ἀκριβολογίας τί ἐγίνωσκε περὶ τῆς χώρας ἐκείνης, περὶ τῶν προσφόρων εἰς ἐνέδρας θέσεων, καὶ περὶ τοῦ πῶς ὁ ἐχθρὸς ἠμπορεῖ νὰ ἐμπέσῃ εἴς τινα τοιαύτην πρὶν πλησιάσῃ εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου θέλει εὑρεῖ ἀσφάλειαν. Παρελθούσης δὲ εἰς τοιαύτην συνδιάλεξιν ἡμισείας ὥρας, ὁ Ἀχμέτ πασας ἀπέπεμψε τὸν ξένον, ὑποσχεθεὶς αὐτῷ ἀμοιβὴν κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν.

Ὁ δὲ λοχαγὸς ἐξελθὼν, κατέβη εἰς τὴν αὐλὴν ἔνθα εὗρε πολλοὺς Ὀθωμανοὺς πίνοντας, καὶ ἐκάθησε μεταξὺ αὐτῶν, κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον προσέχων εἰς τὰς διαφόρους αὐτῶν ὁμιλίας, ἀληθῶς ὅμως ἐξετάζων καὶ παρατηρῶν τὸ ὕψος καὶ τὴν δύναμιν τοῦ οἰκήματος. Εἰς τὴν τετάρτην αὐτοῦ πλευρὰν, πρὸς τὸν κῆπον, ὑπῆρχε τοῖχος· καὶ ὁ μὲν θάλαμος τοῦ πασᾶ ἔκειτο ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τῆς βλεπούσης εἰς τὴν ὁδόν· παρατηρήσας δὲ τό τε ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς οἰκίας ἐπείσθη, ὅτι ὁ Χωνιάτης μετὰ τῆς οἰκογενείας του δὲν ἦτο κεκλεισμένος ἐκεῖ, ἀλλ' εἰς τὴν ἄλλην πτέρυγα, τὴν δεξιὰν, τὴν βλέπουσαν πρὸς τὸν κῆπον. Καὶ ὅμως εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῶν συμπερασμάτων του, προέβη εἰς τοιαύτην τινα ὁμιλίαν.

— Δὲν ἐννοῶ, εἶπε, ποῦ ἠύρετε αὐτὴν τὴν φωλεὰν διὰ νὰ βάλετε τοὺς αἰχμαλώτους, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ πασᾶς φροντίζει τόσον πολύ.

— Ὄχι δὰ, ἔχει ἀρκετὸν τόπον, ἀπεκρίθη γέρων Ὀθωμανὸς, ἐκεῖ ὀπίσω. Καὶ ἔδειξε τὴν πτέρυγα, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ λοχαγὸς εἶχεν ὑποπτευθῇ.

— Βέβαια θὰ εἶναι καλὰ ἐκεῖ φυλαγμένοι, εἶπεν ὁ Βυρστώ.

— Εἶναι ἀσφαλεῖς ὡς ἂν τοὺς ἔκλειαν αἱ πύλαι τοῦ Παραδείσου.

— Καὶ βέβαια, παρετήρησεν ὁ λοχαγὸς, οἱ ἀπερίτμητοι σκύλοι δὲν θὰ εὐκολυνθοῦν νὰ ἔλθουν ἐδῶ. Καὶ, μὰ τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Προφήτου, ἐλπίζω ὅτι ὁ Αὐθέντης μας Σουλτάνος θὰ ἐξασφαλίσῃ ὅλον τοῦτον τὸν τόπον ἕως εἰς τὴν Σταμπούλ· δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ τις καλὰ ἐδῶ μεταξὺ νεροῦ καὶ φωτιᾶς.

— Ἕως εἰς τὴν Σταμπούλ ! Ἴς Ἀλλὰχ, καὶ παρέκει ἀκόμη ! Αὐτὸς ὁ χειμὼν θὰ εἶναι ὁ ὑστερινός μας εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν· ἀνέκραξεν ἄλλος Τοῦρκος.

— Ἀκούομεν, προσέθηκεν ὁ Βυρστὼ, ὅτι ὁ Αὐθέντης μας κάμνει μεγάλας προετοιμασίας· δὲν τὰς εἶδα ἀκόμη, ἀλλ' οἱ Ναζαραῖοι φοβοῦνται πολύ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη ἐκ τῆς ὁδοῦ· « Ἀλ ἰλλὰχ, ἰλλὰ Ἀλλὰχ ! Μεχαμὲτ ρεζοὺλ Ἀλλὰχ, » καὶ ἀμέσως ὅλοι ἐγονυπέτησαν κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν τῆς προσευχῆς· ἀλλὰ καὶ ὁ Βυρστὼ, ὑπεκρίθη μὲν ὅτι ἀκολουθεῖ τὸ παράδειγμα αὐτῶν, ἀλλ' ἐπρόφερε καθ' ἑαυτὸν ἀρὰς κατὰ τῶν ἀπίστων.

Μετὰ ταῦτα ἡ ὁμιλία ἐστράφη περὶ τὴν φρουρὰν τῆς Βίζης, καὶ περὶ τῆς πιθανότητος τῆς κατ' αὐτῆς ἐπιθέσεως. Ὁ ὑποτιθέμενος Μουσταφᾶς ἐνεθαρρύνθη πολύ, παρατηρήσας τὸν πανικὸν φόβον τῶν Ἀγαρηνῶν ὁσάκις ἤκουον τοὺς φράγκους.

— Εἶμαι βέβαιος ὅτι μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, εἶπέ τις στρατιώτης, μὴ λαλήσας μέχρι τοῦδε, τὸν ὁποῖον ὅμως ἀνεγνώρισεν εὐθὺς ὁ Βυρστὼ, μᾶς διετάραξαν ὀλίγον σήμερον. Καὶ ἐξηκολούθησε διηγούμενος μετὰ στόμφου καὶ μεγαλορρημοσύνης τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Εὐδοκίας.—Ὅλοι τότε εἶχαν μακρυνθῆ μὲ τὸν πασᾶν· ἐγὼ ὅμως, προσέθηκε, παρετήρησα πρῶτος ὅτι ἦσαν Βαράγγιοι, καὶ ὄχι ἄνθρωποί μας. Μὰ τὴν Μαύρην Πέτραν, μίαν στιγμὴν ἀργότερα, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀχμέτ πασας θὰ ἦτον τώρα εἰς τὴν Βίζαν.

— Ἢ εἰς τὸν Παράδεισον, εἶπεν ἄλλος γελῶν.

— Τὸν βάζεις εἰς τὸν Παράδεισον ! ἔκραξε τρίτος Ἀλλ' αὐτὸς δὲν θέλει ἄλλας οὐρὶ παρὰ ὅσας ἔχει εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Καὶ, μὰ τὸν Προφήτην, ὁ ἴδιος Σουλτάνος δὲν εἶδεν εὐμορφωτέραν ἀπ' ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἐκεῖ πέραν.

— Καλὰ λέγεις, εἶπεν ὁ γέρων ἀξιωματικός. Οὔτε ὁ Σουλτὰν Ἀμουράτ, (αἰωνία του ἡ μνήμη !) εἶδε ποτέ του τοιαύτην. Καὶ ὅμως τὸν ἤρεσκαν πολὺ αἱ εὔμορφαι γυναῖκες τῶν Ῥωμαίων.

Ὁ Βυρστὼ ἔτεινε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οὖς προσεκτικὸν εἰς πάντα ἦχον δυνάμενον νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ περὶ τῆς προσεγγίσεως τῶν συντρόφων του. καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, εἰς τὸν κῆπον, ἀφ'

οὗ ἐχωρίζοντο ὑπὸ τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας, ἤκουσε φωνὴν ὡσεὶ προσέκοψέ τις κατ' ἀπροσδοκήτου κωλύματος, καὶ παρ' ὀλίγον θ' ἄφινε καὶ αὐτὸς φωνὴν ἐκπλήξεως.

— Τί ἦτον αὐτό; ἠκούσθησαν λέγουσαι δύο ἢ τρεῖς φωναί.

— Ποῦ εἶναι ὁ λύχνος; ἠρώτησεν ὁ ἀξιωματικός. Χασσὰν καὶ Ἀβδουλὰ, πηγαίνετε εἰς ἐκεῖνο τὸ σπενὸν καὶ κυττάξετε.

— Σταθῆτε καλλίτερα μὴν ἦναι κανένας καταχανᾶς ἢ βρυκόλακας, εἶπεν ὁ Βυρστώ.

— Δὲν ἦτον τίποτε, εἶπεν ὁ Ἀβδουλᾶς εὑρίσκων πρόφασιν διὰ νὰ μὴν ὑπάγῃ.

— Εἶναι ἐδὼ βρυκόλακες; ἠρώτησεν ὁ Χασσάν.

— Τὸ χωρίον Ἐσκὶ Μπαμπὰ, ἀπεκρίθη ὁ ὑποτιθέμενος Μουσταφᾶς, φημίζεται διὰ τοὺς βρυκόλακάς του. Οἱ βρυκόλακες συχνάζουν εἰς τὰ ἐρείπια ὅπως ἐδῶ.

— Καὶ, ὡς λέγουν, εἶπε γέρων στρατιώτης, οἱ καταχανάδες τῶν Ῥωμαίων εἶναι πολὺ κακοί.

— Κάκιστοι, εἶπεν ὁ Βυρστώ. Ὁ μουφτὴς των εἰς τὸ Βουργάζι μὲ διηγήθη τί συνέβη εἰς τὸν ἴδιον, εἶναι ὀλίγος καιρός.

— Τί τὸν συνέβη; ἠρώτησαν πολλοὶ περίεργοι. Ὁ δὲ λοχαγὸς διὰ νὰ προσελκύσῃ μᾶλλον τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ, ἠρώτησε· — Νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν;

— Ναὶ, ἀπεκρίθη ὁ ἀξιωματικός.

— Ἀλλὰ σκοτινιάζει πολὺ, εἶπεν ὁ λοχαγὸς, καὶ πρὶν ἀρχίσω θὰ ἔλθω πλησιέστερα εἰς σᾶς.—Καὶ συγχρόνως ὅλοι καταληφθέντες ὑπὸ τρόμου ἀπεμάκρυνον ὀλίγον τὰ καθίσματά των ἀπὸ τὸν τοῖχον, ὅθεν ὁ μυστηριώδης ἦχος εἶχεν ἀκουσθῆ πρὸ ὀλίγου.

— Ἀκούσατε λοιπόν. Ἔζει εἰς τὸ Βουργάζι χριστιανὸς, ὀνομαζόμενος Ἐφραὶμ, κάκιστος ἄνθρωπος. Ἦτον Καδῆς· ποτὲ δὲν ἄνοιγε τὸ χέρι του παρὰ διὰ νὰ λάβῃ δῶρα· ποτὲ δὲν ἀπένεμε δικαιοσύνην ἐκτὸς ἐὰν ἐπληρώνετο. Κατέστρεφε χήρας καὶ κατέκλεπτεν ὀρφανὰ, καὶ ἀφάνιζε τοὺς πτωχοὺς ὡσὰν κακὸς τύραννος ὁποῦ ἦτον. Ἀπέθανε τέλος πάντων. Καὶ ἐπειδὴ ἦτον τόσον κακὸς, δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸν θάψουν εἰς τὸ κοιμητήριον τῶν Ναζαραίων, ἀλλὰ τὸν ἔχωσαν εἰς σπήλαιον, εἰς τὸν λόφον τὸν κείμενον ἐπάνω ἀπὸ τὸ Βουργάζ. Ὕστερον ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν διεδόθη εἴδησις, ὅτι ἐφάνη ἕνας καταχανᾶς, καὶ ὅτι ἔφαγε πολλὰ παιδία. Κανένας δὲν ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ ποῦ εὑρίσκετο, ἂν καὶ ἐξέτασαν ὅλα τὰ μέρη. Τέλος πάντων ἠκούσθη λόγος ὅτι ἕνας φίλος τοῦ Ἐφραὶμ, ὀνομαζόμενος Δημήτριος, κυνηγῶν λαγοὺς, ἐνυχτώθη, καὶ ἐπῆγε καὶ ἐπλαγίασεν εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου ἦτον θαμμένος ὁ κακὸς ἄνθρωπος. Ἔβαλε κατὰ γῆς τὴν ῥάβδον του κατὰ πλάτος, ὥστε μὲ τὸ σῶμά του ἐσχημάτιζε Σταυρὸν καὶ ἐκοιμήθη. Πρὸς τὰ μεσάνυκτα ἐξύπνησεν. Ἦτον ἀγρία καὶ τρικυμιώδης νύξ· τὰ σύννεφα ἐσκέπαζαν τὸ φεγγάρι, καὶ ὅλα τὰ πέριξ ἦσαν βυθισμένα ποτὲ μὲν εἰς τὸ φῶς, καὶ ποτὲ εἰς βαθύτατον σκότος. Τοῦ λόφου τὰ δένδρα ἐβόϊζαν, καὶ ὁ Δημήτριος ἐπεθύμει νὰ ἐξημερώσῃ. Ἐν ᾧ ἐκείτετο ἔξυπνος, ἤκουσε φωνὴν ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου, τὴν τοῦ Ἐφραὶμ λέγουσαν·—Δημήτριε!

Ὁ Δημήτριος ἔμεινεν ἀκίνητος ἀπὸ τρόμον, ἰδὼν ὅτι ὁ φίλος του ἦτον ὁ καταχανᾶς. — Δημήτριε, εἶπε πάλιν, ἐπιθυμῶ νὰ εὔγω ἔξω.— Καὶ διὰ τί δὲν εὐγαίνεις; ἀπεκρίθη ὁ Δημήτριος λαμβάνων ὅλον τὸ θάρρος του.— Δὲν ἠμπορῶ, εἶπεν ὁ Καταχανᾶς, διότι ἡ ῥάβδος σου σχηματίζει μαζῆ μὲ τὸ σῶμά σου Σταυρόν.—Ὅταν ὁ Δημήτριος ἑνόησε τὴν δύναμίν του ἐπάνω εἰς τὸν βρυκόλακαν, ἔλαβε περισσότερον θάρρος καὶ εἶπε· — Δὲν θὰ τὴν κινήσω· διότι τότε θὰ μὲ κάμῃς κομμάτια, κομμάτια. — Ὄχι, εἶπεν ὁ βρυκόλακας. — Κάμε ὅρκον, εἶπεν ὁ Δημήτριος.— Μὰ τὸν οὐρανὸν, ἀπεκρίθη ὁ καταχανᾶς.—Γνωρίζων ὅμως ὁ Δημήτριος ὅτι οἱ βρυκόλακες ἀπὸ ἕνα καὶ μόνον ὅρκον δένονται· ἀπεκρίθη· — Αὐτὸ δὲν φθάνει, πρέπει νὰ προφέρῃς τὸν ἀπαράβατον ὅρκον. — Ποῖον; ἠρωτησεν ὁ βρυκόλακας. — Τὸν ἠξεύρεις, ἀπεκρίθη ὁ φίλος του· ὁρκίσου μὰ τὸ σάββανόν σου.—Ὁ βρυκόλακας ἐδοκίμασε κατ' ἀρχὰς μεγάλην δυσκολίαν. Τέλος πάντων ὡρκίσθη, καὶ ὁ Δημήτριος μετετόπισε τὴν ῥάβδον του· ὁ βρυκόλακας ἐβγῆκεν. Πρὸς τὰ ἐξημερώματα ἦλθεν ὀπίσω, τὰ δόντια καὶ τὰ χείλη του ἔσταζαν αἷμα. Ἐπῆγεν εἰς τὸ μνῆμά του καὶ ἐξαπλώθη. Ὁ Δημήτριος ἐπῆγεν εἰς τὸν Μουφτὴν καὶ τὸν ἐφανέρωσεν ὅλα. Οἱ Ναζαραῖοι τοῦ Βουργάζ ὑπῆγαν τὸ ἀκόλουθον Σάββατον (διότι μόνον τὰ σάββατα οἱ βρυκόλακες μένουν ἥσυχοι εἰς τοὺς τάφους των), ἐξέθαψαν τὸν Ἐφραὶμ, καὶ κύραν τὸ σῶμά του ὁλάκαιρον ὅπως καὶ ὅταν τὸν ἔθαψαν. Ἦτον μόνον κατάμαυρον. Τὸ ἔβγαλαν καὶ τὸ ἔκαψαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ καταχανὰς δὲν ἐφάνη πλέον.

Τὸ διήγημα τοῦτο προξένησε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἀκροατὰς τοῦ λοχαγοῦ· τινὲς μάλιστα ἐρίπτον βλέμματα περίφοβα εἰς τὰ πυκνὰ σκότη τοῦ κήπου, ὡς ἂν ἐφοβοῦντο νεκροῦ τινος ἐμφάνισιν.

— Καὶ λέγουν λοιπόν, ἠρώτησεν ὁ Ἀβδουλᾶς, ὅτι εἶναι καὶ ἐδῶ βρυκόλακες;

— Ναί, μὰ τὸν προφήτην, εὑρίσκονται, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγός. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὡμίλει, ἠκούσθη φωνὴ ἐκ τοῦ κήπου τοσοῦτον ἀγρία καὶ τρομερά, ὥστε ὅ τε ἀξιωματικὸς καὶ ἡ φρουρὰ, τὰ πάντα λησμονήσαντες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας των, καὶ φοβούμενοι τοὺς καταχανάδας, ἀνεπήδησαν, καὶ πατεῖς με πατῶσε ἔτρεχον νὰ φυλαχθῶσιν ἐντὸς τῆς οἰκίας. Μετὰ ἓν λεπτὸν ὁ Χρυσολωρᾶς καὶ οἱ Βαράγγιοι ἀναβάντες τὸν τοῖχον ἐγένοντο κύριοι τῆς αὐλῆς.

— Θαυμάσια! ἀνεφώνησεν ὁ λοχαγός. Ἠκούσατε λοιπὸν τὸ παραμύθι μου;

— Ναί, ἀλλὰ ποῦ εἶναι οἱ αἰχμάλωτοι; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ἐκεῖ εἰς τὴν ὀπισθινὴν σειρὰν τοῦ κτιρίου. Ἔχουν χωριστὴν εἴσοδον. Στάσου· ἂς κλείσωμεν ταύτην τὴν θύραν· θὰ εἴμεθα πλέον ἀσφαλεῖς.

Καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἔκλεισαν ἀσφαλῶς τὴν θύραν

δι' ἧς εἶχον φύγει οἱ Τοῦρκοι· ἀμέσως δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Χρυσολωρᾶς, καὶ ὁ Βυρστὼ μετὰ διαφόρων Βαραγγίων παρεβίασαν τὴν φέρουσαν εἰς τὰ δωμάτια, ἔνθα ἦσαν κεκλεισμένοι οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ ἀνέβησαν τὴν κλίμακα τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν θάλαμόν των. Ὁ σκοπὸς ὅμως, ὅστις ἦν τοποθετημένος πρὸ τῆς θύρας, ἂν καὶ ἠδύνατο νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς συντρόφους του, ὡς γενναῖος καὶ μὴ φοβούμενος φαντάσματα καὶ ἐχθροὺς ἄνευ σαρκὸς καὶ αἵματος, ἀνέκραξεν ἐπικαλούμενος συνδρομήν, καὶ ἐκτύπησε τὸν Χρυσολωρᾶν ἐρχόμενον πρῶτον διὰ τῆς λόγχης του· ἀλλ' ὁ Βυρστὼ κτυπήσας αὐτὸν διὰ πελέκεως, ἥρπασε τὸ ὅπλον του, καὶ ταυτοχρόνως ἐβύθισε τὸ ἐγχειρίδιόν του εἰς τὸ στῆθος τοῦ Τούρκου.

— Τώρα, Στέφανε καὶ Δημήτριε, εἶπε, καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀπὸ σᾶς, φυλάξετε καλὰ μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς σας τὸ πέρασμα τοῦτο διὰ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας.—Καὶ διελθόντες ὁρμητικοὶ τὴν δίοδον, ἔφθασαν εἰς τὴν θύραν, ἣν ἐκ τῶν παρατηρήσεών του ὁ Βυρστὼ ἀνεγνώρισεν ὡς τὴν φέρουσαν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν ζητούμενον θάλαμον. Τρομερὸν δὲ κτύπημα τοῦ πελέκεώς του κατ' αὐτῆς διέρρηξε μίαν τῶν σανίδων· ἀλλὰ πρὶν καταφέρῃ καὶ δεύτερον, μεγάλαι κραυγαὶ ἠκούσθησαν ἔνδοθεν, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν διεκρίθη ἐρώτησις γενομένη ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ Χωνιάτου, ἣν ἀνεγνώρισεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Τί εἶναι; τί τρέχει αὐτοῦ; Ποῖος εἶναι;

— Ἐγώ, ἀνέκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς, ἐγὼ ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς. Ἄνοιξε τὴν θύραν, ἐὰν ἠμπορῇς! οὔτε στιγμὴν δὲν ἔχομεν νὰ χάσωμεν!

— Εὐλογημένον τοῦ Κυρίου τὸ ὄνομα! ἀπεκρίθη ὁ Νικήτας· ἡ θύρα εἶναι κλειδωμένη ἔξωθεν· πρέπει νὰ τὴν ἀνοίξετε σεῖς οἱ ἴδιοι.

— Σταθῆτε λοιπὸν κατὰ μέρος, εἶπεν ὁ λοχαγός. Καὶ μετὰ δύω ἢ τρία κτυπήματα συνετρίβη ἡ θύρα, καὶ οἱ Βαράγγιοι εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον.

— Εὐφρασία! ἐφώνησεν ὁ Χρυσολωρᾶς, Εὐφρασία! χωρὶς ν' ἀποταθῇ εἰς ἄλλον. Μὴ χάνωμεν μήτε στιγμήν. Λοχαγέ, παράλαβε τὴν Δέσποιναν Χωνιάτου! Ἔξαρχε! Ἔχομεν ἵππους περιμένοντας εἰς τὸν κῆπον!

Σύροντες δὲ τὴν Εὐφρασίαν εἰς τὴν δίοδον, εὗρον τοὺς Βαραγγίους φύλακας πολιορκουμένους στενῶς καὶ μόλις ἀνθισταμένους. Οἱ Ὀθωμανοὶ στρατιῶται ἐνόησαν, ὡς φαίνεται, τὸ στρατήγημα τοῦ Βυρστώ· ἀλλ' εὑρόντες τὴν θύραν τῆς αὐλῆς ἀσφαλῶς κεκλεισμένην ἔξωθεν, ὥρμησαν εἰς τὰ δωμάτια τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἀπήντησαν τοὺς εὐαρίθμους φρουροὺς, τοὺς ὁποίους ὁ Βυρστὼ εἶχε θέσει εἰς τὸν διάδρομον. Ὁ δὲ Ἀχμέτ πασᾶς, ἀποβαλὼν τὴν ῥαθυμίαν του, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ· διότι, ὡς ἐγίνωσκε καλῶς, τοιαύτη ἀπόδρασις αἰχμαλώτων ἤθελε τιμωρηθῇ ἐν Ἀδριανουπόλει διὰ τῆς ἀγχόνης. Ἡ δίοδος ὅμως ἦτο καθ' ὑπερβολὴν στενή, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ θέσῃ πλείονας τῶν δύω κατὰ μέτωπον· ὥστε κατὰ τὴν ἐπελθοῦσαν συμπλοκὴν αἱ μικρότεραι λόγχαι τῶν Ἑλλήνων ἐπήνεγκον κατὰ τῶν Τούρκων τρομερώτερον ἀποτέλεσμα. Καὶ ὅμως δύω τῶν Βαραγγίων ἔπεσαν, ὁ δὲ Βυρστὼ καὶ ὁ Χρυσολωρᾶς, ἄγοντες τοὺς ἀπολυτρωθέντας αἰχμαλώτους, διῆλθον τὴν δίοδον.

— Ἐμπρὸς εἰς τὸν ἵππον σου, Ἄρχων μου! εἶπεν ὁ Βυρστώ· ἐγὼ χρεωστῶ νὰ φέρω διόρθωσιν εἰς τὰ πράγματα. Γρήγορα, γρήγορα, δι' ὄνομα τοῦ ἅγ. Γεωργίου! Ὁλόκληρος ἡ πόλις θὰ σηκωθῇ ἐναντίον μας.

— Θὰ μᾶς ἀκολουθήσῃς ὅμως.

— Ἂν εὕρωμεν τὸν δρόμον μας ἀνοικτόν. Μὴν ἀργοπορῇς, ἢ τὰ πάντα καταστρέφονται.

Ταῦτα λέγων καὶ κράζων, ἐμπρός, φεύγετε! ἐρρίφθη ἐν μέσῳ τῶν μαχομένων. Ὁ Χρυσολωρᾶς, κατεβίβασε τὴν Εὐφρασίαν τῇ βοηθείᾳ δύω ἢ τριῶν στρατιωτῶν διὰ τοῦ τοίχου, καὶ σχεδὸν πρὶν ἢ οἱ αἰχμάλωτοι ἐννοήσωσι καλῶς ὅτι ἐλυτρώθησαν, ἦσαν ἔφιπποι.

— Πρέπει νὰ προχωρήσωμεν, Ἄρχων μου, εἶπε τις τῶν Βαραγγίων. Ἔχομεν ῥητὰς διαταγὰς ἀπὸ τὸν λοχαγόν.

Καί τοι ἔνθους ἐκ τῆς χαρᾶς ὅτι ἐλύτρωσε τὴν Εὐφρασίαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον, ὁ Ἐμμανουὴλ οὔτε νὰ φαντασθῇ ἤθελε τὸ ν' ἀφήσῃ τὸν φίλον του.

— Καὶ ὁ Βυρστώ; ἠρώτησεν.

— Αὐτὸς ἂς φροντίσῃ διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀπεκρίθη ὁ στρατιώτης, οὗ τὸ ὄνομα Γρηγόριος· πολεμεῖ διὰ νὰ σᾶς δώσῃ καιρὸν νὰ φύγετε. Δι' ἀγάπην Θεοῦ, ἐμπρός! Τοῦτο ἀρκεῖ. — Πρέπει νὰ ἀναχωρήσωμεν, ἔξαρχε, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Καὶ εὐθὺς ὁλόκληρος ἡ συνοδία, συγκειμένη ἐκ τοῦ Χωνιάτου, τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῶν, ἐκ τῶν τεσσάρων ὑπηρετῶν τοῦ Χρυσολωρᾶ καὶ ἐκ τεσσάρων Βαραγγίων, ἔφυγεν ἔκδρομος. Ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινοτάτη, ἡ ὁδὸς πλήρης τελμάτων καὶ φαράγγων, ἀλλὰ δὲν ἦτο τρομερώτερον ἐὰν κατέφθανον αὐτούς; Ἔτρεχον λοιπὸν μετὰ μεγίστης ταχύτητος πρὸς τὸ μέρος ὅπου ὁ Βυρστὼ, εἶχεν ἐνδυθῇ τὸν τουρκικὸν ἱματισμόν.

— Μὲ φαίνεται ὄνειρον, εἶπεν ἡ Εὐφρασία εἰς τὸν Ἐμμανουὴλ κρατοῦντα τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου της. — Πῶς ἔμαθες ὅτι μᾶς συνέλαβαν, καὶ πῶς κατώρθωσες νὰ μᾶς λυτρώσῃς;

— Πρόσεχε καλὰ μὴν πέσῃς, ἀγαπητὴ Εὐφρασία. Δὲν εἶναι τώρα καιρὸς ὁμιλίας. Ὁ Ἀκόλουθος μ' ἐδάνεισεν ἓν ἀπόσπασμα Βαραγγίων, καὶ χθὲς πολὺ δρομαίως ἐτρέξαμεν κατόπιν σας. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἔβγωμεν ἀσφαλεῖς ἀπ' ἐδῶ.

— Ποῖον δρόμον τρέχομεν; ἠρώτησεν ὁ Ἔξαρχος ὄπισθεν.

— Πηγαίνομεν εἰς τὴν Βίζαν, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς· ὅταν φθάσωμεν ἐκεῖ, εἴμεθα ἀσφαλεῖς.

— Πολὺ καλὰ, ἐπανέλαβεν ὁ Ἔξαρχος. Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ τὴν νύκτα ταύτην, τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ μόνου, εἴθε ἡ Παναγία, νὰ σὲ ἀνταμείψῃ, ἄρχων Χρυσολωρᾶ, διὰ τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον ἐξετέθης διὰ νὰ σώσῃς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν Εὐφρασίαν ἀπὸ τὰ χειρότερα! Καὶ

σεῖς, γενναῖοι σύντροφοι, ἂν ζήσω θὰ γνωρίσετε ὅτι δὲν θὰ λησμονήσω τὸ χρέος μου.

— Ἀριστερά, ἔκραξεν ὁ Γρηγόριος. Ὁ δρόμος τῆς Βίζας εἶναι πρὸς βορρᾶν.

— Τόσον καλήτερα! ἀνεφώνησεν ὁ Ἐμμανουὴλ ὑπακούων εἰς τὴν συμβουλὴν τοῦ στρατιώτου. Ἄκουσε! μὲ φαίνεται ὅτι ἤκουσα ἵππους!

Καὶ ὅλοι ἔστρεψαν τὴν κεφαλὴν χωρὶς ποσῶς νὰ χαλαρώσωσι τὸν δρόμον των.

— Ἐμπρός! ἐμπρός! ἐβόησεν ὁ Γρηγόριος. Μᾶς κυνηγοῦν!

Καὶ ἔτρεχον ὡς μανιώδεις· ἀλλ' ἐν τούτοις ἠκούσθη μακρόθεν ἀσθενὴς ἀλλὰ καθαρὰ φωνὴ λέγουσα· Ὤ! Σταθῆτε! σταθῆτε!

— Εἶναι ὁ λοχαγός, ἔκραξαν δύο τῶν στρατιωτῶν. Σταματήσατε!

— Εἶσθε βέβαιοι; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς χωρῶν πάντοτε πρὸς τὰ πρόσω. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐλάλει ἡ φωνὴ ἠκούσθη πλησιεστέρα καὶ καθαρωτέρα.

— Δόξα τῷ Θεῷ! ἀνεφώνησεν ἀναχαιτίσας τὸν ἵππον. Φιλτάτη Εὐφρασία, εἶναι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστοῦμεν τὰ πάντα. Ἀλοίμονον εἰς ἐμὲ ἐὰν τὸν συνέβαινε τίποτε!

Μετ' ὀλίγον ὁ Βυρστὼ καὶ τρεῖς ἄλλοι ἔφθασαν.

— Ἐπῆραν τὸν δρόμον τοῦ Βουργάζ, εἶπεν, ὡς νὰ εἴμεθα τόσον μωροί. Ἀλλὰ προχωρῶμεν, Ἄρχων μου, καιρὸν νὰ χάνωμεν δὲν ἔχομεν. Εἴμεθα ἀρκετὰ μακρὰν ἀκόμη ἀπὸ τὴν Βίζαν.

— Ἀλλὰ πῶς κατώρθωσες καὶ ἦλθες; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Κατὰ καλήν μου τύχην, ὁ πασᾶς ἐρρίφθη κατὰ γῆς, καὶ εἰς τὴν ταραχὴν ἐκείνην ἐγλυτώσαμεν. Οἱ τέσσαρες φονευθέντες σύντροφοί μας ἔλαβαν τὴν πρέπουσαν ἐκδίκησιν, διότι ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι Τούρκους ἐφονεύσαμεν εἰς τὴν συμπλοκήν. Ἄρχων ἔζαρχε, ἐλπίζω ὅτι ἐκτὸς τῆς αἰχμαλωσίας δὲν ἐπάθετε τίποτε ἄλλο.

— Χάριτι Θείᾳ, τίποτε, εἶπεν ὁ Χωνιάτης. Ἐπιθυμῶ νὰ μὲ δανείσῃ κάνεις ἀπὸ σᾶς ἓν σπαθίον. Οἱ Τοῦρκοι μ' ἐπῆραν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχα. Θὰ λυπηθῶ ἐὰν τύχῃ νὰ μὲ συλλάβουν πάλιν χωρὶς νὰ καταφέρω μίαν πληγήν.

— Ἀπόψε θὰ περάσωμεν ἥσυχα, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγός, ἀλλὰ θὰ σᾶς εὕρωμεν ξίφος ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης.

Ὁ Ρικάρδος Βυρστὼ εἶχε τὴν πεποίθησιν αὐτήν. καὶ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν αὐτὴν ὀφείλομεν νὰ ὀπισθοχωρήσωμεν ὀλίγον.

Ὁ Βασίφ, ὁ ἀξιωματικὸς τὸν ὁποῖον ὁ Ἀχμέτ πασᾶς εἶχε στείλει κατὰ τῆς ἐπινοηθείσης ἐξόδου τῆς φρουρᾶς τῆς Βίζης, ἦτο συνετὸς καὶ γενναῖος. Καί τοι δὲ ἐβιάσθη νὰ δεχθῇ διαταγὰς ἄνευ οὐδεμιᾶς παρατηρήσεως, εἶχεν ὅμως τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο τοῦ πασᾶ ἦτο παράδοξον, ὡς παράδοξος τῷ ἐφαίνετο καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ὑποτιθεμένου Μουσταφᾶ. Μετὰ τούτου τῷ ὄντι ἔλαβεν ἱκανὴν συνομιλίαν ἐν ᾧ διευθύνετο πρὸς τὴν ὁρισθεῖσαν θέσιν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπείσθη ἔτι μᾶλλον (χωρὶς οὐδὲ στιγμὴν νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ὁ συνοδεύων αὐτὸν Μουσταφᾶς δὲν ἦτο ἀληθὴς Τοῦρκος), ὅτι τὰ σχέδιά του ἀπέβλεπον ἄλλο τι ἢ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὅπλων τοῦ Σουλτάνου. Ὑποπτευόμενος δὲ πολὺ μὴ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς ἐνέδραν, ἐτοποθέτησεν ἐπιδεξίως ἰσχυρὰν προφυλακήν, καὶ μετὰ προσοχῆς ἠρεύνησε τὰ πέριξ πρὶν οἱ στρατιῶταί του προχωρήσωσιν. Ἀλλ' ὡς γνωρίζει ὁ ἀναγνώστης οὐδὲν τούτων συνέβη· ὁ Βασὶφ ὅμως ἔχων πάντοτε ὑποψίας, διεκοίνωσεν αὐτάς, ἅμα ἀναχωρήσαντος τοῦ ψευδομουσταφᾶ, εἰς ὑπαξιωματικὸν ὀνομαζόμενον Ἀλῆν.

— Ἄφες με νὰ τὸν ἀκολουθήσω, εἶπεν ὁ Ἀλῆς, ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ Βασίφ, θὰ εἶναι βέβαια πολὺ ἔξυπνος ἐὰν μὲ διαφύγῃ. Γνωρίζω καλὰ τὰ κατατόπια.

— Βεβαιώσου λοιπὸν ἐὰν πηγαίνῃ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν πόλιν, ἢ ἐὰν πέρνῃ ἄλλον δρόμον πλάγιον. Σταμάτησέ τον χωρὶς νὰ διστάσῃς, ἐὰν τὰ κινήματά του σ' ἐμπνεύσουν ὑποψίαν, καὶ ἐγὼ ἀποκρίνομαι εἰς τὸν πασᾶν.

Ὁ Ἀλῆς, λαβὼν οὕτω θάρρος, ἀνέβη τὸν ἵππον του, καὶ ἀκολουθῶν ὅσον ἠδύνατο μακρόθεν ὥστε νὰ βλέπῃ τὸν ἄνθρωπον (ὡς προείπομεν, ἡ σελήνη δὲν εἶχεν εἰσέτι δύσει), παρετήρησεν αὐτὸν εἰσερχόμενον εἰς τὸ δάσος, καὶ ἐὰν δὲν ἤκουεν ἐκεῖ φωνάς, ἤθελεν εἰσέλθει καὶ αὐτός. Ἐπείσθη λοιπὸν ὅτι στρατήγημά τι ἐτεκταίνετο. Καὶ προσεπάθησε μὲν ν' ἀκροασθῇ τι ἐκ τῶν λεγομένων, ἀλλ' ἦτο τόσον μακρὰν ὥστε οὔτε τὴν γλῶσσαν διέκρινεν· ἀλλὰ καὶ ἂν τὴν διέκρινεν ὡς ἀμαθὴς τῆς Ἑλληνικῆς δὲν ἤθελεν ἐννοήσει. Περιέμενε λοιπὸν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ δάσους μέχρις οὗ εἶδε τὸν Μουσταφᾶν προβάντα μετὰ τῶν Βαραγγίων καὶ διευθυνθέντα πρὸς τὴν κωμόπολιν Ἐπὶ Μπαμπά. Τότε ἀφήσας αὐτοὺς νὰ διαβῶσιν ἡσυχῇ, ἐπέστρεψε καλπάζων πρὸς τὸν Βασὶφ καὶ διηγήθη ὅσα εἶδε.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀξιωματικὸς συνεκάλεσεν ἕνα ἢ δύο τῶν ὑπαξιωματικῶν, καὶ ἐξέθηκεν αὐτοῖς τὸ συμβάν. Ἐπὶ τέλους συνεφώνησαν ὅτι ἂν καὶ ὑπῆρχον λόγοι ὅπως πιστεύσωσιν ὅτι ἡ ἀποστολή του εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ἦτο ἁπλοῦν στρατήγημα, ἐπινενοημένον ἴσως ἐπίτηδες ὅπως ἀπομακρυνθῶσιν ἐκ μέρους ὅπου ἡ παρουσία αὐτῶν ἦτο χρησιμωτέρα, δὲν εἶχον ὅμως λόγους ἀποχρῶντας ὅπως ἐγκαταλείψωσι τὴν θέσιν ἐν ᾗ ἤδη εὑρίσκοντο· καὶ διότι, ἐὰν ἡ δοθεῖσα εἴδησις ἐπραγματοποιεῖτο, ἡ ἀγχόνη ἤθελεν εἶσθαι ἐλαφρὰ ποινὴ τοιούτου ἐγκλήματος. Ἐν τούτοις, ὁ Ἀλῆς ἐστάλη μετά τινων στρατιωτῶν εἰς ἐξέτασιν τοῦ δάσους, ἕτερος δὲ ἐπέμφθη εἰς τὴν κωμόπολιν ὅπως ἀναγγείλῃ τὰ πάντα εἰς τὸν πασᾶν. Ἐὰν οὗτος ἔρθανεν ἐγκαίρως, τὰ πράγματα ἤθελον ἴσως λάβει ἄλλην μορφήν· ἀλλ' ἡ νὺξ ἦτο βαθυτάτη, ἡ χώρα ἐντελῶς ἄγνωστος εἰς αὐτόν, ὁ τόπος πλήρης λόκκων, καὶ οὕτως ἀποπλανηθεὶς ἔρθασεν εἰς τὴν πόλιν ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Χωνιάτου. Ἐθεώρησε δὲ ἑαυτὸν λίαν εὐτυχῆ ὅτι, ἕνεκα τῆς ἐπιγενομένης ταραχῆς καὶ συμπλοκῆς, δὲν ἐδεξιώθησαν αὐτὸν δι' ἀνασκολωπίσεως.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλῆς καὶ οἱ συστρατιῶται αὐτοῦ διέμεινον εἰς τὸ δάσος, καὶ ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν ἄλλοι

ἦχον δὲν ἠκροῶντο εἰμὴ τὸν τοῦ ἀνέμου σείοντος τοὺς κλάδους τῶν δένδρων, καὶ φωνὴν κόκκυγος. Ὅθεν ἐσκέπτοντο ἂν ἔπρεπε νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν ἀρχηγόν των, ὅτε αἴφνης ἀκούσαντες ἵππων ποδοβολητὸν πρὸς τὸ Ἐσκὶ Μπαμπὰ, τὸ πρῶτον μὲν ὑπόκωφον μετ' οὐ πολὺ δὲ εὐδιάκριτον, ἐπρόσεξαν συντονώτερον. Ὁ Ἀλῆς ὑποθέσας ὅτι οἱοιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν οἱ ἱππεῖς ἐχώρουν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Βίζης, παρέταξε τοὺς στρατιώτας του ὅπως ὦσιν ἕτοιμοι πρὸς ἐπίθεσιν.

Ὅτε ἦλθεν ὁ λοχαγὸς καυχώμενος, ὡς εἴδομεν, διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ· — Μὰ τὴν χάριν τῆς Παναγίας, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς, ἀπίστευτον καταντᾷ πῶς προσεβάλαμεν τοὺς σκύλους ἐκείνους μὲ τόσην ἐπιτυχίαν, πῶς τοὺς ἐνικήσαμεν, καὶ πῶς ἐλάβαμεν τὸ βραβεῖον τῶν ἀγώνων μας!

— Ἂς εὐχαριστήσωμεν κατὰ πρῶτον τὸν Θεὸν, εἶπεν ἡ Μαρία Χωνιάτου, καὶ ὕστερον σέ.—Τὸ βάδισμα τῶν φυγάδων, καί τοι ταχὺ, ἐτροποποιήθη ἐπὶ τὸ βραδύτερον, καὶ τότε ἐδόθη καιρὸς εἰς ἀνταλλαγὴν λόγων ἀγάπης καὶ ἐλπίδος.

— Ἄ! Ἐμμανουὴλ, εἶπεν ἡ Εὐφρασία, ἐὰν ὁ πατήρ μου ἠκολούθει χθὲς τὴν συμβουλήν σου, ἀπὸ ποίαν ἀγωνίαν ἠθέλαμεν σωθῇ!

— Ὅλην τὴν συμβουλήν μου, ἀγαπητή; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς μειδιῶν.

Ἡ ταλαίπωρος Εὐφρασία, ἥτις ἁπλῶς ἠνίττετο τὴν δοθεῖσαν συμβουλὴν περὶ τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον ἤθελον διατρέξει ἐὰν ἐνεφανίζοντο οἱ Τοῦρκοι, καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ καταφύγωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐρυθριάσασα ἀπεκρίθη· — Ὄχι, ὅλην! ἀλλ' ὁπωσδήποτε ὁ πατήρ μου ὀφείλει νὰ μάθῃ νὰ ὑπομένῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀνομάζει αἰχμαλωσίαν ἐντὸς πόλεως. Διὰ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν ἀπελευθέρωσιν, ἀγαπητέ μοι Ἐμμανουὴλ, θὰ ἔχῃς εἰ δυνατὸν περισσότερον παρὰ ἕως τώρα τὴν καρδίαν μου.

— Δὲν ἠμπορεῖς, Εὐφρασία μου, νὰ ἐννοήσῃς τὴν ἀγωνίαν τῆς νυκτός. Ἐὰν δὲν ἐλαμβάνοντο ἀμέσως μέτρα ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεώς σου, πιστεύω ὅτι θὰ ἔχανα τὸν νοῦν μου!

— Χάρις εἰς τὴν ἁγ. Εἰρήνην, τὰ πάντα ἐπέρασαν τώρα, ἀπεκρίθη, καὶ . . . Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἐν ᾧ ἄφιναν ὄπισθεν αὐτῶν τὸ δάσος, ἠκούσθησαν ἀλαλαγμοὶ, φωναὶ καὶ ταραχὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ.

— Στάσου, προδότα! ἔκραξεν ὁ Ἀλῆς εἰς τὸν λοχαγὸν καταφέρων ἐπ αὐτοῦ τὴν σπάθην του, ἥτις ἔπεσε σφοδρὰ ἐπὶ τοῦ βριγαντινίου του.

— Βοήθησε, ἅγ. Γεώργιε, τοὺς στρατιώτας σου! ἐφώναξεν ὁ λαχαγὸς περιφέρων τὸν τρομερὸν πέλεκύν του ὡς ἂν ἐγύριζεν ἁπλῆν μάστιγα, καὶ ὁρμήσας καθ' ἑνὸς Τούρκου. — Σύντροφοι Βαράγγιοι, ἑνωθῆτε! Ἄρχων Χρυσολωρᾶ, προχώρει ἐμπρός! Δεν θ' ἀφήσωμεν ν' ἀγιάσουν αὐτοὶ οἱ σκύλοι.

Καὶ ἦτο μὲν τῶν Τούρκων ὁ ἀριθμὸς ὑποδεέστερος τοῦ τῶν Βαραγγίων, ἕνδεκα πρὸς δεκατρεῖς, εἶχον ὅμως τὸ πλεονέκτημα τοῦ ὅτι πρῶτοι αὐτοὶ ὥρμησαν. Οἱ ἵπποι αὐτῶν δὲν ἦσαν ἐπίσης κεκοπιακότες, δὲν ἀπεῖχον πολὺ τοῦ λοιποῦ σώματος τῶν Τούρκων, καὶ ἐγίνωσκον καλῶς τί ὤφειλον νὰ πράξωσιν. Οἱ Βαράγγιοι, ἀπ' ἐναντίας, ἐξηντλημένοι ὑπὸ τῶν προηγηθέντων μόχθων τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς κατελήφθησαν ἐξ ἀπροόπτου, δὲν ἐγνώριζον τὸν τόπον καὶ τί ἐπρόκειτο εὐθὺς νὰ πράξωσιν. Ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς, εἰ καὶ ἐρρίφθη ἀπηλπισμένος κατὰ τῶν κωλυόντων τὴν προχώρησιν των Ὀθωμανῶν, ἀπήντα ὅμως μεγάλην δυσκολίαν, καὶ ἡ συμπλοκὴ πιθανῶς διήρκεσε τέσσαρα ἢ πέντε λεπτὰ, διότι οἱ στρατιῶται ἐφρόντιζον καὶ ὑπὲρ τῆς συζύγου τοῦ Χωνιάτου καὶ ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ ἕνεκα τούτου, μετὰ τὴν πρώτην ματαίαν ἔφοδον ὅπως διαῤῥήξωσι τὴν γραμμὴν τῶν ἀντιπάλων των, δὲν ἐμόρφωσαν εὐθὺς τὴν ἀπαιτουμένην τετράγωνον φάλαγγα. Ἀλλ' ὅμως, μετὰ παρέλευσιν τοῦ χρόνου τούτου, ἡ γενναιότης, ἡ πειθαρχία καὶ ἡ ὑπεράσπισις τοῦ δικαίου ὑπερίσχυσαν. Τέσσαρες ἐκ τῶν Τούρκων ἐφονεύθησαν, ἐν ᾧ εἷς μόνον ἐκ τῶν Βαραγγίων ἔπεσεν. Ὁ Ἀλῆς ὑποχωρεῖ ἐνώπιον τοῦ λοχαγοῦ, καὶ οἱ ἄπιστοι διασκορπίζονται· ἡ σκηνὴ ὅμως ἔλαβε νέαν μορφὴν, ἐπιφανέντος ἱππικοῦ τάγματος κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς Βίζης. Ὁ Βυρστὼ ἠσθάνθη τὸ τέλος αὐτοῦ ἐγγίσαν· ὁ δὲ Ἀλῆς, ἐξ ἐναντίας ἐταλαντεύετο μεταξὺ τῆς ἐλπίδος τοῦ ὅτι οἱ ἐπιφανέντες ἱππεῖς ἦσαν πιθανῶς ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Βασίφ, καὶ τοῦ φόβου μήπως ἡ φρουρὰ τῆς Βίζης κατώρθωσε νὰ ἐνεργήσῃ ἐπιτυχῆ ἔφοδον κατὰ τοῦ στρατηγοῦ του, καὶ ἔσπευδεν ἤδη πρὸς ἐλευθέρωσιν τῶν φίλων της. Μετὰ μίαν στιγμὴν αἱ ἀμφιβολίαι διελύθησαν, καὶ ἡ κραυγὴ Λὰ ἰλλὰχ ἰλλὰ ἀλλὰχ ἔφθασεν ὡς κεραυνὸς εἰς τὰ ὦτα τῶν χριστιανῶν. Καὶ ὅμως, καί τοι ἐστερημένοι πάσης ἐλπίδος, καὶ ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς, (διότι οἱ νεωστὶ ἐλθόντες ἐχθροὶ ἦσαν περὶ τοὺς τριάκοντα, ἀποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Βασίφ φοβηθέντος δυσάρεστόν τι ἕνεκα τῆς μακρᾶς ἀπουσίας τοῦ Ἀλῆ) ὁ Βυρστὼ καὶ ὁ Χρυσολωρᾶς ἀντέστησαν· καὶ μόνον ὅτε δύο τρεῖς ἐκ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν ἐπέζησαν, συγκατετέθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν πρόσκλησιν τοῦ νὰ παραδοθῶσιν, ἕως οὗ γείνῃ γνωστὴ τοῦ Σουλτάνου ἡ θέλησις περὶ τῆς τύχης των.

Οἱ αἰχμάλωτοι ἐχωρίσθησαν, καὶ ἕκαστος ἐτέθη ὑπὸ τὴν φύλαξιν ὀθωμανοῦ στρατιώτου. Οὕτω δὲ συνοδευόμενοι ἐπορεύθησαν κατὰ πρῶτον πρὸς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Βασίφ, τὸ ὁποῖον ἐνωθὲν καὶ μετὰ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν, ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν εἰς ἣν εἶχε σταλῆ ἕνεκα τοῦ στρατηγήματος, καὶ διευθύνθη εἰς Ἐσκὶ Μπαμπά.

Πᾶσα ἄρα συγκοινωνία μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ἦτο ἀδύνατος· ἀλλ' ὁ Χρυσολωρᾶς εἶχε μόνην ταύτην τὴν παρηγορίαν, ὅτι ἦτο συναιχμάλωτος τῆς Εὐφρασίας, καὶ μετ' αὐτῆς ἔμελλε νὰ πάθῃ. Ὁ δὲ Ῥιχάρδος Βυρστὼ ἐνόει ὅτι ἡ Ἀδριανούπολις ἦτο ὁ τάφος του, διότι ἡ προδοσία του δὲν θὰ ἐσυγχωρεῖτο ποτέ! Ὁ δὲ γέρων ἐξαρχος ὑπέμενε τὴν συμφορὰν ἀνδρικῶς, ἐκτὸς μόνον ὅτε στρέφων πρὸς τὰ ὀπίσω ἔβλεπε τὴν ἀγωνίαν τῆς συζύγου του καὶ τῆς Εὐφρασίας· τότε δάκρυα ἀνέβλυζον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Οἱ ὀλίγοι ἐπιζήσαντες Βαράγγιοι ἠκολούθουν ἀργὰ καὶ σιωπηλῶς συλλογιζόμενοι ὅτι

ἔπρεπε νὰ προτιμήσωσιν ἢ τὴν θρησκείαν τῶν Τούρκων ἢ τὸν θάνατον. Ἕκαστος δὲ τῶν αἰχμαλώτων ἐβάδιζε μεταξὺ δύω στρατιωτῶν δεδεμένος ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου· ὅθεν ἡ δραπέτευσις ἦτο ἀδύνατος.

Οὕτω χωροῦντες, περὶ τὰς πρώτας τοῦ ἡλίου ἀκτίνας, εἰσῆλθον εἰς τὸ Ἐσκὶ Μπαμπά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ὀφείλομεν ἤδη νὰ μεταφέρωμεν τὴν σκηνὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ πρὸς κατάληψιν καὶ ἀδιάκοπον συνέχειαν τοῦ ἡμετέρου διηγήματος, ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν ὀλίγα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν κομμάτων ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς αὐτοκρατορίας, ἢ μᾶλλον ἐν αὐτῇ τῇ αὐτοκρατορίᾳ καὶ πρωτευούσῃ συγχρόνως. Τὸ γενικὸν μῖσος ὅπερ ἀνεφύετο ἐκ πάσης ἰδέας περὶ τῆς μετὰ τῶν Λατίνων ἑνώσεως ἐφαίνετο, ὅτι ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῇ καθόσον καθίστατο ἔτι μᾶλλον κατεπεῖγον τὸ μέτρον τοῦτο, ἐγένετο καὶ σφοδρότερον καὶ φλογερώτερον ἐκ μόνης τῆς βεβαιότητος ὅτι ἦτο ἀναπόφευκτον. Ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ ἐπηύξανεν ἀγριωτέρα εἴπερ ποτὲ κατὰ πάσης ἐμπιστοσύνης πρὸς τοὺς Ἀζυμίτας, τὸ ἱερατεῖον καὶ τῶν δύω φύλων, ἀλλ' ἰδίως ὁ Γεννάδιος, τὸ εἴδωλον τοῦ ὄχλου, ἐκήρυττε νυχθήμερον κατὰ τοῦ τοιούτου μιάσματος τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων ἐξωρκίζετο νὰ ὑποφέρῃ καὶ χείρονα θανάτου παρὰ νὰ ἐλευθερωθῇ διὰ μέσων κατηραμένων, καὶ τὴν κατάραν μεταδιδόντων εἰς ἄλλους. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ διαγωγὴ τῶν Λατίνων, καὶ πρὸ πάντων τοῦ καρδιναλίου Ἰσιδώρου, ἀντὶ νὰ ἦναι ὑπόδειγμα ἀγαθότητος καὶ τιμῆς, διέσπειρε μᾶλλον δυσπιστίαν καὶ δυσαρέσκειαν. Αἱ διαφοραὶ τῶν δύω ἐκκλησιῶν ἐμεγαλοποιοῦντο· ἡ χρῆσις τοῦ ἀζύμου ἄρτου προὐτείνετο ὡς πάντη ἀξιοκατάκριτος, ἡ πρωτοκαθεδρία ἣν ἀπῄτει ὁ καρδινάλιος, ὡς ἔχων ἀξίωμα ἀνύπαρκτον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἐγένετο ὁμοίως πρόξενος μεγάλου σκανδάλου· ἐν συντόμῳ, ἡ περὶ ἑνώσεως ἀνάγκη ἀπῄτει ὅλας τὰς προσπαθείας τῆς κυβερνήσεως, ἄλλως οὐχὶ πολλὰ ἐνθέρμου ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως, ὅπως προλάβῃ γενικὴν ἀποστασίαν τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν βιαίαν ἀποδίωξιν τοῦ καρδιναλίου ἐκ τῆς πόλεως. Ἐν τοσούτῳ ἔφθασεν ὁ Ἰουστινιάνης, ὁ ἔνδοξος στρατηγὸς τῆς Γενούης, μετὰ δισχιλίων στρατιωτῶν, καὶ τὸ συμβὰν τοῦτο ἐπέφερεν ἀναμφιβόλως τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως. Τοιοῦτοι σύμμαχοι δὲν καταφρονοῦνται οὔτε προσβάλλονται. Ταυτοχρόνως δὲ ἡ οἴησις τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς εἶχεν ὅτι, εἰ καὶ ἡ πόλις ἐδύνατο νὰ πολιορκηθῇ στενῶς, ἢ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τῆς πτώσεως τὴν ἀκμὴν, ἔμελλεν ὅμως νὰ ἐπέλθῃ βοήθεια· καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν ἐσχάτην ὥραν, εἴτε ἐκ τῆς Εὐρώπης εἴτε ἀμέσως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, συγκρίνεται μόνον πρὸς τὴν ὁμοίαν μωρίαν τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ τελευταίᾳ τρομερᾷ πολιορκίᾳ τῆς μητροπόλεώς των.

Ἀλλ' ὁ κίνδυνος τῆς πρωτευούσης δὲν προήρχετο μόνον ἐκ τοῦ ἐνθεομανοῦς πνεύματος τοῦ λαοῦ. Ἡ διαφθορὰ τῶν εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἔλλειψις παντὸς ἀνδρικοῦ φρονήματος, ἡ πολυτέλεια, ἡ ἀπόσβεσις πάσης ἰδέας περὶ τιμῆς, ἡ δειλία καὶ ἡ σκληρότης, πάντα ταῦτα σπανίως συνέρχονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἔθνους τινός, ἐκτὸς ἐὰν ζητήσῃ τις ὁμοιότητα τοιαύτης παρακμῆς εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς παρακμαζούσης ἐποχῆς τῆς Πολωνίας. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἶδον ὅτι ἡ αὐτοκρατορία ἦτον ἀδύνατον, κατ' ἀνθρωπίνους ὑπολογισμούς, νὰ διατηρηθῇ ἢ ἐπί τινας μόνον μῆνας, καὶ τοῦτο μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ κόπων ἀπέναντι μακρᾶς καὶ τρομερᾶς πολιορκίας· ὅτι, ἐν περιπτώσει τῆς χειρίστης τῶν περιπετειῶν, ἔμελλον ν' ἀπολέσωσι καὶ πλοῦτον καὶ ἐπιρροὴν, αὐτοὶ δὲ νὰ περιπέσωσι σχεδὸν εἰς δουλείαν, καὶ ὅτι αἱ ἡμέραι τοῦ ἐκτεθηλυμένου βίου των ἤγγιζον εἰς τὸ τέλος. Ἔτρεφον λοιπὸν τὴν ἐλπίδα ὅτι διὰ μυστικῶν συνθηκῶν μετὰ τοῦ Μωάμεθ, τοιαύτη ὀλεθρία πραγμάτων μεταβολὴ ἐδύνατο ν' ἀπομακρυνθῇ, καὶ τοιοῦτον τῷ ὄντι σχέδιον ἐπραγματεύοντο. Ὅθεν ἐλέγετο ὅτι ἔν τινι νυκτὶ μία τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἔμελλε ν' ἀνοιχθῇ εἰς τὴν Τουρκικὴν δύναμιν, οἱ δὲ τεκταίνοντες τὸ τοιοῦτον στρατήγημα συνωμόται ἐμελέτων νὰ ζητήσωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν πλήρη ἀσφάλειαν ζωῆς, καταστάσεως, οἰκιῶν καὶ οἰκογενειῶν, καί, ὡς μετριοφρόνως προσέθετον, θρησκείας. Ἀλλὰ τοιαύτη συνωμοσία ὑπερέβαινε τὰς δυνάμεις ἢ τὴν τόλμην τῆς διεφθαρμένης ἐκείνης καὶ ἀσθενοῦς ἀριστοκρατίας. Ἐκτὸς τούτου, ζητουμένων ὀργάνων πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου, μόνοι οἱ σφόδρα ἐνθεομανεῖς ἐφαίνοντο εὐδιάθετοι. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐποχὴν δὲν ἐθεωρεῖτο πλέον τοῦτο ὡς ἰδέα ἀπόκρυφος, ἀλλὰ καὶ εἰς δημηγορίας καὶ εἰς ἐκκλησιαστικοὺς λόγους ἐπανελαμβάνετο τὸ σύνθημα τοῦτο· «Προτιμότερος ὁ Σουλτάνος τοῦ Πάπα· προτιμότερος ὁ Βεζύρης τοῦ Ἰσιδώρου». Ἄνθρωποι λοιπὸν πρεσβεύοντες τοιαῦτα, δὲν ἐδίσταζον βεβαίως νὰ προχωρήσωσιν εἰς διαπραγματεύσεις ὅπως ἐξορισθῶσιν οἱ Λατῖνοι, καὶ διατηρήσωσιν ἀνέπαφον τὴν θρησκείαν των, εἰ καὶ ἔληγεν οὕτως ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία εἰς τὸν τελευταῖον τῶν Καισάρων.

Τὰ δύω ταῦτα ἀντίθετα κόμματα συνενωθέντα ἔπεμψαν πρεσβευτὰς εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔνθα ἔτυχον εὐμενοῦς ὑποδοχῆς. Αἱ διαπραγματεύσεις διεξαχθεῖσαι μετ' αὐστηροτάτης μυστικότητος, ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν ὡς μέλλουσαι νὰ λάβωσιν εὐτυχὲς τέλος.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸ συμβεβηκὸς τὸ ὁποῖον διηγήθημεν, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δε-Ῥυστὼν ἐπανῆλθεν ἔκ τινος τῶν Βαραγγίων ἐπιθεωρήσεως, καὶ ἀνεπαύετο ἐντὸς τῶν δωματίων του, ὅτε ἔλαβεν αἰφνίδιον διάγγελμα παρὰ τοῦ Φραντζῆ, ἐπιθυμοῦντος νὰ τὸν ἴδῃ ταχέως. Ὑποθέσας δὲ ὅτι εἴδησίς τις ἐκομίσθη περὶ τοῦ Ῥιχάρδου ἢ τοῦ Χρυσολωρᾶ, ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ καὶ διευθύνθη εἰς τοῦ Πρωτο-

βεστιαρίου, βαδίζων ἐντὸς τοῦ δωματίου μετὰ μεγάλης ταραχῆς.

— Τί εἰδήσεις ἔχομεν, Ἄρχων μου; ἠρώτησε· μὴ ἦλθον δυσάρεστα νέα ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν;

— Ὄχι τόσον, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς. Ἀνάγνωσε τὸ ἔγγραφον τοῦτο· εὑρέθη πρὸ μιᾶς περίπου ὥρας εἰς ἕνα τῶν διαδρόμων τοῦ κήπου μου.

Ὁ Ἐδουάρδος λαβὼν τὸ ἔγγραφον ἀνέγνωσε τὰ ἑξῆς· «Εὐγενέστατε Πρωτοβεστιάριε, ἡ ἰδιαιτέρα πρὸς τὴν σὴν εὐγένειαν ἀγάπη μου, καὶ ἄλλα τινὰ αἴτια, ἅτινα παρατρέχω ἐνταῦθα, μὲ παρακινοῦσι νὰ σοὶ διαβιβάσω τὴν ἐπομένην εἴδησιν. Πρόσεξε καλῶς, ποῦ ὁ καλόγερος Ἰωάσαφ πηγαίνει τὴν ἑσπέραν ταύτην τὴν ὀγδόην ὥραν, καὶ μάθε, ἐὰν δύνασαι, μετὰ τίνος συνδιαλέγεται μέχρι μεσονυκτίου, καὶ τί παρασκευάζει. Μὴ ζητῆς ν' ἀνακαλύψῃς τὸν γράψαντα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην· τοιαύτη ἀπόπειρα καὶ ματαία καὶ ἐπιβλαβὴς ἴσως δύναται ν' ἀποβῇ.»

— Πῶς σὲ φαίνεται; ἠρώτησεν ὁ Ἀκόλουθος μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς.

— Μὲ φαίνεται σπουδαιότατον, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς. Ὁ Ἰωάσαφ εἶναι ἄνθρωπος ἐπικινδύνου χαρακτῆρος, καὶ, ἀφ' ὅτου ἀπέτυχε τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Χαλκηδόνος, εἶναι ἕτοιμος εἰς πᾶσαν κινδυνώδη ἀπόπειραν. Ῥαδιοῦργος εἰς τὸ ἄκρον καὶ πολυμήχανος ὡς καρδινάλιος, ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀπολαμβάνει, μετὰ τὸν Γεννάδιον, μεγίστην δημοτικότητα.

— Ὁ Γεννάδιος, εἶπεν ὁ ἱππότης, εἶναι πάντοτε εὐσυνείδητος καὶ τίμιος. Εἶναι μὲν πολέμιος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ προδότης. Πράττων τὴν ἀρετήν, σκοπὸν δὲν ἔχει τὰς εὐφημίας. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν Ἰωάσαφ, πρὸ πολλοῦ τὸν παρατηρῶ, καὶ εἶμαι γνώμης νὰ ἐπιβλέπεται καλῶς.

— Τὸ καλήτερον εἶναι νὰ τὸν θέσωμεν ἀμέσως ὑπὸ κράτησιν, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ἂν καὶ εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς πόλεως, τὸ μέτρον τοῦτο δύναται νὰ διεγείρῃ ὀχλαγωγίαν, καὶ νὰ διαδοθῇ ὅτι γίνεται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἀζυμιτῶν. Ἀλλ' ἂν τὸν κρατήσωμεν, δὲν θέλομεν ἀνακαλύψει οὐδὲν περὶ τῆς συνωμοσίας, διότι κατὰ τὸ νόημα τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται καθαρῶς ὅτι ὑπάρχει τις συνωμοσία.

— Δὲν ὑπάρχει τόχα λόγος ὥστε ν' ἀμφιβάλωμεν διὰ τὸ ἀξιόπιστον τῆς εἰδοποιήσεως ταύτης; εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος.

— Φέρει τὴν σφραγῖδα τῆς ἀληθείας, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς. Ὁ Ἰωάσαφ εἶναι ἀναμφιβόλως ἐπικίνδυνος, καὶ πᾶσα εἴδησις κατ' αὐτοῦ τὸ ἀποδεικνύει. Ἐκτὸς τούτου, διὰ τί ὁ γράφων νὰ μὲ ἀπατήσῃ; Ἡ μόνη πιθανότης εἶναι, ὅτι ὑπάρχει σκοπὸς ν' ἀποσπάσουν τὴν προσοχήν μας ἀπὸ κινδύνου πραγματικοῦ καὶ νὰ μᾶς φέρουν εἰς ἐπιδίωξιν ἄλλου φανταστικοῦ. Ἐπαναλέγω δὲ ὅτι ἐὰν ὑπάρχῃ συνωμοσία, ὁ Ἰωάσαφ θὰ ἔχῃ εἰς αὐτὴν τὸν δάκτυλόν του.

— Εἶναι λοιπὸν φανερόν, εἶπεν ὁ Δε Ῥυστῶν, ὅτι πρέπει νὰ φυλάξωμεν τὸ πρᾶγμα μυστικόν. Τί λέγεις ἐὰν ἐγὼ ἀναδεχθῶ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ μοναχοῦ τούτου, καὶ παραλάβω εἰς τὰς διαταγάς μου Βραγγίους τινὰς; διὰ νὰ μὲ βοηθήσωσιν ἐν περιπτώσει ἀνάγκης.

— Τοῦτο ἐσκόπευα νὰ σοὶ προτείνω καὶ ἐγώ, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ἀφιερῶ τὰ πάντα εἰς τὴν ἐχεμυθίαν σου· θέλω δὲ ζητήσει ἐνσφράγιστον αὐτοκρατορικὸν πρόσταγμα, χωρὶς νὰ ταράξω τὴν ἡσυχίαν τοῦ Πρώτου Γραμματέως, δι' οὗ νὰ σὲ δίδεται ἀπεριόριστος πληρεξουσιότης. Ἔλα νὰ δειπνήσῃς μαζῆ μου ἀπόψε τὴν ἕκτην ὥραν, καὶ ἐν τοσούτῳ κάμε ὅλας τὰς προετοιμασίας σου.

— Δέχομαι τὴν πρόσκλησιν, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης, καὶ εὐθὺς τώρα ὑπάγω νὰ ἑτοιμασθῶ. Εἶναι δύω ὧραι μετὰ μεσημβρίαν. — Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθε.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπεσκέφθη τὸ Στούδιον, σκοπὸν ἔχων νὰ ἐξετάσῃ πῶς πλέον ἐπιτυχῶς ἐδύνατο νὰ παρατηρῇ τὰ διαβήματα τοῦ Ἰωάσαφ. Τὸ μέγα τοῦτο καὶ περιώνυμον μοναστήριον ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ συνέκειτο ἐξ ἀπείρου ἀριθμοῦ προσθέτων κτιρίων, διαφόρων ἐποχῶν, εἰ καὶ ἔφερον ὅλα τὸν ἀναλλοίωτον Βυζαντινὸν τύπον. Δύω εὐρύχωρα τετράπλευρα περιεῖχον τὰ οἰκήματα τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ τὰ ἀρτοποιεῖα καὶ αἱ λοιπαὶ ἀποθῆκαι ἐξετείνοντο περὶ τὸ κύριον οἰκοδόμημα. Ὑπεράνω δὲ ὅλων αὐτῶν ἀνυψοῦτο καταφανὴς ἡ μεγάλη ἐκκλησία μετὰ τῶν πέντε ἀργυρῶν θόλων της, καὶ οἱ μαρμάρινοι τοῖχοι τοῦ μοναστηρίου διεφαίνοντο ὑψούμενοι εὐπρεπῶς ἐν μέσῳ ἐκτεταμένων κήπων καὶ πυκνοφύλλων δένδρων. Μία μόνη εἴσοδος ὑπῆρχε καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν καὶ αὕτη ἔφερεν εἰς τὴν πύλην τοῦ πρώτου τετραπλεύρου. Πληροφορηθεὶς ὁ Ἐδουάρδος ὅτι ὁ Ἰωάσαφ ἦτο τότε εἰς τὸ μοναστήριον, ἐτοποθέτησεν ὑπαξιωματικὸν Βραγγίων, ὀνομαζόμενον Γεώργιον Κοντάρην, πιστότατον αὐτοῦ, ἐντὸς οἰνοπωλείου, ὅθεν ἐφαίνοντο αἱ πύλαι τοῦ μοναστηρίου· ὅλα τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰνοπωλεῖα ἐπεῖχον τότε τὸν τόπον τῶν ἡμετέρων καφενείων. Ἐφόρει δὲ ἔνδυμα ἐμπόρου βυζαντινοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἦτο ἀσύνηθες τὸ νὰ κατατρίψῃ ὥρας τινὰς κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς τὴν πολυτελῆ ἐκείνην μητρόπολιν. Ὁ Κοντάρης εἶχε διαταγὴν ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Ἰωάσαφ, ὃν ἐγνώριζε κάλλιστα καὶ αὐτὸς ὡς καὶ πᾶς ἄλλος πολίτης, ἐὰν ἐξήρχετο τοῦ μοναστηρίου. Εἰ δὲ καὶ δὲν ἐξήρχετο, εἶχε παραγγελίαν νὰ διαμείνῃ ἥσυχος εἰς τὸ καπηλεῖον, μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου. Διαθέσας οὕτω ταῦτα ὁ Μέγας Ἀκόλουθος ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ καλέσας δέκα ἐκ τῶν μᾶλλον πιστῶν αὐτοῦ Βραγγίων, εἰδοποίησεν αὐτοὺς, ὅτι θὰ τοὺς ἔστελλε μετ' ὀλίγας ὥρας εἰς ἀναγκαίαν ὑπηρεσίαν, καὶ τοὺς διέταξε νὰ ὦσιν ἕτοιμοι περὶ τὴν ἑβδόμην ὥραν τῆς ἑσπέρας.

Κατὰ τοιαύτην ὥραν, ἦτο νὺξ ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ· οἱ σκοποὶ ἦσαν καλῶς τετυλιγμένοι μὲ τοὺς στρατιωτικοὺς αὐτῶν ἐπενδύτας, τὰ παράθυρα τῶν ἐργαστηρίων ἦσαν κεκλεισμένα, φῶτα ἦσαν ἀνημμένα εἰς τὰς δημοσίους πλατείας, οἱ κώδωνες τῆς Ἁγ. Σοφίας ἀπεκρίνοντο εἰς τοὺς τῶν ἀπείρων ἄλλων ἐκκλησιῶν, καὶ ἐκάλουν τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὸν ἑσπερινόν. Περὶ τὰ ἀνάκτορα ἔκαιον ἀναρίθμητοι φανοί, καὶ μουσικὰ

ὄργανα ἠχοῦντα ἐν μέσῳ τῆς ἡσυχίας τῆς νυκτὸς, εἰδοποιοῦν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐπορεύετο εἰς τὸ δεῖπνον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὥρα τοῦ δείπνου τοῦ Αὐγούστου συνέπιπτε πρὸς τὴν τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ, ὁ Ἐδουάρδος Δε-Ῥυστὼν ἔδραμεν εἰς τὸν θάλαμόν του ὅπως ἑτοιμασθῇ, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἤθελε φθάσει εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Πρωτοβεστιαρίου τοὐλάχιστον πέντε λεπτὰ βραδύτερον, τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλας περιστάσεις ἤθελεν εἶσθαι μεγίστη παράβασις τῶν κανόνων τῆς ἐθιμοταξίας.

Τὸ δεῖπνον ἦτο ὅλως ἰδιωτικὸν, διότι μόνος ὁ Φραντζῆς ἐκάθησεν εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τοῦ Ἐδουάρδου. Μετὰ δὲ τὴν παράθεσιν τῶν ἐδεσμάτων, οἱ ὑπηρέται διετάχθησαν ν' ἀποχωρήσωσι, καὶ οἱ δύω φίλοι ἐπανέλαβον τὴν συζήτησιν τῆς πρωϊνῆς συνομιλίας. Ὁ Πρωτοβεστιάριος εἶχε λάβει τὸ διάταγμα συντεταγμένον μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπισημότητος. Ἐγνωστοποίησε δὲ εἰς τὸν ὁμόδειπνον ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἔβλεπε τὴν ὑπόθεσιν ὡς λίαν σοβαρὰν, διότι εἶχε παρατηρήσει συνεχεῖς ἐκφράσεις καὶ σημεῖα μίσους τοῦ ὄχλου ὅτε μετέβαινεν εἰς τὸ Στούδιον καὶ ὅτε ἐπέστρεφεν ἐκεῖθεν, ὅτε τὸ περὶ ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Ἰσιδώρου Συμβούλιον συνεκροτεῖτο· καὶ διότι παρετήρησε πρὸς τούτοις, ὅτι ὅπου ἡ πληθὺς τῶν δυσηρεστημένων ἦτο θορυβωδεστέρα, ἐκεῖ εὑρίσκετο καὶ ὁ μοναχὸς Ἰωάσαφ, ἂν καὶ ἐπροσπάθει νὰ φαίνεται ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον. Συνεφωνήθη δὲ νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος εἰς τ' ἀνάκτορα ἅμα ὡς ἤθελε λάβει πληροφορίας τινὰς, ὁ δὲ Φραντζῆς νὰ μὴ κοιμηθῇ πρὶν ὁ φίλος αὐτοῦ ἢ ἐπιστρέψῃ, ἢ πέμψῃ εἰδοποίησίν τινα εἰς αὐτόν. Ἡ ἐλευθέρα συζήτησις, ἡνωμένη πρὸς τὴν ἀξιολογότητα τῶν ἐδεσμάτων καὶ τὴν ἐκ τοῦ τοκαΐου οἴνου φαιδρότητα, τὸν ὁποῖον ὁ Φραντζῆς παρέθετο ὡς σπανιώτατον, πλέον δὲ τούτων αἱ ὀλίγαι λέξεις ὅσας ἐπιτηδείως, εἰ καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀδιαφόρως, παρήνειρεν ὁ μέγας Πρωτοβεστιάριος περὶ τῆς συγγενείας τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου μετὰ τῆς οἰκογενίας του, ἀνεζωπύρησαν τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀκολούθου, καὶ προέπεμψαν αὐτὸν φαιδρὸν εἰς ἐκτέλεσιν ἔργου δυσκολωτάτου, καὶ μάλιστα ἐν ὥρᾳ χειμερινῇ, ὁμοίᾳ πρὸς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς μητροπόλεως.

—Καλὴν νύκτα, Ἄρχων Ἀκόλουθε, πρὸς τὸ παρόν, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Φρόντιζε ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου εἰς ὅ,τι καὶ ἂν κάμῃς. Ὡς φίλος θὰ ἐλυπούμην πάντοτε εἰς ἄκρον, σήμερον ὅμως καὶ δι' ἄλλον λόγον θὰ λυπηθῶ ἔτι μᾶλλον, διὰ πᾶν ἀτύχημά σου.

Ὁ Μέγας Πρωτοβεστιάριος, ὡς προεῖπον, ἦτο ἀνὴρ μεγίστης τιμιότητος, καὶ τοι ζῶν ἐν μέσῳ πονηροτάτων χρόνων, καὶ ἐχρησίμευεν ὡς παράδειγμα σωφροσύνης καὶ μετριότητος. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε τὴν ὥραν ἐκείνην οὐδεμίαν δημοσίαν ὑπόθεσιν, ἐκαθάρισε τὸ ἀργυροῦν κάλυμμα τῆς πυρεστίας του, διέταξε νὰ τεθῶσιν ἐπὶ τοῦ πυρὸς νέα ξύλα ἐκ κέδρου καὶ ἐκάθησεν ἀκούων μετ' εὐαρεσκείας τὸν ἀδιάκοπον θόρυβον τῆς βροχῆς, σταλαζούσης ἐπὶ τοῦ μαρμαρίου ἐδάφους ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του.

Τίς δὲν ἐγνώρισε τὸ ἀποτέλεσμα νυκτερινοῦ περιπάτου, ὅτε ὁ ἄνεμος τὸν ἀπαντᾷ κατὰ μέτωπον θαρραλέως ὡς γενναῖος πολέμιος, καὶ τὸν προσβάλλει διὰ καταιγίδος, ἢ διὰ ῥαγδαίας χαλάζης, ὅτε εἰς ἕκαστον βῆμα ἔχει νὰ συγκροτήσῃ μάχην, καὶ εἰς ἕκαστον μίλιον τὸ ὁποῖον περᾷ ἀναδείκνυται εἷς νικηφόρος; Ἀλλὰ τοιαύτη δὲν ἦτον ἡ νὺξ καθ' ἣν ἐξῆλθεν ὁ ἱππότης Δε-Ῥυστών. Ὁ ἄνεμος ἐσίγα, ἀλλὰ μόνον βροχὴ ἔπιπτεν ἀδιάκοπος, ἀμετάβλητος, μεταβαλλομένη ἀλληλοδιαδόχως εἰς χιόνα, ἥτις καὶ αὕτη μετεβάλλετο εἰς βροχήν. Οὐδεμία φωτὸς ἀκτὶς δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἡ ὁμίχλη ἐπεκρέματο ἐπὶ τῆς πόλεως ὡς σινδὼν νεκρική. Ὁ Βόσπορος αὐτὸς μόλις ἠρροβόλει ἐπὶ τῶν ἀκτῶν, αἱ δὲ ὁδοὶ, ὁπουδήποτε ἐφωτίζοντο ὑπό τινος φανοῦ, ἦσαν ραπτὸν ὡς κάτοπτρα· τὰ φῶτα τῆς πόλεως ἐσμίκρυνε καὶ ἀπέσβενεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἡ ὑγρασία καὶ τὸ ψῦχος εἰσέδυον μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς καρδίας τοῦ νυκτερινοῦ διαβάτου.

Ὁ ἱππότης, ἐν τοσούτῳ, διέβη ἀνδρικῶς τὴν πρὸς τὸ οἰνοπωλεῖον ὁδόν, ὅπου εἶχεν ἀφήσει τὸν Κοντάρην, καὶ, ἔμαθε παρ' αὐτοῦ ὅτι ὁ Ἰωάσαφ ἦτο τότε εἰς τὸ μοναστήριον. Πολλοὶ τῶν εὐγενῶν, ἐπισήμων διὰ τὴν κακοήθειαν καὶ ἀκολασίαν, εἶχον ἐπισκεφθῇ τὴν μονὴν μετὰ μεσημβρίαν, καὶ εἷς ἢ δύω ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὴν πεποίθησιν τοῦ Βασαγγίου, ἔμενον εἰσέτι ἐκεῖ. Ὁ Ἀκόλουθος, ὅστις ἐφόρει τὸν μακρὸν στρατιωτικόν του μανδύαν, ἔθεσε καὶ τοὺς δέκα στρατιώτας εἰς τὸ αὐτὸ οἰνοπωλεῖον, παραγγείλας νὰ διαμείνωσιν ἐκεῖ μέχρις οὗ πέμψῃ ἢ δώσῃ εἰς αὐτοὺς νέας διαταγάς. Καὶ μετὰ ταῦτα παραλαβὼν τὸν Κοντάρην, περιεπάτησεν ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἔμπροσθεν τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τοῦ οἰκοδομήματος, καὶ ἐπείσθη ὅτι ὁ Ἰωάσαφ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐξέλθῃ τὴν νύκτα χωρὶς ν' ἀνακαλυφθῶσι τὰ διαβήματά του.

Ἡ ὀγδόη ὥρα εἶχε παρελθεῖ, ἡ νὺξ ἐχειροτέρευεν, ὁ ἀὴρ ἤρχιζε νὰ ῥυσᾷ, καὶ αἱ ὀργίλαι πνοαὶ αὐτοῦ ἠχολόγουν πέριξ τῶν γυμνῶν τοίχων τοῦ μοναστηρίου ἢ ἐδόων ἐν μέσῳ τῶν περικυκλουσῶν τὸ μοναστήριον δαφνῶν καὶ κυπαρίσσων. Οἱ πυλῶνες ἦσαν κεκλεισμένοι διὰ μοχλῶν, καὶ μόλις ἐφαίνετο φῶς εἰς τὴν ὅλην σειρὰν τοῦ οἰκοδομήματος, ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας πεφωτισμένης διὰ λυχνιῶν, ἔνθα ἀνεγινώσκετο τὸ Ἀπόδειπνον. Ὁ ἱππότης ἤρχισε νὰ συλλαμβάνῃ σφοδρὰς ὑποψίας ἢ ὅτι ἡ εἰδοποίησις ἡ σταλεῖσα εἰς τὸν Φραντζῆν ἦτο ψευδὴς, σκοποῦσα νὰ ἀποσπάσῃ τὴν προσοχήν του ἐξ ἄλλου τινὸς σοβαροῦ κινήματος, ἢ ὅτι ὁ μοναχὸς Ἰωάσαφ ἠλλαξεν ἀπόφασιν, εἴτε ἕνεκα τῆς ἀθλιότητος τῆς νυκτὸς, εἴτε διότι διέταξεν ἄλλως πως τὸ σχέδιόν του. Καὶ ὅμως ἀπεφάσισε νὰ διαμείνῃ αὐτοῦ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καὶ μετὰ ταῦτα ν' ἀναχωρήσῃ.

Περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν, ἀνοιχθείσης τῆς μικρᾶς θύρας τοῦ μοναστηρίου προέβη μοναχὸς περικεκαλυμμένος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, καὶ διευθύνθη ταχέως πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ ἱππότης μετὰ τοῦ ὀπαδοῦ του τὸν ἠκολούθησαν μακρόθεν, ὅσον ἦτο

δυνατόν νὰ βλέπωσι ποῦ ὑπάγει, καὶ διὰ στενῶν καὶ ἐλεεινῶν δρομίσκων ἔρθασαν κατόπιν αὐτοῦ εἰς τὸ παράλιον πλησίον τῆς νῦν καλουμένης Ἄκρας τοῦ Σεραγίου. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ τοι βαθέως τοῦ σκότους, ἐφαίνετο λέμβος ἑτοίμη εἰς ἀναχώρησιν· πέντε δὲ ἢ ἓξ ἄνθρωποι, ἵσταντο παρ' αὐτὴν οἵτινες, ἀναγνωρίσαντες τὸν μοναχόν, προσέδραμον νὰ τὸν λαλήσωσιν. Ὁ δὲ Ἀκόλουθος καὶ ὁ Κοντάρης κατώρθωσαν νὰ τοποθετηθῶσιν εἰς γωνίαν τινα, ὅπου, χωρὶς νὰ φαίνωνται, ἐδύναντο ν' ἀκούωσι.

— Πρὸ ἡμισείας ὥρας ἔρχεται τὸ φῶς, εἶπεν εἰς τῶν περιμενόντων, καὶ ἀρχίσαμεν νὰ ὑποπτευώμεθα μήπως μας ἠπάτησες.

— Δὲν ἠμπόρεσα νὰ τελειώσω τὰ γράμματα γρηγορώτερα, εἶπεν ὁ μοναχός. Νομίζω ὅτι ἠκολουθοῦμαν ἀπὸ δύω ἀνθρώπους. Τοὺς ἀφῆκα καὶ ἐπέρασα τὴν ὁδὸν τοῦ ἅγ. Τροφίμου, καὶ ἰδοὺ ἦλθα. Ἀλλὰ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴ χάνωμεν πολὺ ἀσσότερον καιρὸν· ἀρκετὸν ἐχάσαμεν. Ταῦτα εἰπὼν ἐμβῆκεν εἰς τὴν λέμβον, καὶ μετὰ μικρὸν ὁ ἦχος τῶν κωπῶν ἠκούσθη ἐρρυθμος.

— Κάτι κακὸν τρέχει, Κοντάρη, εἶπεν ὁ ἱππότης. Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ὡμίλησε πρῶτος, καὶ ἀνέφερε διὰ τὸ φῶς, τὸ φῶς βέβαια ἐκεῖνο, δὲν ὡμοίαζε κανένα γνωστόν σου;

— Καὶ κατὰ τὴν φωνὴν καὶ κατὰ τὴν μορφήν, ἀπεκρίθη ὁ Βαράγγιος.

— Ποῖον λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος. Ὁ στρατιώτης ἐδίσταζεν.

— Μὴ φοβῆσαι, εἶπεν ὁ ἱππότης. Νομίζω ὅτι συλλογιζόμεθα τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Λέγε, ποῖος εἶναι;

— Πιστεύω ὅτι δὲν θὰ μὲ προδώσῃς, ἀπεκρίθη ὁ Βαράγγιος. Εἰς τὴν τιμήν μου πιστεύω ὅτι ἦτον ὁ Μέγας Δοὺξ Λεόντιος.

— Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἦτον αὐτός, εἶπε λακωνικῶς ὁ ἱππότης. Ἀλλὰ τί νὰ εἶναι ἐκεῖνο τὸ φῶς; προσέθετο δακτυλοδεικτήσας πρὸς τὸν Βόσπορον καθαρὰν, λαμπρὰν καὶ ἐρυθρὰν φλόγα, διακρινομένην εὐκόλως ἀπὸ τὰ ἀντιπέρας φῶτα τῆς Χαλκηδόνος καὶ τοῦ νέου φρουρίου.

— Τὸ φῶς ἐκεῖνο, ἀπεκρίθη ὁ στρατιώτης παρατηρήσας προσεκτικῶς πρὸς ἀριστερὰν, πρέπει νὰ ἦναι τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγ. Εὐφημίας, εἰς τὴν Χαλκηδόνα, καὶ τὸ ἄλλο αὐτὸ τὸ κόκκινον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔρχεται ἀπὸ ἄλλο μέρος παρὰ ἀπὸ τὸν Πύργον τοῦ Λεάνδρου.

— Τὸ αὐτὸ νομίζω καὶ ἐγώ. Ἠμποροῦμεν τάχα νὰ περάσωμεν ἐκεῖ;

— Μάλιστα· ἀλλὰ θὰ τρέξω νὰ παραλάβω τινὰς ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας.

— Ὄχι, ὄχι, Κοντάρη, θὰ χάσωμεν πολλὴν ὥραν. Νὰ, βλέπεις ἐκεῖ μίαν μικρὰν λέμβον; βοήθησέ με νὰ τὴν ῥίψωμεν εἰς τὴν θάλασσαν.

Μετὰ πέντε περίπου λεπτὰ καθήμενοι καὶ οἱ δύω ἐντὸς ἀκατίου ἐκωπηλάτουν στιβαρῶς, εἰ καὶ οὐχὶ ἐπιδεξίως ὡς ναῦται, καὶ ἤρχοντο ταχέως πρὸς τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον, καθ' ὅσον ἐπλησίαζον, ἔβλεπον ὅτι ἔφεγγεν, ὡς εἶχον ὑποθέσει ἐπὶ τοῦ νησιδίου, τοῦ καλουμένου *Βράχος τοῦ Λεάνδρου*· ἠρημωμένον φρούριον ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, εἶχε μικρὰν κλίμακα ἄγουσαν πρὸς τὸν πύργον· ἄνευ τῆς κλίμακος ταύτης ἡ ἀπόβασις ἦτο τὰ μέγιστα δύσκολος· ἀλλ' ὁ Κοντάρης, γινώσκων καλῶς τὸν τόπον, εὗρε τὸν τρόπον τῆς ἀποβάσεως.

Ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπεν, ἐὰν πλησιάσωμεν εἰς τὴν συνήθη ἀποβάθραν, θὰ εὕρωμεν ἐκεῖ δύω ἐμβούς δεμένας διότι βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ μοναχὸς ὑπῆγε νὰ ἐνταμώσῃ κάποιον. Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι ὅτι παρετήρησα μικρὸν ὁρμίσκον πρὸς τὴν ἀσιατικὴν πλευρὰν τοῦ νησιοῦ, ὅπου στοχάζομαι ὅτι θὰ ἐμπορέσωμεν νὰ ἀποβῶμεν εἰς τὴν ξηράν.

— Δοκίμασε λοιπὸν, Κοντάρη· ἀλλ' ἂς κωπηλατῶμεν ἥσυχα, διότι κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωήν μας ἔχομεν νὰ χάσωμεν.

Εὑρίσκετο λοιπὸν τὸ νησίδιον, καὶ ὁ Κοντάρης ἀνεκάλυψε ταχέως τὸν ζητούμενον ὁρμίσκον. Ἦτο μικρὸς κόλπος, καὶ οἱ βράχοι οἱ σχηματίζοντες αὐτὸν ἦσαν ὁλιγοθηροὶ ἕνεκα τῶν φύκων, καὶ μεταξὺ τοῦ τόσου σκότους ἐπικίνδυνος ἦτο ἡ ἀπόβασις. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ λέμβος ἐδέθη ὅσον ἦτο δυνατὸν ἀσφαλῶς, καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὸν πύργον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπλησίασαν μετ' ὀλίγον. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ, εἰ καὶ πρὸ χρόνων ἦτο ἐρείπιον, διετηρεῖτο ὅμως εἰς καλὴν κατάστασιν, τοὐλάχιστον ἐφρούλαττε τοὺς ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῆς καταιγίδος· ἠκούοντο δὲ ἐξερχόμεναι φωναὶ ὡς ἀνθρώπων διαλεγομένων. Ἀναβάντες οἱ ἡμέτεροι εἰς τὰ περὶ τὸ τεῖχος πάμπολλα ἐρείπια, ἔρθασαν εἰς γωνίαν σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ ἐλάσσονος τείχους (α) τοῦ πύργου αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δὲν ἐδυσκολεύοντο ν' ἀκούωσι τὰ λεγόμενα.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν τελείαν ἀσφάλειαν, Πασᾶ, εἶπε φωνή τις τὴν ὁποίαν ὁ Ἐδουάρδος διέκρινε κάλλιστα ὅτι ἦτο ἡ τοῦ μεγάλου Δουκός. Ἐνῷ ζητεῖτε δεσμοὺς καὶ ἐνέχυρα καὶ ὁμήρους, δὲν προσφέρετε τίποτε. Τοῦτο δὲν εἶναι δίκαιον καὶ ἡμεῖς δὲν εὐχαριστοῦμεθα.

— Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πιστῶν, ἀπεκρίθη ἄλλη φωνή, ἐπιθυμεῖ νὰ φεισθῇ τὸ αἷμα τῶν ἰδίων του ὑπηκόων, καὶ ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν, καὶ τὸ αἷμα τῶν Ναζαραίων· διότι εἶναι γραμμένον εἰς τὸ βιβλίον· « αἱμαλωσία διὰ τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ θάνατος μόνον διὰ τοὺς ἀποστάτας. » Ὅθεν μᾶς ἀποστέλλει νὰ συνθηκολογήσωμεν μὲ σᾶς, ὄχι ἀμφιβάλλων ὅτι ὁ Ἀλλὰχ θέλει παραδώσει τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὰς χεῖράς του, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ νὰ χάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρους διὰ νὰ τὴν κερδήσῃ.

— Τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ, εἶπεν ὁ μοναχὸς Ἰωάσαφ. Ἀλλὰ ἰδοὺ τί λέγω πρὸς τὸν Σουλτάνον· Ἐὰν πολεμῇ διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, θὰ λάβῃ ἀνάγκην ὅλων τῶν δυνάμεων ὅσας δύναται νὰ συναθροίσῃ, καὶ ὅλου τὸ πυροβολικοῦ ὅσον ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ,

(α) Σ. ΠΑΝΑ. Barbican. Ἰδὲ τὴν περὶ τούτων σημείωσιν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 195, σελ. 76 φυλλάδιον, ὅπου ἐξηγεῖται ἡ λέξις διὰ τοῦ κειμένου τοῦ Χαλκοκονδύλη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

καὶ τότε, μὲ τοὺς ἁγίους Ἀναργύρους, τὸ ἔργον του δὲν θὰ ἦναι πάλιν εὔκολον.

— Ἄνθρωπος σοφώτερος καὶ σοῦ καὶ ἐμοῦ, Πασᾶ, ἐπανέλαβεν ὁ Λεόντιος, εἶπε· « Ποτὲ μὴ φέρῃς ἐχθρὸν εἰς ἀμηχανίαν. » Ἀπόβαλε τὰς προσφοράς μας καὶ ἡμᾶς, τοὺς ὁποίους δύνασαι νὰ ἔχῃς φίλους σου, ἀλλὰ θὰ μᾶς ἔχῃς ὕστερον ἀδιαλλάκτους ἐχθρούς· διότι γνωρίζομεν κάλλιστα ποία τύχη μᾶς περιμένει ἐὰν κυριευθῇ ἡ Κωνσταντινούπολις. Δέχθητι τὰς προτάσεις μας καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἰδική σας.

— Ἂς ἀκούσω τί προτάσεις περιέχει τὸ χαρτίον τοῦτο, εἶπεν ὁ Πασᾶς.

— Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ τὰς ἐνθυμηθῇ τις, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάσαφ· καὶ ἰδοὺ τὰς ἐπαναλαμβάνω. Πρῶτον· αἱ δέκα κυριώτεραι ἐκκλησίαι καὶ ἡ Ἁγία Σοφία νὰ μείνωσιν εἰς τοὺς Χριστιανούς, καὶ ὅλα τὰ μοναστήρια νὰ μείνωσιν εἰς αὐτοὺς ὁμοῦ μὲ τὰ σημερινὰ εἰσοδήματά των.

— Ἐξακολούθει, εἶπεν ὁ Πασᾶς.

— Δεύτερον ζητοῦμεν πληρεστάτην ἀσφάλειαν ζωῆς, προσώπων, ἰδιοκτησίας, οἰκιῶν, γαιῶν, ὑπηρετῶν, τὴν ὁποίαν καὶ μέχρι τοῦδε ἀπολαμβάνουν αἱ οἰκογένειαι ἐκείνων, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων εἶναι καταγεγραμμένα εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο.

— Πολὺ καλά, εἶπεν ὁ Πασᾶς.

— Ἐπὶ τέλους οἱ μένοντες Χριστιανοὶ νὰ μὴν ὑποχρεωθῶσι ν' ἀλλάξωσι τὸν ἱματισμόν των, μήτε νὰ ἐμποδισθῶσιν ἀπὸ τοῦ νὰ μεταχειρίζωνται ἄλογα, μήτε νὰ καταπιέζωνται εἰς τὰ τῆς θρησκείας των.

— Εἶναι ὅλαι αὗται αἱ προτάσεις; ἠρώτησεν ὁ Ὀθωμανός.

— Ναὶ ὅλαι· ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν ἐγγυήσεις, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάσαφ.

— Δὲν εἶναι ὅλαι, μὰ τὸν Ἅγ. Δημήτριον, ἀνέκραξεν ὁ Λεόντιος. Ζητῶ τὴν θυγατέρα τοῦ Φραντζῆ, τὴν Θεοδώραν, ὡς ἀνταμοιβήν μου διὰ τὴν ἔκβασιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ὁ πατήρ της θὰ μείνῃ βέβαια εἰς τὴν ἐξουσίαν σας, διότι θέλει πολεμήσει μέχρι τέλους ἐναντίον σας.

— Ἀλλ' εἶσαι ὑπανδρευμένος, εὐγενέστατε, εἶπεν ὁ Ἰωάσαφ.

— Καὶ τί ἂν εἶμαι; ἀπεκρίθη ῥίψας πρὸς αὐτὸν ἄγριον βλέμμα ὁ Λεόντιος. Κύτταζε τὰς ὑποθέσεις σου, Καλόγηρε, καὶ μὴν ἀνακατόνεσαι εἰς τὰς ἐδικάς μου. Φαντάζεσαι λοιπὸν ὅτι ἔβαλα τὸν λαιμόν μου εἰς τὸ σπαθὶ μόνον διὰ νὰ ἐξασφαλίσω τὰ μοναστήριά σας; Ἐὰν δὲν λάβω τὴν ὑπόσχεσιν αὐτήν, παύω ἀπὸ τοῦ νὰ ἦμαι μέλος τῆς συνωμοσίας σας.

— Ἐπικαλοῦμαι μάρτυρας τὸν Θεὸν καὶ τὴν Παναγίαν, ἀνεφώνησεν ὁ μοναχὸς τεταραγμένος, ὅτι εἶμαι ἀθῶος τῆς μωρᾶς ταύτης προτάσεως. Ἐργάζομαι διὰ μέγαν σκοπόν, καὶ δὲν θέλω νὰ ὀπισθοδρομήσω. Ἡ πρότασίς σου εἶναι καταχθονία καὶ ἀναξία παντὸς ἀνθρώπου ὀνομαζομένου Χριστιανοῦ.

— Μὴ σκανδαλίζεσαι, πάτερ, εἶπεν ὁ Λεόντιος χλευαστικῶς· εὐκόλως θὰ ὀνομασθῶ Τοῦρκος ἐὰν ἡ περίστασις τὸ καλέσῃ. Τί λέγεις, πασᾶ, διὰ τὴν πρότασίν μου;

— Ἐὰν ἠμπορέσωμεν νὰ δεχθῶμεν τὰς ἄλλας, δὲν εἶναι φόβος ὅτι θὰ μαλώσωμεν διὰ τὴν ἐδικήν σου, ἀπεκρίθη ὁ Ὀθωμανός. Τὸ κατ' ἐμὲ, σὲ δίδω τὴν ὑπόσχεσίν μου. Φρονῶ δὲ ὅτι καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον ἄρθρον σας θὰ γείνουν δεκτὰ εὐκόλως. Περὶ τοῦ πρώτου ὅμως, καὶ μάλιστα περὶ τῶν μοναστηρίων, χρεωστῶ νὰ λάβω τὴν γνώμην τοῦ Σουλτάνου, ὅστις, δὲν ἀμφιβάλλω, θέλει ὁδηγηθῇ ἀπὸ τοὺς Μολλάδας.

— Ἀλλὰ, εἶπεν ὁ Ἰωάσαφ, καὶ ὁ Σουλτάνος πρέπει νὰ ὁρκισθῇ ἐπὶ τοῦ Κορανίου ὅτι θὰ διατηρήσῃ ἀπαραβάτους τοὺς ὅρους, ἐὰν τοὺς δεχθῇ. . . . .

— Θὰ τὸ κάμῃ, ὑπέλαβεν ὁ πασᾶς.

— Τὸ ἠξεύρω, ἐπανέλαβεν ὁ μοναχός. Ἀλλὰ πρέπει νὰ κάμῃ καὶ τοῦτο· ἕνα ἀπὸ τοὺς υἱούς του πρέπει νὰ ἔχωμεν ὅμηρον εἰς Χίον, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ παρόν. Δὲν φοβοῦμαι ὅτι, ἀφ' οὗ ἀποκατασταθῇ κύριος τῆς πόλεως, θέλει παραβῇ τὸν ὅρκον του· ἀλλὰ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον χρεωστοῦμεν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τοῦτο.

— Τοῦτο δὲν θὰ παραχωρηθῇ, εἶπεν ὁ Τοῦρκος.

— Λοιπὸν αἱ διαπραγματεύσεις τελειόνουν, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάσαφ. Ἀλλὰ πότε καὶ ποῦ θέλομεν λάβει τὴν ἀπόκρισίν σας;

— Ἐδῶ, ἀπεκρίθη ὁ πασᾶς. Δὲν ὑπάρχει θέσις ἀσφαλεστέρα. Τὴν ἑβδόμην νύκτα ἀπὸ σήμερον, καὶ τὴν αὐτὴν ὥραν.

— Δὲν θὰ λείψωμεν, εἶπέ τις τῶν συνωμοτῶν ὅστις δὲν εἶχεν ὁμιλήσει ἕως τότε. Τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως, ἐὰν τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν γίνῃ δεκτὸν, ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ μὴν ἐπαναλάβωμεν τὰς διαπραγματεύσεις, ἀλλὰ νὰ πολεμήσωμεν μέχρι τέλους.

— Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχω καὶ ἐγὼ, προσέθηκεν ὁ Ἰωάσαφ. Ἂς ἀναχωρήσωμεν λοιπὸν διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ ἀναγνωρισθῶμεν εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ συνωμόται ἀποχαιρετίσαντες τὸν πασᾶν, κατέβησαν πρὸς τὴν λέμβον των.

— Πόσον ὕποπτοι εἶναι αὐτοὶ οἱ Χριστιανοί! εἶπεν ὁ πασᾶς εἰς ἕνα τὸν συνοδευόντων αὐτὸν, ὡς ἐὰν ἤθελεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πιστῶν νὰ παραβῇ τὸν ὅρκον του καὶ δεκαπλάσια ἂν ἦσαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πλούτη. Ἀλλ' ἐνθυμοῦνται, ὑποθέτω, τὴν μάχην τῆς Βάρνας, καὶ κρίνουν τοὺς ἄλλους ἐκ τῶν ἰδίων. — Μετὰ ταῦτα δὲ ἐπιβάντες καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν λέμβον των ἀπῆλθον. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Κοντάρης ἔμειναν μόνοι.

— Καταχθόνιος συνωμοσία! εἶπεν ὁ Βαράγγιος. Δὲν πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν ἀμέσως;

— Ἐννοεῖται. Χάριτι θείᾳ εἴμεθα εἰς καιρὸν νὰ καταστρέψωμεν τὴν προδοσίαν ταύτην. Ὁ αὐτοκράτωρ, Κοντάρη, θὰ μάθῃ ἀπόψε τὴν διαγωγήν σου, καὶ ἐγυῶμαι ὅτι θ' ἀνταμειφθῇ.

— Ὄχι διὰ τοῦτο, εἶπεν ὁ Βαράγγιος, ἐν ᾧ διευθύνετο πρὸς τοὺς ὀλισθηροὺς βράχους· διότι εἶμαι κα-

θυποχρεωμένος εἰς τὴν εὐγενείαν σου. Ὁμολογῶ ὅμως ὅτι θέσις ὑπολοχαγοῦ εἰς τὸ τάγμα τῶν Σωματοφυλάκων εἶναι τὸ ἄκρον τῶν ἐπιθυμιῶν μου.

— Πῶς; ἠρώτησεν ὁ Ἐδουάρδος ἐμβαίνων εἰς τὸ σκάφος.

— Εἶναι ἐκτεταμένη ἱστορία, Ἄρχων μου· ὤ! Κάθησε καλὰ διὰ νὰ μὴν ἀναποδογυρισθῶμεν.

— Ἀλλ' εἰπέ με αὐτὴν ἐν συντόμῳ, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος.

— Ἰδοὺ ἡ οὐσία τῆς ὑποθέσεως, ἀπεκρίθη ὁ Κοντάρης ὠθῶν τὸ σκάφος ἐπὶ τὰ πρόσω. Ἐὰν εἶχα τὴν θέσιν ταύτην, ἠμποροῦσα νὰ κατορθώσω ὅ,τι τώρα δὲν ἠμπορῶ νὰ κατορθώσω, δηλ. νὰ νυμφευθῶ.

— Εἶσαι ἐρωτευμένος; ἠρώτησεν ὁ Ἀκόλουθος· σ' ἐνόμιζα φρονιμώτερον, Κοντάρη.

— Φρονιμώτερον, Ἄρχων μου; Ὁ φρονιμώτερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ ὅσους ἤκουσα, ἦτον ὁ βασιλεὺς Σολωμών, καθὼς καὶ ὁ φρονιμώτερος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ὅσους εἶδα ἦτον ὁ Σουλτάνος Ἀμουράτ· καὶ ὅμως αὐτὸ ἔκαμναν καὶ οἱ δύο.

— Ἀφ' οὗ ἔχεις τοιαῦτα παραδείγματα, Κοντάρη, δὲν ἔχω τί νὰ εἰπῶ. Ἀλλ' ἠμπορῶ νὰ ἐρωτήσω ποία εἶναι ἡ ἐρωμένη σου;

— Δὲν βλάπτει διόλου, διότι εἶναι ἀναθρεμμένη εἰς τὴν ἐξοχήν. Ὁ πατήρ της εἶναι τίμιος ἄνθρωπος καὶ κατοικεῖ μεταξὺ Βουργαζίου καὶ Ἐσκὶ Μπαμπά. Ὀνομάζεται Τομάτης, καὶ ἡ κόρη του Εὐδοκία.

— Δὲν εἶναι ἀσφαλὲς τὸ μέρος τώρα δι' ἕνα χριστιανόν, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης. Ὅσον ταχύτερα τὴν μεταφέρεις ἀπὸ ἐκεῖ, τόσον καλήτερα. Στοχάζομαι ὅτι ἠμπορῶ νὰ σὲ ὑποσχεθῶ τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖς. Ἀλλὰ τώρα ἂς καθήσωμεν εἰς τὰ κωπία μας. Ὁ Πρωτοβεστιάριος πρέπει νὰ μάθῃ ἀπόψε τὰ νέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Τὸ φρούριον τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἔνθα οἱ περὶ τὸν Χρυσολωρᾶν ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι, ᾠκοδομήθη ὡς προπύργιον τῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Βουλγάρων, καὶ κατεσκευάσθη οὕτω πως ἰσχυρόν, ὥστε ὅτε ἐκτίσθη ἐθεωρεῖτο ὡς ἀρχιτεκτονικὸν θαῦμα. Οἱ διάδοχοι ὅμως τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου προσέθεντο βελτιώσεις καὶ εἰς τὴν διαίρεσιν καὶ εἰς τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἀμουράτ, γενόμενος κύριος αὐτοῦ, καὶ ἀποφασίσας νὰ καταστήσῃ ἐκεῖ τὸ ἀρχιστρατηγεῖον, ὅθεν νὰ ὁρμᾶται εἰς τὸν ἐξολοθρευτικὸν αὐτοῦ πόλεμον, διέταξε τὴν ἀνέγερσιν ἑτέρου ἐξωτερικοῦ περιτειχίσματος, ἐπισταθέντος ἀρνησιθρήσκου Φράγκου.

Τὸ φρούριον δὲν ᾠκοδομήθη ὅπως ἦν σύνηθες εἰς τὴν Δύσιν, ἀλλ' ἐν σχήματι τετραπλεύρου. Ἡ ἔσω αὐλὴ κατείχετο ὑπὸ ζοφεροῦ καὶ μελαγχολικοῦ κήπου, ὅπου, ἕνεκα τῶν καθ' ὑπερβολὴν ὑψηλῶν τειχῶν, ὁ ἥλιος εἰσέδυεν ὀλίγας ὥρας κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας. Ὅθεν οὐδὲν ἕτερον ἔβλεπες ἐκεῖ, εἰμὴ σκιοχαρῆ τινα δένδρα· οἱ λιθόστρωτοι διάδρομοι ἦσαν κάθυγροι, παράσιτα φυτὰ περιεζώνυον τοὺς κορμοὺς τῶν δένδρων καὶ τὸν κῆπον αὐτόν, καὶ αἱ μιασματικαὶ ἀναθυμιάσεις τῶν σεσηπότων φυτῶν διεδίδοντο εἰς ὅλον τὸ οἰκοδόμημα. Εἰς ἕνα τῶν γωνιαίων πυργίσκων τοῦ τετραπλεύρου φρουρίου, τετράγωνον, ὀγκώδη καὶ δυνατόν, κατεκλείσθησαν οἱ αἰχμάλωτοι· ἡ δὲ Εὐφρασία καὶ ἡ μήτηρ, καὶ τοι παρακαλέσασαι μετὰ δακρύων, ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τῶν λοιπῶν. Καὶ ὁ μὲν Χρυσολωρᾶς, ὁ Χωνιάτης καὶ ὁ λοχαγὸς ἐτέθησαν εἰς τὴν ἀνωτάτην ὀροφὴν τοῦ πύργου, οἱ δὲ Βαράγγιοι καὶ οἱ ὑπηρέται τοῦ Ἐμμανουὴλ, ὡς ἀνάξιοι περιποιήσεως, ἐρρίφθησαν εἰς εἰρκτήν.

Μόνην δὲ παραμυθίαν εἶχον οἱ ταλαίπωροι αἰχμάλωτοι τὴν ἀπουσίαν τοῦ Μωάμεθ, ὃν ὑπέθετον ἀπόντα εἰς Βουλγαρίαν, καταγινόμενον εἰς κυνήγιον. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν δὲ αὐτοῦ, ἧς ἡ ἐποχὴ ἦτο ἀβέβαιος, ᾐσθάνοντο ὅτι θ' ἀπεφασίζοντο τὰ περὶ αὐτῶν.

Ἦτο Δεκέμβριος ὅτε μετὰ μεσημβρίαν ὁ Χρυσολωρᾶς καὶ οἱ δύω αὐτοῦ σύντροφοι κατεκλείσθησαν. Τὸ δωμάτιον ἦτο τετράγωνον καὶ πολὺ ὑψηλόν, ἔχων δύω παράθυρα βλέποντα τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολάς, κυκλοτερῆ πρὸς τὰ ἄνω, καὶ στενότατα, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξασφαλισμένα δι' ὀγκωδεστάτης ἀντηρίδος καὶ ὑπὸ τριῶν ἢ τετσάρων ἰσχυρῶν σιδήρων. Οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐκ λαξευτοῦ λίθου, ἡ θύρα παχυτάτη καὶ σιδηρότευκτος, τὸ δὲ ἔνδον τοῦ δωματίου οὐδὲν ἄλλο περιεῖχεν εἰμὴ τρία στρώματα ἐξ ἀχύρου, ἅτινα ὁ φρούραρχος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὡς εἰς ἐπισήμους αἰχμαλώτους. Ἀλλὰ τὰ παράθυρα ἦσαν τοσοῦτον ὑψηλά, ὥστε οὐδὲν ἄλλο δι' αὐτῶν ἐφαίνετο εἰμὴ ὁ κυανοῦς οὐρανός, παριστάνων ἔτι ἐπαισθητὴν τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐλευθερίας διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐλευθερίας.

Ἀποσυρθέντος τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ ὁδηγήσαντος αὐτούς, ὁ Χωνιάτης ἔπεσεν εἰς τὸ στρῶμα κατεχόμενος ὑπὸ ἀπελπισίας. Ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς περιεπάτει ἄνω καὶ κάτω τοῦ δωματίου, ἐνῷ ὁ Βυρστὼ, ἀφ' οὗ παρετήρησεν ἀκριβῶς ἑκάστην γωνίαν καὶ ἐκτύπησε τοὺς τοίχους καὶ τὸ ἔδαφος μὲ τοὺς πόδας, καὶ ἐδοκίμασε τὴν δύναμιν τῆς θύρας, ἐνηγκαλίσθη τὰ σίδηρα ἑνὸς τῶν παραθύρων, καὶ μετὰ μεγάλου ἀγῶνος ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ παράθυρον ὥστε νὰ ἴδῃ πρὸς τὰ κάτω, ὅσον ἦτο δυνατόν, πόσον διάστημα ἦτο τὸ περὶ τὸ φρούριον. Ἐρευνήσας δὲ οὕτω τὰ ἐκτὸς τοῦ ἑνὸς παραθύρου ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ ἕτερον, καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην κατέβη σιωπηλῶς καὶ μετὰ τινας γύρους εἶπε·

— Ἄρχων Χρυσολωρᾶ, εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ φύγῃ τις ἀπ' ἐδῶ· ἀλλ' ὅμως, ἐὰν βάλωμεν καὶ οἱ

τρεῖς τὰ δυνατά μας, εἶμαι τῆς ἰδέας ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ δραπετεύσωμεν.

— Εἶσαι τρελός; εἶπεν ὁ Χωνιάτης.

— Ἡ Εὐφρασία ἠμπορεῖ νὰ ἐλευθερωθῇ; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Μὲ τὴν ἄδειάν σας, ἄρχων ἔξαρχε, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστὼ, δὲν εἶμαι τρελός. Ἀγαθέ μου Ἄρχων, ἔσο βέβαιος, ὅτι, ἐὰν ἡ δέσποινα Εὐφρασία Χωνιάτου δεν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ ἡμᾶς, δὲν θὰ ἐλευθερωθῇ ποτέ. Ἂς δοκιμάσωμεν, καὶ ἐὰν συμφωνήσετε μὲ τὴν ἰδέαν μου, θὰ προτιμήσετε βεβαίως ν' ἀποθάνετε δραπετεύοντες ἀπὸ τὸ φρούριον τοῦτο, παρὰ νὰ κατατριβῆτε τὴν ζωήν σας ἐδῶ μέσα.

— Ἀναμφιβόλως, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς. Ἀλλὰ δὲν βλέπω καμμίαν ἐλπίδα. Ἐδῶ εἴμεθα εἰς τὸ δυνατώτατον ἀπὸ τὰ φρούρια τοῦ Σουλτάνου, εἰς τὴν καρδίαν τῆς πρωτευούσης του· ὥστε καὶ ἡ ἰδέα τῆς δραπετεύσεως εἶναι τρέλα.

— Δὲν βλέπεις, ἐπανέλαβεν ὁ λοχαγὸς, ὅτι τὸ δωμάτιον τοῦτο δὲν ἐκτίσθη μὲ σκοπὸν νὰ ἦναι φυλακή;

— Ὄχι δὲν βλέπω τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ εὐγενὴς νέος· ἀλλ' ὁ ἔξαρχος, ὅστις εἶχε πιθανῶς περισσοτέραν πεῖραν τῶν φυλακῶν, ἐφάνη ἐννοήσας τὴν ἰδέαν, καὶ ἐπεφώνησεν· — Ἔχεις δίκαιον, λοχαγέ, ποτὲ δὲν ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ φυλακή.

— Καὶ παιδίον τὸ βλέπε εἶπεν ὁ Βυρστώ. Ἐὰν ἦτο φυλακή, τα παράθυρα θὰ ἔβλεπαν εἰς τὴν αὐλήν. Ὑποθέτετε λοιπὸν ὅτι τὰ παράθυρα ἐκτίσθησαν ὥστε οἱ αἰχμάλωτοι νὰ διασκεδάζουν βλέποντες τὰ περίχωρα;

— Ἔχεις δίκαιον, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Παρατήρησε, ἄρχων μου, ὅτι αὐτὰ τὰ σιδηρᾶ στηρίγματα ἐβάλθησαν ἀφοῦ ἐκτίσθη τὸ φρούριον, καὶ εἶναι κακῶς θεμένα· τὰ παράθυρα ἦσαν ἀνοικτὰ προτήτερα.

— Τοῦτο φαίνεται, ἐπανέλαβεν ὁ Χρυσολωρᾶς· ἄλλα καὶ ἐὰν τὸ δωμάτιον δὲν κατεσκευάσθη φυλακή, τί ἐκ τούτου;

— Ἡ ἐλευθερία μας, ἄρχων Χρυσολωρᾶ! Ἔξω ἀπὸ τα παράθυρα νὰ κατεβῶμεν εἶναι ἀδύνατον· ἄλλα στοιχηματίζω τὴν κεφαλήν μου, ὅτι τὸ πάτωμα δὲν εἶναι φυλαγμένον.

— Καλὰ λεγεις, καλὰ λέγεις, λοχαγέ, ἔκραξεν ὁ Ἔξαρχος· νὰ εἴχαμεν ἐργαλεῖα!

— Ἔχω σύστημα νὰ μὴ βάλλω ποτὲ τὴν κεφαλήν μου εἰς τὸ στόμα τοῦ λεοντος, χωρὶς προτήτερα νὰ ἐξετάσω πῶς θὰ τὸ ἐβγάλω, εἶπεν ὁ Βυρστὼ ἀταραχως. Τωρα δὲν ἠμπορῶ νὰ σὰς δείξω τίποτε, διοτι μετ' ὀλιγον θὰ ἔλθῃ ὁ φύλαξ νὰ μᾶς φέρῃ τον δεῖπνόν μας· ἐὰν τὸ σχέδιόν μου ἐπιτυχῇ, ἠμποροῦμεν νὰ καταιβῶμεν εἰς τὸ κάτω πάτωμα· καὶ ἐὰν εὕρωμεν αἰχμαλώτους, ἡ τύχη μας θὰ ἑνωθῇ μὲ τὴν ἰδικήν των· ποῖος δεν θυσιαζει τι διὰ τὴν ἐλευθέρωσίν του; Καπου εἰς τὸν πύργον τοῦτον θὰ εἶναι κλεισμένη ἡ Δέσποινα Χωνιάτου· θὰ ἰδῶμεν. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ὥστε ὁ Μωάμεθ να ἔχῃ καλὸν κυνήγιον!

Τὸ σχέδιον ἐσυζητήθη ἀρκετὰ μέχρι τῆς νυκτός. Περὶ λύχνων ἀφᾶς ἐφάνη εἰσελθὼν ὁ δεσμοφύλαξ, κομιζων σταμνίον ὕδατος καὶ τρία τεμάχια ἄρτου· τὰ ὁποῖα ἀποθέσας εἰς τὸ ἔδαφος χωρὶς νὰ καταδεχθῇ ν' ἀποκριθῇ εἰς τὸ «καλὴν νύκτα,» τοῦ λοχαγοῦ, ἐξῆλθεν. Οἱ δὲ αἰχμάλωτοι ἤκουσαν τὰ κλεῖθρα κροτήσαντα, τοὺς βαρεῖς μοχλοὺς συζυγωθέντας, τὰ βήματα τοῦ δεσμοφύλακος ἀπομακρυνόμενα, καὶ ὕστερον τὰ πέριξ ἐσίγησαν.

— Τί χονδρὸς Τοῦρκος! εἶπεν ὁ Βυρστὼ, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα ἐφαίνετο ὀξυνόμενον κατὰ λόγον τοῦ κινδύνου. Οἱ μοχλοὶ μὲ φαίνονται πολὺ σκωριασμένοι, καὶ συμπεραίνω ὅτι τὸ δωμάτιον τοῦτο ἔμενε διὰ πολὺν καιρὸν ἄχρηστον. Ἔλα, ἄρχων μου, σὰς δίδω ἐνγύησιν ὅτι θα σὰς ἰδῶ νὰ καθήσετε εἰς πολὺ καλήτερον δεῖπνον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο καλὸν παρα τίποτε. Ἔχω ἀρκετὴν ἐργασίαν μετὰ ταῦτα.

Καὶ ἔπραξεν ὅ,τι συνεβούλευεν εἰς τοὺς ἄλλους· ἐτελείωσε δὲ ἐντὸς ὀλίγου τὸ τεμάχιον τοῦ ἄρτου του, ἐν ᾧ οἱ σύντροφοί του καταβεβλημένοι ἐντελῶς ὑπὸ τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ταλαιπωρίας, μόλις κατώρθωσαν να φάγωσι μίαν ἢ δύο δακνιάς.

— Τώρα, εἶπεν ὁ λοχαγὸς, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ μελαγχολικοῦ δείπνου πρέπει νὰ τηρήσετε ἄκραν ἡσυχίαν. Ἐπιθυμῶ νὰ καταλαβω ἐὰν εὑρίσκεταί τις εἰς τὸ κάτωθεν πάτωμα.

Ἐξαπλωθεὶς δ' ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἐπέθεσε τὸ οὖς του ἐπὶ τῶν σανίδων, καὶ ἔμεινε τόσον ἀκίνητος καὶ σιωπηλὸς, ὥστε ἐὰν οἱ μυῶνες του δὲν διεστέλλοντο, θὰ τὸν ἐξελάμβανε τις ὡς ἄπνουν σῶμα. Μετὰ τρία περίπου λεπτὰ ἀνεγερθεὶς εἶπεν·

— Εἶμαι βεβαιος ὅτι τὸ δωμάτιον εἶναι εὔκαιρον, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ τις αἰχμάλωτος καὶ κοιμᾶται. Ἂς δοκιμάσωμεν. Πρῶτον ἂς τελειώσωμεν τὸ νερὸν τῆς στάμνας.

— Ἔπια ἀρκετὸν, εἶπεν ὁ ἔξαρχος.

— Ἀλλὰ καλήτερον εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγὸς, νὰ πίετε παραπολὺ παρὰ πολὺ ὀλίγον. Πίετε λοιπὸν καλά, διότι πρέπει νὰ σπάσωμεν εὐθὺς τὴν στάμναν.

— Νὰ σπάσωμεν τὴν στάμναν! ἀνέκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Βεβαια, εἶπεν ὁ Βυρστώ. Θὰ ἐξαπλωθῶ κάτω πάλιν καθὼς προτήτερα· ἕνας ἀπο σᾶς πρέπει ν' ἀφήσῃ τὴν λαγήναν να πέσῃ, διὰ νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν μέγας κρότος· ἀπο τοῦτο θὰ καταλάβωμεν δυο πράγματα· πρῶτον θὰ ἐξυπνήσῃ ἐὰν τις κοιμᾶται ὑποκάτω, καὶ θὰ τὸν ἀκούσω, καὶ δεύτερον ἐὰν μᾶς φυλάττουν ἐκ τοῦ πλησιον, θὰ ἔλθουν εὐθὺς νὰ ἰδοῦν τι συνέβη.

— Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι, ἐὰν κοιμᾶται κάνεις κάτω, θὰ ἐξυπνήσῃ, εἶπεν ὁ Χωνιάτης· ἀλλὰ πῶς θὰ βεβαιωθῆς ὅτι θὰ τὸν ἀκούσῃς;

— Μεῖνε ἥσυχος, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγός. Ἔμαθα τὴν τέχνην να ἀκούω διὰ μέσου ξύλων ἀπὸ ἕνα Κρητικὸν πειρατὴν εἰς ἀντάμοιβὴν τῆς συνδρομῆς τὴν ὁποίαν ἔδωκα εἰς αὐτόν. Ἡ Παναγία νὰ τὸν φυλάττῃ! Ἡ ἰδέα μὲ ἦλθε τώρα εἰς καλὴν περίστασιν. Θὰ σὰς διηγηθῶ τὴν τέχνην μου ἄλλοτε. Ἐτελειώ-

σατε τὸ νερόν; Πίνω εἰς τὴν ἐπιτυχίαν μας. Καὶ ἔπιεν ὅσον ἔμεινεν. Τώρα λοιπὸν, ἐξηκολούθησε, θὰ ἐξαπλωθῶ διὰ ν' ἀκούσω πάλιν, καὶ ἅμα ὑψώσω τὴν χεῖρα, εὐθύς, Ἀρχων μου, ῥίψε τὴν στάμναν ἀπὸ ὅσον ὑψηλὰ ἠμπορεῖς.

Καὶ ἐξηπλώθη ὅπως καὶ πρὶν ἐνῷ ὅλοι ἐσιώπων. Ὁ Χρυσολωρᾶς ὕψωσε τὴν λάγηνον, καὶ δοθέντος τοῦ σημείου, τὴν ἔρριψε κάτω οὕτως ὥστε συνετρίβη εἰς χίλια κομμάτια, ἐνῷ ὁ κρότος ἀντήχησε καὶ μέχρι τῆς κλίμακος τῆς φερούσης εἰς τὸ δωμάτιον τῶν αἰχμαλώτων. Μετὰ μικρὸν ὁ Βυρστὼ ἐξεγερθεὶς εἶπεν· — Εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς κάτω. Ἂς ἴδωμεν τώρα ἂν ἔλθῃ ὁ φύλαξ.

Ἀλλ' ἐπὶ πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας οὐδεὶς ἐφάνη. Ἅπαξ μόνον ὁ Χρυσολωρᾶς ἐφαντάσθη ὅτι ἤκουσε βήματα ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἄλλα δὲν συνέβη τίποτε, καὶ οἱ αἰχμάλωτοι ἐπείσθησαν ὅτι δὲν ἐφυλάττοντο.

— Μὰ τὴν ζωήν μου, εἶπεν ὁ Βυρστὼ, ποτὲ δὲν εἶδα ἀμελεστέρους φυλακας· εἰς τὸ ἔργον μας τώρα. Ἀλλὰ πρῶτον θὰ σᾶς δείξω τί ἔχω.— Καὶ μετά τινος δυσκολίας ἀπέβαλεν ἕνα τῶν ὑποδημάτων του ὄντων ἐκ μὴ κατειργασμένου δέρματος, ἐξήγαγε λεπτότατον πριόνιον, ἔχον ὀδόντας τοσοῦτον λεπτοὺς, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαινετο ἁπλουστάτη λεπίς. Ἐκ δὲ ζωστῆρος τὸν ὁποῖον ἐφόρει κατάσαρκα ἐξήγαγε τρυπάνιον, καὶ μετὰ τοῦτο ὀξύτατον καὶ κοπτερώτατον κονδυλομάχαιρον.

— Ἀπορῶ, ἐπρόσθεσε, πῶς, τὴν ὥραν καθ' ἣν μᾶς ἀφῄρεσαν τὰ ὅπλα καὶ τὰ χρήματά μας, δὲν εὑρῆκαν τὸν ζωστῆρά μου. Καὶ σᾶς βεβαιῶ ἔτερα, διότι μόνον τὸ πριόνιον δὲν θὰ ἐχρησίμευε πολὺ τώρα.

— Τὸ πιστεύω, εἶπεν ὁ Ἔξαρχος περιχαρής. Πιστεύω, λοχαγέ, ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν.

— Ἐννοεῖται, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστώ. Τώρα, ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ διακόψουν τὴν ἐργασίαν μας, καὶ νὰ κινδυνεύσω νὰ χασω τὸ πριόνιόν μου, θὰ τὸ βάλω εἰς μέρος ὅπου κανεὶς δὲν θὰ ὀνειρευθῇ ὅτι εὑρίσκεται. Καὶ ἀναβας εἰς τὸ παράθυρον, τὸ ὁποῖον ὡς ἐννοεῖται δὲν εἶχεν ὑέλους, ἐξήγαγε διὰ τῶν κιγκλίδων τὴν χεῖρα του, καὶ εὑρὼν λεπτότατον χεῖλος, ἀπεθεσε το πριόνιον χωρὶς νὰ φοβηθῇ μὴ πέσῃ.

— Τώρα λοιπὸν, εἶπε, θ' ἀρχίσω τὸ ἔργον μου εἰς τὴν θεσιν ὅπου εἶναι ἡ μεσαία αὕτη στρωμνή, ἐπειδὴ ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης σκεπάζεται εὐκολώτατα.

Ἀποσυρθεισης δὲ τῆς στρωμνῆς γονατίσας ἐφήρμοσε τὸ τρυπάνιόν του ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. — Πολὺ καλὰ, εἶπεν εὐθύς, αἱ σανίδες εἶναι ἀρκετὰ λεπταί, καὶ κόπον πολὺν δὲν θὰ μᾶς δώσουν. Πρέπε ὅμως νὰ καταλάβω ποῦ κεῖνται αἱ δοκοί· διότι ἐὰν δὲν κατορθώσωμεν νὰ καταβῶμεν χωρὶς νὰ κοψωμεν μίαν ἀπὸ αὐτὰς, οἱ κόποι μας θὰ ματαιωθοῦν ἐντελῶς. Ὅθεν τρυπήσας τὴν σανίδα εἰς διάφορα μέρη ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησίν του. Εὕρομεν ἀρκετὸν τόπον, ἂν καὶ ὄχι παραπολύν, εἶπε. Τωρα θ' ἀρχίσω τὴν ἐργασίαν μου. Ἂν καὶ πιστεύω ὅτι κανεὶς δὲν προσέχει εἰς τὸ ἔργον μας οὔτε μᾶς ἐπιτρεῖ, εἶναι ὅμως καλὸν νὰ εἴμεθα παντοτε προσεκτικοί· θὰ κάμω ὀλίγον θόρυβον πριονίζων· ἕνας ἀπὸ σᾶς πρέπει νὰ ψάλλῃ ἢ νὰ λαλῇ δυνατὰ ἐν ᾧ ἐργάζομαι διὰ νὰ χάνεται ὁ θόρυβος. Ὁ ἄλλος εἶναι καλήτερον νὰ πλαγιάσῃ· καὶ διότι ἔχετε ἀνάγκην ἀναπαύσεως, καὶ διότι ἐὰν ἔξαφνα ἔλθῃ τις καὶ μᾶς διακόψῃ, νὰ φανῇ τοὐλάχιστον ὅτι ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς κοιμᾶται.

— Πλαγίασε σύ, φιλτατε Χρυσολωρᾶ, εἶπεν ὁ Χωνιάτης. Ἐκοπίασες πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐμένα, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι ὀλίγον κουρασμένος.

— Δεχομαι εὐχαριστως τὴν πρότασίν σου, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ μὲ ὑποσχεθῇς ὅτι θὰ μ' ἐξυπνήσῃς μετὰ δύω ὥρας, ὥστε νὰ λαβω καὶ ἐγὼ μερος εἰς τὸ ἔργον.

— Μετὰ τέσσαρας ὥρας θὰ σ' ἐξυπνίσω, εἶπεν ὁ Χωνιάτης, καὶ τότε καθεις μας θὰ ἀγρυπνήσῃ τὸ ἥμισυ τῆς νυκτός. Πλαγίασε λοιπον, ὁ λοχαγὸς καὶ ἐγὼ θὰ ἐργασθῶμεν ὑπὲρ τῆς λυτρώσεως μας.

Ἐξηντλημένος ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ πόνου ὁ νέος εὐγενὴς, μόλις ἐξαπλωθεὶς ἐπὶ τῆς σκληρᾶς στρωμνῆς ἀπεκοιμήθη. Ὁ δὲ λοχαγὸς ἐπεδόθη ἀκαμάτως εἰς τὸ ἔργον, κοπτων διὰ τοῦ μαχαιριδίου μικρὸν μέρος τῆς σανίδος ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ εἰσαγάγῃ τὸ πριόνιον. Ἐπιτυχὼν δὲ εἰς τοῦτο, παρεκαλεσε τὸν Χωνιάτην νὰ ψάλῃ. Αὐτος δὲ καί τοι μὴ φύσει μουσικός, ἤρχισε νὰ θρηνωδῇ ἆσμα ὑποθεσιν ἔχον τὴν ἅλωσιν τῆς Σμύρνης ὑπὸ τῶν Τουρκων, καὶ τὰ δεινα τῆς ἐκπορθησεως, ἐν ᾧ ὁ λοχαγὸς ἐξηκολούθει σπουδαίως το ἔργον, περιῤῥεόμενος ὅλος ὑπὸ ἱδρῶτος ἂν καὶ ἡ νὺξ ἦτο ψυχρά.

— Λάβε τὸ πριόνιον· δι' ὀλίγην ὥραν, ἄρχων ἔξαρχε, εἶπεν ἐπὶ τέλους, διότι τὰ δακτυλά μου δὲν τὸ κρατοῦν πλέον. Θὰ ψαλω ἀντὶ σοῦ.

Ὁ Χωνιατης εἰργάσθη μὲ πολλὴν προθυμίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ὀλίγην ἐπιτηδειότητα· μετὰ εἴκοσι δε λεπτὰ ἀπέκαμε.

— Δὲν πειράζει, εἶπεν ὁ Βυρστώ, θὰ φθάσωμεν ὀγρηγορα εἰς τὸν σκοπόν. Ἂς εἶχα ἓν ποτήριον κρασίου. Ἀλλὰ δὲ βλάπτει. Καὶ ἐξηκολουθησε τὸ ἔργον μετὰ τοσης ἐπιμονῆς, ὥστε μετα παρέλευσιν τριῶν ὡρῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας, ἀξιόλογον τετράγωνον τεμάχιον ἀπεκόπη καὶ ἀφῃρέθη. Ὁ Ἔξαρχος μόλις κατέστελλε τὸν θαυμασμόν του, ἀλλ' ὁ Ῥιχάρδος, ὅστις ἐγίνωσκε καλήτερα τί ἀπέμενεν εἰσετι, ἡτοιμάζετο νὰ ἐξακολουθήσῃ.

— Πρέπει τωρα νὰ ἐννοήσωμεν πόσον εἶναι τὸ ὕψος τοῦ κάτω θαλάμου. Ἔχω ἀρκετὴν ποσότητα σπάγγου ἐπάνω μου, καὶ θὰ δοκιμάσω.

Εὑρὼν λοιπὸν τὸ καλώδιον ἔδεσεν εἰς τὸ ἄκρον τὸ τρυπάνιον καὶ προσεκτικῶς τὸ κατεβιβασεν· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν τὸ ὕψος δεν ἦτο ὀλιγώτερον τῶν δεκατριῶν ποδῶν.

— Εἶναι ἀδύνατον νὰ καταβῶ, εἶπεν ὁ λοχαγὸς ἀμηχανῶν, διότι καὶ ἂν δραπετεύσω χωὶς σπασμενα κόκκαλα, θὰ προξενήσω θορυβον καὶ δὲν βλέπω πῶς θὰ ὀπισθοδρομήσω. Το περιστατικὸν τοῦτο θὰ καμῃ ν' ἀργοπορήσωμεν πολλὰς ὡρας, διότι πρέπει νὰ πλεξωμεν τὸν σπάγγον καὶ νὰ κατασκευάσω-

μεν σχοινίον. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἂς βάλωμεν εἰς τὴν θέσιν τὸ σανίδιον, καὶ τὸ πριόνιον εἰς τὸ παράθυρον, διότι τίς ἠξεύρει ἐὰν δὲν ἔλθῃ κάμμία ἐπίσκεψις τώρα.

Τούτων γενομένων,—Πρέπει τώρα νὰ ἐξυπνίσωμεν τὸν Χρυσολωρᾶν, εἶπεν ὁ Βυρστώ, διότι ἔχομεν ἀνάγκην ὅλων τῶν δυνάμεών μας εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην.

Ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς ἐξυπνήσας καὶ μαθὼν τὰ γενόμενα, προσετέθη εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν συντρόφων του· ἀλλὰ μετὰ μεγίστης δυσκολίας περιέστρεφον τοὺς δακτύλους των μηχανικῶς, διότι καταβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ μόχθου καὶ τῆς ἀγρυπνίας, μόλις ἀνθίσταντο εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ κοιμηθῶσι.

Τέλος πάντων μετὰ δίωρον ἀδιάκοπον ἐργασίαν πλεκτὸν σχοινίον κατεσκευάσθη ἱκανῶς μακρὸν, ὥστε νὰ ἐγγίζῃ εἰς τὸ κάτωθεν δωμάτιον, καὶ ἱκανῶς στερεὸν ὥστε νὰ κρατῇ τὸ βάρος ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἐν τούτοις ὅμως, εἶχε παρέλθει ἡ νὺξ καὶ ἀμυδρὸν φέγγος ὑπέτρεμεν εἰσερχόμενον εἰς τὸ δῶμα τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ Ρικάρδος παρετήρησεν ὅτι κάτι πλέον ἐδύνατο νὰ γίνῃ μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἐπιούσης νυκτός.

— Καλὸν εἶναι νὰ δοκιμάσω ν' ἀνακαλύψω, εἶπε, τί δωμάτιον εἶναι τὸ πλησίον εἰς τὸ κάτω ἀπὸ ἡμᾶς. Κλείσατε τὸ σανίδιον ἅμα καταβῶ, μήπως ἀκουσθῇ θόρυβος, καὶ κρατεῖτε τὸ σχοινίον δυνατὰ ἐν ᾧ καταιβαίνω.

Ὀλίγη προσπάθεια ἐχρειάσθη ἕως οὗ καταβῇ εἰς τὸ κάτω δωμάτιον ὁ Ρικάρδος.—Κλείσατε τὸ σανίδι, κλείσατέ το, εἶπε, μὲ χρειάζεται ὀλίγος καιρὸς, καὶ ἀνοίξατέ το μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας.

Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἔξαρχος εἶπεν εἰς τὸν Ἐμμανουὴλ·—Ἰδοὺ ὁ μόνος ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος εἶναι ἱκανὸς νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ. Ἀλλὰ φοβοῦμαι. . . .

— Ἐὰν ὁ Σουλτάνος βραδύνῃ τὴν ἐπιστροφήν του ἐπὶ μίαν ἢ δύω ἡμέρας, ἔχομεν ἐλπίδας, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ἐάν! ἀλλὰ τίς μᾶς βεβαιοῖ περὶ τούτου; εἶπεν ὁ Χωνιάτης.

— Τὸν ἀκούω, ἔκραξεν ὁ Ἐμμανουὴλ, δοκιμάζει τὸ κάτω πάτωμα· ἀλλὰ τί κρότον κάμνει!

— Ἄ! κάποιος ἀναβαίνει! τί νὰ κάμωμεν;

— Ἂς βάλωμεν τὸ στρῶμα ἐπάνω εἰς τὸ σανίδι εἶπεν ὁ νέος εὐπατρίδης πράττων συγχρόνως ὅ,τι ἔλεγεν. Ὄχι, ὄχι, μὴν ἐξαπλόνεσαι· καλήτερα νὰ φανῶμεν οπως εἴμεθα ἔξυπνοι. Καλήτερα νὰ ῥίψωμεν τοῦτο τὸ ἐπανωφόρεμα εἰς τὸ ἄλλο στρῶμα κατὰ μῆκος, ὡς νὰ φαίνεται ὅτι κοιμᾶται ὁ λοχαγός.

— Ποτὲ δὲν συνέλαβα σωτηρίας ἐλπίδα, εἶπεν ὁ Χωνιάτης. Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ! Ἰδού! ἰδού! Καὶ τὰ βήματα ἠκούσθησαν πλησιέστερον, ἐφανη δὲ φῶς εἰς τὴν θύραν, κλεὶς εἰσήχθη εἰς τὸ κλεῖθρον, καὶ οἱ στρόφιγγες ἔτριζαν.

— Ναί, γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, καὶ ὅμως ἐλπίζω νὰ δραπετεύσωμεν. Ἄφες εἰς ἐμὲ τὴν ὑπόθεσιν.

— Τί σημαίνει, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνησυχία; εἶπε τραχέως ὁ εἰσελθὼν δεσμοφύλαξ. Σᾶς ἤκουα ὅλην τὴν νύκτα, τί ἐκάμνετε! Ποῦ εἶναι ὁ ἄλλος αἰχμάλωτος;

— Ὅπου ἐπεθυμοῦσα καὶ ἐγὼ νὰ ἦμην, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς τολμηρῶς, καὶ δεικνύων τὸ ἐπανωφόρεμα τὸ ὁποῖον, εἰ καὶ εἰς τὸ σκότος ἠπλώθη, ἐφαίνετο ὅμως εὐτυχῶς ὅτι ἦτο ἄνθρωπος κοιμώμενος. Ἀνησυχία λέγεις; ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ κάνεις νὰ μὴν ἦναι ἀνήσυχος.

— Ἠμπορεῖτε ὅμως νὰ μὴ προξενῆτε τόσην μεγάλην ταραχήν, εἶπεν ὁ δεσμοφύλαξ, ἢ, ἂν δὲν ἠμπορῆτε, ἐγὼ σᾶς διδάσκω τὸν τρόπον. Ἐὰν καταβῆτε κάτω εἰς τὴν εἰρκτὴν, ὁ Ἀλλὰχ ἠξεύρει πῶς θὰ καλοπεράσετε.

— Λοιπὸν θὰ δοκιμάσω νὰ κοιμηθῶ, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς. Ἂς ἐξαπλωθῶμεν, κύριε Ἔξαρχε! Καλὴν νύκτα, Κ. δεσμοφύλαξ. Καὶ αὐτὸς ὅστις δὲν ὑπώπτευσε τὸ παραμικρὸν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐφαντάσθη ὅτι οἱ αἰχμάλωτοι ἐπροξένουν ἀσυνήθη ἀνησυχίαν τοῖς ἐπευχήθη καλὴν νύκτα, καὶ ἀνεχώρησεν.

— Εὐθὺς τὴν ἐγλυτώσαμεν, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ. Εἰς τὸ ἑξῆς πρέπει νὰ εἴμεθα προσεκτικώτεροι· τὴν νύκτα αὐτὴν δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ κάμωμεν ἄλλο τι, παρὰ νὰ ἀναιβάσωμεν τὸν λοχαγόν.

Ὅθεν, μετακινηθέντος τοῦ στρώματος εἰδοποιήθη καὶ ἀνεσύρθη ὁ Βυρστώ.

— Πῶς τὴν ἐγλυτώσατε; πῶς τὴν ἐγλυτώσατε; ἠρώτησεν· ἤκουσα τὸν διαβολότουρκον καὶ ἔχασα κάθε ἐλπίδα.

Ἀφοῦ δὲ ἤκουσε τὰ διατρέξαντα·—Τὴν νύκτα λοιπὸν αὐτὴν, εἶπε, εἶναι ἀδύνατον νὰ κάμωμέν τι περισσότερον. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴν ἐπιστρέψῃ ὁ σουλτάνος, διότι. . . ὅ,τι καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ εἰς σᾶς, τὸ μερίδιόν μου εἶναι ἡ κρεμάθρα. Εἶμαι σχεδὸν βέβαιος ὅτι εἰς τὸ ὑποκάτω τρίτον δωμάτιον ὑπάρχουν αἰχμάλωτοι. Ἂς κοιμηθῶμεν μ' ὅλα ταῦτα τώρα, διότι ἴσως μᾶς χρειασθοῦν ὅλαι αἱ δυνάμεις μας αὔριον τὴν νύκτα.—Καὶ οἱ τρεῖς φίλοι, ἐντελῶς κεκμηκότες, καὶ τοι ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, παρεδόθησαν μετ' ὀλίγον εἰς ὕπνον βαθὺν καὶ ἀδιάκοπον.

Βραδέως καὶ μονότονοι παρῆλθον αἱ ὧραι τῆς ἐπιούσης, ἐκτὸς μόνης τῆς ἐπισκέψεως τοῦ δεσμοφύλακος, ὅστις ἐκόμισεν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους τὴν τροφὴν τῆς πρωΐας, τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς ἑσπέρας. Ἀλλ' οὐδὲν ἐδύναντο νὰ μάθωσι παρ' αὐτοῦ, οὐτινος ἡ ἀγριάτης ἐφαίνετο αὐξάνουσα κατὰ πᾶσαν νέαν ἐπίσκεψιν· ἦτο ὅμως φανερὸν ὅτι τοὺς ἐπεριποιοῦντο ὡς ἐπισήμους· διότι οὐ μόνον ἄφθονος ἦτο ἡ τροφὴ, ἀλλὰ καὶ καλῆς ποιότητος, καὶ ὁ οἶνος ἐξαίρετος. Ὁ δὲ λοχαγὸς, κατὰ τὸ σύστημα του ἔτρωγε κατὰ κόρον ἐξ ὅλων τῶν παρατιθεμένων· ἐπέρασαν δὲ ὅλας τὰς μετὰ μεσημβρίαν ὥρας κοιμώμενοι, διότι ἔμελλον νὰ διανύσωσι τὴν νύκτα ἐργαζόμενοι.—Καὶ ἀξιόλογον νύκτα ἐργασίας, ἐπρόσθεσεν ὁ Βυρστώ, ἢ ἄλλως εὑρίσκομαι εἰς μεγάλην ἀπάτην· ἀλλ' αἱ ἑτοιμασίαι μας ἐτελείωσαν, ἀνελάβαμεν τὰς δυνάμεις μας, καὶ ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν τὴν διπλῆν ἐργασίαν.

Ἐλθούσης τῆς ἑσπέρας, πρῶτος ὁ Χρυσολωρᾶς ἠρώτησεν ἐὰν ἦτο καιρὸς νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἐργασίαν· ταὐτοχρόνως ὅμως ἠκούσθη ὁ δεσμοφύλαξ ἀναβαίνων τὴν κλίμακα, ὅπερ προὐξένησεν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους οὐ μικρὰν ἀπορίαν διὰ τὴν ἀσυνήθη ταύτην ἐπίσκεψιν· εἰσελθὼν δὲ κατεσπευμένως εἶπεν εἰς αὐτοὺς μετὰ τόνου ἠπιωτέρου·

— Ὁ Σουλτάνος ἐπέστρεψε καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ παρουσιασθῇ εὐθὺς εἰς αὐτὸν ὁ Χρυσολωρᾶς. Σὺ δέ, Βαράγγιε, πέρασε ὅσον εὐχάριστα ἠμπορεῖς τὸν καιρόν σου· διότι ὁ αὐριανός σου θάνατος εἶναι τόσον βέβαιος ὅσον καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Προφήτου.

— Ἀμήν! ἀνεφώνησεν ὁ Ριχάρδος. Δὲν μὲ κάμεις τὴν χάριν νὰ μὲ φέρῃς ἕνα βοκάλι κρασί, καλὲ δεσμοφύλαξ; Ἐὰν ἡ εἰδησίς σου ἀληθεύῃ, μὲ φαίνεται ὅτι θὰ ἦναι τὸ ὑστερινόν.

— Μεθύστακα! ἔκραξεν ὁ Τοῦρκος· θὰ τὸ λάβῃς ὅμως· ἔλα, εὐγενέστατε.

— Ὀλέθριον τῷ ὄντι, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς πρὸς τοὺς συντρόφους του νεοελληνιστί· ἐν ᾧ ἤλπιζα. . .

— Σιώπα, ἄρχων μου, σιώπα! ἔκραξεν ὁ Βυρστὼ φοβηθεὶς μὴ ὁ δεσμοφύλαξ εἶχε γνῶσίν τινα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Σὺ δὲν ἔχεις νὰ φοβηθῇς κανένα κίνδυνον, ἐκτὸς ὅτι θὰ πληρώσῃς ἀξιόλογα λῦτρα· πρὸς τούτοις ἠμπορεῖς νὰ κατορθώσῃς περισσότερον καὶ ὑπὲρ τῆς κυρίας.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ! εἶπεν ὁ Χωνιάτης καὶ ὁ εὐγενὴς νέος.

— Ὑγίαινε, εὐγενῆ δέσποτα, εἶπεν ὁ τελευταῖος, ὑγίαινε, λοχαγέ· ἔχω ἐλπίδα ὅτι ἡ τύχη σου ἠμπορεῖ νὰ ἦναι καλητέρα, παρὰ ὅ,τι ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἄνθρωπος νομίζει.

— Καὶ ἐγὼ τὸ ἐλπίζω, εἶπεν ὁ Βυρστώ. Ὁ Χρυσολωρᾶς ἀνεχώρησεν.

— Ἡ τύχη μᾶς κατατρέχει, καὶ ἀνωφελῶς παλαίομεν κατ' αὐτῆς, εἶπεν ὁ Χωνιάτης.

— Ἡ τύχη εἶναι λέξις τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ ὄχι τῶν χριστιανῶν, εἶπεν ὁ γενναῖος Ἄγγλος. Ἐὰν ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία ἦναι μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν. Στάσου νὰ εἰπῶ σαράντα Πατερημὰ καὶ ἄλλα τόσα Θεοτόκε Παρθένε.

— Καὶ ἐγὼ πεντακόσια Κύριε ἐλέησον, ἐπρόσθεσεν ὁ Χωνιάτης. Γονυπετήσαντες δὲ καὶ οἱ δύω δυστυχεῖς σύντροφοι προσηυχήθησαν μετὰ μεγάλης εὐλαβείας καὶ σπουδῆς. Μόλις δὲ ἐτελείωσαν, καὶ ἐπανῆλθεν ὁ δεσμοφύλαξ κομίζων φιάλην οἴνου, τὴν ὁποίαν ἀπέθηκε κατὰ γῆς, καὶ ἐπευχηθεὶς εἰς τοὺς αἰχμαλώτους καλὴν νύκτα, ἀνεχώρησεν.

— Τὸ κρασὶ τοῦτο θὰ μᾶς χρειασθῇ πρὶν κατορθώσωμεν τὴν δραπέτευσίν μας, εἶπεν ὁ Βυρστώ. Εἶμαι τῆς γνώμης ν' ἀρχήσωμεν εὐθύς· ἀλλ' ἴσως πρέπει νὰ περιμείνωμεν μίαν ὥραν διὰ νὰ ἴδωμεν ἐὰν ἐπιστρέψῃ ὁ ἄρχων Χρυσολωρᾶς.

Καὶ ἡ μὲν ὥρα παρῆλθεν, ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς δὲν ἐφάνη. Καὶ ἐπειδὴ ἐπλησίαζεν ἡ νύξ, ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ἔργου ἀπεφασίσθη.

— Τώρα πρέπει καὶ οἱ δύω ν' ἀφήσωμεν τὴν φυλακὴν ταύτην, εἶπεν ὁ λοχαγός· ἀλλ' εἶναι καλὸν νὰ τακτοποιήσωμεν τοιουτοτρόπως τὰ πράγματα, ὥστε νὰ φαινώμεθα ὅτι εἴμεθα ἐδῶ ἐὰν ἐξαναέλθῃ ὁ δεσμοφύλαξ. Ἄπλωσε λοιπόν, κύριε Ἔξαρχε, τὸ ἐπανωφόριόν σου εἰς τὴν κλίνην σου. Θὰ κάμω καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον εἰς τὴν ἰδικήν μου. Ἂς βάλωμεν καὶ κάτι τι εἰς τὴν μέσην, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι κοιμώμεθα.

— Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Χρυσολωρᾶς;

— Δὲν τὸ πιστεύω, κύριε Ἔξαρχε, ἀλλέως ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐδῶ τώρα. Ἀλλ' ἐὰν θέλωμεν νὰ δραπετεύσωμεν, πρέπει τώρα· εἰδὲ μὴ δὲν θὰ γείνῃ ποτέ. Καὶ νὰ σὲ εἰπῶ καθαρὰ τὴν ἀλήθειαν, νομίζω ὅτι ὁ κίνδυνος τῆς θυγατρός σου εἶναι μεγαλήτερος ἀπὸ τοῦ Χρυσολωρᾶ.

— Ἀλλὰ πῶς θὰ σώσωμεν αὐτὴν δραπετεύοντες ἡμεῖς;

— Τὸ ἐλπίζω, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγός. Νομίζω ὅτι εἶναι φυλακισμένη εἰς τὸ τρίτον δωμάτιον κάτω ἀπὸ τὸ ἰδικόν μας· τούτου δοθέντος, θὰ ἴδωμεν τί ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν.

— Ἂς μὴ χάνωμεν λοιπὸν καιρόν, καὶ εἴθε νὰ ἦναι καθὼς λέγεις.

— Δὲν λέγω τίποτε διὰ τὸν λαιμόν μου, ἀνέκραξεν ὁ Ριχάρδος, ἀλλὰ πρέπει νὰ μὴ λησμονῆς, ὅτι κανεὶς ἄνθρωπος δὲν νοστιμεύεται τὴν κρεμάθραν, ἐὰν ἠμπορῇ νὰ τὴν ἀποφύγῃ. Καὶ μ' ὅλον ὅτι, χάρις εἰς τὴν Παναγίαν, δὲν φοβοῦμαι πολὺ τὸν θάνατον, δὲν μὲ ἀρέσει ν' ἀφήσω τὴν ζωὴν τόσον ἐνωρίς.

— Ἐλπίζω ὅτι θὰ σωθῆς, εἶπεν ὁ Νικήτας. Δὲν ἐνθυμήθην . . . φοβοῦμαι μήπως αἱ λύπαι μου μ' ἔκαμαν ἐγωϊστήν . . . Ἂς δοκιμάσωμεν.

— Πρέπει νὰ καταβῇς πρῶτος, εἶπεν ὁ Βυρστὼ ἀνασηκώσας τὴν σανίδα· θὰ κρατήσω τὸ σχοινίον διὰ σέ, διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃς μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν δι' ἐμέ. Ὕστερον πρέπει νὰ μετριάσῃς τὸ βάρος τοῦ πεσίματός μου ὅσον ἠμπορεῖς.—Καὶ κατεβίβασε τὸν Χωνιάτην μετά τινος δυσκολίας. Μετὰ τοῦτο εἰσελθὼν εἰς τὴν ὀπὴν καὶ κρεμασθεὶς ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐκ τοῦ πατώματος, οὕτως ὥστε νὰ κλεισθῇ ἡ θύρα ἅμα ὡς σαλεύσῃ τοὺς δακτύλους του·—Προσοχὴ εἶπε, καὶ στάσου στερεά, ὥστε ἡ χείρ μου νὰ εὕρῃ τὸν ὦμόν σου ἅμα ὡς πηδήσω· διὰ τὰ ἀκόλουθα μὴ φροντίζῃς.— Ἡ καταπτωσις ἐγένετο μετά τινος δυσκολίας, καὶ οἱ δύω αἰχμάλωτοι εὑρέθησαν καλῶς ἔχοντες εἰς τὸν κάτω θάλαμον, χωρὶς νὰ προξενήσουν θόρυβον. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη τοὺς ἐνεθάρρυνε.

— Τώρα πρέπει νὰ δουλεύσωμεν, εἶπεν ὁ λοχαγός. Ὁ Θεὸς νὰ βοηθήσῃ καὶ τὴν δευτέραν δοκιμήν.

Καὶ ἀμέσως τὰ αὐτὰ ἐργαλεῖα ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν, εὑρέθη ὁ τόπος, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε διάφορον· διότι μόλις ἤρχισε τὸ ἔργον, καὶ φωναὶ ἠκούσθησαν ἀπὸ τὸν κατωτέρω θάλαμον.

— Εἶναι ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ μου, εἶπεν ὁ Νικήτας Χωνιάτης τεταραγμένος.

— Μὲ φαίνεται, ἀπεκρίθη ὁ Βορστώ· ἐλπίζω ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἐξακολουθήσουν τὰς φωνάς των· πρέπει νὰ κάμωμεν γρήγορα

Ἀλλ' εὐθὺς ἠκούσθησαν κραυγαί. « Ποῖος εἶναι; τί τρέχει; » Καὶ δὲν ἔμενεν ἀμφιβολία ὅτι ἦτο ἡ φωνὴ τῆς Μαρίας Χωνιάτου.

— Ἡ Παναγία νὰ βοηθήσῃ τὴν γυναῖκα αὐτήν! ὑπετραύλισε κρυφίως ὁ λοχαγός, ἐξακολουθῶν τὸ ἔργον συντόνως, ἐν ᾧ ὁ Νικήτας περιεστρέφετο εἰς τὸν θάλαμον ὡσεὶ ἔξω φρενῶν.

— Ποῖος εἶναι; ἠκούσθη λέγουσα δευτέρα ἐντονωτέρα καὶ ὀξυτέρα φωνή. Μὴ δοθείσης δὲ ἀπαντήσεως, αἱ κραυγαὶ ἐπανελήφθησαν.

— Μᾶς διωρθώσαν· εἶπεν ὁ λοχαγὸς ἀτάραχος καὶ κρύπτων τὰ ἐργαλεῖα εἰς τὰ φοσέματά του.

Ὀλίγης δὲ ὥρας παρελθούσης ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ ἐλπίζων πλειοτέραν ἐπιτυχίαν, ἐφάρμοσε καὶ πάλιν τὸ πριόνιον καὶ ἐπανέλαβε τὸ ἔργον μετὰ μεγάλης προσοχῆς. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισε νὰ πριονίζῃ καὶ ἐπανελήφθησαν οἱ κραυγαί, ὥστε ὁ Βορστὼ ἀπέσυρε τὸ ἐργαλεῖόν του ἀγανακτῶν καὶ περιμένων τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἄλλα τὴν φορὰν ταύτην αἱ φωναὶ ἐπέτυχον· διότι μετ' ὀλίγον ἠνοίχθη ἡ θύρα τῆς φυλακῆς τῶν γυναικῶν, καὶ τραχεῖα φωνὴ ἠκούσθη. Ὁ Ριχάρδος ἠκροάσθη προσεκτικῶς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὰς λέξεις. Ἐνόησε δὲ μόνον ὅτι ἡ συνέντευξις ἦτο σύντομος, καὶ ὅτι ὁ λαλήσας πρὸς τὰς κυρίας ἐπρόφερεν ἀπειλάς. Καὶ κλεισθείσης πάλιν τῆς θύρας τὸ πᾶν ἐσίγησε.

— Πρέπει νὰ δοκιμάσωμεν καὶ πάλιν, εἶπεν ὁ Ριχάρδος· καὶ ἐπεχείρησεν ἐκ τρίτου τὸ ἔργον. Ἰσθενὴς φωνὴ ἠκούσθη κατωθεν, ἀλλ' ὁ λοχαγὸς ἐξηκολούθησεν ἀδιακόπως μέχρι τέλους.

— Τωρα, ἄρχων ἔξαρχε, εἶπεν ὁ Βαράγγιος, ἔφθασε εἰς τὸ τέλος, καὶ ἅμα μετακινήσω τὸ ξύλον ὁμίλησέ τους. Τούτου γενομένου ὁλοφυρμοὶ κρυφοὶ ἠκούσθησαν ἐκ τοῦ κατωθεν σκότους.

Ὁ ἔξαρχος γονατίσας ἐφώνησε σιγῇ, « Μαρία! Εὐφρασία! »

— Ποῖοι εἶσθε, διὰ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας; ἠρώτησεν ἡ Μαρία Χωνιάτου σιωπηλῶς.

— Ἐγὼ καὶ εἷς Βαράγγιος ἀξιωματικός, ἀπεκρίθη ὁ Χωνιάτης· ἡσυχάσατε καὶ θὰ σᾶς σώσωμεν.

— Δόξα τῷ Θεῷ! Δόξα τῷ Θεῷ! ἠκούσθη σιγαλὴ ἀπόκρισις. — Τώρα, Κύριε, πρέπει νὰ καταβῇς, εἶπεν ὁ λοχαγός, ἰδοὺ τὸ σχοινίον.—Καταβὰς δὲ χωρὶς πολλὴν δυσκολίαν ὁ Χωνιάτης, εὑρέθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρός του.

— Ἔχετε κἀνὲν στρῶμα, ἢ κἀνὲν μαλακὸν πρᾶγμα διὰ νὰ πηδήσω ἐπάνω; ἠρώτησεν ὁ Ριχάρδος. Ἀχυρινὴ δὲ στρωμνὴ ἐτέθη εὐθὺς ὑποκάτω τῆς ὀπῆς, καὶ ὁ λοχαγὸς ἐπήδησε καταβιβάζων τὴν σανίδα ὡς καὶ πρότερον.

Ὀλίγη ὥρα ἐδαπανήθη εἰς ἐξηγήσεις καὶ χαρὰς καὶ λύπην διὰ τὸν Χρυσολωρᾶν. Ἡ Κ. Χωνιάτου περιέγραψε τὸν τρόμον ἑαυτῆς καὶ τῆς Εὐφρασίας, ἅμα ὡς ἠκούσθη ὁ θόρυβος τοῦ πριονίου, καὶ ὅτι αἱ φωναί των ἐβίαζαν τὸν δεσμοφύλακα νὰ ἔλθῃ νὰ ἐρωτήσῃ τὴν αἰτίαν. Καταφρονήσας τὰς παρακλήσεις των, καὶ βεβαιώσας αὐτὰς ὅτι ὁ ἄνω θάλαμος πρὸ πολλοῦ ἦτο κενός, ἐπέφερε τὴν ἀπειλὴν ἀναχωρῶν, ὅτι, ἐὰν ἐπαναλάβωσι τὰς φωνάς, ἔμελλε νὰ τὰς καθησυχάσῃ διὰ τοῦ χωρισμοῦ. Ἡ ἀπειλὴ αὕτη ἔπνιξε τὰς κραυγάς των, καὶ ἐν ἀγωνίᾳ περιέμενον τὸ ἀποτέλεσμα.

— Ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸ καταστρέψετε, εἶπεν ὁ λοχαγὸς ὁπωσοῦν ἀποτόμως Ἀλλὰ, δόξα τῷ Θεῷ, ὅ,τι ἔγεινεν, ἔγεινεν. Ἂς ἴδωμεν τώρα τί ἔχομεν νὰ κάμωμεν. Πίστεύεις Κυρία, ἐὰν ἐδῶ ὑποκάτω ἦναι κατοικημένον τὸ μέρος;

— Πρὸ ἡμισείας ὥρας, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία Χωνιάτου, ἠκούσθησαν κραυγαὶ καὶ ταραχὴ παλαιόντων· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπεκράτησε σιωπὴ θανάτου. Ἐνοήσαμεν ὅτι κάποιος ἐμβῆκεν, καὶ πάλιν ἐκβῆκεν.

— Λοιπὸν θὰ δοκιμάσωμεν, εἶπεν ὁ λοχαγός· ἀλλὰ λαλῆτε, παρακαλῶ, σιγαλά.—Καὶ εὐθὺς ἤρχισε τὸ ἔργον· ἐν ᾧ δὲ εἰργάζετο, ἡ Εὐφρασία ἠρώτα τὸν πατέρα της περὶ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Ὁ Χωνιάτης ἐξέφρασε πρὸς αὐτὴν τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ Ἐλευκανοὴλ δὲν ἔτρεχε κίνδυνον, προσεθέκνεν ὅτι ἐροβεῖτο μόνον περὶ αὐτῆς, καὶ ἐπομένως τὴν ἠρώτησε πῶς τὴν μετεχειρισθήσαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ δέσποινα Χωνιάτου διηγήθη τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς φόβους της, καὶ οὕτως ἐξηκολούθουν αἱ συνομιλίαι μέχρις οὗ ὁ Βορστὼ εἶπεν ὅτι τὸ ἔργον του ἐτελεσθη. Τὸ κοπὲν τεμάχιον τῆς σανίδος μετετοπίσθη, καὶ ὁ τολμηρὸς Βαράγγιος κατέβη εἰς τὸν τρίτον θάλαμον. Ἐλυπήθη ὅμως ἰδὼν ὅτι τὸ ἔδαφος ἦτο λιθόστρωτον· ἀλλ' ἐνθυμηθεὶς τὴν κατασκευὴν τοῦ φρουρίου ἐνόμισε βέβαιον ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο ἰσόγειον. Καὶ ψηλαφῶν μὲ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἐν μέσῳ βαθυτάτου σκότους, ἀνεκάλυψε μακρὸν σιδηροῦν μοχλὸν, συνεχομενον ὡς ἐφαίνετο μετὰ καταπακτῆς. Ὅλεν ἀποσύρας τὸν μοχλὸν, ἤνοιξεν εὐκόλως τὴν ὀγκωδῆ θύραν ἀνυψωθεῖσαν ἐπὶ τῶν στροφίγγων της. Ἅμα δὲ ἠνοίχθη, καὶ ἀὴρ ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς εἰσέφρησεν εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ ταυτοχρόνως φλοῖσβος ῥεύματος προσέβαλε τὰς ἀκοάς του. Ἀναμφίβολον ἄρα ὅτι ὁ ποταμὸς Τούνζας, ζοφερὸς ὀρμητικὸς καὶ ἄγριος ἔρρεε διὰ τῆς ἀψίδος ἐφ' ἧς ἐθεμελιοῦτο ὁ θάλαμος.

Καταβάντος δὲ ἀμέσως καὶ τοῦ Ἐξάρχου, ἔμειναν εν ἀπορίᾳ ἀμφότεροι οἱ δραπέται περὶ τοῦ πρακτέου. Καὶ ὁ μὲν λοχαγός, γεγυμνασμένος εἰς πολυειδεῖς διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ῥιψοκινδύνους ἀποπείρας, δὲν ἐδίσταζε νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν χείμαρρον· ὁ δὲ Χωνιάτης, ἐγίνωσκε μὲν ὀλίγον νὰ κολυμβᾷ, ἀλλ' εἰς θάλασσαν γαληνιαίαν· τὴν Εὐφρασίαν ὅμως καὶ τὴν μητέρα της πῶς νὰ τὰς σώσωσιν; Ἀλλ' ὁ κῦδος ἔπρεπεν ὁπωσδήποτε νὰ ῥιφθῇ· τὸ λυκαυγὲς εἶχε φανεῖ, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἡ φυγὴ ἢ ἡ ἐπά-

νηδος ἦναι ἀδύνατος.

— Μὲ φαίνεται παράξενον, εἶπεν ὁ Ῥιχάρδος, ἀλλ' ἠμπορῶ νὰ ὁρκισθῶ ὅτι παρετήρησα λάμψιν ἐδῶ κάτω. Εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ πέρασμα τοῦ ποταμοῦ δὲν εἶναι ἐλεύθερον, καὶ πρέπει νὰ εὑρίσκεται ἢ ἀλυσίδα ἢ καγκέλωμα εἰς ἀσφάλειαν τοῦ φρουρίου.

— Νομίζω ὅτι τὴν εἶδα καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Χωνιάτης, καὶ ἐφαντάσθην ὅτι ἤκουσα ἀμυδρὸν ἦχον κώπης.

— Βεβαίως κάποιος εἶναι αὐτοῦ κάτω, εἶπεν ὁ λοχαγὸς ἀκροασθεὶς προσεκτικῶς.

— Δὲν ὁμολογεῖς λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει κάτι τὸ ὁποῖον λέγεται τύχη; ἠρώτησεν ὁ ἔξαρχος μετὰ φωνῆς ἐπιπληκτικῆς.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστώ. Θὰ τοὺς ὁμιλήσω τουρκιστί· δύω κακῶν προκειμένων, τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον.

— Δοκίμασε, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἅγ. Δημητρίου, εἶπεν ὁ Νικήτας.

— Ποῖος εἶναι αὐτοῦ; ἠρώτησεν ὁ λοχαγὸς κύπτων πρὸς τὸ ἄνοιγμα τῆς ἀψίδος καὶ λαμβάνων ὕφος ἐπιτακτικόν.

Πρὸς ἐξήγησιν τῆς δοθείσης ἀποκρίσεως ὀφείλομεν νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἐπιστρέψας ἐκ τοῦ βράχου τοῦ Λεάνδρου ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δε-Ῥυστὼν ἔσπευσε νὰ ἀναγγείλῃ τὰ διατρέξαντα εἰς τὸν Μέγαν Πρωτοβεστιάριον, ὃν εὗρε πιστὸν εἰς τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, περιμένοντα τὴν ἄφιξίν του. Ὁ Φραντζῆς, πρὸς ὃν εἴδησίς τις περὶ προδοσίας δὲν ἦτο ἀπροσδόκητον ἄκουσμα, ἔρριξεν ἀκούσας ὅτι ἐνέχετο εἰς αὐτὴν τοιοῦτος ἐπίσημος λειτουργὸς τοῦ Κράτους ὡς ὁ Λεόντιος· καὶ ἐὰν οὗτος ἦτο ἔνοχος, ποῖος πλέον ἔμενεν ἀθῶος; Εἶχεν ἐξημερώσει πρὶν ὁ ἀκόλουθος ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν *μετοικίαν* του, ἔχων τὴν ἐντολὴν νὰ παρουσιασθῇ μετὰ τοῦ Φραντζῆ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον εἰς τὸν Αὔγουστον, ὅπως ἀποφασισθῶσι τὰ περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως.

Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, καίτοι ἐκπλαγεὶς βαθέως διὰ τὴν προδοσίαν, ἥτις ἐφαίνετο ὅτι περιέβαλλεν αὐτὸν ὡς δίκτυον, φύσει ὅμως εὐσταθὴς τὸν χαρακτῆρα, ἔδωκεν ὁδηγίας περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ Νικηφόρος, ὁ Townsend ἢ ὁ Fouché τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, προσκληθεὶς εἰς τὸ παλάτιον καὶ εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς συνωμοσίας, ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ ἐρευνήσῃ ὅσον ἐδύνατο ἀκριβῶς τὴν ἔκτασιν τῆς σοβαρᾶς ταύτης ὑποθέσεως. — Εἶμαι ἀποφασισμένος, εἶπεν ὁ Παλαιολόγος, ν' ἀφήσω τὴν προδοσίαν ταύτην νὰ προβῇ περαιτέρω. Ἀφήσετε νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ἀγγελιαφόρος ἐξ Ἀδριανουπόλεως μὲ τὴν ἀπόκρισιν, καὶ νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ συνέντευξις εἰς τὸν πύργον τοῦ Λεάνδρου· ἐκεῖ, Ἀκόλουθε, θέλεις συλλάβει ὅλους. Δὲν βλάπτει ἐὰν ὁ Σουλτάνος ὀργισθῇ διὰ τὴν φυλάκισιν ἑνὸς πασᾶ. Λάβε τὰ πρόσφορα μέτρα.

— Μετὰ μεγίστης προθυμίας, αὐτοκράτωρ, εἶπεν ὁ ἱππότης.

— Πότε εἶπαν; Τὴν ἑβδόμην νύκτα ἀπὸ τῆς τελευταίας;

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ Ἀκόλουθος.

— Τὸν δὲ ὑπαξιωματικὸν Βαράγγιον . . . πῶς τὸν ὠνόμασες; . . . Κοντάρην, ὀφείλομεν εὐθὺς νὰ προβιβάσωμεν.

— Ἐτόλμησα νὰ τὸν ὑποσχεθῶ ὅτι ἡ ὑμετέρα Μεγαλειότης θέλει συγκατανεύσει νὰ προβιβασθῇ· ἐπιθυμεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἀνθυπολογαγὸς τῶν σωματοφυλάκων.

— Ἂς ὀνομασθῇ· ἀπεκρίθη ὁ Καῖσαρ· ἄλλοτε θέλομεν τὸν καλέσει ἐνώπιον ἡμῶν. Πρὸς τὸ παρόν, παράγγειλέ τον νὰ λάβῃ τοῦτο τὸ δακτυλίδιον ἐκ μέρους μου.

Ὁ δὲ Κοντάρης μαθὼν τὸν προβιβασμόν του, ἐζήτησεν εὐθὺς ἄδειαν ἀπουσίας, ὅπως ἀναχωρήσῃ πρὸς καιρὸν εἰς τὴν κωμόπολιν Ἐσκὶ-Μπαμπὰ καὶ διακοινώσῃ τὴν εὐτυχίαν του εἰς τὴν Εὐδοκίαν Τομάτην. Ὁ Δε-Ῥυστὼν ἐξέδωκε τὴν ζητηθεῖσαν ἄδειαν ἄνευ πολλῆς δυσκολίας, παραγγείλας μόνον αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ ἐγκαίρως διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν μελετωμένην κράτησιν τῶν συνωμοτῶν, ὡς ἔχων ἤδη πρέπουσαν γνῶσιν καὶ τῶν προσώπων καὶ τοῦ τόπου τῆς προδοσίας.

Ὅθεν τὴν αὐτὴν ἡμέραν, μετὰ μεσημβρίαν, ὁ νέος ἀνθυπολοχαγὸς ἐξήρχετο ἔφιππος ἐκ τῆς πόλης τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐντελῶς ἀγνοῶν, ὡς ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, τὰ συμβάντα ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ῥιχάρδου καὶ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν ἐπικίνδυνον αὐτῶν ἐκστρατείαν. Εἰς αὐτοὺς βεβαίως εἶχεν ἐπευχηθῆ τὰ καταθύμια, διότι ὁ Βυρστὼ ἦτον ἐκ τῶν οἰκειοτέρων φίλων του, καὶ ὁ Ἐδουάρδος εἶχε διστάξει πρὸς ὥραν τίνα νὰ ἐκλέξῃ διὰ τὴν εἰς Ἀδριανούπολιν ἀποστολήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Βυρστὼ ἤξευρε κάλλιον νὰ ὑποκριθῇ Τοῦρκον, τοῦτο ἐπροκάλεσε κυρίως τὴν ἐκλογήν του.

Τὴν καταιγίδα τῆς παρελθούσης ἑσπέρας διεδέχθη ὡραία φθινοπώρου ἡμέρα, καὶ ὁ Κοντάρης καθ' ὅσον ἐχώρει πρὸς βορρᾶν, ἔβλεπε τὸν ἥλιον καταβαίνοντα ἀνέφελον ὄπισθεν τῶν κυανῶν λόφων τῆς Θερμολίτσας. Ἐφάνη ἡ ἀμφιλύκη ἐρυθρὰ καὶ σκοτεινή, καὶ ὁ Κοντάρης ἐχώρει, γνωρίζων κάλλιστα τὴν ὁδὸν καὶ ἔχων ἀπόφασιν νὰ μὴ πεζεύσῃ πρὶν φθάσῃ εἰς Τσουρλοῦ. Αὐτοῦ εὗρεν εὔκολον ὑποδοχὴν παρὰ τῇ φρουρᾷ ἱκανῶς ἐνδυναμωθείσῃ, καὶ αὐτοῦ ἔμαθε τὰ κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας τοῦ Ἀχμὲτ πασᾶ, δι' ὃ καὶ συνέλαβεν ὑποψίας περὶ τῆς τύχης τῆς Εὐδοκίας. Ἱππεύσας πάλιν λίαν πρωὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, καὶ μόλις καταλύσας ἡμίσειαν ὥραν εἰς Βουργάζ, ὅπου ἤκουσε τὸν θάνατον τοῦ Τομάτη καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς θυγατρός του παρὰ τῶν Βαραγγίων, προυχώρησε μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν καλύβην μικρὸν μετὰ μεσημβρίαν. Αὐτόθι,

ἤκουσεν ἐκ τοῦ στόματος τῆς Εὐδοκίας τὰ διατρέξαντα, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλ' ὅτι εἰς μόνον τὸν Χρυσολωρᾶν, καί τοι σπεύδοντα πρὸς λύτρωσιν τῆς μνηστῆς αὐτοῦ, ὤφειλε τὴν ἐλευθερίαν της.

— Καὶ καθὼς ἀκούω, εἶπεν ἡ Εὐδοκία, αὐτὸς καὶ ἡ δέσποινα Χωνιάτου, τῆς ὁποίας τὴν θυγατέρα λέγουν ὅτι ἠρραβωνίσθη, εἶναι φυλακισμένος, εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, καθὼς καὶ ὁ φίλος σου, Γεώργιε, ὁ λοχαγὸς Βυρσπώ.

— Θεέ μου! ἔκραξεν ὁ Κοντάρης. Λοιπὸν ὁ Ῥιχάρδος Βυρσπὼ τὴν ἔπαθεν! ἐσκόπευε νὰ ὑποκριθῇ τὸν Τοῦρκον, καὶ θ' ἀνεκαλύφθη ὅτι ἦτον κατάσκοπος. Τί νὰ γείνῃ; ἐξηκολούθησε λέγων ὡς ἂν ὡμίλει μᾶλλον καθ' ἑαυτόν, ἢ νὰ ζητῇ συμβουλὴν ἀπὸ τὴν ὡραίαν νέαν πλησίον τῆς ὁποίας ἐκάθητο.

— Δὲν τὸ ἠξεύρομεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν; ἠρώτησεν ἡ Εὐδοκία.

— Δὲν τὸ ἠξεύρανε γθὲς ὅταν ἀνεχώρησα, καὶ δὲν βλέπω πῶς θὰ τὸ ἐμάνθαναν. Ἀλλὰ ποῖος ὁμιλεῖ, Εὐδοκία εἰς τὸν ἄλλον θάλαμον;

— Ἕνας ψυχομαχῶν Τοῦρκος, ὅστις ἦλθεν εἰς τὴν θύραν μας καὶ ἐζήτει εὐσπλαγχνίαν. Ἐπληγώθη ὅταν ὁ Χρυσολωρᾶς μ' ἔσωσε.

— Καὶ τὸν ἐπήρετε ἐδῶ; εἶπεν ὁ Γεώργιος ἀποτόμως πως.

— Ἡ μάνα μου λέγει ὅτι χρεωστοῦμεν ν' ἀποδίδωμεν καλὸν ἀντὶ κακοῦ· καὶ ὁ παππᾶ-Δημήτριος μᾶς εἶπεν ὅτι εὐχαριστοτέραν προσφορὰν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ μακαρίτου πατρός μου. Καὶ τῷ ὄντι, εὐλογημένον νὰ ἦναι τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, αὐτὸς ὁ Τοῦρκος, κυριευθεὶς ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου ἐδεχθη τὸ βάπτισμα, καὶ ὁ ἱερεύς μας δὲν ἀμφιβάλλει διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του.

— Ἔχεις δίκαιον, ἀγαπητή μου Εὐδοκία, καὶ διὰ τοῦτο σὲ ἀγαπῶ περισσότερον. Ἀλλὰ ποῖος ὁμιλεῖ τώρα μαζῆ του;

— Ὁ παππᾶ Δημήτριος. Πηγαίνω νὰ τὸν εἰπῶ ὅτι εἶσαι ἐδῶ· θὰ χαρῇ πολὺ νὰ σὲ ἰδῇ.

Καὶ ἀνοίξασα τὴν μικρὰν θύραν εἰσῆλθεν εἰς τὸν παρακείμενον θάλαμον, ἀκολουθοῦντος τοῦ Κοντάρη. Ὁ ἀσθενὴς ἔκειτο ἥσυχος ἐπὶ μικροῦ στρώματος· ἀλλὰ τὸ ἐρύθημα τῶν παρειῶν του καὶ οἱ παλμοὶ τῆς δεξιᾶς του κειμένης ἐπὶ τοῦ σκεπάσματος, ἐδήλουν τὸν καταβιβρώσκοντα αὐτὸν πυρετὸν καὶ τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου. Ἡ δὲ γρία, τῆς ὁποίας τὸν σύζυγον εἶχον φονεύσει οἱ Τοῦρκοι παρὰ τὴν γέφυραν, τὸν ἀέριζεν ἀδιακόπως ζητοῦντα δρόσον, ἐν ᾧ ὁ ἱερεὺς γονυπετὴς πλησίον του, ἐφαίνετο ὅτι εἶχε μόλις τελειώσει τὴν δέησίν του. Εἰσελθόντος δὲ τοῦ Γεωργίου, ἀνηγέρθη· ἦτο δὲ ὑψηλός, εὔσχημος, τεσσαρακοντούτης περίπου, ἐφόρει ἐπιτραχήλιον καὶ εἶχε μακρὰν τὴν γενειάδα.

— Καλῶς ὥρισες, υἱέ μου, καὶ πάλιν. Πρέπει νὰ εὐχαριστηθῇς πολὺ δι' ὅσα συνέβησαν ἐδῶ ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησες τὴν τελευταίαν φορά.

— Ναί, πάτερ, ἀλλὰ συγχρόνως πρέπει καὶ νὰ λυπηθῶ. Ἡ Εὐδοκία μὲ λέγει, ἐξηκολούθησε χαμηλοτέρᾳ τῇ φωνῇ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο ἕνας ἀπὸ ἐκείνους.

— Ἦτον, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς, καὶ ἦτον, καὶ ἂς ἦναι δοξασμένη ἡ Παναγία. Εὐλογημένη ἡ πληγὴ τὴν ὁποίαν ἔλαβε, διότι ἐν ᾧ στέλλει τὸ σῶμά του εἰς τὸν τάφον, θέλει στείλει τὴν ψυχήν του εἰς τὸν Παράδεισον.

— Εἶναι βαπτισμένος, πάτερ μου;

— Ναί, εἶναι, καὶ δὲν θὰ μείνῃ πολὺν καιρὸν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Θέλει κάτι νὰ εἴπῃ. Τί εἶναι, υἱέ μου;

Ὁ Τοῦρκος, ὀνομαζόμενος ἄλλοτε, Ἰσμαὴλ, νῦν δὲ Ἰωσὴφ, ἠρώτησε μετὰ δυσκολίας καὶ εἰς διεφθαρμένον ἑλληνικὸν ἰδίωμα·—Εἶναι αὐτὸς Βαράγγιος;

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς.

— Δὲν μὲ εἶπες, ἠρώτησε καὶ πάλιν ὅτι ἐὰν ἐκάμαμεν ἁμαρτίας εἰς τὴν ζωήν μας, ἡ μετάνοιά μας εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου δὲν χρησιμεύει τίποτε, ἐκτὸς ἐὰν προσπαθήσωμεν νὰ φέρωμεν διόρθωσιν εἰς τὰς ἁμαρτίας μας;

— Ναί, τὸ εἶπα, υἱέ μου· εἶπα πρὸς τούτοις ὅτι, ἐὰν τὸ προσπαθήσωμεν μὲ ὅλην τὴν καρδίαν μας, ὁ Θεὸς θέλει δεχθῇ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ὡς προσφορὰν εὐάρεστον.

— Ἔλα κοντά μου, εἶπεν ὁ Ἰωσὴφ εἰς τὸν Κοντάρην. Οὔτε βλέπω οὔτε ἀκούω καλά. Μὲ φαίνεται ὅτι ἔρθασεν ἡ ὥρα μου· εἶσαι τολμηρὸς ἄνθρωπος;

— Ὅλοι τοιοῦτον μὲ στοχάζονται, ἀπεκρίθη ὁ Βαράγγιος.

— Θέλεις νὰ κάμῃς καλὸν εἰς ἕνα φίλον σου;

— Βεβαιότατα.

— Ἄκουσε λοιπόν. Οἱ Βαράγγιοι οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐδῶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. . . Παρακαλῶ, δόστετέ με ὀλίγον νερόν. Καὶ πιὼν ἐξηκολούθησε· ἐπιάσθησαν αἰχμάλωτοι καὶ ἐφέρθησαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ὅλους τοὺς τοιούτους τοὺς ῥίπτομεν εἰς τὸν Πύργον τοῦ ὕδατος.

Ἡ γρία ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν ὡς νὰ ἐπίστευεν ὅτι ὁ ἀσθενὴς παραφρονεῖ· ἀλλ' ὁ ἱερεύς, συνειθισμένος εἰς τὰς ἀγωνίας τῶν ἀποθνησκόντων, ἐνόησεν ὅτι ὁ Ἰωσὴφ δὲν παραλάλει, καὶ ὕψωσε τὸν δάκτυλόν του εἰς σημεῖον προσοχῆς.

— Ὁ ποταμὸς τρέχει ὑποκάτω ἀπὸ τὸν Πύργον, ἐξηκολούθησε μὲ χαμηλοτέραν φωνήν· καὶ εἶναι ἐκεῖ μία μεγάλη θύρα καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη· — Σὲ δίδω τὸ κλειδί . . . ἂς τὸ λάβῃ κάνεις σας ἀπὸ τὸ φόρεμά μου . . . Ἐὰν ἔχῃς τοῦτο . . . ἀλλ' ἡ φωνή του διεκόπη, καὶ ὅλοι ἐνόμισαν ὅτι ἀπέθανε.

— Δόστε τον ὀλίγον κρασί, εἶπεν ὁ ἱερεύς.

Ἡ Εὐδοκία ἔδραμεν εὐθὺς καὶ ἔφερε τὸ ποτήριον εἰς τὰ χείλη του. Καὶ ἀναπήψας ὀλίγον εἶπεν·—Ἐὰν ἔχῃς αὐτό, ἠμπορεῖς νὰ εὕρῃς τὸν δρόμον σου μὲ μίαν λέμβον . . . καὶ ἴσως . . . . Ἱερεῦ μου, ἀποθνήσκω.

— Ἀφήσετέ με μόνον μὲ αὐτόν, τέκνα μου, εἶπεν ὁ παπα-Δημήτριος. Καὶ οἱ λοιποὶ τρεῖς μετέβησαν εἰς τὸν πλησίον θάλαμον.

— Τί εὐτυχὴς σύμπτωσις! εἶπεν ὁ Κοντάρης.

.αχνία σας ἔφερε τὴν ἀνταμοιβήν της· διότι ...ρέσω νὰ ἐλευθερώσω ἐκεῖνον, ὅστις ἔσωσε ...ήν σου καὶ τὴν τιμήν σου, Εὐδοκία.

Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ χάσῃς καιρόν, εἶπεν ἡ ...κ καὶ διὰ τοῦτο μόλις σὲ λέγω νὰ φροντίσῃς ...ν ἑαυτόν σου· ἀλλ' ἂς περιμείνωμεν νὰ μάθω... λέγει ὁ παππᾶς· ἡ συμβουλή του εἶναι πάν... ...αλή.

...ὄντι, μετὰ πέντε σχεδὸν λεπτὰ εἰσῆλθεν ὁ ἱε... ...οβαρὸς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ περίλυπος καὶ εἶπεν· — Ἔ... ...χριστιανικὸν τέλος. Τώρα τί σκοπεύεις, υἱέ μου;

— Ν' ἀναχωρήσω εὐθὺς εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ...ντρέξω ὅπως ἠμπορέσω εἰς λύτρωσιν τῶν αἰχ... ...ότων. Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ὁ σωτὴρ τῆς Εὐ... ...ας· ὁ ἄλλος εἶναι κάλλιστος φίλος μου. Ἴσως ...οιποὶ εἶναι ἡ δέσποινα Χων.ἀτου καὶ ἡ ἀρρ.κβω... ...τικὴ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Δός με μόνον τὴν ὑπό... ...σίν σου, καλή μου μάνα, ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψω ὑγιής, Εὐδοκία θὰ γινῇ ἰδική μου χωρὶς ἀναβολήν· ἔχω ...κετὰ μέσα, ἡ Παναγία τὸ ἠξεύρει, καὶ περισσό... ...ρα ἀπὸ ἀρκετά, ὥστε νὰ τρέφω καὶ τοὺς δύω σας ...ρα.

— Πῶς τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ ἱερεύς.

Ἀκούσας τὸν προβιβασμὸν τοῦ Βαραγγίου τὸν συν... ...χάρη διὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὴν ἐμπειρίαν, χάριν τῶν ὁποίων ἐγένετο ἀνθυπολοχαγός, καὶ ἐπρόσθεσεν· — Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ μήτηρ τῆς Εὐδοκίας δὲν θ' ἀ... ...ρρίψῃ τὸ ζήτημά σου.

— Ὄχι βέβαια ἐγώ, ἀπεκρίθη ἡ χήρα. Εὐχαρι... ...στοῦμαι μόνον νὰ ἰδῶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐδικήν μου.

— Καλὰ λοιπὸν, εἶπεν ὁ ἱερεύς, ἡσύχασε τὴν καρδίαν σου· ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ μαζῇ σου, υἱέ μου. Αὔριον θὰ μνημονεύσω εἰς τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν τὰ ὀνόματά σας, τὰ ὀνόματα τῶν φίλων σας καθὼς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν αἰχμαλώτων. Τοῦτο θὰ κάμνω κα... θ' ἡμέραν ἕως νὰ ἐπιστρέψῃς, ἢ ν' ἀκούσω εἰδήσεις σου.

— Τὸ ἄλογόν σου θὰ ἦναι κουρασμένον εἶπεν ἡ Εὐδοκία. Μόλις δύο ὥρας ἡσύχασε. Δὲν εἶναι καλήτερον νὰ λάβῃς τὸ ἄλογον τοῦ Τούρκου;

— Καὶ εἶχε;

— Καὶ πολὺ ὡραῖον· εἶναι εἰς τὸν ἀχυρῶνα.

— Λάβε το καλὸν κακὸν, εἶπεν ὁ ἱερεύς. Καὶ ὁ Βαράγγιος ἐξετάσας καὶ εὑρὼν τὸν ἵππον ἀξιόλογον, ἀνέβη εἰς αὐτόν. Ἀφιερώσας δὲ τὸν ἰδικόν του εἰς τὴν φροντίδα τῆς Εὐδοκίας, ἀπεχαιρέτισε καὶ αὐτὴν, καὶ τὴν μητέρα της, καὶ τὸν ἱερέα καὶ διευθύνθη δρομαῖος πρὸς τὸ Ἐσκὶ Μπαμπά.

Ὁ οὐρανὸς ἐκαλύπτετο ἀπὸ νέφη καὶ ὁ ὁρίζων ἐ... ...φαίνετο ἄγριος καὶ θυελλώδης. Πλησιάσαντος δὲ τοῦ ὁδοιπόρου πρὸς τὸ Ἐσκὶ Μπαμπά, χονδραὶ ρα... ...νίδες βροχῆς ἤρχισαν νὰ πίπτωσι· καθ' ὅσον δὲ προέβαινεν, ἡ θύελλα ηὔξανε, τὰ σύννεφα ἐπυκνοῦντο, καὶ μανιώδης κατέστρεφεν ἄλλας πεδιάδας καὶ μακρὰν κειμένας πόλεις. Περὶ τὰς ἐννέα ὥρας αὐτὸς καὶ ὁ ἵππος του εἶχον ἀνάγκην ἀναπαύσεως, καὶ εὐ... ...ὢν ἐλεεινὴν καλύβην πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ ἐπέ... ...βη καὶ ὠθήσας τὴν θύραν ἤνοιξεν αὐτήν. Μόλις δὲ εἰσῆλθε, καὶ ἀσθενής τις φωνὴ ἠρώτησε· — Ποῖος εἶναι;

— Ἕνας Βαράγγιος, ἀπήντησεν ὁ Κοντάρης εὐχα... ...ριστηθεὶς μεγάλως ὅτι ὁ ἐρωτήσας ἦτο χριστιανός· ἔχω διάθεσιν νὰ πληρώσω τὴν τροφήν μου, ἐὰν ἔχῃς νὰ μὲ δώσῃς, καὶ αὐτὸ τὸ κατάλυμά μου.

Ὁ Κύριλλος, (οὕτως ὠνομάζετο ὁ πτωχὸς χωρι... ...κὸς εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ καλύβη,) ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς ἀποκρίσεως, ἤνοιξε ταχέως τὴν θύραν τοῦ θαλάμου του, καὶ ὁ Κοντάρης εἰσελθὼν εὗρε πενιχρότατον δω... ...μάτιον ἔχον τοὺς τοίχους γυμνοὺς, ἔδαφος ἐκ χώ... ...ματος, θέσιν τινὰ εἰς ἣν ἔκειντο δύω ἢ τρία πινάκια καὶ ποτήρια, ὀλίγους πλίνθους εἰς τὸ μέσον ἀντὶ ἑστίας, καὶ ὀπὴν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς ἵνα ἐξέρχεται καπνός. Ἐν γωνίᾳ δὲ τινι ἐκρέμματο ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἄθλιον ζωγράφημα, καὶ ράκη τινὰ χρησιμεύοντα ἀντὶ κλί... ...νης εἰς τὸν χωρικὸν καὶ τὴν σύζυγόν του. Τεμάχιον μαύρου ἄρτου ἦτο ἡ μόνη ἑσπερινὴ τροφὴ τὴν ὁποίαν ὁ Βαράγγιος ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ, καὶ τοῦτον ἐμερίσθη μετὰ τοῦ ἵππου του. Ἀλλ' ἓν ποτήριον ῥακῆς ἐζωο... ...γόνησεν αὐτόν, καὶ πρὶν ἢ περιτιλυχθῇ καλῶς εἰς τὸν πλατὺν ἐπενδύτην του διὰ νὰ κοιμηθῇ, ἐχαροποίησε τὴν καρδίαν τοῦ δυστυχοῦς χωρικοῦ, ὑποσχεθεὶς αὐτῷ γενναίαν ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἐπαύριον. Ἐκοιμήθη βαθύ... ...τατα, καὶ ἐξυπνήσας τὴν πρωΐαν, ἐστοχάσθη ὅτι ὁ εὐκολώτερος τρόπος τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀδριανού... ...πολιν ἦτο τὸ νὰ φορέσῃ ἔνδυμα χωρικοῦ. Εἶπε λοιπὸν πρὸς τὸν Κύριλλον ὅτι ἐπεθύμει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι ἐστοχάζετο καλὸν νὰ μεταμφιεσθῇ ὡς πτωχὸς Ἕλλην, καὶ ὑποσχεθεὶς γεν... ...ναίαν ἀμοιβὴν, τὸν ἔπεισε νὰ τῷ δώσῃ τὰ ἐνδύματά του καὶ νὰ τῷ δανείσῃ τὸν ὄνον του διὰ νὰ φέρῃ μὲ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγορὰν μύκητας. Κατὰ πρῶτον ἐστο... ...χάσθη νὰ ὑπάγῃ μόνος, ἀλλὰ θεωρήσας ὅτι ἡ ἄγνοιά του περὶ τὸν τόπον ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ ἐπικίνδυνος, ἐπρότεινεν εἰς τὸν χωρικὸν νὰ τὸν συνοδεύσῃ· ἀλλ' οὗ... ...τος ἐνόμισε τὸ πρᾶγμα δύσκολον διότι δὲν εἶχεν ἀρ... ...κετὰ ῥάκη διὰ δύο ἀνθρώπους. Ἐδαπανήθη πρὸς τού... ...τοις ἱκανὸς καιρὸς ὅπως εὕρωσιν ἱκανὴν ποσότητα ἀμανιτῶν. Καὶ τότε ὁ Κοντάρης ἀφήσας τὸν ἵππον καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὅπλα, ἐκτὸς τοῦ ἐγχει... ...ριδίου του, εἰς τὴν φροντίδα τῆς συζύγου τοῦ χω... ...ρικοῦ, ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ διώκων τὸν ὄνον.

Δώδεκα μίλια ἀπεῖχον ἐκ τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν τεσσάρων περίπου ὡρῶν, ἃς ἐδαπάνησαν ὁδεύοντες, ὁ Βαράγγιος ἤκουσε τόσα διηγήματα περὶ τῆς σκληρότητος καὶ τῶν καταπιέσεων τῶν Τούρκων κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὥστε ἠσθάνθη τὸ αἷμά του βράζον ὑπὸ τῆς ὀργῆς, καὶ αὐξάνουσαν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ λυτρώσῃ τοὺς συντρόφους καὶ εὐερ... ...γέτας του ἐκ τῆς μωαμεθανικῆς δουλείας. Ἐπὶ τέ... ...λους οἱ ὑψηλοὶ μιναρέδες καὶ οἱ διάχρυσοι θόλοι τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐφάνησαν, καὶ μετ' οὐ πολὺ εἰσῆλθον διὰ τῆς μεσημβρινῆς πύλης ἄνευ δυσκολίας, ἐκτὸς ὀ... ...λίγων ὑβριστικῶν λέξεων τῶν ὁποίας οἱ φυλάσσοντες στρατιῶται ἐξέμεσαν κατὰ τῶν χριστιανῶν σκύλων. Ὁ Κύριλλος ὡδήγησε τὸν σύντροφόν του εἰς πενιχρότατον καφενεῖον, ὅπου ἔφαγον ὀλίγον. Μετὰ ταῦτα

ὁ Κοντάρης ἐπρότεινεν εἰς τὸν χωρικὸν νὰ τῷ δείξῃ τὴν ὁδὸν τοῦ φρουρίου, καὶ διώκοντες τὸν ὄνον ἔφθασαν εἰς τὴν πρὸ αὐτοῦ πλατεῖαν. Αὐτόθι ὁ Βαράγγιος παρετήρησε μετὰ προσοχῆς, καὶ εἶδεν ὅτι τὸ φρούριον ἐν μέρει μὲν συνείχετο μετὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἀκολουθοῦν τὴν αὐτὴν γραμμήν, ἐν μέρει δὲ ἐξεῖχεν· εἷς δὲ ἐκ τῶν γωνιαίων πύργων αὐτοῦ ἦτο ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ τείχους. Ὁ ποταμὸς Τούνζας εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς, ἐρρεεν ὑπὸ τὸν πύργον, καὶ οὕτως ἐξήρχετο ἐκ τῆς πόλεως. Ἰσχυροτάτη σιδηρᾶ πύλη κατεσκευασμένη εἰς τὸ μέσον τῆς ἀψίδος τοῦ πύργου, ἐξησφάλιζεν ἀπὸ πάσης αἰφνιδίας ἐπιδρομῆς τὸ τεῖχος, ἀλλ' ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνωθεν, πλησίον τῆς ἀγορᾶς, ὑπῆρχε μικρὰ προκυμαία ἔνθα εὑρίσκοντο προσδεδεμέναι λέμβοι. Εὐχαριστήσας οὕτω τὴν περιέργειαν αὐτοῦ εἶπεν εἰς τὸν σύντροφόν του νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ καφενεῖον ἔνθα διέμενον ἱκανὴν ὥραν. Ἐν τούτοις, ὁ Βαράγγιος ἐτακτοποίει τὰ σχέδιά του καὶ ἐλάμβανε καὶ ἄλλας τινὰς ἀναγκαίας πληροφορίας· ὑποκρινόμενος ὅτι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ ἕως πόσα ἐκέρδαινεν εἷς ἰδιοκτήτης λέμβου, ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ πύλη τοῦ ὕδατος ἠνοίγετο ἐπὶ σμικρᾷ πληρωμῇ εἰς οἱανδήποτε λέμβον ἀπ' ἀνατολῆς μέχρι δύσεως τοῦ ἡλίου, ὄχι ὅμως καὶ μετὰ τὴν ὥραν ταύτην. Πρὸς τούτοις ἔμαθεν ὅτι ἓξ φύλακες ἦσαν διωρισμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ὧν ἕκαστος ἐν καιρῷ εἰρήνης ἐκράτει ἀνὰ μίαν κλεῖδα τῆς θύρας, καὶ ὅτι πλοιάρια ἐχώρουν συχνάκις πρὸς ἄρκτον μέχρι Γενὶ Κεζιλαγάζ, ἄλλοτε μὲν φέροντα διαβάτας, καὶ ἄλλοτε μετακομίζοντα καρπούς καὶ τρόφιμα. Συλλέξας ὅλας ταύτας τὰς πληροφορίας παρέλαβε τὸν σύντροφον αὐτοῦ, καὶ εὑρὼν καλάθιον ἐπλήρωσεν αὐτὸ ἀμανιτῶν, καὶ οὕτως ἀμφότεροι κατῆλθον εἰς τὴν προκυμαίαν, ἔνθα ἐνοικίασαν λέμβον ἑλληνικὴν ὅπως μεταβῶσιν εἰς κώμην τινὰ καλουμένην Γενὶ Παζάρ, ἡμισυ περίπου μίλιον πρὸς τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ. Ὁ ναύτης ἐκωπηλάτει, καὶ ὁ Βαράγγιος ἔφθασεν ὑπὸ τὴν ἀψίδα τοῦ φρουρίου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι οἱ φίλοι του ἦσαν κεκλεισμένοι· ἡ λέμβος ἐστάθη πρὸ τῆς πύλης, καὶ ὁ φρουρὸς προσκληθεὶς, ἐζήτησε μισὸν ἀμουράτειον πρὶν ἀνοίξῃ. Πληρωθέντος τοῦ διοδίου, ὁ Κοντάρης ἐπέστησε τὴν προσοχήν του εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἠνοίγοντο τὰ κλεῖθρα, καὶ παρετήρησεν ὅτι ἡ κλεὶς τοῦ φρουροῦ ἦτο κατὰ πάντα ὁμοία μὲ τὴν ἰδικήν του, καὶ ὅτι ἐστρέφετο ἀθορύβως. Εἰσελθόντες ἀπήντησαν εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ φρουρίου δευτέραν ὁμοίαν πύλην, καὶ ἄνωθεν αὐτῆς μεγίστην λιθόκτιστον ἀψίδα.

— Κωπηλάτει ἀργὰ, εἶπεν ὁ Κοντάρης· ἀξίζει νὰ ἴδῃ τις καλήτερα τὸ μέρος τοῦτο.

— Δὲν τοὺς καλοφαίνεται νὰ ἀργοπορῶμεν· μεταχειρίσου τὸν καιρόν σου ὅσον ἠμπορεῖς καλήτερα, ἀπεκρίθη ὁ κωπηλάτης.

— Ὤ! βέβαια θὰ καλοπαρατηρήσω τὸ φρούριον, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Βαράγγιος. Καὶ τῷ ὄντι, παρετήρησεν ὅτι πρὸς τὸ ἀνώτατον μέρος, εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀψίδος ὑπῆρχε καταπακτὴ συγκοινωνοῦσα βεβαίως μὲ τὸν πύργον· ἐν ᾧ εἰς τὰ πλάγια ὑπῆρχεν ἄλλη θύρα μικρὰ, ἀλλ' ἰσχυρὰ, νυ εἰς αὐτὸ τὸ ὕδωρ, ὥστε νὰ ἐπιβιβάζωνται ὡς εἰς τὰς λέμβους οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ.

— Ἐὰν τὰ τείχη αὐτὰ εἶχαν γλιτωσθῆναι διηγηθῇ περισσοτέρους φόνους ἀφ' ὅσους φέρει, εἶπεν ὁ κωπηλάτης σφραγιζόμενος διὰ τοῦ μετώπου τοῦ σταυροῦ. Βλέπεις ἐκείνην τὴν καταπακ

— Ναὶ, ἀπεκρίθη ὁ Βαράγγιος.

— Διηγοῦνται ὅτι ἀκούονται ἀπὸ αὐτὴν εἰκαὶ φωναὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς, αἱ ὁποῖαι σβύνουν τὰ ταῦτα εἰς τὸν ποταμόν. Ἴσως ἀληθεύει καὶ ἀληθεύει· τοῦτο μόνον ἠξεύρω ὅτι μίαν φορὰν ὢν ἀπ' ἐδῶ, καθὼς τώρα, ἐδέχθην εἰς τὴν ἐπιμονὴν μία κεφαλὴ, καὶ ἔμαθα ὅτι ἦτον ἑνὸς ταλαιπωρου Ἀλβανοῦ στρατιώτου, τὸν ὁποῖον εἶχαν φέρει τὸ φρούριον πρὸ μερικῶν ἑβδομάδων.

Ἐν τούτοις ἔφθασαν εἰς τὴν ἄλλην πύλην, καὶ ἠνοίχθη καθὼς καὶ ἡ πρώτη, ἀλλ' ἄνευ πληρωμῆς· δὲ Κοντάρης παρετήρησεν ὅτι ἡ κλεὶς καὶ τὸ ἰθρον διέφερον, καὶ ἐνόησεν ὅτι ἐὰν κατορθώσῃ εἰσέλθῃ εἰς τὸ φρούριον, πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ τὸν αὐτὸν δρόμον, καὶ ὄχι, ὡς ἤλπιζε, νὰ δραπετεύσῃ διὰ τῆς πόλεως. Ἐν τούτοις ἦλθον μέχρι Γενὶ - Παζάρ, ὅπου ὁ Κύριλλος ἐπώλησε τοὺς μύτας του εἰς γνώριμόν του μεταπράτην, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν περὶ δυσμὰς ἡλίου, καθ' ἣν ὥραν ἐκλείοντο αἱ πύλαι τῆς πόλεως. Ὁ Βαράγγιος εἰδοποίησε τὸν χωρικὸν ὅτι δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας του, καὶ ἀντήμειψεν αὐτὸν δαψιλέστατα.

— Τώρα, ἄκουσέ με, τῷ εἶπεν· ἐὰν εἰς τρεῖς ἡμέρας δὲν ἐπιστρέψω εἰς τὴν καλύβην σου, λάβε τοῦτο τὸ γράμμα, πήγαινε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐγχείρισέ το σὺ ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδο Δὲ-Ρυστὼν, Μέγαν Ἀκόλουθον τῆς αὐτοκρατορίας θὰ σὲ πληρώσῃ καλὰ διὰ τὸν κόπον σου, καὶ θὰ καλητερεύσῃ ἡ θέσις σου. Κράτησε τὸ ἄλογόν μου διὰ τὸν ἑαυτόν σου, ἐὰν δὲν ἐπιστρέψω νὰ τὸ ζητήσω. — Ὁ Κύριλλος ἔδωκε τὸν λόγον του, ἔφερεν εἰς μάρτυρα τὴν Παναγίαν ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ λησμονήσῃ τίποτε, καὶ ἐπικαλεσθεὶς βοηθοὺς τοῦ Βαραγγίου εἴκοσιν ἢ τριάκοντα ἁγίους, ἀνεχώρησεν.

Ἡ δὲ πρὸς τὸν Μέγαν Ἀκόλουθον ἐπιστολὴ περιελάμβανε πάντα ὅσα ἔπραξε, καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ κατορθώσῃ τι ὑπὲρ τοῦ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶ, καὶ ἐτελείωνε παρακαλῶν αὐτὸν νὰ περιθάλψῃ τὴν Εὐδοκίαν, τὴν ὁποίαν νὰ θεωρήσῃ, ὡς χήραν του, ἐὰν ἀποθάνῃ, ὡς καὶ τὴν μητέρα της· γνωρίζων καλῶς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἱππότου δὲν εἶχε τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς παρακλήσεώς του.

Μείνας δὲ μόνος εἶπεν εἰς τὸν καρεπώλην ὅτι ἐμελέτα νὰ διατρίψῃ παρ αὐτῷ μέχρι τῆς ὀγδόης ἢ ἐννάτης ὥρας, μεθ' ἣν εἶχεν ὑπόθεσιν νὰ διεξαγάγῃ εἰς ἄλλο μέρος τῆς πόλεως· πρὸς τούτοις ἐζήτησε νὰ δειπνήσῃ, ὡς καὶ ἐδείπνησε, διότι αἱ πληρωμαί του ἦσαν γενναῖαι. Περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν, ἐνῷ ἐβάδιζε σκότος βαθὺ καὶ ἡ πόλις ἐφαίνετο σιωπηλή

ἔρημος, ὁ Βαράγγιος πληρώσας καὶ ἀποχαιρετίσας τὸν καφεπώλην, ἐξῆλθε, καὶ ἄνευ δυσκολίας ἐπορεύθη εἰς τὴν μικρὰν προκυμαίαν· ἀλλ' εἶδε μὲ λύπην ὅτι Ἕλληνές τινες διεσκέδαζον ἐντὸς μιᾶς λέμβου, καὶ ὅτι μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν, δὲν ἐδύνατο νὰ λάβῃ λέμβον τινὰ πρὸς χρῆσίν του χωρὶς νὰ διεγείρῃ ὑπονοίας. Ἀπεμακρύνθη λοιπὸν καὶ κατέφυγεν ἐντὸς αὐλῆς ἐγκαταλελειμένης οἰκίας, καὶ αὐτοῦ περιέμενε μεθ' ὑπομονῆς, μέχρις οὗ αἱ φωναὶ τῶν Μουεζίνων ἐκ γειτόνος τσαμίου κηρύττουσαι ὅτι εἷς μόνος ὑπάρχει Θεός, καὶ Μωάμεθ ὁ Προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἔλεγον εἰς τὸ « ἔλθετε εἰς προσευχὴν! Προτιμότερον νὰ προσευχεσθε ἢ νὰ κοιμᾶσθε! » καὶ ἐσήμαινεν ὅτι ἦτι μεσάνυκτα. Διότι εἰς τὴν πόλιν ὅπου ὁ ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν διέμενεν, ἡ νυκτερινὴ αὕτη πρόσκλησις τότε μὲν ἐν μέρει νῦν δὲ ἐν γένει ἄχρηστος, ἐγίνετο μετὰ πολλῆς ἀκριβείας. Καταβὰς λοιπὸν ἐκ νέου εἰς τὴν προκυμαίαν παρετήρησεν ὅτι ὅλοι ἀνεχώρησαν, καὶ ὅτι εἰς τὰ πέριξ ἐβασίλευεν ἄκρα ἡσυχία καὶ μοναξία. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ πραγματοποιήσῃ ἄνευ ἀναβολῆς τὸ σχέδιόν του, καὶ ἐνθυμηθεὶς ὅτι πρὸ δύο νυκτῶν ὤθησε πρὸς τὴν θάλασσαν τὴν λέμβον ἥτις ἐκόμισεν αὐτὸν καὶ τὸν Ἐδουάρδον εἰς τὸν πύργον τοῦ Λεάνδρου, ἔλυσε τὸ σχοινίον μικροῦ σκαφιδίου, ἐπέβη ἀτάραχος καὶ προέβη εἰς τὰ πρόσω. Τόσον δὲ ἦτο βαθὺ τὸ σκότος ὥστε μετὰ δυσκολίας διάκρινε τὰ γιγαντιαῖα τείχη τοῦ φρουρίου, ἀνυψούμενα εἰς τὰ ἐρέβη. Ἐπὶ τέλους, ἐπλησίασε καὶ ἡ πρῴρα τῆς λέμβου ἤγγισε τὰς σιδηρᾶς πύλας. Μετὰ τοῦτο ἔφερε τὴν λέμβον εἰς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ ὅπου ὑπῆρχον τὰ κλεῖθρα, καὶ δέσας αὐτὴν ἀσφαλῶς εἰς αὐτὰς τὰς πύλας, δι' ὧν ὁ ποταμὸς ἔρρεεν ἔξω τῆς πόλεως, ἐπήδησε σιωπηλῶς ἐπὶ τῆς προκυμαίας.

Σκαλίζων μὲ τὰς χεῖράς του ἀνεκάλυψε ταχέως τὴν ὀπὴν τῶν κλείθρων, εἰσήγαγε τὸ κλειδίον, ὅπερ προήλειψε μὲ ἔλαιον, ἡ γλῶσσα τοῦ κλείθρου ἐστράφη ἄνευ ταραχῆς καὶ ἠνοίχθη ἡ πύλη. Ἀλλ' ἦσαν αἱ ἄλλαι δυσκολίαι· ἐπιβιβαζόμενος καὶ πάλιν εἰς τὴν λέμβον ἔπρεπε νὰ προχωρήσῃ, ν' ἀνοίξῃ καλῶς τὴν πύλην, καὶ τοῦτο ὑπάρχοντος αὐτόθι ὁρμητικοῦ ρεύματος, ὅπερ ἐχρειάζετο μεγάλην ἐπιτηδειότητα καὶ ἀσυχίαν, ὥστε νὰ μὴ συντριβῇ τὸ ἀκάτιον εἰς τὰς εὐρὰς τῆς ἀψίδος. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ πέσῃ εἰς τὰ βάθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ μετὰ πολὺν κόπον κατορθωσε νὰ ὠθήσῃ τὴν πύλην, καὶ νὰ διαβιβάσῃ τὸ ἀκάτιον ὑπὸ τὴν ἀψίδα. Τούτου γενομένου, κλείσας πλὴν τὴν πύλην εὑρέθη εἰς τὴν καρδίαν τοῦ φρουρίου.

Περιμείνας ἐν τέταρτον περίπου ὥρας ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι οὐδεμία διηγέρθη ὑπόνοια, ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κλοπου του πυρέκβολα καὶ κηρίον, καὶ ἤναψε φῶς, βεβαιος ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἐδύνατο νὰ τὸ ἴδῃ· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἔβλεπέ τις τὸ φῶς ἐκ τῆς ὄψθης, οὐδὲν ἔμελλε μᾶλλον ν' ἀπομακρυνθῇ ἢ νὰ ἐξετάσῃ τὰ ὑπὸ τὴν ἀψίδα συμβαίνοντα. Ἐξετάσας ἀκριβῶς τὴν δίοδον ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ, ἐὰν ἡ δευκλεὶς ἡ εἰς αὐτὸν δοθεῖσα, ἤνοιγε τὴν παράθυραν ἣν εἶχε παρατηρήσει τὴν ἡμέραν. Ἀ-

ν πρὸς αὐτήν, ἀλλ' ἀπήντησεν ἀποσδόκητον δυσκολίαν· δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲν μέρος νὰ δέσῃ τὴν λέμβον του εἴτε πλησίον τοῦ τείχους εἴτε πρὸς τὴν μικρὰν ἀποβάθραν τὴν ἐξέχουσαν κατὰ μέτωπον τῆς θύρας. Ἐν ᾧ δὲ διελογίζετο τίνι τρόπῳ νὰ κατανικήσῃ τὴν δυσκολίαν ταύτην, ἤκουσεν αἴφνης ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀκατανόητον θόρυβον, ὡσεὶ ἀνθρώπων παλαιόντων καὶ ἀπαισίως κραυγαζόντων. Ἔσβεσεν εὐθὺς τὸ φῶς, ἐπήδησεν ἐντὸς τῆς λέμβου καὶ ὤθησεν αὐτὴν πρὸς τὴν πύλην δι' ἧς εἰσῆλθεν· αὐτόθι δὲ σταθεὶς προσεῖχεν ὅπως ἐννοήσῃ ἐὰν ὑπῆρχε πραγματικός τις φόβος. Ἀκολούθως ἤκουσεν ἀνοιγομένην τὴν καταπακτήν, καὶ εἶδεν ἐξελθοῦσαν ἀκτῖνα φωτός· ἦτο δὲ φανερὸν ὅτι ἄνθρωποί τινες ἐπροσπάθουν νὰ ὠθήσωσι διὰ τῆς θύρας αἰχμάλωτόν τινα.

— Τώρα σπρῶξε τον! ἔκραξε φωνή τις ἄνωθεν.

— Τίς ἡ ἀνάγκη ὅλης αὐτῆς τῆς ἀντιστάσεως; εἶπεν ἄλλος.

— Δέσε τὰς χεῖράς του, ἠκούσθη τρίτη φωνή, ἐὰν δὲν τὰς δέσωμεν ποτὲ δὲν θὰ τελειώσωμεν.

Τὸ σχέδιον ἐφάνη ἄξιον παραδοχῆς· διότι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ πάλη ἔλαβεν ἀγριώτερον χαρακτῆρα. Ἀκολούθως ἐφάνη ὅτι κατωρθώθη ἐπὶ τέλους, διότι ἐπῆλθεν αἰφνιδία σιωπή, καὶ ὕστερον ὡς ἀποκαμόντος ἀνθρώπου ἠκούσθη λαλιὰ ἑλληνιστί· « Ἀ! σκυλότουρκοι. Ἐὰν εἶχα καλὸν σπαθίον, καὶ ὀλίγην εὐρυχωρίαν, ἐμανθάνετε εὐθὺς τὴν διαφοράν! »

— Παναγία μου! εἶπεν ὁ Κοντάρης καθ' ἑαυτόν, εἶναι ὁ Στέφανος ὁ Βαράγγιος!

— Τώρα θὰ πάγῃ κάτω εὔκολα· εἶπέ τις τουρκιστί.

— Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρήσῃ! ἀνέκραξεν ὁ Στέφανος, ἐνῷ ἔσυρον αὐτὸν καὶ ἔρριψαν κατακέφαλα διὰ τῆς καταπακτῆς.

— Καλὴν νύκτα! ἔκραξέ τις βαναύσως ἄνωθεν, καὶ ἡ θύρα ἐκλείσθη καὶ τὰ πάντα ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ σκότος. Ὁ Κοντάρης δὲν ἔχασεν οὐδὲ στιγμὴν, ἀλλ' ὤθησεν εὐθὺς τὴν λέμβον πρὸς τὴν θέσιν ὅπου ἔπεσεν ὁ Στέφανος, ὅστις καί τοι δεδεμένος τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἠγωνίζετο ἀναβιβάζων τὸ στῆθος καὶ κλίνων τὸ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τοῦ ὕδατος νὰ πλεύσῃ. Ἡ χεὶρ τοῦ Κο[illegible]ν εὐθὺς τὸν ἥρπασε, καὶ συγχρόνως τῷ εἶπεν [illegible]βύθως· — Μὴ φοβεῖσαι τώρα νὰ πνιγῇς, Στέφαν[illegible].

Ὁ ταλαίπωρος Βαράγγιος συνέβαλεν τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ζωὴ τὸν ἀπεχαιρέτισε διὰ παντός· — Ποῦ εἶμαι [illegible] ἠρώτησε. Ποῖος εἶσαι; αἴσθα[illegible]εἰς ἑαυτὸν ὑπο[illegible]σταζόμενον.

— Εἶμαι ἐγώ, ὁ Γεώργιο[illegible] Κοντάρης. [illegible] χέριά σου δεμένα;

— Ναί.

— Εὐθὺς κόπτω τὸ σχοινίον· ὦ[illegible] πολὺ καλά! τώρα κράτει τὸ [illegible] ν' ἀνάψω φῶς.

— Δι' ὄνομα τῆς Παν[illegible]

— Μὴν ἐρωτᾶς, σ[illegible] μάζων ν' ἀνάψῃ φ[illegible]

λον· δοκίμασε νὰ πλησιάσῃς ἐκεῖ διὰ νὰ σὲ πάρω μέσα, ἐπειδὴ ἐδῶ θ' ἀναποδογυρισθῇ ἡ λέμβος.

Ὁ Στέφανος ἀκολουθήσας τὴν δοθεῖσαν συμβουλὴν εὑρέθη σῶος μετ' ὀλίγον ἐντὸς τοῦ ἀκατίου, καὶ εἶπεν· — Ἐξήγησέ με, ἀδελφὲ, τὸ θαῦμα τοῦτο, πῶς εὑρέθης ἐδῶ;

— Εἶναι ἐκτεταμένη ἱστορία καὶ θὰ τὴν ἀκούσῃς ἄλλοτε, ἀπεκρίθη ὁ Κοντάρης. Μάθε μόνον ὅτι εἶχα τὸ κλειδίον ἐκείνης τῆς πύλης, καὶ ἦλθα ἐδῶ διὰ νὰ δοκιμάσω νὰ βοηθήσω τὸν ἄρχοντα Χρυσολωρᾶν καὶ ὅποιον ἄλλον ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου. Ἀλλὰ πῶς ἦλθες ἐδῶ; καὶ ποῦ εἶναι οἱ λοιποί;

— Διὰ τοὺς λοιποὺς τίποτε δὲν γνωρίζω· ἤμην ὁλομόναχος φυλακισμένος· εἶχα κατορθώσει τὴν δραπέτευσιν τοῦ καλοῦ γερο-Ἐξάρχου καὶ τῆς οἰκογενείας του.

— Ἐδραπέτευσαν λοιπόν; καλὰ μὲ τὸ εἶπαν εἰς τὸ Βουργάζ.

— Δὲν τὸ ἤκουσες, Γεώργιε, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν; ἐδραπέτευσαν ἀλλ' ἐξαναπιάσθησαν αἰχμάλωτοι, καὶ ὁ θάνατός μου ἀπεφασίσθη. Οἱ λοιποὶ σύντροφοί μας, ἀκούω ὅτι πρέπει νὰ ἐκλέξουν ἢ τὸν θάνατον, ἢ νὰ ἐμβοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάνου. Τώρα, εἰπέ με, πῶς ἦλθες ἐδῶ;

Διηγηθεὶς λίαν συντόμως πάντα τὰ περιστατικὰ ὁ Κοντάρης ἐπρόσθεσε· — Τώρα νομίζω ὅτι ἔχω τὸ κλειδίον ἐκείνης τῆς κάτω πύλης, καὶ θὰ τὸ δοκιμάσω. Ἠξεύρεις ποῦ φέρει ἡ πύλη αὐτή;

— Δὲν ἠξεύρω τίποτε διὰ τὸ φρούριον. Μὲ ἔρριψαν εἰς φυλακὴν ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ φρουρίου· ἦλθαν καὶ μ' ἐπῆραν διὰ νὰ μὲ πνίξουν. Τοῦτο μόνον ἠξεύρω.

— Ἂς δοκιμάσωμεν ὅμως, εἶπεν ὁ Κοντάρης. Σὺ κράτει τὴν λέμβον πλησίον, ἐν ᾧ ἐγὼ δοκιμάζω τὸ κλειδίον. — Ἔβαλεν εἰς τὴν ὀπὴν τὸ κλεῖθρον, καὶ χαίρων εἶδεν ὅτι ἡ πύλη ἠνοίχθη· εἶδε δὲ στενὴν ἑλικοειδῆ κλίμακα.

— Τώρα ἠμποροῦμεν νὰ δέσωμεν τὴν λέμβον μας εἰς τὰ κάγκελα τῆς πύλης, εἶπεν ὁ ἀνθυπολοχαγός. Προτήτερα δὲν ἤξευρα ποῦ νὰ τὴν δέσω. Δεθέντος δὲ τοῦ πλοιαρίου, οἱ δύω φίλοι ἀνέβησαν τὴν κλίμακα, προηγουμένου τοῦ Κοντάρη μὲ φῶς. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνέβησαν εἰς περίπου βαθμίδας, ἐστάθησαν ἀπέναντι θύρας κλειούσης λαβίδα ἐξωτερικῶς, ὡσανεὶ ἔπρεπε νὰ ἀνοίγεται ἔξωθεν μόνον. Μόλις δὲ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς λαβίδος καὶ ἠτοιμάζετο νὰ τὴν στρέψῃ, καὶ ὁ Στέφανος, ὢν ὄπισθεν τοῦ, ἔπλωσε τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ φίλου [illegible] ἔδειξε τὸ ἀπέναντι θύρον ὅπου ἐφαίνετο λαμπρὸν [illegible] ἀνθυπολοχαγὸς ἔσβεσεν εὐθὺς τὸ κηρίον του, [illegible] τὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ κλειδ[illegible] ὅτι ὁ θάλαμος ἀνῆκεν εἰς ἀξιωματι[illegible] φορῶν λαμπρὸν ἱματισμὸν Γε[illegible] σίον τραπέζης κρατῶν τὴν κε[illegible] τῶν δύω χειρῶν, ὡσανεὶ ἦτο [illegible] ἕτοιμος νὰ φανῇ εἰς πᾶν [illegible] ὀπισθοδρομήσας ἐξι[illegible] καὶ αὐτός.

Ἰδὼν αὐτὸν προσεκτικῶς διὰ τῆς ὀπῆς εἶπεν· — Ἂς ὁρμήσωμεν κατ' ἐπάνω του· αὐτὸς ἔδωκε τὴν διαταγὴν τοῦ φόνου μου. Ἠμπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς ἐνέχυρον.

— Ὄχι, ὄχι, εἶπεν ὁ Κοντάρης. Θὰ εἶναι ἐδῶ πλησίον φύλακες καὶ θὰ μᾶς συλλάβουν ἀμέσως. Ἂς καταιβῶμεν. Ὁμιλοῦμεν ἀσφαλέστερα κάτω, ἀφοῦ κλείσωμεν τὴν θύραν.

Καταβάντες κάτω καὶ κλείσαντες τὴν θύραν, ἐπέβησαν εἰς τὴν λέμβον. — Στάσου, Στέφανε νὰ κλειδώσω τὴν θύραν διὰ κάθε ἐνδεχόμενον. Μουγυρίζω τὸ κλειδίον καὶ τὸ ἀφίνω ὥστε κανεὶς ἀπέμεσα νὰ μὴν ἠμπορέσῃ ν' ἀνοίξῃ.

Τούτου γενομένου· — Τώρα ἂς ἀνάψω τ κηρίον, Στέφανε, εἶπεν ὁ Κοντάρης, καὶ ἂς παρατηρήσωμεν καλὰ ὅλα τὰ μέρη διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν.

— Μήπως εἶναι ἄλλη θύρα ἐκτὸς αὐτῆς τὴν ὁποίαν ἐκλείσαμεν;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ σύντροφος τοῦ Στεφάνου, εἶμαι ὑπερβέβαιος. Τὰ μέρη ταῦτα ἐπαρατήρτα καὶ μετὰ τὸ μεσημέριον, καὶ προτήτερα ἀκόμη . . . Ἄκουσε! τί εἶναι;

— Τίποτε . . . . δὲν ἤκουσα τίποτε, ἀπεκίθη ὁ Βαράγγιος.

— Μ' ἐφάνη ὅτι κάποιον ἤκουσα νὰ ὁμιλῇ ἀπὸ τὴν καταπακτήν.

— Ἀδύνατον! εἶπεν ὁ Στέφανος. Δὲν πιστεύω νὰ σκοπεύουν νὰ φονεύσουν κανένα ἄλλον ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας.

— Σὲ λέγω ὅτι ἄνοιξαν τὴν καταπακτήν, εἶπεν ὁ Κοντάρης, καὶ διὰ τρίτην φορὰν ἔσβεσε τὸ κηρίον.

Ὀλίγαι στιγμαὶ ἐπέρασαν καὶ ἐβεβαιώθησαν ὅτι τῷ ὄντι ἠνοίχθη ἡ καταπακτή· φωναὶ ἠκούσθησαν ἀλλὰ φῶς δὲν ἐφάνη.

— Πρέπει νὰ εἶδε κάποιος ἀπὸ τὸ φρούριον τὸ φῶς μας, εἶπε κρυφίως ὁ Κοντάρης· ἐπίτηδες στέκονται εἰς τὸ σκότος διὰ νὰ μᾶς ἴδοῦν καλήτερα.

— Πόσον βαθειὰ πηγαίνουν εἰς τὸ νερὸν αἱ πύλαι; ἠρώτησεν ὁ Στέφανος.

— Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βυθισθῶμεν. Ἔμαθα ἡ κοίτη ἐδῶ τοῦ ποταμοῦ εἶναι ὅλη λιθόστρωτη καθὼς καὶ τὰ πλάγια, καὶ ὅτι αἱ πύλαι φθάνουν ἕως κάτω.

— Ἄκουσε! Ἀκούω πολλὰς φωνάς! εἶπεν ὁ Στέφανος. Ἀδύνατον νὰ φύγωμεν!

— Πατάξενον! ἀνεφώνησεν ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ὁμοῦ ἀκούει μία φωνὴ μὲ τὴν ἄλλην. Θὰ ὡρκιζόμουν ὅτι ἡ τελευταία φωνὴ ἦτον τοῦ Ριχάρδου Βυρστὸν καὶ τοῦτο δὲν ἦτον ἀδύνατον.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα, πᾶσα ἀμφιβολία διελύθη διότι ὁ λοχαγὸς ἀπέτεινε τὴν ἐρώτησιν μεθ' ἧς ἐτελειώσαμεν τὸ προηγηθὲν κεφάλαιον· « Ποῖος εἶναι αὐτοῦ; »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Χωρισθεὶς ἀπὸ τοῦ Κοντάρη ὁ χωρικὸς Κύριλλος, μόλις ἔλαβε καιρὸν νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν πυλῶν, αἵτινες, ὡς προείπομεν, ἐκλείοντο δύοντος τοῦ ἡλίου. Ἐξελθὼν δὲ ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ὄνου καὶ ἔσπευδε δρομαίως πρὸς τὴν καλύβην του· ἀλλὰ μετὰ δύω ὥρας, ἃς ἔπρεπε νὰ δαπανήσῃ καθ' ὁδὸν ἐνύκτωσε. Φθάσας δὲ εἰς γνωστὸν μέρος τῆς ὁδοῦ ὅπου ἔμελλε τοεπόμενος νὰ ἴδῃ τὴν καλύβην του, παρετήρησεν ἐξαίφνης περίτρομος ὅτι ἐκαίετο. Κρατήσας δὲ τὸ νωθρὸν κτῆνός του εἶδεν ἐνῷ ἐπήγαινεν ὅτι πέριξ τῆς πυρᾶς ἵσταντο ὀκτὼ ἕως δέκα στρατιῶται. Κυριευθεὶς δὲ ἀπὸ ὑποψίας ἐστράφη φεύγων πρὸς τὰ ὀπίσω· ἀλλ' ἐπαρατηρήθη, καὶ ἤκουσε κραυγάς· « Νά τος Νά τος. » Καὶ πέντε ἢ ἓξ στρατιῶται τρέξαντες τὸν συνέλαβον. Καταβιβάσαντες δὲ αὐτὸν ἐκ τοῦ ὄνου τὸν ἔτυραν κράζοντες καὶ κτυποῦντες πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἀποσπάσματος.

— Ἀπερίτμητε σκύλε! εἶπεν ὁ Ὀθωμανός. Ποῦ κῦρες τὸ ἄλογον τοῦ Ἀγὰ Σελίμ, καὶ ποῦ εἶναι αὐτός;

Ὁ Κύριλλος ἦτον ἀληθὴς Ἕλλην, κατὰ τὴν χειρίστην σημασίαν τῆς λέξεως· ὅσον περισσότερον ὑβρίζετο καὶ ἐδέρετο, τόσον πλέον ἐπροσκύνει τὸν δέροντα αὐτόν.

— Ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθη, δὲν ἠξεύρω ποῖος εἶναι ὁ Ἀγὰς Σελίμ· ἐὰν ἡ ἐνδοξότης σου ἐννοῇ τὸ ἄλογον τὸ ὁποῖον εὑρέθηκεν εἰς τὸν ἀχυρῶνά μου, ἕνας Βαράγγιος μὲ παρήγγειλε νὰ τὸ φυλάξω.

— Σκύλε! λέγεις ψεύματα! εἶπεν ὁ ἀξιωματικός. Χαβίβ, δέσε τον εἰς ἐκεῖνο τὸ δένδρον, καὶ δεῖρέ τον ἕως νὰ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν.

— Ὄχι, τρὶς ἐνδοξότατε ἀφέντη μου! ἀνέκραξεν ὁ Κύριλλος, ὄχι, διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Παναγίας! ὄχι, μὰ τὰ σεβαστὰ γένειά σου, ἀγᾶ μου. Θὰ σὲ εἰπῶ ὅ,τι γνωρίζω διὰ τὸν Βαράγγιον, καὶ ἴσως θὰ εὐχαριστηθῆτε νὰ τὸ μάθετε.

— Στάσου, Χαβίβ, ἂς ἀκούσωμεν τί λέγει ὁ σκύλος. Λέγε, Ναζωραῖε!

— Καὶ ἡ ἐκλαμπρότης σου δὲν θὰ μὲ κακοποιήσῃ ἐὰν εἰπῶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν;

— Θὰ σὲ ρίψω εἰς τὴν φωτιὰν ἐὰν μὲ ζαλίσῃς περισσότερον, σκύλε. Ἰδοὺ ὅλη ἡ εὐχάριστος ἀπάντησις ἣν ἔλαβεν ὁ Κύριλλος. Μετὰ τοῦτο εἶπεν ὅ,τι ἤξευρεν προσθεὶς καὶ ὅ,τι ὑπέθετεν· ὅτι Βαράγγιός τις ἐκοιμήθη εἰς τὴν καλύβην του, μετημφιέσθη ὡς χωρικὸς τὸ πρωΐ, τὸν ἐπλήρωσεν ὅπως τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. ἐφαίνετο ἔχων σχέδιον περὶ τῶν αἰχμαλώτων οἵτινες ἐσχάτως ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον, καὶ τέλος τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον πρὸ τριῶν ὡρῶν.

— Τοῦτο συμφωνεῖ, εἶπέ τις στρατιώτης, μὲ ὅ,τι ἠκούσαμεν διὰ ἕνα μόναχον Βαράγγιον ὁ ὁποῖος ἐπέρασεν ἀπ' ἐδῶ.

— Καὶ συμφωνεῖ καὶ δὲν συμφωνεῖ, εἶπεν ὁ ἀξιωματικός, ἀλλὰ δὲν φαίνεται πιθανόν.

Ὁ Κύριλλος εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μὴ εἴπῃ τίποτε περὶ τῆς ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν ὁ Κοντάρης εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτόν· ἀλλ' ὅτε εἶδεν ὅτι οἱ λόγοι του δὲν ἐπιστεύοντο, ὁ φόβος του ὑπερενίκησε πᾶν ἄλλο αἴσθημα καὶ εἶπεν·

— Ὅτι λέγω τὴν ἀλήθειαν, τοῦτο τὸ γράμμα τὸ μαρτυρεῖ ἂν καὶ δὲν ἠξεύρω νὰ διαβάζω.

— Τί εἶναι αὐτὸ τὸ γράμμα; εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς λαβὼν αὐτὸ ἀνὰ χεῖρας.

— Ὁ Βαράγγιος μὲ τὸ ἔδωκεν, ἀπεκρίθη ὁ Κύριλλος, καὶ μὲ ἐπρόσταξεν ὅτι, ἐὰν δὲν γυρίσῃ ὀπίσω εἰς τρεῖς ἡμέρας, νὰ τὸ ὑπάγω εἰς τὸν Μέγαν Ἀκόλουθον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ νὰ φυλάξω τὸ ἄλογόν του διὰ τὸν κόπον μου.

— Ποῖος ἀπὸ σᾶς διαβάζει ἑλληνικά; ἠρώτησεν ὁ ἀξιωματικός.

— Ἐγὼ διαβάζω ὀλίγον, εἶπεν εἷς τῶν στρατιωτῶν. Καὶ μετά τινος δυσκολίας ἀνέγνω τὰ ἀκόλουθα·

« Πρὸς τὸν ἐνδοξότατον ἱππότην Ἐδουάρδον Δεῦστὼν, Μέγαν Ἀκόλουθον τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ Γεώργιος Κοντάρης χαίρειν.

» Ἔλαβον, τρισένδοξε ἄρχων, εἰδήσεις τοιαύτας περὶ τοῦ ἄρχοντος Χρυσολωρᾶ καὶ τῶν συντρόφων αὐτοῦ, ὥστε ἔκρινα εὔλογον νὰ ἔλθω ἕως ἐδῶ, ἀφ' οὗ μάλιστα ἔτυχον ἀνέλπιστον καὶ παράδοξον συνδρομὴν εἰς τὸ νὰ βοηθήσω αὐτούς. Ἐὰν ὅμως ἡ ἐπιστολή μου αὕτη φθάσῃ εἰς τὰς χεῖράς σου, θὰ κρίνῃς ὅτι τὸ σχέδιόν μου ἀπέτυχε καὶ ἐγὼ πιθανῶς δὲν θὰ ζῶ πλέον.

» Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἐὰν στείλῃς εἰς τὴν Εὐδοκίαν Τομάτη, τὴν ἀρραβωνιστικήν μου, τῆς ὁποίας ἡ μητρικὴ καλύβη εὑρίσκεται μεταξὺ Βουργάζ καὶ Ἐσκὶ Μπαμπὰ, καθὼς ἄλλοτε σοὶ τὸ ἀνέφερα, θέλει σοὶ χορηγήσει ὅσας πληροφορίας ἐπιθυμήσῃς νὰ λάβῃς. Καὶ ἐπειδὴ ἀποθνήσκω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Καίσαρος καὶ διὰ νὰ βοηθήσω φίλον τῆς εὐγενείας σου, τὸν ἄρχοντα Ἐμμανουὴλ, συνιστῶ εἰς τὴν φροντίδα σου ἐκείνην ἥτις θὰ ἦναι χήρα μου, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ ὄνομά μου, καὶ σὲ παρακαλῶ ὅπως μεταφέρῃς τὴν οἰκογένειάν της εἰς τόπον ἀσφαλῆ, καὶ τὴν συνδράμῃς εἰς τὴν δυστυχίαν της. Οὕτω παρακαλῶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν Παναγίαν νὰ σὲ διατηρῶσιν ὑγιῆ.

» Ἐγράφη ἐν Ἀδριανουπόλει, Τετάρτην μετὰ τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, Ἰνδικτιῶνος Η'. »

— Τοῦτο ἐπιβεβαιόνει, εἶπεν ὁ Μουσουλμάνος, ὅ,τι μᾶς εἶπεν ὁ Γραικός. Ἀφήσετέ τον ἐλεύθερον. Κρημνίσου, σκύλε! Ὁ δὲ Κύριλλος περιχαρὴς διότι ἔμεινε κτήτωρ τοῦ ἀξιολόγου δώρου τοῦ Κοντάρη, καὶ ἀμεριμνῶν διὰ τὴν πυρκαϊὰν τῆς καλύβης του, ἐπειδὴ ἐγίνωσκεν ὅτι εἰς τὴν περίχωρον ἐδύνατο νὰ εὕρῃ οὐκ ὀλίγας ἐγκαταλελειμένας, ἔδραμεν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ ἵνα μάθῃ πῶς οἱ Τοῦρκοι ἀνεκάλυψαν τὸν ἵππον.

— Τὸ γράμμα τοῦτο, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς Τοῦρκος, μᾶς λέγει νὰ τρέξωμεν εὐθὺς εἰς Ἀδριανούπολιν. Δέκα ἢ δώδεκα μίλια ἀπέχομεν, καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ κἀμμία συνωμοσία προφθάνομεν νὰ τὴν ἐμποδίσωμεν, ἂν καὶ εἶναι δύσκολον νὰ εἰπῶμεν τί τρέχει.

— Δὲν εἶναι καλὸν, ἠρώτησεν ὁ ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν στρατιώτης, νὰ σταλθοῦν δύω τρεῖς νὰ εὕρουν τὴν κόρην τὴν ὁποίαν ὀνομάζει τὸ γράμμα;

— Ἔχεις δίκαιον, ἀπεκρίθη ὁ ἀρχηγός. Σύ, ὁ Χαβίβ καὶ ὁ Ὀμὰρ τρέξετε ἐκεῖ. Ἰσαλλάχ, θὰ μάθωμεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Ἠμπορεῖτε νὰ κοιμηθῆτε ἀπόψε εἰς τὸ Ἐσκὶ Μπαμπὰ διὰ νὰ ἀναπαυθοῦν καὶ τὰ ἄλογά σας. Οἱ λοιποὶ ἀκολουθήσετέ με εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ἡμεῖς ὅμως δὲν ἔχομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος σκοπὸν, ν' ἀκολουθήσωμεν οὐδένα τούτων· θέλομεν δὲ μεταφέρει ἐκ νέου τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν εἰς ἣν ἤδη δὶς τὸν ἐφέραμεν, καὶ ἐξ ἧς δὶς μετεφέραμεν αὐτὸν εἰς ἄλλας σκηνάς· ἐννοοῦμεν δὲ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ Βυρστώ, βιασθεὶς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἠρώτησε τὰ ὀνόματα τῶν εἰσελθόντων διὰ τῶν πυλῶν τοῦ ποταμοῦ.

Κρίνομεν δὲ καλὸν νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἀφήγησιν πέντε λεπτὰ βραδύτερον τῆς στιγμῆς ἐκείνης· διότι τὰ πέντα ταῦτα λεπτὰ ἐδαπανήθησαν εἰς ἔκπληξιν, εἰς ἀμφιβολίαν μήπως τὰ διατρέξαντα εἶναι ὄνειρον, καὶ εἰς τὴν σκέψιν περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ ἐδύνατο ν' ἀποβῇ εὐκολωτέρα ἡ δραπέτευσις τῶν αἰχμαλώτων.

— Ἰδοὺ ἡ γνώμη μου, εἶπεν ὁ Κοντάρης ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ δωμάτιον τῆς διασκέψεως· νὰ μείνωμεν ἐδῶ ἥσυχοι ἕως τὴν πρωΐαν· δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἐξημερώσῃ. Καὶ τότε ἅμα ἀνοίξουν τὰ πύλας, νὰ παρουσιασθῶμεν εἰς τὴν ἔξω πύλην, καὶ νὰ φανῶμεν ὡς νὰ ἐπεράσαμεν τὴν ἐσωτερικήν. Ἀλλ' ἡ λέμβος μου, ἂν καὶ ἐτόλμησα νὰ λάβω τὴν μεγαλητέραν, δὲν χωρεῖ βεβαίως ἑπτὰ ἀνθρώπους· λοιπὸν πρέπει νὰ σᾶς φέρω εἰς τὴν πόλιν εἰς δύω ταξείδια. Τότε, ἅμα ἐξημερώσῃ, πρέπει νὰ ἔλθετε εἰς τὰς πύλας, καὶ δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ ἐννοήσουν τόσον ἐνωρὶς τὴν φυγήν σας.

— Ὅσον διὰ τὴν ἀλλαγὴν τῶν φορεμάτων, εἶπεν ὁ λοχαγός, ἰδοὺ τί σκέπτομαι. Ὁ Στέφανος εἶναι ὁ μένος ὁ ὁποῖος δὲν πρέπει νὰ φανῇ ὅπως εἶναι. Ἦτον ἐπίσης καλὸν ἐὰν ὁ ἄρχων ἔξαρχος καὶ αἱ κυρίαι ἦσαν ἐνδυμέναι διαφορετικά. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν εἶναι, ὑπάρχουν πολλοὶ Γραικοὶ εὐκατάστατοι εἰς τὴν πόλιν, ἂν καὶ εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ ἀπίστου, καὶ ἠμπορεῖ κάλλιστα νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἕνας ἀπὸ αὐτούς.

— Μὴ χάνωμεν λοιπὸν καιρὸν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἅγ. Δημητρίου, εἶπεν ὁ Κοντάρης, ἤρχισε νὰ χαράζῃ. Γίνομαι λοιπὸν ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας, καὶ τὴν πρώτην φορὰν λαμβάνω τρεῖς ἀπὸ σᾶς, καὶ ὕστερον τοὺς δύω. Αὐτὴν τὴν φορὰν ἂς ἔλθουν αἱ κυρίαι καὶ ὁ Στέφανος.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐτακτοποιήθη οὕτως ἡ ὑπόθεσις, κατέβη διὰ τοῦ σχοινίου μετά τινος δυσκολίας εἰς τὴν λέμβον πρῶτος ὁ Κοντάρης. Οὗτος δὲ βοηθείᾳ τοῦ Στεφάνου, εὐκόλυνε τὴν κάθοδον τῆς Μαρίας Χωνιάτου, καὶ κατόπιν τὴν τῆς Εὐφρασίας. Περιχαρεῖς καὶ φαιδροὶ οἱ δύω κωπηλάται προήλασαν τὴν λέμβον εἰς τὸν ποταμόν. Ὁ Χωνιάτης μετὰ τοῦ λοχαγοῦ ἔμειναν ὀπίσω, καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἔπαλλεν ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ δεύτερος ἔμενεν ἀτάραχος ὡς συνήθως.

— Πρέπει νὰ φροντίσωμεν νὰ προμηθεύσωμεν κάτι διὰ τὸν Στέφανον· τρέχει κίνδυνον νὰ γνωρισθῇ. Ἅμα ἀνοίξουν τὰ ἐργαστήρια θ' ἀγοράσω τι δι' αὐτόν, εἶπεν ὁ Βαράγγος.

— Φοβοῦμαι μήπως μᾶς καταστρέψῃ ὅλους, εἶπεν ὁ Ἔξαρχος.

— Ὄχι αὐτός, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστώ. Νὰ καταστρέψῃ τὸν ἑαυτόν του ἠμπορεῖ, ἀλλὰ ποτὲ ἐκείνους μὲ τοὺς ὁποίους εὑρίσκεται. Ἀπορῶ ὅμως πόσος καιρὸς θὰ περάσῃ πρὶν ἐννοήσουν ὅτι ἐφύγαμεν;

— Ἀλλὰ δὲν νομίζεις ὅτι ἀργοῦν; ἠρώτησεν ὁ Χωνιάτης.

— Μὲ φαίνεται τῷ ὄντι, ἀπεκρίθη ὁ λοχαγός, κάπως ἀργοποροῦν εἰς τὸν δρόμον, ἐκτὸς ἐὰν τοὺς συνέβη κἀνὲν περιστατικὸν δυσάρεστον· ἐξημέρωσεν ἀρκετά.

— Δὲν πιστεύω νὰ τὴν κατορθώσωμεν. . . ἀπεκρίθη ὁ Χωνιάτης ἀπηλπισμένος.

— Μὴ φοβῆσαι. Δὲν νομίζεις ὅτι ὁ σκύλος ὁ δεδεσμοφύλαξ ἦλθε νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ χθὲς πρὸ τῆς δευτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας; Ἔχομεν λοιπὸν ἀκόμη σωστὰς δύω ὥρας καὶ μισήν.

— Ἀλλὰ τὸ φῶς, λοχαγέ! τοῦτο θὰ μᾶς προδώσῃ. Καὶ ἔτριβε τὰς χεῖρας μετ' ἀνησυχίας.

Ὁ Βυρστὼ ἀπεπειρᾶτο μὲν νὰ τὸν καθησυχάσῃ, ἀλλὰ τὸ φῶς προέβαινε τόσον ταχέως, ὥστε τῷ ὄντι ὁ κίνδυνός των ηὐξάνετο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Πάντα τὰ ἐν τῷ θαλάμῳ καθίσταντο ὁρατά.

— Πρέπει νὰ πηδήσωμεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ νὰ κολυμβήσωμεν, εἶπεν ὁ Βυρστὼ τέλος πάντων.

— Λοιπὸν ποτὲ δὲν θὰ ἴδω τὴν ὄχθην! εἶπεν ὁ ἔξαρχος.

— Βάστα τὴν καρδίαν σου καὶ ἔλπιζε. . . Ἀ κύτταξε! τί εἶναι; τί εἶναι τοῦτο;

— Μὰ τὴν Παναγίαν, εἶναι κωπίον, εἶπεν ὁ Χωνιάτης.

— Εἶναι ὁ Κοντάρης, εἶπεν ὁ λοχαγὸς κύπτων καὶ κυττάζων διὰ τῆς καταπακτῆς Γεώργιε! γρήγορα.

Ὁ ἔξαρχος κατεβιβάσθη. — Ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὴν πάθω· εἶπεν ὁ Κοντάρης· ἕνας σκυλότουρκος ἦτον εἰς τὴν προκυμαίαν. Ἀλλὰ νομίζω δὲν εἶναι τίποτε. Οἱ ἄνθρωποί μας εἶναι εἰς τὴν αὐλὴν ἀκατοικήτου οἰκίας. Τώρα, λοχαγέ, κάθησε εἰς τὰ κωπία σου.

Ἡσύχως καὶ ὁμαλῶς τὸ ἐλαφρὸν ἀκάτιον ἔφθασεν εἰς τὴν ὄχθην ἄνευ ὑποψίας.

Ἂς μακρυνθῶμεν ἤδη ἐκ τῆς σκηνῆς ταύτης.

Λαμπρὰ Νοεμβρίου πρωΐα· ὁ οὐρανός, κυανοῦς, ὁ ἀὴρ πνέει βαλσαμώδης· αἱ μέλισσαι βομβίζουσι, τὰ πετεινὰ ψάλλουσιν. Πέριξ τῆς μικρᾶς ἀγροτικῆς ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρχῶν, παρὰ τὴν κώμην Βουργάζ, χριστιανοί τινες χωρικοὶ ἦσαν συνηθροισμένοι. Ἡ ἐκκλησία βαρὺν καὶ ἀψιδωτὸν ἔχουσα θόλον, τρία ἡμικύκλια πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν, καὶ εἰς τὴν δυτικὴν εἴσοδον διηρημένη εἰς τρεῖς ἀψίδας, εἶχε τὸ ἐξωτερικὸν πεποικιλμένον διὰ μωσαϊκοῦ, καὶ ἐσκιάζετο ἐν μέρει ὑπὸ δένδρων ἀειθαλῶν. Πρὸς τὴν μεσημβρινὴν τῆς ἐκ-

κλησίας πλευρὰν ἐφαίνετο τάφος ἀνοικτός, εἰς δὲ τὸ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομήματος ὀλίγοι τινὲς γεωργοὶ συνώδευον νεκροκράββατον. Ἁπλούστατον καὶ ἐξ ἁπλουστάτου ξύλου κατεσκευασμένον τὸ νεκροκράββατον τοῦτο, ἐκοσμεῖτο μόνον ὑπὸ μακροῦ σταυροῦ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐκτεινομένου. Μεταξὺ τῶν ἀκολουθούντων τὴν ἐκφοράν, ἐφαίνετο ἡ Εὐδοκία καὶ ἡ μήτηρ της, καὶ ὁ ἱερεὺς, ἐνδεδυμένος πορφυροῦν φελόνιον, ὅπερ καὶ κατ' ἐκείνην ἔτι τῆς ἐκκλησίας τὴν δουλείαν εἶχέ τινας τιμαλφεῖς λίθους, ἦτο ὁ παππᾶ Δημήτριος. Τὸ νεκροκράββατον ἀπετέθη εἰς τὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας, ὁ διάκονος ἐθυμίασε διὰ τοῦ ἀργυροῦ θυμιατηρίου, καὶ ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἤρχισε. Καὶ ἐκτὸς μὲν ἠκτινοβόλει ὁ ἥλιος, ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ ἔχυνον αἱ λαμπάδες ἱερὰν λάμψιν, καὶ τὸ ᾆσμα τῶν πτηνῶν καὶ ἡ μελῳδία τῆς αὔρας ἀπετέλουν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀκολουθίαν, τὴν μονοτονίαν τῆς ὁποίας διέκοπτεν ἡ φωνὴ τοῦ διακόνου, ἀποτεινομένη πρὸς τοὺς περιεστῶτας καὶ λέγουσα· « Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν ». — Προσέλθετε ! ἔκραξεν ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς ἀσπασθεὶς τὴν πελιδνὴν παρειὰν τοῦ νεκροῦ, νέου μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ ζωηροῦ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἔχοντος ἠλλοιωμένους τοὺς χαρακτῆρας, ὅπως πάντοτε συμβαίνει εἰς τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐκ πληγῶν ξίφους· προσέλθετε ! ἀσπάσθητε τὸν νεκρὸν ἀδελφόν σας. Κατέρχεται εἰς τὸν τάφον, καλύπτεται μὲ πλάκαν, κατοικεῖ εἰς τὸ σκότος καὶ διημερεύει μετὰ τῶν νεκρῶν. Συγγενεῖς καὶ φίλοι εἶναι μακρὰν αὐτοῦ. Παρακαλέσωμεν, ἀδελφοί, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. — Καὶ ἐψάλη τὸ *Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμὸν* κλ.

Ἐνῷ δὲ ἡ μικρὰ συνοδία περιεκύκλου οὕτω τὸ νεκροκράββατον, εὐάριθμοί τινες ἱππεῖς παρετηρήθησαν διαβαίνοντες δρομαίως παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος χωρικοῦ Τομάτη. Οἱ δέκα ἢ δώδεκα στρατιῶται ἐξ ὧν συνέκειτο ἡ συνοδία αὐτὴ, ἐφαίνοντο ὡς τὰ μάλιστα ἀγανακτοῦντες, διότι εὗρον κενὴν τὴν ἀγροτικὴν κατοικίαν, καὶ ἔσπευδον ἐπὶ τὰ πρόσω ὡσανεὶ ἐζήτουν πληροφορίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, περαιωθείσης τῆς νεκρωσίμου τελετῆς, οἱ συνοδεύοντες τὸν νεκρὸν ἐξήρχοντο ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἵνα ἀποθέσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον. Καὶ ἀπέθεσαν αὐτὸν ἀναφωνοῦντος τοῦ παππᾶ-Δημητρίου· « Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀδελφὲ ἡμῶν Ἰωσήφ, αἰωνία σου ἡ μνήμη ! »

Μόλις δ' ἐπρόφερε τὰς τελευταίας λέξεις, καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἱππεῖς ἐπλησίασαν, καὶ πεζεύσαντες εἰσῆλθον ὁρμητικῶς εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἐνῷ οἱ χωρικοὶ διεσκορπίζοντο, συνέλαβον τὴν Εὐδοκίαν καὶ τὸν ἱερέα, καὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς εἴς τι προαύλιον, ἀντικρύζον τὴν μεσημβρινὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησίας. Ἡ μήτηρ τῆς Εὐδοκίας εἶχεν εὐτυχῶς δραπετεύσει.

— Τί σκοπὸν ἔχετε συλλαβόντες ἡμᾶς τοιουτοτρόπως, ἠρώτησε γαληνιαίως ὁ παππᾶ-Δημήτριος, ἐν ᾧ ὑπάρχει εἰρήνη μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Καίσαρος ;

— Δὲν ὑπάρχει ποτὲ εἰρήνη μεταξὺ τοῦ πιστοῦ καὶ τοῦ ἀπίστου, ἀπεκρίθη ὁ ἀρχηγὸς τῆς συνοδίας ὀνομαζόμενος Βαλίδ, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ στρατιώτης ὅστις διηρμήνευσε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κοντάρη πρὸς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρχεν, ἡ προδοσία πρέπει πάντοτε νὰ τιμωρῆται. Ἰδοὺ ἡ ὑπόθεσις· Κόρη, ἕνας Βαράγγιος στρατιώτης, ὀνομαζόμενος Κοντάρης, ἔμεινε χθὲς εἰς τὴν καλύβην τῆς μητρός σου· ἀληθεύει τοῦτο ;

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ εἴπω ψεῦμα· ναὶ ἔμεινεν, ἀπεκρίθη ἡ Εὐδοκία..

— Ποῦ ὑπῆγε ;

Καμμία ἀπάντησις.

— Σ' ἐρωτῶ, κόρη, ποῦ ὑπῆγεν ;

— Δὲν ἔχεις δίκαιον νὰ κάμῃς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, εἶπεν ὁ ἱερεύς.

— Θὰ τὸ ἰδῶμεν, ἀπεκρίθη ὁ Βαλίδ. Κύτταξε τοὺς ἀνθρώπους μου ἐδῶ, κύτταξε καὶ τοὺς χωρικοὺς ἐκεῖ, καὶ κρίνε ἂν ἔχω δίκαιον ἢ ὄχι. Εἰπέ με, κόρη, ποῦ ὑπῆγεν, ἢ καλήτερα ἠξεύρω τοῦτο, ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν. Ἀλλ' εἰπέ με τί σκοπὸν εἶχε καὶ τί τὸν ἐπαρακίνησε νὰ ὑπάγῃ ; Δὲν ἀποκρίνεσαι ; Τώρα λοιπὸν σὲ κάμνω καὶ ἀποκρίνεσαι εὔκολα. Καὶ ἔθεσε τὴν βαρεῖαν χεῖρά του ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς νεάνιδος.

— Ἄκουσε, εἶπεν ὁ παπᾶ-Δημήτριος. Αὐτὴ ἡ κόρη καὶ ἡ μήτηρ της ἐπεριποιήθησαν ἕνα σύντροφόν σας, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε χθές. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνταμοιβὴ ὁποῦ δίδεις εἰς τὴν τόσην καλοσύνην των ;

— Ἕνα σύντροφόν μας ! ἔκραξεν ἀγρίως ὁ Βαλίδ. « Ποῖος ; ἦτον ὁ Ἰσμαήλ ;

— Ναί, αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς.

— Ποῦ εἶναι τὸ σῶμά του ; Πῶς νὰ μάθωμεν ἂν δὲν ἐδολοφονήθη ;

— Σᾶς βεβαιόνω ὅλον τὸ ἐναντίον, εἶπεν ὁ ἱερεὺς ἡσύχως, ἀποκριθεὶς μόνον εἰς τὸ δεύτερον ἐρώτημα.

— Ποῦ εἶναι λοιπὸν τὸ πτῶμά του ; ἠρώτησεν ὁ Βαλίδ.

Στιγμιαῖος δισταγμὸς ἐπεκύρωσε τὰς ὑποψίας τοῦ Τούρκου, ὅστις ἀνέκραξε σύρων τὸ ξίφος του· — Ἄπιστε σκύλε ! λέγε ἢ σ' ἐξαπλόνω ἀμέσως νεκρόν.

— Θὰ ὁμιλήσω ἐλευθέρως, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς. Τὸ σῶμά του εἶναι εἰς τὸ μνῆμα ἐκεῖνο, εἶπε δακτυλοδεικτήσας τὸν τάφον, ὅστις ἦτο εἰσέτι ἀνοικτός. Καὶ εὐθὺς δύο ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἔδραμον ἵνα βεβαιωθῶσι περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τοῦ ἱερέως, ἐν ᾧ ὁ Βαλὶδ ἐξηκολούθησεν· — Εἰς ἐκεῖνο τὸ μνῆμα; Ἀλλὰ δὲν πιστεύω ὅτι θὰ τολμήσῃς νὰ μὲ εἴπῃς ὅτι ἀπέθανε Ναζαραῖος.

— Ἂς ἦναι δοξασμένος ὁ Θεὸς, ἀπέθανε χριστιανός ! ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς.

— Καὶ σὺ, σκύλε, τὸν κατέπεισες ;

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Παπᾶ Δημήτριος.

— Λοιπὸν μόνος σου ἀπεφάσισες τὴν τύχην σου. Λέγει τὴν ἀλήθειαν ὁ Ναζαρηνός ; ἠρώτησε τοὺς ἐπιστρέψαντας στρατιώτας ἐκ τοῦ τάφου.

— Εἶναι ἀληθινὸν ὅτι ὁ Ἰσμαὴλ κεῖται ἐκεῖ· ἀπεκρίθη εἷς ἐξ αὐτῶν.

— Πάρετε ἀμέσως τὸν μουφτὴν, ἔκραξεν ὁ Βαλίδ, καὶ κρεμάσετέ τον εἰς τὴν ἐκκλησίαν του, καὶ

ρίψατε εἰς τὰ σκυλιὰ τὸ πτῶμα τοῦ ἀθλίου ἐκείνου ἀρνισιθρήσκου. Ὄχι . . . σταθῆτε. Κόρη, θὰ μᾶς εἰπῇς τὴν ἀλήθειαν, ναὶ ἢ ὄχι ;

— Ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τοὺς ψεύστας, ἀπεκρίθη ἡ Εὐδοκία τρέμουσα.

— Ὁ Θεὸς ἐνδυναμόνει καὶ σέ, κόρη μου, εἶπεν ὁ ἱερεύς. Κάμε τὸ χρέος σου καὶ ἂς γίνῃ ὅτι γίνῃ.

— Τώρα βλέπομεν, εἶπεν ὁ Βαλίδ. Χαβίβ, κόψε ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ δένδρον ἕνα μακρὺ δυνατὸν κλαδί, καὶ σὺ, Ὀμὰρ, εὕρέ με ἕνα σχοινί. Εἶδα πῶς ὁ Ἀχμὲτ Πασᾶς ἔκαμνε τοὺς βωβοὺς νὰ ὁμιλοῦν, καὶ θὰ δοκιμάσωμεν τὴν ἰδίαν μέθοδον τώρα.

Ἡ δυστυχὴς Εὐδοκία ἔτρεμε καὶ παρ' ὀλίγον νὰ πέσῃ. Τινὲς τῶν περιφερομένων χωρικῶν ἐπλησίασαν ἐκ περιεργείας. Ὁ δὲ ἱερεὺς Δημήτριος σιωπῶν ὡς εἰ προσηύχετο, εἶπεν ἐπὶ τέλους· — Κόρη μου, δὲν ἤκουσές ποτε ποῖον πρέπει νὰ ἐπικαλούμεθα εἰς τοὺς κινδύνους ;

— Ὦ πάτερ, εἶπεν ἡ Εὐδοκία χαμηλῇ τῇ φωνῇ, δὲν γνωρίζεις τὴν ἀδυναμίαν μου!

— Ἐκεῖνος ὅστις σ' ἔπλασεν, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς, ἐκεῖνος θέλει σ' ἐνδυναμώσει. Ὁ ἀποθανὼν ὑπὲρ σοῦ, ἐκεῖνος θέλει σὲ ἀνταμείψει!

— Κάμνει τοῦτο ; ἠρώτησεν ὁ Χαβίβ φέρων τὸν κλάδον.

— Ἀξιόλογον, εἶπεν ὁ Βαλὶδ ἀνελκύσας τὸ γιαταγάνιόν του καὶ κόψας τὰς ἄκρας τοῦ κλάδου. Τώρα πηγαίνετέ την εἰς ἐκεῖνο τὸ δένδρον. Φέρε τὸ σχοινίον, Ὀμάρ.

Ἡ Εὐδοκία ἀπήχθη εἰς τὸ δένδρον, ὁ δὲ Βαλὶδ εἶπε· — Τώρα, δέσετε τὰς χεῖράς της καὶ σύρετέ την ἐπάνω εἰς ἐκεῖνο τὸ κλαδίον. — Ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη ἐνῷ ἀφῆκε κραυγὴν τρόμου ἡ νέα καὶ σιωπηλῶς προσηύχετο ὁ ἱερεύς. Μετὰ τοῦτο ἐνέπηξεν ὁ Βαλὶδ τὸ ξύλον ὄρθιον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκριβῶς ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Εὐδοκίας, καὶ ἐκβαλὼν τὰ σανδάλια αὐτῆς, διέταξε τοὺς στρατιώτας του νὰ καταβιβάσωσιν αὐτὴν ἀπολύοντες τὸ σχοινίον, μέχρις οὗ ὁ μέγας δάκτυλός της ἐγγίσῃ εἰς τὴν ὀξεῖαν ἄκραν τοῦ ξύλου. — Ἀρκεῖ, εἶπε· τώρα δέσετέ το. Ποτὲ γυνὴ δὲν ὑπέφερε τοῦτο διὰ πέντε λεπτά.

— Ἠμπορεῖτε νὰ μὲ κάμετε νὰ ξεψυχήσω, ἔκραξεν ἡ Εὐδοκία, ἐπειδὴ εἶμαι ὅλως διόλου ἀδύνατος, ἀλλὰ νὰ σᾶς ὁμιλήσω ποτέ!

— Περίμενε, εἶπεν ὁ θηριώδης Τοῦρκος.

Καὶ ἐστάθησαν οἱ στρατιῶται περὶ αὐτὴν δύω περίπου λεπτά. Καὶ αἴφνης ἐκ τῶν χειλέων τῆς ταλαιπώρου νέας ἐξῆλθε τοσοῦτον μακρὰ καὶ ὀξεῖα κραυγὴ ἀγωνίας, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ δήμιοί της ἐξεπλάγησαν.

— Ἀξιόλογα, εἶπεν ὁ Βαλὶδ καθήσας ἐπὶ τοῦ χόρτου.

— Ὑπόμεινε ἀκόμη, κόρη μου, εἶπεν ὁ ἱερεὺς, ἂν καὶ δεινότατος εἶναι ὁ πειρασμός.

— Δὲν θὰ τοὺς εἰπῶ τίποτε, ἀπεκρίθη ἀγωνιῶσα ἡ Εὐδοκία· ἀλλ' εὐθὺς ἀφῆκε κραυγὴν πολὺ ὀξυτέραν τῆς πρώτης.

Ὁ παπα-Δημήτριος ἐφάνη ἐπὶ μικρὸν μὴ προσέχων εἰς τὰ γινόμενα, καὶ ὁλόκληρος ἡ προσοχή αὐτοῦ συνεκεντρώθη ἐπὶ πράγματος μόλις φανέντος κατὰ τὸν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Ἀδριανουπόλεως κείμενον λόφον, καὶ συγχρόνως σχεδὸν παρελθόντος. Μετὰ τοῦτο ἀποταθεὶς πρὸς τὴν Εὐδοκίαν, θαυμαζόντων τῶν τε ἀπίστων καὶ τῶν περιϊσταμένων περιέργων χωρικῶν· — Ὁμολόγησε, εἶπε, τὰ πάντα, Εὐδοκία μου!

— Νὰ τὰ εἰπῶ ; . . . νὰ τὰ εἰπῶ ὅλα, πάτερ μου;

— Μὲ τὴν εὐχήν μου, εἰπέ τα, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς.

— Καταιβάσετέ με, καὶ σᾶς τὰ λέγω ὅλα, εἶπεν ἡ Εὐδοκία.

— Καλὰ τὸ ἔλεγα, ἀνεφώνησεν ὁ Τοῦρκος. Καταίβασέ τη, Χαβίβ. Τώρα λοιπὸν, κόρη, λέγε, προσέθηκεν ἀφ' οὗ κατεβιβάσθη καταβεβλημένη ὑπὸ τοῦ πόνου· λέγε, πῶς ἠκολούθησε ;

Καὶ ἤρξατο τοῦ λόγου ἡ Εὐδοκία. . . .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

— Βασιλεῦ, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δε-Ρυστὼν, εἰσελθὼν εἰς τὸν ἰδιαίτερον θάλαμον τοῦ Καίσαρος, μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς προσδιορισθείσης ἡμέρας διὰ τὴν συνέντευξιν τῶν συνωμοτῶν, ἦλθα νὰ λάβω τὰς διαταγὰς τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος.

— Ἀφίνομεν τὰ πάντα εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν πίστιν σου, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος. Διεφύλαξεν τὸ ἡμέτερον στέμμα καὶ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, καὶ καλήτερον ἀφ' ὅ,τι ἔπραξες δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν.

— Βασιλεῦ, ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης εὐαρεστεῖται νὰ ὑπερτιμᾷ τὰς ταπεινὰς ὑπηρεσίας μου. Λυποῦμαι βαθέως διὰ τὸν θάνατον τῶν ἀρίστων ἐκ τῶν συστρατιωτῶν μου, τοῦ Κογτάρη καὶ τοῦ Βυρστώ· αἰωνία των ἡ μνήμη· ἐνεπιστεύθην εἰς αὐτοὺς μέγα ἔργον, ἀλλ' ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης θέλει πάντοτε ἔχει καλοὺς καὶ πιστοὺς ὑπηρέτας.

— Δὲν ἀμφιβάλλομεν περὶ τούτου. Ἀλλὰ μεταχειρίσου ἐπιδέξιον τρόπον πρὸς τοὺς συνωμότας, καὶ ὅσον ἔνεστιν ἀπόκρυψε τὸ ἔγκλημά των. Εἷς ἢ δύω ἐξ αὐτῶν πρέπει ν' ἀπολεσθῶσιν· ἀλλ' οὐδεὶς θέλει ἀποθάνει ἄνευ ἀκριβεστάτης καὶ δικαιοτάτης ἀποδείξεως τῆς ἐνοχῆς. Λυποῦμαι καὶ ἐγὼ διὰ τοὺς ἀνδρείους σου· εἶναι βέβαιος ὁ θάνατος αὐτῶν ;

— Τοιαύτη εἴδησις διεδόθη, καθὼς καὶ διὰ τὸν Χρυσολωρᾶν καὶ τὴν μνηστήν του. Ἔμπορός τις ἐλθὼν ἐξ Ἀδριανουπόλεως παρέστησε τὸν θάνατον βεβαιότατον. Ἔστειλα ἀνθρώπους νὰ μὲ τὸν φέρωσιν, ἀλλ' ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Χαλκηδόνα, καὶ δὲν ἠξεύρω πλέον πῶς νὰ τὸν εὕρω.

— Ὁ Ἄρχων Φραντζῆς θέλει λυπηθῇ ἐγκαρδίως, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος.

— Ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς ἦτον ὡς ἄλλος υἱός του, Βασιλεῦ. Ἀπέθαναν ἐνδόξως, ἐπειδὴ ἀπέ-

θαναν ὑπὲρ πίστεως. Ἀναμφιβόλως θὰ ἔσωζον τὴν ζωήν των ἐὰν ἀπηρνοῦντο τὸν Κύριόν των· καὶ ἤδη μετέβησαν εἰς τὸν χορὸν τῶν μαρτύρων.

— Εἴθε ν' ἀποθάνωμεν καὶ ἡμεῖς ὡς μάρτυρες τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος! εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος· ἀπέθανον ἡρωϊκῶς καὶ ἡ παρθένος ἔδειξε γενναιότητα πολεμιστοῦ. Εἴθε ἡ Παναγία νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὰ ἴχνη των! Ἄρχων Ἀκόλουθε, το τέλος προσεγγίζει.

— Καῖσαρ, δὲν προτίθεμαι ν' ἀπατήσω τὴν Μεγαλειότητά σου· καὶ ἐγὼ φοβοῦμαι ὅτι τὸ τέλος ἐγγίζει. Ἀλλ' ὅμως ἡ μεγάλη αὐτοκρατορία θέλει τελευτήσει ἐνδόξως!

— Εἴθε, εἴθε! Οἱ πεσόντες ὑπὲρ τοῦ Σταυροῦ κατὰ τῆς ἡμισελήνου δὲν ἀπέθανον εἰς μάτην.

Ὅ,τι εἶπε τοῦτο καὶ ἔπραξεν. Οἱ λόγοι ἐφαίνοντο σχεδὸν ὡς πρόρρησις τῶν ἑπομένων στίχων ἀγεννήτου εἰσέτι ποιητοῦ·

« Εἶχον καρδίας ἀνδρῶν ἐλευθέρων καθ' ὅλον τὸν βίον·
Καὶ τὸ ἐλεύθερον αἷμα τὸ βράζον ἐντὸς τῶν φλεβῶν των
Ἔχυσαν οὗτοι σπονδὴν ἱερὰν ὑπὲρ ἐλευθερίας.
Φεῦ! ἂν ἐγίνωσκον ἢ καὶ κατ' ὄναρ ποτὲ ἐθεῶντο,
Ὅτι τὸ μέγα αὐτῶν τοῦ θανάτου παράδειγμα ἦτο
Μάταιον, ἄγονον δόξης εἰς χώραν χηρεύουσαν δόξης,
Κ' οἱ ἐπιζήσαντες, μάρτυρες τόσων μεγάλων μαρτύρων
Ἔμελλον νὰ ἐκφωνήσουν· — Ὦ! θάνατον ἔνδοξον οὗτοι
Ἔλαχον, δοῦλον ἡμεῖς ἃς ἀνύσωμεν ἤδη τὸν βίον. —
Ὦ! μετὰ πόσης αἰσχύνης τὰ πρόσωπ' αὐτῶν ἐν τῇ κόνει
Ἤθελον κρύψει ἀφ' ἧς αἱ μεγάλαι ψυχαί των ἀπῆλθον! »

— Καὶ κατὰ ποίαν ὥραν, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος ἑτοιμαζόμενος ν' ἀποσυρθῇ, προστάζετε νὰ ἐμφανισθῶ ἐνώπιόν σας; ἅμα ὡς ἐκτελεσθῇ ἡ κράτησις τῶν προδοτῶν, ἢ αὔριον;

— Ἀπόψε, Ἄρχων Ἀκόλουθε. Δὲν θὰ κοιμηθῶ.

— Θέλω λοιπὸν καταβάλει πᾶσαν ἐπιμέλειαν. Ὁ Θεὸς νὰ διατηρῇ τὴν ἱερὰν σου Μεγαλειότητα, εἶπε καὶ ἀπῆλθε.

Ἡ διεξαγωγὴ τοῦ ἔργου ἀφέθη εἰς μόνον τὸν Μέγαν Ἀκόλουθον. Ἐπεθύμει μὲν ἴσως νὰ ἀναφέρῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς μόνον τὸν Φραντζῆν, ἀλλ' ὁ Πρωτοβεστιάριος δὲν ἦτο εἰς θέσιν ὅπως δώσῃ συμβουλήν· διότι ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ Χρυσολωρᾶ εἶχε βυθίσει αὐτὸν εἰς βαθεῖαν καὶ ἀκατάσχετον λύπην. Ἀνεμιμνήσκετο τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνεπόλει τὸν Ἐμμανουὴλ αὐτὸν παῖδα ἔτι, ἔφηβον ἡλικιωθέντα εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀγαπώμενον παρ' αὐτοῦ. Πρὸ πάντων δὲ ἀνεπόλει ὅτι ἡ τελευταία συνέντευξις αὐτῶν ἤρξατο μὲν δι' ἐπιπλήξεων παρ' αὐτοῦ, ἔληξε δὲ εἰς βαθυτάτην στενοχωρίαν καὶ λύπην τοῦ εὐγενοῦς νεανίου. Ὁ Φραντζῆς δὲν ἦτο ἥρως, οὐδὲ τοιοῦτον παρεστήσαμεν τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ· ἦτο ἄνθρωπος μὴ δυνάμενος νὰ ἀνυψωθῇ, καὶ ἐὰν ἡ τύχη τῆς πόλεως ἐξηρτᾶτο ἐκ τῶν πράξεών του, ἡ πόλις ἔπιπτεν ἐξόπαντος. Ὅθεν ὁλόκληρος ὁ ἀγὼν ἀνετέθη εἰς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον.

Εἶχε δὲ ἐκτελέσει οὗτος τὰς προπαρασκευὰς αὐτοῦ μετ' ἐπιτηδειότητος καὶ μεγάλης συνέσεως. Μίαν ἑβδομάδα πρὸ τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας Γενουηνσία ναῦς διετάχθη εἰς ἀπόπλουν ὑπὸ τὴν πρόφασιν τοῦ νὰ φέρῃ διαταγὰς εἰς Χῖον. Ὁ κυβερνήτης αὐτῆς εἶχεν ὁδηγίας ἐνσφραγίστους, τὰς ὁποίας ὤφειλε ν' ἀποσφραγίσῃ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μετὰ τὸν ἀπόπλουν. Παρηγγέλλετο δὲ νὰ περιπλέῃ ἐξ κατὰ συνέχειαν ἡμέρας μεταξὺ Καλλιπόλεως καὶ Προποντίδος, καὶ τὴν ἑσπέραν τῆς ἕκτης νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Σηλυβρίαν, ὅπου νὰ περιμείνῃ μέχρις οὗ λάβῃ νέας διαταγὰς παρὰ τοῦ Ἀκολούθου χωρὶς ποτε νὰ ὑπακούσῃ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην, οὔτε καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ πλοίαρχος, οὗ τὸ ὄνομα ἦν Ἀθανάσιος Κορέσσης, εἶχε τὴν θετικὴν παραγγελίαν νὰ μὴ συγκοινωνήσῃ μετὰ τῆς ξηρᾶς. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν συνωμοτῶν ἔμενον οὕτως ἐντελῶς τυφλώττοντες, οὐ μόνον διότι οὔτε κἂν ὑποψία περὶ τῆς συνωμοσίας εἶχε διαδοθῇ, ἀλλὰ καὶ διότι κατ' αὐστηρὰν τοῦ αὐτοκράτορος διαταγήν, οὐδεμία ἐπίδειξις διπλῶν φυλάκων ἢ πρόσθετός τις στρατιωτικὴ ἑτοιμασία ἐγένετο. Ἡ μόνη γενομένη μεταβολή, καὶ αὕτη κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ Μεγάλου Ἀκολούθου, ὑπῆρξε τὸ νὰ σταθμεύσῃ, ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς, καὶ τῶν θυρῶν τοῦ παλατίου κεκλεισμένων, ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα Βαραγγίων ἐνόπλων εἰς τοὺς κήπους τοῦ Κωνσταντίνου, ἵνα ὦσιν ἕτοιμοι ἐν περιπτώσει κατεπειγούσης ἀνάγκης. Ἀλλὰ τοῦτο ἔμεινεν ὅλως μυστικόν.

Ἐξελθὼν τῶν δωμάτων τοῦ αὐτοκράτορος περὶ δείλην, παρέλαβε τέσσαρας ἱππεῖς Βαραγγίους, καὶ διαβὰς τὴν μεσημβρινὴν πύλην τῆς πόλεως ἔφθασε διὰ μιᾶς εἰς Σηλυβρίαν περὶ τὴν ἐννάτην ἑσπερινὴν ὥραν. Ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινὴ, καὶ πάντα ἐφαίνοντο συμβοηθοῦντα τὸ σχέδιόν του. Εἰσελθὼν δὲ δυνάμει τοῦ ἀξιώματός του εἰς τὴν πόλιν, ἀφῆκε τὸν ἵππον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς τὸ φυλακεῖον, καὶ προπορευομένου στρατιώτου μετὰ φανοῦ, ἠρώτησε ποία ἦτο ἡ πρὸς τὸ παράλιον ὁδός.

— Ἠξεύρεις, στρατιῶτα, ἐὰν ἦναι ἀραγμένον ἐκτὸς τῆς πόλεως ἓν μέγα πλοῖον; ἠρώτησεν ἐν ᾧ διήρχοντο διὰ στενῶν καὶ σκοτεινῶν ὁδῶν.

— Μάλιστα, κύριέ μου, ἔφθασεν ἐδῶ μόλις ἤρχισε νὰ νυκτώνῃ. Εἶναι πλοῖον τῆς Γενούης, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν κατασκευήν του. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτον ἀργά, ὁ λιμενάρχης δὲν ἐσυγχώρησε κἀμμίαν λέμβον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ πλοῖον.

— Ἦτον τόσον ἀργά; Ὁδήγησέ με λοιπὸν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ λιμενάρχου. Κατοικεῖ νομίζω πλησίον τῆς προκυμαίας.

— Μάλιστα, ἰδού, ἐκεῖ ὅπου φέγγει τὸ φῶς, εἰς τὸ κάτω πάτωμα.

Ὁ Ἀκόλουθος ἔκρουσε μετά τινος ἀνυπομονησίας διὰ τοῦ ξίφους του τὴν θύραν, καὶ εὐθὺς ἄνθρωπος μικρόσωμος, σοβαρὸς, περίφρων καὶ ἕτοιμος νὰ ἐκχύσῃ τὸν θυμόν του διὰ τὸ ἄκαιρον κρούσιμον τῆς θύρας ἤνοιξεν αὐτήν. Ἀλλ' ἡ ὀργή του μετεβλήθη εἰς ἔκπληξιν ἅμα ὡς εἶδε τὸν κρούσαντα εἰς τὸ κατώφλιον.

— Ὁ Μέγας Ἀκόλουθος! ἀνέκραξεν· ἐξαιτοῦμαι τὴν συγγνώμην τοῦ εὐγενεστάτου Ἄρχοντος ἀκολούθου. Δὲν εἶχα οὐδεμίαν εἴδησιν περὶ τῆς ἐδῶ ἀφίξεως

τῆς ἐκλαμπρότητός σας. Εὐθὺς θέλω θέσει εἰς τὰς διαταγάς σας τὴν ἰδίαν μου λέμβον.

— Σ' εὐχαριστῶ, εἶπεν ὁ Δε-Ῥυστὼν συντόμως· ἀλλὰ παρακαλῶ νὰ ἑτοιμασθῇ ἄνευ ἀναβολῆς, διότι ὁ καιρὸς κατεπείγει.

— Δὲν θέλει ἀργοπορήσει παντελῶς. Δὲν ἐπιθυμεῖτε νὰ ἀναπαυθῆτε ὀλίγον εἰς τὴν πενιχράν μου κατοικίαν ἕως οὗ δώσω τὰς διαταγάς;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Ἀκόλουθος, θέλω σὲ συνοδεύσει, ἐὰν ἀγαπᾷς, δια νὰ μὴ χάσωμεν καιρόν.

Μετ' ὀλίγον τέσσαρες ῥωμαλέοι κωπηλάται ἐκάθησαν εἰς τὰ ἐδώλια, καὶ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ λιμενάρχου καὶ τῶν τεσσάρων Βαραγγίων ἔπλευσε πρὸς τὸ Γενουήνσιον πλοῖον. Ἡ ζοφερὰ θάλασσα ἀνέδιδε φωσφορώδεις λάμψεις, καὶ τὸ σύνθημα *Εἰρήνη* ἦτο δεδομένον εἰς τοὺς φύλακας τῆς προκυμαίας. Μετ' ὀλίγον τὸ μαῦρον σχῆμα τῆς Γενουηνσίας ὁλκάδος διεκρίθη. Ὁ πλοίαρχος Κορέσσης ἦτο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ μόλις ἀκούσας τὸν κτύπον τῶν κωπῶν ἀνέκραξε·

— Τί λέμβος εἶναι αὐτοῦ;

— Ἀπὸ τὴν Σηλυβρίαν, ἀπεκρίθη ὁ λιμενάρχης.

— Καὶ μὲ διαταγάς, πλοίαρχε Κορέσση, προσέθηκεν ὁ ἱππότης.

— Φέρετε φῶς, ἔκραξεν ὁ πλοίαρχος. Ἄρχων Ἀκόλουθε, ποτὲ δὲν ἐπίστευα νὰ λάβω διαταγὰς ἀπόψε.

— Ἔφθασα ὀλίγον ἀργότερα ἀφ' ὅ,τι ὑπέθετα, ἀπεκρίθη ὁ Δε-Ῥυστὼν ἀναβὰς εἰς τὸ κατάστρωμα μετὰ τῶν στρατιωτῶν του. Καλὴν νύκτα, κύριε λιμενάρχα! καλὴν νύκτα, παλληκάρια! Λάβετε τοῦτο διὰ τὸν κόπον σας. Καὶ ἔδωκεν ὑπέρπυρον εἰς ἕνα τῶν κωπηλατῶν.

Ἀπελθούσης τῆς λέμβου πρὸς τὴν ξηράν· —Τι ἄνεμος φυσᾷ; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος.

— Βορειοδυτικός, ἀπεκρίθη ὁ πλοίαρχος.

— Διάταξε λοιπὸν τοὺς ναύτας, ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος ν' ἀνοίξωσι τὰ πανία, καὶ στρέψε πρὸς τὴν Χαλκηδόνα. Μετ' ὀλίγον θὰ μάθῃς τὰ λοιπά.

Μετ' οὐ πολὺ τὸ πλοῖον ἐκινήθη, καὶ ἠροτρία τὰ ζοφερὰ τῆς θαλάσσης κύματα· τὰ ἱστία ἐκολποῦντο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ ἡ ὁλκὰς, καλουμένη *Γρὺψ*, ἐχώρει πρὸς τὴν Προποντίδα. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ κυβερνήτης ἔδωκε τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς, ἐπέστρεψε πλησίον τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου· οὗτος δὲ περιπατῶν μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, διηγήθη αὐτῷ τὰ διατρέχοντα.

— Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ σχέδιόν μου. Ἅμα ὡς φθάσωμεν εἰς ἡμίσεως μιλίου ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ νησίον, ν' ἀράξῃς καὶ νὰ μὲ στείλῃς μὲ τὴν λέμβον σου εἰς τὸ παράλιον. Ἴσως ἐννοήσω τότε καλήτερα τὰ σχέδιά των. Ὕστερον, εἰς τὴν μίαν ὥραν πλησίασε εἰς τὸν Πύργον τοῦ Λεάνδρου καὶ στεῖλε τὴν μεγάλην λέμβον σου διὰ νὰ τοὺς συλλάβῃς.

— Ἐνδέχεται νὰ κινδυνεύσῃς, κύριέ μου, εἶπεν ὁ Κορέσσης.

— Τὸ ἠξεύρω· ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ νὰ ἐπιτύχω· ἔχεις ὅλους τοὺς ἀνθρώπους σου;

— Ἔχω ἑκατὸν στρατιώτας ἐκτὸς τῶν ναυτῶν καὶ τῶν δούλων.

— Δὲν πιστεύω ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν συνωμοτῶν, οἵτινες θὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὴν συνεδρίασιν, νὰ εἶναι ὑπὲρ τοὺς ὀκτὼ ἢ δέκα. Καλὸν ὅμως νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι εἰς κάθε περίστασιν. Δόσε αὐστηρὰς διαταγὰς, ὥστε οἱ συνωμόται νὰ συλληφθῶσι μόνον, καὶ νὰ μὴ βλαφθῶσιν εἰς τὸ παραμικρόν.

Μετά τινα συνομιλίαν περὶ τούτου, ἐφάνησαν μακρὰν τῆς Χαλκηδόνος τὰ φῶτα, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ ὁλκὰς ἐπλησίασε. Μικρὰ λέμβος κατεβιβάσθη, ἔμπειρος ναύτης ἐκάθησεν εἰς τὸ πηδάλιον καὶ οἱ κωπηλάται διετάχθησαν νὰ κωπηλατῶσιν ἡσύχως. Μετὰ δὲ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ἡ λέμβος προσήγγισεν εἰς τὸν Βράχον τοῦ Λεάνδρου χωρὶς νὰ τὴν ἐννοήσωσιν.

— Εἶναι πολὺ ἐνωρὶς, εἶπεν ὁ ἱππότης εἰς τοὺς ναύτας, ἐπιστρέψετε εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εἰπέτε εἰς τὸν πλοίαρχον νὰ ἐνθυμηθῇ τὰς ὁδηγίας του. Μετὰ τὴν διαταγὴν ταύτην ὁ Ἐδουάρδος καὶ οἱ ὀπαδοί του προέβησαν πρὸς τὸ φρούριον, καὶ ἐνέδρευσαν εἰς παλαιωμένην κλίμακα, πλησίον τοῦ τόπου ὅπου οἱ συνωμόται συνεκρότησαν τὴν τελευταίαν συνέντευξιν. Ἡ κλίμαξ ἔφερε πρὸς παλαιὸν παράθυρον περὶ τὸ ὁποῖον ἦσαν διεσκορπισμένα τὰ ἐρείπια αὐτοῦ. Καὶ καταβὰς ὄπισθεν τοῦ παραθύρου τούτου ἐβεβαίωσεν ὅτι ἠδύνατο ν' ἀκροασθῇ πάντα τὰ λεγόμενα καὶ νὰ ἴδῃ, ἐὰν ἐπεθύμει, τὰ πραττόμενα, ἄνευ κινδύνου νὰ παρατηρηθῇ. Ἐπί τινα λοιπὸν ὥραν ὁ ἱππότης καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ περιέμεινον μεθ' ὑπομονῆς, ἢ μᾶλλον μετ' ἀγωνίας, φοβούμενοι μήπως, ἐναντίον τοσούτων προφυλάξεων, ἐδόθη τις εἴδησις εἰς τοὺς συνωμότας. Ἀλλ' ὀλίγας στιγμὰς μετὰ τὸ μεσονύκτιον, παρετήρησαν ὅτι λέμβος ἐπλησίαζεν ἐκ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς, καὶ ὀλισθαίνουσα ἐλαφρῶς ἐπὶ τῶν ὑδάτων προσήγγισεν εἰς τὸ φρούριον, ὅπου κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, ὅτε ἤκμαζεν ἡ Κωνσταντινούπολις, πολλάκις βεβαίως κατέφυγον χάριν τέρψεως οἱ ἕλληνες ἱππόται καὶ οἱ βυζαντινοὶ φιλέρωτες. Εἷς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ Ὀθωμανοὶ ἀποβιβασθέντες συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ δωμάτιον, εἰς ὃ καὶ κατὰ τὴν προλαβοῦσαν συνέντευξιν.

— Ἐνόμιζα ὅτι ἠργοπορήσαμεν, εἶπεν ὁ Ῥεσὶδ Πασσᾶς. Δὲν θὰ ἔχουν βέβαια σκοπὸν οἱ χριστιανοὶ νὰ μᾶς προδώσουν!

— Γνωρίζομεν βαθύτατα τὰ μυστικά των, καὶ ἐὰν τολμήσουν νὰ μᾶς προδώσουν πολλαὶ κεφαλαὶ τρέχουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἐκ μέρους τοῦ Καίσαρός των, εἶπέ τις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σατράπου.

— Ὅλα πηγαίνουν καλὰ ἕως ἐδῶ, εἶπεν ὁ Πασᾶς, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ πάρωμεν ἐλαφρὰ τὸ πρᾶγμα. Χαίρω ὅτι ὁ Σουλτάνος συγκατένευσεν εἰς τὰς προτάσεις. Γνωρίζω καλήτερ' ἀπ' αὐτὸν τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ μ' ὅλον ὅτι ὁ Ἀλλὰχ θὰ συγκατανεύσῃ τέλος πάντων νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν πιστῶν, ὅμως ἕως ἐκείνην τὴν ὥραν πολλαὶ σκηναὶ θὰ κενωθοῦν, καὶ πολλοὶ ἵπποι θὰ μείνουν χωρὶς κυρίους. Ἀλλά... ἄκουσε... δὲν ἔρχονται;

— Κάτι ἤκουσα, ἀλλὰ μ' ἐφάνη ὅτι ἦτον εἰς τὸ φρούριον.

— Ἦτον ἕνας κοῦκος· τὴν ὑστερινὴν φορὰν εἶχα ἰδεῖ ἕνα ἐδῶ, ἐπρόσθεσεν ἄλλος στρατιώτης.

— Ἀλλὰ τώρα εἶμαι βέβαιος ὅτι ἔρχονται, εἶπεν ὁ Πασᾶς.—Καὶ λέμβος προκύψασα ἀπ' ἄρκτου ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἀποβάθραν. Ἐκ τῶν παρατηρήσεων ὅσας ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἠδυνήθη νὰ κάμῃ μεταξὺ τοῦ σκότους, οἱ συνωμόται, εἴτε κατὰ τύχην εἴτε ἐπίτηδες, ἦσαν ἑκατέρωθεν ἕξ· καὶ μεταξὺ τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐλθόντων ἀνεγνώρισε παρευθὺς ἐκ τῶν φωνῶν αὐτῶν, προσαγορευόντων ἀλλήλους, τὸν μοναχὸν Ἰωάσαφ καὶ τὸν Μέγαν Δοῦκα Λεόντιον.

Μετὰ τὰς συνήθεις προσρήσεις, πρῶτος ὁ Ῥεσὶτ Πασᾶς ὡμίλησε· — Σᾶς ἀναγγέλλομεν ὅτι, κατὰ τὴν τελευταίαν συμφωνίαν μας, οἱ σύντροφοί μου καὶ ἐγὼ ἤλθομεν εἰς συνδιάλεξιν μὲ τὸν Σουλτάνον εἰς Ἀδριανούπολιν.—Καὶ ἔπαυσεν ὡς νὰ περιέμενεν ἀπάντησιν.

— Ἐλπίζω εἶπεν ὁ Ἰωάσαφ, ὅτι ἡ ἀπάντησις τοῦ Σουλτάνου θὰ εὐχαριστήσῃ ὅλους μας. Ὁ κίνδυνος τῶν συνεντεύξεων τούτων εἶναι μέγας διὰ ἡμᾶς, ἐνῷ ὑμεῖς δὲν τρέχετε κάνένα. Καὶ ἐὰν ἡ διαπραγμάτευσις ἀποτύχῃ, τότε θὰ μείνωμεν μόνον μὲ τὸν κίνδυνον, ἐνῷ σεῖς θὰ ζητήσετε ἀμοιβὴν ἀπὸ τὸν κύριόν σας.

— Ἡ ἀπόκρισις εἶναι τοιαύτη ὥστε πρέπει νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας σας, εἶπεν ὁ σατράπης, ἐκτὸς ἐὰν μὲ ὅλην τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν σας, εἶστθε ἄνθρωποι παράλογοι.

— Ἡ θέσις μας εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι εἰς τὰς ἐδικάς σας, ἀπεκρίθη ὁ μοναχὸς,καὶ δὲν ἤλθομεν ἐδῶ διὰ ν' ἀκούσωμεν ἀπειλάς. Ἀλλὰ προχώρησε παρακαλῶ, καὶ ἤξευρε κάλλιστα, ὅτι, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἀποβῇ ἡ συνέπεια τῶν νυκτερινῶν τούτων συνομιλιῶν μας, εἶναι ἡ τελευταία φορὰ καθ' ἣν συνερχόμεθα ἐδῶ.

— Διὰ τὴν πρώτην σας λοιπὸν πρότασιν, ἀπεκρίθη ὁ Ῥεσὶτ, δηλαδὴ διὰ τὰς δέκα κυριωτέρας ἐκκλησίας καὶ ὅλα τὰ μοναστήρια, ἀπαντῶ ὅτι σᾶς παραχωροῦνται· ἀλλὰ σᾶς λέγω καθαρὰ ὅτι δὲν ἐδοκιμάσαμεν μικρὰν δυσκολίαν διὰ νὰ πείσωμεν τὸν Σουλτάνον.

— Μὲ φαίνεται ὅτι σεῖς μὲν τὸν ἐσυμβουλεύσατε καὶ αὐτὸς ἔπραξε φρονίμως, εἶπέ τις τῶν μήπω λαλησάντων συνωμοτῶν.

— Γνωρίζεις τὴν φωνὴν ταύτην ; ἐψιθύρισεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος εἰς τὸν πλησίον αὐτοῦ ἱστάμενον στρατιώτην.

— Νομίζω ὅτι δὲν μὲ εἶναι ἄγνωστος.

— Ποῖος εἶναι ;

— Ποῖος στοχάζεσαι ὅτι εἶναι, Ἄρχων Ἀκόλουθε ;

— Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, εἶναι ὁ Νεόφυτος, ὁ μέγας Ἐμίρης. —Τὸν μέγαν Ἐμίρην ὀνομάζομεν σήμερον Ἀρχιναύαρχον.

— Δὲν εἶναι ἀμφιβολία. Ἄκουσε, ὁμιλεῖ πάλιν

— Ἔλα εἰς τὴν δευτέραν μας πρότασιν, Πασᾶ μου, ὁ καιρὸς κατεπείγει.

— Ἡ δευτέρα πρότασις, εἶπεν ἐντόνως ὁ Πασᾶς ἦτον τὰ περὶ τοῦ ἱματισμοῦ τῶν χριστιανῶν.

— Ὅτι ἦτον αὐτὴ τὸ ἐνθυμούμεθα, ὑπέλαβεν ὁ Ἰωάσαφ, ἀλλ' ἐπιθυμοῦμεν νὰ μάθωμεν ἐὰν τὴν δέχεται ὁ Σουλτάνος.

— Εἰς ὅλα συγκατανεύει, ἀπεκρίθη ὁ Πασᾶς, μόνον τὸ νὰ ἱππεύωσιν οἱ Χριστιανοὶ δὲν δέχεται. Διὰ σᾶς ὅμως προσωπικῶς καὶ δι' ὅλους ὅσοι θὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως, θέλει γίνει ἐξαίρεσις· οἱ Μουφτίδες δὲν συγκατανεύουν νὰ δοθῇ εἰς ὅλους ἐν γένει τὸ δικαίωμα τοῦτο.

— Λοιπὸν γνωμοδοτῶ, ἀνέκραξεν ὁ μέγας Ἐμίρης, ὅτι ἡ διαπραγμάτευσις διακόπτεται.

— Σιώπα, σιώπα ! εἶπεν ὁ Λεόντιος, πρὸς τί ἡ διακοπή ; Ἡμεῖς ἐξασφαλίσαμεν τὰ ἰδικά μας δικαιώματα.

— Ναὶ, εἶπέ τις ἄλλος· ἀλλὰ δὲν θὰ εἴπουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι . . . ;

— Ἄρχοντές μου, εἶπεν ὁ Ἰωάσαφ, ἂς ἀφήσωμεν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα τὴν συζήτησιν τῆς προτάσεως ταύτης· διότι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τελευταίας προτάσεως, ἥτις εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα, ἐνδέχεται ν' ἀνατρέψῃ τὰ πάντα. Ἐὰν ἐκείνη παραχωρηθῇ, τότε συζητοῦμεν αὐτήν.

— Ὁ Σουλτάνος, εἶπεν ὁ Ῥεσὶτ, δίδει τὴν συγκατάθεσίν του καὶ διὰ τὸν ὅμηρον τὸν ὁποῖον ζητεῖτε. Ὅθεν, ἐὰν συμφωνῆτε εἰς ὅσα εἶπεν, ὁρκίζομαι εἰς τὸν ἅγιόν μας νόμον, ὅτι δὲν ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ κάμω τὴν παραμικρὰν τροποποίησιν· ἡ ὑπόθεσις εἶναι τελειωμένη, καὶ δὲν πρόκειται ἄλλο παρὰ ν' ἀνταλλάξωμεν ἔγγραφα ἐξασφαλίζοντα καὶ τὰ δύο μέρη.

— Στάσου, εἶπεν ὁ Λεόντιος, τί ἀποκρίνεσαι εἰς τὴν ἰδιαιτέραν μου πρότασιν, ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ παραλάβω εἰς τὴν κατοχήν μου τὴν Θεοδώραν Φραντζῆ ;

— Καθὼς εἶπα καὶ προτήτερα· θὰ γίνῃ καθὼς ἐπιθυμεῖς, ἀπεκρίθη ὁ Ῥεσὶτ Πασᾶς.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἀνυπόμονος ν' ἀκούσῃ πᾶσαν λέξιν τῆς ἀτίμου προτάσεως τοῦ Λεοντίου, ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ συντετριμμένου παραθύρου, καθέτως σχεδὸν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν συνωμοτῶν. Ἡ νὺξ, ὡς προείπομεν, ἦτο ζοφερά· ἀλλ' ὁ βόρειος ἄνεμος ἐκαθάρισε τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῶν συνέφων τὰ ὁποῖα κατεκάλυπτον, ὡς πυκνότατον παραπέτασμα, τὸν λοιπὸν οὐρανόν. Αἰφνιδίως δὲ ἐκ τοῦ βορειοδυτικοῦ μέρους τοῦ ὁρίζοντος, ἐπὶ τῶν λόφων τῆς Ἡρακλείας, ἐφάνη μετέωρον φαεινότατον τετράκις μεγάλον ὡς ἡ σελήνη, διευθυνθὲν πρὸς βορρᾶν βραδέως καὶ μεγαλοπρεπῶς· ἐφάνη ὅτι κατέβαινεν εἰς τὸν ὁρίζοντα πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Κίρπη, ἔνθα διαῤῥαγὲν ἀπετέλεσε κρότον χιλίων κανονίων. Διαρκούσης δὲ τῆς πορείας αὐτοῦ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἔλαμπον, καὶ ἡ λάμψις ὑπερέβαινε καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ἡλίου ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας· οἱ θόλοι τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠστραπηβόλουν, ἡ Χαλκηδὼν ἐφαίνετο ὡς ἐν ἡμέρᾳ, καὶ τρόμος μέγας

κατέλαβε τοὺς συνωμότας καὶ τοὺς ἀπίστους, καὶ αὐτὸν τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον καὶ τοὺς ὀπαδούς του. Ἅμα δὲ ἐκραγέντος τοῦ μετεώρου, οἱ Τοῦρκοι ἔπεσαν πρηνεῖς κατὰ γῆς, οἱ Ἕλληνες ἐσφραγίσθησαν διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ καὶ ἐπεκαλέσθησαν τοὺς ἀναριθμήτους ἁγίους τῆς χώρας αὐτῶν, μόνος δὲ ὁ Ἰωάσαφ ἐλάλησε μετὰ τρεμούσης φωνῆς·

— Καὶ ὁ οὐρανὸς αὐτός, εἶπεν, ἀποστρέφεται τὴν ἄτιμον ταύτην πρότασιν· αὐτὴ ἀρκεῖ νὰ μολύνῃ καὶ τὴν ἁγιωτέραν ὑπόθεσιν. Δὲν θέλω νὰ ἠξεύρω τίποτε.

— Σιώπα! Σιώπα! ἀνέκραξεν ὁ Νεόφυτος. Ὑπάρχουν κατάσκοποι εἰς τὸ φρούριον· τοὺς εἶδα ἐκεῖ εἰς τὸ παράθυρον.

— Εἶναι ἀδύνατον, εἶπεν ὁ Ἰωάσαφ, ὁ φόβος ἐπλάνεσε τὴν φαντασίαν σου.

— Εἶμαι βέβαιος ὅτι κάτι εἶδα, ἀπεκρίθη ὁ μέγας Ἐμίρης. Ὁπωσδήποτε, ἂς ἀνάψωμεν λαμπάδα διὰ νὰ ἴδωμεν.

— Θὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν κλίμακα, ἐψιθύρισεν ὁ ἱππότης πρὸς τοὺς Βαραγγίους. Ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς ἠμπορεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀνάβασιν τοῦ ἐχθροῦ.

— Μὲ τὴν ἄδειάν σου, ἄρχων ἀκόλουθε, εἶπε Βαράγγιός τις, δὲν θὰ ἐμποδίσῃς σὺ τὴν ἀνάβασιν. Εἶσαι ἀναπόφευκτος εἰς τὸ κράτος· ἐγὼ ἐκτελῶ τὸ χρέος τοῦτο. Ἐδῶ, ἄπιστοι σκύλοι καὶ προδόται! ἐκραύγασε, πλησιάσετε ἐὰν θέλετε· εἶσθε χαμένοι ὅπου καὶ ἂν στραφῆτε. Ἔκαμα σημεῖον εἰς τὸ πλοῖον, ἀξιωματικέ μου, προσέθηκε μὲ ταπεινοτέραν φωνήν.

Πανικὸς φόβος κατέλαβε τοὺς ἄλλους. Θεὸς καὶ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο συμμαχήσαντες κατὰ τῶν συνωμοτῶν. Ἐσωρεύθησαν πέριξ τοῦ ὑπηρέτου προσπαθοῦντος ν' ἀνάψῃ φῶς μὲ χεῖρα τρέμουσαν· σπινθῆρες ἐπέτων τῇδε κἀκεῖσε ματαίως, καὶ κατὰ πᾶσαν νέαν σύγκρουσιν ἡ ἀγωνία των ἐπηυξάνετο. Τέλος ἤναψεν ὁ ὑπηρέτης τὴν λαμπάδα, καὶ οἱ γηραιοὶ τοῖχοι ἐφωτίσθησαν.

— Τρεῖς ἢ τέσσαρες εἶναι μόνον, εἶπεν ὁ Ῥεσὶδ Πασσᾶς, ὅστις, ἔχων καθαρωτέραν τὴν συνείδησιν, ἔμενε καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀτάραχος. Ἀκολουθήσετέ με! θὰ λάβετε πλουσίαν ἀμοιβήν! εἶπεν εἰς δύω Γενιτσάρους τρέξαντας ἐκ τοῦ ἀκατίου, δι' ἑκάστην κεφαλήν.

Καὶ ὥρμησε πρὸς τὴν κλίμακα. Ἐδῶ, Ναζαρηνοί, εἶναι βέβαιος ὁ θάνατός σας. Ἐμπρός! ἐμπρός! ἐπάνω των!

Ἀλλ' ὁ Βαράγγιος ἐστάθη τολμηρὸς εἰς τὴν θέσιν του, ἕως οὗ εἷς τῶν Γενιτσάρων τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸν μηρὸν διὰ μαχαίρας καὶ τὸν ἔρριψε κάτω, ὅπου οἱ λοιποὶ τὸν κατεπλήγωσαν. Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἔλαβεν εὐθὺς τὴν θέσιν τοῦ πεσόντος.

— Βοήθεια! βοήθεια! ἐκραύγασεν εἷς τῶν ἐπιζησάντων Βαραγγίων. Βοήθεια! βοήθεια! δι' ἀγάπην Θεοῦ!

Καὶ κτύπος κωπῶν ἠκούσθη. — Τραβιχθῆτε, τραβιχθῆτε, ἔκραξεν ὁ πλοίαρχος Κορέσσης. Καὶ ἀμέσως ἐφάνη γλῶσσα πυρὸς καὶ ἠκούσθη βαρὺς κρότος κανονίου, ἠχήσας ἐκ τῆς Χαλκηδόνος εἰς τὴν Ἄκραν τοῦ Βυζαντίου.

— Εἰς τὰς λέμβους! εἰς τὰς λέμβους! ἐφώνησεν ὁ Ἰωάσαφ. Μᾶς ἐπρόδωκαν.—Καὶ οἱ συνωμόται ἔδραμον εἰς τὴν λέμβον των. Οἱ Τοῦρκοι, ἐν καλῇ τέρᾳ τάξει καὶ μαχόμενοι χεῖρα πρὸς χεῖρα κατὰ τῶν τεσσάρων ἀντιπάλων των ἀπεσύροντο. Εἷς τῶν Βαραγγίων ἐξηπλώθη ἡμιθανὴς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, κτυπηθεὶς ὑπὸ κώπης ἐν ᾧ ἀπεπειρᾶτο νὰ σταματήσῃ τοὺς φυγάδας. Ἕτερος, ἀγχίνους Βρετανός, ἥρπασε τὴν καταπεσοῦσαν ἐν τῇ συμπλοκῇ δᾷδα, καὶ ἐπλησίασεν αὐτὴν εἰς σωρὸν ξηρῶν χόρτων διεσπαρμένων παρὰ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου· ἐντὸς δὲ μιᾶς στιγμῆς τὰ πάντα ἐγένοντο πυρίφλεκτα, καὶ αἱ δύω λέμβοι ἐφαίνοντο καθαρῶς, ἡ μὲν χωροῦσα πρὸς τὴν Χαλκηδόνα, ἡ δὲ πλέουσα πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

— Πλοίαρχε Κορέσση! ἐφώνησεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος. Ἀκολούθει τοὺς Τούρκους, διότι οἱ ἄλλοι εἶναι ἀδύνατον νὰ μᾶς διαφύγουν!—Ὁ πλοίαρχος ἔστρεψεν ἀμέσως τὴν πρῴραν κατ' αὐτῶν, καὶ εἰκοσιτέσσαρες κῶπαι διέσχιζον συγχρόνως τὴν θάλασσαν, ἐνῷ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκωπηλάτουν εἰς μάτην. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα ἀντίστασις κατέστη ἀνωφελής, ὑπετάγησαν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Γενουηνσίου κυβερνήτου.

—Καταδιώξετε τοὺς φυγάδας, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος ἐπιβὰς τῆς λέμβου μετὰ τῶν τριῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, διότι ἐκεῖνος ὅστις εἶχε πληγωθῆ ἦτο μόνον ζωλισμένος. Δὲν ἠμποροῦν νὰ μᾶς διαφύγουν.

Καὶ τῷ ὄντι αἱ ἐκτεθηλυμέναι χεῖρες καὶ καρδίαι τῶν εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἴσχυον ν' ἀντιπαλαίσωσι πρὸς τοὺς ῥωμαλέους βραχίονας καὶ τὴν γενναιότητα τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Βαραγγίων· πλὴν τούτου εἶχον μόνον τέσσαρες κώπας. Εἰδὲ καὶ πολὺ ἠγωνίσθησαν νὰ σωθῶσι, πρὶν ὅμως φθάσωσιν εἰς τὸ ἥμισυ διάστημα τὸ μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Πύργου τοῦ Λεάνδρου, οἱ καταδιώκοντες ἐπλησίασαν τὴν λέμβον των.

— Στραφῆτε κατ' ἐπάνω των! στρέψατε τὴν λέμβον κατ' ἐπάνω των! ἔκραξεν ὁ Ἰωάσαφ. Εἴμεθα ἓξ κατὰ τεσσάρων!

Οἱ συνωμόται ἐστράφησαν καὶ αἱ λέμβοι ἐπλησίασαν ἀλλήλας· ἀλλ' ἡ θάλασσα ἦτο πολὺ τεταραγμένη· κτύποι κατεφέροντο ἑκατέρωθεν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἀμφότερα τὰ μέρη ἐκινδύνευσαν μᾶλλον ἕνεκα τῶν κυμάτων. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους διεκόπη ὁ δρόμος τῶν συνωμοτῶν, καὶ ἐξέλιπε πᾶσα σωτηρίας ἐλπίς.

Ἐν τοσούτῳ ὁ ῥόθος τῶν κωπῶν τοῦ Γενουηνσίου πλοίου ἐκρότει βαρὺς ὄπισθεν αὐτῶν, καὶ ὡς κύων θηρευτικὸς ὥρμα κατὰ τοῦ θύματος. Καὶ ὅτε ἔπεσεν εἰς τὴν λέμβον τῶν φευγόντων ἡ ἁρπάγη τοῦ Γενουήτου, ἀπελπισθεὶς ἀνέκραξεν ὁ Λεόντιος·

— Ἀσφαλίσατε τὴν ζωήν μας καὶ παραδιδόμεθα.

— Δὲν ἀσφαλίζω τίποτε, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Καῖσαρ θελήσῃ νὰ σᾶς εὐσπλαγχνισθῇ, ἀφ' οὗ ζητήσετε τὸ ἔλεός του.

— Παραδοθῆτε, ἢ εὐθὺς σᾶς πυροβολοῦμεν, ἔκραξεν ὁ Κορέσσης.

Καὶ ὑπακούσαντες ἔντρομοι, ὠχροὶ καὶ ἐξουθενωμένοι διετάχθησαν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Κορέσση, ὅπου ἀγαβιβασθέντες, εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου εὗρον τοὺς Τούρκους.

— Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογήσῃ, Ἄρχων ἀκόλουθε! Ἐφέρθης λαμπρῶς καὶ γενναίως, εἶπεν ὁ Κορέσσης.

— Οἱ ἀνδρεῖοί μου Βαράγγιοι ἐξεπλήρωσαν πιστῶς τὰ χρέη των. Ἀλλὰ προχώρει, πλοίαρχε. Ὁ αὐτοκράτωρ πρέπει νὰ μάθῃ ταχέως τὰ διατρέξαντα.

— Μετὰ εἴκοσι λεπτὰ φθάνομεν εἰς τοὺς κήπους τοῦ παλατίου. Εἶδες τὸ μετέωρον, Ἄρχων ἀκόλουθε;

— Τραμερώτερον θέαμα δὲν εἶδα ποτέ μου· αὐτὸ μᾶς ἐπρόδωκε.

— Τὸ ἐσυμπέρανα, θὰ προμηνύῃ μεγάλας μεταβολάς.

— Ἔχεις δίκαιον· τὸ ἐξέλαβα κατ' ἀρχὰς ὡς σημεῖον.

— Καὶ ἐγὼ ὁμοίως, εἶπεν ὁ πλοίαρχος. Ἀλλὰ.. τί σημαίνει τοῦτο;

Κατὰ πρῶτον ἠκούσθη σημαίνων κώδων, μετ' οὐ πολὺ ἄλλος, καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλος. Καὶ μετὰ μικρὸν ἐφάνη ὅτι ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι τῆς βασιλευούσης προσεκάλουν τοὺς πιστούς· φῶτα ἔλαμπον εἰς τὴν ξηράν, μακρὰ γραμμὴ λαμπάδων ἐσχηματίσθη, οἱ ἦχοι τῶν κωδώνων ἔπαυσαν, καὶ μελῳδικαὶ καὶ καθαραὶ φωναὶ μυρίων στομάτων ἀντήχησαν μέχρι τῶν κυμάτων ἀνακράζουσαι *Κύριε ἐλέησον*!

— Διτανεία, ὡς φαίνεται, εἶπεν ὁ Κορέσσης· ἐπεθύμουν νὰ ἤμην παρών. Ποῦ θ' ἀράξωμεν;

— Ὑποκάτω εἰς τοὺς κήπους τοῦ παλατίου, ἀπεκρίθη ὁ Ἀκόλουθος· ἔβγαλέ με ἐκεῖ, καὶ σὲ στέλλω εὐθὺς τὰς διαταγὰς τοῦ Καίσαρος.

Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν παραλίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἀφ' οὗ ὁ χωρικὸς Κύριλλος ἐλυτρώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, παρετήρησε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἀπέβη ἀναιδὴς προδότης. — Ἀλλὰ τί ἠμποροῦσα (μεταχειρίζομαι τὴν πρὸς τὴν σύζυγον ἀπόκρισίν του), νὰ κάμω; δὲν ἐγεννήθηκα διὰ νὰ γίνω μάρτυς.

— Οὔτ' ἐγώ, ἀπεκρίθη ἡ σύζυγός του. Λοιπόν, ἂς πάγωμεν ἥσυχα ἥσυχα εἰς τὴν καλύβην ὅπου ὁ γέρων Κοσμᾶς συνείθιζε νὰ κατοικῇ ἕως οὗ ἐφόνευσαν τὸν υἱόν του. Ἐκεῖ θὰ εὕρωμεν καταφύγιον, εἶμαι βεβαία.

— Δὲν ἠξεύρω, δὲν ἠξεύρω, ψυχή μου, ἀπεκρίθη ὁ σύζυγος. Νὰ· ἐδῶ μέσα ἔχω τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα μὲ ἔδωκεν ἐκεῖνος ὁ στρατιώτης. Ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ Ἅγιος Λουκᾶς, δὲν τὰ εὑρῆκαν οἱ Τοῦρκοι. Ἡ συνείδησίς μου ὅμως μὲ τύπτει ὅτι τὸν ἐπρόδωκα ἢ ὅτι τοὐλάχιστον δὲν τὸν εἰδοποίησα· θὰ γυρίσω ὀπίσω κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἴσως τὸν ἀπαντήσω.

— Ἴσως ἀπαντήσῃς τὸν διάβολον, εἶπεν ἀποτόμως ἡ γυνή. Ἔλα ἐδῶ, ἔλα ἐδῶ. Ἕνας φρόνιμος ἄνθρωπος, Κύριλλέ μου, κάμνει μίαν φορὰν ὅ,τι ἐκάμαμεν ἀπόψε· μόνον ὁ τρελὸς τὸ κάμνει καὶ δευτέραν.

— Ὄχι, ὄχι, θὰ ὑπάγω. Νὰ, πάρε τὰ χρήματα, Δὲν θέλω νὰ εἶμαι προδότης· θὰ ὑπάγω.

Καὶ ἐναντίον τῶν παρακλήσεων, τῶν δακρύων, τῶν ἀπειλῶν καὶ τῶν χλευασμῶν τῆς συζύγου του, ὁ Κύριλλος ἐξῆλθεν οὔσης τῆς νυκτὸς ἱκανῶς προκεχωρημένης. Ἀνεχώρησε δὲ ἔχων ἐλαφρὰν τὴν συνείδησιν, ὡς μέλλων νὰ προσφέρῃ μικρὰν ἀμοιβὴν εἰς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ διὰ τὴν προτέραν ἄτιμον διαγωγήν του. Περὶ τὰ λυκαυγὲς ἔφθασεν εἰς τὴν πύλην, καὶ ἀπεχώρησεν εἰς παρακείμενον τῇ ὁδῷ μικρὸν ἄλσος ἵνα σκεφθῇ περὶ τῆς μελλούσης διαγωγῆς αὐτοῦ, περὶ τοῦ κινδύνου ὃν ἔτρεχεν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν πόλιν, ἐὰν ὁ Κοντάρης θὰ ἐπέστρεφε διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, καὶ περὶ ἄλλων ὁμοίων ἀντικειμένων.

— Ὕστερον ἀπὸ ὅλα, εἶπε καθ' ἑαυτόν, ἴσως ἔπρεπε ν' ἀκούσω τὴν συμβουλὴν τῆς γυναικός μου! Καὶ ὅμως, ποῖος πάλιν μὲ βιάζει νὰ ἐμβῶ εἰς τὴν πόλιν. Ἐνόσῳ εἶμαι ἔξω, εἶμαι ἀρκετὰ ἀσφαλής. Ἀλλ' εἴθε νὰ κάμω κάτι τι δι' ἐκεῖνον τὸν στρατιώτην!

Ἐνῷ δὲ ἀνεπόλει ταῦτα, εἵλκυσε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἱππέων ὁμάς, οἵτινες ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς πόλεως διευθύνοντο πρὸς τὸν λόφον ἔνθα αὐτὸς ἐκάθητο. Καὶ τοι ἐδυσκολεύετο νὰ διακρίνῃ τόσῳ μακρὰν τινὰ τῶν ἱππέων, προησθάνθη, καὶ αὐτὸς ἀγνοῶν διὰ τί, ὅτι ὁ Κοντάρης ἦτο μεταξὺ αὐτῶν· ἀνακαλύψας δὲ ὅτι ἱκανοὶ ἐξ αὐτῶν τοὐλάχιστον ἦσαν Ἕλληνες, ἐξῆλθε πρὸς τὴν ὁδὸν οὕτως ὥστε νὰ τοὺς ἴδῃ διερχομένους. Ἐν ᾧ δὲ ἐπλησίαζον, ἐβεβαιώθη ὅτι εἷς ἐξ αὐτῶν ἦν ὁ Βαράγγιος τὸν ὁποῖον ὡδήγησεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ παρευθὺς ἀπεφάσισε νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς αὐτὸν τὰ διατρέξαντα. Οἱ δὲ ἄλλοι, ἄγνωστοι ἐντελῶς εἰς τὸν Κύριλλον, ἦσαν (περιττὸν σχεδὸν νὰ τὸ εἴπωμεν) ἡ Εὐφρασία, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ὁ Βυρστὼ καὶ ὁ Στέφανος, ὅστις ἔφερε χριστιανοῦ χωρικοῦ ἐνδυμασίαν.

— Εὐγενέστατε ἄρχων, εἶπεν ὁ Κύριλλος ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Κοντάρην, μὲ δίδεις τὴν ἄδειαν νὰ σὲ ὁμιλήσω μίαν στιγμὴν κατὰ μόνας;

— Μὴν ἀργοπορῇς, καλὲ ἄνθρωπε, καιρὸν νὰ χάνωμεν δὲν ἔχομεν. Λοχαγέ, προχώρησε καὶ σὲ προφθάνω.

— Μάθε, εὐγενέστατε, ὅτι ὅταν χθὲς τὸ βράδυ μὲ ἐξεπροβόδισες, ἔβαλα τὰ δυνατά μου καὶ ἔτρεξα εἰς τὴν καλύβην μου. Ὅταν ἔφθασα, εὑρῆκα ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ καταραμένου ἀλόγου σου, οἱ Τοῦρκοι ἔβαλαν φωτιὰν εἰς αὐτὴν, καὶ ἐπρόσμεναν νὰ μὲ πιάσουν. Ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει πῶς ἐγλύτωσα τὴν ζωήν μου, Μ' ἐπῆραν ὅ,τι εἶχα, ὅλα τὰ χρήματά

μου, καὶ τὸ γράμμα τῆς ἐνδοξότητός σου. Τὸ ἄνοιξαν οἱ σκύλοι καὶ τὸ ἐδιάβασαν· ὕστερα ὁ ἀρχηγὸς ἔστειλε δύω ἢ τρεῖς γιενιτσάρους εἰς τὴν καλύβην διὰ τὴν ὁποίαν ἔγραφες, καὶ φοβοῦμαι ὅτι τοὺς ἔστειλεν ὄχι μὲ καλὸν σκοπόν.

— Ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθήσῃ! ἔκραξεν ὁ Βαράγγιος. Λοχαγέ, ἔχω νὰ σὲ εἴπω μίαν λέξιν. Καὶ διηγηθεὶς τὸ συμβὰν εἰς τὸν Βυρστὼ ἠρώτησε· — Τί νὰ κάμωμεν τώρα;

— Δὲν ἠμποροῦμεν ν' ἀφήσωμεν τὴν κυρίαν Χωνιάτου καὶ τὴν θυγατέρα της, οὔτε νὰ ὀλιγοστεύσωμεν τὸν ἀριθμόν μας χωριζόμενοι ἀπ' αὐτούς· πρέπει νὰ προχωρήσουν μαζῆ μας, διότι φοβοῦμαι τὰ χειρότερα ἐὰν μάθουν τὴν ἀλήθειαν.

— Δραμὼν λοιπὸν καὶ πλησιάσας εἰς τὴν συνοδίαν, ἀνέφερε τὰ συμβάντα καὶ διεκοίνωσε τοὺς φόβους του.

— Ὤ! ἂς σώσωμεν τὴν ταλαίπωρον κόρην καὶ τὴν μητέρα της, ἐὰν ἠμποροῦμεν, ἔκραξεν ἡ Εὐφρασία.

— Ἔχομεν ἀρκετὴν ἀνάγκην νὰ τρέξωμεν ἐμπρός, καὶ τὸ νέον τοῦτο περιστατικὸν μᾶς βιάζει νὰ τρέξωμεν περισσότερον, εἶπεν ὁ ἔξαρχος.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἐφώνησεν ὁ Κοντάρης· εἴμεθα σὺ, Ἄρχων, ἐγὼ ὁ Στέφανος καὶ ὁ λοχαγὸς, τοῦ ὁποίου ὁ βραχίων ἀξίζει τέσσαρας Τούρκους. Ἂς μὴ χάνωμεν καιρόν!

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα ὁ Κοντάρης οἱ Τοῦρκοι, χωρὶς ποσῶς νὰ βιάζωνται, ἀνεχώρουν ἐκ τοῦ Βουργάζ, μετὰ τὴν νυκτερινὴν ἀνάπαυσιν, ὅπως εἶχε διατάξει ὁ ἀρχηγός των. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ μὲν ἐπροχώρουν βραδέως, οἱ δὲ περὶ τὸν λοχαγὸν ἔσπευδον δρομαῖοι, οὐδὲν τὸ παράδοξον ἐὰν οὗτοι ἐπροχώρησαν πολὺ πλειότερον, καὶ ἀνεφάνησαν εἰς τὸν λόφον ἐγκαίρως, ὥστε νὰ καταπαύσωσι τὰς βασάνους τῆς Εὐδοκίας.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ ὕψωμα, ὁ Κοντάρης ὅστις ἐχώρει πρὸ τῶν λοιπῶν, θεὶς τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνέκραξεν·

— Ἄ! τί τρέχει αὐτοῦ; Καὶ ἔσυρε τὸ ξίφος, τὸ μόνον ὅπλον του, καὶ ἀκατάσχετος ἔδραμε κάτω τοῦ λόφου.

— Πρέπει νὰ τὸν βοηθήσωμεν, εἶπεν ὁ Βυρστὼ, ἢ ἄλλως εἶναι χαμένος· εἶναι ἓξ ἢ ὀκτὼ Τοῦρκοι. Κυρίαι, προχωρήσετε ὅσον ταχύτερον ἠμπορεῖτε, καὶ μὴν ἔχετε φόβον. Τώρα, ἔξαρχε, Στέφανε, ἐμπρός! Καὶ συγχρόνως κατέβησαν καὶ οἱ τρεῖς.

Καταβαίνοντες δὲ πρὸς τὴν μικρὰν, κοιλάδα δὲν ἔβλεπον πλέον τοὺς ἐναντίους· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εἶδον καθαρῶς τὰ γενόμενα. Ἡ Εὐδοκία ἔκειτο κατὰ γῆς δεδεμένη· ὁ Βαλὶδ ἔκυπτεν ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐφαίνετο προσέχων μεγάλως εἰς ὅσα τῷ ἔλεγεν ἡ Εὐδοκία. Οἱ δὲ λοιποὶ Τοῦρκοι, πεζεύσαντες ἐπίσης ἵσταντο κύκλῳ καὶ ἐκράτουν τὰς ἡνίας τῶν ἵππων αὐτῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ των· δύω δὲ ἐφύλαττον ἐπίσης τὸν ἱερέα Δημήτριον. Ὁ Κοντάρης καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ δὲν ἀπεῖχον οὐδ' ἑκατὸν ὀργυιὰς ὅτε παρετηρήθησαν τὸ πρῶτον. Οἱ Τοῦρκοι συνεταράχθησαν· Ν' ἀναβῶσιν εἰς τοὺς ἵππους; ν' ἀντισταθῶσι; νὰ μείνωσιν; Ἐν τοσούτῳ οἱ Βαράγγιοι εὑρέθησαν ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ὁ Βαλὶδ προέτρεπε τοὺς συντρόφους του νὰ πράξωσι τὸ χρέος των, ὅτε τὸν λόγον αὐτοῦ διέκοψε διὰ παντὸς τὸ μακρὸν ξίφος τοῦ Κοντάρη. Οἱ Γενίτσαροι κατέφερον δύο ἢ τρεῖς πληγὰς, ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ ἀρχηγοῦ των καὶ τὸ αἰφνίδιον τῆς προσβολῆς ἀπενέκρωσε τὸ θάρρος των· ὅθεν ἐντὸς μόλις πέντε λεπτῶν ἐτρόπησαν εἰς φυγὴν, ἀφέντες εἰς τὴν θέσιν τῆς συμπλοκῆς δύω ἐκ τῶν συντρόφων αὐτῶν.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ μὲν Βυρστὼς καὶ ὁ Νικήτας Χωνιάτης ἐπέστρεφον κομίζοντες πρὸς τοὺς φίλους των τὴν χαροποιὰν εἴδησιν τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ κινδύνου, ὁ δὲ Στέφανος ἐλάμβανεν ὅσας ἠδύνατο πληροφορίας ἐκ τῶν συστρωευθέντων χωρικῶν, ὁ Κοντάρης πεζεύσας καὶ γονυπετήσας παρὰ τὴν Εὐδοκίαν, ἠρώτα περιπαθῶς αὐτὴν περὶ τῶν συμβάντων· ἀλλ' ἡ ταλαίπωρος, καταβεβλημένη ὑπὸ τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ τρόμου, μόλις ἐδύνατο νὰ προφέρῃ ὀλίγας λέξεις· ὁ δὲ ἱερεὺς Δημήτριος, ἀφοῦ πρῶτον ἀπέστειλεν ἕνα τῶν παρεστώτων εἰς βοήθειαν τῆς μητρὸς τῆς Εὐδοκίας, διηγήθη τὰ πάντα.—Γιέμου, εἶπεν, ἡ νυμφία σου εἶναι ἡρωΐς· ὅθεν ἀγάπα αὐτὴν κατὰ τὴν ἀξίαν της καὶ θέλεις τὴν καταστήσει ἀληθῶς εὐτυχῆ.

— Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, πάτερ μου, θὰ τὴν ἀγαπῶ βαθύτατα καὶ τρυφερώτατα. Ἀλλὰ τί πρέπει νὰ κάμωμεν τώρα; Νὰ τὴν ἀφήσω ἐδῶ εἶναι ἀδύνατον· οἱ σύντροφοί μου, τοὺς ὁποίους μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐλύτρωσα, πηγαίνουν σπεύδοντες εἰς Κωνσταντινούπολιν· δὲν εἶναι καλήτερον νὰ κάμουν ὅλοι μαζῆ ταξείδιον; Ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ παρευθὺς, διότι χωρὶς ἀμφιβολίαν θὰ μᾶς κυνηγήσουν.

— Μετάφερέ την κατὰ πρῶτον εἰς τὴν καλύβην τῆς μητρός της, ἀπεκρίθη ὁ παπᾶ-Δημήτριος· ἐκεῖ θὰ τὴν ἐπισκεφθῶ, διότι ἔχω μικρὰν ἰδέαν ἰατρικῆς, καὶ σὺ καθ' ὁδὸν μὲ λέγεις τί συνέβη. Παρακίνησε ὅλους τοὺς συντρόφους σου νὰ ὑπάγουν ἐκεῖ, τὰ ἄλογά σας ἔχουν ἀνάγκην ὀλίγης ἀναπαύσεως καὶ τροφῆς, καὶ ὁ καιρὸς δὲν θὰ ἐξοδευθῇ ἀνωφελῶς.

Ἡ συμβουλὴ τοῦ ἱερέως ἐγένετο δεκτή. Ὁ Κοντάρης λαβὼν τὴν Εὐδοκίαν εἰς τὰς ἀγκάλας του ὡς βρέφος, καὶ μετακομίσας αὐτὴν εἰς τὴν καλύβην τῆς μητρός της, τὴν ἀπέθηκεν ἡσύχως εἰς τὴν κλίνην της, καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὴν φιλόστοργον μέριμναν τοῦ ἱερέως καὶ τῆς μητρός της, τὴν ὁποίαν ἀπήντησαν παρὰ τὴν θύραν τῆς καλύβης σχεδὸν παράφρονα.

— Βυρστὼ, εἶπεν ὁ Κοντάρης, εἶμαι γνώμης νὰ διευθυνθῶμεν πρὸς τὴν Βίζαν. Δὲν ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι αὐτὴν τὴν ὥραν οἱ Γενίτσαροι τρέχουν κατόπιν μας· ἴσως καλὸν εἶναι νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ τρέξουν ἐμπρὸς διὰ μίαν ὥραν εἰς τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον συμπεραίνουν ὅτι ἀκολουθοῦμεν καὶ ἡμεῖς.

— Ἡ Βίζα εἶναι πλησιεστέρα τῆς Σηλυβρίας καὶ αὐτῆς τῆς Τσουρλοῦ, εἶπεν ὁ λοχαγός· ὁ δρόμος

ὅμως ὁ ὑποκάτω τῶν Βαλκανίων εἶναι τρομερός.

— Ἴσως εἶναι καλήτερα, ἀπεκρίθη ὁ Κοντάρης. Ὁπωσδήποτε ὅμως δὲν πρέπει ν' ἀργοπορήσωμεν ἐδῶ. Ἂς δώσωμεν εἰς τὴν Εὐδοκίαν μου μισὴν ὥραν, ὅσην ἔχουν ἀνάγκην καὶ οἱ ἵπποι μας, καὶ τότε πρέπει νὰ ἦναι ἑτοίμη· διότι διὰ κάθε ἐνδεχόμενον εἶναι προτιμότερον νὰ τὴν λάβωμεν μαζῆ μας.

— Καὶ τότε ἠμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ, υἱέ μου, ἐπρόσθεσεν ὁ ἱερεύς, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον ἐνῷ ὡμίλει ὁ Κοντάρης, καὶ νὰ ἦναι ἀσφαλής. Κ' ἐγὼ θὰ ἔλθω μαζῆ σας, ἐπειδὴ ἂν καὶ ποτὲ δὲν θ' ἀφήσω τὸ ποίμνιόν μου, στοχάζομαι ὅτι πρὸς σωτηρίαν των καὶ πρὸς ἀσφάλειάν μου χρεωστῶ νὰ ὑπεκφύγω διὰ μερικὸν καιρὸν τοὺς αἱμοβόρους τούτους Τούρκους.

— Ἔλα μαζῆ μας, πάτερ, εἶπεν ἡ Εὐφρασία, ἔχομεν ἀνάγκην τῶν εὐχῶν ἴσως δὲ καὶ τῶν συμβουλῶν σου. Ἀλλὰ . . . ἂς μὴ χάνωμεν καιρὸν ἀνωφελῶς.

— Δὲν θὰ χάσωμεν, κόρη μου ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς. Πηγαίνω εὐθὺς νὰ ζητήσω ἵππον διὰ τὸν ἑαυτόν μου, καὶ μετ' ὀλίγον εἴμεθα ἕτοιμοι. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία νὰ μᾶς προστατεύσουν! διότι εἴμεθα ἐξ ἐκείνων οἵτινες πάσχουν διὰ τὴν ἀγάπην τῆς δικαιοσύνης.

Ἐν τούτοις ὁ δεσμοφύλαξ κατὰ τὴν συνήθη ὥραν ἐπεσκέφθη τὴν φυλακὴν τοῦ λοχαγοῦ καὶ τοῦ Χωνιάτου κομίζων καὶ τὸ πρόγευμά των. Εἰσελθὼν δὲ καὶ ἀφήσας αὐτὸ κατὰ γῆς εἶπεν·

— Ἔ, Βαράγγιε! αὐτὸ εἶναι τὸ τελευταῖον φαγητόν σου, ἐπειδὴ ὁ Σουλτάνος . . . Ἀλλά, τί τρέχει; τί σημαίνει τοῦτο; — Ἔτρεξεν εἰς τὰς κλίνας καὶ εὑρὼν αὐτὰς κενὰς ἀνέκραξε· — Μὰ τὸν Προφήτην! Διάβολοι ἦσαν καὶ ἀνελήφθησαν. Ὁ Ἄλλαχ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὰς μαγείας! Οὔτε τρύπαν βλέπω ἱκανὴν νὰ χωρέσῃ ποντικόν. Αἱ κλειδαρίαι εἶναι ἐντελῶς ἀβίαστοι! — Καὶ ἀφ' οὗ ἐξήτασε λεπτομερῶς καὶ θύραν καὶ παράθυρον καὶ ὀροφήν, ἀπῆλθε τὴν κεφαλὴν ἔχων κεκυφυῖαν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς φυλακῆς ἵνα ἀναγγείλῃ τὸ συμβάν. Ἦτο δὲ οὗτος ὁ στρατιωτικὸς τὸν ὁποῖον ὁ Στέφανος ἠθέλησε νὰ προσβάλῃ τὴν παρελθοῦσαν νύκτα.

— Ἐδραπέτευσαν, λέγεις, καὶ δὲν ἔσπασαν οὔτε θύραν οὔτε παράθυρον; Τί ἀνοησίας μὲ λέγεις; τοιαῦτα μωρολογήματα δὲν περνοῦν σήμερον. Φώναξε δύω ἢ τρεῖς ἄλλους φύλακας, διὰ νὰ ἐξετάσωμεν μαζῆ τὴν ὑπόθεσιν. Μὰ τὸν Προφήτην! ἡ κεφαλή σου τρέχει κίνδυνον ἂν ὁ Σουλτάνος τὸ μάθῃ.

Μεταβάντες δὲ εἰς τὴν φυλακὴν εὗρον τὴν θύραν αὐτῆς ἀνοικτήν, διότι ὁ δεσμοφύλαξ ἀπὸ τὴν παραζάλην του καταβὰς δρομαῖος ἀφῆκε τὴν κλεῖδα ἐπὶ τῆς θύρας.

— Εἶσαι βέβαιος, ἠρώτησεν ἐντόνως ὁ ἀξιωματικός, ὅτι οἱ Ναζωραῖοι δὲν εἶχαν χρυσᾶ κλειδία διὰ νὰ δραπετεύσουν ὅταν ἦλθες νὰ μὲ ὁμιλήσῃς;

— Μὰ τὸν Προφήτην! εἶπεν ὁ δεσμοφύλαξ.

— Ἐξεύρω ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ δραπετεύσουν ἀπὸ τὸ φρούριον, εἶπεν ὁ ἀξιωματικός, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ὀλιγοστεύει τὴν ἐνοχήν σου. Θὰ τὴν πληρώσῃς πολὺ ἀκριβά, ἐὰν . . .

— Κύτταξε, ἐδῶ, ἔκραξεν ἕτερος στρατιώτης. Τί σημαίνει τοῦτο εἰς τὸ πάτωμα; Μὰ τὸν Μωάμεθ! ἐκατασκεύασαν καταπακτὴν, προσέθετο ἀνασύρων τὴν σανίδα μετά τινος δυσκολίας.

— Γρήγορα! γρήγορα! εἰς τὴν κάτω φυλακήν! ἔκραξεν ὁ ἀρχηγός.

Καὶ καταβάντες εὗρον τὸν θάλαμον ὁμοίως κενόν, καὶ παρετήρησαν ὅτι οἱ δραπετεύσαντες εἶχον μεταχειρισθῆ τὸν αὐτὸν ὡς καὶ ἐπάνω τρόπον.

— Τώρα καταλαμβάνω! ἔκραξεν ὁ δεσμοφύλαξ· τὴν περασμένην νύκτα ἐφώναζαν καὶ ἐγόγγυζαν αἱ γυναῖκες διότι, καθὼς ἔλεγαν, κάποιος ἤρχετο ἀπὸ ἐπάνω, καὶ ἐνόμισα . . . .

— Αἱ γυναῖκες! Μὰ τὴν Μαύρην Πέτραν, εἴμεθα ὅλοι χαμένοι, ἐὰν συνέβη τι καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, ἀνέκραξεν ὁ ἀξιωματικός.—Καὶ δραμόντες εἰς τὸ δωμάτιον ἔνθα ἦσαν κεκλεισμέναι, εὗρον καὶ αὐτὸ κενὸν, εἶδον τὴν καταπακτὴν ἀνοικτὴν, καὶ ἤκουσαν τὸν ῥόχθον τοῦ ποταμοῦ.

Ταυτοχρόνως δὲ ἤρξατο νὰ διαδίδεται ταραχὴ ἐν τῷ φρουρίῳ, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀνεκαλύφθη, ὅτι συνένοχος ἢ συνένοχοι εἰσήγαγον λέμβον διὰ τοῦ πυλῶνος τοῦ ποταμοῦ. Καὶ ἐγένοντο μὲν ἔρευναι πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ συμβάντος ἀλλ' εἰς μάτην; Πᾶς ὅστις ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ περιπλακῇ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, κατείχετο ὑπὸ σφοδροτάτου φόβου περὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἀσφαλείας· διότι ὁ Μωάμεθ εἶχεν ἐκφράσει τὸν σκοπὸν νὰ ἐξετάσῃ αὐτοπροσώπως τὸν Βυρστὼ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ συλλάβει μεγίστην ἰδέαν περὶ τῆς ὡραιότητος τῆς Εὐφρασίας Χωνιάτου, ἐξ ὅσων διηγήθη ὁ συλλαβὼν αὐτὴν ἀξιωματικός. Ἡ ταραχὴ ἔφθασεν εἰς ὕψατον βαθμὸν, ὅτε μάλιστα ἦλθον οἱ Γενίτσαροι οἱ συλλαβόντες τὸν Κύριλλον τὴν προτεραίαν, καὶ τὰ πράγματα ἐφάνησαν καθαρώτερα. Ὁποῖον ἦτο τὸ σχέδιον τῆς δραπετεύσεως μόνος ὁ Βαλὶδ τὸ ἔμαθεν ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως τῆς Εὐδοκίας Τομάτου· ἀλλ' ἡ δραπέτευσις αὕτη ἦτο βεβαία, καὶ μικρά τις ἔρευνα ὡδήγησε τοὺς ἀξιωματικοὺς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ φυγάδες ἔλαβον τὴν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁδόν. Πρὸς τούτοις ὁ φύλαξ τῆς πύλης τῆς πόλεως εἶπεν ὅτι, ἅμα ὡς ἠνοίχθησαν αἱ πύλαι, ἔφιπποι Ἕλληνες ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐβάδισαν τοσοῦτον ταχέως, ὥστε διήγειραν τὴν προσοχήν του.

Δὲν ἔμενε λοιπὸν ἄλλο εἰμὴ καταδίωξις· καὶ ἐὰν μὲν ἐπετύγχανεν ἤθελε βεβαίως ἐξιλεώσει τὸν Σουλτάνον· ἐὰν δὲ ἐγίνετο μετὰ δραστηριότητος ἤθελε μετριάσει τὴν ὀργήν του. Ὅθεν ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς πρώτης ἀνακαλύψεως, ἑκατὸν Γενίτσαροι ἔτρεχον πρὸς τὸ Βουργάζ. Ὁδοιπόροι τινὲς τοὺς ἐβεβαίωσαν ὅτι ὀρθῶς ἐχώρουν· καὶ ἐὰν τις ἐκ περιωπῆς ἠδύνατο νὰ παρατηρήσῃ ὁλόκληρον τὴν περίχωρον, ἤθελεν ἰδεῖ ὅτι οἱ Γενίτσαροι, καθ' ἣν ὥραν εἰσήρχοντο εἰς Ἐσκὶ Μπαμπά, ὁ ἱερεὺς Δημήτριος, ὁ Ἐξάρχος μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, οἱ Βαράγγοι, ἡ Εὐδοκία καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ὅλοι ἐνέα, ἐμακρύνοντο ἐκ τῆς καλύβης τὴν ὁποίαν πολλάκις ἀ ε τρέφαμεν.

Ἐν τούτοις, ἀποφασίσας νὰ μὴ ἀφήσῃ οὐδὲν ἀνερεύνητον πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας, ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶν. Ὁ εὐγενὴς οὗτος εἶχε χωρισθῆ ἀπὸ τῶν συντρόφων αὐτοῦ τὴν προτεραίαν νύκτα, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ χαλαρωθῇ εὐκολώτερον ἡ πρὸς τὸν Καίσαρα πίστις αὐτοῦ, καὶ νὰ κατορθωθῇ ἡ μεταβίβασίς του εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει φατριαστῶν. Ἕνεκα τούτου εἶχε τοποθετηθῇ εἰς πολυτελῶς παρεσκευασμένον δῶμα, ὅπου σχεδὸν καὶ τὸ τοῦ Σουλτάνου. Τὰ παραπετάσματα, ἦσαν μεταξωτὰ καὶ μαργαριτοκέντητα, αἱ ἕδραι καὶ αἱ κλίναι ἐξ ἐβένου καὶ ὀστέων ἐλεφαντίνων, αἱ ἑστίαι εἶχον ἀργυροῦς πυροστάτας, καὶ πολυτελέστατοι πολυέλαιοι ἐκρέμαντο ἀπὸ τῆς ὀροφῆς. Πολυτελῆ φαγητὰ καὶ οἶνοι ποικίλοι ἐδίδοντο εἰς τὸν αἰχμάλωτον, ὅστις εἰδοποιηθεὶς ὅτι ἔμελλε τὴν ἐπιοῦσαν νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου, ἠρωτήθη κατὰ ποίαν ὥραν ἐπεθύμει ν' ἀποσυρθῇ πρὸς ἀνάπαυσιν. Δύω δοῦλοι παρέστησαν ὑπηρετοῦντες αὐτὸν εἰς τὸν κοιτῶνα, πολυτελῶς παρεσκευασμένον ὡς καὶ οἱ λοιποὶ θάλαμοι. Ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς ἀποπέμψας αὐτοὺς ἔμεινε μόνος ἵνα μελετήσῃ ἡσύχως τὴν ἀνέλπιστον ταύτην τῆς τύχης μεταβολήν, καὶ ἵνα προσευχηθῇ ὑπὲρ ἐπιτεύξεως τῆς δυσκόλου ἀποπείρας τῶν συναιχμαλώτων αὐτοῦ, καὶ πρὸ πάντων ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Εὐφρασίας.

Ἐκοιμᾶτο εἰσέτι περὶ τὴν πρωΐαν, διότι ὁ κόπος τῆς παρελθούσης νυκτὸς τὸν εἶχε σχεδὸν καταβάλει, ὅτε ἠκούσθη ἐλαφρὸν κτύπημα ἐπὶ τῆς θύρας καὶ φωνὴ ἐξαιτουμένη ἄδειαν εἰσόδου. Μετ' οὐ πολὺ ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς εἰσελθών·

— Ἐλπίζω, εἶπεν, ὅτι θὰ μὲ συγχωρήσῃς, εὐγενέστατε, διότι ἐτάραξα οὕτω τὸν πρωϊνόν ὕπνον σου· ἀλλὰ περιστατικόν τι συμβὰν πρὸ μικροῦ μὲ δικαιολογεῖ.

— Τί συνέβη; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς μετὰ σπουδῆς, ὑπολαβὼν εὐθὺς τὴν ἄωρον ἐπίσκεψιν ὡς συγγενεύουσαν μετὰ τοῦ ἐπιχειρήματος ἐξ οὗ ἀπεχωρίσθη ἀκουσίως.

— Λυποῦμαι φανερόνων σε, εὐγενέστατε, εἶπεν ὁ Τοῦρκος προσχεδιάσας τὴν ἀπάντησιν, ὅτι οἱ σύντροφοί σου ὑπῆρξαν ἔνοχοι τὴν περασμένην νύκτα ὡς προσπαθήσαντες ἀνοήτως νὰ δροπετεύσωσι, καὶ ἐβοηθήθησαν ἀπό τινα ἢ ἀπό τινας ἔξωθεν. Καὶ αὐτοὶ μὲν εὑρίσκονται ὑπὸ κράτησιν, ἀλλ' οἱ συνένοχοι ἐδραπέτευσαν.

— Καλὰ κύριε, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ.

— Ματαίως ἐπροσπάθησα νὰ ἐξιχνιάσω ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους ποῖος ἄρά γε ἦτον ὁ ἄγνωστος συνένοχος. Φοβοῦμαι μήπως ἦτον ἀξιωματικός τις, καὶ εἶμαι ἀνυπόμονος νὰ μάθω τὸ ὄνομά του. Τοὺς ἐφανέρωσα ὅτι τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ λυτρώσωσι τὴν κεφαλήν των εἶναι νὰ εἴπωσιν ὅ,τι ἠξεύρουν.

— Καλὰ κύριε, ἐπανέλαβεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Μὲ λύπην μου ὅμως σὲ λέγω, ὅτι δὲν κατεπείσθησαν. Ἐστοχάσθην λοιπὸν ὅτι, ἐπειδὴ ἀναμφιβόλως ἐπιθυμεῖς τὸ καλόν των, καὶ πιθανῶς γνωρίζεις τὰ σχέδιά των, ἠμπορεῖς νὰ φανῇς πολὺ χρήσιμος εἰς αὐτούς, ἐὰν μὲ εἴπῃς τὸ ὄνομα τοῦ τολμητίου συνενόχου των· καὶ τότε ἴσως γίνῃς αἴτιος τῆς σωτηρίας των.

— Καὶ ἐὰν ἐδυνάμην, ἀπεκρίθη, νὰ γίνω ἔνοχος τοιαύτης αἰσχρᾶς ἀγνωμοσύνης, δὲν θὰ τὸ ἔκαμνα. Σὲ βεβαιῶ ὅμως ὅτι δὲν γνωρίζω ποῖος τοὺς ἐβοήθησεν. Ἠξεύρω ὅτι εἶχαν κατὰ νοῦν νὰ δραπετεύσωσι, καὶ ἤλπιζα ὅτι θὰ ἐπετύγχανον· γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

— Λοιπὸν ἠμπορῶ νὰ εἴπω εἰς τὸν Σουλτάνον ὅτι δὲν γνωρίζεις τίποτε.

— Δὲν στέλλω ἐγὼ εἰς τὸν Σουλτάνον εἴδησιν· ἀλλ' ὅ,τι σὲ εἶπα εἶναι βεβαίως εἰς τὴν ἐξουσίαν σου νὰ τὸ μεταχειρισθῇς ὅπως κρίνεις εὔλογον.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν εἰσῆλθεν ἄλλος ἀξιωματικὸς φέρων τὴν εἴδησιν, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐπληροφορήθη περὶ τῆς δραπετεύσεως τῆς κόρης καὶ τῶν λοιπῶν αἰχμαλώτων.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς ματαίως προσεπάθει νὰ τὸν ἀποστομώσῃ, λέγων· — Σιωπή, σιωπή!

— Ἐδραπέτευσαν; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ἔ; πῶς; ἂν ἐδραπέτευσαν; Ὅλον τὸ φρούριον τὸ ἠξεύρει.

— Εἶναι λοιπὸν ἀνωφελὲς νὰ τὸ ἀρνηθῶμεν πλέον· ἀλλὰ τί λέγει ὁ Σουλτάνος; ἠρώτησεν ὁ ἀξιωματικός.

— Ποτὲ δὲν τὸν εἶδα τόσον ταραγμένον. Πρέπει νὰ ὑπάγῃς εὐθὺς πρὸς αὐτόν.

— Ὁ Ἀλλὰχ νὰ μὲ φυλάξῃ! ἀνεφώνησε περίλυπος ἐνῷ ἀνεχώρει σπεύδων πρὸς τὰ δώματα τοῦ Σουλτάνου.

— Ἂς εἶναι εὐλογημένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων! Ὀλίγον μὲ μέλει τί τύχη μὲ περιμένει, ἐπεφώνησεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Τὸ μέγα μετέωρον, τὸ ὁποῖον ἐπροξένησε βαθυτάτην βαρυθυμίαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διήλασε τὸν οὐρανὸν ἀρκετὰ βραδέως ὥστε πλεῖστοι τῶν κατοίκων τὸ παρετήρησαν, καὶ ἡ ἔκρηξις αὐτοῦ ὑπῆρξε τοσοῦτον βροντώδης, ὥστε καὶ τοὺς νεκροὺς ἠδύνατο νὰ ἐξυπνίσῃ. Θύραι ἠνοίχθησαν καὶ πολλοὶ ἐξῆλθον ἡμίγυμνοι εἰς τὰς ὁδούς· οἱ πατρίκιοι ἐξῆλθον ἐκ τῶν σκιραφείων, οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκ τῶν συστιτίων, καὶ φρίκη καὶ ταραχὴ ἐπεκράτει πανταχοῦ.

— Εἶδες ποτέ σου τοιοῦτον πρᾶγμα; ἠρώτησεν ὁ ἁμαξουργὸς Θεοδόσιος τὸν σύντεκνόν του, κρεωπώλην ὄντα πρός τινα γωνίαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἁγ. Εἰρήνης.

— Καὶ μίαν ἄλλην φορὰν, ἀπεκρίθη αὐτός· ἕνα χρόνον πρὸ τῆς κατηραμένης Συνόδου τῆς Φλωρεντίας.

— Ἀ! ἀ! ἔχεις δίκαιον! ἔκραξεν ὁ κανδηλάπτης Πέτρος. Καὶ ὁ οὐρανὸς αὐτὸς καταδικάζει τὰς μιαρὰς διδασκαλίας τῶν Λατίνων! ὁ Θεὸς νὰ μᾶς

ἐλεήσῃ! ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ἐλεήσῃ! τί ἐζήσαμεν νὰ ἰδῶμεν!

— Ἄτιμοι Ἀζυμῖτοι! κατηραμένοι Ἀατῖνοι οἱ πρεσβεύοντες διπλῆν ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! ἀνέκραξε στενάζων ὁ διδάσκαλος Παττελάριος. Οἱ Τοῦρκοι! οἱ Τοῦρκοι! χιλιάκις καλήτεροι ἀπὸ τὸν Πάπαν.

—Αἴ! γείτονές μου! καὶ αὐτὸ τὸ ἔκτρωμα τῆς κολάσεως, αὐτὸς ὁ καρδινάλιος Ἰσίδωρος θὰ λειτουργήσῃ τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν! προσέθηκεν ὁ κρεωπώλης.

— Ὁ Θεὸς καὶ ὅλοι οἱ Ἅγιοι νὰ μὴν τὸ δώσουν! Προτιμότερα εἶναι εἴκοσι τοιαῦτα μετέωρα! ἐπεφώνησεν ὁ Πέτρος.

Ὁ κώδων τῆς ἁγ. Εἰρήνης ἀντήχησε μεγαλοφόρως, καὶ ταυτοχρόνως ὑπηρέται ἐκ τῶν ἀνακτόρων ἦλθε κράζων· —Τόπον, τόπον, καλοὶ ἄνθρωποι! Ὁ Πανιερώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος θέλει ὑπάγει ἀμέσως ἐν λιτανείᾳ ἀπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς τὸν Πύργον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν προστασίαν τῆς ὑπερμάχου Παναγίας, καὶ ὁ κραταιότατος αὐτοκράτωρ θέλει περιπατήσει μὲ γυμνοὺς πόδας.

Καὶ μεγαλοπρεπὴς λιτανεία ἐπέρασε μετὰ ἡμίσειαν ὥραν διὰ τῆς πλατείας τῆς ἁγίας Σοφίας. Κατὰ μέτωπον αὐτῆς κρατοῦντες λαμπάδας καὶ σταυροὺς ἤρχοντο οἱ ὑπηρέται τῆς ἐκκλησίας, καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν εὐγενῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς μητροπόλεως· μετὰ τούτους ἤρχοντο οἱ διάκονοι τῶν ἀναριθμήτων ἐκκλησιῶν ἀνὰ δύω, σείοντες τὰ ἀργυρᾶ θυμιατήρια, ὁ εὐώδης τῶν ὁποίων λίβανος ἀνήρχετο εἰς οὐρανούς. Ἔπειτα οἱ ἱερεῖς φοροῦντες πολυτελῆ ἄμφια, καὶ ὅσοι ἐπίσκοποι εὑρίσκοντο εἰς τὴν βασιλεύουσαν, μετ' αὐτοὺς ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδόνος, σεβάσμιος γέρων, ἡ λευκὴ τοῦ ὁποίου γενειὰς ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τοῦ μανδύου του, καὶ παρ' αὐτὸν, ἀλλ' ὀλίγον ὀπίσω πρὸς δεξιὰ, ὁ Καῖσαρ, γυμνόπους καὶ ἐνδεδυμένος ὡς ἰδιώτης.

Ἡ λιτανεία ἐχώρει μελαγχολικῶς καὶ σοβαρῶς, ἐν μέσῳ τοῦ σκότους καὶ τῆς νυκτερινῆς ἡσυχίας. Ἤδη δὲ ἐπλησίαζον εἰς τὸ τέρμα, τὸν πύργον τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου θέλομεν γράψει ἱκανὰ ὅταν φθάσωμεν εἰς τὴν μεγάλην πολιορκίαν, ὅτε ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δε Ῥυστὼν, διασχίσας τὸ πλῆθος ἦλθε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ κλίνας τὸ γόνυ εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ ὀλίγας λέξεις πρὸς αὐτόν.

— Μήτηρ Θεοῦ, σ' εὐχαριστῶ! ἀνεφώνησεν ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος. Πανιερώτατε δέσποτα, ὁ Θεὸς εἰσακούει τῶν δεήσεών σου. Ἂς τεθῶσιν ὑπὸ ἀσφαλῆ κράτησιν, κύριε Ἀκόλουθε. Κύριοι, προβαίνετε. — Καὶ ἐπροχώρησεν ἡ λιτανεία.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἐπέστρεψεν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ διέταξεν ὅπως οἱ αἰχμάλωτοι μεταφερθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς τ' ἀνάκτορα. Καὶ οἱ μὲν Ὀθωμανοὶ ἐκλείσθησαν ὁμοῦ παρὰ τὸ φυλακεῖον τῶν Βαραγγίων, τοῦ Ῥεσὶδ πασᾶ λαβόντος ἀπάλφγον εἰς τὸν βαθμὸν αὐτοῦ περιποίησιν· οἱ δὲ χριστιανοὶ ἠσφαλίσθησαν ἕκαστος χωριστὰ εἰς ἰδιαίτερα δωμάτια, δοθείσης διαταγῆς ἵνα μὴ συγκοινωνήσωσι πρὸ τῆς δίκης.

Μεταξὺ δὲ τῶν προδότων οἱ διασημότεροι ἦσαν ὁ Μέγας Δοὺξ Λεόντιος, ὁ Ἐμίρης Νεόφυτος καὶ ὁ μοναχὸς Ἰωάσαφ. Οἱ δὲ ἕτεροι τρεῖς ἦσαν ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐγχωρίου στρατοῦ καὶ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Μεγάλου Δομεστίχου (α). Ὁ Φραντζῆς προσεκλήθη εἰς τ' ἀνάκτορα, συνεπείᾳ διαταγῆς τοῦ Καίσαρος, καὶ ὁ Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Στουδίου ἐκαλέσθη βιαίως ἐκ τῆς λιτανείας, διότι εἰς ὑπόθεσιν τόσω συνεχομένην μὲ τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας, ὁποία ἦτο ἡ σύλληψις τοῦ Ἰωάσαφ, ἦτο ἀσύνετον νὰ ἐνεργήσωσιν ἄνευ τῆς συνδρομῆς αὐτῆς. Ἦλθον λοιπὸν καὶ οἱ δύο καὶ ἐπερίμενον τὸν αὐτοκράτορα ἕως οὗ ἐπανέλθῃ ἐκ τῆς λιτανείας περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ἐν τοσούτῳ ὁ Μέγας Ἀκόλουθος συνδιελέγετο μετ' αὐτῶν.

Εἰσελθόντες εἰς τὸν θάλαμον ἔνθα ὁ Παλαιολόγος ἔμελλε νὰ ἐξετάσῃ τὰ κατὰ τὴν συνωμοσίαν, εὗρον αὐτὸν ὠχρὸν καὶ ἀγωνιῶντα· διότι, ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν ἐξαιρέσεων, δὲν ἐγνώριζε πλέον εἰς τίνα τῶν διεφθαρμένων αὐλικῶν του ἔπρεπε νὰ ἐμπιστευθῇ. Εἰς ἐξ ἐκείνων εἰς οὓς ἠδύνατο νὰ ἐμπιστευθῇ ἀδιστάκτως, ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς, ἦν αἰχμάλωτος· ὁ Μέγας Δοὺξ ἀπεδείχθη προδότης· ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἦτο ἀλλοδαπὸς, καὶ ὁ Φραντζῆς, ὁ ἐξαιρετότερος τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ συμβούλων, ἦτο βεβυθισμένος εἰς τοσαύτην λύπην, ὥστε ἐλάχιστον συνετέλει εἰς ἐφεύρεσιν θεραπείας κατὰ νόσου ἀθεραπεύτου. Δύω γραμματεῖς ἦσαν παρόντες μεθ' ἑνὸς ἢ δύω θεραπόντων τοῦ Καίσαρος καὶ ἰσχυρὰ φρουρὰ Βαραγγίων ἵστατο παρὰ τὴν θύραν· διότι ὁ Παλαιολόγος ἐπεθύμει νὰ γίνῃ ἡ ἀνάκρισις ὅσον ἔνεστι μυστική.

— Πανοσιώτατε, εἶπεν εἰς τὸν Ἀρχιμανδρίτην, μετὰ λύπης πληροφορούμεθα ὅτι σπουδαιοτάτη καὶ καταφανεστάτη προδοσία ἐγένετο ὑφ' ἑνὸς τῶν μοναχῶν σας, ἀνδρὸς, ὡς μανθάνομεν, λογίου καὶ, ὡς μαρτυροῦμεν, ἐπιτηδείου ἱεροκήρυκος, ὀνομαζομένου Ἰωάσαφ· ἀλλὰ τρέφοντες μέγα σέβας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἧς εἶμαι υἱὸς ἀνάξιος, εἰ καὶ φέρομεν ἐπὶ κεφαλῆς στέμμα μονάρχου, δὲν θέλομεν, πρὶν ἀκούσωμεν καὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην, νὰ διατάξωμεν τὴν καταδίκην καὶ τιμωρίαν του. Τὴν μαρτυρίαν, ἐφ' ἧς ἡ κατηγορία βασίζεται, ἀκούσαντες, θέλετε κρίνει ὅπως καὶ ἡμεῖς.

— Ἀκουσα ἤδη, Μεγαλειότατε, τὴν μαρτυρίαν, ἀπεκρίθη περίλυπος ὁ γέρων, καὶ φρονῶ αὐτὴν καταπειστικήν. Ὁ καλόγηρος Ἰωάσαφ εἶναι ἄξιος θανάτου. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι ὁ Καῖσαρ ἐν πρώτοις, ἕνεκα τοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν σεβασμοῦ, καὶ δεύτερον ἕ-

---

(α) Ἤτοι ἀρχιστρατήγου. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐπλάσθη ἐπὶ Ἡρακλείου· ἦτο δὲ μᾶλλον ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι, ὁ δὲ ἔχων αὐτὸ ἐβάσταζεν ἐν ὥρᾳ τελετῆς τὸ ξίφος τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ὁ Μέγας Πρωτοστάτωρ ἐξετέλει τὸ καθῆκον τοῦτο.

νεκα τοῦ Ἀγγελικοῦ σχήματος τοῦ ἐνόχου, θέλει εὐδοκήσῃ νὰ καταδικάσῃ αὐτὸν εἰς δεσμὰ διὰ βίου.

— Ἄναξ, εἶπεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος, ἐξ ὅσων εἶδον καὶ ἤκουσα, ὁ μοναχὸς Ἰωάσαφ εἶναι ὁ πρωταίτιος, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τῆς συνωμοσίας. Σκεφθῆτε λοιπὸν, πῶς οἱ λοιποὶ πρέπει νὰ τιμωρηθῶσιν, ἐὰν αὐτὸς διαφύγῃ τὴν πρέπουσαν ποινήν· ἡ δὲ πανοσιότης σας, σεβάσμιε γέρων, θέλει νομίζω μᾶλλον εὐχαριστηθῆ, ἐὰν διὰ δικαίας ποινῆς ἐλευθερωθῇ ἡ ἐκκλησία σου ἐκ τοιούτου ὀνείδους. —Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, ὡς λατῖνος, ἐθεώρει τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια μετὰ προλήψεως, καὶ δὲν ἐπεθύμει νὰ τὰ ἴδῃ ἄσυλα κακούργων.

— Εἶχον τὴν βεβαιότητα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρχιμανδρίτης πικρῶς, ὅτι ἡ γνώμη μου δὲν θὰ ἤρεσκεν εἰς τὸν Μέγαν Ἀκόλουθον. Ἀλλ' ἱκετεύω τὴν Μεγαλειότητά σου νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ἄκρα δικαιοσύνη δὲν εἶναι πάντοτε φρόνησις, καὶ ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν ἐποχὴν, ὅτε γίνονται προσπάθειαι περὶ ἑνώσεως τῶν δύω ἐκκλησιῶν, τῆς Μεγαλειότητός σου ἡ εἰλικρινὴς εὐλάβεια πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν διαφιλονικεῖται παρά τινων. Καὶ ἐγὼ μὲν δὲν εἶμαι τῆς αὐτῆς γνώμης, ὁμιλῶ ὅμως ἐξ ὅσων ἤκουσα παρ' ἐκείνων οἵτινες εἶναι οἰκεῖοι τοῦ λαοῦ, καὶ πιθανὸν ἡ κεφαλικὴ καταδίκη τοῦ Ἰωάσαφ νὰ μὴν ἐλαττώσῃ τὰς δυσαρέστους φήμας.

— Πανοσιώτατε, ἀπεκριθη ὁ Κωνσταντῖνος ἀξιοπρεπῶς, πᾶν τὸ ἀληθῶς δίκαιον εἶναι καὶ ἀληθῶς καθῆκον. Δὲν θέλομεν ποτὲ παρεκκλίνει τῶν ἡμετέρων καθηκόντων, οὔτε ἀποτραπῆ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν ἢ ἀποπλανηθῆ ἕνεκα τῆς γνώμης τοῦ λαοῦ. Καθὼς ὅμως προείπομεν, ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ πράξωμεν ὑπὲρ τοιούτου ὀνομαστοῦ κληρικοῦ ἀδελφοῦ τῶν ἐν τῷ Στουδίῳ, δὲν θέλομεν τὸ παραλείψει. Συνηγορεῖ δὲ ὑπὲρ τοῦ μοναχοῦ τούτου καὶ ἡ ἀντίστασίς του κατὰ τοῦ ἀτίμου ὅρου τοῦ ἀφορῶντος τὴν Θεοδώραν Φραντζῆ.

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἀτομικοὶ λόγοι εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. Ἐὰν νομίσω ὅτι πρέπει ν' ἀποθάνῃ διὰ τὸ καλὸν τοῦ κράτους, θέλω τὸν καταδικάσει εἰς θάνατον, καὶ ἂς ὡμίλησε τρὶς ὑπὲρ τῆς θυγατρός μου. Ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν γενικὴν κατάστασιν τῆς ἐπικρατείας, τήν τε ἀνάγκην τῆς εἰρηνοποιήσεως, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς μὴ δημοσιεύσεως τῆς συνωμοσίας ταύτης καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς μερικότητας, ἔχω τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ λαὸς δὲν θέλει ἐκτιμήσει ἀρκούντως τὸ κακούργημα τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ὅτι θέλει τὸν θεωρήσει ὡς μάρτυρα κατὰ τῆς ἑνώσεως, φρονῶ ὅτι ἀντὶ τῆς θανατικῆς καταδίκης προτιμότερα τὰ διὰ βίου δεσμά. Ὄχι ὅμως εἰς τὸ Στούδιον, ἀλλ' εἰς ὁποίαν εἱρκτὴν ἡ φρόνησις τοῦ Καίσαρος κρίνῃ κατάλληλον.

— Θέλομεν ἀκολουθήσει τὴν γνώμην σου, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος· φύσει ἀγαπῶμεν τὴν ἐπιείκειαν. Ἐὰν ἐκεῖνος ὅστις κατεπάτησε τὸν θάνατον συνεχώρησεν ἡμᾶς, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ συγχωρῶμεν.

— Ἐκτὸς ὅταν ἡ συγχώρησις τοῦ ἐνόχου βλάπτῃ τὸν ἀθῶον, προσέθηκεν ὁ Φραντζῆς. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οὐδεὶς τῶν παρόντων θέλει συμβουλεύσει τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπιεικείας καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συνωμοτῶν. Ὁ Μέγας Δοὺξ καὶ ὁ Ἐμίρης ὀφείλουσι ν' ἀποθάνωσιν ἀναμφιβόλως καὶ ἂν ἄγγελος συνηγορήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν· οἱ δὲ λοιποὶ πρέπει ν' ἀσφαλίσωσι μόνον τὴν ζωήν των, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ ὁμολογήσωσιν ὅ,τι γινώσκουσι περὶ τῆς προδοσίας.

— Ἔστω, εἶπεν ὁ Παλαιολόγος. Ἐρωτῶ ἤδη πῶς πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν τοὺς Τούρκους;

Τὴν αὐτὴν στιγμὴν Βαράγγιος λοχίας κρούσας τὴν θύραν ἐδήλωσεν ὅτι ὁ ἱππότης Δε-Ῥυστὼν ζητεῖται ἔξω διὰ σπουδαίαν ὑπόθεσιν. Ὁ ἱππότης λαβὼν τὴν ἄδειαν τοῦ αὐτοκράτορος ἐξῆλθεν εἰς τὸν προθάλαμον, ὅπου ἐκπεπληγμένος καὶ περιχαρὴς εὗρε τὸν Κοντάρην καὶ τὸν Βυρστώ.

— Δόξα τῷ Θεῷ! ἀνεφώνησεν. Εἴχομεν μάθει ὅτι ἐφονεύθητε ὅλοι σας. Ποῦ εἶναι οἱ σύντροφοί σας καὶ ὁ Ἄρχων Χρυσολωρᾶς;

Ὁ Βυρστὼ διηγηθεὶς ἐν συντόμῳ τὰ διατρέξαντα ἐπρόσθεσεν ἐπὶ τέλους· — Δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμφανισθῶ οὕτως εἰς τὸ Συμβούλιον, ἀλλ' ἔμαθα ὅτι ἔχετε αἰχμάλωτον πασᾶν· εἶναι ἀληθές;

— Ναί!

— Ἐνόμισα λοιπὸν καλὸν νὰ μάθῃ ὁ αὐτοκράτωρ, πρὶν ἀποφασίσῃ τι περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἄρχων Χρυσολωρᾶς εἶναι αἰχμάλωτος. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Σουλτάνος δὲν δέχεται οὐδὲν λύτρον ἀντ' αὐτοῦ· τὸν πασᾶν ὅμως ἴσως.

— Καλὰ ἔκαμες. Ὕπαγε τώρα εἰς τὸν Ἔξαρχον, καὶ φρόντισε ὥστε καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του, καὶ ὁ καλὸς ἱερεὺς περὶ τοῦ ὁποίου ὡμίλεις, νὰ τύχωσι πᾶσαν περιποίησιν. Εἰπέ τους δὲ ὅτι αὔριον τὸ πρωὶ ὅσον τὸ δυνατὸν προτήτερα θὰ τοὺς ἰδῶ. Ποῦ εἶναι τώρα;

— Εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Ἄρχοντος Χρυσολωρᾶ, ἀπεκρίθη ὁ Βαράγγιος. Ὁ Ἔξαρχος τὸ ἐζήτησε καὶ ὁ Ἄρχων Ἐμμανουὴλ τὸ παρήγγειλε μόνος.

— Πολὺ καλά· εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Καῖσαρ δὲν θὰ λησμονήσῃ οὔτε σὲ οὔτε τὸν Κοντάρην. Ὑγίαινε· πρέπει νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ Συμβούλιον.

— Καλὰ νέα, κύριε; ἠρώτησεν ὁ Κωνσταντῖνος ἀνυπομόνως.

— Καλὰ, Μεγαλειότατε! Οἱ αἰχμάλωτοι, τοὺς ὁποίους ἐνομίζομεν χαμένους, ἐπέστρεψαν ὅλοι ἐκτὸς τοῦ Χρυσολωρᾶ, ὅστις δὲν εἶναι μὲν ἀποθαμένος ἀλλ' αἰχμάλωτος εἰς Ἀδριανούπολιν. Τὰ περίεργα περιστατικὰ τῆς δραπετεύσεώς των δύναται ἡ Μεγαλειότης σου νὰ τὰ μάθῃ ἐν ὥρᾳ ἀνέσεως. Ὁ Βαράγγιος Βυρστὼ, τὸν ὁποῖον ἡ Μεγαλειότης σου ἐνθυμεῖται, ἐνόμισεν ὅτι ἐνῷ γίνεται σκέψις περὶ τοῦ Ῥεσὶδ πασᾶ, εἶναι αναγκαῖον νὰ μάθωμεν τί συνέβη εἰς τὸν Χρυσολωρᾶν· ὥστε ἐὰν εἶναι χρεία νὰ γίνῃ ἀνταλλαγὴ τῶν δύο.

— Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τὰς δεήσεις μας, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ποῦ εὑρίσκονται οἱ σωθέντες;

— Εἰς τοῦ Χρυσολωρᾶ, Μεγαλειότατε.

— Πρῶτος ἐγὼ θέλω ἐπισκεφθῆ τὴν ταλαίπωρον

κόρην, εἶπεν ὁ Φραντζῆς περιχαρῶς· τὴν ἠδίκησα, καὶ χρεωστῶ νὰ τὴν ἀποζημιώσω. Τώρα, Μεγαλειότατε, θὰ ἐνασχοληθῶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην μὲ ἐλαφρὰν καρδίαν.

— Εἴθε ὅλοι οἱ προσβάλλοντές τινα νὰ ἔφερον διόρθωσιν τόσον προθύμως, εἶπεν ὁ Παλαιολόγος. Ἀλλὰ μὴ χάνωμεν καιρόν· ἂς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν ἐπιείκειαν. Ἂς ἐμφανισθῇ ἐδῶ ὁ μοναχὸς Ἰωάσαφ. Γραμματεῦ, φρόντισε νὰ λάβῃς ἀκριβεῖς σημειώσεις.

Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ὁ Ἰωάσαφ συνοδευόμενος ὑπὸ δύω Βαραγγίων. Ἦτο δὲ ἀνὴρ ὑψηλός, σκυθρωπὸς καὶ δεινὸς τὸ ἦθος· εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς κοίλους, μέλανας καὶ πυρώδεις, τὸν πώγωνα εἰς ἄκρον μακρόν, καὶ τὸ μέτωπον ὑψηλόν. Καὶ κατεβίβασε μὲν ὅσον ἦτο δυνατὸν τὸ ἐπανωκαλύμμυχον αὐτοῦ, ἐστάθη ὅμως εὐθὺς καὶ ἐφαίνετο ἀκαταδάμαστος πρὸ τοῦ κινδύνου.

— Ἐλυπήθημεν καθ' ὑπερβολὴν εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ ἀφοῦ ἠτένισεν αὐτὸν ἀσκαρδαμυκτὶ ἐπὶ μικρόν, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάσαφ κατεβλήθη, πληροφορηθέντες ὅτι ὁ πρῶτος μοχλὸς συνωμοσίας χαλκευθείσης οὐ μόνον ἐναντίον ἡμῶν, ἀλλ' ἐναντίον καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας εἶσαι λειτουργός, ὑπάρχει καλόγηρος, ἀνὴρ λόγιος καὶ ἀδελφὸς τοῦ πρώτου Μοναστηρίου τῆς οἰκουμένης. Δὲν ἀρνεῖσαι τὴν ἐνοχήν σου;

— Ἐὰν ἡ Μεγαλειότης σου ἐννοῇ ὅτι δὲν ἀρνοῦμαι τὴν συνωμοσίαν, ἐγὼ καυχῶμαι δι' αὐτήν, ἀπεκρίθη ὁ μοναχός. Διὰ νὰ σώσω τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοὺς ἐπαρόντους Ἀζυμίτας καὶ τὴν βδελυρὰν ἕνωσιν, ἐπροτίμησα νὰ θέσω πέρας εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐπικρατείας. Καὶ τί ἐκ τούτου; ὀλίγους μῆνας πρότερον, ἢ ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, ἡ καταστροφὴ θέλει ἐπὶ τέλους ἔλθει. Αὐτοκράτωρ, ὅταν τὸ ἑπόμενον φθινόπωρον διασκεδάσῃ τὰ φύλλα τῶν κήπων τοῦ Κωνσταντίνου, ὁ θρόνος σου θέλει γίνει ἀνάρπαστος καθὼς αὐτά, θέλει καταπατηθῇ ὡς καὶ αὐτά, θέλει ἐξουδενωθῇ ὡς καὶ αὐτά. Θὰ γίνῃ ὅτι θὰ γίνῃ· τίς ἀνάγκη ὑπεκφυγῶν . . .

— Μοναχέ! ὑπέλαβεν ὁ Κωνσταντῖνος, ἐνῷ πρόκειται νὰ καταδικασθῇς διὰ τὸ ἀσύγγνωστον κακούργημά σου, προτιμότερον εἶναι νὰ ζητήσῃς συγχώρησιν πρῶτον παρὰ τοῦ Θεοῦ σου, καὶ δεύτερον παρὰ τοῦ αὐτοκράτορός σου, ἢ νὰ καταφεύγῃς εἰς τοιαῦτα μάταια καὶ ἀσεβῆ σοφίσματα. Λέγεις ὅτι πέπρωται νὰ πέσῃ ὁ θρόνος ἡμῶν· ἔστω· ὑποτασσόμεθα πρῶτοι ἀγογγύστως εἰς τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα. ἀλλὰ θὰ πέσωμεν ὡς αὐτοκράτορες, καὶ οἱ γενναῖοι οὗτοι ἄνδρες καὶ ἄλλοι ὅμοιοι αὐτῶν, ἐὰν δὲν ἀναδειχθῶσι νικηταί, θ' ἀναδειχθῶσι μάρτυρες. Ἀλλὰ πρέπει τις νὰ πράξῃ τὸ ἀνοσιούργημα διότι εἶναι πεπρωμένον; ἄρα καὶ ὁ Ἰσκαριώτης εἶναι συγχωρητέος.

— Ἀποθνήσκω, ἐπανέλαβεν ὁ μοναχός, μαχόμενος κατὰ τῆς ἑνώσεως. Σὺ μὲν μὲ κρίνεις σήμερον, ὁ Θεὸς δὲ θέλει δικάσει καὶ σέ. Δὲν ἔχω νὰ εἴπω τι περιπλέον.

— Εἶσαι ἄξιος θανάτου, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος σοβαρῶς, ὄχι διότι ἀνθίστασαι κατὰ τῆς ἑνώσεως, ἀλλὰ διότι πωλεῖς τὴν πόλιν εἰς τοὺς Τούρκους μᾶλλον παρὰ νὰ ὑποταχθῇς εἰς ἐκείνην. Λαβόντες ὅμως ὑπ' ὄψιν τὸ σχῆμά σου, καὶ μὴ ἐπιθυμοῦντες ὥστε ὁ λαὸς νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς φωνασκίας σου, θέλομεν φανῇ πρὸς σὲ ἐπιεικεῖς. Σὲ καταδικάζομεν εἰς εἱρκτὴν διὰ βίου.

— Μάθε, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάσαφ, ὅτι ἡ ἕνωσις δὲν θέλει εὐδοκιμήσει, ὅτι ὁ Θεὸς τὴν κατηράσθη, ὅτι ὅλοι οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι. . . .

— Φύλακες, ἀπαγάγετέ τον, ἀπαγάγετέ τον, καὶ φυλάξετέ τον μέχρι νεωτέρας διαταγῆς, εἶπεν ὁ Φραντζῆς.

— Διατάττει ἡ Μεγαλειότης σου νὰ ἔλθῃ ὁ Μέδας Δούξ;

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ. Ἄρχων Ἀκόλουθε, μήπως ἐξημερώνῃ; ἠρώτησε δακτυλοδεικτήσας ἕνα τῶν παραθύρων.

— Πρὸ ὀλίγου ἤρχισε νὰ ἐξημερώνῃ, ἄναξ. Δέξου τὸν οἰωνόν.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠκούσθη ταραχὴ εἰς τὸν προθάλαμον· αἱ ἰσχυραὶ φωναὶ τῶν Βαραγγίων καὶ αἱ μανιώδεις ἐπιφωνήσεις τοῦ Λεοντίου ἀντήχουν. — Δὲν ἠμπορῶ!. δὲν θέλω! Καλήτερα ν' ἀποθάνω! ἔκραζεν ὁ ἄθλιος· καὶ μετὰ βίας ὠθούμενος πρὸς τὴν ἀνοικτὴν θύραν ἐσύρθη μᾶλλον ἢ ὡδηγήθη ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ ἐλεεινὸς οὗτος ἐφόρει τὸν αὐτὸν ἐπενδύτην, ὃν ἔφερε καὶ εἰς τὴν μυστικὴν συνέντευξιν, διάβροχον ὑπὸ τοῦ θαλασσίου ὕδατος, κατεσχισμένον ἐν τῇ συμπλοκῇ τῶν δύω λέμβων καὶ μηδεμίαν πλέον ἔχοντα ὁμοιότητα μὲ τὸ σύνηθες ἔνδυμα τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἀριστοκράτου. Ἡ κόμη αὐτοῦ ἦτο διεσκορπισμένη, ἡ ὄψις κάτωχρος, αἱ χεῖρές του συνέσφιγγον ἀλλήλας σπασμωδῶς, οἱ ὀφθαλμοί του περιεστρέφοντο ἀπαισίως καὶ ὁ θάνατος κατελάμβανεν αὐτόν. Οἱ φύλακες καὶ ἐβάσταζον καὶ ἐκράτουν αὐτόν, θέλοντα μὲν νὰ ὁμιλήσῃ ἀλλὰ μὴ δυνάμενον. Ἐστάθη, καὶ ὅλοι ἔφευγον αὐτόν, καὶ ὅλοι κατεφρόνουν τὸν δείλαιον ἐκεῖνον προδότην.

— Ἄρχων Μεγάλε Δούξ, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, ἡ παρέκτασις τῆς σκηνῆς ταύτης μεταβάλλει τὴν δικαιοσύνην εἰς σκληρότητα. Αἱ ἀποδείξεις τῆς προδοσίας σου, τῆς ἀγενοῦς καὶ διαβολικῆς προδοσίας σου, εἶναι τοσοῦτον καταφανεῖς, ὥστε δὲν ἐπιδέχονται ὑπεράσπισιν· ὑπεθέτομεν δὲ ὅτι δὲν προτίθεσαι νὰ ὑπερασπίσῃς σεαυτόν. — Εἶπε καὶ ἐσίγησεν. Ἀλλ' ὁ Λεόντιος ἀντὶ ἀποκρίσεως συμπαρέτριβε τὰς χεῖρας. — Καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν αἱ ἀνάγκαι τοῦ κράτους θὰ μᾶς ἐμπόδιζον ἀπὸ τοῦ νὰ φανῶμεν πρὸς σὲ ἐπιεικεῖς· σήμερον ὅμως πρὸ πάντων ἡ αἰσχρότης σου κατ' εὐγενοῦς κυρίας τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, ἀποξηραίνει πᾶσαν εὐσπλαγχίας πηγήν. Ὁ Θεὸς νὰ συγχωρήσῃ καὶ τοῦτο καὶ τὰ λοιπὰ ἁμαρτήματά σου! Ἡ κατὰ σοῦ ἀπόφασις εἶναι ν' ἀποκεφαλισθῇς σήμερον, τὴν μεσημβρίαν, εἰς τὴν ἐνδοτέραν αὐλὴν τῶν ἀνακτόρων. Μεχρι τῆς ὥρας ἐκείνης θέλεις λάβει ὅλας τὰς ἀναγκαίας πνευματικὰς παρηγορίας.

Ἐπίσκοπός τις κάτοικος τῆς πόλεως ταύτης δύναται νὰ σ' ἐπισκεφθῇ, καὶ ἡ οἰκογένειά σου, τὴν ὁποίαν εἰς ἄκρον ἠδίκησες, θέλει ἐλευθέρως σὲ πλησιάσει.

Ὁ Δεόντιος ἤκουσε τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ὡς ἐμβρόντητος. Ἀλλ' ἀναλαβὼν ὡς οἱ ψυχορραγοῦντες τὰς τελευταίας αὐτοῦ δυνάμεις ἀπέσπασεν ἑαυτὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν φυλάκων, καὶ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κωνσταντίνου ἐκραύγασεν ὡς μανιώδης.

— Ἔλεος! ἔλεος! Καῖσαρ! ἔλεος διὰ μόνην τὴν ζωήν μου! χάρισέ με αὐτὴν καὶ λάβε ὅ,τι καὶ ἂν ἔχω! Χάρισε τὴν ζωήν μου, καὶ θὰ εὐλογῶ τὴν ἐπιείκειάν σου ἕως τὴν ἐσχάτην μου ὥραν! Χάρισε τὴν ζωήν μου καὶ ῥίψε με εἰς ὁποιανδήποτε εἱρκτὴν θελήσῃς . . . . Τὴν ζωήν μου μόνον, δι' ἀγάπην Θεοῦ, τὴν ζωήν μου!

— Μεγάλε Δοὺξ, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, αἱ ἄνανδροι αὗται παρακλήσεις δὲν σὲ ὠφελοῦν εἰς τὸ παραμικρόν. Ἡ ἐπὶ τῆς γῆς καταδίκη σου εἶναι ἀπορασισμένη. Τὴν θερμότητα ταύτην ἀπεύθυνε εἰς μόνον τὸν Θεόν, καὶ καθὼς οὗτος ὁ ἅγιος Ἀρχιμανδρίτης θέλει σὲ εἴπει, τὸ οὖς τοῦ Ὑψίστου εἶναι πάντοτε ἀνοικτόν. Γραμματεῦ, δὸς τὴν διαταγὴν καὶ τὸ ἐρυθροῦν χρῶμα.

Ὁ ἐλεεινὸς Δοὺξ ἐξηκολούθησε κραυγάζων καὶ συρόμενος πρὸς τὰ γόνατα τοῦ Καίσαρος· ἀλλ' οἱ φύλακες οἵτινες ὑπὸ φιλανθρωπίας κινούμενοι, συνεχώρησαν αὐτὸν ἵνα ἱκετεύσῃ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ζωῆς του, ἀπέσπασαν ἤδη καὶ ἐκράτουν αὐτὸν μέχρις οὗ ὁ Καῖσαρ, καί τοι ἀκούων τὰς κραυγὰς τοῦ καταδίκου, ἡσύχως καὶ γαληνιαίως ἔθεσε τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπόφασιν δι' ἐρυθροῦ χρώματος, ὡς συνείθιζον οἱ αὐτοκράτορες τῶν Ῥωμαίων.

Ἀπαχθέντος δὲ τοῦ Λεοντίου, καὶ τῶν δύω ὑποδεεστέρων ἀξιωματικῶν παρουσιασθέντων, ὁ Μέγας Ἐμίρης ἐστάθη ὄπισθεν τελευταῖος. Εἰς τούτους δὲ ἐγένετο πρότασις ἵνα ἐκλέξωσι θάνατον ἢ διὰ βίου εἱρκτὴν, χαριζομένης τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἐπὶ συνθήκῃ τοῦ νὰ ὁμολογήσωσι πᾶν ὅ,τι ἐγίνωσκον περὶ τῆς συνωμοσίας. Οἱ ὑπόδικοι, ποθοῦντες νὰ διαφύγωσι τὸν θάνατον, ἀνεκάλυψαν πᾶν ὅ,τι ἐγνώριζον. Οἱ διακλαδισμοὶ τῆς συνωμοσίας ἦσαν τοσοῦτοι, ὥστ' ἐνεποίησαν φρίκην καὶ εἰς αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα. Πολλοὶ τῶν διασημοτέρων λειτουργῶν τῆς αὐλῆς ἐνείχοντο εἰς αὐτὴν, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ εἴπῃ ποῦ ἔφθασε· καὶ κατὰ πᾶσαν νεωτέραν ἀνακάλυψιν, ἡ ἐλπὶς τῆς σωτηρίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῶν Τούρκων ἠλαττοῦτο. Ἀπομακρυνθέντων τῶν ἐνόχων, ὁ Παλαιολόγος διέταξε τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ἀξιωματικοὺς ἵν' ἀποχωρήσωσι· λαβὼν δὲ κατ' ἰδίαν τὸν Φραντζῆν καὶ τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον, συνδιελέχθη μετ' αὐτῶν περὶ τοῦ ἀπαισίου μέλλοντος. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν διασκέψεων τούτων θέλω ἀναφέρει μετὰ ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ὀφείλομεν ἤδη νὰ ὑπερπηδήσωμεν τέσσαρας περίπου μῆνας καὶ νὰ μεταβιβάσωμεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1453. Ἐν τοσούτῳ θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ ῥίψωμεν ἱστορικὸν βλέμμα ἐπὶ τῶν διατρεξάντων κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Ὅσοι λοιπὸν γινώσκουσι τὰ συμβάντα τῆς περιόδου ταύτης, δύνανται νὰ παραδράμωσι τὸ παρὸν κεφάλαιον, καί τοι σύντομον, καὶ νὰ εὕρωσι τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορίας ἐν τῷ ἑπομένῳ.

Ἡ Ἄννα Πατελλαρίου, ἡ τοσοῦτον προσδληθεῖσα σύζυγος τοῦ Μεγάλου Δουκὸς, δὲν ἐγκατέλιπε τὸν σύζυγον αὐτῆς ἐν ὥρᾳ ἀπελπισίας. Τὴν αὐτὴν νύκτα ἐπεκαλέσθη τὸ ἔλεος τοῦ Φραντζῆ, τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ' εἰς μάτην. Τὴν δ' ἑπομένην αὐγὴν προσεκάλεσε τὸν Σαλαθιέλον, πλούσιον ἔμπορον τοῦ Κοντσοκαλίου, καὶ ἐνεχειριάσασα ὅλους αὐτῆς τοὺς ἀδάμαντας, ἐδανείσθη τὸ μέγα ποσὸν πεντακισχιλίων ὑπερπύρων. Ἡ ποσότης αὕτη ἔκαμψε τὴν πίστιν τῶν δεσμοφυλάκων, καὶ πρὶν ἢ φθάσωσιν οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὁ Δεόντιος καὶ ἡ σύζυγός του διευθύνοντο εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Τὴν 12 Σεπτεμβρίου, 1452, ἐξετελέσθη ἡ ψευδὴς ἕνωσις τῶν δύω ἐκκλησιῶν. Ὁ Καρδινάλιος Ἰσίδωρος ἐλειτούργησε, κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν δόγμα, εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, καὶ τὸ σχίσμα, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐγένετο ὑπέρ ποτε σφοδρότερον. Ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἔμεινεν ἔρημος, καὶ οἱ ἑνωθέντες ἱερεῖς καθηρέθησαν. Οἱ δὲ μεταλαβόντες τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἢ τῶν μετ' αὐτῶν συγκοινωνησάντων ἢ καὶ ἁπλῶς τῶν παρευρεθέντων εἰς τὴν λειτουργίαν, ἢ καὶ μετ' ἐκείνων οἵτινες συνανεστράφησαν μετὰ τῶν παρευρεθέντων εἰς αὐτὴν, ἐτιμωρήθησαν ἐκκλησιαστικῶς. Περὶ δὲ τῆς ἐπικειμένης πολιορκίας, μόλις ἐγίνετο λόγος, διότι ἡ γενικὴ προσοχὴ προσηλώθη εἰς τὰς ἔριδας τῶν Ἀζυμιτῶν καὶ τῶν Λιτανευτῶν. Ὁ Καρδινάλιος Ἰσίδωρος δὲν ἐξήρχετο τῆς κατοικίας του ἄνευ φρουρᾶς, ὁ μοναχὸς Γεννάδιος ἐδημοσίευεν ὁδηγίας καὶ ἐξεσφενδόνιζεν ἀφορισμοὺς ὡς ἄλλος Πατριάρχης· ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Φραντζῆς εἶχον ὑποταχθῆ εἰς τὴν ἕνωσιν, ὡς πάντες ἐγίνωσκον, ἕνεκα πολιτικῶν λόγων, οἱ μοναχοὶ κατεπολέμουν αὐτὴν, καὶ πάντες κατεγίνοντο εἰς πολεμικὰς ἔριδας καὶ θρησκευτικὰς ὕβρεις.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἔπαυσε μεριμνῶν περὶ τῆς ἀμύνης τῆς μητροπόλεως. Ζωοτροφίαι παντοειδεῖς εἰσήγοντο διὰ θαλάσσης εἰς τὴν πόλιν, ἰχθεῖς παστοὶ, τεταριχευμένον κρέας, τυρὸς, ἄλφιτα, δίπυρος, ὄσπρια, κύαμοι, πρόβατα, βόες, χοιρομήρια, οἶνος, ἑνὶ λόγῳ πᾶν ὅ,τι ἡ φρόνησις ὑπηγόρευεν ἢ ἡ τέχνη παρῆγε. Πλὴν δὲ τῶν ἐγχωρίων στρατιω-

τῶν, εἶχε δισχιλίους δυτικοὺς συμμάχους ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἰωάννου Ἰουστινιάνη, Γενουησίου ἀξιωματικοῦ εὐγενοῦς τὴν γέννησιν καὶ πολλοῦ τὴν φήμην.

Ὁ ἀναγνώστης ὀφείλει νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ἡ καθ' αὐτὸ Κωνσταντινούπολις ἔχει τὸ σχῆμα τριγώνου ἤ, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἡμισείας ἡμισελήνου. Τὸ κυρτὸν μέρος τῆς ἡμισελήνου ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Βοσπόρου, τὸ δὲ κοῖλον ὑπὸ τοῦ Κερατείου κόλπου, χωρίζοντος τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ προαστείου Γαλατᾶ· ἡ δὲ πρὸς τὴν ξηρὰν πλευρὰ ἢ ἡ βάσις τοῦ τριγώνου παρίστα διπλοῦν τεῖχος περίπου τέσσαρα μίλια καὶ τέταρτον τὸ μῆκος ἔχον, καὶ προστατευόμενον ὑπὸ ἐξωτερικῆς τάφρου. Οἱ προμαχῶνες τοῦ τείχους, ὡς ἀναμφιβόλως μέλλοντες νὰ ὑποστῶσι τὰς πρώτας προσβολὰς τῶν πολεμίων, ὠχυρώθησαν καθ' ὅλους τῆς τέχνης τοὺς κανόνας, καὶ ὁ πύργος τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Κερατείου κόλπου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ἐθεωρεῖτο τὸ καιριώτερον μέρος δι' οὗ ὁ ἐχθρὸς ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν.

Κατὰ τὴν ἕκτην Ἀπριλίου, 1453, ἡμέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ἡ ἡμισέληνος ἐφάνη τὸ πρῶτον κυμαινομένη ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἕνεκα τούτου ἡ ἐργασία ἐγένετο μετ' ἀπιστεύτου ζήλου. Τρία μεγάλα καννονοστάσια ἐκεραυνοβόλουν νυχθήμερον τὰ τείχη, καὶ τρία ὑπερμεγέθη πυροβόλα, μετὰ πολλῶν μόχθων, ἐξεσφενδόνιζον σφαίρας ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἕκαστον· μηχανῶν δὲ τρομερῶν καὶ μετὰ τέχνης κατεσκευασμένων ἐγένετο τότε πρῶτον χρῆσις, ἢ τοὐλάχιστον τοσοῦτον ἐτελειοποιήθησαν αὐταί, ὥστε ἐθεωροῦντο ὡς ἀξιόλογος ἐπίδοσις τῆς τέχνης τοῦ πολέμου.

Ἐνῷ δὲ ἐκρότουν τὰ καννόνια ἐξηκοντίζοντο καὶ βέλη, καὶ βαρεῖς κριοὶ ἔπιπτον κατὰ τῶν προμαχώνων· οἱ δὲ κινοῦντες αὐτοὺς ἐπροφυλάσσοντο ὑπὸ ἐλαφρᾶς δερματίνου ὀροφῆς· δόρατα καὶ ἀκόντια ἐρρίπτοντο ἐντὸς τῆς πόλεως· τὸ ἑλληνικὸν πῦρ κατεβίβρωσκε καὶ θώρακας καὶ ἀσπίδας, τὰ τουφέκια βραδέως καὶ μετὰ κόπου ἐξεκενοῦντο, μύδροι πυριφλεγεῖς ἐρρίπτοντο ἐντὸς τῶν ὁδῶν· καὶ ὅμως ἡ τάφρος ἐπληροῦτο νεκρῶν, καὶ ὅμως οἱ χριστιανοὶ ἱπποται τῆς Δύσεως εἴτε δι' αἰφνιδίων ἐξόδων εἴτε δι' ἐπιτηδείου βολῆς τόξων, εἴτε διὰ θανατηφόρου βροχῆς σφαιρῶν μεγαλητέρων τῶν καστάνων ἀπέκρουον τοὺς ἐφορμῶντας. Ἐν τούτοις, τὸ μέγα καννόνιον διαρρᾶγὲν ἐφόνευσε πάντας τοὺς περὶ αὐτό, καὶ ἡ πρόσδος τῶν Μουσουλμάνων ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς ἦτο τοσοῦτον βραδεῖα, ὥστε οἱ πολιορκούμενοι ἤρξαντο νὰ συλλαμβάνωσι πολλὰς ἐλπίδας, ἐξασθενουμένας μόνον ὑπὸ τῆς καθ' ἡμέραν ἐλαττουμένης πυρίτιδος καὶ τῆς αὐξανούσης ἐλλείψεως τῶν τροφίμων. Ἐγίνωσκον ὅμως ὅτι οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχον οὔτε ὑπομονὴν οὔτε μέσα ὥστε νὰ παρατείνωσι τὴν πολιορκίαν· δίμηνος ἀντίστασις θὰ εὐδοκίμει· καὶ ὁ Ἀπρίλιος παρῆλθε τὸν μὲν Μωάμεθ κινῶν εἰς ἀγανάκτησιν, εἰς δὲ τὸν Κωνσταντῖνον δίδων ζωηροτάτας ἐλπίδας.

Πρὸς τούτοις ἦτο γνωστὸν ὅτι πολλοὶ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων ὡπλίζοντο, βραδέως μὲν, ἀλλὰ βεβαίως ὑπὲρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ δημοκρατίαι παρεσκευάζοντο ὅπως πέμψωσι χρήματα καὶ πολεμεφόδια, ὅτι μικρὰ ναυτικὴ δύναμις ἤθελε δοκιμάσει νὰ φέρῃ βοηθείας διὰ θαλάσσης, καθόσον ἡ ναυτικὴ τῶν Τούρκων δύναμις, εἰ καὶ συνεκροτεῖτο ἐκ τριακοσίων πλοίων, ἦτο ὅμως διὰ τὴν χωρητικότητα αὐτῶν μικρά. Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς ἐφαίνετο πανταχοῦ παρών· καὶ νῦν μὲν ἐπεστάτει δραστηρίως εἰς τὸ μακρὸν τεῖχος καὶ τὸν πύργον τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ, νῦν δὲ ἐπορεύετο ἵνα προσευχηθῇ εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν· ἄλλοτε ἐπεσκέπτετο τὰ πολεμεφόδια καὶ τὰ τρόφιμα, καὶ ἄλλοτε ἐπιβιβαζόμενος εἰς ἀκάτιον ἐρρίψοκινδύνευε κατὰ τὸν Κεράτειον κόλπον πρὸς ἐξέτασιν τῆς μεγάλης ἁλύσεως τῆς ἐξασφαλιζούσης τὸν λιμένα. Πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄνθρωπος τὸ ἔπραττεν ὁ Κωνσταντῖνος βοηθούμενος μετὰ ζήλου ὑπὸ τεσσάρων ἢ πέντε ἐκ τῶν πρωτίστων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ μισθοφόροι τῆς Δύσεως ἀπῄτουν τὸν μισθόν των, ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ τοὺς θησαυροὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ ὑποσχέσει τετραπλασίου ἀποτίσεως· οἱ δὲ πλησιέστατοι χριστιανοὶ ἡγεμόνες, ὡς ὁ Οὐνιάδης καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, οὐδὲ βῆμα ἐκινοῦντο εἰς βελτίωσιν τοῦ ἀπηλπισμένου αὐτῶν ἀδελφοῦ, πιστεύοντες εἰς σκοτεινήν τινα προφητείαν, καθ' ἣν ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ ἦτο τὸ τέρμα τῶν τουρκικῶν κατακτήσεων.

Ἐν τούτοις, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἦτο πάντοτε ἡ ψυχὴ τῆς ὑπερασπίσεως. Ἡ προθεσμία ἡ προσδιορισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ ἵν' ἀποκριθῇ εἰς τὴν περὶ τῆς Θεοδώρας αἴτησιν ἐπλησίαζε, καὶ ὁ γηραιὸς πατριώτης τοῦ Βυζαντίου, καί τοι ἔχων ἀπόφασιν νὰ συγκατανεύσῃ ἐὰν ἡ πολιορκία ἐξηκολούθει, δὲν ἐδιάζετο ὅμως πρὸς ἐκπλήρωσιν ἀποφάσεως, ἣν ἐθεώρει ὡς ταπείνωσιν τοῦ οἴκου του. Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως, σταθερὸς εἰς τὸν λόγον του, ἔδωκε νύξιν εἰς τὴν Θεοδώραν περὶ τοῦ μεγάλου ἐλατηρίου τὸ ὁποῖον ἐκίνει τὸν ἱππότην, καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα, ὅτι οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ δὲν ἤθελον ματαιωθῇ. Ἡ Θεοδώρα ἐταράχθη διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ μυστικοῦ, ἀλλὰ τοὺς φόβους αὐτῆς διεσκέδασεν ἡ φιλικὴ καὶ εἰλικρινὴς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιβεβαίωσις, ὅτι ἐγίνωσκε τὴν ἀξίαν τοῦ Μεγάλου Ἀκολούθου, καὶ ὅτι ἐπιθυμῶν καταλληλον ἐπιτυχίαν ἤθελε σπεύσει νὰ συντελέσῃ εἰς αὐτὴν παρουσιασθείσης εὐκαιρίας· ἕως τότε ὅμως ἤθελε τηρήσει σιωπήν.

Ἡ προταθεῖσα ἀνταλλαγὴ τοῦ Ῥεσὶδ πασᾶ μετὰ τοῦ Χρυσολωρᾶ ἀπερρίφθη μετὰ περιφρονήσεως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. ἀξιοῦντος ὅτι, ἀφοῦ ὁ πασᾶς δὲν κατώρθωσε νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν κατὰ τῶν ἀπίστων, δὲν ὑπεχρεοῦτο αὐτὸς νὰ ἐπεμβῇ ὑπὲρ ἐλευθερώσεως αὐτοῦ. Ὅθεν ἐὰν μὲν ἐδύνατο νὰ σωθῇ, καλῶς, εἰδὲ μὴ, ὤφειλε νὰ περιμείνῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρις οὗ, βοηθείᾳ τοῦ Προφήτου, ἡ πρασίνη σημαία κυματίσῃ ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων τῶν Καισάρων. Ὁ Χρυσολωρᾶς λοιπὸν ὑπεχρεώθη νὰ συνοδεύσῃ τὸν Σουλτάνον ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ, καὶ νὰ βλέπῃ ἰδίοις ὄμμασι τὰς καθ' ἑκάστην καταβαλλομένας ὑπὸ τοῦ

Μωάμεθ γιγαντιαίας προσπαθείας πρὸς κατάκτησιν τῆς πόλεως. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐστερεῖτο παντὸς τρόπου ὥστε νὰ γίνεται ὠφέλιμος εἰς τοὺς πολιορκουμένους ἀδελφούς του. Ὁ Χαλὶλ πασᾶς, εἷς τῶν πιστοτέρων συμβούλων τοῦ Σουλτάνου, ἦτο πρό τινος ἠγορασμένος ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ χρυσοῦ· εἰ δὲ καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συγκοινωνῇ εὐκόλως μετὰ τοῦ αἰχμαλώτου, κατώρθωσεν ὅμως νὰ συσκέπτεται μετ' αὐτοῦ διά τινος πιστοῦ εὐνούχου ἐκ τῶν περὶ αὐτόν.

Ἡ δὲ Εὐφρασία εὑρίσκετο μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός της εἰς τὴν πόλιν ὅτε ἤρχισεν ἡ πολιορκία· διότι ἡ Σηλυβρία μετὰ γενναίαν, ἀλλ' ἀνωφελῆ ἀντίστασιν, ὑπετάγη εἰς τοὺς Τούρκους. Κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, κατῴκησαν εἰς κατάλληλον οἴκημα, διότι ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἐξάρχου, πρὸς μεγάλην αὐτοῦ ἀγανάκτησιν, ἀπεποιήθησαν νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Χρυσολωρᾶ, διὰ λόγους τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος ἀπέδιδεν εἰς τὴν γυναικεῖαν φαντασίαν των. Ὁ Κοντάρης, ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν, προεβιβάσθη εἰς ἀνώτερον τοῦ ζητηθέντος ἀξίωμα, καὶ μετὰ τὴν ἐπίτευξιν ταύτην, παρεκάλεσε τὴν Εὐδοκίαν νὰ μὴ ἀναβάλῃ πλέον τὴν ὥραν τῆς εὐτυχίας του· ὅθεν, ἐλθόντος τοῦ Ἰανουαρίου, καθ' ὃν μῆνα ἐτελοῦντο κατὰ τὰ κανονισμένα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας οἱ γάμοι, ὁ παπᾶ Δημήτριος ἐτέλεσε τὸ μυστήριον.

Ὑπολείπεται τώρα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ Λεοντίου. Ὅτε ἔφθασεν εἰς Ἀδριανούπολιν μετὰ τῆς συζύγου του, προσήνεγκε μ' ὅλην τὴν λύπην τῆς γυναικός του τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅστις ἀπεδέχθη αὐτὰς προθύμως· ὡς γινώσκων ἐντελῶς τὰ κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰς προσόδους τοῦ Κράτους καὶ σχέσεις ἔχων μετὰ τῆς δυσαρεστημένης μερίδος, ἔτυχε παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἀξιολόγου συντάξεως. Ἐδόθη δὲ αὐτῷ εἰς κατοικίαν παλάτιον δημευθὲν Ἕλληνος εὐπατρίδου τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ παρεκινήθη ν' ἀλλάξῃ τὸ θρήσκευμά του· ἀλλ' αὐτός, εἰ καὶ ἦτο λίαν πιθανὸν νὰ πράξῃ τοῦτο μετά τινα καιρόν, προὐτίμησε νὰ διατηρήσῃ τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν ἔχων ἀνυψώθη, ἕως οὗ ἴδῃ μέχρι τίνος βαθμοῦ θὰ εὐδοκίμουν τὰ ὅπλα τοῦ Μωάμεθ.

Πάντα ταῦτα ἐνεποίουν βαθυτάτην λύπην εἰς τὴν δυστυχῆ Ἄνναν Πατελλάρη· ἀλλὰ τὰ πάντα ὑπέμεινε σιωπηλῶς καὶ πρᾴως· ἠναγκασμένη νὰ ὑπομένῃ τὴν ἀδιαφορίαν ἢ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ συζύγου της, ἐγίνωσκεν ὅτι, ἐνῷ αὕτη ἠσθένει, αὐτὸς συνώδευε τὸν Σουλτάνον εἰς θήραν, καὶ ὅτε ἀνέλαβε τὴν ὑγείαν της, ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ Λεόντιος εἰσήγαγεν ἀναφανδὸν ἑταίραν Ὀθωμανίδα εἰς τὴν οἰκίαν του. Τὴν τελευταίαν ταύτην ὕβριν μὴ ὑπομένουσα, παρηκολούθησε μίαν τῶν πολλῶν πρεσβειῶν αἵτινες ἐστέλλοντο μεταξὺ Ἀδριανουπόλεως καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἕνεκα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ῥεσὶτ πασᾶ, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς μεγίστην χαρὰν τοῦ ἀπίστου συζύγου της εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν πόλιν, φέρουσα καὶ τὸ τέκνον της, καὶ ἀφήσασα αὐτὸν ἐλεύθερον καὶ ἀνεξέλεγκτον.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

—ooo—

— Ποῖος εἶν' ἐπιφορτισμένος νὰ φυλάττῃ τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας; ἠρώτησεν ὁ Κωνσταντῖνος ὅτε, κατά τινα προσβολὴν τῶν Γενιστάρων, ἀπήντησεν ἕνα ἢ δύω τῶν καλητέρων ἀξιωματικῶν, συγκροτηθέντος μετὰ σπουδῆς συμβουλίου κατὰ τὸν Πύργον τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ.

— Ὁ Μέγας Λογοθέτης (1), ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς.

— Βραδυκίνητοι φαίνονται εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως· τὸ πῦρ ἔπαυσεν ἐντελῶς· τί τρέχει;

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος, ἐκεῖθεν ἔρχομαι. Οἰκονομοῦν τὴν πυρίτιδα, ἐπειδὴ ἡ προσβολὴ ἐμετριάσθη· καὶ ἐὰν ἐξοδεύσωμεν ὅσην πυρίτιδα ἐξωδεύσαμεν τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα, δὲν θὰ μείνῃ οὔτε μία ὀγγία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

— Ὡς διάβολοι ἔρχονται, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ ἰδὼν διὰ στενῆς θυρίδος. Ἐκεῖνος ὁ ἀρνησίθρησκος Βούλγαρος, ὁ Βαλτάογλους, φαίνεται ἀποφασισμένος νὰ καταστρέψῃ ὅ,τι καὶ ἂν εὑρίσκῃ ἔμπροσθέν του. Ἂς ὑπάγωμεν, κύριοι, εἰς τοὺς προμαχῶνας. Δὲ-Ῥυστὼν, τρέξε εἰς τὸν πύργον τοῦ Βελισαρίου καὶ φέρε τοὺς ἐκεῖ μείναντας εἴκοσιν ἢ τριάκοντα Βαραγγίους. Διὰ θαλάσσης δὲν τρέχομεν οὐδένα κίνδυνον.

— Ἐντὸς ὀλίγου ἐπιστρέφω, Μεγαλειότατε, εἶπε καὶ ἀνεχώρησε.

— Ἐκκωφωθέντες ὑπὸ τοῦ κρότου τοῦ πελωρίου κανονίου, τυφλώττοντες ἕνεκα τῶν πυκνοτάτων νεφῶν τοῦ καπνοῦ, καὶ μεταξὺ φωνῶν καὶ σφαιρῶν καὶ βελῶν, ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Φραντζῆς διέβησαν ἡσύχως τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος, ὡσεὶ περιπάτουν εἰς τὸν κῆπον τῶν ἀνακτόρων. Καὶ νῦν μὲν ἀντήχει τὸ « Λὰ Ἀλλὰχ ἰλλὰ Ἀλλάχ! », ὅτε Ὀθωμανός τις διεκρίνετο κατὰ τὴν μάχην, ἢ προμαχὼν ἐκλονίζετο ὑπὸ τῆς προσβολῆς ὑπερμεγέθους πέτρας συντριβομένης ἀπὸ τὸ πυροβόλον τοῦ ἀπίστου· νῦν δὲ τὸ « Ἅγ. Γεώργιε προστάτα τῆς Ἀγγλίας! » ὅτε ζεῦγος Βαραγγίων ὠθοῦν μέγαν λίθον ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων κατέρριπτεν αὐτὸν ἐπὶ κεφαλῆς κριοῦ προσβάλοντος τὸ τεῖχος, καὶ ἄλλοτε « Ἅγιε Διονύσιε! » ἐνῷ ἐμάχοντο οἱ Γενουῆται χεῖρα πρὸς χεῖρα, ἢ « Ἅγ. Μάρκε προστάτα τῆς Βενετίας! ὅτε συνεπλέκοντο οἱ μισθοφόροι τῆς δημοκρατίας, » ἢ « Φλανδρία καὶ Λέων » τὸ σύνθημα τοῦτο τῶν στρατιωτῶν Φλαμανδοῦ τινος ἱππότου. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἀκμὴν τῆς μάχης διέβαινεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τεῖχος λιτανεία φέρουσα σημαίαν μετὰ τῆς εἰκόνος τῆς ὑπερμάχου Παρθένου, καὶ ὁ θύρυβος, ἡ

(1) Τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ τοῦ Γεν. διευθυντοῦ τῶν ταχυδρομείων ἐδημιουργήθη ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου· ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς αὐτοκρατορίας δὲν ὑπῆρχον μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως λειτουργοὶ τοῦ δημοσίου ἵνα λαμβάνωσι πρόσταγάς, κατήντησε νὰ δίδεται ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι.

ταρχῆ, αἱ φωναὶ, τὰ προστάγματα τῶν ἀξιωματικῶν, αἱ ἐκπυροκροτήσεις ἀνταπεκρίνοντο παραδόξως εἰς τὸ θρηνῶδες τῆς λιτανείας καὶ τὴν ἀδιάκοπον δέησιν « Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. »

— Ἆ! ἀνεφώνησεν ὁ αὐτοκράτωρ ἅμα διαλυθέντος πυκνοῦ νέφους καπνοῦ. Βλέπω νέαν τακτικήν· σημαδεύουν τὸ κανόνιον ἐκεῖνο . . . κατὰ τὸν προμαχῶνα τοῦ ἅγ. Νικολάου.

— Κάποιος θὰ ὁδηγῇ τοὺς μηχανικοὺς, Μεγαλειότατε, ἐκεῖ κάτω! Μὰ τὸν ἅγ. Δημήτριον, πιστεύω ὅτι εἶναι ὁ ἀρχιπροδότης Λεόντιος! Ἔμαθε τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο εἰς τὸ συμπόσιον τῆς Μεγαλειότητός σου, ὅτε ὁ στρατηγὸς Ἰουστινιάνης διηγεῖτο πῶς γίνονται αἱ πολιορκίαι εἰς τὴν Δύσιν.

— Ποῦ εἶναι ὁ Ἰουστινιάνης; ἠρώτησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

— Ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον, ἀπεκρίθη ὁ Κοντάρης, ὅστις ἔτυχεν ἐκεῖ τὴν ὥραν ἐκείνην.

— Ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν του! Λοιπὸν τώρα;

— Μεγαλειότατε, νὰ ὑπάγω νὰ τὸν φωνάξω;

— Ὕπαγε εὐθὺς . . . ὄχι, μεῖνε. Ἰδοὺ βοήθεια καλητέρα. Ἄρχων Ἀκόλουθε, ἰδοὺ ἐκεῖ φέρουν ὀπτὼ ἢ δέκα κανόνια κατὰ τὸν προμαχῶνα τοῦ ἅγ. Νικολάου. Ὁ Λεόντιος διευθύνει τὴν προσβολήν· ἰδὲ, ἠμπορεῖς νὰ τοὺς ἀποκρούσῃς;

— Ἀμέσως, Μεγαλειότατε. Κοντάρη, πήγαινε εἰς τὸν Βυρστώ, εἶναι κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἅγ. Θεοδώρων, καὶ εἰπέ τον νὰ λάβῃ μαζῆ του εἴκοσι Βαραγγίους καὶ πεντήκοντα ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους στρατιώτας, καὶ νὰ ὑπάγουν ἀπὸ τὰ ὀπίσθια, ἐν ᾧ ἐγὼ θὰ ὁρμήσω κατὰ μέτωπον. Παλληκάριά μου, μὴν ἀνησυχῆτε δι' ἐμέ· βουλώσατε τὰ κανόνιά των, καὶ ἐπιστρέψατε ἀσφαλεῖς ὀπίσω. Ὅστις φέρει τοῦ Λεοντίου τὴν κεφαλὴν, θὰ λάβῃ εἴκοσι ὑπέρπυρα.

— Στρατοπεδάρχα, εἶσαι ὑπὸ τὰς διαταγάς του· ἀκολούθει αὐτὸν μὲ τριάκοντα ἀνθρώπους, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος εἰς παριστάμενον ἀξιωματικόν.

Ἡ πύλη τοῦ ἅγ. Ῥωμανοῦ ἠνοίχθη, καὶ ὁ Ἀκόλουθος μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἐξῆλθεν ἔφιππος· καὶ ἐν ᾧ οἱ μηχανικοὶ ἐπεθεώρουν πλησιέστατα τὴν θέσιν τοῦ μεγίστου πυροβόλου, « ἅγ. Γεώργιε Καλλίνικε! Δὲ Ῥυστών! Δὲ Ῥυστών! ἅγ. Ἐδουάρδε τῆς Ἀγγλίας! » ἠκούσθησαν λέγουσαι συγκεχυμέναι φωναὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν. Οἱ πυροβολισταὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντιτάξωσιν οὐδεμίαν ἀντίστασιν, διότι τότε δὲν ἦσαν εἰσέτι εἰς χρῆσιν οἱ ὀβελοὶ τῶν ἐναυσμάτων· ἀλλ' ὁ Βαλτᾶ Ὀγλοῦς, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ ἰσχυροῦ σώματος Ἑνετσάρων, ἔδρομεν εἰς βοήθειαν τῶν προσβληθέντων. Ὑπερτερήσαντες δὲ τοὺς ἐπιδραμόντας, πέντε καθ' ἕνος, ἐσχημάτισαν πυκνοτάτην γραμμὴν κατὰ τῶν Βαραγγίων.

— Λεόντιε! Λεόντιε! ἐκραύγασεν ὁ Δὲ Ῥυστών, ἐνῷ ὁ Βαλτᾶ Ὀγλοῦς ἐκέντησε τὸν ἵππον του κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Βαραγγίων, ἄνανδρε σκύλε! στρέψε τὸ προσωπόν σου διὰ μίαν στιγμὴν· ἀποστάτα καὶ προδότα· καὶ μὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἅγ Γεωργίου δὲν τὴν ἔχεις καλά. Γιγαντιαίου ὢν ἀνδρείου ὁ Βαλτᾶ Ὀγλοῦς, καὶ ἀναβαίνων ἰσχυρὸν ἵππον, παρ' ὀλίγον κατεκύλιε τὸν Ἐδουάρδον κατὰ τὴν πρώτην προσβολήν· ἀλλ' ἡ ἐπιτηδειότης τοῦ Δυτικοῦ ἱππότου περενίκησε τὸν βάρβαρον τρόπον τοῦ γίγαντος τῆς Βουλγαρίας. Καὶ ἐνῷ δεινὴ πληγὴ ἐδίδαξε τὸν Βαλτᾶ Ὀγλοῦν ὅτι ἔτρεχε μέγαν κίνδυνον ἔχων τοιοῦτον ἀνταγωνιστὴν, ἐξῆλθεν ὁ Βυρστὼ ἐκ τῆς πλησιεστέρας πύλης μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, οἵτινες ἔκραζον, « ἅγ. Γεώργιε τῆς Ἀγγλίας! Παναγία Προστάτις! »

— Ἄρχων Φραντζῆ, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ἱππότης οὗτος μᾶς ἐντροπιάζει ὅλους. Ὁ Ἰουστινιάνης, γενναῖος τῷ ὄντι ἀνὴρ, ἔχει ἀνάγκην ὕπνου τὴν ὥραν ταύτην, ἐν ᾧ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἔχει μὲν ὀλιγωτέραν περίσκεψιν, ἔχει ὅμως καὶ δεκαπλασίαν καρτερίαν. Μὰ τὸν ἅγ. Δημήτριον, μὲ ἔρχεται ἰδέα νὰ τὸν στείλω εἰς τὴν Χίον, διὰ νὰ μάθῃ διατί ἀργοποροῦν τὰ πλοῖά μας!

Τὴν προσοχὴν τοῦ Κωνσταντίνου εἵλκυσεν ὁ Βυρστὼ, ὅστις ἔτρεχε καταδιώκων ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Βαλτᾶ Ὀγλοῦ.

— Βουλόνουν τὰ κανόνια, ἀνεφώνησεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ἆ! γενναῖοί μου Βαράγγιοι, ἠξεύρα ὅτι ἠμπόρουν νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς σᾶς. Ἀλλὰ τί φρονεῖς περὶ τοῦ σχεδίου μου, Φραντζῆ;

— Ἀπορῶ, Μεγαλειότατε, τί ἐμποδίζει τὰ πλοῖα. Ἀλλ' ὅμως στοχάζομαι ὅτι ἡ ἀπόπειρα τοῦ νὰ διασπάσωμεν μὲ πέντε πλοῖα γραμμὴν τριακοσίων πλοίων εἶναι ἔργον ἀπηλπισμένον.

— Ἀλλ' ἐὰν δὲν τὸ κατορθώσωμεν, πῶς θὰ προμηθευθῶμεν πυρίτιδα;

Ὁ Φραντζῆς ὕψωσεν ἁπλῶς τοὺς ὤμους.

— Ὑποθέτω, εἶπεν ὁ Καῖσαρ, ὅτι τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου τοὺς ἐμποδίζει· ἐὰν τοῦτο οὕτως ἔχῃ, καὶ ἐὰν ἦναι δυνατὸν νὰ βοηθηθῇ ἡ πόλις, μόνον ἄξιον τοῦ ἐπιχειρήματος βλέπω τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον.

— Μέγας ὁ κίνδυνος, ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ κῦβος ἐρρίφθη· πῶς ὁ ἱππότης θὰ φθάσῃ εἰς τὴν Χίον;

— Ὦ! δὲν μὲ φαίνεται μεγάλη δυσκολία νὰ διαφύγῃ ἐν μόνον πλοῖον τὸν ἐχθρόν. Ὁπωσδήποτε, πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἀπόπειρα.

— Ὅσον γρηγορώτερα, τόσον καλήτερα.

— Ἔχεις δίκαιον, ἄρχων Φραντζῆ. Κύταζ' ἐκεῖ! ἡ ἐπιφυλακὴ τῶν ἀπομάχων τοῦ Ἀμουρὰτ ἔρχεται. Μὰ τὴν Παναγίαν, θὰ τὴν πάθῃ ὁ Ἀκόλουθος Ἆ! ὄχι . . . τοὺς εἶδεν· ἰδοὺ τὸ ἀνακλητήριον. Τώρα λοιπὸν, ἄρχων Φραντζῆ, σὲ ζητῶ μίαν χάριν.

— Πρόσταξε, Μεγαλειότατε.

— Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ σὲ βιάσω· ἢ κάμε τὴν ἑκουσίως ἢ ἀπόρριψέ την.

— Προλαμβάνω νὰ εἴπω, Μεγαλειότατε, ἑκουσίως.

— Καὶ ὅμως, ἐὰν ἀρ' οὗ μὲ ἀκούσῃς, ἀλλάξῃς γνώμην, ἔχεις τὸ ἐλεύθερον νὰ πάρῃς ὀπίσω τὸν λόγον σου. Ἠξεύρω τί θερμαίνει τὴν γενναίαν καρδίαν

τοῦ Ἄγγλου ἱππότου, ὅστις, ναὶ μὲν εἶναι πάντοτε ἀνδρεῖος, ἔχει ὅμως τὴν ὥραν ταύτην ἰσχυρότατον κέντρον.

Ὁ μέγας Πρωτοβεστιάριος ἐφάνη ἀνησυχῶν.

— Τὸ ἤξευρα πρὸ πολλοῦ. Οἱ ποιηταί, ὡς ἠξεύρεις, λέγουν ὅτι ὁ ἔρως κάμνει θαύματα· καὶ δὲν ψεύδονται, διότι ὁ Ἐδουάρδος ἰδοὺ ἐπικυρόνει τοὺς λόγους των. Ἀλλ' εἰπέ με (καὶ ὁμιλῶ τόσον ὑπὲρ σοῦ ὅσον καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ), δὲν ἦτο καλὸν νὰ τῷ ὑποσχεθῇς, ἐὰν ἐπιτύχῃ εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, νὰ τῷ ἀποδώσῃς τὴν ἀμοιβὴν ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἠγωνίσθη τόσον πολὺ καὶ τόσον εὐγενῶς;

— Οἱ λόγοι σου, βασιλεῦ, εἶναι νόμος δι' ἐμέ. Ἀλλ' ἡ Γαληνότης σου δὲν πρέπει νὰ ἀπορῇ ἐὰν μέχρι τοῦδε ἐδίστασα νὰ ὑπανδρεύσω τὴν θυγατέρα τοῦ εὐγενεστέρου οἴκου τῆς Κωνσταντινουπόλεως μὲ ἀλλοδαπὸν μισθοφόρον.

— Φίλε Φραντζῆ, ἐπανέλαβε περίλυπος ὁ αὐτοκράτωρ· τόλμησε νὰ ἰδῇς τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν ἀληθῆ των ἔποψιν. Ὑπάρχει σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εὐτελέστατος κόμης, ὅστις ν' ἀλλάζῃ τὸ πενιχρόν του στέμμα μὲ τὸ αὐτοκρατορικόν μου διάδημα; Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἠμπορεῖ εὐγενὴς ἱππότης, γενναῖος καὶ δεδοκιμασμένης ἀξίας καὶ ἱκανότητος νὰ γίνῃ σύζυγος τῆς θυγατρός σου, μεταξὺ τοιούτων περιστάσεων, ἔστω καὶ ἂν κατάγεται ἀπὸ βάρβαρον βορεινὴν χώραν;

Ὁ Φραντζῆς ἐσιώπα. Ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ὀρθὴ κρίσις του ἐπάλαιον ἰσχυρῶς ἐντὸς αὐτοῦ.

— Συγχώρησέ με, ἄρχων μου, ἐξηκολούθησε μετὰ πραότητος ὁ Κωνσταντῖνος, ἐὰν εἰπά τι δυσάρεστον. Ὅ,τι εἶπα περὶ σοῦ, τὸ προεῖπα καὶ περὶ ἐμοῦ τοῦ ἰδίου. Καὶ μὰ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας, ἐὰν εἶχα θυγατέρα, ἤθελον θεωρεῖ αὐτὴν ἀσφαλεστέραν, καὶ ἐμαυτὸν μᾶλλον τιμώμενον, ὑπανδρεύων αὐτὴν, καί τοι ἡγεμονίδα, μὲ τὸν ἱππότην τοῦτον.

— Μεγαλειότατε, δὲν ἔχω πλέον τίποτε ν' ἀντιτάξω. Ἔστω λοιπὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

— Ἰδοὺ ἀξιόλογος καὶ φρόνιμος ἀπόκρισις. Σ' εὐχαριστεῖ ὁ Καῖσαρ. Ἰδέ! Οἱ Γενίτσαροι ὀπισθοδρομοῦν. Δὲν ἔχομεν νὰ κάμωμεν ἄλλο τι σήμερον.

Μετὰ τὴν γενναίαν ταύτην ἀντίστασιν οἱ ἐξελθόντες ἐπέστρεψαν ἐν καλῇ τάξει, αἱ πύλαι ἐκλείσθησαν, καὶ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἦλθε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα.

— Γενναῖος, ὡς πάντοτε, ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος· νομίζω ὅτι τοῦτο θέλει εἶσθαι σήμερον τὸ τελευταῖον ἀνδραγάθημά σου. Ἐλθὲ εἰς τὸν πύργον ὁμοῦ μὲ τὸν ἄρχοντα Φραντζῆν. Ἔχω σπουδαῖόν τι νὰ σὲ κοινοποιήσω.

Ὁ Δὲ Ῥυστὼν ἠκολούθησεν εἰς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ πύργου τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, ἔνθα παρεσκεύασαν μετὰ σπουδῆς δωμάτιον πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ αὐτοκράτορος. — Νικηφόρε, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, ἔχομεν ἀνάγκην νὰ μείνωμεν μισὴν ὥραν μόνοι· μὴ συγχωρήσῃς λοιπὸν εἰς κανένα νὰ ἐμβῇ.

— Νὰ ἔλθῃς νὰ μ' εὕρῃς εἰς τὸ τεῖχος, ὅταν ἐξέλθω, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος εἰς τὸν Βυρστώ.

— Πολὺ καλά, καλέ μου ἄρχων.

Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος καθήσας εἶπε· — Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σὲ εἴπω, ἄρχων Ἀκόλουθε, ὅτι πᾶσα ἐλπὶς τοῦ νὰ σώσωμεν τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν πεῖναν, καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν πολεμεφοδίων, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἄφιξιν τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐμάθομεν ἐσχάτως, εὑρίσκονται εἰς τὴν Χίον.

— Ἔλαβεν ἡ Μεγαλειότης σου νεωτέραν εἴδησιν περὶ αὐτῶν;

— Οὔτε λέξιν. Ἀλλ' εἶναι φανερὸν ὅτι ἢ δὲν γνωρίζουν τὰς ἀνάγκας μας, ἢ φοβοῦνται τὸν κίνδυνον.

— Ἀλλ', ὡς ἀκούω, εἶναι δυνατὰ πλοῖα.

— Ναὶ, ἀλλὰ πέντε πλοῖα τί δύνανται νὰ κατορθώσουν κατὰ τριακοσίων; Ὅσον διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν πλοῖον, ἐγγυῶμαι. Ἐταξείδευσα εἰς αὐτὸ μὲ τὸν συγχωρημένον τὸν ἀδελφόν μου. Οἱ δὲ Γενουήνσιοι μόνον τὸν λόγον των μᾶς ἔδωκαν· τὸ συμπέρασμα ὅμως ὅλων τούτων, ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶναι τὸ ἑξῆς. Ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀποστείλωμέν τινα, εἰ δυνατόν, ἀπ' ἐδῶ διὰ νὰ φέρῃ τὰ πλοῖα. Ὁ κίνδυνος εἶνος μέγας, ἀλλὰ μεγάλη ἐπίσης καὶ ἡ δόξα. Δέχεσαι τὴν ἀποστολήν;

— Εὐχαριστῶ τὴν Μεγαλειότητά σου, ἀπεκρίθη γονυπετήσας ὁ ἱππότης· ἄλλο καλήτερον δὲν ἐζήτουν.

— Δὲν ἐζήτεις; εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος μειδιῶν καὶ βλέπων τὸν Φραντζῆν. Ἔχεις μεγάλην μετριοφροσύνην, καὶ φοβοῦμαι μὴ ζητήσω ν' ἀποσύρῃς τὸν λόγον τὸν ὁποῖον εἶπες.

— Δὲν τὸ πιστεύω, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ἱππότα Ἐδουάρδε, πρό τινος καιροῦ μὲ ἐφανέρωσες ὅτι ἠγάπας τὴν θυγατέρα μου· ἔχεις ἀκόμη τὸ αὐτὸ αἴσθημα;

— Ἠμπορῶ νὰ κερδήσω τὸν παράδεισον; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης.

— Ἐὰν λοιπὸν ἐπιστρέψῃς ἀσφαλῶς, λάβε την, καὶ λάβε μὲ αὐτὴν καὶ τὴν εὐχήν μου, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς.

Ὁ ἱππότης ἐξέφρασε τότε τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ λέξεων ἐντόνων μᾶλλον ἢ εὐγλώττων. — Καὶ πότε, Μεγαλειότατε, πρέπει ν' ἀναχωρήσω; καὶ ποῖον δρόμον νομίζει ἡ Μεγαλειότης σου καταλληλότερον;

— Φρονῶ καλὸν νὰ παραλάβῃς μαζῆ σου ἕνα στρατιώτην, καὶ ἀκολούθως νὰ δοκιμάσῃς νὰ περάσῃς ἐν ὥρᾳ νυκτὸς διὰ τοῦ στόλου. Καιρὸν ἀρμόδιον νομίζω τὴν νύκτα αὐτήν.

— Μὲ τὴν ἄδειαν λοιπὸν τῆς Μεγαλειότητός σου θὰ λάβω τὸν Βυρστώ. Εἶναι πιστὸς καὶ γενναῖος καὶ ἔχει νοῦν ἐφευρετικόν.

— Πολὺ καλά. Θέλομεν λοιπὸν σὲ συνοδεύσει μὲ διαταγὴν ὅπως παραλάβῃς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στολίσκου. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῇς ὅτι ὀφείλεις νὰ εἰρηνοποιῇς τὸ πνεῦμα τῶν Γενουηνσίων κυβερνητῶν, διότι δὲν ἀγαποῦν ξένας ἐπεμβάσεις. Μὴ ἀναμιγνύεσαι εἰς τὰς ὑποθέσεις των εἰμὴ ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης, καὶ τότε πάλιν χρειάζεται τρόπος πολιτικός.

— Καταλαμβάνω, Μεγαλειότατε.

— Ἅμα ὡς νυκτώσῃ, ἐλθὲ νὰ μ' εὕρῃς εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἔχε τὰ πάντα ἕτοιμα πρὸς ἀναχώρησιν.

— Μίαν παράκλησιν θὰ προτείνω εἰς τὸν ἄρχοντα Πρωτοβεστιάριον. Ἀναχωρῶ χάριν ἔργου ἐπικινδύνου, καὶ ἴσως δὲν ἐπιστρέψω ποτὲ πλέον. Θέλω δὲ ἀναχωρήσει μ' ἐλαφροτέραν καρδίαν, ἐὰν μὲ συγχωρήσῃ νὰ συνομιλήσω μιᾶς ὥραν μόνον μετὰ τῆς θυγατρός του.

— Ἄρχων Ἀκόλουθε, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς, μὴ λησμονῇς ὅτι ἡ συνέντευξις αὐτὴ δύναται νὰ μὴ ἀποβῇ τὰ μάλιστα εὐάρεστος· καὶ ἐάν. . . .

— Ὄχι, ὄχι, ὑπέλαβεν ὁ Κωνσταντῖνος, καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῶν ἱπποτῶν τῆς Δύσεως, ὁ ἐραστὴς πρέπει νὰ ἴδῃ τὴν ἐρωμένην του πρὶν ἀναχωρήσῃ εἰς τὰς μάχας. Δὸς τὴν ἄδειαν, δὸς τὴν ἄδειαν, ἄρχων Φραντζῆ.

— Ἔχεις λοιπὸν τὴν ἄδειάν μου, ἄρχων Ἀκόλουθε. Θὰ σὲ ἴδω μετὰ ταῦτα;

— Ἐλθὲ εἰς ἡμᾶς, ἄρχων Πρωτοβεστιάριε, καὶ σύ, ἄρχων Ἀκόλουθε, ἐλθὲ νὰ μᾶς εὕρῃς μετὰ τὴν συνέντευξιν. Ὕπαγε τώρα, καὶ ὁ ἅγ. Γεώργιος νὰ σὲ βοηθήσῃ.

— Βυρτσώ, εἶπεν ὁ ἱππότης, κάμε με τὴν χάριν νὰ ἐπιστρέψῃς μαζῆ μου εἰς τὴν κατοικίαν μου. Ὁ αὐτοκράτωρ μ' ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ παραλάβω τὸν ἐν Χίῳ στόλον. Θὰ ἤκουσες περὶ αὐτοῦ.

— Ναί, ἱππότα, λέγουν ὅτι ἡ πόλις δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀνθέξῃ περισσότερον ἀπὸ δύο ἑβδομάδας, ἐὰν τὰ πλοῖα δὲν ἔλθουν.

— Φθάνει νὰ φθάσω ἐκεῖ ἀσφαλῶς, καὶ δὲν φοβοῦμαι ὕστερον διὰ τὰ ἀποτελέσματα. Πρόκειται νὰ ἴδωμεν πῶς θὰ διαπεράσωμεν ἀκινδύνως διὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. Ἐπρότεινα νὰ λάβω ἕνα σύντροφον, καὶ ἔκλεξα σέ.

— Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, κανένα ἄλλον καλήτερον δὲν θὰ εὕρισκες, ἐκτὸς ἐὰν ἔπαιρνες τὸν Κοντάρην· ἦτο ὅμως σκληρὸν νὰ τὸν ἀποσπάσῃς ἀπὸ τὴν νέαν σύζυγόν του.

— Ἔχεις μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτόν σου, Βυρστώ.

— Ὄχι, ἀξιωματικέ μου, ποτὲ δὲν εἶχα, καὶ ποτὲ δὲν ἐκατάλαβα τὴν ἀνάγκην της. Ἐὰν τὴν εἶχα δὲν ἐλάμβανα τὴν τιμὴν νὰ σὲ συνοδεύσω εἰς τὴν Χίον.

— Ἔχε μόνον τὴν αὐτὴν γενναιότητα τὴν ὁποίαν εἶχες καὶ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ἡ ἐπιτυχία μας εἶναι βεβαία. Ἀ! ἐδῶ εἶναι ὁ δρόμος τῶν ἁγ. Θεοδώρων· θὰ ὑπάγω ν' ἀποχαιρετίσω τὸν Ἔξαρχον Χωνιάτην καὶ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ σὺ πήγαινε εἰς τὸ παλάτιον.

Ἀνυπόμονος νὰ ἴδῃ τὴν Θεοδώραν, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος συνέλαβε τὴν ἰδέαν ὅτι, ἐὰν ἀναφέρῃ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρὸς αὐτῆς εἰς τὴν Σοφίαν Χωνιάτου, ἤθελε προμηθεύσει εἰς αὐτὴν σταθερὰν φίλην ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Ἐστάθη λοιπὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἐξάρχου καὶ ὡδηγήθη εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ, ὅπου παρὰ προσδοκίαν εὗρε καὶ τὴν Εὐφρασίαν μὲ τὴν μητέρα της.

— Ἐπαρχιακαὶ συνήθειαι, ἐπαρχιακαὶ συνήθειαι, καθὼς βλέπεις, ἄρχων μου, εἶπεν ὁ Ἔξαρχος ἀνεγερθεὶς πρὸς ὑποδοχήν του. Ἐδῶ καθήμεθα ὅλοι ὁμοῦ, καθὼς ἐκαθήμεθα καὶ εἰς τὴν Συλληβρίαν. Ἐπέρασα ὅλην τὴν πρωΐαν εἰς τὰς ἐπάλξεις, καὶ πρὸ ὀλίγου ἀφῆκα τὸν θώρακά μου. Λαμπρὰ τοὺς ἐδίωξες τοὺς σκύλους· πόσα καννόνια ἐβούλωσες;

— Τέσσαρα, ἄρχων Ἔξαρχε. Ἀπορῶ ὅτι δὲν σὲ εἶδα. Σὲ εὔχομαι, δέσποινά μου, ἡμέραν εὐτυχῆ, καὶ εἰς σὲ, ὡραία Εὐφρασία· ἐλάβετε κάμμίαν εἴδησιν ἀπὸ τὸν ἄρχοντα Χρυσολωρᾶν;

— Κάμμίαν, ἄρχων μου, ἀπεκρίθη ἡ Σοφία Χωνιάτου.

— Ἦλθα νὰ ζητήσω τὰς εὐχάς σας. — Καὶ διηγήθη τὸν μακροχρόνιον πρὸς τὴν Θεοδώραν ἔρωτά του, τὰς δυσκολίας τοῦ Φραντζῆ, καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἣν πρὸ μικροῦ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, ἐὰν ἐπανήρχετο ἀσφαλῶς ἐκ τῆς ἐπικινδύνου ἀποστολῆς χάριν τῆς ὁποίας μετὰ μικρὸν θ' ἀνεχώρει.

— Χαίρω διὰ τὴν εἴδησιν ταύτην, εἶπεν ὁ γέρων Ἔξαρχος. Χαίρω τῷ ὄντι ἐκ καρδίας. Εἴθε ὁ ἅγιος Δημήτριος νὰ σὲ προστατεύῃ εἰς τὴν νέαν σου ἐπιχείρησιν!

— Βιάζομαι, εἶπεν ὁ ἱππότης, καὶ πρέπει νὰ ὑπάγω τώρα εἰς τοῦ ἄρχοντος Φραντζῆ. Σᾶς παρακαλῶ δὲ τοῦτο· τὴν πρώτην φορὰν καθ' ἣν σᾶς ἐπισκεφθῇ ἡ δέσποινα Θεοδώρα, διότι ἠξεύρω ὅτι σᾶς ἐπισκέπτεται συχνά, ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς θεωρήσῃ ὡς φίλους της.

— Σὲ καταλαμβάνω, ἄρχων ἱππότα. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ νὰ σὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὸν σκοπόν σου καὶ νὰ σὲ φέρῃ πάλιν ἐδῶ, εἶπεν ἡ Μαρία Χωνιάτου.

— Ἀμήν! σᾶς εἶμαι ὑπόχρεως καὶ εὔχομαι τὰ αὐτὰ ὑπὲρ τοῦ φίλου μας Ἐμμανουήλ. Τώρα πρέπει νὰ σᾶς ἐπευχηθῶ ὑγείαν. Μετὰ τοῦτο ὁ ἱππότης ἠκολούθησε τὴν πρὸς τ' ἀνάκτορα ὁδόν.

Εἰς τὴν θύραν τῆς κατοικίας τοῦ Φραντζῆ, εἶδε τὸν γέροντα Βαρλαάμ, μετὰ τοῦ ὁποίου, διαρκοῦντος τοῦ μακροῦ ἐκείνου χειμῶνος, συνέδεσε φιλικὴν σχέσιν.

— Εἶναι μέσα ἡ δέσποινα Θεοδώρα; ἠρώτησεν ἐσπευσμένως.

— Εἶναι εἰς τὸν κῆπον, ἀπεκρίθη ὁ γέρων ὑπομειδιῶν σοβαρῶς.

— Ἦλθα νὰ τὴν ἴδω κατὰ παραγγελίαν τοῦ πατρός της. Εἰσελθὼν δὲ διέβη τὴν αὐλὴν καὶ εὑρέθη εἰς τὸν γνωστὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας κῆπον.

Ἦτο μελαγχολικὴ ἑσπέρα ἔαρος. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πρὸ ἑνὸς τετάρτου, καὶ καθαρὰ καὶ λαμπρὰ ἀμφιλύκη ἐφαίνετο λάμπουσα πρὸς δυσμάς, ὅπου ἀκτινοβόλει ἡ Ἀφροδίτη. Ὁ ἀὴρ, καί τοι ὑπόψυχρος, ἦν γαλήνιος, οἱ κάλυκες τῶν ἀνθέων ἤνοιγον, καὶ ἄνθη τινὰ μάλιστα τοῦ Ἀπριλίου ἐπλήρουν εὐωδίας τὸν κῆπον. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τοῦ κήπου θέα περιωρίζετο πρὸς ἄρκτον, ὁ πολιορκῶν στρατὸς δὲν ἐφαίνετο. Ἀλλὰ πρὸς τὸν Γαλατᾶν ἐπεκρέματο πυκνὸν σύννεφον, λείψανον τῶν καπνῶν τῆς πρωϊνῆς μάχης. Ὁ Βόσπο-

ρος, ἀντὶ νὰ κυλύεται λαμπρός, ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἀναριθμήτων πλοίων τοῦ ἀποκλείοντος τὴν πόλιν στόλου, μεστῶν στρατιωτῶν ἀναλγήτως κειμένων εἰς τὸ βάθος αὐτῶν. Ἡ Θεοδώρα περιεπάτει εἰς τὸν κῆπον, μόλις βλέπουσα τὰ κύκλω, ἀναλογιζομένη τὸ τέλος τῶν τρομερῶν ἐκείνων προπαρασκευῶν καὶ σχεδὸν φθονοῦσα τὴν τύχην τῆς μητρός της, ἥτις ἐκεῖτο ἡσύχως εἰς τὸ κοιμητήριον τῆς ἁγ. Εἰρήνης.

— Θεοδώρα! φιλτάτη Θεοδώρα! ἔρχομαι νὰ σὲ ἴδω μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρός σου. Θέλεις μὲ εἰπεῖ καὶ τώρα ὅτι πρέπει νὰ χωρισθῶμεν;

Ἡ Θεοδώρα δὲν εἶχε παρατηρήσει αὐτὸν ἕως ὅτου ὡμίλησε· τὸ ἐρύθημα τῆς χαρᾶς τὸ φαιδρύναν τὰς παρειάς της ἐπηύξησε τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἱππότου.

— Ὄχι, ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπε καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα.

— Μὲ ἀνέδειξες, προσφιλεστάτη μου, ἀληθινὸν ἄνδρα, εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστὼν μετὰ τὰ πρῶτα ὀλίγα λόγια τὰ ἐμφαίνοντα τὴν χαράν του. Καὶ νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ἦτον ἀνάγκη, διότι ἀναχωρῶ ἀπόψε ἀπὸ τὴν πόλιν.

— Ἀναχωρεῖς! ποῦ καὶ διατί; Σὺ λοιπὸν ἦλθες νὰ μὲ εἴπῃς ὅτι πρέπει νὰ χωρισθῶμεν;

— Ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο νὰ χωρισθῶμεν τώρα, Θεοδώρα, ἡ συνέντευξις αὕτη δὲν ἐγίνετο ἴσως τόσον ταχεῖα. Ὁ αὐτοκράτωρ εὑρεσιτέχνη νὰ μὲ ἀναθέσῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν πλοίων τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὴν Χίον, ἀπὸ τὴν ἀσφαλῆ εἴσοδον τῶν ὁποίων εἰς τὸν Κεράτιον Κόλπον ἐξαρτᾶται ἡ τύχη τῆς πόλεως. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑπάγω εἰς αὐτὰ ἀπαρατήρητος, καὶ νὰ ἔλθω μὲ αὐτὰ βιάζων τὴν εἴσοδον. Ὁ πατήρ σου μὲ εἶπεν ὅτι, ἐὰν ἐπιτύχω, συγκατανεύει προθύμως νὰ μ' ἑνώσῃ μὲ σέ, καὶ ὁ Καῖσαρ, τὸν ἐπρότρεψε νὰ μὲ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθω νὰ σὲ ἴδω.

— Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐπιτύχῃς; πῶς θὰ ἐξέλθῃς ἐκ τῆς πόλεως ἀπαρατήρητος ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα; Θὰ πιασθῇς αἰχμάλωτος κατὰ τὴν πρώτην δοκιμήν.

— Ἔχω καλυτέρας ἐλπίδας, ἀγαπητή μου. Καὶ ἐὰν ἐπιτύχω νὰ φθάσω εἰς Χίον, θὰ ἠξεύρω ὅτι θὰ ἔχῃς προσηλωμένα τὰ βλέμματά σου εἰς ἡμᾶς ὡς ὅτε θὰ πλησιάζωμεν εἰς τὸ στενὸν τοῦτο· καὶ σὲ ἐγγυῶμαι ὅτι τοῦτο θὰ μὲ δώσῃ δύναμιν νὰ κάμω θαύματα.

— Ἀλλὰ μὴ τολμᾷς, μὴ τολμᾷς τὰ ἀδύνατα, ἱππότα Ἐδουάρδε· ἤκουσα λέγοντα προχθὲς τὸν πατέρα μου ὅτι σὺ καὶ ἐκεῖνος ὁ Βαράγγιος ὅστις ἠλευθέρωσε τὸν Ἔξαρχον Χωνιάτην, εἶσθε οἱ τολμηρότεροι ἄνθρωποι τῆς πόλεως. Δὲν ἠξεύρεις τί τρόμος μ' ἐκυρίευσεν ὅταν τὸ ἤκουσα.

— Μὴ φοβῆσαι, ἀγαπητὴ Θεοδώρα. Σὲ βεβαιῶ ὅτι ὁ Βυρστὼ, ὅστις θὰ μὲ συντροφεύσῃ ἀπόψε, εἶναι ὁ μόνος κατάλληλος εἰς τὸ νὰ φέρῃ τοιαύτας ἐπιχειρήσεις εἰς καλὸν τέλος.

Ἡ Θεοδώρα ἠρώτησε περιπαθῶς περὶ τοῦ σχεδίου του· ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἦτο εἰσέτι ὡρισμένον, ἀλλ' ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Φραντζῆς ἔμελλε νὰ ἦναι παρὼν εἰς τὸ συμβούλιον, αὐτὸς ἤθελε τὴν πληροφορήσει.

Ἐνῷ οὕτως ὡμίλουν παρῆλθεν ἡ ὁρισθεῖσα ἡμίσεια ὥρα, καὶ σκότος ἐπεχύνετο πέριξ αὐτῶν.

— Καὶ τώρα, προσφιλεστάτη Θεοδώρα, πρέπει νὰ σὲ ἀφήσω. Ὁ Καῖσαρ μὲ περιμένει ἐντὸς μισῆς ὥρας, καὶ φοβοῦμαι μὴ ἤργησα. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογῇ, φιλτάτη μου! καὶ εἴθε νὰ ἐνταμωθῶμεν τόσον φαιδροὶ, ὅσον περίλυποι χωριζόμεθα. Μὴ με εἰπῇς ὄχι, διότι εἶναι ἴσως ἡ τελευταία φορά . . . ἐξακολούθησε καὶ σχεδὸν ἐφόβισε τὴν Θεοδώραν καθὸ λαβὼν τὴν παράτολμον ἐλευθερίαν παρακαίρως καὶ ἀτόπως νὰ ἐναγκαλισθῇ αὐτὴν καὶ νὰ ἀσπασθῇ τὰς ὡραίας παρειάς της. Καὶ εὐθὺς ἐγένετο ἄφαντος.

Ἔξωθεν τῆς οἰκίας τοῦ Φραντζῆ ἀπήντησε τὸν Βυρστὼ, ὅστις εἶπε·—Δὲν μὲ ἀρέσει τὸ σχέδιόν σου νὰ διαπεράσωμεν τὸν τουρκικὸν στόλον· μὲ φαίνεται ὅτι ἔχω καλήτερον σχέδιον.

— Λέγε καὶ ἂς προχωρήσωμεν εἰς τὰ δώματα τοῦ αὐτοκράτορος.

— Τὸ κατ' ἐμὲ προτιμῶ νὰ φύγωμεν διὰ ξηρᾶς. Ἐνδυόμεθα ὡς δύω Τοῦρκοι· ἠξεύρεις ὅτι ὑποκρίνομαι κάλλιστα τὸν Τοῦρκον· ἀρίνεις ἐμὲ νὰ ὁμιλῶ καὶ ἡ εὐγενεία σου φαίνου ὡς Τοῦρκος, ἐὰν πέσωμεν εἰς τινα ἐμπροσθοφυλακήν.

— Ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ νομίσῃ τὸ σχέδιόν σου εὐκατόρθωτον, τὸ δέχομαι. Ἀλλὰ διατί νὰ μὴ δοκιμάσωμεν τὴν θάλασσαν;

— Καθὼς εἶναι τὰ πλοῖά των ὡς μέλισσαι εἰς τὴν κυψέλην, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ πιασθῶμεν· ἢ οὕτως ἢ ἄλλως θὰ φέρωμεν ἄλλα ἐνδύματα. Διὰ ξηρᾶς, ἴσως δὲν μᾶς παρατηρήσουν διόλου, ἀλλὰ διὰ θαλάσσης εἴμεθα βέβαιοι περὶ τοῦ ἐναντίου. Καὶ νὰ σὲ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, κύριέ μου, εἶμαι διπλασίως γενναῖος εἰς τὴν ξηρὰν παρὰ εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ νερὸν δὲν εἶναι τὸ στοιχεῖόν μου.

— Περίμενέ με ἐδῶ· ὑπάγω νὰ ὁμιλήσω τὸν Καίσαρα.

Καὶ ἐνῷ εἰσήρχετο εἰς τὴν Αὐλὴν γραμματεύς τις πλησιάσας, εἶπε· — Σὲ περιμένουν, κύριε. Καὶ τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Κωνσταντίνου.

— Καλῶς ἦλθες, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ ἀνεγείρας τὴν κεφαλὴν ἐνῷ ὑπέγραφέ τι· ἐβράδυνες ὀλίγον, ἀλλὰ σὲ συγχωροῦμεν. Ὑπόγραψε, ἄρχων Μεγάλε Λογοθέτα. Καὶ ὁ ὀνομαστὸς Λουκᾶς Νοταρᾶς, ὁ μέγας Λογοθέτης τοῦ κράτους, ἔθεσε τὴν ὑπογραφήν του διὰ πρασίνου χρώματος ὑπὸ τὰ αὐτοκρατορικὰ πορφυρᾶ γράμματα.

Περὶ τὸν αὐτοκράτορα ἵσταντο ὁ μέγας Λογοθέτης, ὁ Φραντζῆς, ἀξιωματικοί τινες τοῦ ἐγχωρίου στρατοῦ, ὁ γραμματεύς, ὅστις παρέλαβε τὸ ὑπογραφὲν ἔγγραφον καὶ ὑψηλός τις, ὀστώδης, αὐστηροπρόσωπος Φράγγος, εὔρωστος τὴν κατασκευὴν, εὐάρεστον ἔχων τὸ ἦθος, ἀλλ' ὁπωσοῦν νενευρωμένον τὸ βλέμμα, δεικνύον ἔλλειψιν δραστηριότητος. Οὗτος ἦτον ὁ περίφημος Ἰουστινιάνης.

— Ἰδοὺ τὸ διάταγμα, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, δι' οὗ σὲ ἀναθέτομεν τὴν κυβέρνησιν ὅλων τῶν ἐν Χίῳ πλοίων. Ὀφείλεται ἐπιτυχὸν ὑποταγὴ εἰς τὰς

διαταγάς σου, καὶ αἱ ἡμέτεραι ὁδηγίαι συνίστανται εἰς τὸ νὰ βοηθήσῃς τὴν πόλιν ὁπωσδήποτε, καὶ ἂν ἀναγκασθῇς ν' ἀντισταθῇς εἰς ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. Αἱ εἰδήσεις, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγου ἐλάβομεν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀποθηκῶν, (τοῦτο τὸ ὁποῖον σᾶς λέγω, κύριοι, νὰ μὴ τὸ ἀκούσουν μήτε οἱ τοῖχοι εἶναι τρομερία). Ἔχομεν ἑξήκοντα πέντε μόνον βαρέλια πυρίτιδος, καὶ αἱ ζωοτροφίαι ὀλιγοστεύουν. Ἀπὸ σήμερον πρέπει νὰ ἐλαττώσωμεν κατὰ ἓν τέταρτον τὴν μερίδα ὅλων τῶν μὴ ὄντων εἰς ἐνεργητικὴν ὑπηρεσίαν.

Ὁ ἱππότης κλίνας τὸ γόνυ καὶ λαβὼν τὸ διάταγμα εἶπε· — Καῖσαρ, ἔχω τὴν ἄδειαν τῆς Μεγαλειότητός σου, ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ τρόπου καθ' ὃν θὰ ἐξέλθω ἐκ τῆς πόλεως;

— Βεβαιότατα.

— Λοιπόν, Μεγαλειότατε, θ' ἀναχωρήσω διὰ ξηρᾶς. Καὶ τότε διηγήθη τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν ὁ Βυρστώ· προσθεὶς καὶ ἓν ἢ δύω ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα ἐνόμιζε κατάλληλα.

— Μοὶ φαίνεται, καλὸν τὸ σχέδιον, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, τί λέγεις Ἰουστινιάνη;

— Τὸ νομίζω καὶ ἐγὼ ὡς τὸ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον ἀπὸ τὰ δύω, ἂν καὶ τὰ δύω ἔχουν τοὺς κινδύνους των. Σὲ ζηλεύω, ἄρχων Ἀκόλουθε, σὲ ἀνοίγεται στάδιον ἀθανάτου δόξης.

— Λοιπόν, στρατηγὲ Ἰουστινιάνη, παρακαλῶ νὰ μὲ γράψῃς διαβατήριον διὰ τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας. Δι' αὐτῆς σκοπεύω νὰ ἐξέλθω.

— Ἔχω τὴν ἄδειαν τῆς Μεγαλειότητός σου; ἠρώτησεν ὁ Γενουήνσιος.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἔκλινε τὴν κεφαλήν, ὁ δὲ Ἰουστινιάνης πλησιάσας εἰς τὴν τράπεζαν, ἔγραψε τὰ ἑξῆς·

« Πρὸς τὸν ἐπιλοχίαν τῆς φρουρᾶς τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας. Ἄφες νὰ περάσῃ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δὲ Ῥυστών. — Πόσους συντρόφους θὰ ἔχῃς;

— Ἕνα μόνον.

— »Καὶ εἰς ἀκόλουθός του ἀπόψε. Ἀπριλίου 14, Σάββατον. Ἔγραψα ἰδιοχείρως. ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗΣ. »

— Ἡ ἔκβασις τοῦ παρόντος σχεδίου, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς αὐτὸν θαρροῦντες ἐλπίζομεν. Ἠξεύρομεν καλῶς ὅτι ὅλην τὴν ἀνδρείαν, τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὸ θάρρος τὰ ὁποῖα ἔχεις θὰ τὰ μεταχειρισθῇς. Σὲ ἀφιερόνω εἰς τὸν Θεόν.

Ἀποχαιρετίσας τοὺς πάντας ὁ ἱππότης εἶδε τὸν Βυρστώ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι εἶχεν ἀνὰ χεῖρας διαβατήριον διὰ τὴν θύραν τῆς Σηλυβρίας.

— Ἀξιόλογα. Τώρα πρέπει νὰ ἐνδυθῇς ὡς Ὀθωμανός· ἐὰν ὑπάγῃς εἰς τὴν κατοικίαν σου, θὰ σὲ φέρω κατάλληλον ἐνδυμασίαν.

Ἐντὸς ὀλίγης ὥρας καὶ οἱ δύω μετημφιεσμένοι ὡς Τοῦρκοι ἐξῆλθον· καὶ τοι ἐν ὥρᾳ νυκτὸς, διήγειρον τὴν προσοχὴν οὐκ ὀλίγον, καὶ ὑποχρεωθέντες ἅπαξ ἢ δὶς νὰ δείξωσι τὸ διαβατήριον, ἐπέρασαν διὰ τοῦ Κοντοσκαλίου ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας τῶν ἁγ. Θεοδώρων, καὶ τελευταῖον ἔφθασαν εἰς τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας.

— Νομίζετε ὅτι θὰ σᾶς ἀφήσωμεν νὰ περάσετε; ἔκραξεν ὁ σκοπός.

— Φώναξε τὸν ἐπιλοχίαν, ἐὰν δὲν μὲ γνωρίζῃς, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος.—Ἦλθεν ὁ ἐπιλοχίας, ἀνέγνωσε τὸ διαβατήριον, ἐχαιρέτισε τὸν ἱππότην, τὸν ὁποῖον κατ' ἀρχὰς δὲν ἐγνώρισε, καὶ διέταξε ν' ἀνοιχθῶσιν εὐθὺς αἱ πύλαι. Καὶ τούτου γενομένου, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Βυρστὼ εὑρέθησαν ἐν καθαρᾷ φωτεινῇ νυκτὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς πόλεως.

— Ἐνθυμοῦ καλῶς, εἶπεν ὁ Βυρστὼ εἰς τὸν σύντροφόν του, ὅτι ἐὰν μᾶς σταματήσουν, ἐγὼ εἶμαι Μουσταφᾶς καὶ σὺ Ἀβδαλλὰχ, ἀδελφοί, καὶ πηγαίνομεν εἰς Ῥοδοστὸν διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν πατέρα μας, ἀφ' οὗ ἐπεράσαμεν ἀρκετὸν καιρὸν εἰς τὸν στόλον.

— Ἀλλ' ἐὰν χρειασθῇ νὰ ὁμιλήσω, ὁ τόνος τῆς προφορᾶς μου θὰ μὲ προδώσῃ.

— Ἄφησε τὴν ὁμιλίαν εἰς ἐμέ· ἀλλ' ἐὰν ἀναπαφεύκτως πρέπει νὰ λαλήσῃς, ν' ἀποκρίνεσαι ναὶ ἢ ὄχι, ἢ ὅτι δὲν ἠξεύρεις, καὶ ὅσον ἠμπορεῖς σύντομα. Ἐλπίζω ὅμως νὰ διαβῶμεν ἀνενόχλητοι. Βλέπω ὅτι οἱ τράφοι των δὲν ἔφθασαν ἕως ἐδῶ. Καὶ ἐξηκολούθησαν προχωροῦντες ἐν σιωπῇ πρὸς τὰ Ἄθυρα, τέταρτον μιλίου· ἐν ᾧ δὲ ἐνόμιζον χαίροντες ὅτι διέφυγον τὸν κίνδυνον, ὀθωμανικὸς σκοπὸς ἐξῆλθε πρὸς δεξιὰν ἐκ πενιχροτάτης καλύβης κραυγάζων·

— Σταθῆτε! τὸ σύνθημα!

— Καὶ πῶς ἠμπορῶ νὰ τὸ ἠξεύρω, σύντροφε; ἀπεκρίθη ὁ Βυρστώ· εὐγήκαμεν ἀπὸ τὸν στόλον, ἀπέβημεν ὑποκάτω τοῦ τείχους· οἱ σκύλοι δὲν ἠξεύρουν νὰ φυλάττουν, καὶ μᾶς ἄφηκαν νὰ περάσωμεν.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀκούσω τὸ σύνθημα, εἶπεν ὁ στρατιώτης.

— Λοιπόν, μὰ τὸν προφήτην, πρέπει νὰ μᾶς τὸ εἰπῇς σὺ πρῶτος.

— Πρέπει νὰ μὲ ἀκολουθήσετε εἰς τὸν ἀξιωματικόν μου, διότι αἱ ὁδηγίαι μας εἶναι αὐστηραί.

— Ἔλα δὰ καὶ σύ, σύντροφε, μὴν εἶσαι τόσον αὐστηρός· ὕστερον ἀπὸ τόσας δυσκολίας, μόλις μᾶς ἔδωκεν ἄδειαν ἀπουσίας ὁ Βαλτὰ Ὀγλοῦς. Εἶναι σκληρὸς ὡς δράκων· τώρα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ταξειδίου μας νὰ ἐμποδισθῶμεν εἶναι παραπολύ, μὰ τὸν Μωάμεθ.

— Ποῦ πηγαίνετε λοιπόν;

— Ἕως εἰς τὸ Ῥοδοστὸν διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν πατέρα μας ὁ ἀδελφός μου Ἀβδαλλὰχ καὶ ἐγώ.

Ὁ σκοπὸς ἐφαίνετο ὅτι διετίθετο εἰς τὸ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ διαβῶσιν, ὅτε τρεῖς ἄνδρες, ἀξιωματικοί, ὡς ἐφαίνετο, εἰ καὶ ἔφερον ἁπλοῦν στρατιωτικὸν ἐπενδύτην, ἐπλησίασαν.

— Τί τρέχει; εἰπέ τις ἐξ αὐτῶν, ἀνὴρ εἰκοσιπεντατετὴς περίπου, ἔχων φλογερὸν καὶ ὀξὺν τὸν ὀφθαλμὸν, ἀκτινοβολοῦντα ἐνῷ ἔβλεπε τὴν λαμπάδα τοῦ σκοποῦ, κυρτὴν ῥῖνα, καθαρὰν καὶ ἔντονον φωνὴν καὶ ἀγαθὸν εἰ καὶ ὑψηλόφρον τὸ ἦθος. Τί τρέχει ἐδῶ; τί φιλονεικεῖτε;

— Αὐτοὶ οἱ στρατιῶται ἐπιθυμοῦν νὰ περάσουν χωρὶς τὸ σύνθημα, ἀπεκρίθη ὁ σκοπός.

— Πῶς; δὲν ἠξεύρετε τὸ σύνθημα;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστὼ συντόμως· πῶς νὰ τὸ ἠξεύρωμεν; ἐρχόμεθα ἀπὸ τὸν στόλον· καὶ ἔπρεπε νὰ τὸ μαντεύσωμεν· εὐγήκαμεν ἀπὸ τὸν στόλον πρὶν δοθῇ.

— Μὰ τὰς τριάντα ἑπτὰ χιλιάδας προφήτας, εἶναι κατάσκοποι! Φέρετους ἐμπρὸς εἰς τὸν Ἀγάν· εἶπεν ὁ προλαλήσας.

— Ψεύδεσαι, εἶπεν ὁ Βυρστὼ, ἐὰν ὁ Σουλτάνος ἦτον ἐδῶ, ἤθελε μᾶς ἀποδώσει δικαιοσύνην· ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Ἀγάδες καὶ τοὺς Πασάδες σας ὀλίγον καλὸν περιμένομεν.

— Καὶ διὰ τί ὁ Σουλτάνος ἤθελε σᾶς ἀφήσει νὰ περάσετε, ἀνόητοι;

— Διότι ἔχει τόσην γνῶσιν εἰς τὸ μικρὸν δάκτυλόν του, ὅσην δὲν ἔχουν οἱ ἀξιωματικοί του εἰς ὅλον τὸ σῶμά των, καὶ θὰ ἔβλεπεν εὐθὺς ὅτι λέγομεν τὴν ἀλήθειαν.

— Μὰ τὴν Μαύρην Πέτραν! τὸ πιστεύω, ἀπεκρίθη ὁ Σουλτάνος, διότι ἦτο αὐτὸς ὁ Μωάμεθ. Ἄφησέ τους νὰ περάσουν, στρατιῶτα! Καὶ ὁ ἐκπεπληγμένος σκοπὸς ἔπεσε πρηνὴς κατὰ γῆς· τὸ κίνημα τοῦτο ἐμιμήθησαν εὐθὺς ὁ Βυρστὼ, ἀκουσίως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος.

— Πηγαίνετε, καλοὶ σύντροφοι· βλέπω ὅτι εἰσθε τίμιοι ἄνθρωποι. Ἔ! τί λέγεις πασᾶ;

— Ἡ Ὑψηλότης σου ἔχει τὴν φρόνησιν τοῦ Προφήτου, ἀπεκρίθη ὁ μειλίχιος Χαλίλ.

— Καὶ ποῦ πηγαίνετε; ἠρώτησεν ὁ Μωάμεθ, ὅστις συνεχῶς ἐπεχείρει τοιαύτας νυκτερινὰς ἐκδρομάς.

— Εἰς τὸ Ῥοδοστὸν, ὑψηλότατε!

— Τί θὰ κάμετε ἐκεῖ;

— Ὑψηλότατε, πηγαίνομεν νὰ ἴδωμεν τὸν πατέρα μας.

— Ὥρα σας καλή. Καὶ σὺ, καλὲ στρατιῶτα, εἶσαι ἀξιέπαινος διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους σου. Ἔλα μαζῆ μου, πασᾶ.

Μόλις ἀπεμακρύνθησαν οἱ ἡμέτεροι, καὶ ὁ Ἐδουάρδος εἶπεν· — Εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας! πολὺ εὐθηνὰ τὴν ἐγλυτώσαμεν!

— Τὸν ἐγνώρισα ἀπὸ τὴν φωνήν του. Ἐσυμπέρανα ὅτι ἦτον αὐτὸς ἅμα ὡς τὸν εἶδα πλησιάζοντα, καὶ ὁ περὶ τοῦ Σουλτάνου ἔπαινός μου ἐτελείωσε τὴν ὑπόθεσιν. Τώρα σὲ ἐγγυῶμαι ὅτι ἐπιστρέφει μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἔκαμε καλὸν ἔργον, καὶ αὔριον ὅλοι οἱ εὐνοῦχοι θὰ τὸ διηγοῦνται. Οὕτως οἱ ἄνθρωποι ἀπατῶνται. Ἄς προχωρήσωμεν. Ἐχω εἰς τὰ Ἄθυρα ἕνα ἐξάδελφον, ὁ ὁποῖος, ὡς ἐλπίζω, θὰ μᾶς ἐνοικιάσῃ δύω ἵππους, καὶ ἀμέσως τρέχομεν εἰς τὴν Συληβρίαν, ὅπου πρέπει νὰ προσπαθήσωμεν νὰ εὕρωμεν πλοιάριον διὰ νὰ περάσωμεν τὸ στενόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

— Λοιπὸν, ἄρχοντές μου, ἡ πυρῖτις ἐτελείωσεν, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ συγκροτηθέντι εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ παλατίου.

— Ἐτελείωσε, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Μέγας Λογοθέτης. Εἰς τὸν προμαχῶνά μου μόλις εἴκοσι ἢ τριάντα καννόνια ἐκενώθησαν σήμερον, καὶ τώρα δὲν ἔχομεν διόλου.

— Ἐγὼ δὲν πάσχω τόσην στέρησιν, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης, ἀλλὰ νομίζω ὅτι οὔτε πέντε βαρέλια μ' ἔμειναν, καὶ εἴμεθα τόσον ἐκτεθειμένοι εἰς τὸν Πύργον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, ὥστε ἀμφιβάλλω ἂν κατορθώσωμεν ν' ἀπομακρύνωμεν τὸν ἐχθρὸν χωρὶς πυροβόλα.

— Καὶ ἡμεῖς, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ἐπολεμήσαμεν σήμερον τὸ πρωῒ εἰς τὸν προμαχῶνα τῆς Ἀδριανουπόλεως· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἠναγκάσθημεν νὰ ἡσυχάσωμεν μετὰ τὸ δειλινὸν, διότι ἐμείναμεν μόνον μὲ ἓν καὶ ἥμισυ βαρέλιον.

— Εἶναι πολὺ παράδοξος ἡ ἀργοπορία τοῦ στόλου, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος· ἐνίοτε φοβοῦμαι μήπως κατεστράφη ἐντελῶς. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι ἐὰν δὲν κατεστρέφετο, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἤθελε διακινδυνεύσει τὸ πᾶν διὰ νὰ προσεγγίσῃ εἰς αὐτόν.

— Ἐὰν μείνωμεν εἰς τοιαύτην ἀργίαν μίαν ἡμέραν ἀκόμη, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης, οἱ ἄπιστοι θὰ δοκιμάσουν γενικὴν ἔφοδον· μόνα τὰ καννόνιά μας τοὺς ἀπεμάκρυνον ἕως τώρα.

— Ὁ ἄνεμος εἶναι οὔριος διὰ τὴν ἄφιξιν τῶν πλοίων, εἶπεν ὁ Νοταρᾶς· παρετήρησα μὲ προσοχήν. Τὴν περασμένην ἑβδομάδα ἦτον ἀνατολικὸς καὶ βορειονατολικὸς, ὥστε θὰ ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὸν ἐναντίον καιρόν· μετὰ ταῦτα ἐπεκράτησε μίαν ἢ δύο ἡμέρας μεγάλη γαλήνη. Ἀπὸ ἐχθὲς ὅμως ὁ ἄνεμος ἐφύσησε νοτειοδυτικὸς, καὶ σήμερον ἔρχεται δυνατὸς ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος.

— Ὁ σκοπὸς διετάχθη νὰ μᾶς φέρῃ εἰδήσεις κατὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν, ἀλλ' αἱ εἰδήσεις του εἶναι πάντοτε αἱ αὐταὶ, εἶπεν ὁ Πρωτοβεστιάριος.

— Πρόκειται λοιπὸν τώρα νὰ ἐξετάσωμεν πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀποστείλωμεν ἄλλον τινά. Δέκα ἡμέραι παρῆλθον ἀφ' οὗ ἐστείλαμεν τὸν Μεγάλον Ἀκόλουθον. Εἶχε ἀρκετὸν καιρὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ, ἐνῷ μάλιστα ἦτον ἐνδεχόμενον νὰ ἀνεχώρησεν ὁ στόλος πρὸ τῆς εἰς Χίον ἀφίξεώς του.

— Ποῖος εἶναι, Μεγαλειότατε, ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν περιμενομένων ἀνδρῶν; ἠρώτησεν ὁ Κουροπαλάτης (*).

(α) Τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ τοῦ ἡμετέρου κόμητος τοῦ Παλατίου, ἐθεωρήθη ἄξιον πλείστου λόγου ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν ὠνομάζετο οὕτω ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σωματοφυλάκων· κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ περὶ ἧς γράφομεν, κατέστη, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα ἀξιώματα τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς, ψιλὸν ὄνομα.

— Καθὲν ἀπὸ τὰ πλοῖα τῆς Γενούης, ἀπεκρίθη ὁ Ἰουστινιάνης, φέρει διακοσίους στρατιώτας καὶ ἑκατὸν βαρέλια πυρίτιδος. Πρὸς τούτοις ἔχουν καὶ ἀρκετὰς ζωοτροφίας, ὡς σιτάριον, κριθάριον, βρίζαν, κρασίον, λάδιον καὶ τυρίον.

— Τὸ φορτίον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πλοίου, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴν τύχην του εἰς τὰς νήσους. Μὲ αὐτὸ περιμένω περισσοτέρας ζωοτροφίας καὶ ὀλιγωτέρους ἄνδρας.—Ἐν τοσούτῳ εἷς τῶν φυλάκων ἐλθὼν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εἶπεν·

— Ὁ σκοπὸς, Μεγαλειότατε, τοῦ Πύργου τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ νομίζει ὅτι παρετήρησε μακρὰν μερικὰ πλοῖα· ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ ἐὰν ἦναι ἐδικά μας ἢ ὄχι.

— Ἀκολουθήσατέ με, κύριοι, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ. Καὶ διευθυνθέντες πρὸς τὸν πύργον τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ, ἀνέβησαν τὴν ἑλικοειδῆ κλίμακα.

Μεγαλοπρεπεστάτη ἦτο ἡ θέα ὅτε ἐξῆλθον εἰς τὸν ἐξώστην. Ἡ πόλις, αἱ πλατεῖαι, οἱ θόλοι, αἱ πηγαὶ, οἱ κῆποι, αἱ ὁδοὶ, ἐξηπλοῦντο ὡς χείμαρρος πρὸ τῶν ποδῶν των. Ὁ Κεράτιος κόλπος κυλιόμενος ὡς ἀργυροδίνης ποταμὸς ὑπὸ τὰ τείχη, αἱ πολυτελεῖς οἰκίαι καὶ οἱ πλούσιοι κῆποι τοῦ Γαλατᾶ, πρὸς τὸ ἀνατολικοβόρειον, αἱ ἀναρίθμητοι στρατιαὶ τῶν Τούρκων εἰς τὰς ὑπὸ τὰ τείχη τάφρους παρατεταγμέναι εἰς πυκνὰ τετράγωνα, εἰς μακροὺς στίχους, αἱ σκηναὶ, αἱ σημαῖαι, τὸ ἱππικὸν, ὁ μονήρης ἱππεὺς ὁ διατρέχων τὴν πεδιάδα φέρων προσταγὰς, τὸ προχωροῦν μεμονωμένον πεζικὸν σῶμα, τῇδε κἀκεῖσε λευκάζον νέφος καπνοῦ, ἀκολουθούμενον ὑπὸ κρότου κανονίου, εὐμεγέθεις μηχαναὶ καταστροφῆς ἐκτείνουσαι τοὺς μακροὺς βραχίονάς των, ὡσεὶ μάρτυρες τῆς ἐπικειμένης ἐρημώσεως τῆς μεγαλοπόλεως, καὶ πέραν ὅλων τούτων κυανίζοντες λόφοι καὶ πράσινοι πεδιάδες ἀπέληγον πρὸ τῆς ζοφερᾶς σειρᾶς τοῦ Αἵμου. Πρὸς τὴν θάλασσαν τὸ βλέμμα περιελάμβανε τὸν μέγαν ὄγκον τῆς Ἁγ. Σοφίας, τὰ μέλαινα πλοῖα τὰ πληροῦντα τὸν Βόσπορον, τὰ ἅλση τῶν κυπαρίσσων τῆς Χαλκηδόνος, τὸ Κατάστενον, τὸν ἀτελεύτητον Πόντον καὶ τὰ χαρίεντα ὄρη τῆς Μυσίας καὶ Βιθυνίας.

Ἀλλ' οὐδεὶς ὀφθαλμὸς ἐπλανήθη ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου θεάματος πρὸς ἀνατολάς· ὅλων τὰ βλέμματα προσηλώθησαν εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ, ἔνθα ἡ Κύζικος καὶ ἡ Προικόννησος ἐφαίνοντο ἐγγίζουσαι τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν, καὶ ἀποκλείουσαι τὴν περαιτέρω ἔκτασιν.

— Τί βλέπεις, Θεοφύλακτε; ἠρώτησε κατεσπευσμένως ὁ αὐτοκράτωρ.

— Ἐνόμισα, Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ σκοπὸς, ὅτι πρὸ δέκα λεπτῶν ἀνεκάλυψα πανία· ἀλλ' ὁ ἥλιος εἶναι τόσον δυνατὸς, ὥστε ἀμφιβάλλω τώρα ἐὰν ἀληθῶς εἶδα ἢ ὄχι. Μεγαλειότατε, βλέπεις ἐκεῖ κάτω τὸν θόλον τῆς Παναγίας τῆς Ἐλεούσης;

— Ναὶ, τὸν βλέπω,

— Ἂς παρατηρήσῃ ὀλίγον ἡ Μεγαλειότης σου πρὸ δεξιὰ ὄχι τόσον πρὸς τοὺς ἁγ. Θεοδώρους, εἶναι μακρὰν, καὶ θ' ἀπαντήσῃ μίαν μοναχὴν ὑψηλὴν οἰκίαν.

— Τὴν βλέπω.

— Ἴσα ἀπ' ἐκεῖ πρὸς τὰ κάτω, Μεγαλειότατε, ἐὰν βλέπω τί ἢ ὄχι, ἐκεῖ εἶναι.

Καὶ πάντες οἱ παρεστῶτες θέντες τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν προσήλωσαν αὐτοὺς πρὸς τὸ δειχθὲν σημεῖον. Ὁ Φραντζῆς καὶ ὁ Νοταρᾶς, γέροντες ἤδη, ἀπηύδησαν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ μετὰ βραχεῖαν σιωπὴν εἶπε· — Διακρίνω κάτι, ἀλλ' ἴσως εἶναι λευκὴ οἰκία τῆς Προικοννήσου.

— Ἀμφιβάλλω, Μεγαλειότατε, ἀμφιβάλλω, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης.

— Πῶς σὲ φαίνεται, μεγαλήτερον πρὸς τὰ ἐπάνω ἢ πρὸς τὰ κάτω; ἠρώτησεν ὁ Κουροπαλάτης τὸν σκοπόν.

— Πρὸς τὰ ἐπάνω, ἐὰν βλέπω καλά.

— Οὕτω φαίνεται καὶ εἰς ἐμὲ, εἶπεν ὁ Κουροπαλάτης.

— Ἀλλὰ δὲν ὁμοιάζει οἰκίαν· μετὰ ἡμίσειαν ὥραν διαλύεται ἡ ἀμφιβολία μας, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ.

— Γνωρίζω εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἕνα ἄνθρωπον ὅστις βλέπει καλήτερα ἀπὸ ἐμὲ, καὶ ἐὰν ἡ Μεγαλειότης σου εὐδοκῇ, εἶναι εὔκολον νὰ τὸν φέρωμεν ἐδῶ, εἶπεν ὁ Θεοφύλακτος.

— Πῶς ὀνομάζεται;

— Εἶναι ἀξιωματικὸς Βαράγγιος, Μεγαλειότατε, καὶ ὀνομάζεται Κοντάρης.

— Τὸν γνωρίζω, τρέξε νὰ τὸν εὕρῃς.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπερίμενον τὴν ἄφιξιν τοῦ Βαραγγίου, νέφος ἐσκίασε τὸν ἥλιον, καὶ ἐφάνη ἡ σειρὰ τῶν παραλίων τοσοῦτον καθαρὰ καὶ τοσοῦτον συνεχὴς πρὸς τὴν Προποντίδα, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες εἶχον συλλάβει ζωηροτέρας ἐλπίδας, ἤρχισαν ν' ἀπελπίζωνται. Μετὰ εἴκοσι λεπτὰ ὁ Κοντάρης ἔφθασεν, ὁ δὲ Καῖσαρ εἶπεν·

— Ὑπολοχαγὲ, μανθάνομεν ὅτι ἔχεις δυνατὴν ὅρασιν. Κύτταξε πρὸς δυσμὰς καὶ εἰπέ μας τί βλέπεις;

Ὁ Κοντάρης παρετήρησεν ἀτενῶς καὶ μετὰ μικρὸν εἶπε· — Μεγαλειότατε, βλέπω δύο μεγαλα πλοῖα.

— Δόξα τῷ Θεῷ! δόξα τῷ Θεῷ! ἀνέκραξεν ὁ Κωνσταντῖνος· ἀλλὰ μόνον δύω;

— Μεγαλειότατε, εἰς τὸ μέρος τῆς Προικοννήσου μόνον δύω βλέπω κατὰ τὸ παρόν.

— Τὰ βλέπω, τὰ βλέπω καὶ ἐγώ· εἶμαι βέβαιος! εἶπεν ὁ Θεοφύλακτος· ἀλλ' ἐκεῖ κάτω ὑπὸ τὸ βουνὸν δὲν νομίζεις, ὑπολοχαγὲ, ὅτι εἶναι καὶ ἓν ἄλλο;

— Ναὶ, εἶναι τρία, εἶναι τρία, ἀνέκραξε χαίρων ὁ Κοντάρης· καὶ μετ' οὐ πολὺ τὰ προσπλέοντα δύο πλοῖα ἐφάνησαν καθαρά.

— Ἂς γείνῃ εὐθὺς λιτανεία ὑπὲρ τῆς αἰσίας ἀφίξεώς των, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ὁ ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος, ἢ ἂν αὐτὸς δὲν ἠμπορεῖ, ὁ Ῥαιδε-

στοῦ ἂς τελέσῃ τὴν ἀκολουθίαν· θὰ ὑπάγωμεν καὶ ἡμεῖς. Πόθεν ἠμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν καλήτερα τὴν διάβασιν τῶν πλοίων, ἄρχων Φραντζῆ;

— Ἀπὸ τὸν κῆπόν μου, Μεγαλειότατε, ἐὰν εὐδοκῆτε.

— Καλὰ τὸ ἐσλυλογίσθης. Ἂς ὑπάγωμεν ἐκεῖ ὅλοι. Ἐπιθυμῶ νὰ παρευρεθῇ ἐκεῖ καὶ ὁ Ἔξαρχος Χωνιάτης· γνωρίζει καλὰ τὰ θαλασσινά, καὶ ἴσως μᾶς χρησιμεύσῃ ἡ συμβουλή του.

— Ἰδοὺ καὶ ἄλλο πλοῖον, Μεγαλειότατε! ἔκραξαν συγχρόνως ὅ τε Θεοφυλακτος καὶ ὁ Κοντάρης.

— Λοιπὸν ἓν μόνον μένει, καὶ ἀναμφιβόλως ὁ ἀριθμὸς εἶναι πλήρης.

— Ὁ Θεὸς μόνον νὰ βοηθήσῃ τὴν εἴσοδόν των, εἶπεν ὁ Φραντζῆς.

— Εἴσε! Εἴθε! ὁ ἄνεμος φυσᾷ οὔριος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ χαρμόσυνος εἴδησις διεσπάρη πανταχοῦ, καὶ θεαταὶ ἀνέβαινον εἰς τὰς ὀροφὰς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν οἰκιῶν. Βαθμηδὸν δὲ καὶ εἰς τὸ θαλάσσιον τεῖχος συνεσωρεύθησαν ἄπειροι· ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἐφαίνοντο αὐτόθεν.

— Ἰδοὺ καὶ τὸ ἄλλο, Μεγαλειότατε! ἀνέκραξεν ὁ Κοντάρης· ὅλα λοιπὸν ἔγειναν πέντε.

— Ἂς καταβῶμεν τώρα εἰς τὸν κῆπόν σου, Φραντζῆ, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ἀκολούθησέ μας, Κοντάρη· ὅταν ἀρχήσῃ ἡ λιτανεία, θέλομεν ὅλοι παρευρεθῆ.

Ἀλλὰ τοιαύτη ἦτο ἡ ἔνθερμος τοῦ λαοῦ εὐλάβεια, ὥστε ἐνῷ κατέβαινον ἐκ τοῦ πύργου, οἱ κώδωνες ἤρξαντο νὰ κρούωνται, καὶ οἱ περὶ τὸν αὐτοκράτωρα περικυκλωθέντες ἀπὸ τοῦ περιῤῥέοντος λαοῦ διῆλθον τὸ Κοντοσκάλιον, καὶ οὕτως ἔφθασαν εἰς τὸ θαλάσσιον τεῖχος.

Ἡ Θεοδώρα ἑλκυσθεῖσα ὑπὸ τῆς ὡραιότητος τῆς ἡμέρας περιεπάτει εἰς τὸν κῆπον· καρδίαν ἔχουσα περίλυπον καὶ ἐλπίδας κλονουμένας ἐβάδιζε παρατηροῦσα τὸν Βόσπορον καὶ τὸν ἐχθρικὸν στόλον, καὶ σχεδὸν μὴ ἔχουσα ἐλπίδας νὰ ἐπανίδῃ ἐκεῖνον ὅστις τελευταῖον εἶχεν ἀναχωρήσει πλήρης θάῤῥους καὶ προσδοκιῶν ἐπιτυχίας· ἦτο τρίτη ἡ ὥρα ἐνῷ ἠκούσθη μέγας θόρυβος εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ ἡ θαλαμηπόλος αὐτῆς Μαρία ἔτρεξε πρὸς τὸν κῆπον.

— Κυρία! ἀγαπητὴ κυρία! τὰ πλοῖα ἐφάνησαν! — Καὶ ἦτο ἀληθές, διότι καὶ ἐκ τῶν παραλίων ἐφαίνοντο. Ἐκ δυσμῶν ὁ ἥλιος ἠκτινοβόλει ἐπὶ τῶν λευκῶν ἱστίων, στίζων τὴν θάλασσαν ὡς διὰ χιόνος· βοὴ καὶ βομβισμοὶ κατὰ τὴν ἀπέραντον πόλιν, ὡς ἄνεμος πνέων εἰς μακρὰν κείμενον δάσος, φωναὶ ἔνθεν κἀκεῖσε, καὶ ἵπποι καλπάζοντες, καὶ ῥόφοι κωδώνων, καὶ πλήθη εἰς τὰ παραθαλάσσια τείχη, εἰς πᾶν κενὸν μέρος, εἰς πᾶν δῶμα οἰκίας!

Ἡ καρδία τῆς Θεοδώρας ἔπαλλε τοσοῦτον σφοδρῶς, ὥστε οὐδένα ἦχον ἤκουεν. Οἱ ὑπηρέται καὶ αὐτοὶ ἀγαλλώμενοι ἐλησμόνησαν πᾶσαν εθιμοταξίαν. Μετ' οὐ πολὺ, ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ Καπετὰν πασᾶ, περιφερομένης ὑπερηφάνως ἐν μέσῳ τῶν μικροτέρων πλοίων, ἀνεπετάσθη ἡ μεγάλη πρασίνη σημαία. Καὶ ἀμέσως μεγάλη ἐγένετο ταραχὴ ἐν τῷ πολιορκούντι στόλῳ. Εἶδον καὶ αὐτοὶ ἐρχόμενον τὸν ἐχθρὸν, διαταγαὶ ἐδόθησαν πανταχοῦ, σάλπιγγες ἤχουν, καὶ ἀκάτια ἔτρεχον τῇδε κἀκεῖσε. Βραδέως δὲ καὶ μετὰ δυσκολίας τὰ τριακόσια τῶν ἀπίστων πλοῖα, παρατεταγμένα ἐν σχήματι ἡμισελήνου, ἐξετάθησαν ἐκ τῆς Πύλης τῶν Ἀγύρων μέχρι τοῦ νῦν καλουμένου Χαρὲμ Ἰσκελεσὶ ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς.

Ἐνῷ δὲ ἡ Θεοδώρα παρετήρει τὰ κινήματα ταῦτα, βοὴ καὶ φωναὶ ἀντήχουν ἔνδον τῶν ἀνακτόρων· ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ πατήρ της, ὁ Ἰουστινιάνης καὶ τινες τῶν πρωτίστων αὐλικῶν εἰσῆλθον εἰς τὸν κῆπον. Κλίνασα τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ μονάρχου, ἡτοιμάσθη ν' ἀπομακρυνθῇ, ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος εἶπε πρὸς αὐτὴν εὐμενῶς· — Μὴ ἀποσύρεσαι, κυρία, διότι εἴπερ τις ἄλλος ἔχεις συμφέρον νὰ ἴδῃς τὸ τέλος τοῦ σημερινοῦ ἀγῶνος. Σὲ παρακαλῶ νὰ μείνῃς, καὶ ἐὰν ἀγαπᾷς, κάθησε. Ἰουστινιάνη, διάταξε ὅπως ὅλη ἡ εὑρισκομένη εἰς τὴν πόλιν πυρῖτις μεταφερθῇ εἰς τὸ θαλάσσιον τεῖχος, καὶ νὰ μεταφερθῶσιν ἐκεῖ ὅσα καννόνια δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν, τὰ ὁποῖα νὰ γεμισθῶσι μὲ διπλᾶς σραίρας. Πρέπει νὰ προσέξωμεν μήπως μεταξὺ τῆς τόσης ταραχῆς ἐφορμήσῃ ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Κουροπαλάτα, τὸ χρέος τοῦτο ἀνήκει εἰς σέ.

— Δὲν ἦτο ἄρά γε καλὸν, Μεγαλειότατε, νὰ δοθῶσι διαταγαὶ περὶ τῆς μεγάλης ἀλύσεως; Δύσκολον εἶναι νὰ δεχθῶμεν αὐτὰ τὰ πλοῖα καὶ νὰ ἀποβάλωμεν τὰ λοιπά.

— Ὑπολογαγὲ Κοντάρη, εἶπεν, ὁ αὐτοκράτωρ, ὕπαγε κάτω εἰς τὸν λιμένα, δεῖξε εἰς τὰς ἀρχὰς τὸ ἡμέτερον τοῦτο δακτυλίδιον, καὶ εἰπὲ ν' ἀκολουθήσωσι τὰς διαταγάς σου καθ' ὅλα. Ἀρ' οὗ δὲ δείξῃς αὐτὸ, φόρει το εἰς ἐνθύμησίν μας.

Ὁ δὲ Κοντάρης ἀσπασάμενος τὴν δοῦσαν τὸν αὐτοκρατορικὸν δακτύλιον χεῖρα, ἀπῆλθεν.

— Ἐὰν δὲν ἦτο αὐτὸς, εἶπεν ὁ Νικήτας Χωνιάτης ὅστις εἶχεν ἐλθεῖ εἰς τὸν κῆπον τοῦ Φραντζῆ μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς συνοδίας, δὲν θὰ ἐστεκόμην πλησίον τῆς Μεγαλειότητός σου.

— Εἶναι τῷ ὄντι ἄξιος στρατιώτης καὶ τίμιος ἄνθρωπος. Πόσον γρήγορα ἔφθασαν πλησίον μας.

— Εἴκοσι λεπτὰ, Μεγαλειότατε, χρειάζονται ἕως νὰ φθάσουν πλησίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὑποθέτω ὅτι θὰ φυλάξουν τὸ πῦρ μέχρις οὗ τοὺς πλησιάσουν, εἶπεν ὁ Χωνιάτης. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἄνεμος, ὅστις ἔπνεε νοτειοδυτικὸς, μετέπεσεν ὀλίγον πρὸς τὸν βορρᾶν. Καὶ ἀμέσως τὰ ἱστία ἀμφικυματίσαντα ὡς πτηνὰ ἐκολπώθησαν ἐκ νέου. Ὁ ἀὴρ ἤλλαξεν, εἶπεν ὁ Ἔξαρχος. Βεβαία, ἐπρόσθεσεν ἰδὼν τὸν περιστρεφόμενον ἐπὶ τοῦ πύργου ἀνεμοδείκτην, καὶ καλὰ ἤλλαξε· θὰ φέρῃ τὸν καπνὸν κατὰ πρόσωπον τοῦ ἐχθροῦ.

Συγχρόνως τὰ πέντε μεγάλα πλοῖα ἤρχοντο πλησίστια εἰς τὸ στενόν. Ἡ πρόπλους ναῦς, καλουμένη Μονόκερως, ἔφερε τὰ σύμβολα τῆς Γενούης εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μεγάλου ἱστοῦ. Ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς τὸ τάχιστον τῶν ἐν τῷ Μεσογείῳ πλοίων.

Ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους τοῦ καταστρώματος ἦτο σωρὸς τοξοτῶν καὶ πυροβολοφόρων· τὸ πλοῖον εἶχε καννόνια δέκα, καὶ μηχανὰς πρὸς ἐκφενδόνισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πυρός. Μετὰ τοῦτο ἤρχετο ἡ Ἁγ. Εἰρήνη, τὸ μόνον αὐτοκρατορικὸν πλοῖον. Ἡ μεγάλη σημαία, φέρουσα τὸ δικέφαλον ἀετὸν, ἐκυματίζετο μεγαλοπρεπῶς, τὸ δὲ κατάστρωμα σχεδὸν ὡπλισμένον ὅπως καὶ τὸ τοῦ Μονόκερω, ὑπερεῖχε κατὰ τὴν πολυτέλειαν τῶν κοσμημάτων. Τὰ δύω ἑπόμενα πλοῖα ἦσαν ὁ Δελφὶν καὶ ὁ Ἅγ. Φραγκίσκος, τέταρτον δέ που μιλίου πρὸς τὰ ὄπισθεν ἤρχετο βραδέως ὁ μέγας Βουκένταυρος.

Ὁ Δὲ-Ῥυστὼν, ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, περιεστοιχίζετο ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πλοίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ Μέγας Δρουγγάριος τοῦ Κράτους (*). — Πλοίαρχε Βούλγαρη, εἶπε, πρὶν συμπλακῶμεν, ἐπιθυμῶ ὥστε καὶ σὺ καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ νὰ ἐννοήσετε καλῶς, ὅτι κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ αὐτοκράτορος ὀφείλομεν νὰ ὑποστῶμεν πάντα κίνδυνον διὰ νὰ βοηθήσωμεν τὴν πόλιν. Ὅταν ἀνεχώρησα, ἡ πόλις εὑρίσκετο εἰς μεγάλας ἀνάγκας, καὶ διὰ τὴν μεγάλην βραδύτητα ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων, συμπεραίνω ὅτι αἱ ἀνάγκαι της ἔφθασαν εἰς τὸ ἔπακρον.

— Ἡ πρασίνη σημαία ὑψώθη εἰς τὸν ἱστὸν τοῦ πλοίου τοῦ Καπετὰν πασᾶ! εἶπεν ὁ σκοπὸς ὁ ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἱστοῦ.

— Λοιπὸν μετὰ ἓν τέταρτον θὰ ναυμαχήσωμεν, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος. Ἀξιωματικοὶ, στρατιῶται καὶ ναῦται, μὴ λησμονήσετε ὅτι θὰ πολεμήσετε ὑπὸ τὰ βλέμματα τῶν συζύγων καὶ τῶν θυγατέρων σας, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς τιμῆς των· ὅτι αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ θὰ γίνῃ μάρτυς καὶ βραβευτὴς τῆς ἀνδρείας σας, ὅτι θὰ πολεμήσετε ὑπὸ τὰ τείχη αὐτὰ τῆς μητροπόλεώς σας, ὅτι θὰ ὑπηρετήσετε τὸν Θεὸν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ σᾶς εὐλογήσῃ. Τῳόντι ἔχομεν πέντε μόνα πλοῖα, ἀλλ' ἐνθυμηθῆτε ὅτι οἱ ναῦταί μας εἶναι οἱ ἐπιτηδειότεροι τῆς Εὐρώπης, τὰ πλοῖά μας τὰ ἰσχυρότερα ὅλων τῶν ἄλλων, καὶ πρὸ πάντων ὁ ἀγὼν ἡμῶν ἀγὼν ὑπὲρ Πίστεως. Ἐνῷ τὸ σμῆνος ἐκεῖνο τῶν πλοίων κατεσκευάσθη ἀπὸ ἀνθρώπους μηδέποτε ἄλλοτε κατασκευάσαντας πλοῖον, διοικεῖται καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους μηδέποτε ταξειδεύσαντας διὰ θαλάσσης, καὶ πολεμοῦντας μόνον διὰ ν' ἀποφύγωσι τὴν τιμωρίαν τοῦ τυράννου των. Σύντροφοι, δὲν θέλω νὰ κατατρίψω τὸν καιρόν μου εἰς λόγια· ἰδοὺ ὁ ἐχθρὸς, ἰδοὺ καὶ ἡ πόλις. Εἶμαι βέβαιος ὅτι γνωρίζετε κάλλιστα νὰ ἐκπληρώσετε τὸ χρέος σας.

Καὶ ἠκούσθησαν ἀλαλαγμοὶ ἐκ τῶν πλοίων ἠχήσαντες μέχρι τῶν Ἑπτὰ Πύργων· καὶ τὰ ζοφερὰ κύματα ἐπάφλασαν περὶ τὰς πρύμνας, καὶ τὰ ἱστία ἐκολπώθησαν βαθύτερα, καὶ ὁ μέγας θόλος τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐφάνη ἔτι καθαρώτερον· καὶ ἠκούοντο μακρὰν οἱ ἦχοι τῶν κωδώνων αὐτῆς διαδιδόμενοι μελῳδικοὶ εἰς τὸ πέλαγος τοῦ Μαρμαρᾶ.

— Ἀρχηγὲ, εἶπεν ὁ πλοίαρχος Βούλγαρης, δὲν νομίζεις καλὸν νὰ περιμείνωμεν ὀλίγον τὸν Βουκένταυρον;

— Ὁδηγήσου ἀπὸ τὴν κρίσιν σου· τὸ κατ' ἐμὲ μισῶ τὴν ἀργοπορίαν.

— Φοβοῦμαι μήπως μᾶς χωρίσουν ἀπὸ αὐτόν.

— Κάμε λοιπὸν τὸ σημεῖον. — Καὶ τὸ σημεῖον ἐγένετο.

Ἐν τοσούτῳ διὰ τῶν ὁδῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐσύροντο μεγάλα καννόνια ὑπὸ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παίδων, καὶ τὰ πολύτιμα βαρέλια τῆς ἀπολειφθείσης πυρίτιδος μετεκομίζοντο ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτήρησιν τοῦ Ἰουστινιάνη· σιδηρουργοὶ ἐστέκοντο εἰς τὸ μέρος τῆς πόλεως ὅπου ἡ μεγάλη ἅλυσις ἦτο δεδεμένη, ἵν' ἀποσύρωσιν αὐτὴν ἐν καιρῷ δέοντι, σημαῖαι ἐκυματίζοντο ἐφ' ἑκάστου πύργου, αἱ οἰκίαι ἔμενον ἔρημοι, τὰ πλεῖστα τῶν ἐργαστηρίων ἐκλείσθησαν, καὶ σιωπὴ θανάτου ἐπεκράτει εἰς τὰς ἀποκέντρους ὁδούς. Ὁ Κωνσταντῖνος ἵστατο εἰς τὸν κῆπον τοῦ Φραντζῆ.

— Ἀ! περιμένει! καλά! ἠξεύρει τί πρέπει νὰ κάμῃ, ἔκραξεν ὁ Ἐξαρχος.

— Τί πλοῖον εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μένει τόσον πολὺ ὄπισθεν τῶν ἄλλων;

— Δὲν ἠξεύρω, Μεγαλειότατε.

— Θὰ ἦναι ὁ Βουκένταυρος, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης ἐπανελθὼν τότε. Τὸν εἶδα εἰς τὴν Γενούην· εἶναι μὲν βραδυκίνητον, ἀλλ' ὅταν εὑρεθῇ μεταξὺ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, κανὲν ἄλλο δὲν κάμει ταχύτερον τὸ χρέος του. Δὲν ἔχομεν φόβον προσβολῆς ἀπὸ τὴν ξηράν, Μεγαλειότατε, διότι οἱ ἄπιστοι εἶναι ἀνυπόμονοι, ὡς καὶ ἡμεῖς, διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς θαλάσσης. Εἶδα τὸν ἴδιον Σουλτάνον διευθυνόμενον μὲ τὸν εὐγενῆ λευκὸν ἵππον του πρὸς τοὺς Ἑπτὰ Πύργους, καὶ λέγουν ὅτι καὶ ὁ Ἀχμὲτ πασᾶς, καὶ ὁ Βαλτὰ Ὀγλοῦς καὶ ὁ Χαλὶλ πασᾶς εἶναι ὅλοι εἰς τὸν στόλον.

— Ποῖος τὸν διοικεῖ; ἠρώτησεν ὁ Φραντζῆς.

— Ὁ Βαλτὰ Ὀγλοῦς, καθὼς λέγουν.

— Φραντζῆ! ἰδοὺ τώρα τὸ τελευταῖον πλοῖον ἐπλησίασεν!

Ὁ Βουκένταυρος ἐπλησίασε τῷ ὄντι, καὶ ὁ στολίσκος ἀναπετάσας ὅλα τὰ ἱστία ἔπλεε πρὸς τὸ στενόν· ὅτε δὲ ἔφθασε περὶ τοὺς Ἑπτὰ Πύργους ὁ Ἐδουάρδος διέταξεν, ὅπως ὁ Μονόκερως ἀφήσῃ τὴν Ἁγ. Εἰρήνην νὰ περάσῃ. Ὁ αὐτοκρατορικὸς ἀετὸς προέβη μεγαλοπρεπῶς πρὸ τῶν ἄλλων, ὁ Μονόκερως καὶ ὁ Δελφὶν παρηκολούθουν, καὶ τελευταῖος εἰσήρχετο ὁ Βουκένταυρος. Ταὐτοχρόνως ὁ ἥλιος, ὅστις εἶχε κρυβεῖ ὄπισθεν νέφους, ἐπεφάνη ἐξακοντίζων λαμπρὰς τὰς δειλινὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας, καὶ θαμβόνων τοὺς ἀπίστους, ἐνῷ καθίστα καταφανὲς ἕκαστον ἀντικείμενον εἰς τοὺς Χριστιανούς. Ἐξ ἀριστερῶν τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐφαίνοντο ὡς ὄγκος ζῶν κεφαλῶν, καὶ καθ' ἣν ὥραν ἡ αὐτοκρατορικὴ σημαία διέβαινε περὶ τοὺς Ἑπτὰ Πύργους, μακρὰ, ὑψηλὴ, ἀδιάκοπος καὶ φαιδρὰ βοὴ ἀντήχησε περὶ τὰ τείχη, καὶ ἐξηπλώθη μακρὰν ἕως οὗ ἐχάθη εἰς τὰς ἐκτάσεις. Ἄνδρες ἀνέρριπτον τοὺς πίλους αὐτῶν, γυναῖκες ἐκυμάτιζον τὰ μανδύλια καὶ τὰ ἐπωμίδια,

(*) Στόλαρχος.

ἦχος ἡ φωνὴ ἀνταπεστάλη ἀμέσως ἐκ τῶν πέντε πλοίων. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος διέταξε νὰ ὑψωθῇ ἡ μεγάλη σημαία τῆς αὐτοκρατορίας ἐκεῖ ὅπου ἵστατο, ἐνῷ ὁ Σουλτάνος, ἀναβαίνων τὸν λευκὸν ἵππον του ἐφαίνετο εὐδιακρίτως εἰς τὴν ἀκτήν.

Τὴν τρίτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Βαλτὰ Ὀγλοῦς ἔδωκε σημεῖον, ὅπως κινηθῶσιν αἱ πτέρυγες τῆς ἡμισελήνου.

Καὶ παρευθὺς νέφος βελῶν καὶ ἀκοντίων ἀνυψώθη ἐκ τοῦ δεξιοῦ κέρατος τοῦ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἀλλ' ἔπεσε μακρὰν τῆς Ἁγ. Εἰρήνης, καὶ οἱ ναῦται αὐτῆς ἠλάλαξαν ἐμπαικτικῶς.

— Ἰουστινιάνη, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, τρέξε εἰς τὸ Κοντοσκάλιον, καὶ πρόσταξε νὰ πυροβολήσουν· διότι ἂν περιμένουν νὰ ἔλθουν τὰ πλοῖα πλησιέστερον, θὰ χάσουν τὴν εὐκαιρίαν.

Ὁ Ἰουστινιάνης ἔδραμε, καὶ μετ' οὐ πολὺ τὰ μεγάλα καννόνια ἐβόησαν ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ πυκνὸν νέφος καπνοῦ κατεκάλυψεν ὅλον τὸν στολίσκον. Ἀλλὰ καὶ τὰ καννόνια τῶν πλοίων ἐβρόντησαν, καὶ κραυγαὶ καὶ ἀλαλαγμοί, καὶ πῦρ, καὶ ἐκπυρσοκροτήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ πυρὸς, καὶ φωναὶ ὀξύταται ἐδήλωσαν ὅτι ἡ ναυμαχία ἤρξατο.

Περὶ τὸν αὐτοκράτορα ἦσαν σεσωρευμένοι ὅλοι πλὴν τῆς Θεοδώρας, ἥτις κύπτουσα ἐπὶ τοῦ τοίχου ἔκρυπτε τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν αὐτῆς.

— Θάρρος, κυρία, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, δὲν θὰ διαρκέσῃ πολύ.

— Θὰ κάμῃς καλήτερα, Θεοδώρα, νὰ ἐμβῇς μέσα.

— Ὄχι, καλὰ εἶμαι ἐδῶ. Παναγία μου! τί ἦτο τοῦτο; — Ἐκ μέσου τοῦ πυκνοῦ νέφους τοῦ καπνοῦ ἐξερράγη ῥεῖθρον Ἑλληνικοῦ πυρὸς μακρὸν καὶ πλατὺ, συνοδευόμενον ὑπὸ κραυγῶν ἀγωνίας ἀντηχουσῶν ἀπὸ Χαλκηδόνος μέχρι Γαλατᾶ.

— Ἡ συμπλοκὴ γίνεται κάπου δυνατή· ἀκούετε τὰ καννόνια; εἶπεν ὁ Ἔξαρχος.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ πυροβολισμὸς ὑπῆρξε τοσοῦτον σφοδρὸς καὶ τρομερὸς, ὥστε κατέπληξε πάντας. Ἀλλ' αἴφνης ἐπῆλθε σιγὴ θανάτου.

— Κακὸν τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης.

— Γίνεται ἔφοδος, εἶπεν ὁ Ἔξαρχος, δὲν ἀμφιβάλλω.

— Θεέ μου! στεῖλέ τους ἀέρα! ἠκούσθη ψιθυρίζων ὁ Κωνσταντῖνος.

Καὶ ἔπνευσε μὲν ἄνεμος, οὐχὶ ὅμως εὐθύς· ἡ τάξις τῆς ναυμαχίας μετεβλήθη ὅλως διόλου. Ὁ Βουκένταυρος προπορευόμενος πολὺ τῶν ἄλλων πλοίων, ἔρθασεν ἀπέναντι τῆς Ἁγ. Σοφίας, καὶ ἐπλησίασε πολὺ εἰς τὸν λιμένα. Περικυκλούμενος πανταχόθεν ὑπὸ τουρκικῶν ἀκατίων, ἀλλὰ μαχόμενος εἴς τινα ἀπόστασιν μετ' αὐτῶν, καὶ ἀναβιβάσας ὅλα τὰ ἱστία, διέβη παρὰ τὸν Δελφῖνα καὶ τὸν Ἅγ. Φραγκίσκον, ὁ δὲ Μονόκερως, πρὶν πρῶτος, ἔπλεεν ἤδη πρὸς δεξιὰν προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ Κοντοσκαλίου, ἐν ᾧ ἡ Ἁγ. Εἰρήνη ἀποσυρθεῖσα πρὸς τὰ ἔξω ἐν μέσῳ τοῦ πορθμοῦ, εὑρίσκετο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Δέκα ἢ δώδεκα λέμβοι τὴν περιέζωσαν, οἱ Τοῦρκοι ἐφόρμουν κατ' αὐτῆς δίκην μελισσῶν, τὸ πλοῖον τοῦ Βαλτὰ Ὀγλοῦ ἔπλεε πλησιέστατα αὐτῆς, ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἀπέκρουον τοὺς ἐπιτιθεμένους διὰ μακρῶν ἀκοντίων, ἐν ᾧ τὰ ἱστία τῆς νεὼς κατεκόπτοντο καὶ ἐσχίζοντο ὑπὸ τῶν σφαιρῶν καὶ τῶν βελῶν.

— Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς βοηθήσῃ! ἀνεφώνησεν ὁ Ἔξαρχος. Τόσον δὲ πλησίον συνεκροτεῖτο ἡ μάχη, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Θεοδώρα διέκρινε τὸν μέγαν κίνδυνον τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου· διὸ γονατίσασα ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας καὶ προσηύχετο μετ' ἀγωνίας. Τελευταῖον, ὁ αὐτοκρατορικὸς ἀετὸς ἀνεσύρθη ἀνεστραμμένος, ὡς σημεῖον ὑπερτάτης ἀνάγκης, ὅπως τὰ ἄλλα πλοῖα δράμωσιν εἰς βοήθειάν του.

Ἀγωνιζόμενα ὑπὲρ τῆς ἰδίας σωτηρίας καὶ μηδεμίαν δυνάμενα νὰ χορηγήσωσι βοήθειαν εἰς τὴν καταπολεμουμένην σύντροφόν των, ὁ Δελφῖν, ὁ Ἅγ. Φραγκίσκος καὶ ὁ Μονόκερως ἐπροχώρουν κερδαίνοντα σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸν δρόμον αὐτῶν· ἀλλ' αἴφνης τὰ ἱστία τοῦ Βουκεντάρου ἀπαλλαγέντα ἐκ τοῦ κινδύνου ἐστράφησαν καὶ ὥρμησεν ὅπου ἤκμαζεν ἡ συμπλοκή.

— Εὖγε Βουκένταυρε! εὖγε Βουκένταυρε! ἡ Παρθένος ἡ Ὁδηγήτρια! ἠκούσθη βοὴ ἐκ τῶν τειχῶν.

— Ὁ Ἅγ. Λουκᾶς τῆς Γενούης θὰ διορθώσῃ ὅλα! ἔκραξεν ὁ Ἰουστινιάνης.

Καὶ προβαῖνον τὸ γιγαντόσωμον πλοῖον, κατεπάτει τὰς τουρκικὰς λέμβους ὡς κῆτος διασχίζον σμῆνος μικρῶν ἰχθύων, μέχρις οὗ προσλαβὸν εὐδίαν τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου ἔρθασεν εἰς τὴν ἀνεμόπληκτον πλευρὰν τῆς Ἁγ. Εἰρήνης, καὶ διέχυσε βροχὴν ἑλληνικοῦ πυρὸς κατὰ τῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἁγ. Εἰρήνης ἀκατίων. Ὁ δὲ ἱππότης Δὲ Ῥυστὼν ἀφήσας τὴν πλευρὰν ταύτην τοῦ πλοίου του εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ἑτέρου πλοίου, συνεκέντρωσεν ὅλας τὰς δυνάμεις του εἰς τὴν ἄλλην πλευράν, ὅθεν ἀπεδίωξε πάντας τοὺς ἐχθρούς. Τότε ἀπεκρούσθησαν αἱ λέμβοι, ἄνθρωποι κατεποντίσθησαν, καὶ ὁ αὐτοκρατορικὸς ἀετὸς ἀνεπετάσθη πάλιν ὡς τὸ πρὶν ὑπερηφάνως.

— Ῥυμούλκησέ την, ρυμούλκησέ την, Βουκένταυρε! ἔκραζεν ὁ Ἰουστινιάνης ὡς εἰ ἠκούετο.

— Εὐλογητὸς ὁ Θεός! ἀλλ' ἰδέτε τὰ ἄλλα ἐχθρικὰ πλοῖα συσσωρεύονται! ἡ μάχη θέλει ἐξακολουθήσει σφοδρά, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος.

— Δύω ἐσώθησαν τοὐλάχιστον, εἶπεν ὁ Φραντζῆς· διότι ὁ Δελφὶν καὶ ὁ Ἅγ. Φραγκίσκος ἀποκρούσαντες τὰς ἐφόδους παρήμειψαν τὴν ἄκραν τοῦ Βυζαντίου καὶ διευθύνοντο πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον· τῶν δὲ σιδηρουργῶν χαλαρωσάντων τὴν μεγάλην ἅλυσιν, τὰ δύω πλοῖα εἰσῆλθον μεταξὺ ἐπευφημιῶν τοῦ λαοῦ εἰς τὸν λιμένα! Ὁ δὲ Μονόκερως ἦτο εἰσέτι στενῶς περικυκλωμένος.

Ἐν τούτοις, ἀγγελιαφόροι ἐπέμποντο ἀδιακόπως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης πρὸς πᾶσαν μοῖραν τοῦ πολυαρίθμου αὐτοῦ στρατοῦ καὶ στόλου. Νῦν μὲν διετάσσετο ὁ Χαλὶλ πασᾶς νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν μετακόμισιν τοῦ ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ εἰς τὸ παράλιον· ἀλλ' οὗτος κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον ἔσπευδε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν

πράγματι ὅμως ἐβράδυνε τὴν ἐργασίαν· νῦν δὲ ἤρχετο ἐπιταγὴ κατεπείγουσα εἰς τὸν Βαλτᾶ Ὀγλοῦ νὰ ἀποκλείσῃ παντὶ σθένει τὰ πλοῖα τῶν ἀπίστων, καὶ τρομερὰ ἀπειλὴ ἐὰν δὲν ἐμπόδιζεν αὐτὰ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον. Ὁ ἥλιος ἦτο εἰσέτι εἰς τὸν ὁρίζοντα, καὶ αἱ πλάγιαι αὐτοῦ ἀκτῖνες ἐξακοντιζόμεναι εἰς τὸ στενὸν ἐχρύσιζον τὰς κορυφὰς τῶν κυμάτων, ἢ ἔπιπτον μελαγχολικαὶ ἐπὶ σκαφῶν συντετριμμένων, ἱστῶν ἀνεστραμμένων, ἀχρήστων κωπῶν, σωμάτων νεκρῶν, ἑνὶ λόγῳ ἐπὶ τρομερῶν λειψάνων μάχης. Τὰ δύο πλοῖα, ὁ Βουκένταυρος καὶ ἡ Ἁγ. Εἰρήνη, ἐμάχοντο πρὸς τὰς ὀθωμανικὰς λέμβους, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐχώρουν, καὶ τοσοῦτον προσήγγιζον τὸν Μονόκερων, ὥστε ἠδύναντο νὰ χορηγήσωσι καὶ εἰς αὐτὸν βοήθειάν τινα. Καὶ ὅμως τρὶς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ αὐτοκράτωρ ἐθεώρησεν ὡς ἀποβαλόντας πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον καὶ τὸν ἐκ Γενούης σύμμαχόν του, καὶ τρὶς ἀτρόμητος προσβολὴ ἀπέκρουσε τὴν ἔφοδον. Ὁ ἄνεμος ἐφύσα ὁ αὐτὸς καθ' ὅλον τὸ δειλινόν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν παρήμειψαν τὴν ἄκραν τοῦ Βυζαντίου τὰ πλοῖα καὶ διευθύνθησαν εἰς τὸν λιμένα.

Αἱ τουρκικαὶ λέμβοι δὲν ἐτόλμησαν ν' ἀκολουθήσωσι. Τὰ κανόνια τῆς ξηρᾶς, ἂν καὶ εἶχον μόλις δύο ἢ τρία βαρέλια πυρίτιδος, συνετέλεσαν οὐ μικρὸν ἐκ τῆς πόλεως· οἱ δὲ Γενουήνσιοι ἔμποροι τοῦ Γαλατᾶ, φοβηθέντες μᾶλλον τὸν κίνδυνον τοῦ Βουκενταύρου ἢ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προσήνεγκον δύω μικρὰ πυροβόλα. Ἀλλ' ὁ Βαλτᾶ Ὀγλοῦς φοβούμενος ὑπὲρ πάντα ἄλλον κίνδυνον τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, ἤνοιξε τὰ ἱστία τῶν ἓξ ἐκλεκτοτέρων τοῦ στόλου πλοίων, διέταξε τοὺς δούλους νὰ κωπηλατήσωσι, καὶ ἐξηκολούθησε τὴν καταδίωξιν.

— Τώρα, κύριοί μου, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, πρέπει νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον. Ἀκολουθῆτέ με. Ἔχετε κανένα ἵππον;

Καὶ ἀναβὰς ἵππον καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ, τῶν μὲν ἐφίππων, τῶν δὲ πεζῶν, ἀλλὰ πάντων σπουδαζόντων, κατέβη καλπάζων εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, παρὰ τὴν πύλην τῶν ἰχθυοπωλείων, ὅπου ἡ ἄλυσις προσηρτᾶτο πρὸς τὴν κατὰ τὴν πόλιν πλευρὰν τοῦ λιμένος.. Ὁ Ἅγ. Φραγκῖσκος καὶ ὁ σύντροφός του ἦσαν ἠγκυροβολημένοι ἀσφαλῶς παρὰ τὰ τείχη τῆς πόλεως, οἱ δὲ Γενουήνσιοι ναῦται διηγοῦντο εἰς τὸ παρεστὼς πλῆθος τὸν ἐκ Χίου πλοῦν, τοὺς κινδύνους τῆς ναυμαχίας, καὶ μετὰ περιεργείας ἠκροῶντο αὐτοὺς οἱ εὐτυχῶς ἐννοοῦντες τὴν Ἰταλικήν, ἐν ᾧ οἱ ἀγνοοῦντες αὐτὴν συνέλεγον τῇδε κἀκεῖσε συντόμους καὶ ἀσυρράπτους πληροφορίας. Εὐρεῖα δὲ ἐκ σανίδων γέφυρα αὐτοσχεδιασθεῖσα ἐκ τοῦ καταστρώματος εἰς τὴν προκυμαίαν, ἐκάμπτετο ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν μετακομιζόντων καὶ ἀποβιβαζόντων τὰ διάφορα εἴδη τῶν ζωοτροφιῶν καὶ τῶν βαρελίων τῆς πυρίτιδος· βόες ἐμυκῶντο εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ ἰχθυοπωλείου, πρόβατα ἐδιώκοντο εἰς περιφράγματα δημόσια, ὁ Μέγας Λογοθέτης διέτατε τὰ δέοντα διὰ τὴν πρέπουσαν μετακομιδὴν καὶ ταχυποίησιν τῶν ἐπιτηδείων, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τῶν Γενουήνσιων πλοίων ἠρώτων περὶ τῶν ἑτοιμασθέντων καταλυμάτων ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν πλοίων. Καθ' ἣν δὲ ὥραν ἐφάνη ἔφιππος ὁ Κωνσταντῖνος ἠκούσθη μακρὰ φωνή· — Ὁ Καῖσαρ! ὁ Καῖσαρ! ἡ Παναγία ἡ Ὁδηγήτρια! Καὶ κατέπαυσε μόλις ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο συνηγμένον τὸ πλῆθος.

Παρὰ τὴν ἀκτὴν πέτρα ὑπερμεγέθης ἔκειτο προσπερυκυῖα τῷ ἐδάφει, καὶ ὀγκωδεστάτη ἁρπάγη, ὀγκώδης ὡς δύω ἄνδρες, προσκεκολλημένη εἰς τὴν πέτραν συνεῖχε δι' ἰσχυροτάτων κρίκων τὴν μεγάλην ἅλυσιν τοῦ λιμένος. Περὶ τὴν πέτραν ταύτην ἦτο συνηθροισμένος σωρὸς ἐργατῶν, ἀρχηγοῦντος τοῦ Κοντάρη· πέντε δὲ ἢ ἓξ σιδηρουργοί, στηριζόμενοι ἐπὶ σφυρῶν, περιέμενον τὸ σημεῖον τοῦ ν' ἀνοίξωσι τὴν ἁρπάγην, ἄλλοι ἵνα χαλαρώσωσι τὴν ἅλυσιν καὶ νὰ τὴν θέσωσι πάλιν εἰς τὴν προτέραν θέσιν.

Καὶ ἤδη ἐπεράνη ἡ Ἁγ. Εἰρήνη προκύπτουσα ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου, ἀλλὰ πυροβολοῦσα ἀδιακόπως τὰς καταδιωκούσας αὐτὴν ἐχθρικὰς ναῦς. Παρ' αὐτὴν ἔπλεεν ὁ Μονόκερως, ἐν ᾧ ὁ βαρὺς Βουκένταυρος ἀπέκρουε τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐμετρίαζε τὸν κίνδυνον.

— Πλησιάζουν πλέον, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Κοντάρης συντόμως.

— Εἶναι δύσκολον τώρα ν' ἀποτύχωσιν, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος.

— Οὔτε ὁ διάβολος αὐτὸς δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἴσοδόν των, προσέθετο ὁ ἀξιωματικός. Παραμερίσετε, παραμερίσετε! μᾶς χρειάζεται τόπος.

— Καλὰ τοὺς στέλλει ἀπ' ὀπίσω· κύτταξε, κύτταξε! εἶπεν ὁ Χωνιάτης.

— Καὶ βέβαια ἠξεύρουν καλὰ τὸ ἔργον των καθὼς ἡμεῖς τὸ ἐδικόν μας. Χαλαρώσετε τὴν κάμηλον! ἔκραξεν ὁ Κοντάρης.

Χαλαρωθείσης καὶ πεσούσης ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς καμήλου, οἱ ἐργάται ἵσταντο κρατοῦντες ξύλα καὶ περιμένοντες τὸ σημεῖον.

Καὶ ἤδη πλησιάζοντος τοῦ πλοίου, οἱ ἐν αὐτῷ διεκρίνοντο καθαρῶς, ὁ δὲ Καῖσαρ ἀποβαλὼν τὸ δι' ἀδαμάντων κεκοσμημένον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἔδωκε πρῶτος τὸ παράδειγμα τῶν ἐπευφημιῶν, αἵτινες ὑπεδέχθησαν τὰ πλοῖα. Σύζυγοι ἔσπευδον ὡς ἔξω ἑαυτῶν ἵνα ἴδωσι τοὺς συζύγους των, πατέρες τοὺς υἱούς, παρθένοι τοὺς ἐραστάς, καὶ πάντες ἐκραύγαζον· — Ἅγ. Γεώργιε Καλλίνικε! Δόξα εἰς τὴν Ὁδηγήτριαν!

Καὶ ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ Κοντάρη κράζουσα· — Ἐμπρός, ἐργάται μου! Καὶ παρευθὺς αἱ σφῦραι ὑψώθησαν καὶ ἔπεσαν κατὰ τάξιν· ὁ σίδηρος ἐρρότει ἐπὶ τοῦ χάλυβος, οἱ παρακελευσμοὶ τῶν σιδηρουργῶν ἠκούοντο μεταξὺ τῶν κτύπων, καὶ ἀνεμιγνύοντο μετὰ τῶν φωνῶν τοῦ κυβερνήτου καὶ τῶν ναυτῶν λεγόντων· — Κρατήσατέ την δύω δακτύλους! — Αἴ! ἀκούετε· — Τώρα δυνατά. — Καὶ τὰ ὕδατα ἠφροβόλουν περὶ τὴν πρῴραν.

Κατέπεσεν ἡ ἁρπάγη, ἡ δὲ ἄλυσις μαστίσασα μανιωδῶς τὰ ὕδατα, ἐβυθίσθη εἰς τὴν θάλασσαν, ἐν ᾧ ἡ κάλως χαλαρωθεῖσα ἐβύθιζεν αὐτὴν κατ' ὀλίγον καὶ βαθμηδόν.

— Ἀφήσατε περισσότερον τὴν ἄλυσιν, ἔκραξεν ὁ Κοντάρης.

Ἐνῷ δὲ ὡμίλει, σωρὸς βελῶν ἐκ τῆς προπλεούσης Τουρκικῆς ὁλκάδος ἔπεσε πέριξ αὐτῶν, ἀλλ' ἄνευ βλάβης.

— Στρέψε, ἐκραύγασε πρὸς τὸν πηδαλιοῦχον ὁ πλοίαρχος Βούλγαρης. Καὶ ἡ Ἁγ. Εἰρήνη διέβη ἐπὶ τῆς ὑδατίνης λευκῆς αὔλακος ἣν διεχάραξεν ἡ ἄλυσις. Μετὰ δύο λεπτὰ, μεταξὺ πολυκρότων εὐφημιῶν, εἰσῆλθον καὶ αἱ συνοδοὶ αὐτῆς εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον.

Ὁ Βαλτὰ Ὀγλοῦς εἶχε καταβάλει πᾶσαν προσπάθειαν, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐπέστρεψε βραδέως ἀκολουθούμενος καὶ ἀπὸ τὰ λοιπὰ τουρκικὰ πλοῖα. Τὴν αὐτὴν δὲ ἑσπέραν, ὡς ἐπίμετρον τῆς πρωϊνῆς τραγῳδίας, ὁ Βασιλικὸς αὐτοῦ Δεσπότης, ἐνώπιον ὅλων τῶν πασάδων ἐῤῥάβδισεν αὐτὸν διὰ χρυσῆς ῥάβδου πενταλίτρου τὸ βάρος (*).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ἑσπέραν λαμπρὰν τοῦ μηνὸς Μαΐου, εἰς τὰς δυτικὰς πύλας τῆς ἐκκλησίας τῆς Αἰωνίου Σοφίας, πάντες σχεδὸν οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐπατρίδαι ἦσαν συνηθροισμένοι. Μεταξὺ δὲ τούτων ἦτο καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, ἔχων μὲν τὸ εὐγενὲς αὐτοῦ ἦθος, ἀλλὰ καταβεβλημένον σήμερον ὑπὸ φροντίδων, καὶ προσπαθῶν νὰ φανῇ φαιδρός. Παρῆσαν δὲ καὶ πολλοὶ τῶν διεφθαρμένων εὐπατριδῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς πόλεως, φοροῦντες ἁλουργίδας κεκοσμημένας μετὰ χρυσίου καὶ λίθων πολυτίμων, πρὸς τούτοις καὶ πολλαὶ δέσποιναι ὡραῖαι καὶ λαμπρόθαλμοι· διότι καὶ τὸ ὡραῖον φῦλον καὶ οἱ ἱππόται τοῦ Βυζαντίου ἦσαν ἐκεῖ. Ὁ Φραντζῆς, ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς, ὁ Ἰουστινιάνης καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ὀνομαστοτέρων εὐγενῶν καὶ αὐλικῶν προΐσταντο τοῦ πλήθους· πάντες δὲ οὗτοι περιεστοίχιζον τὸ ζεῦγος, τοῦ ὁποίου τὴν στέψιν συνῆλθον νὰ ἑορτάσωσι. Καὶ ἀῤῥαβὼν καὶ γάμος ἔμελλον νὰ τελεσθῶσι ταυτοχρόνως· διότι ἑκάστη ἡμέρα ἦτο πολύτιμος, τοῦ Μωάμεθ σκοποῦντος, καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Γενουηνσίου στολίσκου, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πολιορκίαν. Αἱ ὡραιότεραι παρθένοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐσεμνύνοντο συντροφεύουσαι τὴν Θεοδώραν Φραντζῆ, καὶ ἐσκόρπιζον ῥόδα πρὸ αὐτῆς ἐξ ἀργυρῶν κανύστρων, ὅτε περιβεβλημένη τὸν ἐκ λευκῆς μετάξης πέπλον καὶ τὸ μακρὸν κρήδεμνον, καὶ ἔχουσα περὶ αὐτὴν τὰς δύω παρανύμφους της ἐχώρει πρὸς τὸν πυλῶνα. Μετ' αὐτὴν ἤρχετο ὁ Φράγκος ἱππότης, ἔχων παράνυμφον τὸν νέον Ἐμμανουὴλ Νοταρᾶν, πολλοὺς φίλους καὶ γνωρίμους περὶ αὐτὸν, καὶ ἀπόσπασμα Βαραγγίων φυλάκων. Μέγα πλῆθος θεατῶν ἐπλήρου τὴν πλατεῖαν τῆς Ἁγ. Σοφίας, καὶ πάντες ἀνέμενον ν' ἀνοιχθῶσιν αἱ ἀργυραῖ πῦλαι.

Αἱ θύραι ἐγύρισαν ἀθορύβως περὶ τοὺς στρόφιγγας, καὶ ἐφάνη φορῶν τὸν λαμπρὸν αὐτοῦ μανδύαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος. Ὅτε δὲ ἦλθον εἰς τὸν νάρθηκα, ὁ ἱεράρχης λαβὼν τὸ χρυσοῦν δακτύλιον εἶπεν· « Ἀῤῥαβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἐδουάρδος τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ Θεοδώραν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν! » Καὶ μετὰ ταῦτα, λαβὼν τὸν ἀργυροῦν δακτύλιον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔδωκε τὴν Θεοδώραν εἰς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον ὡς νυμφίαν αὐτοῦ.

Ἐλθούσης τῆς νυκτὸς, τὸ ἀῤῥαβωνισθὲν ζεῦγος κρατοῦν ἀνημμένας λαμπάδας εἰσῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους. Προχωροῦντες δὲ ἐστάθησαν ἐνώπιον ἀδαμαντοκολλήτου τραπέζης, καὶ τότε ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου ἤρξατο. Καὶ ἐδεήθησαν ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῶν νῦν συναπτομένων εἰς γάμον, καὶ ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας αὐτῶν· καὶ ἐπεκαλέσθησαν τὰς εὐλογίας τοῦ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας θαυματουργήσαντος, καὶ εἰρήνην ἀδιάκοπον μεταξὺ αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς, λαβὼν τοὺς χρυσοῦς στεφάνους ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἔστεψε τοὺς νεονύμφους εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, « νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. »

Ψαλλομένης δὲ τῆς τελετῆς, ἠκούετο ψιθυρισμὸς μεταξὺ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ· αἱ φωναὶ ἐγένοντο ἐντονώτεραι, καὶ ἀντηλλάσσοντο ταχεῖαι ἐρωτήσεις καὶ ταχύτεραι ἀπαντήσεις, μέχρις οὗ ὁ Βυρστὼ, ὅστις διῴκει τὸ ἀπόσπασμα τῶν φυλάκων, εἰσῆλθε δρομαίως εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Προχωρήσας δὲ πρὸς τοὺς νεονύμφους, εὑρῆκεν αὐτοὺς μεταλαμβάνοντας ἐκ τοῦ ποτηρίου ὅπερ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐκράτει πρὸ αὐτῶν. Κλίνας δὲ τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος εἶπε·

— Γαληνότατε αὐτοκράτωρ, ἦλθα νὰ ἀναφέρω θαῦμά τι. Ὁ στόλος τοῦ Μωάμεθ πλέει διὰ ξηρᾶς πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ λιμένος.

— Εἶναι μαγεία! ἐφώνησεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος.

— Εἶναι ἀδύνατον! εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ.

— Μεγαλειότατε, λέγω τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν. Ἐκεῖνος ὅστις μ' ἔφερε τὴν εἴδησιν εἶναι ὁ ὑπολοχαγὸς Κοντάρης.

— Θὰ τὸν ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ὄχι ἐδῶ, εἶπεν ὁ Παλαιολόγος. Εἰπέ τον νὰ μᾶς περιμένῃ εἰς τὸ Διακονικόν. Πανιερώτατε Δέσποτα, ἂς τελειώσῃ ἡ ἱερὰ τελετή.

(*) Σ. ΠΑΝΔ. Ὁ ἡμέτερος Δοῦκας, διηγούμενος τὸ διὰ χρυσῆς ῥάβδου ξυλοκόπημα τοῦ Ὀθωμανοῦ ναυάρχου, προσθέτει ὅτι « ἡ κεφαλὴ αὐτῆς ἦν ἐκ χρυσίου καθαροῦ σταθμίου λίτρας πεντακόσιαι, ἣν αὐτὸς κατεσκεύασεν ἵνα παίζῃ αὐτὴν, ὡς δοκίμιον. » Ὁποῖος Ἡρακλῆς!

Καὶ περαιωθέντος μετὰ σπουδῆς τοῦ γάμου ἠσπάσθη τὴν Θεοδώραν Δὲ Ῥυστὼν, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐποχῆς, ὁ σύζυγος αὐτῆς, καὶ συνεχάρησαν αὐτοὺς οἱ λοιποί.

— Δέσποινα, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ ἀσπασθεὶς τὸ μέτωπον αὐτῆς σοβαρῶς καὶ φιλοστόργως, ἐλπίζομεν ὅτι θέλομεν παρευρεθῇ καὶ εἰς τὸ συμπόσιον. Κύριοι, περιμείνατέ μας. Σὺ, Φραντζῆ, καὶ σὺ, Ἄρχων Ἀκόλουθε, συνοδεύσατε ἡμᾶς εἰς τὸ Διακονικόν. Ἅγιε Δέσποτα, παρακαλῶ νὰ μᾶς συνοδεύσῃ καὶ ἡ Πανιερότης σας.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἀπεσύρθη εἰς τὸ Διακονικὸν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ πολυτίμων ξύλων, καὶ περιεῖχον πολυτελέστατα ἄμφια τῶν λειτουργῶν τῆς Ἁγ. Σοφίας, ἐφ' ὧν ἀνεγινώσκοντο τὰ ὀνόματα ἐκείνων δι' οὓς ἦσαν προσδιωρισμένα, οἷον τὸ τοῦ μεγάλου Σακελλαρίου, μεγάλου Χαρτοφύλακος, Νοταρίου, Καστρησίου καὶ ἄλλων. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ εὐρυχώρου δώματος ἔκειντο τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα μέγιστα κιβώτια περιέχοντα σκεύη τῆς ἱερᾶς τραπέζης, κηροπήγια, πολυτελεῖς σταυροὺς, καὶ μυρία ἄλλα ἀναγκαῖα τῆς Μητροπόλεως.

Ὁ Χαρτοφύλαξ, μὴ ἀκούσας τὴν κομισθεῖσαν εἴδησιν, ὑπέθετεν ὅτι ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἦλθεν ὅπως ἐγγράψῃ τὸν γάμον του, εὑρίσκετο ἐν τῷ Διακονικῷ καὶ ἤνοιξε τὸν ὀγκωδέστατον τόμον ἐν ᾧ κατεγράφοντο οἱ γάμοι· σημειωτέον δὲ ὅτι κατεγράφοντο ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ κλήρου ἀκριβέστατα ὡς καὶ παρὰ τοῦ ἡμετέρου.

— Ἂς μείνῃ κατὰ μέρος τοῦτο, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος προξενήσας οὐ μικρὰν ἔκπληξιν εἰς τὸν Χαρτοφύλακα· ὁ παράνυμφος θέλει ἐκτελέσει τὸ νόμιμον. Ποῦ εἶναι οἱ δύω ἀξιωματικοί; Ἆ! εὖγε! εἰς καλὴν ὥραν! ἀνεφώνησεν ἰδὼν ἐρχομένους τὸν Βυρστὼ καὶ τὸν Κοντάρην. Ὑπολοχαγὲ Κοντάρη, ἂς ἀκούσωμεν ἀπὸ τὸ στόμα σου τὴν παράδοξον εἴδησιν.

— Θέλω τὴν διηγηθῆ, Μεγαλειότατε, μὲ τὴν ἐνδεχομένην συντομίαν. Κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ Μεγάλου Ἀκολούθου, ἀνέβην περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ διὰ νὰ παρατηρήσω τὰς τελευταίας διατάξεις τοῦ Τουρκικοῦ στρατεύματος. Βλέπων πρὸς μεσημβρίαν ἔχασα ὅλα τὰ πλοῖα, καὶ ἑπομένως ἐνόμισα ὅτι ἀνεχώρησαν πρὸς ἄρκτον· τὸ στράτευμα ἔμενεν ἀκίνητον, καὶ τὸ πῦρ εἶχε παύσει ὅλον τὸ δειλινόν. Ὕστερον εἶδον πρὸς τὸν Γαλατᾶν· μαῦρον σύννεφον ἐσκέπαζε τὸ μέρος ἐκεῖνο· ἀλλὰ πλησίον τοῦ ὁρίζοντος ὑπῆρχε καθαρὰ ἀργυρᾶ γραμμὴ φωτός. Ὅπως δὲ τώρα βλέπω τὴν Μεγαλειότητά σου, οὕτω καὶ τότε εἶδα δέκα ἢ δώδεκα πλοῖα τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, μὲ τὰ πανία των ἀνοικτὰ πρὸς τὸν βορειοδυτικὸν ἄνεμον, ἐπὶ τῆς στερεᾶς, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸν λόφον. Μεγαλειότατε, εἶμαι ἕτοιμος νὰ χάσω τὴν κεφαλήν μου ἐὰν δὲν λέγω τὴν ἀλήθειαν.

— Περὶ τούτου δὲν ἔχομεν ἀμφιβολίαν, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ. Καὶ ὅμως, πιθανὸν νὰ σὲ ἠπάτησεν ἡ ὅρασις· οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ψευδοπροφήτου ἔχουν συγκοινωνίαν μὲ τὸν διάβολον, προσέθετο σφραγισθεὶς διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ. Ἀλλὰ δὲν πιστεύω νὰ ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς καταστροφήν μας μέσον ἄγνωστον ἀπὸ κτίσεως κόσμου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ φωνὴ ἠκούσθη εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν λέγουσα· « Ἀνάθεμα! ἀνάθεμα εἰς τοὺς Ἀζυμίτας! Ἀνάθεμα εἰς τοὺς αἱρετικούς! Ἀνάθεμα εἰς ὅλους ὅσοι συγκοινωνήσουν μὲ αὐτούς! Τώρα ὁ διάβολος ἔστησε τὰς παγίδας του κατὰ τῆς πόλεως! Τώρα ἐπληρώθη τὸ γεγραμμένον, τώρα βλέπομεν τὰ πλοῖα νὰ σχίζουν τὸν ἀέρα ὅπως καὶ τὸν ὠκεανόν.

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστὼν, εἶναι ὁ Γεννάδιος· ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ τὸν εἰπῶ νὰ σιωπήσῃ;

Ὁ Κωνσταντῖνος κατένευσε καὶ ὁ ἱππότης ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ Διακονικοῦ. — Ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ παράδοξος εἴδησις, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ὅ,τι καὶ ἂν προμηνύῃ, πρέπει νὰ στείλωμεν πιστὸν ἀξιωματικὸν διὰ νὰ ἐξετάσῃ. Εἰς ἄλλην περίστασιν θὰ ἐκλέγαμεν εὐχαρίστως τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον, ἀλλὰ σήμερον . . . Ὕπαγε, Κοντάρη, καὶ προσκάλεσε τὸν Μέγαν Κοντόσταυλον νὰ ἔλθῃ ἐδῶ.

Ὁ Μέγας Κοντόσταυλος, Στέφανος ὁ ἐξ Ἀγγουλέμης, νέος ἱππότης Φράγκος μεγάλης ἐνεργείας καὶ θάρρους, ἔχων τὴν ἀρχηγίαν ὅλων τῶν συμμάχων Φράγκων ἐκτὸς τῶν Ἀγγλων, προσεκλήθη ἐνώπιον τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἀγνοῶν τὰ σχέδια τοῦ αὐτοκράτορος κατώρθωσε καὶ διὰ τῆς πειθοῦς καὶ διὰ τῆς βίας τὴν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀναχώρησιν τοῦ Γενναδίου, καὶ μετέβη πρὸς τὴν συνοδίαν τοῦ γάμου, ἥτις περαιώσασα τὴν ἐγγραφὴν, περιέμενεν ἀνησύχως τὴν ἀπόφασιν τοῦ αὐτοκράτορος. Λαβὼν δὲ κατὰ μέρος τὴν Θεοδώραν εἶπε·

— Θεοδώρα, ἀγαπητή μου σύζυγε· ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν σημαίνῃ ἡ εἴδησις αὕτη, δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Μωάμεθ προετοιμάζει νέον καὶ τρομερὸν σχέδιον κατὰ τῆς πόλεως. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν θέλει μὲ διατάξει νὰ σὲ ἀφήσω διὰ ν' ἀνακαλύψω τί τρέχει. Ὅμως, φιλτάτη, οὗτος εἶναι ὁ ἰσχυρότερος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὀφείλω νὰ προσφέρω ἐμαυτόν.

— Ἐὰν ἦναι χρέος σου, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα, ὁ Θεὸς νὰ μὴ μὲ συγχωρήσῃ νὰ σ' ἐμποδίσω! Ἀλλ' ὑπάρχει κίνδυνος;

— Οὔτε ὁ ἥμισυς ἐκείνου τὸν ὁποῖον διατρέχει κάθε ἡμέραν ὁ ὑπερασπιζόμενος τὴν πόλιν. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑπῆρχε θὰ ἦτο βεβαίως κακίστη ἀνταμοιβὴ καὶ εἰς τὴν καλοκἀγαθίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις μ' ἔδωκε τὸν καλλίτερον τῶν θησαυρῶν μου, καὶ εἰς τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρός σου, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπην σου, τοῦ ν' ἀρνηθῶ τὴν ὑπηρεσίαν μου, ὅταν εἶναι χρήσιμος. Θὰ σ' ἐξαναΐδω, φιλτάτη, ἐντὸς ὀλίγου. Ἆ! ὁ Κοντόσταυλος! τί ἄρα γε θέλει ἐδῶ; Χαῖρε, ἱππότα, ἤκουσες τὰ νέα;

— Εὐχάριστα, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης Στέφανος. Ὁ Θεὸς σὲ ἔδωσεν ὡραίαν σύζυγον. Παρακαλῶ νὰ

δεχθῇς τὰς εὐχάς μου· εἴθε ἡ ἡμέρα αὕτη νὰ ἦναι ἀρχὴ εὐτυχεστέρων καιρῶν, Ἱππότα Ἐδουάρδε! σὲ συγχαίρω ἐξ ὅλης καρδίας μου.

— Σ' εὐχαριστῶ, ἱππότα, ἐγκαρδίως. Ἀλλὰ πῶς ἐδῶ ;

— Ὁ αὐτοκράτωρ μ' ἐπροσκάλεσεν.

— Ἔρχομαι μαζῆ σου. Καὶ εἰσῆλθον ἀμφότεροι εἰς τὸ Διακονικόν!

— Ἄρχων Κοντόσταυλε, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος. Ἔχομεν νὰ σ' ἐμπιστευθῶμεν σπουδαιοτάτην ἀποστολήν. Ἤκουσες τὴν παράδοξον εἴδησιν περὶ τῶν Τουρκικῶν πλοίων ;

— Τὴν ἤκουσα, Μεγαλειότατε.

— Ἐπιθυμοῦμεν νὰ λάβωμεν ἀκριβεστάτας πληροφορίας, εἶπεν ὁ Καῖσαρ. Δὲν θέλομεν ν' ἀπομακρύνωμεν τὸν ἀγαθὸν τοῦτον ἱππότην ἀπὸ τὴν νυμφίαν του, ἀλλ' ἔχομεν τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐπαξίως θέλεις λάβει τὴν θέσιν του.

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, ἐπειδὴ εὑρεστήθης νὰ ἐπιφορτίσῃς εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἱππότην τὴν ἀποστολήν, παρακαλῶ νὰ μὲ δώσῃς τοὐλάχιστον τὴν ἄδειαν νὰ τὸν συντροφεύσω. Μικρὰν εὐχαρίστησιν εὑρίσκω εἰς τὴν πόλιν, ὅταν ἠξεύρω ὅτι ἡ θέσις μου ἦναι εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ ὅτι οἱ σύντροφοί μου εὑρίσκονται ἔξω μεταξὺ κινδύνων, ἐγὼ δὲ χαίρω καὶ ἀναπαύομαι.

— Ὁμιλεῖς κατὰ τὴν καρδίαν σου, ἱππότα· ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν ἐὰν πρέπῃ νὰ σὲ δώσωμεν τὴν ἄδειαν· διότι ἐὰν, ὃ μὴ γένοιτο! σὲ συμβῇ κἀνὲν ἀτύχημα ; . . .

— Ἡ ζωή μου, Μεγαλειότατε, εἶναι εἰς τοῦ Θεοῦ τὰς χεῖρας, καὶ ὁ Θεὸς δὲν θέλει ποτὲ ν' ἀποφύγω τὸν κίνδυνον ἀποφεύγων τὴν ἐκπλήρωσιν καθήκοντος.

Ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος ἐδίσταζε, διότι καὶ ἀμφίβολος ἦτο ἡ ἔκβασις· ἀλλ' ὁ ἱππότης Στέφανος ἤνωσε τὴν παράκλησίν του μὲ τὴν τοῦ συναδέλφου του.

— Σὲ παρακαλῶ, Καῖσαρ, δὸς τὴν ἄδειαν· ἐκ τούτου ἴσως ἐξαρτᾶται ἡ τύχη τῆς πόλεως· ὅθεν ὀφείλομεν νὰ καταφρονήσωμεν πάντα κίνδυνον διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν τὸ κακόν.

— Ἂς γείνῃ λοιπὸν τὸ θέλημά σας, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ· τοῦτο εἶναι νέον δεῖγμα τοῦ ζήλου σου, ἱππότα Ἐδουάρδε, δι' ὃ θὰ σοὶ εἴμεθα αἰωνίως εὐγνώμονες. Ἐκτελέσατε τὸ ἔργον σας ὅσον δυνατὸν ταχύτερον.

— Δὲν θὰ χάσωμεν οὔτε στιγμὴν, βασιλεῦ, ἀπεκρίθη ὁ Δὲ Ρυστών. Ἄρχων Φραντζῆ, θέλω μὲ τὴν ἄδειάν σου ἐπιστρέψει εἰς τὸν οἶκόν σου διὰ νὰ παραλάβω τὴν ὡραίαν νύμφην μου, ἀφ' οὗ λάβωμεν τὴν ἀπαιτουμένην πληροφορίαν.

— Ὁ Ἅγ. Γεώργιος νὰ σὲ προστατεύῃ! ἀπεκρίθη ὁ Πρωτοβεστιάριος. Εἴθε εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ γάμου νὰ μὴ καθήσωμεν μὲ βαρεῖας καρδίας! Θέλει εὐδοκήσει ἡ Μεγαλειότης σου νὰ τιμήσῃ τὸ συμπόσιον ;

— Βεβαίως, ἐὰν τὰ δημόσια καθήκοντά μου δὲν μὲ βιάσωσι νὰ ἐξέλθω ἐγὼ ὁ ἴδιος, δὲν γνωρίζω ποῦ ἀλλοῦ ἡ παρουσία μου εἶναι καταλληλοτέρα παρὰ νὰ τιμήσω ἐκεῖνον, ὅστις εἰς τὴν προσφιλεστέραν ἡμέραν τῆς ζωῆς του διακινδυνεύει τὴν ὕπαρξίν του ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ὁμήγυρις διελύθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς, ἀκούσιος θεατὴς τῆς βαθμιαίας ἀλλὰ δυσκόλου προόδου τοῦ Σουλτάνου, ἐφυλάττετο καλῶς ὡς αἰχμάλωτος εἰς τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον. Συνεχωρεῖτο ὅμως εἰς αὐτὸν νὰ ἐξέρχηται εἰς περίπατον, κατὰ διωρισμένας ὥρας, ὑπὸ ἰσχυρὰν φυλακήν. Γενόμενος μάρτυς αὐτόπτης τῆς μάχης τῶν πέντε πλοίων, ᾐσθάνθη δικαίαν ὑπερηφάνειαν καὶ φιλικὴν συγχρόνως ζηλοτυπίαν, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἐκυβέρνα τὴν μοῖραν· ἐγνώριζεν ὡσαύτως ὅτι τὸ πολεμικὸν συμβούλιον τοῦ Σουλτάνου ἦτο διῃρημένον ὡς πρὸς τὴν κατάλληλον ἐξακολούθησιν τῆς πολιορκίας, ὅτι ἡ πλησίασις τοῦ θέρους ἕνεκα τῶν ἀνεπαρκῶν προπαρασκευῶν τῶν γενομένων πρὸς διατήρησιν τῆς μεγάλης στρατιᾶς, ἐνεποίει μέγαν φόβον, ὅτι μεγάλαι πολεμικαὶ προετοιμασίαι ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων διεθρυλλοῦντο, καὶ ὅτι ἐὰν ἰσχυρὸν χριστιανικὸν στράτευμα ἐξεστράτευεν, ἀντὶ νὰ κατακτήσῃ τὸ Βυζάντιον, ὁ Μωάμεθ θὰ ἠναγκάζετο ἴσως νὰ παραιτήσῃ καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὰς λοιπὰς εὐρωπαϊκὰς κατακτήσεις του. Ὅθεν τὸ ἀδύνατον τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως, ἐκτὸς ἐὰν ἐπολιορκεῖτο διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἡ μεγάλη δυσκολία τῆς εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον εἰσόδου, τὸ πάντη δυσκατόρθωτον τοῦ νὰ συντριβῇ ἡ ἅλυσις διὰ παντὸς γνωστοῦ τότε τρόπου, ὅλα ταῦτα ἐξετίθεντο μετὰ μεγίστης ἐπιμονῆς ὑπὸ τοῦ Χαλὶλ πασᾶ, εἰ καὶ ἀσθενῶς πως ἀπεκρούοντο ὑπὸ τοῦ Βαλτᾶ Ὀγλοῦ, ἀνακτήσαντος τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου, ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ πασᾶ καὶ ἄλλων πιστοτάτων συμβούλων τοῦ Μωάμεθ.

Ἑσπέραν τινὰ, περὶ τὰ μέσα τοῦ Μαΐου, ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς ἐδέχθη νέαν ἐπίσκεψιν, ὡς ἐγίνετο ἀπό τινος, τοῦ Χαλὶλ πασᾶ, ὅστις μετὰ τὰς συνήθεις προσρήσεις εἶπε· — Ἠγαίνω εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Σουλτάνου, ὅπου συγκροτεῖται μέγα πολεμικὸν συμβούλιον. Πρόκειται ν' ἀποφασισθῇ ἡ διάλυσις τῆς πολιορκίας. Ἐὰν ὅμως ἐπιμείνουν, τετέλεσται, ἡ Κωνσταντινούπολις χάνεται. Γνωρίζεις κἀνένα τρόπον, τὸν ὁποῖον ἐγὼ δὲν μετεχειρίσθην, ὑπὲρ τῆς διαλύσεως τῆς πολιορκίας ;

— Δὲν γνωρίζω κἀνένα, ἀπεκρίθη ὁ Ἐμμανουήλ. Ἀλλὰ, νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐὰν ἀποφασίσωσι τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πολιορκίας, ἡ τύχη τῆς πόλεως δὲν φαίνεται ὅτι ἔφθασεν, ὅπως λέγεις, εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Τί κατωρθώθη εἰς ὅλον

τὸ διάστημα τοῦ μηνὸς ἀφ' οὗ πρῶτον εἶσθε ἐδῶ;

— Τὸ ἠξεύρω, τὸ ἠξεύρω· ἀλλὰ πρόκειται περὶ ἐκτελέσεως σχεδίου, τὸ ὁποῖον, ὡς λέγουν, θὰ προξενήσῃ θαυμάσια ἀποτελέσματα. Ἐὰν τὸ μάθω θὰ σὲ τὸ φανερώσω, ἀλλὰ πρέπει νὰ προφυλαττώμεθα μὴ δώσωμεν ὑποψίαν. Ὁπωσδήποτε, ἅμα ὡς εὕρω εὐκαιρίαν θὰ εἰδοποιήσω τὸν Φραντζῆν περὶ τῶν συμβάντων.

— Ὑποθέτω διὰ τοῦ συνήθους μέσου.

— Δὲν ὑπάρχει ἄλλο οὔτε ἀσφαλέστερον οὔτε ταχύτερον. Δοῦλος ἐνδέχεται νὰ σὲ ἀπατήσῃ, καὶ δέκα χιλιάδας ὅρκους ἂν ὤμοσεν· ἀλλὰ πτηνόν, ποτέ. Δὲν πρέπει ν' ἀργοποιῶ ἐδῶ. Ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ συνεννοηθῇς μὲ τοὺς φίλους σου, ἑτοίμασε εὐθὺς τὴν ἐπιστολήν σου· θὰ τὴν στείλω, ἐὰν ἠμπορέσω· ἀλλὰ πρόσεχε εἰς ὅ,τι κάμνεις.

Ἀναχωρήσας ὁ πασᾶς ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ αἰχμαλώτου, ἀνέβη τὸν ἀραβικὸν ἵππον του, καὶ διευθύνθη συνοδευόμενος ὡς συνήθως εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ σουλτάνου. Τὸ συμβούλιον εἶχε συναθροισθῇ, εἰ καὶ ὁ σουλτάνος δὲν ἦτο εἰσέτι παρών. Ὅλοι δὲ οἱ πασάδες ἦσαν παρόντες, τινὲς τῶν ἐμπειροτέρων στρατηγῶν, ὁ Βαλτᾶ Ὀγλοῦς καὶ ὁ Λεόντιος, οὗτινος τὴν παρουσίαν ἐθεώρει ὁ Χαλὶλ πασᾶς ὡς κακὸν οἰωνόν, καθ' ὅσον ὁ Ἕλλην οὗτος, μὴ ἐλπίζων ν' ἀνακτήσῃ τὰ κτήματά του ἐν ὅσῳ ἐβασίλευεν ὁ Κωνσταντῖνος, ἐνεθάρρυνε παντὶ σθένει τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πολιορκίας.

Τέλος πάντων εὐνοῦχός τις, ἀποσύρας τὸ παραπέτασμα τοῦ ἀνωτέρω μέρους τῆς σκηνῆς, εἰδοποίησεν ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πιστῶν ἐπεθύμει νὰ τοὺς ἴδῃ. Εἰς δὲ τὸν θάλαμον τοῦ συμβουλίου, ὁ ὁποῖος, καί τοι ἀπαρτίζων ἁπλοῦν τμῆμα τῆς αὐτοκρατορικῆς σκηνῆς, ἐκοσμεῖτο ὑπὸ πολυτίμων μεταξίνων ὑφασμάτων καὶ ἄλλων ἀνεκτιμήτων στολισμῶν, περιέμενεν ὁ Μωάμεθ.

Μετὰ τὰς συνήθεις ἐδαφιαίας προσκυνήσεις, ὁ σουλτάνος ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ καθήσωσι, καὶ προσελθόντος γραμματέως, ὁ Μωάμεθ, ὅστις ὁσάκις δὲν παρεφέρετο ὑπὸ πάθους διελέγετο καλῶς, ἐξέθετο τὴν ὑπόθεσιν·

Ὁ Ἀλλὰχ, εἶπε, δὲν εὐλόγησεν εἰσέτι τὰ ὅπλα των ὅπως δικαίως ἤλπιζον, καὶ ὅπως ὁ Μουφτὴς ἐβεβαίωνε. Τῶν μέσων ἅτινα μετεχειρίσθησαν, δὲν εἶχε γενεῖ ἕως τότε χρῆσις· συνήγαγον τριακοσίας χιλιάδας στρατιωτῶν κατὰ τῆς πόλεως· ἐφεῦρον νέας μηχανάς, δὲν ἐφείσθησαν οὔτε μόχθων, οὔτε θησαυρῶν, οὔτε αἵματος· καὶ πρὸς τί; Πλὴν τῆς καταστροφῆς τριῶν ἢ τεσσάρων μικρῶν πύργων πλησίον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, οὐδὲν ἕτερον ἄξιον λόγου ἐγένετο. Ἐκτὸς τούτου, εἰσήχθησαν ἐντὸς τῆς πόλεως πολεμεφόδια καὶ τροφαί, ὅπερ ἀπέδειξεν ὅτι ὁ πολιορκῶν στόλος μόνον ὄνομα στόλου εἶχεν. Ἐν τούτοις τὸ θέρος ἐπλησίαζε, νόσοι ἐνεσπείροντο εἰς τὸ στρατόπεδον, ἰσχυρὰ ἐπίθεσις περιεμένετο ἐξ Εὐρώπης, ὥστε οἱ πολιορκούμενοι ἠδύναντο ν' ἀποβῶσι πολιορκηταί, καὶ ἡ ἀποχώρησις νὰ καταστῇ ἀναπόφευκτος.

— Οἱ λόγοι τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Πιστῶν εἶναι ὡς ὁ νόμος τοῦ προφήτου, ἀπεκρίθη ὁ Χαλὶλ πασᾶς. Ἡ θέλησις τοῦ Ἀλλὰχ δὲν εἶναι τὴν φορὰν ταύτην νὰ κυριεύσωμεν τὴν χρυσῆν Πόλιν· ὥστε δὲν εἶναι αἰσχύνη νὰ ὑποτάσσεταί τις εἰς τὰ γεγραμμένα. Μετ' ὀλίγα ἔτη ἢ μετ' ὀλίγους μῆνας ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ γίνῃ ἰδική μας. Σήμερον, διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ στρατεύματος, εἶναι ἄλλως ἀποφασισμένον. Ἰδοὺ ἠρχίσαμεν νὰ πάσχωμεν ἔλλειψιν τροφῶν, καθημέραν ὁ ἥλιος γίνεται θερμότερος, τὸ χόρτον σπανιώτερον, καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ τροφὴ τῶν ἵππων ὠλιγόστευσεν. Ὁ οὐρανὸς εἶναι ἐντελῶς ἀνέφελος καὶ βροχῆς ἐλπὶς δὲν ὑπάρχει, καὶ χωρὶς βροχῆς θὰ χαθῶμεν. Ἂς προσθέσωμεν εἰς ταῦτα ὅτι τὸ νερὸν γίνεται σπάνιον, ἀσθένειαι διαδίδονται εἰς τὸ στράτευμα, θάνατοι ἀκούονται πολυάριθμοι καθημέραν, καὶ ἡ τέχνη τῶν ἰατρῶν καθίσταται ἀνωφελής. Τώρα, ἠμποροῦμεν νὰ διαλύσωμεν τὴν πολιορκίαν ἐντίμως, ἐνῷ τὸν ἄλλον μῆνα πρέπει νὰ περιμένωμεν καὶ ἧττα. Ἂς φανῶμεν λοιπὸν φρόνιμοι ἐν ὅσῳ ἔχομεν τὸν καιρὸν κατάλληλον. Ἡ ἀναβολὴ δὲν σημαίνει ἐγκατάλειψιν. Ἐὰν δὲν γίνωμεν κύριοι τῆς θαλάσσης, ἐὰν δὲν ἐμβῶμεν εἰς τὸν Κεράτιον Κόλπον, τὸ ἐπιχείρημα εἶναι μάταιον. Καλὰ λέγει ἡ παροιμία· « ἐὰν ὁ Ἀλλὰχ ἔδωκε τὴν γῆν εἰς τοὺς Πιστοὺς, ἀφῆκε τὴν θάλασσαν εἰς τοὺς Ἀπίστους. » Θέλομεν ἔλθει καὶ πάλιν ἐνώπιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ μὲ μεγαλήτερον στόλον· καὶ τότε μὴ φοβῆσθε· ὁ Τοποτηρητὴς τοῦ Προφήτου θέλει ταχέως ὑψώσει τὴν πρασίνην σημαίαν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Παλατίου τῶν Καισάρων.

Ὁ Σουλτάνος ἐφαίνετο ὅτι ἔδιδε μεγάλην βαρύτητα εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χαλὶλ πασᾶ. Ἀλλ' ὁ Ἀχμὲτ πασᾶς ἐγερθεὶς ἀμέσως εἶπεν εἰρωνικῶς·

— Ὁ Γαμπὰν Ὀδασὶς (ἀδελφοποιητὸς τῶν ἀπίστων) ὡμίλησεν ἀναμφιβόλως μὲ πολλὴν φρόνησιν καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, διότι τὸ αὐτὸ συμφέρει καὶ εἰς τοὺς δύο

— Τί ἐννοεῖς, Ἀχμὲτ πασᾶ; ἠρώτησεν ὁ Μωάμεθ ὀργίλως· διότι τότε μόνος ὁ Χαλὶλ πασᾶς ἀπέλαυε τῆς μεγίστης αὐτοῦ εὐνοίας καὶ ἐμπιστοσύνης.

— Ζητῶ ταπεινότατα συγχώρησιν, ἀπεκρίθη ὁ Ἀχμὲτ, ἐὰν ὁ ζῆλός μου ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τοῦ Σουλτάνου καὶ ὑπὲρ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἁγιωτάτης πίστεώς μας μὲ παρεκίνησε νὰ ὁμιλήσω ἀδιακρίτως. Ἀλλ' ὁ πασᾶς εἶπεν ὅτι, ἐν ὅσῳ δὲν γίνομεν κύριοι τῆς θαλάσσης, δὲν κατορθόνομεν τίποτε. Ἐννοεῖ λοιπὸν ὅτι ἐὰν κυριεύσωμεν τὸν λιμένα, νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν πολιορκίαν.

— Ἐὰν δὲν ἤμεθα ἐνώπιον τοῦ Ἐμίρη τῶν Ἐμίριδων, ἀπεκρίθη ὁ Χαλὶλ, ἤθελα τιμωρήσει πάντα ὅστις ἐτόλμα ἁπλῶς νὰ προτείνῃ ὅ,τι ὁ Ἀχμὲτ πασᾶς ἐξέφρασε τώρα. Ὅπως καὶ ἂν ἦναι, ἀποκρίνομαι ἐλευθέρως καὶ λέγω ὅτι, ἐὰν ὁ λιμὴν ἦτο εἰς τὴν κατοχήν μας, πρῶτος ἐγὼ ἤθελα ὑποστηρίξει τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πολιορκίας.

— Ὦ ! τότε ἡ ὑπόθεσις ἐξομαλύνεται, ἀπεκρίθη ὁ Ἀχμὲτ, διότι οὗτος ὁ εὐγενὴς Ἕλλην, προσέθετο δακτυλοδεικτήσας τὸν Λεόντιον, ἐγγυᾶται ὅτι, ἐὰν ἡ Μεγαλειότής σου τὸν δώσῃ τὴν ἄδειαν, θέλει παραδώσει εἰς τὰς χεῖράς σου τὸν λιμένα εἰς ἑπτὰ ἡμέρας.

— Πῶς ; πῶς ; ἠρώτησεν ὁ Μωάμεθ ἀνυπομόνως.

— Ἔχει ὁ δοῦλός σου τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ ; ἠρώτησεν ὁ Λεόντιος.

— Μὴ χάνῃς καιρὸν, ὁμίλει, ἔκραξεν ὁ Σουλτάνος.

— Λοιπὸν προτείνω καὶ ὑπόσχομαι, ἐὰν μὲ δοθοῦν ἄνθρωποι καὶ τὰ ἀναγκαῖα μέσα, νὰ μεταφέρω εἴκοσι ἢ τριάντα πλοῖα ἀπὸ τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ λιμένος.

Καταπλήξεως σιωπὴ κατέλαβεν ὅλους, καὶ ὁ Μωάμεθ πρῶτος διέκοψεν αὐτήν.

— Ἐὰν κατορθώσῃς τοῦτο, ζήτησε ἀπὸ τώρα τί ἀνταμοιβὴν θέλεις ;

— Ἐνδοξότατε Σουλτάνε, εἶπεν ὁ Λεόντιος, εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι κατορθωτὸν μὲ ὑπομονὴν καὶ ἀπόφασιν. Διάταξε νὰ μοὶ δοθῇ ἡ ἀρχηγία δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ ἡ ἀπεριόριστος χρῆσις ὅλης τῆς ξυλικῆς, ἥτις ὑπάρχει πρὸς κατασκευὴν πλοίων καὶ μηχανῶν, καὶ ἐγγυῶμαι μὲ τὴν ζωήν μου ὅτι θέλω ἐπιτύχει.

— Ὑψηλότατε, εἶπεν ὁ Χαλὶλ τεταραγμένος, ἡ πρότασις αὕτη εἶναι παραδοξωτάτη. Τοιαύτη δύναμις ἀνδρῶν δίδεται συνήθως μόνον εἰς πασᾶν· καὶ δὲν ἔχω μὲν κἀμμίαν ὑποψίαν κατὰ τοῦ Χριστιανοῦ τούτου, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἆρά γε ἐπικίνδυνον νὰ θέσωμεν τοιαῦτα ὅπλα εἰς χεῖρας ἀνδρὸς εἰσέτι ἀπίστου ;

— Ἐὰν τὰς δυνάμεις ταύτας ἀναθέσῃ ἡ ὑψηλότης σου εἰς τὸν Ἀχμὲτ πασᾶν, μένω εὐχαριστημένος, ἀπήντησεν ὁ Λεόντιος.

— Ἐπαναλαμβάνομεν ὅ,τι εἴπομεν, ἀπεκρίθη ὁ Σουλτάνος. Ἐὰν ἐπιτύχῃς, σὺ μόνος δύνασαι νὰ προτείνῃς τὴν ἀμοιβήν σου, καὶ μὰ τοὺς τριάντα ἑπτὰ χιλιάδας προφήτας, σὲ δίδω ἂν ζητήσῃς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ βασιλείου μου. Ἂν ὅμως ἀποτύχῃς, σὺ πασᾶ, θέλεις καθαιρεθῆ δημοσίως, καὶ ὅλα τὰ πλούτη σου θὰ δημευθοῦν, καὶ σὺ, Λεόντιε, θὰ σταλθῇς ὀπίσω εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Εὐχαριστεῖσθε ;

Καὶ ὁ μὲν Ἀχμὲτ ἐφάνη διστάζων, ἀλλ' ὁ Λεόντιος ἀπεκρίθη τολμηρῶς·—Καὶ σοὶ προσφέρω μάλιστα χάριτας. Ὁ δὲ πασᾶς, ὅστις ἐγίνωσκε κατὰ βάθος τὸ σχέδιον, κατένευσε.

— Λάβε τοῦτο τὸ δακτυλίδιον, εἶπεν ὁ σουλτάνος, καὶ ἄρχισε τὸ ἔργον εὐθύς. Ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ ἔργον αὔριον, καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ τὸ ἴδωμεν προωδευμένον.

Ὁ Χαλὶλ, ἐπιστρέψας εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ συναισθανθεὶς ὅτι ἐνέπνεεν ὑπονοίας εἰς τοὺς ἀντιπάλους του, ὡς τρέφων συμπάθειάν τινα πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐνόμισε κατάλληλον νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ τοῦ σχεδίου, φοβηθεὶς μήπως γίνῃ ἐξέτασις περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν οἱ πολιορκούμενοι εἰδοποιήθησαν, καὶ τότε ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ θὰ ἐπλήρωνε τὴν τιμὴν τῆς προδοσίας του. Ἀλλ' ὅμως ἐφρόντισεν ἐνωρὶς τὴν ἐπιοῦσαν νὰ τὸ ἀναγγείλῃ εἰς τὸν Χρυσολωρᾶν.

— Λίαν τολμηρὸν τὸ ἐπιχείρημα, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς, ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία του εἶναι πολὺ δύσκολος. Τὸ διάστημα εἶναι σωσταὶ τρεῖς λεύγαι, ἡ γῆ ἀνώμαλος καὶ αἱ κοιλάδες λιμνώδεις. Πρὸς τούτοις οἱ Γενουήνσιοι τοῦ Γαλατᾶ ἠμποροῦν νὰ προλάβωσι, καὶ νὰ βλάψωσι τὸ ἔργον. Καὶ ὅμως τὸ σχέδιον εἶναι παράβολον μὲν, ἀλλ' εὐφυές.

— Ὦ ! τὸ ἠξεύρω. Σήμερον τὸ πρωὶ ἐπεθεώρησα τὴν ἐργασίαν, καὶ ἂν ἐπιθυμῇς νὰ τὴν ἴδῃς ἔχεις τὴν ἄδειαν.

— Ἐπιθυμῶ τῷ ὄντι πολὺ, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς.—Καὶ πρὸ μεσημβρίας, συνοδευόμενος ὑπὸ ἓξ Γενιστάρων, δύω τῶν ὁποίων ἐκράτουν τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου του, ἐπορεύθη εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην.

Ἦτο ἀξιοθαύμαστος ἡ σκηνὴ τῷ ὄντι, καὶ ὁ ἰδὼν τὰ ἔργα τῆς κατασκευῆς σιδηροδρόμου, δύναται νὰ συλλάβῃ ἀμυδρὰν ἰδέαν περὶ αὐτῆς. Πεντήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν εἰργάζοντο εἰς τὸ νὰ ἰσοπεδόνωσι λόφους, νὰ πληρῶσι κοιλάδας καὶ τέλματα πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ δι' ἧς ἔμελλον νὰ περάσωσι πλοῖα. Βόες ἔσυρον ὄγκους ξύλων ἐστοιβασμένων εἰς βαρείας ἁμάξας, πανταχοῦ ἠκούοντο οἱ κτύποι τῶν ἐργαλείων, αἱ φωναὶ τῶν ἐργατῶν, οἱ τρυγμοὶ τῶν τροχῶν, πανταχόθεν ἔτρεχον ἐπιθεωρηταὶ πρὸς ἐπίσπευσιν τῶν ἔργων· δένδρα κατεκόπτοντο, θάμνοι κατεπατοῦντο, ἅμαξαι φέρουσαι χῶμα συνετρίβοντο, τροχαλίαι ἔτριζον, μηχαναὶ ἐγόγγυζον, λωστοὶ ἐγύριζον, πάντες εἰργάζοντο σιωπηλοὶ εἰς τὴν μακρὰν γραμμὴν τὴν μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν, δὲν ἔβλεπες εἰμὴ ποταμὸν κεφαλῶν. Σημαῖαι κυματιζόμεναι ἐχρησίμευον ἀντὶ σημείων· καὶ ἀξιωματικοὶ τριποδίζοντες ἐπέβλεπον τὰ ἔργα.

Ὁ Μωάμεθ, ὅτε ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι, ἐννοήσας τὸ ἐφικτὸν τοῦ σχεδίου, ἀντὶ δέκα χιλιάδων, ἔθετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀχμὲτ πασᾶ πέντε μυριάδας ἀνδρῶν, ὁ δὲ Λεόντιος ὑπεσχέθη ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα τὰ πάντα ἔμελλον νὰ ὦσιν ἕτοιμα πρὸς μετακόμισιν τῶν πλοίων. Ἀγέλαι βουβάλων καὶ βοῶν ἐσφάζοντο παρὰ τὴν κατασκευαζομένην ὁδὸν, κρεωπῶλαι καὶ μάγειροι ἐξῆγον τὸ λίπος τῶν ζώων, καὶ στίφη δούλων ἔβραζον αὐτὸ εἰς μεγίστους λέβητας καὶ ἐξῆπτον τὸ πῦρ. Εἴς τινα δὲ μέρη ἔθετον τὸ ἀναλελυμένον παρασκεύασμα ἐπὶ τῶν σανίδων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διόδου τῶν πλοίων. Δισχίλιαι νεαραὶ πίτυες κατακοπεῖσαι ἐκ τῶν γειτνιαζόντων λόφων τῶν Θεραπείων μετεσχηματίσθησαν εἰς κυλίνδρους. Αἴφνης, πᾶς ἦχος κατέπαυσεν ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου· αἱ σφῦραι ἠρέμουν, αἱ τροχαλίαι εσίγων, οἱ λωστοὶ κατελείφθησαν, ἡ κίνησις τῶν ἀχθοφόρων ζώων διεκόπη, καὶ ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ χρησιμεύοντος ὡς ἐφημέ-

ρου μιναρὲ ὁ μουεζίμης ὡς κεραυνὸς ἀνέκραξεν· «Ἔλθετε εἰς τὴν προσευχήν! ἔλθετε εἰς τὴν προσευχήν! Δὲν ὑπάρχει Θεὸς εἰμὴ ὁ Θεὸς καὶ Μωάμεθ ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ. Ἔλθετε εἰς τὴν προσευχήν! ἔλθετε εἰς τὴν προσευχήν!» Καὶ πᾶσα κεφαλὴ ἔκλινε, καὶ πᾶν γόνυ ἐκάμφθη καὶ πάντων τὰ πρόσωπα ἐστράφησαν ἐπί τινας στιγμὰς πρὸς τὴν Μέκκαν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπανελήφθησαν τὰ ἔργα, καὶ ὁ τακτικὸς ἐκεῖνος θόρυβος τῆς ἐργαζομένης στρατιᾶς ἀνέλαβε τὴν διακοπεῖσαν ἐπὶ μικρὸν κίνησιν.

Ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς βλέπων ταῦτα ἐσκέφθη, ὅτι δὲν ἦτο παράδοξον ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι κατέκτησαν τὴν Ἀνατολήν. Ἐστράφη καὶ εἶδε τὸν Σουλτάνον πλησίον αὐτοῦ. Ὁ εὐπατρίδης Βυζάντιος ἀνεσήκωσε τὸν πῖλον διότι ἐδυσχέραινε νὰ πράξῃ πλέον, καὶ ὁ Μωάμεθ ὅστις ἐν ὥρᾳ τῆς γαλήνης τῶν παθῶν του ἦτο εὐγενικώτατος, ἀπέδωκεν εὐθὺς τὸν χαιρετισμὸν καὶ εἶπεν·

— Ἄρχων Χρυσολωρᾶ, πῶς σὲ φαίνονται ὅλα ταῦτα; τί θὰ κάμῃ τώρα ἡ πόλις;

— Ἡ πόλις, ὑψηλότατε, εἶναι ὅπου ἦτο, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι εἰς τὰς ἰδικάς σου. Καὶ ὅμως, φίλος ὢν τῆς δικαιοσύνης καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς, λέγω ὅτι ἡ σκηνὴ αὕτη μὲ προξενεῖ θαυμασμόν.

— Ἰδὲ πῶς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἀλλὰχ πολεμεῖ ὑπὲρ ἡμῶν, εἶπεν ὁ Σουλτάνος μειδιῶν. Ὁ ὡραῖος κυανοῦς οὐρανὸς καὶ ἡ τερπνὴ βορειοανατολικὴ αὖρα βοηθοῦν τὸ σχέδιόν μας.

— Ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει ἐνίοτε νὰ εὐοδοῦται τὸ κακὸν, καὶ τοῦτο διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ὑπάρχει κόσμος εἰς τὸν ὁποῖον αἱ ἀδικίαι αὗται θέλουν διορθωθῆ.

— Τοῦτο λέγεις; ὦ! μὰ τὸν Ὁμὰρ, εἶσαι τολμηρὸς ἄνθρωπος! ἀλλ' οἱ αἰχμάλωτοι ἔχουν τὴν ἄδειαν. Αὔριον τὸ πρωὶ τὰ πλοῖά μας θὰ ἦναι εἰς τὸν κόλπον.

— Νομίζω ὅτι ἡ ὑψηλότης σου ἔχει δίκαιον.

— Καὶ τότε;

— Τότε μένει ἡ τελευταία μάχη.

— Δὲν ἀμφιβάλλεις ὅτι ἡ πόλις θὰ πέσῃ.

— Ναὶ, ὑψηλότατε, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Θεὸς τὴν σώσῃ διὰ θαύματος. Εἴθε! ἀλλ' εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ συνάδελφοί μου στρατιῶται θέλουν ἐκπληρώσει τὸ χρέος των.

— Πόσον ὡραία πόλις! ἐπεφώνησεν ὁ Μωάμεθ μᾶλλον μελαγχολικῶς, στραφεὶς πρὸς αὐτήν. — Καὶ ἦτο τῷ ὄντι ἐξαισία· ὁ μεσημβρινὸς ἥλιος πίπτων ἐπ' αὐτῆς ἐλάμπρυνε τοὺς χρυσοῦς θόλους καὶ πύργους της, ἐν ᾧ ὁ ἀργυροῦς Βόσπορος κυλιόμενος κατεφίλει τοὺς πόδας της, καὶ ποῦ καὶ ποῦ ἐλαφροὶ ἕλικες καπνοῦ ἐξηπλοῦντο περὶ τὰ τείχη, ἢ ἔστεφον τὰ ἔργα τῶν πολιορκητῶν. — Πόλις ἀξία νὰ ἦναι κεφαλὴ τῆς οἰκουμένης. Ἴσως πληρωθῇ ἡ προφητεία!

— Ποία; ὑψηλότατε;

— Παλαιὰ προφητεία (1), ἐπαναλαμβανομένη ἀπὸ ἑκατὸν τοὐλάχιστον χρόνων. Λέγει ὅτι ὁ ἰσλαμισμὸς θὰ κυριεύσῃ τὴν μακρυνὴν ἐκείνην πόλιν, καὶ θὰ τὴν κρατῇ διὰ τέσσαρας αἰῶνας, καὶ ὄχι μίαν ἡμέραν περισσότερον, καὶ ὅτι ξένοι ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἀνατολῆς θέλουσι τὸν ἀποδιώξει· ἀλλὰ τὸ κράτος τοῦ προφήτου εἶναι ἀτελεύτητον.

Καὶ κεντήσας τὸν ἵππον ἀνεχώρησεν, ὅτε ὡς ἂν ὑπέκυψεν εἰς αἰφνίδιον λογισμὸν ἐπέστρεψε καὶ εἶπε· — Χρυσολωρᾶ, ἔχεις ἀναμφιβόλως φίλους εἰς τὴν πόλιν ἐπιθυμοῦντας τὸ καλόν σου. Τώρα, ἐὰν σὲ δώσω τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ διὰ δώδεκα ὥρας, μὲ δίδεις τὸν λόγον σου ὡς τίμιος ἱππότης καὶ εὐγενὴς ὅτι θέλεις ἐκθέσει εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὰ πράγματα καὶ ἐπιστρέψει; Ἔχω σταθερὰν πεποίθησιν ὅτι ἡ πόλις θέλει πέσει. Ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀληθὲς, ἐπιθυμῶ νὰ σώσω τὴν ζωὴν πολλῶν γενναίων ἀνδρῶν, οἵτινες, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐσχάτης συμπλοκῆς, θὰ πέσωσι.

— Βεβαίως τὸ ὑπόσχομαι, ἀλλὰ δὲν θέλω ν' ἀπατήσω τὴν ὑψηλότητά σου. Ἐὰν ὑπάγω, θέλω καταβάλει ὅλας τὰς δυνάμεις μου εἰς τὸ νὰ παρακινήσω τὸν Καίσαρα νὰ πολεμήσῃ καὶ ν' ἀντισταθῇ μέχρι τῆς ἐσχάτης ὥρας, ἢ νὰ περιμείνῃ βοήθειαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν οὐρανόν.

— Συμβούλευσέ τον ὅ,τι θέλεις, ἀπεκρίθη δυσφορῶν ὁ σουλτάνος, φθάνει μόνον νὰ εἰπῇς ὅ,τι βλέπεις καὶ γνωρίζεις. Ὑπόσχεσαι τοῦτο;

— Βεβαίως.

— Περίμεινε λοιπὸν μετὰ τὴν ὥραν τῆς ἑσπερινῆς προσευχῆς. Ἕως τότε, θὰ κάμωμεν μεγάλην πρόοδον. Αὔριον τὴν μεσημβρίαν σὲ περιμένω, καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ φέρῃς λόγους εἰρήνης ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα.

— Τὸ κατ' ἐμὲ, θέλω ἐπιστρέψει ἀναμφιβόλως. Ἀλλὰ περὶ ἄλλου τινὸς δὲν ὑπόσχομαι.

Ὁ Μωάμεθ ὁμιλήσας κατ' ἰδίαν εἰς ἕνα τῶν φυλαττόντων τὸν Χρυσολωρᾶν Γενιτσάρων, εἶπεν εἰς τὸν Ἐμμανουήλ·

— Μὲ δίδεις τὸν λόγον σου ὅτι δὲν θέλεις ἀποπειραθῆ νὰ ἐμβῇς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἕως οὗ λάβῃς τὴν ἄδειάν μου τὸ ἑσπέρας;

— Σὲ τὸν δίδω, ὑψηλότατε.

— Λοιπὸν σᾶς ἀπολύω ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν σας, εἶπεν ὁ σουλτάνος πρὸς τοὺς φύλακας. Ἐπιθυμῶ, Χρυσολωρᾶ, νὰ ἐξετάσῃς τὰ ἔργα ταῦτα μόνος σου· περίελθε ἐλευθέρως ὅλην τὴν γραμμὴν καὶ πεῖσε τὸν ἑαυτόν σου περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως τοῦ σχεδίου.

Ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησε δρομαῖος πρὸς τὸν Ἅγ. Δημήτριον. Ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς ποθῶν νὰ μεταχειρισθῇ τὰς ὥρας τῆς ἐπικαίρου ἐλευθερίας του ἐν ἀνέσει, κατέβη δρομαίως πρὸς τὸ παράλιον, ἔνθα νῦν κεῖται τὸ προάστειον τοῦ Βεσίκ-Τάς. Αὐτοῦ ὀγδοήκοντα πλοῖα διαφόρου μεγέθους ἦσαν πλησιέστατα τῆς ἀκτῆς, καὶ αὐτοῦ ὑπῆρχον τὰ καταλύματα τῶν μηχανικῶν. Ὁ Λεόντιος ἐπεστάτει εἰς ἄλλο τμῆμα τῆς κατασκευαζομένης ὁδοῦ, ἀλλ' ὁ Ἀχμὲτ περικυκλούμενος ὑπὸ παντοίων ἀξιωματικῶν, μόλις εὗρε

(1) Τοῦτο εἶναι ἀληθέστατον, καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ πολλῶν ἱστοριογράφων. Τὰ 400 ἔτη συνεπληρώθησαν ἀκριβῶς τὴν 16 (27) Μαΐου 1853.

καιρὸν νὰ δεχθῇ τοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ εὐγενοῦς Ἕλληνος.

— Ἔλαβες τέλος πάντων τὸν λόγον τοῦ σουλτάνου ; ἠρώτησεν ὁ πασᾶς.

— Ἕως τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ὁ σουλτάνος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ ἔργα ταῦτα.

— Πολὺ καλά· ἐὰν θέλῃς νὰ περιμείνῃς πέντε λεπτά, θὰ ὑπάγω ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ τὰ ἴδω. Λοιπόν, Χασάν ;

— Ὑψηλότατε, ἔχομεν ἀνάγκην περισσοτέρων προβάτων· ὅλα ὅσα ἔφεραν ἐσφάγησαν, καὶ ἔχομεν ἀνάγκην καὶ ἄλλου ἀλείμματος.

— Στεῖλε ἀπόσπασμα ἐλαφρῶν ἱππέων πρὸς τὰ Θεραπεῖα. Καὶ σύ, Ἀμὴρ, μετάβα εἰς τὸ ἀσιατικὸν παράλιον, ὅπου εὑρίσκονται πέντε ἢ ἓξ φορτηγὰ πλοῖα, καὶ διάταξε νὰ συλλάβουν καὶ μεταφέρουν ὅσα ζῶα ἠμποροῦν νὰ εὕρουν.

— Ὑψηλότατε, εἶπεν ἕτερος, ὁ μηχανικὸς Σελὶμ δὲν εὑρίσκει τοὺς ἀναγκαίους στύλους διὰ νὰ τοὺς στήσῃ ὑποκάτω τοῦ λόφου τοῦ Ἁγ. Νικολάου. Μ' ἐστειλε νὰ ἐρωτήσω τί νὰ κάμῃ.

— Νὰ ἑτοιμασθῇ διὰ τὴν κρεμάλαν, ἀπεκρίθη ὁ πασᾶς, ἐὰν μετὰ μίαν ὥραν δὲν ἔχῃ ἐκεῖ τοποθετημένα τὰ ξύλα. Τρέχα καὶ εἰπέ το. Ὀλίγαι δυσκολίαι ὑπάρχουν, ἄρχων μου, τὰς ὁποίας τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δὲν νικᾷ.

— Δὲν μὲ φαίνεται ἀληθὲς, ἀπεκρίθη ὁ Χρυσολωρᾶς λακωνικῶς.

— Ἔ ! Ἀβεδιχιὰν, εἶπεν ὁ πασᾶς ἀποταθεὶς πρὸς ἀρνησίθρησκον Ἀρμένιον, ὅστις κρατῶν ἀνὰ χεῖρας κονδύλιον καὶ διαβήτην ἐκάθητο εἰς τράπεζαν. Εἶν' ἕτοιμον τὸ σχέδιον ;

— Μίαν στιγμὴν, ὑψηλότατε. Ἰδού. Καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν περιμένοντα Γενίτσαρον. Εἰπὲ εἰς τὸν Μουρὰτ, νὰ χαμηλώσῃ τὰς σανίδας του οὕτω, καὶ ἂς ἦναι ἥσυχος. Τί ἄλλο, ὑψηλότατε ;

— Τὴν θαλασσινὴν γέφυραν, ἀπεκρίθη ὁ πασᾶς. Ἔκλεξε τὸ κατάλληλον μέρος, καὶ τὰ πλοῖα θὰ συρθοῦν εἰς τὴν ξηρὰν ἐκεῖ.

— Καλλιτέραν θέσιν ἀπὸ ἐδῶ δὲν βλέπω. Παλληκάρι, εἰπὲ νὰ μὲ φέρουν ἐδῶ τὸν μεγαλήτερον γεραν. Θὰ σχεδιάσω εὐθὺς τὸ σανίδωμα.

— Λοιπόν, ἄρχων Χρυσολωρᾶ ; εἶπεν ὁ πασᾶς.

— Σὲ δίδω ὅποιον ἔπαινον ἐπιθυμεῖς. Ἐὰν μόνη ἡ δραστηριότης φέρῃ ἐπιτυχίαν, εἶναι βεβαίως ἀξιέπαινος.

— Καὶ θέλομεν ἀσφαλίσει τὴν ἐπιτυχίαν. Τί εἶναι, Ἀβδοὺλ Μεζίδ ;

— Οἱ ἄνθρωποι ἐδούλευσαν πολὺ καὶ καλά. Δὲν πρέπει τώρα νὰ γευματίσουν, ὑψηλότατε ;

— Ἂς γευματίσουν εἰς τὰς θέσεις ὅπου ἐργάζονται, καὶ ἂς τοὺς διαμοιρασθῇ ἡ μερίς των. Ἂς πίουν κρασὶ ὅσοι θέλουν, ἂς μὴν εἴμεθα πολλὰ αὐστηροὶ σήμερον.

— Καταλαμβάνω, ὑψηλότατε.

— Ἄρχων Χρυσολωρᾶ, σὲ παρακαλῶ νὰ γευματίσῃς μαζῆ μου. Ἀλλὰ θέλεις νὰ ἱππεύσωμεν πρὸ τοῦ γεύματος κατὰ τὸν Κεράτιον ;

Ὁ Χρυσολωρᾶς κατένευσε, καὶ περιῆλθε τὴν γραμμὴν τῶν ἔργων. Πανταχοῦ ὑπῆρχεν ἡ αὐτὴ δραστηριότης, τὰ πάντα παρετήρει ὁ σουλτάνος ἀκολουθούμενος ὑπὸ μεγιστάνων, καὶ πᾶν ὅ,τι ὁ δεσποτισμὸς δύναται χορηγῶν ἀμοιβὰς ἢ τιμωρίας, ἐξετελεῖτο.

— Εὖγέ σας, καλὰ ἐργάζεσθε, ὁ σουλτάνος δὲν θὰ λησμονήσῃ τὴν ἐπιμέλειάν σας, ἔκραζεν ὁ πασᾶς παρατηρῶν τὰ ἔργα. Σελὶμ, οἱ στύλοι οὗτοι εἶναι στερεοί ;

— Πρὸ ὀλίγου τοὺς ἐστερεώσαμεν, ὑψηλότατε.

— Τὸ ὑπέθεσα. Μὴ λησμονεῖτε ὅμως ὅτι ἐὰν πέσουν ἀπόψε, αἱ κεφαλαί σας θ' ἀποκριθοῦν. Τί εἶναι αὐτὸ ἐκεῖ κάτω ;

— Σωρεύουν ἄμμον, ὑψηλότατε.

— Ἂς ἴδωμεν. Καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Χρυσολωρᾶ μετέβη ὅπου φορτηγὸς ἅμαξα ἔτριζεν ὑπὸ τὸ βάρος ἄμμου. Ὀκτὼ ἢ δέκα ἄνθρωποι ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν ἀνασκαφήν.

— Καλὰ, καλὰ, εἶπεν ὁ Ἀχμὲτ διακόψετε τὸ ἔργον, εἶναι ὥρα γεύματος. Ὦ ! μὰ τὸν Προφήτην, κάποιος κοιμᾶται αὐτοῦ ! Ἔ ! ποῖος εἶσαι ;

Ὁ δυστυχὴς δοῦλος ἀνεπήδησεν ὄρθιος, καὶ ἰδὼν τὸν πασᾶν πλησίον του ἀνέκραξεν· Ἐπλαγίασα μόνον δι' ἓν λεπτὸν, ὑψηλότατε· δὲν ἔφαγα τίποτε.

Ἀλλὰ μόλις ἐτελείωσε, καὶ τὸ ξίφος ἐξέστραψεν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Ἀχμέτ· ἠκούσθη κτύπος καὶ ἡ κεφαλὴ πεσοῦσα κατεκυλίσθη εἰς τὴν ἄμμον.

— Ἂς χρησιμεύσῃ αὐτὸ ὡς μάθημα εἰς τοὺς ἀγαπῶντας τὸν ὕπνον, εἶπεν ἡσύχως ὁ Ἀχμὲτ, καὶ ἐπροχώρησε.

Μετ' οὐ πολὺ ἱππεύς τις ἐπλησίασεν αὐτοὺς δρομαῖος· ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς ἀνεγνώρισε μετὰ φρίκης καὶ ἀηδίας τὸν Λεόντιον.

— Καλὰ πηγαίνει ἡ ἐργασία, πασᾶ μου, οἱ ἐργάται πλησιάζουν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον.

— Λοιπὸν ἂς γυρίσωμεν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ σουλτάνος θὰ μᾶς πιστεύσῃ τώρα.

— Δὲν πρέπει ὅμως νὰ χρονοτριβῶμεν. Ἀνησυχῶ διὰ τὰς ᾆδας. Πρέπει νὰ μεταβάλωμεν τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν, διότι ἀλλέως πρόοδον δὲν κάμνομεν.

— Διέταξα νὰ τεθῶσι λέβητες μὲ πίσσαν εἰς κάθε πενῆντα μέτρα καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Κατ' εὐτυχίαν, ἔχομεν ἀρκετὴν ποσότητα πίσσας εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Βεσιατὰς καὶ τοῦ Σκουτάρως, καὶ τὰ φορτηγὰ τὴν μεταφέρουν ὁλονέν

— Ἠμπορῶ νὰ ἐρωτήσω ἐὰν τὸ σχέδιον τοῦτο εἶναι τοῦ Λεοντίου ; ἠρώτησεν ὁ Ἐμμανουὴλ.

— Αὐτὸς τὸ ἐπρότεινεν εἰς τὸν σουλτάνον, ἀπεκρίθη ὁ Ἀχμέτ.

— Λοιπὸν, Λεόντιε, ἀνέκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς, εἶσαι ὁ χειρότερος τῶν κακούργων τοῦ καιροῦ μου. Κατὰ καλήν σου τύχην εἶμαι ἄοπλος, διότι, ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν ἐπάθαινα, ἤθελον ἐκδικηθῆ οὕτω πως ἀρνησίθρησκον, ὥστε ἡ ἐκδίκησίς μου θὰ ἐφημίζετο ὅσον καὶ τὸ κακούργημά σου.

Ὁ Λεόντιος ἔσυρε τὸ ξίφος, ἀλλ' ὁ πασᾶς τὸν ἀνεχαίτισεν εἰπών.

— Στάσου· ὁ Χρυσολωρᾶς εἶναι αἰχμάλωτος καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν μου. Μὴ χάνῃς τὸν καιρόν σου εἰς ματαίους θυμοὺς, καὶ σὺ, ἄρχων Χρυσολωρᾶ, μεταχειρίζου μετριότητα εἰς τοὺς λόγους σου.

— Τοῦτο μόνον ἔχω νὰ εἴπω, Λεόντιε, ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν τιμωρήσῃ τὸ κακούργημά σου μὲ τρομερὸν καὶ ἀνήκουστον τρόπον καὶ δὲν σὲ ἀποσπάσῃ οὕτω ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ σὲ ἀφήσω ποτὲ ἕως ὅτου σὲ τιμωρήσω ὅπως ἀξίζεις. Μεῖνε ἥσυχος, πασᾶ, εἶπεν ἰδὼν αὐτὸν ἕτοιμον νὰ λαλήσῃ· δὲν θὰ πράξω αὐτὸ ἐνόσῳ εἶμαι αἰχμάλωτος· ἀλλὰ, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ ἦμαι πάντοτε.

Ὁ Λεόντιος ἐξηκόντισε κατ' αὐτοῦ βλέμμα τίγρεως, καὶ μετὰ ταῦτα κεντήσας τὸν ἵππον του ἔδραμε πρὸς τὴν θέσιν τοῦ Ἁγ. Δημητρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἀρχομένης τῆς ἐπιούσης νυκτὸς, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος δὲ Ῥυστὼν καὶ ὁ Βυρστὼ ἐξελθόντες ἐκ τῆς πύλης τῶν ἰχθυοπωλείων ἐπέρασαν τὸν Κεράτιον κόλπον ἐπὶ αὐτοκρατορικῆς λέμβου, καὶ δείξαντες τὰ διαβητήριά των εἰσῆλθον εἰς τὸ προάστειον τοῦ Γαλατᾶ. Περίεργος ἦτο ἡ θέα τῆς μικρᾶς ταύτης πόλεως. Ἀποτελοῦσα κατ' ὄνομα μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑποκειμένη εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν δικαιοδοσίαν, οὐ μόνον διὰ τὸ ἔνδυμα, τὰ ἤθη, καὶ τὴν θρησκείαν τῶν κατοίκων, ἦτο ὅλως φραγκική, ἀλλὰ καὶ πράγματι δὲν ὑπετάσσετο εἰς τὴν κυβέρνησιν. Ὁ *ποδεστὰς* αὐτῆς ἦτο ὑπέρτατος κυβερνήτης, καὶ πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις, εἴτε πολιτικαὶ εἴτε δικαστικαὶ ἐθεωροῦντο ὑπ' αὐτοῦ, ἢ ἐν περιπτώσει δυσκολίας, ἀνεφέροντο εἰς Γένουαν. Ὅθεν οἱ συνδέοντες τὸ προάστειον τοῦτο μετὰ τῆς πόλεως δεσμοὶ ἦσαν χαλαρώτατοι, καὶ οἱ Γενουήνσιοι, ἐπιθυμοῦντες μόνον τὴν ἀκεραιότητα τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, ἠδιαφόρουν εἴτε ἐὰν διέμενον ἐμπορευόμενοι εἰς κράτος ἀπίστων, εἴτε ἐὰν ἦσαν ὑπήκοοι χριστιανῶν ἡγεμόνων. Ἕνεκα τούτου δὲν ἐπολέμουν πρὸς τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ μόνον προσεῖχον νὰ φυλάττωσιν ἐπιμελῶς τὸ πρὸς τὸ μέρος των ἄκρον τῆς ἀλύσεως. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐφρόντιζον νὰ μὴ προσβάλωσι τὸν Γαλατᾶν, καὶ οὕτω διεγείρωσι τὴν ὀργὴν Δημοκρατίας ἰσχυρᾶς κατὰ θάλασσαν ὡς ἡ Γένουα. Διὰ τοῦτο μετὰ μεγάλης εὐκολίας ἐχαράσσετο ὁδὸς πρὸς τὴν διάβασιν τῶν πλοίων, ὥστε ὁ Ἀχμὲτ πασᾶς δικαίως ἐπίστευεν, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Γαλατᾶ δὲν ἤθελον ἐπιχειρίσει ἔξοδον κατὰ τῶν ἐργαζομένων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἂν καὶ ἡ γραμμὴ ἀπεῖχεν ἥμισυ μίλιον ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων.

Παρουσιάσαντες, ὡς εἴπομεν, τὰ διαβατήρια αὐτῶν ὅ τε ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Βυρστὼ διέβησαν τὴν εἰρηνικὴν μικρὰν ἐμπορικὴν πόλιν, καὶ ἦλθον εἰς τὴν βορειοδυτικὴν πύλην, κειμένην τότε ἐπὶ τῆς αὐτῆς περίπου θέσεως ἣν σήμερον κατέχει ἡ οἰκία τοῦ Γάλλου πρέσβεως.

Ὁ διοικητὴς τῆς φρουρᾶς, προσκληθεὶς καὶ ἐξετάσας τὰ ἔγγραφα αὐτῶν εἶπε· — Μὰ τὸν Θεὸν εἶσαι τολμηρὸς ἄνθρωπος, κύριε! Πῶς, οἱ ἐργάται μόλις ἀπέχουν ἥμισυ μίλιον ἀπ' ἐδῶ;

— Τί κάμνουν; ἠρώτησεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος· τὰ εἰς τὴν πόλιν διαφημιζόμενα εἶναι ὅλως ἀπίστευτα.

— Χθὲς μετὰ τὸ μεσημέριον καὶ ὅλην τὴν νύκτα καὶ σήμερον καταγίνονται εἰς μέγα ἔργον. Ἀλλ' ἀπόψε, ὡς λέγεται, μελετοῦν νὰ μετακομίσουν τὸν στόλον των διὰ ξηρᾶς εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ λιμένος, καὶ, μὰ τὸν ἅγ. Λουκᾶν! θὰ τὸ κατορθώσουν.

— Ἀλλὰ διὰ τί δὲν εἰδοποιήσατε τὸν αὐτοκράτορα ἅμα ὡς παρετηρήσατε τὸν σκοπόν των; ἠρώτησεν ὁ Δὲ Ῥυστών.

— Ἔ! Κύριε, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους φρονοῦν ὅτι θὰ ἦτο καλόν· ὄχι διότι ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἔχωμεν φιλονεικίας μὲ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ διότι δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ ἐξακριβώσωσι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἀλλ' αἱ πύλαι πάντοτε κλείονται κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Δὲν εἶναι πολλὴ ὥρα ἀφοῦ τὸ πρᾶγμα ἔγεινε γενικῶς γνωστόν. Πλὴν τούτου ἐξωδεύθη μισὴ ὥρα πρὶν ὑποβληθῇ εἰς τὸ συμβούλιον, καὶ ὁ *Ποδεστὰς* ὡρκίσθη εἰς τὴν κάραν τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ, νὰ μὴν ἀνοιχθῶσιν αἱ πύλαι μήτε διὰ τὸν βασιλέα μήτε διὰ τὸν Καίσαρα ἀφ' οὗ ἅπαξ κλεισθῶσι. Καὶ ὅταν κάμῃ αὐτὸν τὸν ὅρκον εἶναι μάταια τὰ λόγια πρὸς αὐτόν. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, νὰ σὲ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, ἐλυπήθην διὰ τοῦτο, διότι ἔχω κάποιαν συμπάθειαν πρὸς τὸν ἀτυχῆ Κωνσταντῖνον.

— Λοιπὸν, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ ἱππότης, ἡ *ἐκλαμπρότης*, ἡ *μεγαλειότης* καὶ ἡ *παγκοσμοξότης* τοῦ Βυζαντίου, μεταβάλλονται εἰς τὸ εὐτελὲς τοῦτο προάστειον εἰς *ἀτυχῆ Κωνσταντῖνον*. Πολὺ καλὰ λοιπὸν, εἶπε γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ, ἀφ' οὗ τὰ ἔργα ταῦτα ἦναι τόσον πλησίον, δὲν θ' ἀργήσωμεν πιθανῶς πολύ. Θὰ ὑπάγωμεν μόνον νὰ ἴδωμεν ποῦ εὑρίσκονται. Τὸ διαβατήριον, καθὼς βλέπεις, εἶναι ἐν τάξει, καὶ ἠμποροῦμεν νὰ εἰσέλθωμεν καὶ νὰ ἐξέλθωμεν ἐλευθέρως.

— Μάλιστα, Κύριε. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς βοηθήσῃ. Καὶ εἰσῆλθον.

Ἡ πρὸ αὐτῶν ὁδὸς, ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως, ἐσχηματίζετο ὑπὸ μικρῶν οἰκημάτων καὶ κήπων. Ἀλλ' αἱ πλεῖσται τῶν οἰκιῶν ἦσαν ἐρείπια. Οἱ τοῖχοι κατέρρεον, αἱ θῦραι καὶ τὰ παράθυρα ἐχρησίμευον ὡς καύσιμα ξύλα, αἱ ὀροφαὶ γυμνούμεναι τῶν κεραμῶν ἐξηπλοῦντο ἐπὶ μερῶν τελματωδῶν ὅπως περάσῃ τὸ πυροβολικόν. Τῆδε κἀκεῖσε τινὲς τῶν καλητέρων οἰκιῶν εἰσέτι ἱστάμεναι, ἐπισκευασθεῖσαι ἐκ τοῦ προχείρου, κατῳκοῦντο ὑπὸ ἀξιωματικῶν· ἀλλὰ καὶ αὐ-

ται, τὴν νύκτα περὶ ἧς ὁμιλοῦμεν, ἐκενώθησαν, διότι οὔτε ὀφθαλμὸς ἐφαίνετο εἰς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον. Οἱ κῆποι ἤνθουν ἀκμαίως ὡς κατὰ τὰ κλίματα τοῦ τροπικοῦ· ἴασμοι ἀκαλλιέργητοι καὶ ἡλιοτρόπια αὐτοφυῆ ἐβλάστησαν ἐπὶ τῶν τειχῶν· τὰς κορυφὰς δένδρων ἀκλαδεύτων ἐκυμάτιζεν ὁ ἄνεμος· τὰ ῥόδα ἐγένοντο ἄγρια, ὅλα τὰ πέριξ ἦσαν πλήρη δρόσου, καὶ πλὴν τῶν μεμακρυσμένων ἤχων τῶν ἐργατῶν, μόλις ἡ ἀηδὼν ἐπλήρου τὸν ἀέρα διὰ τῆς μελῳδίας της. Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἡμέτεροι ἀνήρχοντο ἀνωφερὲς μέρος, μεταξὺ τῆς νῦν Ἀγγλικῆς πρεσβείας καὶ τοῦ Γαλατᾶ Σεραγίου, πολλὰ φῶτα ἀνέλαμψαν αἴφνης πρὸ αὐτῶν, μεταξὺ τοῦ λόφου καὶ τὰς κοιλάδος, ἐκ τῆς θαλάσσης τῆς Προποντίδος πρὸς μεσημβρίαν, μέχρις οὗ ἐγένοντο ἀφανῆ πρὸς ἄρκτον. Τὰ δὲ ἐκ πίσσης πυρά, τεθειμένα κατ' ἴσα ἀποστήματα, ἀνέθρωσκον τὸν ζοφερὸν αὐτῶν καπνὸν πρὸς οὐρανόν, καὶ ὑπεφώτιζον τοὺς ὑψηλοὺς ἱστοὺς καὶ τ' ἀνοικτὰ ἱστία τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ὥς τις ἄϋλος λιτανεία ὁλκάδων ἐκινοῦντο ἐπὶ τὰ πρόσω ἐν μέσῳ σκότους. Σάλπιγγες καὶ κέρατα ἤχουν ποτὲ μὲν συγχρόνως ποτὲ δὲ κατὰ μόνας, ἀλλὰ καθ' ὅσον ὁ ἱππότης καὶ ὁ συνοδοιπόρος του προσήγγιζον, τὸ τρίξιμον τῶν τροχαλιῶν, ἡ ἐπίμοχθος κίνησις τῶν ἵππων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἐργατῶν διεκρίνοντο καί τοι ἠχούσης τῆς μουσικῆς. Ὁ Ἐδουάρδος ἐπλησίασεν ὅσον ἡ φρόνησις συνεχώρει, ἀλλὰ τόσον ἐγγὺς ὥστε εἶδεν ὅτι τὸ τολμηρὸν τοῦ σουλτάνου σχέδιον εἶχε κατὰ πολὺ ἐπιτύχει· πρὸς τὸ ἀπέναντι μέρος τὰ γινόμενα ἦσαν σπουδαιότερα· ἤρχετο τριήρης ἐκ τῶν μεγαλητέρων, πεντήκοντα βόες ἦσαν συνεζευγμένοι εἰς τὴν πρώραν της, καὶ οἱ μυκηθμοὶ τῶν τετραπόδων, καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ὁδηγῶν ἠκούοντο πανταχοῦ. Αἱ δὲ πλευραὶ τοῦ ἰκριώματος ὡμοίαζον δίκτυον τροχαλιῶν, καὶ σμῆνος στρατιωτῶν ἔκυπτον κοπιῶντες. Τὰ ἱστία ἐκολποῦντο πληρούμενα ὑπὸ αὔρας, ὁ πηδαλιοῦχος ἵστατο παρὰ τὸ πηδάλιον, καὶ δοῦλοι ἔρριπτον μετὰ πτυαρίων τὸ ἀναλελυμένον λίπος ἐπὶ τῆς ζυλίνης ὁδοῦ τοῦ πλοίου, καὶ οὕτω τὸ ὀγκῶδες σκάφος βραδέως μὲν ἀλλὰ βεβαίως προὐχώρει. Ἀλλ' ἤδη ἀπήντησεν ἀνωφερὲς μέρος· διότι αἱ δυσκολίαι εἶχον μὲν ἐλαττωθῇ οὐχὶ δὲ καὶ ὑπερβληθῇ· αἱ κραυγαὶ ηὐξήθησαν, καὶ ὁ ἀγὼν ἐδιπλασιάσθη. Βόες κατέπιπτον νεκροί, ἀλύσεις ἐθραύοντο, καὶ σχοινία ἐκόπτοντο· ἐκραύγαζον ζητοῦντες σιδηρουργοὺς καὶ ἔτρεχον διὰ ξυλουργούς· νέα δὲ τετράποδα ἐφέροντο μετὰ σπουδῆς καὶ ἐζευγνύοντο ἐκεῖ ὅπου τὰ προκάτοχα αὐτῶν εἶχον πέσει νεκρά. Καὶ ὅμως ἡ τριήρης οὔτε δάκτυλον δὲν ἐπροχώρει· τότε μέγιστοι ξύλινοι ὑποβάται ἐτέθησαν ὑπὸ τὸν ὀπισθιότερον κύλινδρον, βαρύταται σφῦραι κατέπιπτον ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' ὁ μέγας ὄγκος ἔμενεν ἀκλόνητος, καὶ πρόσταγμα ἐδόθη ἀναπαύσεως. Ἀλλ' εὐθὺς ἐφάνη ὁ Λεόντιος ἔφιππος πλησίον τοῦ καταπεπτωκότος τοίχου, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἐκρύπτετο ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος. Ἤχησαν καὶ πάλιν αἱ σάλπιγγες καὶ τὰ κέρατα, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ χάους τῶν κραυγῶν, τῶν μυκηθμῶν τῶν γογγυμῶν, τῶν τριξιμάτων καὶ τῶν σφυρηλατήσεων, μετὰ δύω ἢ τρεῖς ὑπεραν θρώπους ἀποπείρας, ἡ τριήρης ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφήν, καὶ ἐκεῖθεν ἤρξατο νὰ ὀλισθαίνῃ καταβαίνουσα.

— Ἀρκεῖ, Ῥιχάρδε, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος, μετὰ τὴν διάβασιν τῆς τριήρεως. Ἂς ἐπιστρέψωμεν πρὶν ἔλθῃ τὸ ἀκόλουθον πλοῖον.

— Εἶδες τὸν Μέγαν Δοῦκα;

— Καὶ ἂν δὲν ἤμεθα ἐδῶ ἀπεσταλμένοι διὰ σπουδαίαν ὑπόθεσιν, ἡ ὥρα καὶ ἡ θέσις βεβαίως δὲν ἤθελε βεβαίως τὸν σώσει. Ἀλλὰ, μὴ φοβῆσαι καὶ ἡ ὥρα του θὰ ἔλθῃ.

Μετ' οὐ πολὺ θέλομεν συνοδεύσῃ τὸν ἱππότην καὶ τὸν σύντροφόν του ἐπιστρέφοντας· ἀλλ' ἤδη ἂς ἀκολουθήσωμεν ὀλίγον τὸν Λεόντιον. Ἐλθὼν πρὸς τὴν προσωρινὴν αὐτοῦ σκηνὴν, μετὰ τὴν κατανίκησιν τῶν δυσκολιῶν, ἃς περιεγράψαμεν κατὰ τὴν δίοδον τοῦ πλοίου, ἐπέζευσε, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν ἐζήτησε ποτήριον σερβετίου.

— Ἡ ὑπόθεσις ἐκείνη ἐτακτοποιήθη, Νικήτα; ἠρώτησε.

— Ναὶ, αὐθέντα μου, ἀπεκρίθη ὁ δύσμορφος ὑπηρέτης. Ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Χενούδας εἶναι εἰς τὰ ἴχνη του. Σῶσε καὶ τοὺς δύω ἀνθρώπους ἐπειδὴ ὁ λαιμός των εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σου.

— Καὶ ποῖον δρόμον ἐπῆρε;

— Κατὰ τὸν Ἅγ. Δημήτριον, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὸν Γαλατᾶν, αὐθέντα μου. Ἔχει μαζῆ του ἕνα μόνον Γενίτσαρον, καὶ εἶναι ὁλοτελῶς εἰς τὴν ἐξουσίαν μας.

— Πότε ἀνεχώρησε;

— Πρὸ μισῆς ὥρας ἐπῆρε τὸν δρόμον τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, καὶ τώρα πιθανῶς θὰ εἶναι εἰς τὰς χεῖράς των.

— Πολὺ καλά. Φέρε με, Νικήτα, καὶ ἓν ἄλλο ποτήριον. Εἶναι ζέστη. Καλὰ λοιπὸν, γενναιότατε Χρυσολωρᾶ, μ' ἐφοβέριζες νὰ μὲ τιμωρήσῃς, ἔ; Καλὰ θὰ τὴν πάθῃς. Κατ' εὐτυχίαν ὁ Ἀχμὲτ εἰδοποίησε τὴν ἀναχώρησίν του. Ἔλα νὰ μὲ εἰπῇς ὅταν ἡ ὑπόθεσις τελειώσῃ· θὰ ἦμαι κάπου ἐδῶ τριγύρω. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἵππευσεν ἐκ νέου καὶ ἀπῆλθεν.

Ἐν τοσούτῳ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Βυρστὼ ἐπέστρεφον.

— Μὲ φαίνεται, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος, ὅτι οἱ ἄνανδροι οὗτοι σκύλοι τοῦ Γαλατᾶ ἠμποροῦσαν νὰ ἐμποδίσουν τὸ ἔργον ἐὰν ἤθελον. Πρὸς τούτοις, πρέπει νὰ ἤξευρον ὅλα· τὰ συμβάντα τῶν τριάντα ἐξ τελευταίων ὡρῶν, καὶ ὅμως οὔτε λέξιν ἐμήνυσαν εἰς τὴν Αὐλήν.

— Ἀκόμη καὶ χθὲς τὸ βράδυ μία ἔξοδος θὰ ἔκαμνε θαύματα· ἴσως καὶ τώρα δὲν εἶναι πολὺ ἀργὰ, ἂν καὶ τὰ πρῶτα πλοῖα πρὸ πολλοῦ θὰ ἔφθασαν εἰς τὸν κόλπον.

— Πολὺ τὸ φοβοῦμαι· ἀλλ' ὁ Καῖσαρ θὰ μάθῃ ἄνευ ἀναβολῆς τί κάμνουν οἱ ἄπιστοι, καὶ τότε θὰ συμμορφωθῶμεν μὲ τὴν κρίσιν του.

— Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὅταν ξεφορτοθῶμεν αὐτοὺς τοὺς σκυλοτούρκους, ὁ αὐτοκράτωρ θὰ ἐνθυ-

μηθῇ ὅτι ἔχει κἄποιον λογαριασμὸν νὰ ἐξοφλήσῃ μὲ τοὺς καλοὺς φίλους καὶ εὐπειθεστάτους θεράποντά; του του τοῦ Γαλατᾶ.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἐμειδίασε μειδίαμα μελαγχολικὸν, καὶ εἶπε· — Τόσα πολλὰ εἶπες εἰς ἄλλους περὶ ἀποδιώξεως τῶν Τούρκων, ὥστε ἀρχίζεις καὶ σὺ νὰ πιστεύῃς ὅ,τι εἶπες.

— Ἐὰν θέλῃς ν' ἀπατήσῃς ἄλλους, ἄρχισε πρῶτον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου. Αὐτὸς μὲ ἐφάνη πάντοτε ὁ καλήτερος τρόπος, καὶ μὲ φαίνεται φυσικός. Ἀλλὰ φρονῶ ὅτι αὐτοὶ οἱ Γαλατιανοὶ, ὁποιονδήποτε μέρος καὶ ἂν κερδήσῃ, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ χάσουν. Ὁ Μωάμεθ εἶναι ἀρκετὰ φρόνιμος ἄνθρωπος ὥστε νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ ἔχωσιν ἐμπορεῖον τὸν Γαλατᾶν τοιοῦτοι προδόται ὅπως τοὺς γνωρίζει καλά.

— Ἔχεις δίκαιον· θὰ ἔλθῃ ἡ σειρά των. . . Χριστὲ καὶ Παναγία! τί τρέχει;

Εἶχον φθάσει εἰς μέρος ὅπου πλαγία ὁδὸς ἔφερε πρὸς βορρᾶν κατὰ τὸν Ἅγ. Δημήτριον, καὶ ἐν ἀποστήματι περίπου ἑκατὸν ὀργυιῶν ἤκουσαν κραυγὰς καὶ κτύπους ὡς ἀνθρώπων συμπλακέντων καὶ παλαιόντων.

— Στρατιῶται φαίνεται μαλλόνουν, εἶπεν ὁ Βυρστώ· ἂς τρέξωμεν.

— Ὄχι, ὄχι, αἱ φωναὶ εἶναι ἑλληνικαὶ, ἀκολούθει με.

Καὶ σπεύσαντες πρὸς τὴν ταραχὴν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ φωτὸς δαδὸς καιομένης κατὰ γῆς, εἶδεν ὁ Δὲ Ῥυστὼν Ἕλληνα, ὑψηλοῦ κατὰ τὸ φαινόμενον βαθμοῦ, ἐρριμμένον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ γενίτσαρον κλίνοντα ἐπ' αὐτοῦ, ἐν ᾧ δύω ἢ τρεῖς ἄνδρες, ἀκούσαντες τὸν ἦχον τῶν πλησιαζόντων βημάτων ἐτράπησαν εἰς φυγὴν κατὰ τὸν Ἅγ. Δημήτριον καὶ ἔτρεχον ὅσον ἦτο δυνατόν.

— Ὁποιοιδήποτε καὶ ἂν εἶσθε, εἶπεν ὁ γενίτσαρος ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει φραγκικοῦ ἱματισμοῦ εἰς τοιαύτην θέσιν καὶ ὥραν, βοηθήσατέ με νὰ μετακομίσω τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἄνδρα εἰς μέρος ἀσφαλές. Ἐπήγαινε φέρων διαβατήριον τοῦ σουλτάνου εἰς τὴν πόλιν ὢν αἰχμάλωτος ἰδικός μας, δώσας λόγον τιμῆς· ἀλλ' ἐδῶ ὥρμησαν ἔξαφνα κατ' ἐπάνω μας δύω κακοῦργοι. Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς φοβοῦμαι ὅτι τὸν ἐθανάτωσεν· ἀναπνέει ἀκόμη.

— Πῶς ὀνομάζεται; ἠρώτησεν ἀνησύχως ὁ δὲ Ῥυστών.

— Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς, ἀπεκρίθη ὁ Τοῦρκος.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἔπεσε γονυκλινὴς παρὰ τὸν φίλον του, ὅστις, ἐντελῶς ἀναίσθητος, μόλις ἔδιδε σημεῖον ζωῆς διὰ βραχείας ἀναπνοῆς. Ἦτο πληγωμένος εἰς τὸν λαιμὸν διὰ ξίφους ἀπὸ τὰ ὄπισθεν.

— Εἴμεθα πλησίον τῆς πύλης τοῦ Γαλατᾶ, εἶπεν ὁ ἱππότης. — Βοήθησέ μας νὰ τὸν φέρωμεν ἕως ἐκεῖ, καὶ θέλομεν σὲ ἀνταμείψει διὰ τὸν κόπον σου· καὶ ἐὰν ἐπιθυμῇς δὲν ζητοῦμεν περαιτέρω τὴν βοήθειάν σου. Ὁ Χρυσολωρᾶς εἶναι ἀγαπητότατος φίλος μου.

— Ναί; εἶπε διστάζων ὁ Ὀθωμανός· ἀλλὰ μὲ φαίνεται καλήτερον νὰ τὸν μετακομίσω εἰς τὸ στρατόπεδον. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ αὔριον, αὐτὸ εἶναι βέβαιον. Δὲν ἠξεύρω τί νὰ εἴπω εἰς τὸν σουλτάνον.

— Εἰπὲ ὅτι ἔτρεχε κίνδυνον ἡ ζωή του, ἔκραξεν ὁ Βυρστώ. Μὰ τὸν Ἅγ. Γεώργιον, σὲ ἀφίνω εἰς τὸν τόπον ἐὰν δὲν τὸν φέρῃς ἐκεῖ ὅπου σὲ προστάζομεν. Σήκωσέ τον!

— Ἔλα μαζῆ μας, ἄνθρωπε, ἐάν θέλῃς, εἶπεν ὁ ἱππότης· ἡ ὑπόθεσις θέλει ἀναφερθῆ εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ εἰς τὸν σουλτάνον, καὶ θὰ λάβῃς τὴν ἀνταμοιβήν σου.

Παρακινηθεὶς ὑπό τε τοῦ φόβου καὶ τῆς φιλαργυρίας ὑπήκουσεν ὁ γενίτσαρος, καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ, εἰσέτι ἀναίσθητος, μετεκομίσθη εἰς τὴν πύλην τοῦ Γαλατᾶ. Ὁ φρουρὸς προσκληθεὶς καὶ ἐξετάσας τὸ διαβατήριον παρετήρησεν ὅτι διελάμβανε περὶ δύω μόνον ἀνθρώπων.

— Δὲν μὲ γνωρίζεις ἀνόητε; εἶμαι ὁ Μέγας Ἀκόλουθος τοῦ Κράτους, καὶ ὁ εὐγενὴς οὗτος ἀνήκει εἰς μίαν τῶν πρωτίστων οἰκογενειῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐὰν ἀποθάνῃ ἐξ αἰτίας τῆς χρονοτριβῆς σου, μάθε ὅτι τὸ ξίφος μου θὰ διαπεράσῃ τὴν καρδίαν σου.

Ὁ φρουρὸς τῆς πύλης ἐψιθύρισε κάτι περὶ τῆς ὑπερηφανείας τῶν ἀριστοκρατῶν, ἀλλ' ἤνοιξεν ἐπὶ τέλους τὴν πύλην καὶ οἱ διαβάται εἰσῆλθον. Ἐντὸς τοῦ δωματίου τοῦ φρουροῦ κατεσκευάσθη ἐκ τοῦ προχείρου φορεῖον, ἐφ' οὗ ἐτέθη ὁ τραυματίας καὶ μετεκομίσθη εἰς τὸ παράλιον. Ἐπιβάντες δὲ ἐπὶ τῆς περιμενούσης αὐτοὺς λέμβου, διεπέρασαν τὸν Κεράτιον κόλπον, καὶ ὁ ἱππότης διέταξε νὰ μετακομίσωσι τὸ φορεῖον εἰς τὰ ἐν τοῖς ἀνακτόροις δωμάτιά του.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐφρόντισε νὰ προσκαλέσῃ τὸν ἰατρὸν τῆς αὐλῆς Θεόφραστον, ἔπειτα δὲ ἀπέστειλε τὸν λοχαγὸν Ῥιχάρδον ἵνα εἰδοποιήσῃ τὸν Καίσαρα περὶ τῶν κατὰ τὴν νυκτερινὴν ἐκδρομήν των εἰς τὸ προάστειον τοῦ Γαλατᾶ. Πρὸς τούτοις δὲ ἔπεμψεν ἕτερον Βαράγγιον ζητῶν νὰ ἴδῃ τὸν Φραντζῆν. Ὁ Θεόφραστος, κατοικῶν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων, ἦλθε πρῶτος· ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ διαστήματι ὁ Χρυσολωρᾶς ἔδωκε σημεῖα αἰσθήσεως, καὶ μετά τινος δυσκολίας ἀπεδύθη καὶ ἐξηπλώθη ἐπὶ κλίνης. Ὁ ἰατρὸς, ἦτο ἀνὴρ ἐπιφανὴς τὸ ἐξωτερικόν· ἡ μακρὰ καὶ λευκὴ αὐτοῦ γενειὰς κατέβαινε σεβασμίως μέχρι τοῦ στήθους του, καὶ ἐκράτει ἀνὰ χεῖρας χειρουργικὰ ἐργαλεῖα καὶ φάρμακα· διότι κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας διάκρισις μεταξὺ χειρούργου καὶ ἰατροῦ δὲν ὑπῆρχεν. Ἦτο δὲ καὶ ἄνθρωπος νουνεχὴς, καί τοι οἱ τρόποι καὶ αἱ πόραν τοῦ δέοντος πομπώδεις ἐκφράσεις του ἔφερον εἰς συμπέρασμα ὅλως ἐναντίον.

— Λοιπὸν ὁ εὐγενὴς καὶ μεγάλων ἐλπίδων νέος ἐτραυματίσθη ἐν θανασίμῳ πάλῃ; ἠρώτησεν ἀναβαίνων τὴν κλίμακα καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου. Θέλομεν ἴδει τί τὸ ποιητέον, διότι δὲν ἐσπουδάσαμεν εἰς μάτην τὸν Γαληνὸν καὶ τὸν Ἀβερρόην. Ἄ! ἄρχων Ἀκόλουθε, δυστυχὲς διὰ

σὲ συνάντημα! διότι ὅλα ἑτοιμάσθησαν διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς νύμφης καθόσον συνεχώρει ἡ κατάστασις τῆς πόλεως. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι, νέος ἀκόμη . . . πετᾷ ὁ καιρὸς, πετᾷ, ἄρχων Ἀκόλουθε, ἐπὶ Ἐμμανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου, ἐνθυμοῦμαι ὅτι μ' ἐσυμβουλεύθη νέος εὐπατρίδης . . . .

Ἀλλ' ἐνταῦθα κατέπαυσεν ἡ εὐγλωττία τοῦ ἀξιοτίμου ἰατροῦ· διότι ὁ Δε Ῥυστὼν, ὅστις ἐγίνωσκεν αὐτὸν καλῶς καὶ τὸν ἠγάπα εἰ καὶ πολύλογον, ἔθεσε τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ εἶπεν.—Ἰατρὲ, ἰδοὺ ἡ θύρα.

Ὁ Θεόφραστος σιωπήσας εὐθὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ζοφερὸν θάλαμον σιγαλοῖς βήμασι. — Χρειάζεται, εἶπε, περισσότερον φῶς, ἀλλ' ἡσύχως. Ποῦ εἶναι; ποῦ εἶναι ἡ πληγή; Ἆ! εἰς τὸν λαιμόν. Δὲν ἔτρεξε πολὺ αἷμα, βλέπω. Παράδοξον! δὲν ἐχύθη ἄλλο αἷμα; κακὸν σημεῖον! Ὁ σφυγμὸς πλήρης, καὶ ἱκανῶς δυνατός. Εὔρωστος ἄνθρωπος ὁ φίλος σου. Ὅλως ἀναίσθητος; ἔ! ὅλως ἀναίσθητος; σήκωσε ὀλίγον τὴν κεφαλήν! Ὤ! ἡ πληγὴ εἶναι ὑπὸ τὸ ὠτίον πλησίον τῆς σφαγίτιδος φλεβός. Δυστυχία! ἡ πληγὴ εἶναι θανάσιμος. Νομίζω ὅτι θέλει ἀποθάνει.

— Εἶναι ἀνίατος ἡ πληγή; ἠρώτησεν ὁ Ἀκόλουθος.

— Ἀνίατος! εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας! πόσον θερμοαίματοι εἶναι οἱ νέοι! Ἀνίατος λέγεις; Ἆ! ὄχι, ὄχι! Τώρα, ἐὰν ὁ σπόνδυλος τῆς ῥάχεως ἐτραυματίσθη εἴτε ἀπὸ ξίφος εἴτε ἀπὸ ἄλλο κοπτερὸν ὄργανον, διότι κατὰ τὸ παρὸν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω θετικῶς τὴν τελευταίαν γνώμην μου ὅτι ἐπληγώθη ἀπὸ ξίφος, καθὼς ὁ γηραιὸς διδάσκαλός μου Νικόλαος Τρινάλδης συνείθιζε νὰ λέγῃ· «Μὴ βεβαιόνετε ὅ,τι δὲν εἴδετε· » ἀλλὰ, καθὼς εἶπα, ἐὰν τὸ κοπτερὸν ἐργαλεῖον, ὅ,τι δήποτε εἴδους. . . .

Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ὑπόθεσις μένει ἀμφίβολον· διότι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ὑπηρέτης ἀγγέλλων, ὅτι ὁ ἄρχων Φραντζῆς περιέμενε κάτω. Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος δραζάμενος τῆς περιστάσεως εἶπε· — Κάμε τὸ καλήτερον καὶ ἔλα κάτω νὰ μᾶς εὕρῃς. — Καὶ κατέβη μετὰ σπουδῆς.

— Λοιπὸν, ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπεν ὁ Φραντζῆς σπεύδων, τί τρέχει; Τί συνέβη; ὁ Χρυσολωρᾶς ἐπέστρεψε πληγωμένος; πῶς τοῦτο;

Εἰπὼν ὅ,τι ἐγίνωσκεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος προσέθετο· — Τώρα πρέπει νὰ τρέξω εἰς τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ ξένοι σου ἀνεχώρησαν;

— Σχεδὸν ὅλοι, ἐκτὸς τοῦ μεγάλου Δρουγγαρίου, τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου, τοῦ Καλλίστου Νικηφόρου καὶ δύω ἄλλων.

— Λοιπὸν κάλλιον νὰ ὑπάγῃς εἰς τοῦ Καίσαρος. Ἀλλὰ κάμε με πρῶτον τὴν χάριν νὰ ἐπιστρέψῃς καὶ νὰ εἰπῇς εἰς τὴν Θεοδώραν ὅτι εἶμαι ὑγιὴς καὶ ὅτι ἐξεπλήρωσα τὴν ἐντολήν μου ἀβλαβῶς. Ἀπόψε δὲν θέλω τὴν ἰδεῖ, διότι ἔχομεν ὑποθέσεις κατεπειγούσας, ὡς συμπεραίνω, καὶ τώρα νομίζω ὅτι παρῆλθεν ἡ πρώτη ὥρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

— Πλησιάζει ἡ δευτέρα. Θέλω ἐκτελέσει τὴν παραγγελίαν σου, εἶπεν ὁ Φραντζῆς.

— Μὴ τὴν ἐξυπνίσῃς, ἐὰν κοιμᾶται, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος· θὰ ἔλαβε χθὲς μεγάλην λύπην καὶ ἀνησυχίαν.

— Κοιμᾶται λέγεις ἡ ταλαίπωρος! τί ἐδοκίμασα διὰ νὰ τὴν καθησυχάσω! Εἶχε τὴν βεβαιότητα ὅτι κάτι τι θὰ σὲ συνέβαινεν. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς διαφυλάττῃ ἀπὸ τὰ χειρότερα, ἐὰν ὁ Χρυσολωρᾶς ἀναλάβῃ τὴν ὑγείαν του. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάγω καὶ νὰ ἴδω πρῶτον τὸν Ἐμμανουὴλ.

— Κάλλιον ὄχι, κατὰ τὴν γνώμην μου. Τοὐλάχιστον ἄκουσε πρῶτον τί λέγει ὁ Θεόφραστος.

— Τρέχει λοιπὸν μέγαν κίνδυνον; Μὰ τὸν ἅγ. Γεώργιον, δὲν τὸ ἐλπίζω. Μὲ εἶπον ὅτι ἦτο μικρὸν πρᾶγμα, ἁπλῆ πληγή· ἀλλὰ, πρὸς Θεοῦ, τί τὸν συνέβη;

— Σπουδαιότερον ἢ ὅ,τι σὲ εἶπον. Φοβοῦμαι διὰ τὴν ζωήν του.

— Λοιπὸν θέλω νὰ τὸν ἴδω· ἂς μὴ μ' ἐμποδίσῃ κανείς· ἐὰν ἀποθάνῃ! ἐὰν ἀποθάνῃ. . .

— Δὲν θ' ἀποθάνῃ, ἀπεκρίθη ὁ ἰατρὸς εὐκρινέστατα εἰσερχόμενος εἰς τὸ δωμάτιον. Ἔδεσα τὴν πληγὴν, χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Σᾶς ἐγγυῶμαι δὲ ἐν ὀνόματι τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης ὅτι θὰ ἰατρευθῇ. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ τὸν ταράξῃ ἡ παρουσία οὐδενὸς, διότι συνῆλθε τώρα εἰς ἑαυτόν. Ἐξήγησα εἰς αὐτὸν ποῦ εὑρίσκεται καὶ τί συνέβη.

— Ἠμπορῶ νὰ τὸν ἴδω διὰ μίαν στιγμὴν; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Θεόφραστος, πλησίον του ὑπάρχει ὑπηρέτης· θέλω στείλει καὶ ἕνα τῶν δοκίμων μου βαρὺν ὡς τοῦ Τσέτσου αἱ Χιλιάδες (1). Ἔχει ἀνάγκην μεγάλης ἡσυχίας, ἕως οὗ πάλιν τὸν ἴδω περὶ τὰ ἑξημερώματα. Ἕως τότε διατάττω αὐστηρῶς νὰ μὴ τὸν ἴδῃ κανείς. Ἐὰν ὅμως ἀναφανῇ ἐπικίνδυνόν τι σύμπτωμα, πρέπει νὰ μὲ εἰδοποιήσουν.

— Ἐννοεῖται ὅτι θὰ σὲ ὑπακούσωμεν, εἶπεν ὁ Φραντζῆς.

— Καὶ βέβαια, ἐπανέλαβεν ὁ Θεόφραστος· παρακούσατε εἰς τὸν Καίσαρα, ἐὰν θέλετε, τὸ κακὸν θεραπεύεται, ἀλλὰ ποτὲ μὴ παραβῆτε ἐντολὴν ἰατροῦ. Ἂς εἰδοποιηθῇ, εἶπεν ὁ ἄρρωστος, ἡ Εὐφρασία. . Ποία εἶναι, μὰ τοὺς Ἁγίους Ἀναργύρους, ἡ Εὐφρασία;

— Ἡ μνηστή του, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος. Θὰ φροντίσω νὰ εἰδοποιηθῇ ἐγκαίρως, ἀλλ' ὄχι πρὸ τῆς αὔριον, ἐκτὸς ἐὰν φανῇ ἄμεσος κίνδυνος.

— Μὰ τὴν τιμήν μου, ἄρχοντες, θὰ σᾶς εἴπω τὴν ἀλήθειαν. Ἐν τούτοις, καλὴν νύκτα. Ἀλλὰ, νομίζω ἓν ποτήριον Χίου κρασίου εἶναι κατάλληλον· ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ τὸ ζητήσω;

---

(1) Χιλιάδες, ἤτοι ἱστορικὴ βίβλος. Τὸ ἐξαιρετώτερον τῶν συγγραμμάτων τοῦ Τζέτζου ἀκμάσαντος τὴν ιϛ' ἑκατονταετηρίδα, γεγραμμένον διὰ τῶν λεγομένων πολιτικῶν στίχων. Σ.Π.

Ὁ ἱππότης ἐσήμανε τὸν ἀργυροῦν κώδωνα. — Στέφανε, φέρε φιάλην κρασίου χιακοῦ.

— Ἄκουσε, Στέφανε, εἶπεν ὁ Θεόφραστος, καὶ ὀλίγην κανέλλαν καὶ ἓν σπυρίον μαύρου πεπερίου, ὄχι περισσότερον, ἀκούεις; εἶναι τονικὸν ἀξιόλογον.

— Πρέπει ν' ἀναχωρήσω, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος, διότι ὁ αὐτοκράτωρ μὲ περιμένει.

— Πήγαινε, πήγαινε· ἐγὼ φροντίζω περὶ ἐμαυτοῦ.

— Θὰ περάσω ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου, ἱππότα Ἐδουάρδε, καὶ θὰ σ' ἐνταμώσω εἰς τὸ πελάτιον, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. — Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ὥραν ἡ Χία φιάλη ἐκομίσθη, καὶ οἱ δύο φίλοι ἐχωρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Φραντζῆς, ὡς εἶπε, μετέβη εὐθέως εἰς τὴν οἰκίαν του· ὁ δὲ ἱππότης ἐπορεύθη εἰς τὰ δώματα τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις, καί τοι λίαν προκεχωρηκυίας τῆς ὥρας, ἐδέχθη αὐτὸν ἄνευ ἀναβολῆς. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Βυρστὼ μετ' οὐ πολὺ καὶ διηγήθη τὰ συμβάντα τῆς ἑσπέρας.

— Σὲ εὐχαριστοῦμεν καὶ αὖθις καὶ πολλάκις, ἄρχων Ἀκόλουθε, διὰ τὸν ζῆλόν σου. Πρόκειται ἤδη νὰ σκεφθῶμεν πῶς νὰ κατορθώσωμεν ἄμεσον προσβολὴν κατὰ τῶν πλοίων τούτων. Ἐὰν καταλάβωσι τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ κόλπου, τετέλεσται.

— Ἐὰν ἡ γνώμη μου, Μεγαλειότατε, ἔχει τινὰ βαρύτητα, δὲν συμβουλεύω ἔξοδον ἀπόψε. Εἴμεθα ἐντελῶς εἰς τὸ σκότος ποῦ νὰ κτυπήσωμεν, οὔτε ἔχομεν ἀρκετὰ πλοῖα ὥστε νὰ ῥίψωμεν αἰφνιδίως μεγάλην τινὰ δύναμιν εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τοῦ λιμένος. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν εἴχομεν, δὲν ἐδυνάμεθα νὰ ἔλθωμεν εἰς σύγκρουσιν πρὸ τῆς ἡμέρας. Σκοπιμώτερον λοιπὸν νομίζω νὰ συγκεντρώσωμεν τὰ πυροβόλα μας πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ τείχους, δηλαδὴ πλησίον τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου. Αὔριον δὲ θέλομεν ἴδει τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν πυροβολοῦντες, καὶ ἂν ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πυροβόλων κριθῇ καλὸν νὰ περάσωμεν τὸν λιμένα.

— Ἀφίνομεν εἰς σὲ πᾶσαν τὴν φροντίδα, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος· ἀλλὰ πῶς ἔχει ὁ Χρυσολωρᾶς; εἶναι ἡ πληγή του ἐπικίνδυνος;

— Βεβαίως, Μεγαλειότατε· ἀλλ' ὁ Θεόφραστος ἔχει ἐλπίδας. Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει μεγάλη δυσκολία, διότι, φαίνεται, ὅτι ἐσυγχωρήθη εἰς αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν, ἐπὶ συνθήκῃ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ αὔριον τὸ μεσημέριον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ σουλτάνου. Τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Πρέπει λοιπὸν νὰ σταλῇ εἴδησις περὶ τοῦ πράγματος εἰς τὸν σουλτάνον· ἄλλως, θέλει εὐλόγως μᾶς κατηγορήσει ὡς παραβάτας τῆς ὑποσχέσεως.

— Ὁ θεὸς νὰ μὲ φυλάξῃ! Ὁ Γενίτζαρος, ὅστις συνώδευσε τὸν εὐγενῆ Χρυσολωρᾶν, πρέπει νὰ σταλῇ εἰς τὸν Μωάμεθ κομιστὴς τῆς ἀγγελίας τοῦ ἀτυχήματος. Ἐὰν δὲ ἀμφιβάλλῃ, ἂς πέμψῃ ἐδῶ ὁποῖον ἰατρὸν κρίνῃ εὔλογον ἵνα ἐξετάσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀληθὲς τοῦ πράγματος.

— Θέλω διατάξει τὰ δέοντα περὶ τούτου, Μεγαλειότατε.

— Καὶ ἄλλο ἀκόμη· εἶναι κατὰ δυστυχίαν βέβαιον ὅτι, ὅπως πηγαίνουν τὰ πράγματα, ὁ Χρυσολωρᾶς πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἀπίστων, ὅταν δυνηθῇ νὰ πράξῃ τοῦτο ἀσφαλῶς. Ἀλλὰ καλὸν μοὶ φαίνεται νὰ προτείνωμεν πάλιν τὴν προσφορὰν τοῦ Ῥεσὶδ πασᾶ πρὸς ἀνταλλαγήν, καὶ νὰ δηλώσωμεν εἰς τὸν σουλτάνον, ὅτι, οὔσης λίαν ἐπισφαλοῦς τῆς ζωῆς τοῦ ἄρχοντος Χρυσολωρᾶ, εἶναι συμφέρον δι' αὐτὸν ν' ἀσφαλίσῃ τὴν λύτρωσιν τοῦ πασᾶ· ἄλλως ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων δύναται ν' ἀνατρέψῃ τὸ παρὸν σχέδον.

— Ὀρθόν, βασιλεῦ. Ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλω δώσει εἰς τὸν γενίτσαρον τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας. Ἤδη δὲ, μὲ τὴν ἄδειαν τῆς Μεγαλειότητός σου, θέλω παρασκευάσει τὰ τοῦ πυροβολικοῦ.

— Καλὴν νύκτα! Ἀ! ἄρχων Φραντζῆ, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἦτον ἕτοιμος ν' ἀναχωρήσῃ διὰ νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῆς αὔριον.—Εἰπὼν δὲ τὰ προδιατεθειμένα προσέθετο· — Σὺ λοιπὸν δὸς τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας εἰς τὸν γενίτσαρον, ἐν ᾧ ὁ Ἀκόλουθος ὑπάγει διὰ τὸ πυροβολικόν. Ἔχεις τι νεώτερον;

— Διεδόθη λόγος, Μεγαλειότατε ὅτι ὁ ἱππότης Στέφανος ἐξ Ἀγγουλέμης συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ποῦ βασίζεται ἡ εἴδησις. Ἂν ἀληθεύῃ, εἶναι λυπηρὰ ἀπώλεια.

— Τῷ ὄντι, εἶπεν ὁ Παλαιολόγος, διότι ἔχομεν ὀλίγους ἀξιογωτέρους καὶ ἀνδρειοτέρους ἄνδρας. Ἐπιθυμῶ νὰ γίνῃ περὶ τούτου ἀκριβὴς ἔρευνα, καὶ αὔριον νὰ μάθω τὸ ἀληθὲς τοῦ πράγματος. Τώρα λοιπὸν, φίλοι, καλὴν νύκτα!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ὁ ἥλιος ἀνατείλας κατέδειξε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως δεινῶς τραπέντων ἐπὶ τὸ χεῖρον. Ὀγδοήκοντα Τουρκικὰ πλοῖα διαφόρου μεγέθους ἵσταντο ὑπερηφάνως εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ λιμένος, καὶ ἡ σημαία τῆς ἡμισελήνου ἐκυματίζετο ἀπὸ τὰς αὔρας τῆς πρωΐας. Πλήθη ἱππέων καὶ πεζῶν στρατευμάτων ἦσαν παρατεταγμένα εἰς τὴν πεδιάδα τῶν τόξων, καὶ ὁ Βόσπορος ἐφαίνετο σχεδὸν ἔρημος. Τὸ δὲ βόρειον μέρος τῆς πόλεως καὶ ὁ Πύργος τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ δὲν ἐδείκνυον πλέον τὸ αὐτὸ ζωηρὸν θέαμα τῆς προσβολῆς καὶ ἀμύνης ὅπερ μέχρι τοῦδε παρετηρεῖτο. Βραδέως καὶ ἐπιμόχθως πανταχόθεν βόες ἐφαίνοντο σύροντες ξύλα καὶ λίθους εἰς τὸ αὐτὸ μέρος πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Κερατείου. Αὐτοῦ δὲ, διαρκούσης τῆς ἡμέρας, ἐφαίνετο πολλάκις ὁ σουλτάνος ἐπὶ τοῦ λευκοῦ αὐτοῦ ἵππου, οἱ ἀνώτεροι πασάδες καὶ ἀξιωματικοὶ συνήρχοντο, καὶ κατὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν ἢ καὶ συχνότερον ἀγγελιαφόροι ἤρχοντο καὶ ἀπήρχοντο.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἔμενεν ἀργός. Τὰ δέκα πλοῖα ἅτινα ὑπελείποντο εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τοὺς συμμάχους της ἦσαν παρατεταγμένα ἐν τάξει μάχης. Τὰ τείχη. ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Βασιλείου μέχρι τοῦ ὅρμου τοῦ Ἁγ. Πέτρου, ὑπερήσπιζον τρομερὰ πυροβολοστάσια· ἐργάται ἀνεκαίνιζον τὰ ὀχυρώματα τοῦ μέρους ἐκείνου, καὶ οὐχὶ ἄνευ ἀνάγκης, διότι ἐθεωρεῖτο ἀπρόσιτον καὶ ἐπομένως παρημελεῖτο. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπεστάτει αὐτοπροσώπως εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας, οἱ στρατιῶται ἐνεθαρρύνοντο ὅσον τὸ δυνατόν, ἡ ἐργασία τῶν ὀχυρωμάτων ἐγίνετο κυρίως ὑπὸ τῶν χειρωνάκτων, οἵτινες ἐνδυναμοῦντες αὐτὰ καὶ δίδοντες ὅσην ἠδύναντο βοήθειαν εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπισκευὴν τῶν μηχανῶν, ὑπῆρξαν οὐ μικρᾶς βοηθείας πρόξενοι τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ὁ δὲ σουλτάνος, μαθὼν τὸ δυστύχημα τοῦ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶ, παρήγγειλε τὸν πρώτιστον ἰατρὸν αὐτοῦ Ἀλῆ Σιαμὶλ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τοῦ χορηγηθέντος αὐτῷ διαβατηρίου καὶ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Ἕλληνα εὐπατρίδην. Ἀνέφερε δὲ ὁ ἰατρὸς οὗτος ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Χρυσολωρᾶς ἐν τῇ ὡρισμένῃ ὥρᾳ, ὅτι μὲν τὰ συμπτώματα ἦσαν ἀγαθά, ὅτι ὅμως δὲν ἦτο ἐλεύθερος κινδύνου, καὶ ὅτι κατὰ τὴν γνώμην του ἔμελλε ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑγείαν του. Ταῦτα ἀκούσας ὁ σουλτάνος ἀπέρριψε πάλιν τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ Ῥεσὶδ πασᾶ ἀντὶ τοῦ Χρυσολωρᾶ, καὶ ἀπεφάνθη ὅτι ἔπρεπεν οὗτος νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν. Μετὰ τοῦτο ἀφῆκε τὴν ὑπόθεσιν οὕτως ἔχουσαν.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, τηρήσας τὸν λόγον του, δὲν ὤκνησε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Χωνιάτην καὶ τὴν οἰκογένειάν του περὶ τοῦ γεγονότος. Ὁ γηραιὸς Ἔξαρχος εἶχε προηγουμένως πορευθῆ εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἱππότου, ἀλλ' ἀπαντήσας τὸν Θεόφραστον εἰς τὴν θύραν, διετάχθη τοσοῦτον ἐπιτακτικῶς ὑπ' αὐτοῦ νὰ μακρυνθῇ ἐκ τοῦ θαλάμου τοῦ νοσοῦντος, ὥστε, μετὰ πολλὰς ῥήσεις τοῦ ἰατροῦ ἐξαχθείσας ἐκ συγγραμμάτων Ἑλλήνων, Σύρων καὶ Ἀράβων ἰατρῶν, ὑπεχρεώθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια κομιστὴς οὐδεμιᾶς ἄλλης εἰς τὴν Εὐφρασίαν παρηγορίας, εἰμὴ ὅτι ὁ Ἐμμανουὴλ προώδευεν ἐπὶ τὰ κρείττω κατὰ τὰς δοθείσας διαβεβαιώσεις ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ.

Ἀλλ' ὅμως ὁ Χρυσολωρᾶς ἐπέμενε πολὺ νὰ ἴδῃ τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον, ὅπως συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν κατεπειγουσῶν ὑπηθέσεων ὧν ὑπεσχέθη τὴν ἐκτέλεσιν. Εἰς μάτην ὁ Θεόφραστος ἐβεβαίου αὐτόν, ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ Χρυσολωρᾶ εὑρίσκετο ἀσφαλεστάτη εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ὅτι οὔτε ἐδύνατο, οὔτε ὤφειλε νὰ ἴδῃ τὸν Ἐδουάρδον. Ἐκεῖνος ὅμως τοσοῦτον ἐπέμενε καὶ τοσοῦτον ἀνήσυχος ἀπέβη, δεικνύων μάλιστα σημεῖα ἐπαπειλοῦντος πυρετοῦ, ὥστε ὁ ἰατρὸς ἐνέδωκεν.

Ὁ εὐπατρίδης ἦτο ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς αὐτῆς κλίνης, ἐφ' ἧς μετεκομίσθη ἐξ ἀρχῆς· ὁ νωθρὸς δόκιμος καθήμενος εἰς τὸ παράθυρον ἔβλεπεν εἰς τοὺς βασιλικοὺς κήπους. Τὴν ἡσυχίαν δὲ ταύτην τοῦ θαλάμου διέκοψαν στερεὰ βήματα ἀκουσθέντα εἰς τὴν κλίμακα. Ἀνοιχθείσης τῆς θύρας, ὁ Χρυσολωρᾶς ἐστράφη πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ φίλου του, ἀλλ' ἐξεπλάγη μεγάλως ἰδὼν ὅτι ὁ εἰσελθὼν ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ.

— Μὴ ταράττεσαι, μὴ ταράττεσαι, ἄρχων Ἐμμανουὴλ, εἶπε πλησιάσας εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς καὶ καθήσας ἐπὶ θρανίου, ἐνῷ ὁ μαθητὴς τοῦ Θεοφράστου ἔκλινε τὸ γόνυ καὶ ὕστερον ἐστάθη κατὰ μέρος περίτρομος. Πλαγίασε, ἡσύχασε, διότι ἄλλως δὲν δύναμαι νὰ ὁμιλήσω μετὰ σοῦ. Πῶς ἔχεις σήμερον; Ὁ ἰατρὸς μᾶς δίδει ἀγαθὰς εἰδήσεις.

— Χάριτι θείᾳ, εἶμαι καλήτερα. Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Μεγαλειότητός σου θὰ μὲ θεραπεύσῃ.

— Ἐπεθύμουν νὰ εἶχα τὴν δύναμιν ταύτην· ἀλλ' ἤκουσα ὅτι ἐπεθύμεις ἀνυπομόνως νὰ μάθῃς παρὰ τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου τί μέτρα ἐλήφθησαν περὶ τῆς ὑποσχέσεώς σου. Ὁ ἱππότης, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, ἐπιστατεῖ εἰς τὴν ἀνέγερσιν νέων τινῶν προμαχώνων, καὶ εἶναι ἐντελῶς ἐνησχολημένος· ἀλλ' ἐγὼ σοὶ δίδω πᾶσαν πληροφορίαν, καὶ σὲ εἰδοποιῶ πρὸς τούτοις, ὅτι ἀγγελιαφόρος μοὶ ἦλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Ὁ σουλτάνος ἔστειλε τὸν ἰατρόν του διὰ νὰ σ' ἐπισκεφθῇ, καὶ ἐλπίζω ὅτι θέλει σὲ ἀνταλλάξει μὲ τὸν Ῥεσὶδ πασᾶν. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν γείνει, ἡ τιμή σου μένει ἀσφαλής· καὶ ἐὰν ὁ Ἀλῆς δειχθῇ ἄξιος τῆς ὁποίας ἀπολαμβάνει ὑπολήψεως, ἡ ἔκθεσίς του θέλει εὐχαριστήσει τὰ μάλιστα τὸν Μωάμεθ.

— Εὐχαριστῶ τὴν ὑμετέραν Μεγαλειότητα, διότι οὕτως ἀφαιρεῖται βάρος τι ἐκ τοῦ πνεύματός μου. Ἐν τούτοις, ἐὰν δὲν φαίνωμαι πολὺ ὀχληρὸς, ἐπιθυμῶ νὰ ἀποτείνω εἰς τὴν Μεγαλειότητά σου μίαν ἢ δύω ἄλλας ἐρωτήσεις.

— Προλαμβάνω νὰ σὲ ἀποκριθῶ, ἄρχων Χρυσολωρᾶ, εἰς τὴν μίαν· διότι, ἂν καλῶς ἐμάντευσα, ἐπιθυμεῖς νὰ μάθῃς περὶ τῆς μνηστῆς σου. Ὦ! ἐὰν οὕτω μειδιᾷς, ἀρχίζω τῷ ὄντι νὰ συλλαμβάνω ἀγαθὰς περὶ τῆς ἀναρρώσεώς σου ἐλπίδας. Ἡ Εὐφρασία Χωνιάτου ὑγιαίνει, ἐν ᾧ σὺ κείτεσαι εἰς τὴν κλίνην ἀσθενής, καὶ σὲ πληροφορῶ, ὅτι θέλει σ' ἐπισκεφθῇ μετὰ τοῦ πατρός της, ἅμα ὡς δοθῇ ἄδεια παρὰ τοῦ Θεοφράστου. Τί θέλεις νὰ ἐρωτήσῃς ἀκόμη;

— Τὰ πλοῖα, Μεγαλειότατε! μετεφέρθησαν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον;

— Μετεφέρθησαν, κατὰ δυστυχίαν· ἀλλ' ἀπεφασίσαμεν καὶ ἤδη ἐνεργοῦμεν προπαρασκευάς τινας κατ' αὐτῶν, τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων θέλεις ταχέως μάθει, ὡς ἐλπίζω. Τώρα ἔρχομαι νὰ σὲ προβάλω καὶ ἐγὼ μίαν ἐρώτησιν. Νομίζω ὅτι εἶδες τὸν Χαλὶλ πασᾶν. Εἶναι ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης μας;

— Εἶναι, Μεγαλειότατε.

— Ἀφοῦ προδίδει τὸν Μωάμεθ, δὲν θὰ προδίδῃ καὶ ἡμᾶς;

— Ὄχι, Μεγαλειότατε, εἶμαι βέβαιος· δὲν γνωρίζω τοὺς λόγους του, ἀλλ' ἡ καρδία του εἶναι μὲ ἡμᾶς.

— Λοιπὸν δὲν θὰ σταθῶ περισσότερον, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, διότι οὔτε ὁ Ἀλῆς πρέπει νὰ περιμένῃ περισσότερον, οὔτε σὺ ἔχεις εἰσέτι δυνάμεις ἱκανάς. Ἡ Παναγία νὰ σὲ διαφυλάττῃ.—Καὶ δοὺς τὴν χεῖρά του εἰς τὸν Χρυσολωραν ἵνα τὴν ἀσπασθῇ, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θαλάμου, εἰς ὃν εὐθὺς εἰσῆλθεν ὁ Ἀλῆ Ζαμισῆ καὶ ὁ Θεόφραστος. Τὰς συζητήσεις τῶν δύω τούτων ἰατρῶν δὲν προτιθέμεθα νὰ περιγράψωμεν.

Πρὶν ὅμως προβῶμεν εἰς διαγραφὴν ταραχωδεστέρων σκηνῶν, θέλομεν περιγράψει μίαν εἰσέτι εἰρηνικὴν ἐκ τῶν τῆς παρούσης ἡμέρας.

Ἡ Θεοδώρα Δὲ Ῥυστὼν ἐκάθητο μόνη μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἡ Πηνελόπειος ἱστουργία, ἡ συνήθης ἀσχολία τῶν εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως δεσποινῶν ὡς καὶ τῶν ἀριστοκρατίδων τοῦ Λονδίνου, ἀφέθη κατὰ μέρος, εἴτε διότι αἱ σκιαὶ τῆς ἑσπέρας προύχώρουν, εἴτε διότι ἐπόθει ἄνευ διακοπῆς ν' ἀκολουθήσῃ τὴν σειρὰν τῶν μελαγχολικῶν ἀλλ' ἡδέων ἅμα στοχασμῶν αὐτῆς. Τὸν σύζυγόν της δὲν εἶχεν εἰσέτι ἴδει τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εἰ καὶ ἔλαβε δύω ἢ τρεῖς παρ' αὐτοῦ ἀγγελίας, καθ' ἃς ὑπέσχετο νὰ τὴν ἴδῃ πρὶν τῆς νυκτός. Ἀλλὰ τοσούτῳ κατεγίνετο εἰς τὰ ὀχυρώματα τοῦ λιμένος, πολλὰ μακρὰν τῆς οἰκίας τοῦ Φραντζῆ, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τῶν ἔργων, καὶ ἔτι μᾶλλον διότι διὰ τὴν ἐπιβεβαιωθεῖσαν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἱππότου Στεφάνου τοῦ ἐξ Ἀγγουλέμης ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τοῦ φραγκικοῦ σώματος. Ἡ ἡμέρα ὑπῆρξεν ἡσυχωτέρα τῶν παρελθουσῶν· ἀλλ' ἦτο γαλήνη πρόδρομος τρικυμιῶν. Ὁ πυροβολισμὸς ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐκτὸς αἰφνιδίας τινὸς ἐφόδου τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Πύργου τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ γενομένης περὶ μεσημβρίαν. Ἡ δὲ Θεοδώρα ἐπίστευεν ὅτι ἡ μετακόμισις τῶν πλοίων, ἢ δὲν ἦτο σπουδαῖον γεγονὸς, ἢ ἔμελλε νὰ ἐπιφέρῃ ἄμεσόν τι ἀποτέλεσμα.

Εἶχε δὲ ἐπισκεφθῆ καὶ τὴν Εὐφρασίαν Χωματάτου, ἵνα δώσῃ καὶ λάβῃ παραμυθίαν, ὡς τοῦτο συνήθως ἔπραττε· σήμερον μάλιστα ἡ θέσις τῶν δύω τούτων ὡραίων νεανίδων καθίστα τὴν ἀμοιβαιότητα τῶν παρηγοριῶν ἀναγκαιοτέραν. Οὕτω λοιπὸν ἐνῷ ἀνεπόλει τὰς περιστάσεις τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν, καὶ ἰδίως τὰς τῆς παρελθούσης ἑσπέρας, ἡ θύρα ἠνοίχθη μετὰ σπουδῆς, καὶ ἦλθε πλησίον της ὁ Ἐδουάρδος.

— Τώρα λοιπὸν, φιλτάτη μου, εἶπεν ἐναγκαλισθεὶς καὶ καταφιλήσας αὐτὴν, τώρα εἶσαι ἰδική μου ἀληθῶς. Πόσον μακρὰ μ' ἐφάνη ἡ ἡμέρα! καὶ πόσον ἐπόθουν νὰ εὕρω μιᾶς τοὐλάχιστον ὥρας ἄνεσιν διὰ νὰ διατρίψω μαζῆ σου!

— Μακρὰ ἡ ἡμέρα τῷ ὄντι, εἶπεν ἡ Θεοδώρα, ἀλλ' ἐτελείωσε τὸ ἔργον σου, ἢ εἶναι μόνον διακοπή;

— Ἐτελείωσε, φιλτάτη, καὶ δὲν πρόκειται νὰ γίνῃ τίποτε ἀπόψε καὶ ἀπὸ τὰ δύω μέρη. Εἶδα τὸν Ἐμμανουὴλ, καὶ εἶναι βεβαίως καλήτερα. Ὁ Θεόφραστος συγκατένευσε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ αὔριον ἡ Εὐφρασία.

— Ταλαίπωρη Εὐφρασία! πόσον χαίρω δι' αὐτὴν! ἀλλ' εἰπέ με ὅ,τι σὲ ἀκολούθησε τὴν παρελθοῦσαν νύκτα. Ἤκουσα ὀλίγα ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ἀλλ' ἦτον ἔξω ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν.

— Θὰ τὰ μάθῃς ὅλα, ἀγαπητέ μου, ἀλλ' ὄχι ἐδῶ. Δὲν μαντεύεις διὰ τί εἶμαι ἐδῶ τώρα; Δὲν ἠξεύρεις ὅτι ἔχεις ἄλλην οἰκίαν;

— Ἀλλ' ὁ πατήρ μου . . . .

— Εἶναι κάτω, καὶ μὲ ἀφῆκε νὰ ἔλθω ἐδῶ πρῶτος. Ἰδοὺ ἀναβαίνει.

Καὶ μὲ βῆμα βαρὺ, καὶ ἦθος δεικνῦον πόσον κόπον κατέβαλε καὶ αὐτὸς εἰς τὰ ἔργα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, εἰσῆλθεν ὁ Φραντζῆς καὶ ἠσπάσθη περιπαθῶς τὴν θυγατέρα του.

— Τώρα, Ἐδουάρδε, εἶπε, τὰ ἐπ' αὐτῆς δικαιώματά σου εἶναι ἰσχυρότερα τῶν ἰδικῶν μου· ἀλλὰ, φιλτάτη μου Θεοδώρα, δὲν θὰ εἴμεθα πολὺ μακρὰν χωρισμένοι· δὲν ἠξεύρω μόνον πῶς θὰ τὸ ὑποφέρωμεν.

— Ὦ! ὄχι, ὄχι, φίλτατε πάτερ, θὰ εἶμαι πολλὰ πλησίον σου, θὰ σὲ βλέπω καθ' ἡμέραν, καθὼς πάντοτε ἕως τώρα. Δὲν λέγω καλά;

— Ἤθελον λυπηθῆ ἐπίσης καὶ ἐγὼ, ἀγαπητὴ Θεοδώρα, ἐὰν δὲν εἶχον τὴν αὐτὴν ἰδέαν, εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστών.

— Σὲ πιστεύω ἐγκαρδίως, ἀνέκραξεν ὁ γηραιὸς εὐπατρίδης προτείνων αὐτῷ τὴν δεξιάν. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογῇ, Θεοδωρα! Ὑπῆρξες πάντοτε εἰς ἐμὲ ἀγαπητὴ θυγάτηρ, καὶ εὐχαριστῶ τὸν Ὕψιστον ὅτι σ' ἔδωκε καλήτερον ἐμοῦ προστάτην. Λάβε τὴν τώρα Δὲ Ῥυστών. Πρέπει νὰ ὑπάγῃς μαζῆ του, Θεοδώρα. Ἐγὼ δὲ πρέπει νὰ μεταβῶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὅστις μὲ ἐμήνυσε· φαίνεται ὅτι ὑπάρχει φιλονεικία τις μεταξὺ τοῦ Ἰουστινιάνου καὶ τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου, καὶ πρέπει νὰ προσπαθήσω νὰ φιλιωθῶσιν. Ἡ Μαρία ἔλαβε τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, καὶ θὰ εἶναι εἰς τὴν νέαν σου οἰκίαν ὅσον ταχέως καὶ σύ.

— Ἄρχων Φραντζῆ, ἂς ὑπάγωμεν διὰ τῶν κήπων εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ ἔλα μαζῆ μας ἕως ἐκεῖ· δὲν θὰ μακρυνθῇς ἀπὸ τὸν δρόμον σου.

— Ἔλα, ἔλα, ποθητὲ πάτερ μου!

— Ἂς ὑπάγωμεν λοιπὸν εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ἀ! Θεοδώρα! ἡ χθεσινὴ τοῦ γάμου σου πομπὴ ποῦ εἶναι;

— Ὅταν ἔχω σὲ, καὶ τὸν Ἐδουάρδον μου . . . . τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον Δὲ Ῥυστών, εἶπε σπεύσασα μετ' ἐρυθήματος, τί μὲ μέλει διὰ πομπάς; Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃς νὰ μὲ ἰδῇς αὔριον;

— Θὰ ἔλθω, τέκνον μου, θὰ ἔλθω. Τώρα εἴμεθα εἰς τὸν κῆπον τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου· δὲν εἶναι ὡραῖος;

— Τώρα θὰ μάθω νὰ τὸν ἀγαπῶ περισσότερον, εἶπεν ὁ ἱππότης. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἔχει, ἄρχων Φραντζῆ, τὰς εὐτυχεῖς ἀναμνήσεις τοῦ κήπου σου.

Ἐν ᾧ δὲ ἔλεγε ταῦτα, ἀνέβησαν τὴν μαρμαρίνην κλίμακα τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν οἶκον, καὶ εἰσῆλθον ἡσύχως καὶ μόνοι· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον πολλοὶ ὑπηρεται συνῆλθον πρόθυμοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὴν νέαν αὐτῶν δέσποιναν.

— Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογῇ, ἀγαπητὸν τέκνον μου!

φρόντιζε ὑπὲρ αὐτῆς, ἱππότα Ἐδουάρδε, ὅπως εἶναι ἀξία.—Καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ τι περιπλέον διῆλθε διὰ τοῦ πλήθους τῶν ὑπηρετῶν καὶ μετέβη, ἄνευ συνοδίας, διὰ τῆς αὐλῆς εἰς τὰ δώματα τοῦ αὐτοκράτορος.

— Τώρα, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, ἡ Θεοδώρα μου θέλει κρίνει ἀφ' ἑαυτῆς ἐὰν ὀρθῶς ἐμάντευσα τὰς κλίσεις της. — Καὶ τὴν ὡδήγησεν εἰς μικρὸν θάλαμον, περὶ οὗ θέλομεν διαλάβει μερικώτερον κατωτέρω. Ἦτο ἐστραμμένος πρὸς τοὺς κήπους· οἱ κλάδοι γῃραιᾶς κέδρου ἀνυψοῦντο τερπνῶς μέχρι τῶν παραθύρων. Πίδαξ ἐν μέσῳ χλοεροῦ ἐδάφους ἀνέρριπτε τὰ δροσερὰ αὐτοῦ ὕδατα καὶ ἐδρόσιζε τὰ πέριξ, καὶ διὰ τῶν κλάδων τῶν ὑψηλῶν δένδρων ἡ κυανῆ τῆς Προποντίδος θάλασσα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς ἀμφιλύκης ἐφαίνετο εὐδιακρίτως. Ὁ θάλαμος ἦτο κεκαλυμμένος διὰ πρασίνου μεταξωτοῦ συνυφασμένου μετὰ χρυσῶν κρίνων, κοσμήματος πάντη ἀγνώστου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὰ ἔπιπλα ἦσαν ἐκ ξύλου βαρυτίμου, καὶ ἡ ὀροφὴ κατὰ τὸν ἑλληνικὸν ρυθμὸν λεπτουργημένη καὶ φέρουσα σταυρούς. Πρὸς εὐχαριστήσιν δὲ τῆς συνηθείας τῆς συζύγου του, ἐκρέματο εἰκὼν τῆς Παναγίας ἀπὸ τοῦ τοίχου καὶ ἐνώπιον αὐτῆς ἀργυρᾶ λυχνία.

Ἡ Θεοδώρα ῥιφθεῖτα εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἔδωκε δι' ἀφθόνου ροῆς δακρύων ἐλευθέραν ἔξοδον εἰς τὰ συμπιέζοντα τὴν καρδίαν της αἰσθήματα λύπης καὶ χαρᾶς. Ἡμεῖς ὅμως ἀναγκαζόμεθα ν' ἀφήσωμεν τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον νὰ τὰ σπογγίσῃ, καὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς ἄλλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Τέσσαρες ἡμέραι παρῆλθον, ἀλλ' ὁποῖαι ἡμέραι διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν!

Μόλις ὁ Σουλτάνος ἐγένετο κύριος τοῦ ἄνω μέρους τοῦ Κερατίου κόλπου, καὶ ἤρχισεν εὐθὺς νὰ παρασκευάζηται ὅπως προσβάλῃ τὴν πόλιν ἐκεῖθεν. Νυχθήμερον οἱ βαρελοποιοὶ κατεσκεύαζον βαρέλια καὶ οἱ ξυλουργοὶ δοκούς. Καί τοι δὲ οἱ Ἕλληνες κατεύθυνον ἐπιτηδείως τὸ πῦρ αὐτῶν, καὶ κατέβαλλον πᾶσαν προσπάθειαν ἀμύνης, προκυμαία τις πλευστὴ πεντήκοντα τετραγωνικῶν ποδῶν τὸ μῆκος ἦτο προσδεδεμένη εἰς τὸ στενότατον μέρος τοῦ λιμένος· ἐν δὲ ἐκ τῶν κολοσσιαίων τηλεβόλων ὅπερ ἐξεσφενδόνιζε σφαῖραν χιλίων καὶ διακοσίων λιτρῶν βάρους, ἐτέθη ἐπὶ τοῦ ἄκρου αὐτῆς, καὶ νυχθήμερον ἀνὰ πᾶσαν τρίτην ὥραν ἐξεσφενδόνιζε τὸν μέγαν λίθινον ὄγκον κατὰ τῶν τῆς πόλεως τειχῶν. Πρὸς τούτοις, ἡ προσβολὴ κατὰ τοῦ πύργου τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ῥαγδαία· αὐτοῦ δὲ τὸ τεῖχος ἦτο πολὺ κατασεσαλευμένον, καὶ ἡ διπλασία προσβολὴ εἶχε σχεδὸν καταναλώσει τὴν φυσικὴν δύναμιν καὶ καταδαμάσει τὴν γενναιότητα τῶν εὐαρίθμων ἐκείνων στρατιωτῶν οἵτινες ὑπεράσπιζον τὴν πόλιν.

Περὶ δὲ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς ἑσπέρας τῆς τετάρτης ἡμέρας, ὁ Κωνσταντῖνος, ὅστις χαίρων ἐφαίνετο πάντοτε εἰς τὸν τόπον τοῦ κινδύνου, προσεκάλει εἰς πολεμικὸν συμβούλιον, ἐντὸς μικροῦ πύργου καταντικρὺ σχεδὸν τῆς προκυμαίας πάντας τοὺς προϋχοντας καὶ ἀξιωματικοὺς τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἂν μὴ ἤρκουν αἱ ἐπικείμεναι συμφοραὶ τοῦ πίπτοντος Κράτους, παραχώδεις λόγοι εἶχον ἀκουσθῆ μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ὁπλαρχηγῶν.

— Τὸ ἐπαναλέγω πάλιν, Ἰωάννη Ἰουστινιάνη, ἔκραξεν ὁ Μέγας Λογοθέτης, ὅτι ἐὰν καὶ σὺ καὶ οἱ Γενουήνσιοί σου ἐκάμνετε τὸ χρέος σας σήμερον εἰς τὸν Πύργον τοῦ Νικήτα, δὲν ἤθελε πέσει.

— Ἐὰν ἐκάμναμεν τὸ χρέος μας, ἄρχων Νοταρᾶ; Ἀλλὰ πῶς ἠμπόρουν νὰ φυλάξω πλίνθους καὶ ἄσβεστον, τὰ ὁποῖα ἐπαλαιώθησαν καὶ ποτὲ δὲν ἐδιορθώθησαν; Ἐὰν πρό τινων μηνῶν ἔκαμνες τὸ χρέος σου, καὶ ἐὰν ἐφρόντιζες ἁπλῶς νὰ ἐπισκευασθῶσι τὰ τείχη, ποτὲ δὲν ἤθελε συμβῆ τοῦτο.

— Ἐὰν τὰ τείχη ἦναι καλὰ ἢ κακά, δι' αὐτὸ δὲν μὲ μέλει, ἔκραξεν ὁ Λαυρέντιος Γαλεώττης, ἀρχηγὸς τῶν Βενετῶν ἐπικούρων· ἀλλὰ θέλω ὑποστηρίξει εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης μὲ τὸ σῶμά μου, διὰ τοῦ ξίφους ἢ διὰ τῆς λόγχης εἰς ὅλους τοὺς ἀντιλέγοντας ὅτι οἱ Γενουήνσιοι δὲν ἔκαμαν τὸ χρέος των.

— Καὶ οἱ Βενετοὶ τὸ ἔκαμαν; ἠρώτησεν ὁ Ἰουστινιάνης. Ἀλλὰ σὲ λέγω τοῦτο, Γαλεώττη· ὁ Λευκὸς Ἵππος θὰ τρέξῃ μακρύτερα ἀπὸ τὸν Πτερωτὸν Λέοντα ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ οὔτε μὲ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἂν ἀγαπᾷς, ἂς δοκιμάσωμεν, καὶ τότε. . . .

— Παύσετε τὰς ἔριδας, ἀρχηγοί! εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος. Καθῆκον ἰδικόν μας εἶναι νὰ κρίνωμεν ἐὰν ἐξεπληρώσατε τὸ χρέος σας, καὶ νὰ σᾶς ἐπιπλήξωμεν ἐὰν δὲν τὸ ἐξεπληρώσατε. Ὅσον δὲ διὰ τὰς δοκιμασίας περὶ τῶν ὁποίων λαλεῖτε, ὅποιος μὲ τοιοῦτον σκοπὸν ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν πόλιν, δὲν θέλει ἐπιστρέψει ποτέ, διότι θέλομεν δώσει αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ κλεισθῶσιν αἱ πύλαι κατὰ τῶν τοιούτων.

— Ἀλλά, Μεγαλειότατε . . . ὑπέλαβεν ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς.

— Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ μᾶς διακόπτετε, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος. Τώρα πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν ὄχι διὰ τί ὁ πύργος τοῦ ἁγ. Νικήτα ἔπεσεν, ἀλλὰ πῶς δυνάμεθα νὰ καταστρέψωμεν τὴν τρομερὰν ταύτην προκυμαίαν. Ἄρχων Ἀκόλουθε, παρετηρήθησαν καλῶς τὰ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τείχη ὅπως διετάξαμεν;

— Παρετηρήθησαν, Μεγαλειότατε, καὶ ὁ μηχανικὸς λέγει, ὅτι δὲν δύνανται ν' ἀνθέξωσιν εἰς περισσοτέρας τῶν δέκα ἢ τῶν δώδεκα βολῶν τοῦ καννονίου ἐκείνου.

— Ἡ διάρκειά των λοιπὸν δὲν θὰ παραταθῇ περισσότερον τῆς μιᾶς ἡμέρας, καὶ ὕστερον τὸ μόνον καταφύγιόν μας εἶναι τὰ ξίφη μας. Ἄρχων Φραντζῆ, ποίας γνώμης εἶσαι;

— Ἡ ταπεινή μου γνώμη, Μεγαλειότατε, εἶναι, ὅτι πρέπει νὰ πυρπολήσωμεν τὴν προκυμαίαν ταύτην. Ὁ καιρὸς εἶναι ἀκόμη ξηρὸς, καὶ τὰ ξύλα θὰ ἦναι ἐ-

πομένως πολὺ ξηρά. Ἐὰν κατορθωθῇ ν' ἀνάψωμεν μίαν τῶν σανίδων, ἀμέσως ὁλόκληρος ἡ ξυλίνη προκυμαία θὰ καῇ ἐντὸς μιᾶς ὥρας.

— Συμφωνῶ, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης, διότι μόνον εἰς τοῦτο κεῖνται αἱ ἐλπίδες μας. Διὰ τί λοιπὸν ὄχι ἀπόψε;

— Ἀπορῶ πῶς δὲν θεωρεῖτε τὸν κίνδυνον παραπολὺ μέγαν, εἶπεν εἰρωνικῶς ὁ Γαλεώττης.

— Στρατηγὲ, ὀφείλεις ἢ νὰ χαλινώσῃς τὴν γλῶσσάν σου ἢ νὰ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ Συνεδρίου. Τοιοῦτοι λόγοι φέρουν ἀτιμίαν εἰς τὸν λέγοντα, ἔκραξεν ὁ Κωνσταντῖνος.

— Εὐχαριστῶ τὴν Μεγαλειότητά σου, ἀπεκρίθη ὁ Ἰουστινιάνης. Οἱ λόγοι του δὲν μὲ ταράττουν. Ἐν τούτοις ἔχω τὴν βασιλικήν σου ἄδειαν νὰ εἴπω τὴν γνώμην μου περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης;

Καὶ κατανεύσαντος τοῦ Κωνσταντίνου, ὁ Γενουήνσιος στρατηγὸς ἐξηκολούθησε· — Προτείνω νὰ ἐπιβιβάσω τοὺς ναύτας εἰς τὰ πλοῖα, ἅμα ὡς νυκτώσῃ. Ὁ ἄνεμος εἶναι μεσημβρινός. Τὰ πλοῖα ἠμποροῦν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὸν κόλπον εἰς μίαν γραμμήν, ἐὰν ἡ νὺξ ἦναι ἀρκετὰ σκοτεινὴ, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς σελήνης. Ὕστερον, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἂς δοκιμάσωμεν τὸ ἑλληνικὸν πῦρ. Ἐὰν πλησιάσωμεν τὰ πλοῖα, βεβαίως καταστρέφονται· καὶ ἐὰν δὲν δυνηθῶμεν νὰ καύσωμεν τὴν προκυμαίαν, πρέπει νὰ δοκιμάσωμεν, ἐὰν ἦναι δυνατόν, νὰ τὴν θραύσωμεν.

— Μὲ ἀρέσκει τὸ σχέδιον, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος. Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ καθήμεθα ἐδῶ καὶ ν' ἀκούωμεν κτυπούμενα τὰ τείχη. Πιθανὸν ν' ἀποτύχωμεν, ἀλλὰ πιθανὸν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σχέδιον.

— Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ γνώμη μου, εἶπεν ὁ μέγας Λογοθέτης.

— Καὶ ἡ ἰδική μου, ἔκραξεν ὁ νέος Γαβριὴλ Νοταρᾶς ὁ υἱός του.

Ἐν ᾧ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα, ἠκούσθη τις ἔξωθεν ζητῶν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ συμβούλιον· καὶ μετ' οὐ πολὺ παρουσιάσθη ὁ Κοντάρης.

— Τί νέον φέρεις; ἠρώτησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

— Μεγαλειότατε, ὁ Κουροπαλάτης μ' ἐπρόσταξε νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ἐντὸς πέντε ἢ δέκα λεπτῶν θὰ ῥίψουν τὸ μέγα καννόνιον, καὶ τὸ μέρος τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀσφαλές.

— Θὰ ὑπάγωμεν λοιπὸν εἰς τοὺς προμαχῶνας, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, διὰ νὰ ἴδωμεν τί ἀποτελέσματα φέρει. Ἀκολουθήσατέ με.

Ταῦτα εἰπὼν, προέβη ἡσύχως εἰς τοὺς προμαχῶνας. Κατὰ μέτωπον τούτων, ἐφαίνετο ἡ προκυμαία, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁποίας ἵστατο ὁ μέγας καὶ κακόσχημος ὅλμος περικυκλωμένος ὑπὸ πυροβολιστῶν ἐργαζομένων εἰς πλήρωσιν τοῦ τρομεροῦ φάρυγγός του. Ἡ προκυμαία ἐφαίνετο ὡς πολυκέφαλος ὄγκος. Ἐπὶ δὲ τοῦ παραλίου ἵστατο ὁ Σουλτάνος ἔφιππος ἐν μέσῳ πολυαρίθμων πασάδων, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ πᾶσα ἡ περίχωρος ἐκαλύπτετο ὑπὸ στρατευμάτων, ἠρεμούντων μὲν, ἀλλὰ παρασκευαζομένων διὰ τὴν μεγάλην ἔφοδον. Πέριξ τῆς προκυμαίας ἦσαν παρατεταγμένα τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, πλήρη ὁμοίως στρατιωτῶν καὶ ἐργατῶν, καὶ εἴς τινα μάλιστα αὐτῶν ἐφαίνοντο κείμεναι ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων πολιορκητικαὶ κλίμακες. Ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ ὀπίσω τῶν προμαχώνων ἦτο ἡ μικρὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγ. Ἰωάννου, μέχρι τοῦδε διαφυγοῦσα τὰς βολὰς τῶν πυροβόλων, καὶ ὑπάρχουσα, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, τὸ καταφύγιον τῶν συζύγων καὶ τῶν μητέρων, ὅσαι ὑπηρέτουν εἰς τοὺς προμαχῶνας. Οἱ κώδωνες ἐσήμαινον τὸν ἑσπερινὸν, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι ἦλθον πρὸ μιᾶς ὥρας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα γυναῖκες εἰσήρχοντο διὰ τῶν ἀργυρῶν πυλῶν.

— Πῶς, Εὐδοκία! ἔκραξεν ὁ Κοντάρης ἀκολουθῶν τὴν βασιλικὴν θεραπείαν, σὺ ἐδῶ;

— Τί καλήτερον ἔχω νὰ κάμω, ἀπεκρίθη, σὺ ἐργάζεται δι' ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ κάμωμεν ὅ,τι ἠμποροῦμεν.

— Ἐμβα λοιπὸν, ἔμβα μέσα, φιλτάτη, εἶπεν ὁ σύζυγός της. Θὰ πασχίσω νὰ ἔλθω εἰς τὴν οἰκίαν ἀπόψε περὶ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου, ἀλλὰ μόνον διὰ μισὴν ὥραν, διότι ἔχομεν ἐργασίαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα νομίζω.

— Λοιπὸν σὲ περιμένω, καθὼς λέγεις, εἶπεν ἡ Εὐδοκία Κοντάρη. Εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀρξαμένης τῆς ἑσπερινῆς δεήσεως, ἐγονυπέτησεν ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου δαπέδου, ἐσταύρωσεν ἐπὶ τοῦ στήθους τὰς χεῖρας καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἡσύχως καὶ γαληνιαίως ὡσανεὶ, ἀντὶ ἐντὸς ἐκκλησίας πολιορκουμένης πόλεως, εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸ αἰώνιον τῆς εἰρήνης ἄσυλον.

— Μεγαλειότατε, παραμέρισε ὀλίγον πρὸς τὰ ἐδῶ! ἔκραξεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος. Μετὰ μίαν στιγμὴν θὰ ῥίψουν τὴν σφαῖραν.

Ὁ Κωνσταντῖνος παρεμέρισεν ὀλίγα βήματα, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐστάθη ἐκτεθειμένος εἰς τὸν κίνδυνον μᾶλλον τῶν περὶ αὐτὸν, ἐκτὸς τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου καὶ τοῦ Κοντάρη.

Πρὸ ἡμισείας ὥρας τοὺς παρατηρῶ, ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπεν ὁ Κουροπαλάτης, καὶ εἶδον μὲ ἔκπληξιν ὅτι ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐγέμισαν τὰ καννόνια κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Εἶναι τριπλασία ἡ ποσότης τῆς πυρίτιδος τὴν ὁποίαν ἔβαλαν μέσα.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ σπάσῃ, ἔκραξεν εἷς ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν, καὶ νὰ καταστρέψῃ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν.

— Ὁ Σουλτάνος εἶναι μακρυσμένος, εἶπεν ὁ Φραντζῆς.

— Φοβεῖται ὀλίγον τὰ πυροβόλα ἀφ' ὅτου ἔσπασεν ἓν ἄλλο πλησίον τοῦ πύργου τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ, καὶ μὰ τὸν ἅγ. Κοσμᾶν δὲν τὸν μέμφομαι διὰ τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ Κουροπαλάτης.

— Ἰδοὺ, ἰδοὺ πλησιάζουν τὴν θρυαλλίδα, ἔκραξεν ὁ Ἀκόλουθος. Ἰδέ τους πῶς προφυλάττονται, καὶ πῶς οἱ μηχανικοὶ παραμερίζουν!

— Δὲν μὲ φαίνεται δύσκολον νὰ καταβυθισθῇ, εἶπεν ὁ Καῖσαρ.

— Νομίζω ὅτι εἶναι καλὰ δεμένον, ἀπεκρίθη ὁ

Ἀκόλουθος, ἀλλ' ὅμως τὸ βάρος του πρέπει νὰ ἦναι τρομερόν.

— Μὲ φαίνεται θαῦμα πῶς κατώρθωσαν νὰ τὸ θέσουν ὅπου εἶναι. Πρέπει νὰ ἔχουν καλοὺς μηχανικούς, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης.

— Ὁ ἀρχιπροδότης Λεόντιος εἶναι ὁ διευθυντὴς ὅλων τῶν μηχανικῶν ἔργασιῶν, εἶπεν ὁ Κουροπαλάτης.

— Ἡ Παναγία νὰ τὸν τιμωρήσῃ, εἶπεν ὁ Γαλεώτης.

— Νά! νά! ἔκραξεν ὁ Ἰουστινιάνης ἐν ᾧ εἷς ἐκ τῶν Γενιτσάρων ἔθετε τὴν θρυαλλίδα εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ ὅλμου. Ἀ! μὰ τὸν ἅγ. Λουκᾶν πῶς τοῦτο; φαίνεται ὅτι εἶναι πρωτόπειροι.

— Συσσωρεύονται τριγύρω· τί νὰ κάμνουν οἱ πυροβολισταί μας; εἶπεν ὁ Κουροπαλάτης.

Μόλις ἐτελείωσε τὴν φράσιν, καὶ ἐκ τῆς Βυζαντινῆς πλευρᾶς, παρὰ τὸν λιμένα τοῦ ἁγ. Πέτρου, ἠκούσθη βροντὴ καννονίου, καὶ ἐν ἀκαρεῖ πέντε ἢ ἓξ τῶν περὶ τὸν τουρκικὸν ὅλμον ἔπεσαν.

— Εὖγε! ἀνεφώνησεν ὁ Φραντζῆς· ποῖος διοικεῖ;

— Ὁ λοχαγὸς Βυρστώ, ἀπεκρίθη ὁ Κοντάρης.

— Ἐπιτήδειος καὶ εὐφυής, εἶπεν ὁ Κουροπαλάτης.

— Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχω κ' ἐγὼ περὶ αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Φραντζῆς.

Ὁ Κωνσταντῖνος, ἐν ᾧ ταῦτα ἐλέγοντο μεταξὺ τῶν αὐλικῶν του, ἵστατο κατὰ μέρος, ὡς ἐνίοτε συνείθιζε· καί τοι δὲ εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ Τουρκικοῦ πυροβόλου, οἱ στοχασμοί του ἐστρέφοντο ἀλλοῦ. Πλησιάσας, ἐν τούτοις, εἶπεν·

— Ἡ διεύθυνσις τοῦ πυροβόλου τούτου ἦτον ἐπιτηδεία.

— Τῷ ὄντι, Μεγαλειότατε, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ταχέως ἀντικατασταίνουσι τοὺς πίπτοντας, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς.

— Πάλιν ἰδοὺ πλησιάζουν τὴν θρυαλλίδα, ἔκραξεν ὁ Ἰουστινιάνης. Οἱ σκύλοι δὲν φοβοῦνται οὔτε τὸ ἰδικόν των οὔτε τὰ ἰδικά μας καννόνια.

— Παραμέρισε, Μεγαλειότατε, . . . εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστών.

Καὶ ταυτοχρόνως βραδὺς καὶ ὑπόκωφος ἦχος ἐφάνη ὑποσείσας τὰ τείχη ἐφ' ὧν ἵσταντο. Τὰ ὕδατα τοῦ κόλπου ἐσκοτίσθησαν, ὡς ὅτε ἐγείρεται θύελλα· λάμψις καταπλήξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς διεδόθη, καὶ ἐπηκολούθησε βροντὴ, βαθεῖα, μακρὰ καὶ τρομερὰ, ὅσον δὲν ἐκφράζεται. Ὁ ἐκσφενδονισθεὶς βράχος ἐκτύπησε τὸ ἄνδηρον τῶν ὀχυρωμάτων τριακόσια περίπου μέτρα μακρὰν τῆς θέσεως εἰς ἣν ἵστατο ὁ Κωνσταντῖνος. Σωρὸς ξύλων περιετεινάχθη ὡς ὑπὸ ἀνεμοστροβίλου, ὁ ὀγκώδης λίθος διευθύνθη πρὸς ἄρκτον τοίζων ὡς κεραυνὸς καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ θόλου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Ἰωάννου. Καὶ τοι μακρὰν, ὁ κρότος ὅμως ἦτο τρομερός.

Ὁ Κοντάρης ἐκφωνήσας ἁπλῶς « ὦ Θεέ μου! » ἔδραμε πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰπών,— Ἂς φέρωμεν τὴν δυνατὴν βοήθειαν! ἄρχων Ἀκόλουθε, στεῖλε νὰ φέρωσιν ἰατρούς! μετέβη καὶ αὐτὸς ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν αὐλικῶν.

Οἱ ἐξωτερικοὶ τοῖχοι ἵσταντο, ἀλλ' ἡ συμπύκνωσις τῶν ἐξερχομένων ἐκ τῶν θυρῶν, αἱ κραυγαί, οἱ παραγκωνισμοί, οἱ ἀγῶνες ἦσαν τρομεροί. Αἱ γυναῖκες ἐφώναζον ὡς μαινόμεναι ἐπιθυμοῦσαι νὰ σωθῶσιν, οἱ ἀσθενέστεροι κατεπατοῦντο ἀνηλεῶς, ἡ δὲ φωνὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἐχάνετο ἐπί τινας στιγμὰς ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ εἴσοδος ἦτο ἀδύνατος, καὶ ὁ Κοντάρης ἀπεπειρᾶτο μὲ δυνάμεις ἀπελπισίας νὰ εἰσέλθῃ, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἐξερχομένων δὲν ἔβλεπε τὴν Εὐδοκίαν.

Ὁ Κωνσταντῖνος μετ' οὐ πολὺ ἔλεγεν, — Ὁ κίνδυνος παρῆλθεν! ἡσυχάσατε! εὐγαίνετε ἡσύχως! — Καὶ ὁ Ἰουστινιάνης μετὰ τοῦ Κουροπαλάτου καὶ τοῦ Φραντζῆ ἐπροσπάθουν νὰ καθησυχάσωσι τὸ πλῆθος. Ὁ δὲ Κοντάρης προβὰς μέχρι τῆς πύλης τοῦ Διακονικοῦ, εὗρεν αὐτὴν κλειστήν· ἀλλὰ θραύσας αὐτὴν δι' ἑνὸς λίθου εἰσῆλθε, καὶ πηδῶν ἐπὶ τῶν συντριμμάτων καὶ τρέχων ἦλθε πρὸς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ὅπου ἀπήντησε σκηνὴν φρικώδη.

Σωροὶ ξύλων καὶ λίθων ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος· ἄνθρωποι τετραυματισμένοι ἐξέβαλλον πέριξ φωνὰς ἀγωνίας· ὄγκοι λίθων καὶ συντριμμάτων ἐσαλεύοντο ὡς ἀπὸ τὰς ἀπηλπισμένας προσπαθείας πεπιεσμένου ὑπὸ κάτω αὐτῶν ἀτυχοῦς αἰχμαλώτου· τέλματα αἵματος ἐσχηματίζοντο τῇ δε κάκεῖσε ἐπὶ τῶν γωνιῶν του, ἢ συνεπήγνυντο μετὰ τῆς κόνεως τοῦ πεσόντος θόλου· καὶ αὐτοῦ μὲν ἀνήρ τις φέρων τὴν κεφαλὴν ἐντελῶς συντετριμμένην ἐκτύπα εἰσέτι σπαμωδῶς τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ποδῶν, ἐκεῖ δὲ γυνὴ ἐπεκαλεῖτο εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ὅπως ἀποσύρῃ τὸν συντριβέντα βραχίονα αὐτῆς ἐκ λίθου κειμένου ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλοῦ δὲ παιδίον φέρον τρομερὰ ἐπὶ τῶν νώτων τραύματα ἐσύρετο ἐπι τοῦ ἐδάφους ὡς τετραυματισμένος ὄφις, καὶ διερρύγνητο κραυγάζων. Γυνή τις κυλιομένη εἰς τὸ αἷμά της ἠγωνία μεταξὺ σπασμῶν. Πανταχοῦ ἤκουες φωνάς, ἐπικλήσεις, γόους. Ὅσοι ἐδυνήθησαν νὰ φύγωσιν εἶχον φύγει, ἐκτὸς τοῦ ἱερέως καὶ τῶν διακόνων, οἵτινες παντὶ σθένει συνῆγον τοὺς τραυματισθέντας καὶ μετεκόμιζον αὐτοὺς εἰς τὰ πλάγια τοῦ ναοῦ, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἔξωθεν βοήθεια.

Ἐν μέσῳ τῆς σκηνῆς ταύτης τοῦ θανάτου, γυνή τις ἔκειτο ἐξηπλωμένη κατὰ γῆς, ἥσυχος καὶ ἀτάραχος ὥσπερ κοιμωμένη· αἱ χεῖρές της ἐφαίνοντο συνεσταυρωμέναι ἐπὶ τοῦ στήθους, ἡ ὄψις αὐτῆς ἦτο κάτωχρος, ἀλλ' οἱ χαρακτῆρες ἔμενον ἀναλλοίωτοι, τὸ ἔνδυμα τακτικόν, τὰ χείλη ἡμίκλειστα ὡσανεὶ ὑπεμειδίων, καὶ οἱ ὀφθαλμοί της κλειστοὶ ὡς ἀνθρώπου κοιμωμένου. Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο ἡ Εὐδοκία Κοντάρη, ἥτις ἀπέθανε θάνατον τοιοῦτον, ὥστε σχολαστικός τις ἤθελεν ἐρωτήσει τὸ ὡραῖον τοῦτο ἐρώτημα, πότερον, ἡ τελευταία δέησίς της ἀνέβη πρῶτον εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ ἡ ψυχή της εἰσῆλθεν εἰς τὸν παράδεισον;

Ὁ Κοντάρης νομίσας κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦτο λιποθυμημένη, ἀπεπειράθη νὰ τὴν ἀνεγείρῃ· ἀλλ' ὁ παρατυχὼν ἐκεῖ πλησίον καὶ βοηθῶν τραυματίας τινα

ἱερεὺς εἶπε μελαγχολικῶς. — Γιέ μου, μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας δὲν θέλει πλέον ἐξυπνήσει. — Ὁ δὲ Βαράγγιος ἀξιωματικὸς μὲ σιγὴν ἀγωνιώδους θλίψεως ἐπλησίασε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας τῆς νεονύμφου του. Καὶ ἐφαντάσθη μὲν ὅτι ἠσθάνθη σπασμώδη κίνησιν, ἀλλ' ὁ καθαρὰς καὶ διακεκριμένος παλμὸς ἐσίγησε διὰ παντός· ἐπλησίασε τὰ χείλη αὐτῆς εἰς τὰς παρειάς του, ἀλλ' ἡ πνοὴ εἶχεν ἀποπτῆ. Καὶ ἐννοήσας ἐπὶ τέλους ὅτι τὸ πνεῦμα ἀπέπτη πρὸς τὸν δημιουργόν του, ἐξήπλωσεν αὐτὴν κατὰ γῆς, καὶ γονατίσας πλησίον αὐτῆς, ἔκρυψε τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χεῖρας του ἐπὶ δύο σχεδὸν λεπτά· καὶ ὅτε ἀνηγέρθη, ἡ ὄψις του ἦτο ἠλλοιωμένη. Φίλος τις ἐὰν τὸν ἀπήντα ἐκεῖ δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζεν, ἢ τοὐλάχιστον ἤθελε γνωμοδοτήσει ὅτι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς λίαν εὐάριθμοι. Ἀνεγερθεὶς λοιπὸν ἐπλησίασε τὸν ἱερέα καὶ εἶπε μὲ φωνὴν καταβεβλημένην· — Ἠμπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω, πάτερ μου;

— Μᾶς ἦλθε βοήθεια, υἱέ μου, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς. — Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰσήρχοντο πολλοὶ διὰ τῶν μεσημβρινῶν θυρῶν, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς ἐφάνη ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας. Πλησιάσας δὲ εἰς τὸ πτῶμα τῆς γυναικὸς εἶπε· — Καὶ σὺ, καὶ σὺ θρηνεῖς νεκρὸν ἰδικόν σου;

Ὁ Κοντάρης, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν νεκρὸν τῆς συζύγου του, καὶ ἡτοιμάζετο ν' ἀναλάβῃ αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας του, ὅτε ὁ ἱερεὺς ἐκπλαγεὶς ἀπὸ τὴν λύπην τοῦ στρατιώτου, ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν καὶ εἶπε· — Μὴ λησμονῆς, υἱέ μου, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πανάγαθος, καὶ πᾶν ὅ,τι πράττει εἶναι ἀγαθόν· τίς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι τοῦτο ὁμοίως δὲν εἶναι ἀγαθόν; Τίς οἶδε ποία τύχη περιμένει τοὺς μέλλοντας νὰ ζήσωσι μετὰ τὴν πολιορκίαν; Τίς ποθεινότερος θάνατος ἢ τὸ νὰ μεταβῇ τις ἐκ τῆς προσευχῆς εἰς τὴν ἀθανασίαν; Ἰδὲ τὴν ὄψιν ταύτην, καὶ εἰπέ με ἐὰν νομίζῃς ὅτι ὑπέφερεν ἀγωνίαν εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου της.

Καὶ τῷ ὄντι τὸ πρόσωπον τῆς νέας γυναικὸς ἦτο γλυκὺ καὶ σεμνὸν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θανάτῳ. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν ὡραίαν νέαν εἰς τὰς ἀγκάλας του μετ' ἴσης εὐκολίας καὶ τρυφερότητος, ὡς ἤθελε μήτηρ ἀνασηκώσει κοιμώμενον βρέφος, ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου μόλις πρὸ ἡμισείας ὥρας ὑπεσχέθη νὰ ἴδῃ τὴν Εὐδοκίαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου. Ὁ θάλαμος ἐν ᾧ μετεκόμισεν αὐτὴν ὑπῆρχε κενός, διότι ἡ μήτηρ εἶχε κατὰ τύχην ἐξέλθει. Καὶ ἐξήπλωσεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς κλίνης ἐφ' ἧς συνεχῶς, ἐπιστρέφων ἐκ τῶν χρεῶν του τὰ μεσάνυκτα, ἔκυπτεν ἀτενίζων τὴν ὡραιότητα τοῦ ἡσύχου ὕπνου της. Αὐτοῦ ἐξηπλωμένη, ἐκοιμᾶτο ὕπνον ἤρεμον, ὡραιότερον, ἀλλ' ἀναίσθητος, καὶ μόνη ἡ σάλπιγξ τῆς τελευταίας ἡμέρας ἔμελλε νὰ τὴν ἐξυπνίσῃ.

Ἡμίσειαν ὥραν ἔμεινε μόνος μετ' αὐτῆς, ὁ ἐρῶν μετὰ τῆς ἐρωμένης, ἡ μὲν ἐν γαλήνῃ μετὰ τὰς ταραχὰς τῆς ζωῆς, ὁ δὲ ἐν ταῖς τρομερωτέραις τριχυμίαις τῶν ἡμερῶν ἐκείνων. Ἡμίσειαν ὥραν ἦτο μετ' αὐτῆς, ἀλλὰ τί συνέβη εἰς ἐκεῖνο τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου διάστημα, ἔμεινε μυστήριον. Μετὰ ταῦτα ὁ Βυρστὼ, μαθὼν τὸ γεγονὸς, ἔκρουσε κατ' ἀρχὰς ἠσύχως, ἀλλ' ὕστερον σφοδρότερον τὴν ἔξω θύραν. Μὴ λαμβάνων ὅμως ἀπόκρισιν, εἰσῆλθε καὶ εὗρε τὸν θάλαμον, ὅπου συχνάκις ἐκάθησε μετὰ τοῦ Κοντάρη καὶ τῆς Εὐδοκίας, κενόν. Κρούσας δὲ τὴν ἐνδοτέραν θύραν, καὶ μὴ λαβὼν ὁμοίως ἀπάντησιν, ἤνοιξε καὶ αὐτὴν καὶ εἰσῆλθεν· ἀλλ' εὗρε τὸν φίλον του τοσοῦτον ἠλλοιωμένον, ὥστε σταθεὶς ἄφωνος τὸν ἠτένιζεν.

— Εἶναι προσδιωρισμένον δι' ἀπόψε; ἠρώτησεν ἀναλγήτως.

— Προσδιωρισμένον! ἐπανέλαβεν ὁ Βυρστώ· Κοντάρη! Κοντάρη! Δι' ὄνομα Θεοῦ! ἔλα εἰς τὸν ἑαυτόν σου!

— Εἰς τὸν ἑαυτόν μου; καὶ ποῖος εἶμαι λοιπὸν, εἶπεν ὁ Κοντάρης καὶ ἐγέλασε. Τὸν γέλωτα τοῦτον ἐνθυμεῖτο φρίττων ὁ Βυρστὼ, μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του, διότι τῷ ὄντι ἦτο τρομερός.

Ὁ Βυρστὼ, εἰ καὶ ἀσυνείθιστος εἰς σκηνὰς τοιαύτης ἀπελπισίας, δὲν ἔχασε τὴν φυσικὴν κρίσιν του, ἀλλ' εἶπε· — Κοντάρη, φίλε μου, εἰπέ με τί τὴν ἠκολούθησεν· ὑπέφερε πολύ; εἰπέ με πῶς συνέβη;

Ὁ Κοντάρης ἐφάνη ἐπί τινα στιγμὴν ὡς εἰ ἔμελλε νὰ διαρραγῇ ὑπὸ τῆς λύπης, ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἶπεν· — Ὄχι, δὲν θὰ σὲ εἴπω τίποτε περὶ αὐτῆς· ἔλα, ἂς ὑπάγωμεν.

— Καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὴν ἰδῶ, Κοντάρη; Πολλὰς εὐτυχεῖς ὥρας σὲ εἶδα νὰ περᾷς ἐδῶ μαζῆ της· δὲν ἀμφιβάλλω ὅμως ὅτι εἶναι εὐτυχεστέρα τώρα.

— Ἔλα ἂς μὴ χάνωμεν καιρόν. Πηγαίνω εἰς τὸν Ἀκόλουθον. — Καὶ παρευθὺς ἐξῆλθεν, ἀκολουθοῦντος τοῦ Ριχάρδου, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσῃ μόνον, καὶ μετέβη εἰς τὰ τείχη. Ἐρωτήσαντες δὲ ἵνα μάθωσι ποῦ ἦτο ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, ἤκουσαν ὅτι ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κατοικίαν του.

— Θὰ ὑπάγω ἀμέσως ἐκεῖ, εἶπεν ὁ Κοντάρης· ὁ δὲ Βυρστὼ μὴ θέλων νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, ἠκολούθησεν αὐτόν.

Δικαιώματι ἱστορικῷ θέλομεν προηγηθῆ αὐτῶν.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ μικροῦ θαλάμου, τὸν ὁποῖον πρὸ μικροῦ περιεγράψαμεν ὁ Δε Ρυττὼν ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου, ὅπου ἔδωκε τὴν δυνατὴν βοήθειαν, ἐκάθητο πλησίον τῆς Θεοδώρας, καὶ διηγεῖτο πρὸς αὐτὴν τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας.

— Ὁ δυστυχὴς Κοντάρης! εἶπεν ἡ Θεοδώρα, τὸν ὀφείλω εὐγνωμοσύνην, διότι σὲ συνέδραμε τόσον πιστῶς εἰς τὴν τρομερὰν ἐκείνην συνωμοσίαν. Καὶ τώρα ἔχασε τὴν σύζυγόν του κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον! Τὸν εἶδες ἔκτοτε;

— Ὄχι, Θεοδώρα, ἐπῆγεν εὐθὺς εἰς τὴν οἰκίαν του. Τὸν χρειαζόμεθα βέβαια πολὺ, ἀλλ' εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, ἐκτὸς ἀπολύτου ἀνάγκης, δὲν πρέπει νὰ ταράξωμεν τὴν λύπην του.

— Εἰπέ με τώρα, κατὰ ποίαν ὥραν ἀπόψε θέλει γίνει ἡ ἐκστρατεία; Ὦ! ἄραγε θὰ εὕρωμεν ποτὲ ἀνάπαυσιν μετὰ τὰς ἐπικινδύνους ταύτας ἡμέρας;

— Οἱ κυριώτεροι τῶν μελλόντων νὰ ἐκστρατεύσωσι θὰ ἔλθουν ἐδῶ τὴν τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς

διὰ νὰ λάβωσιν ὁδηγίας. Εἶμαι πολὺ ἀνήσυχος διὰ τὸν Ἐμμανουήλ. Ἀφ' ὅτου τὸν ἐπεσκέφθη ὁ αὐτοκράτωρ φαίνεται ὅτι χειροτερεύει. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο, εἴτε προέρχεται ἐκ ταραχῆς εἴτε ἐξ ἄλλης αἰτίας, δὲν ἠξεύρω· ἀλλ' ὁ Θεόφραστος δὲν ἔχει καλὴν ἰδέαν περὶ τῆς καταστάσεώς του.

— Δυστυχὴς Εὐφρασία! εἶπεν ἡ Θεοδώρα κλίνασα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ συζύγου της. Ἦλθε σήμερον ἐδῶ διὰ ν' ἀπολαύσῃ ὀλίγας στιγμὰς παρηγορίας, εὑρισκομένη εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ὅπου καὶ ὁ Χρυσολωρᾶς. Ὦ! πόσον ἀνήσυχος ἦτο νὰ τὸν ἰδῇ, ἔστω καὶ διὰ μίαν στιγμήν.

— Καὶ μὰ τὴν πίστιν μου, ἐὰν ἀπόψε ὑπάγῃ καλὰ τὸ ἔργον μας, θὰ τὸν ἰδῇ· καὶ ἂς λέγῃ ὅτι θέλει ὁ Θεόφραστος. Δὲν πιστεύω ποτὲ τοὺς ἰατροὺς ὅταν συμβουλεύουν πράγματα τόσον ἐναντία εἰς τὴν φύσιν. Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἐὰν μόνον ὀλίγας στιγμὰς τὴν ἴδῃ, δὲν θ' ἀξίζῃ τοῦτο ὅλα τὰ ἰατρικά;

— Νομίζω ὅτι ἔχεις δίκαιον, εἶπεν ἡ Θεοδώρα. Σὲ παρακαλῶ ἄφησέ την νὰ ὑπάγῃ μόνη της. Ὁ πατήρ της ἢ ἐγὼ ἠμποροῦμεν νὰ τὴν συνοδεύσωμεν διὰ ν' ἀποφύγωμεν τὰ σχόλια.

— Καλὰ λέγεις, Θεοδώρα, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος φιλῶν τὸ μέτωπόν της. Καλὰ λέγεις καὶ οὕτω θὰ γίνῃ. Ἐὰν αὔριον ἔχω ὑγείαν καὶ ζωὴν θὰ τὸ διατάξω. Ἄ! ποῖος εἶναι αὐτοῦ; ἔλα μέσα. Ἔ! Κύριλλε;

— Ἄρχων μου, ὁ ἀξιωματικὸς Κοντάρης εἶναι κάτω, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ ὁμιλήσῃ.

— Ἂς ἐμβῇ εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, ἀπεκρίθη ὁ Ἀκόλουθος, καὶ παρευθὺς θὰ τὸν ἴδω· ἀπορῶ τί ἔχει νὰ μὲ εἰπῇ, ἐπρόσθεσεν ἀφ' οὗ ὁ ὑπηρέτης ἐξῆλθεν. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι, θέλω διατάξει τὰ πρέποντα, καὶ θὰ ἐπιστρέψω πλησίον σου.

— Κοντάρη! ἔκραξεν ἅμα ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν μετὰ τοῦ Βυρστώ. Λυποῦμαι εἰλικρινῶς καὶ βαθέως διὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου σου. Ἐὰν σοβαραὶ ὑποθέσεις δὲν μ' ἐμπόδιζον, ἤθελα ἔλθει ὁ ἴδιος διὰ νὰ σὲ συλλυπηθῶ.

— Σ' εὐχαριστῶ, ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπεν ὁ Κοντάρης, ἀλλὰ τώρα ἦλθα δι' ἄλλην ὑπόθεσιν. Ὁ Βυρστὼ μὲ λέγει ὅτι ἡ ἔφοδος θὰ γίνῃ ἀπόψε. Ἐπιθυμῶ πολὺ, ἐὰν θελήσῃς νὰ δώσῃς τὴν διαταγὴν, νὰ ἦμαι κ' ἐγὼ μ' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ προσπαθήσουν νὰ βάλουν πῦρ εἰς τὴν προκυμαίαν.

— Εὐχαρίστως, ἐὰν τὸ ἐπιθυμῇς. Ἀλλ' ἐνθυμοῦ καλῶς, Κοντάρη, ὅτι κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καταφρονῇ τὴν ζωήν του, καὶ ἐὰν ἀκόμη ὑπέφερε πολλὰς δυστυχίας. Τίποτε δὲν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τοῦτο, οὔτε δύναται νὰ μὴ ὀνομασθῇ ἀνανδρία.

— Ὄχι ἀνανδρία, εἶπεν ὁ Κοντάρης.

— Ναί, ἀνανδρία, ἀπεκρίθη ὁ Μέγας Ἀκόλουθος· ἐπειδὴ δεικνύει ὅτι ἐκεῖνος ὅστις καταφρονεῖ τὴν ζωήν του, φοβεῖται νὰ ὑποφέρῃ ὅ,τι διέταξεν ὁ Θεός. Ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἔχεις τοιαύτας ἰδέας.

— Ὁπωσδήποτε, ὑπέλαβεν ὁ Κοντάρης, ἐπιθυμῶ νὰ εὑρεθῶ εἰς θέσιν ἐπικίνδυνον. Δὲν βλάπτει νὰ ἐπιθυμῇ τις τοῦτο. Ἐὰν εὑρεθῶ εἰς τὴν προκυμαίαν, ὑπόσχομαι νὰ ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ ἱππότης, ἦλθες εἰς ὥραν, καθ' ἣν περιμένω τοὺς λοιποὺς ἀρχηγοὺς διὰ νὰ τακτοποιηθῇ ὁριστικῶς ἡ ὑπόθεσις. Περίμενε ἕως οὗ ἔλθουν. Ἴσως θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ σὲ κάμωμεν ἐρωτήσεις τινάς. Βυρστὼ, κάθησε νὰ δειπνήσῃς ἐδῶ, διότι ἀπόψε θὰ ἔχῃς ἀνάγκην ὅλων τῶν δυνάμεών σου. Καὶ σὺ ὁμοίως, Κοντάρη, ὕπαγε καὶ εἰπέ το εἰς τὸν ὑπηρέτην μου.

— Εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστὼ, θὰ περιμείνωμεν, καὶ ὅ,τι συμβῇ ἐγὼ θὰ κάμω τὸ χρέος μου.

— Δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τούτου, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης.

— Τώρα πηγαίνετε νὰ δειπνήσετε.—Καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Θεοδώραν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

— Εἶναι ὁ κίνδυνος τόσον μέγας; ἠρώτα ὁ Λεόντιος (δύω περίπου ὥρας ἀργότερον κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα) κάτισχνον γέροντα μὲ τὸν ὁποῖον ἦτο κεκλεισμένος μόνος εἰς τὴν σκηνήν του.

— Μέγιστος! φοβερός! ἀπεκρίθη ὁ ἀρνησίθρησκος Βαλταζὰρ, ἀρχιαστρολόγος τοῦ Μωάμεθ, ἁπλώσας ἐπὶ τῆς τραπέζης μεμβράναν μὲ ὡροσκόπιον. Τὸ πρᾶγμα εἶναι φανερὸν, φανερώτατον, καὶ ἠμπορεῖς νὰ τὸ ἰδῇς μόνος σου. Μετὰ μίαν ὥραν ἀπὸ τώρα, σημεῖον φοβερὸν θὰ σταθῇ εἰς τὸ παλάτιον τῆς Ζωῆς. Παρατήρησε ἐδῶ τὰς ἀποστάσεις τῶν πλανητῶν.

— Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἐλπίς; ἠρώτησεν ὁ Λεόντιος ὠχριῶν.

— Ὄχι, σὲ εἶπα, ὄχι! Σὲ βεβαιόνω, ὅτι σπανίως ἢ ποτὲ δὲν ἀπήντησα χειροτέραν σύμπτωσιν πλανητῶν. Καὶ ὑπάρχει μάλιστα κάτι τὸ ὁποῖον ζαλίζει καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον.

— Ἐννοεῖς λοιπὸν, ὅτι εἶναι ἀποφασισμένον ν' ἀποθάνω ταύτην τὴν νύκτα; ἠρώτησεν ὁ Λεόντιος μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

— Ἡ ὥρα τοῦ θανάτου τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἀπολύτως ὡρισμένη, ἀπεκρίθη ὁ ἀστρολόγος. Εἶναι μὲν γνωστὴ εἰς τὸν Ἀλλὰχ, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ προαποφασισμένη. Εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ὅλων ὑπάρχουν καιροὶ κινδύνου, εἷς τινας μεγαλήτεροι, εἷς τινας μικρότεροι· τινὰς αὐτῶν ἠμποροῦμεν ν' ἀποφύγωμεν, τινὰς δὲ ὄχι. Ἐὰν ἔζῃς πεντακόσια ἔτη, ἠμπόρουν νὰ σὲ εἴπω τὰς ἐποχὰς τῶν κινδύνων σου, ἀλλ' ὁ δεινότερος πάντων εἶναι ὁ παρών.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ τὸν ἀποφύγω;

— Θὰ σὲ ἀναγνώσω ὅ,τι ἠμπορῶ, ἀπεκρίθη ὁ ἀστρολόγος, καὶ σὺ δύνασαι νὰ συμπεράνῃς ὅ,τι

ἐγὼ δὲν δύναμαι. Ὁ Ἄρης εἶναι εἰς τὸ περίγειον, ἄρα τριπλασιάζεται ἡ ἐπιρροή του· εἶναι εἰς φανερὸν πόλεμον. Αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ συμπίπτουν μὲ τὰς τοῦ ἡλίου· ἀλλ' ἀντιτάσσεται ὁ Κρόνος. Ὁ κίνδυνός σου προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸ πῦρ· ἡ Ἀφροδίτη λοιπὸν εἶναι ἐναντίον σου. Ἰδοὺ ἐμβαίνει εἰς τὸ τέταρτον· ἀλλὰ ἀντιτάσσεται εἰς αὐτὸν ἡ Ἀφροδίτη, ἡ ὁποία εἶναι ἐχθρά σου.

Καὶ ἀφοῦ ἀνέγνωσεν ἐπί τινα λεπτὰ τὴν μεμβράναν του, ὁ Λεόντιος ἠρώτησε·

— Τί λοιπὸν νὰ κάμω ;

— Νὰ μὴν ἐβγῇς διόλου ἀπ' ἐδῶ ἀπόψε· ὁ Ζεὺς εἶναι ἀσθενής, κανὲν ἄστρον δὲν δύναται νὰ σὲ βοηθήσῃ· καὶ ἐπειδὴ ἀγαπᾷς τόσον τὴν ζωήν σου, μὴ σαλεύσῃς ἀπ' ἐδῶ.

Ἐνῷ δὲ ὡμίλει, εὐνοῦχος εἰσελθών· — Ἄρχων Λεόντιε, εἶπεν, ὁ Σουλτάνος ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ ἴδῃ ἀμέσως.

— Πήγαινε, καὶ εὐθὺς σὲ ἀκολουθῶ, ἀπεκρίθη ὁ Λεόντιος. Βλέπεις, Βαλτάζαρ, ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου ν' ἀκολουθήσω τὴν συμβουλήν σου ;

— Ἡ κακὴ ἐπιρροὴ τῶν ἄστρων ἀρχίζει ἀπὸ τώρα, εἶπεν ὁ ἀστρολόγος. Ὁ Ἄρης θὰ ἦναι εἰς τὸ περίγειον μετὰ μίαν ὥραν καὶ δέκα λεπτά. Ἐὰν δὲν χαθῇς εἰς τὸ διάστημα τοῦτο, μὴ φοβῆσαι πλέον. Βλέπω ἔμπροσθέν σου μακρὸν στάδιον τιμῆς καὶ δόξης καὶ πλούτου. Πήγαινε τώρα· ὁπλίσου καλά· ἀπόφευγε συμπλοκάς, ὅσον ἠμπορεῖς, καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλα, ἀπόφευγε τὸ πῦρ.

Ὁ Λεόντιος ὡπλίσθη ταχέως, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Σουλτάνου εὗρε πολλοὺς πασάδας συνηγμένους εἰς συμβούλιον. Ὁ Μωάμεθ ἵστατο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τραπέζης, καὶ ἐλάλει μεγαλοφώνως καὶ μετὰ σπουδῆς.

— Μὰ τὸν Προφήτην ! Λεόντιε, ἐνόμιζα ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελες ἔλθει. Μανθάνομεν ὅτι ὁ ἐχθρὸς μελετᾷ ἀπόψε ἔφοδον κατὰ τῆς προκυμαίας. Τόσον καλὰ ἐξεπλήρωσες τὸ ὑπούργημά σου εἰς τὴν μετακόμισιν τῶν πλοίων, ὥστε σκοπεύομεν νὰ δώσωμεν τὴν στρατηγίαν τῆς ὑπερασπίσεως εἰς σὲ καὶ τὸν Ἀχμὲτ πασᾶν.

Ὁ Λεόντιος γονατίσας εὐχαρίστησε τὸν σουλτάνον, ἐν ᾧ καθ' ἑαυτὸν κατηρᾶτο τὴν τύχην ἥτις ὡδήγει αὐτὸν εἰς προφανέστατον κίνδυνον, ὃν τὰ μάλιστα ἐπόθει ν' ἀποφύγῃ. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ἦτο ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον τὸ νὰ δεχθῇ παρὰ τὸ ν' ἀπορρίψῃ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα, συναγαγὼν τὰς δυνάμεις ὁ προδότης, ἔλαβε τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας, καὶ ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ Ἀχμὲτ, ἀναχωρήσαντος πρὸ αὐτοῦ εἰς τὴν προκυμαίαν.

Τὸ δὲ παρὰ τῷ ἱππότῃ Ἐδουάρδῳ συμβούλιον ὑπῆρξε βραχὺ μὲν ἀλλ' εὐχάριστον· καὶ ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ τέλους αὐτοῦ, οἱ εὐπατρίδαι καὶ ἀξιωματικοὶ ὅσοι παρεστάθησαν εἰς αὐτὸ ἦσαν ἐντὸς πλοίων. Μόνος ὁ Φραντζῆς καὶ ὁ Μέγας Λογοθέτης Λουκᾶς ὁ Νοταρᾶς, ῥητῇ διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος δὲν μετέσχον τῆς ἐκστρατείας ταύτης· διότι ὁ Κωνσταντῖνος ἐφρόνει ὅπως καὶ ὁ Ἡσίοδος, ὅτι ἐν ᾧ χίλιοι ἠδύναντο νὰ μάχωνται κάλλιον αὐτῶν, οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀντικαταστήσῃ τούτους ἐν τῷ συμβουλίῳ. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἱππότου ἐπροξένησε βαθυτάτην λύπην εἰς τὴν Θεοδώραν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰ τοιαῦτα διότι πλησιάζομεν ταχέως εἰς τὴν περίοδον ἐκείνην τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως, καθ' ἣν ἡ ἰδιωτικὴ χαρὰ καὶ λύπη καθίστανται μικροῦ λόγου ἄξιαι. Ἡ τελευταία ἔφοδος παρεσκευάζετο, οἱ μηχανικοὶ προητοίμαζον τὰς τελευταίας μηχανὰς τῆς καταστροφῆς· τὸ τέλος προσήγγιζε, καὶ τελευταίαν φορὰν οἱ γενναῖοι πρόμαχοι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους ἐπεστίθεντο κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Ἰουστινιάνης, ὡς ἀρχηγὸς τῶν συμμάχων τοῦ αὐτοκράτορος, ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν τῆς ἐκστρατείας, ἐκλέξας τὸν Μονόκερων. Ὁ Ἐδουάρδος, δεύτερος τὴν ἀρχηγίαν, ἐξελέξατο τὸν Βουκένταυρον, ὁ δὲ Γαβριὴλ Νοταρᾶς, ἀπαιτήσας τὴν τρίτην τάξιν, ἐπέβη ἐπὶ τῆς Ἁγ. Εἰρήνης. Πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του ὁ Μέγας Ἀκόλουθος ἐπεβίβασε τὸν Κοντάρην εἰς τὸν Μονόκερων, ὁμοῦ μὲ τὸν Βυρστώ. Τὰ δὲ λοιπὰ πλοῖα, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ἐκυβερνῶντο παρὰ τοῦ Κουροπαλάτου, τοῦ Μεγάλου Δρουγγαρίου, τοῦ Γαλεώττου καὶ ἄλλων εὐπατριδῶν· ἐν ᾧ ὁ Χωνιάτης, ὡς ἔμπειρος τὰ ναυτικὰ ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ μόνου βριγαντινίου τοῦ συνοδεύοντος τὰ μεγάλα πλοῖα.

Μίαν περίπου ὥραν πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ὁ Μονόκερως ἔπλεε πρὸς τὸν Κεράτιον Κόλπον. Βαθυτάτη σιωπὴ παρηγγέλθη καὶ ἐφυλάττετο, καὶ μόνος ὁ ἦχος τῶν πρωρῶν ἠδύνατο νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἐχθρὸν περὶ τοῦ κινδύνου. Πῶς ὅμως ὁ Μωάμεθ ἔμαθε τὴν μελετηθεῖσαν νυκτερινὴν ἔφοδον, δὲν ἔγεινέ ποτε γνωστόν, ἀλλ' ἔλαβε τὴν εἴδησιν ἀρκετὰ ἐνωρὶς, ὥστε νὰ ἑτοιμασθῇ ἀρκούντως. Τὰ πλοῖά του παρετάχθησαν, καὶ τὴν προκυμαίαν ἐφύλαττεν ἰσχυρὸν τάγμα Γενισσάρων, καὶ ἀξιόλογος ἐπικουρία τοποθετηθεῖσα εἰς τὸ πεδίον τῶν Τόξων ἔμελλε νὰ ἐφορμήσῃ κατὰ τὰς ἀνάγκας. Αὐτὸς ὁ Σουλτάνος, καί τοι μὴ σκοπεύων νὰ λάβῃ μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν μάχην, ἵστατο οὐ μακρὰν τῆς προκυμαίας, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς πολεμιστὰς ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης.

Καὶ ἤδη, καθ' ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα ὁ Κοντάρης ἦτο ὁ αὐτὸς ὡς καὶ πρότερον. Λαβὼν τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας, καὶ ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ δέκα τῶν Βαραγγίων, ἴδιον ἔργον εἶχε νὰ πυροπολήσῃ, εἰ δυνατὸν, τὴν προκυμαίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον, ἕκαστος τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν ἐκόμιζε δοχεῖον θερμῆς ἀσφάλτου καὶ ἐναύσματα εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ἀκοντίου· στρατιῶται ἰθαγενεῖς ἦσαν διωρισμένοι εἰς τὸ νὰ ὑπεραιφνιδιάζωσιν αὐτούς, φέροντες καὶ οὗτοι πελέκεις, σφυρία καὶ ἀκόντια, ἵνα καταστρέψωσι δι' αὐτῶν τὴν προκυμαίαν ἐὰν δὲν ἐπετύγχανον νὰ τὴν καύσωσι.

— Φαίνονται πολλὰ ἥσυχοι, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης χαμηλῇ τῇ φωνῇ εἰς τὸν Κοντάρην ἱστάμενον παρ' αὐτόν.

— Ὑπὲρ τὸ δέον ἥσυχοι. Δὲν βλέπω τὸ πῦρ οὐδ' ἑνὸς σκοποῦ εἰς ὅλον τὸν Κεράτιον κόλπον, οὐδὲ

κ ανὲν ἀπὸ τὰ συνήθη σημεῖα, ὅτι εὑρίσκεται αὐτοῦ μεγάλος στρατός. Μὲ δίδουν ὑποψίαν ταῦτα.

— Καὶ τί ὑποπτεύεσαι; ἠρώτησεν ὁ Γενουήνσιος στρατηγός. Μὲ φαίνεται ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἔλαβεν ὁ Μωάμεθ εἴδησιν περὶ τοῦ σχεδίου μας.

— Χωρὶς προδοσίαν εἶναι βεβαία ἀδύνατον. Ἂς μὴν ἐπροδόθημεν καὶ ἡ ἐπιτυχία μας εἶναι βεβαία.

— Θὰ τὸ μάθωμεν ἐντὸς ὀλίγου, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης. Πλοίαρχε, θὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν δρόμον πρὸς τ' ἀριστερά.

— Πολλὰ καλά, στρατηγέ.

— Σκοπὸν ἔχομεν, ὡς ἠξεύρεις, τὴν προκυμαίαν, εἶπεν ὁ Γενουήνσιος. Τὰ λοιπὰ πλοῖα θὰ ἐπιπέσουν κατὰ τοῦ στόλου· θὰ μᾶς περάσουν· εἶναι αἱ ἁρπάγαι ἕτοιμοι;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἀξιωματικός τις.

— Ἔχετέ τας ἑτοίμους ἅμα ὡς δώσω τὴν διαταγήν. Κοντάρη, φέρε τοὺς ἀνθρώπους σου ἐμπρός. Διακρίνεις καλά, πλοίαρχε;

— Ἀρκετὰ καλά, ἀπεκρίθη λαμβάνων συγχρόνως τὸ πηδάλιον. Θὰ εἴμεθα πλησίον των εἰς μίαν στιγμήν.

Αἱ ἁρπάγαι, τὰ κλεπτοφάναρα, αἱ καυστικαὶ ὕλαι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πῦρ ἦσαν ἕτοιμα. Περιεμένετο μόνον τὸ σύνθημα. Μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ Μονόκερως πλησιάσας ἡσύχως εἰς τὴν προκυμαίαν, καὶ μόνον σημεῖον τῆς προσεγγίσεώς του δοὺς τὴν προστριβὴν τῶν πλευρῶν του, ἐτέθη πλησίον, καὶ ὁ Κοντάρης πηδήσας ἐλαφρῶς ἐπ' αὐτῆς ἐνέπηξε τὴν πρώτην ἁρπάγην, ἐνῷ οἱ Βαράγγιοι καὶ ἄλλοι στρατιῶται συνεσωρεύθησαν εἰς τὰ πλάγια τοῦ πλοίου ὡς μέλισσαι πρὸ τῆς προκυμαίας.

Πάραυτα, ἐφάνη μεγάλη φλοξ, καὶ ταυτοχρόνως σχεδὸν ἔκ τε τῆς προκυμαίας, τῶν ὁλκάδων καὶ τοῦ παραλίου ἐξερράγη κραυγὴ ἐκ μυριάδων στομάτων «Λὰ - Ἰλλὰχ! ἰλλὰ - Ἀλλάχ!» Καὶ φῶτα περιεφέροντο πανταχόθεν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, καὶ πυρὰ ἀλληλοδιαδόχως ἠνάπτοντο ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Δὲν εἶχον δὲ παρέλθει οὔτε πέντε λεπτά, ὅτε ἐφανερώθη, ὅτι οὐ μόνον ὁλόκληρον τὸ σχέδιον ἦτο γνωστόν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ ἀγὼν ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ οὐχὶ εἰς τὸ σκότος ἀλλ' εἰς τὸ φῶς.

— Μὴ τοὺς ἀφήσετε νὰ προχωρήσουν! κρατήσετέ τους μόνον πέντε λεπτὰ πρὸς τὰ ὀπίσω! ἐκραύγασεν ὁ Κοντάρης ὁρμῶν ἐπὶ τὰ πρόσω κατὰ τοῦ κέντρου αὐτοῦ τῶν Γενισσάρων, οἵτινες ἔδραμον ἵνα σβέσωσι τὸ πῦρ. Ἡ μάχη δὲν ἦτο τόσον ἄνισος ὅσον ὑπετίθετο· διότι ἡ προκυμαία ἦτο στενή, καὶ ἕνεκα τούτου οἱ χριστιανοὶ ἠδύναντο ν' ἀντιτάξωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἴσον μέτωπον· νέος στρατὸς ἐξήρχετο ἐκ τοῦ Μονόκερω, ἐν ᾧ ὁ ἱππότης Δε Ῥυστὼν, βλέπων τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ καταλάβῃ τὰ τουρκικὰ πλοῖα, προσώρμησε τὸν Βουκένταυρον πλησίον τοῦ ἑτέρου πλοίου, καὶ ἐπεβίβασε τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ Μονόκερω, ἵνα κρατήσῃ τὴν προκυμαίαν μέχρις οὗ ἤθελε πυροληθῇ. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἔφοδον, οἱ Βαράγγιοι ἀπώθησαν τοὺς Γενισσάρους πέραν τοῦ μεγάλου πυροβόλου· ἐὰν τοῦτο μόνον τὸ μέρος τῆς προκυμαίας ἀνεφλέγετο, ἡ καταστροφὴ τοῦ ἀχανοῦς πυροβόλου ἦτο βεβαία. Πίσσα, λίπος καὶ τερέβινθος κατεσκεδάζοντο ἐπὶ τῶν σανίδων καὶ εἰς τὰ βαρέλια ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο· τῇδε κἀκεῖσε αἱ σανίδες ἐβιβρώσκοντο ἤδη ὑπὸ τῆς φλογὸς, καὶ πανταχοῦ σπεύδουσαι αἱ χεῖρες διεσκόρπιζον τὰς φλόγας, ἐνῷ ὁ Κοντάρης καὶ ὁ Ἰουστινιάνης, οὐ μόνον δὲν ὠπισθοχώρουν, ἀλλὰ καὶ ἐφαίνοντο προβαίνοντες, ὥστε οἱ Γενίσσαροι ἠδυνάτουν σχεδὸν νὰ διατηρήσωσι τὴν συνήθη αὐτῶν φήμην. Τὰ δὲ ἄλλα χριστιανικὰ πλοῖα, καί τοι κωλυόμενα ὑπὸ ἀπείρων ἐμποδίων, ἦλθον τολμηρῶς εἰς αὐτὸ τὸ μέσον τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, καὶ βριγαντίνιον τουρκικὸν ἐγένετο ἐντὸς ὀλίγου τοῦ πυρὸς παρανάλωμα.

Ὁ Μωάμεθ ἐντοσούτῳ θεωρῶν ὅτι μέγας κίνδυνος ἦτο μὴ καταστραφῇ ἐντελῶς ὁ στόλος τὸν ὁποῖον μετὰ τόσων κόπων μετεκόμισεν ἐντὸς τοῦ λιμένος, διέταξε τὸν Χαλὶλ πασᾶν, ὃν εἶχε παρ' αὐτῷ, νὰ μετακομίσῃ παρὰ τὴν ἀκτὴν τὰ πυροβόλα, καὶ αὐτόθεν νὰ πυροβολῶσι κατὰ τῆς προκυμαίας. Ἐκπλαγεὶς ὁ πασᾶς, καὶ γονυπετήσας εἶπε· — Κραταιότατε σουλτάνε, θὰ βλάψωμεν τὰ στρατεύματά μας ὅσον καὶ τοὺς ἀπίστους, ἴσως μάλιστα καὶ περισσότερον.

— Τὸ ἠξεύρω, εἶπεν ὁ σουλτάνος, ἀλλὰ θὰ σώσωμεν τὴν προκυμαίαν.

— Παρακαλῶ τὴν ὑψηλότητά σου, ἐπανέλαβεν ὁ σατράπης, ν' ἀναβάλῃ τὴν διαταγὴν ταύτην μόνον διὰ πέντε λεπτά· ἡ ἀργοπορία δὲν θὰ προξενήσῃ ζημίαν, ἀλλὰ μάλιστα ἠμποροῦμεν ν' ἀποφύγωμεν τὸν τρομερὸν φόνον, καὶ νὰ σώσωμεν πολλοὺς γενναίους στρατιώτας, οἵτινες θέλουσι χρησιμεύσει εἰς τὴν Μεγαλειότητά σου εἰς ἄλλην περίστασιν.

— Ἔστω διὰ πέντε λεπτὰ, ἀλλ' οὐδὲ ἓν δεύτερον περιπλέον, ἀπήντησεν ὁ Μωάμεθ· ὁ δὲ Χαλὶλ εὐχαριστήθη καὶ μὲ τὴν τόσην ἀναβολήν.

Ὁ Λεόντιος, βλέπων ὅτι οἱ μὲν Τοῦρκοι ὠπισθοδρόμουν, αὐτὸς δὲ ἔτρεχε κίνδυνον μὴ στερηθῇ τὴν ζωήν του, ὥρμησε καὶ τρίτον μετὰ τῶν στρατιωτῶν. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κοντάρης·

— Ἢ θὰ φονεύσω τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ἢ θὰ χαθῶ, εἶπεν εἰς τὸν ἱππότην Ῥιχάρδον, ὅστις κατὰ τύχην εὑρέθη πλησίον του.—Εἶπε καὶ ἐπέπεσε μετὰ μεγίστης ὁρμῆς δεικνυούσης ὅτι μᾶλλον ἐφρόντιζε πῶς νὰ καταστρέψῃ τὸν προδότην, ἢ πῶς νὰ φυλάξῃ τὴν ζωήν του· ὁ δὲ Λεόντιος, εἰ καὶ οὐχὶ ἀνεπιτήδειος ξιφομάχος, κατεπονήθη ἐντελῶς ὑπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων πληγῶν αἵτινες πανταχόθεν κατ' αὐτοῦ ἤρχοντο· καὶ ὅμως καὶ ἐν μέσῳ τῆς τρομερᾶς ταύτης προσβολῆς, ἠδύνατο νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν κάλλιον, ἐὰν ἡ μαντεία τοῦ ἀστρολόγου δὲν κατέπνιγεν ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας. Βῆμα πρὸς βῆμα ἀπεσύρετο, φυλάττων ἑαυτὸν μετὰ μεγίστης ἐπιδεξιότητος καὶ τέχνης, μέχρι τῆς ἄκρας τῆς προκυμαίας, ὅπου ἐβιάσθη νὰ σταματήσῃ, διότι οἱ ὄπισθεν αὐτοῦ στρατιῶται ἀπετέλουν ἀδιάρρηκτον τεῖχος. Καὶ ἦτο μὲ ποθητὸν εἰς αὐτὸν ν' ἀναμιχθῇ

μετ' ἐκείνων, ἡ σύγχυσις ὅμως τῆς ὅλης συμπλοκῆς, καὶ ἡ ἀκάθεκτος τοῦ Βαραγγίου ὁρμὴ καθίστα τοῦτο ἀδύνατον. Ἐστάθη λοιπὸν ἐπὶ τῆς ἄκρας ἐπικινδύνως ἀντιτασσόμενος κατὰ τοῦ ἀντιπάλου, ὅτε, ἀκμαζούσης τῆς συμπλοκῆς, ἐπιπεσὸν πλησίον διεσκόρπισε φλόγας εἰς τὰ πέριξ, καὶ παρ' ὀλίγον κατέφλεγε τοὺς μαχομένους ἐπὶ τῆς προκυμαίας. Τότε ὁ Λεόντιος ἐνθυμηθεὶς τὴν συμβουλὴν τοῦ Βαλταζὰρ, καὶ μηδεμίαν ἔχων ἐλπίδα, ἔρριψε τὸ ξίφος, καὶ δι' ἐπιτηδείου κινήματος ἐνηγκαλίσθη τὸν Κοντάρην καὶ ἐπροσπάθησε νὰ τὸν καταβάλῃ. Ἀλλ' ὁ προδότης δὲν εἶχεν ἴσην τὴν ῥώμην πρὸς τὸν ἀνταγωνιστὴν, διότι ὁ Κοντάρης τὸν ἀνεσήκωσε καὶ τὸν ἔφερε καί τοι κράζοντα καὶ σφαδάζοντα μέχρι τοῦ χείλους τῆς προκυμαίας. Αὐτοῦ, ἐμψυχούμενος ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας, τοῦ πυρικαύστου πλοίου ἀναδίδοντος φλόγας καὶ τρίζοντος κάτωθεν αὐτοῦ, ἥρπασε πάσσαλον προσηλωμένον ἐκεῖ ὅπως δεθῇ πλοῖον, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν ἐναγκαλισθῇ, ἥρπασε τὴν περὶ αὐτὸν ἅλυσιν· κατὰ τὴν αὐτὴν ὅμως στιγμὴν ἀνετράπη ὑπὸ τοῦ Κοντάρη. Πεσόντος δὲ καὶ κρεμαμένου ἀπὸ τῆς ἁλύσεως ἐπὶ τοῦ βριγαντινίου, ὁ Βαράγγιος ὕψωσε τὸ ξίφος ἵνα κόψῃ τοῦ προδότου τὰς χεῖρας, καὶ ῥίψῃ αὐτὸν ἐντὸς τοῦ φλογεροῦ τάφου.

Τὴν ὥραν ἐκείνην, ὅπως ἔλεγε μετὰ ταῦτα ὁ Βαλταζὰρ, ἐπέρασεν ἡ ὀλεθρία περίπτωσις· διότι ἐνῷ ὁ βραχίων τοῦ Βαραγγίου ὑψοῦτο, ὁ Βαλτᾶ Ὀγλοῦς ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ τῆς κεφαλῆς μετὰ τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ ῥοπάλου, τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ ὅπλου. Περικεφαλαία καὶ κρανίον συγκατερράγησαν, καὶ ὡς κολυμβητὴς καταπεσὼν, ὁ Κοντάρης ἐβυθίσθη κατακέφαλα ἐντὸς τοῦ καιομένου πλοίου, διέσπειρε βροχὴν σπινθήρων ὅτε ἔπεσεν ἐπὶ τῶν φλεγομένων ξύλων, καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

— Βάστα! βάστα καλά! ἐφώναξεν ὁ Βαλτᾶ Ὀγλοῦς. — Δόσε με τὸ χέρι σου, Βαλτᾶ Ὀγλοῦ! — Νά! — Ἀχμὲτ, βοήθησέ μας. Καλά! Καὶ ὁ Λεόντιος ἡμιπνιγμένος ὑπὸ τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς θερμότητος ἀνεσύρθη καὶ διέφυγε τὸν κίνδυνον.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἦλθεν ἄγγελος παρὰ τοῦ Χαλὶλ πασᾶ λέγων, ὅτι ἐὰν οἱ ἄπιστοι δὲν ἀποδιωχθῶσιν εὐθὺς, τὸ τουρκικὸν καννόνιον ἔμελλε νὰ καθαρίσῃ τὸν τόπον κεραυνοβολοῦν ἀδιακρίτως καὶ ἐχθροὺς καὶ φίλους. Ἡ ἀγγελία αὕτη ὑπερηρέθισε τοὺς γενιτσάρους, καὶ ταυτοχρόνως λάμψις τις ἐφάνη ἐξελθοῦσα ἐκ τοῦ ἀτυχοῦς Μονοκέρατος.

— Βυρστὼ, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης, καιρὸν νὰ χάσωμεν δὲν ἔχομεν. Συνάθροισε τοὺς στρατιώτας καὶ διάταξε τὴν ὀπισθοδρόμησιν ὅσον ταχύτερα εἶναι δυνατόν. Ποῦ εἶναι ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος;

— Εἰς τὸν Μονόκερων, νομίζω. Θὰ κρατήσω ὅπως ἠμπορῶ τοὺς Τούρκους πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐν ᾧ θὰ ἐπιβιβάζεσθε.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος εἶχε τῷ ὄντι δράμει ἐντὸς τοῦ πλοίου, ἅμα ἰδὼν ὅτι ἐκαίετο, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ μακρύνῃ αὐτὸ ἀπὸ τῆς προκυμαίας, καὶ νὰ προλάβῃ τὴν διάδοσιν τοῦ πυρός. Ἡ σκηνὴ ἦτο εἰς ἄκρον τρομερά· οἱ ἔντρομοι ναῦται ἀπώθουν τὸ πλοῖον ὅσον ἠδύναντο μακρὰν τῆς προκυμαίας· ὁ Βουκένταυρος ἐφέρετο εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἦτο πρὸ μικροῦ ὁ Μονόκερως· οἱ γενίτσαροι ἐφορμῶντες ἀπώθουν τοὺς χριστιανοὺς βῆμα πρὸς βῆμα, μὲ ὅλην τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τοῦ Βυρστώ· τὰ ἄλλα Γενουήνσια πλοῖα περιεκυκλοῦντο παρ' ὁλοκλήρου τοῦ τουρκικοῦ στόλου· κραυγαὶ καὶ φωναὶ καὶ προστάγματα καὶ ἐρωτήσεις· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σώματα καταπίπτοντα εἰς τὴν θάλασσαν· ἄλλοι κρεμάμενοι ἀπὸ τὴν προκυμαίαν, ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῶν πλοίων καὶ ζητοῦντες γοερᾷ τῇ φωνῇ ν' ἀνασυρθῶσιν εἰς αὐτὰ, κραυγαὶ καιομένων, κλαγγαὶ ὅπλων, ἐπιφωνήματα ἀπελπισίας, νίκης ἀλαλαγμοί!

Τὰ τείχη τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν πλήρη θεατῶν· διότι ἡ ἀντανάκλασις τοῦ πυρὸς εἶχε καταστήσει πάντα τὰ πέριξ ὁρατά. Παρῆσαν δὲ μάρτυρες τῆς σκηνῆς ταύτης ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ Φραντζῆς καὶ ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς. Πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐννοήσει ὅτι τὸ σχέδιον εἶχε προδοθῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἠπόρουν εἰς ἄκρον πῶς ἐξηκολούθει ἡ πάλη. Μεγίστη ἦτο ἡ ἀγωνία ὅτε φλόγες μετὰ φλόγας ἀνερρήγνυντο πρὸς οὐρανόν· πόθεν ἄρα προήρχοντο, ἐκ τῆς προκυμαίας, ἐκ τῶν Χριστιανικῶν πλοίων ἢ ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου; Βαθμηδὸν ὅμως ἐγένετο καταφανὲς ὅτι ἡ προσβολὴ ἀπέτυχε· μέγα πλοῖον ἐφάνη καιόμενον ἐπὶ τῶν ὑδάτων τοῦ κόλπου, τὸ ὁποῖον, ὡς εἶπον γηραιοί τινες ναῦται, προσκαλεσθέντες ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἦτο ὁ Μονόκερως. Μετὰ τοῦτο ἐφάνη καὶ ἕτερον ἐκγαταλειφθὲν, καὶ ἐπὶ τέλους τέσσαρα ἄλλα ἐστάθησαν ἐν μέσῳ τοῦ κόλπου, προδήλως τὰ οἰκτρὰ λείψανα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Ὀδυνηρὸν ἦτο τὸ θέαμα· τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα πλησίστια καὶ καταδιωκόμενα ὑπὸ ἓξ ἢ ἑπτὰ Τουρκικῶν ἔφευγον πρὸς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ὅπου ἦλθεν ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν περὶ αὐτόν.

Ἐνταῦθα μεταβάλλομεν τὴν σκηνήν. Μεγαλοπρεπὲς καὶ εὐρύχωρον δωμάτιον, πεποικιλμένον διὰ κέδρου καὶ χρυσοῦ· τὸ ἔδαφος κεκαλυμμένον ὑπὸ σμυρναϊκοῦ τάπητος, καὶ οἱ τοῖχοι ἐζωγραφημένοι κατὰ τὸ βυζαντινὸν ὕφος· ἀργυρᾶ λυχνία, τρεφομένη διὰ τοῦ καθαροῦ ἐλαίου τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ Ἐδέσσης περιέχεε γλυκὺ φῶς ἐπὶ τῶν μεταξωτῶν παραπετασμάτων καὶ τῶν χρυσῶν κρωσσῶν πολυτελεστάτης κλίνης· τὰ ἐκ κέδρου παράθυρα, πανταχόθεν καλῶς κεκλεισμένα, ἐμάκρυνον φῶς καὶ ἦχον, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔπιπτον βαρέα ἐκ βελούδου παραπετάσματα. Ἐντὸς δὲ τῆς πολιορκουμένης ἐκείνης πόλεως ὁ θάλαμος οὗτος ἠρέμει, ὡς ἂν ἔκειτο μεταξὺ ἐρημίας.

Πρὸ πολλοῦ ἡ Θεοδώρα ἐπειρᾶτο νὰ κοιμηθῇ. Πρὸ πολλοῦ ἐταλαιπωρεῖτο φανταζομένη, διότι δὲν ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ, θόρυβον καὶ κραυγὰς τῆς μάχης. Εἶχεν ἀκούσει τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τοὺς κώδωνας καλοῦντας τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν μεσονύκτιον ἀκολουθίαν, καὶ εἶχεν ἀγρυπνήσει ἕως οὗ ἐψάλη τὸ μεσονυκτικὸν, μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μετὰ ταῦτα. Ἔπειτα ὅμως ἡ ἀγωνία, ἡ θλίψις, ὁ κόπος ἐπήγαγον τὸ φυσικὸν αὐτῶν ἀποτέλεσμα καὶ ἐκοιμήθη τέλος γαληνιαίως καὶ εἰρηνικῶς ὡς παιδίον.

Περὶ τὴν τετάρτην τῆς πρωΐας ὥρας ἠκούσθησαν βήματα ἐπὶ τῆς κλίμακος, θόρυβός τις εἰς τὸν οἶκον, χεὶρ ἐπὶ τοῦ κλείθρου τῆς θύρας, καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἱππότης κεκμηκώς, ἀπηυδημένος καὶ περίλυπος. Εἰσῆλθεν ὅμως ἀθορύβως καὶ ἠκροάσθη μὴ ἡ Θεοδώρα ἦτο ἔξυπνος. Μετὰ τοῦτο ἀνασύρας ἡρέμα τὸ παραπέτασμα ἔκυψεν ἐπ' αὐτῆς, καὶ παρετήρει ἐπί τινα λεπτὰ τὴν γαλήνιον ὡραιότητα τοῦ ὕπνου της.

— Ναί, θὰ τὴν ἐξυπνίσω, εἶπεν ἐπὶ τέλους, ὡς ἐὰν συνεζήτει τὸ πρᾶγμα μεθ' ἑαυτοῦ. Τίς οἶδε πόσας ἀκόμη ἡμέρας θὰ εἴμεθα μαζῆ; Καὶ λαβὼν τὴν μικρὰν καὶ ὡραίαν χεῖρά της τὴν κειμένην ἐντὸς τοῦ ἐφαπλώματος τὴν ἔφερεν εἰς τὰ χείλη του. Ἡ Θεοδώρα ἐξύπνησεν.

— Ἐδουάρδε, ἀνέκραξεν, εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν ὅτι ἐπέστρεψες πάλιν ὑγιής! ἀλλὰ πόσον φαίνεσαι κατα-βεβλημένος! Τί συνέβη; Πῶς ἐπῆγεν ἡ ὑπόθεσις;

— Ἐνικήθημεν κατὰ κράτος, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης. Ποτὲ χειροτέραν ἀποτυχίαν δὲν ἐπάθαμεν. Προδότης τις ἀνεκάλυψε τὸ σχέδιον, καὶ οἱ ἐχθροὶ εὑρέθησαν προητοιμασμένοι.

— Ἀλλ' εἶσαι βέβαιος ὅτι δὲν ἔπαθες τίποτε, δὲν ἐπληγώθης;

— Παντελῶς, ἀγαπητή μου· ἀλλ' ἐπεράσαμεν τρομερὰν νύκτα. Ἀπὸ τὰ ἕνδεκα πλοῖά μας ἐπτὰ ἐκάησαν ἢ κατεσχέθησαν. Ἐχάσαμεν τετρακοσίους ἢ πεντακοσίους ἄνδρας τοὐλάχιστον, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸν δυστυχῆ Κοντάρην· καὶ τώρα δὲν ἔχομεν πλέον τίποτε ν' ἀντιτάξωμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

— Πικρά, πολὺ πικρὰ ἡ εἴδησις, εἶπεν ἡ Θεοδώρα· ἀλλ' ὅμως δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν καλητέραν ὑπεράσπισιν παρὰ εἰς τὰ πλοῖά μας. Εἰπέ με, ὁ Ἔξαρχος Χωνιάτης ἐσώθη;

— Ἐπληγώθη ἐλαφρά, ὁ καλὸς γέρων οὔτε κἂν τὸ ἐνθυμεῖται.

— Ἡ Εὐφρασία ἔτρεμε δι' αὐτόν. Δὲν εἶναι συνειθισμένη ὅπως ἐγώ, ἡ ὁποία ἠξεύρω ὅτι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ εὑρίσκονται εἰς τὸν πόλεμον. Ἀλλ' ἔχω νὰ σὲ εἴπω καὶ τι εὐχάριστον· ὁ Χρυσολωρᾶς εἶναι πολὺ καλήτερα. Τὸν εἶδα ἀργὰ χθὲς τὸ βράδυ, ὁ Θεόφραστος λέγει ὅτι τοῦτο δὲν βλάπτει· καὶ σύ, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι εἶσαι εὐχαριστημένος ὅτι τὸν εἶδα.

— Καὶ πολύ, Θεοδώρα μου. Ἡ εἴδησις εἶναι τῷ ὄντι χαρμόσυνος. Ἐπεθύμουν νὰ ἔβλεπες ἀπόψε τὸν αὐτοκράτορα, ὅταν ἔλαβε τὴν εἴδησιν τῆς ἀποτυχίας μας· ναὶ μὲν ὑπῆρξε πάντοτε μέγας, ὄχι ὅμως τόσον ὅσον ἀπόψε, ἐπαινῶν τὴν γενναιότητα καὶ τὸν ζῆλον τῶν στρατιωτῶν ὡς ἐὰν ἐπέστρεφον ἀπὸ νίκην, λέγων ὅτι ἦτο εὐχαριστημένος, διότι ἔπραξαν ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ πράξῃ δύναμις ἀνθρωπίνη, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνοι ἦσαν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐὰν ὁ Θεὸς εὐδοκῇ δύναται καὶ ἄνευ θαύματος νὰ τοὺς σώσῃ, καὶ ὅτι ἴσως ἐμάκρυνε τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως μέχρις οὗ ἐπέλθῃ ἡ ὥρα καθ' ἣν ἤθελεν ὑψώσει ἐνδοξότερον ὑπὲρ αὐτῆς τὴν δεξιάν του.

— Εἴθε! ἀνεφώνησεν ἡ Θεοδώρα. Ἂς ἐλπίζωμεν εἰς αὐτόν.

ΚΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΤΟΝ.

Λίαν πρωὶ τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Δὲ Ῥυστὼν προσεκλήθη κατεπειγόντως εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἀποχαιρετίσας μετὰ σπουδῆς τὴν Θεοδώραν, μετέβη εἰς τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου τὰ δωμάτια, ὅπου εὗρεν αὐτὸν τεταραγμένον εἴπερ ποτέ.

— Ἰδοὺ ἀγγελία, ἱππότα Ἐδουάρδε, κατάλληλος πρὸς μονάρχην χριστιανόν· στενά μοι πανταχόθεν. Δύνασαι νὰ μαντεύσῃς ὁποίους ὅρους μὲ στέλλει ὁ Σουλτάνος;

— Παρακαλῶ τὴν Μεγαλειότητά σου νὰ μὲ τοὺς εἴπῃ.

— Ἰδοὺ αὐτοί. Ἐὰν δὲν τοὺς δεχθῶ, θέλει ἀποκεφαλίσει ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους τοὺς συλληφθέντας τὴν παρελθοῦσαν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

— Ἄπαγε, Μεγαλειότατε. Καὶ ποῖοι εἶναι οἱ ὅροι;

— Ζητεῖ ἀπόλυτον παράδοσιν τῆς πόλεως, παραχωρῶν εἰς ἐμὲ μὲν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Χίου, ἢ τῆς Λέσβου, ἢ ἄλλης νήσου τῆς μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τὸν λαὸν δὲ, ἢ ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἀσφαλείᾳ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἢ νὰ τουρκισθῇ, ἢ νὰ τελῇ φόρον.

— Βεβαίως ἡ Μεγαλειότης σου δὲν διστάζει πῶς πρέπει ν' ἀποκριθῇ εἰς τόσον ἀνήκουστον αὐθάδειαν!

— Βεβαίως. Ἀλλ' ἡ δυσκολία μου εἶναι αὕτη· δύνασαι σὺ ἢ ἄλλος τις νὰ μὲ εἴπῃ ὅτι εἶναι πιθανὸν νὰ παραταθῇ ἡ ἀντίστασις τῆς πόλεως ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἀκόμη; Καὶ πάλιν πρὸς τί. Πρόκειται λοιπὸν ἢ νὰ δεχθῶμεν τοὺς ἐπωφελεῖς ὅρους τοὺς ὁποίους εἶναι δυνατὸν νὰ τύχωμεν, ἢ νὰ ἐξακολουθήσωμεν ἀμυνόμενοι, καὶ βέβαιοι ὅτι θ' ἀπολεσθῶσι τεσσαράκοντα τοὐλάχιστον νέοι ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας των.

— Μεγαλειότατε, δὲν πρέπει νὰ λησμονῆτε ὅτι τὸ ζήτημα, καὶ ὑπὸ τὴν τρομερωτέραν του ἔποψιν, εἶναι· πῶς ἡ μεγάλη αὐτοκρατορία, ἡ διαρκέσασα ὑπὲρ τὰ δισχίλια ἔτη, νὰ τελευτήσῃ ἐνδοξότερον. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι δευτέρου λόγου ἄξια. Ἂς μὴ ἀκουσθῇ εἰς τὸν κόσμον ὅτι ὁ τελευταῖος τῶν Καισάρων κυριευθεὶς ὑπὸ τοῦ τρόμου παρητήθη τοῦ στέμματος καὶ παρέδωκε τὴν πρωτεύουσάν του. Καῖσαρ, θρηνῶ ἐγκαρδίως ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν τύχην τῶν ἀνδρείων αἰχμαλώτων· ἀλλ' ἔστω μάρτυς ὁ ὕψιστος, ὅτι, ἐὰν ἐγώ, ἢ ἕτερός τις ἀγαπητὸς εἰς ἐμὲ, ἤμεθα εἰς τὴν θέσιν ἐκείνων, ἤθελον δώσει τὴν αὐτὴν συμβουλήν. Ἀλλ' εἶναι καὶ τοῦτο· ποίαν ἐγγύησιν ἔχομεν ὅτι ὁ Μωάμεθ θέλει φυλάξει τὰς συμφωνίας; ἐὰν ἐπιθυμῇ νὰ τὰς παραβῇ, οὐδὲν εὐκολώτερον ἢ

τὸ νὰ εὕρῃ πρόφασιν. Ἡ τουρκικὴ δολιότης δὲν εἶναι πρωτοφανής.

— Αἰσθάνομαι ὅ,τι λέγεις, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος, ἀλλὰ θέλω προτείνει ὅλους τοὺς ὅρους τοὺς ὑπαγορευμένους ἀπὸ τὴν τιμήν. Ἡ πρότασίς μου θέλει εἶσθαι αὕτη, καὶ ὁ Φραντζῆς συμφωνεῖ ὅτι, δηλαδὴ, ἡ πόλις θέλει πληρώνει ἐτήσιον φόρον ἑκατὸν χιλιάδων χρυσῶν δουκάτων, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ διαλύσῃ εὐθὺς ὁ Μωάμεθ τὴν πολιορκίαν, ὅτι ἡ ἔκτασις τῆς αὐτοκρατορίας θέλει ἔχει περιφέρειαν δέκα μιλίων ἀπὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁμοῦ μὲ τὰς νήσους ἃς ἔχομεν εἰσέτι εἰς τὴν κυριαρχίαν ἡμῶν, καὶ ὅτι ὁ Μωάμεθ θέλει ὁρκισθῆ ἐπὶ τοῦ Κορανίου ὅτι θὰ διατηρήσῃ πιστῶς τοὺς ὅρους τούτους. Ἀλλ' ἐὰν δὲν τοὺς δεχθῇ, τότε ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι νὰ ταφῶ ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἐὰν δὲν δυνηθῶ νὰ τὴν λυτρώσω. Καὶ ἐὰν πειράξῃ οἱονδήποτε τῶν αἰχμαλώτων, ἔχω ἀπόφασιν, καὶ εἴθε ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς τὸ νὰ φυλάξω τὴν ἀπόφασίν μου! νὰ διατάξω ἀμέσως τὸν θάνατον ὅλων τῶν αἰχμαλώτων Τούρκων· καὶ, ὡς μανθάνω, ἔχομεν περὶ τοὺς διακοσίους ἑξήκοντα. Λοιπὸν, Ἄρχων Ἀκόλουθε, συγκατατίθεσαι νὰ λάβῃς λευκὴν σημαίαν, καὶ νὰ προτείνῃς τούτους τοὺς ὅρους;

— Παρευθὺς, Μεγαλειότατε.

— Ἐνθυμοῦ ὅτι εἶναι ἐντελῶς μυστικοὶ, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος τοὺς γινώσκει ἐκτὸς σοῦ καὶ τοῦ Φραντζῆ· δὲν θέλω νὰ ζητήσω τὴν γνώμην τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου, διότι ὁ υἱός του εἶναι αἰχμάλωτος.

— Πολὺ καλὰ, Μεγαλειότατε.

Καὶ παραλαβὼν τὸν Βυρστὼ καὶ δύω θεράποντας ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως μετὰ τοῦ ἀγγελιαφόρου τοῦ σουλτάνου, καὶ μετὰ περίπου εἴκοσι λεπτὰ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ.

— Ἔρχομαι, εἶπε μετὰ τοὺς συνήθεις χαιρετισμοὺς, κομιστὴς τῆς ὁριστικῆς ἀποκρίσεως τοῦ Καίσαρος εἰς τὰς προτάσεις τῆς Ὑψηλότητός σου. Ἐὰν οἱ ὅροι μας δὲν γίνωσι δεκτοὶ, ἡμεῖς παύομεν πάσας τὰς διαπραγματεύσεις.

— Πολὺ καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ Μωάμεθ.

— Ἐξ ἐναντίας, Ὑψηλότατε, ἠμπορεῖ νὰ μὴν ἦναι πολὺ καλὰ. Στρατηγὸς ἔμπειρος, ὡς ἡ Ὑψηλότης σου, καὶ πόσον εἶσαι ἔμπειρος μᾶς τὸ ἀπέδειξαν αἱ τελευταῖαι ἡμέραι (τοῦτο ἀκούσας ὁ Μωάμεθ ἐγάρη), ὀφείλει νὰ ἠξεύρῃ ὅτι ἡ πόλις ἐὰν κυριευθῇ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κυριευθῇ χωρὶς μεγάλην δαπάνην πολεμεφοδίων καὶ χρημάτων, καὶ χωρὶς τρομερᾶς αἱματοχυσίας.

— Λέγεις τὴν ἀλήθειαν· ὅλα ταῦτα ἐξετάσθησαν καλῶς ἀπὸ ἡμᾶς· ἄλλως δὲν ἠθέλαμέν ποτε σταματήσει, ὥστε νὰ στείλωμεν προτάσεις περὶ πόλεως κειμένης ἐντελῶς ὑπὸ τὸ κράτος μας.

— Τοῦτο εἶναι περιττὸν νὰ τὸ συζητήσωμεν· διότι ἡ ἔκβασις τοῦ πολέμου εἶναι πάντοτε ἀβεβαία. Εὐρωπαϊκὸς στόλος δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὰ ὕδατα τῆς Προποντίδος, (ὁ Μωάμεθ ἔρριψεν ἀνήσυχον βλέμμα πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος παρετήρησεν ὅτι ἔθιξε τὴν κατάλληλον χορδὴν), διότι ἔχομεν βεβαιοτάτας ὑπυσχέσεις βοηθείας ἐκ τῆς Γενούης, τῆς Φλωρεντίας, τῆς Ἱσπανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας· καὶ εἰς τοῦτο σὲ δίδω τὸν λόγον μου καὶ ὡς ἱππότης καὶ ὡς χριστιανός.

— Μὲ εἶπες ὅτι φέρεις τοῦ Κωνσταντίνου τὴν ἀπόκρισιν· ἂς ἴδωμεν ποία εἶναι.

— Ἰδοὺ αὕτη. Δὲν παραδίδει τὴν πόλιν· ἢ θρόνον ἢ τάφον θέλει νὰ ἔχῃ εἰς αὐτήν. Προσφέρει ὅμως εἰς τὴν Ὑψηλότητά σου ἐτήσιον φόρον ἑκατὸν χιλιάδων δουκάτων ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ διαλύσῃς τὴν πολιορκίαν.

— Λοιπὸν, μὰ τὰς τριανταεπτὰ χιλιάδας τῶν Προφητῶν, ἔκραξεν ὁ σουλτάνος, ἠμπορεῖς τώρα νὰ ἐπιστρέψῃς ὅπως ἦλθες, καὶ νὰ εἰπῇς ὅτι ἀρνοῦμαι. Τὸν δίδω δύω ὥρας καιρὸν διὰ νὰ μὲ ἀποκριθῇ. Ἐὰν δὲν ἔλθῃ οὐδεμία ἀπάντησις, ἔμπροσθεν αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς πόλεώς σας θ' ἀποκεφαλίσω ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους, πλησίον τοῦ Πύργου τοῦ Ἁγ. Νικήτα.

— Τότε ἔσο βέβαιος, Ὑψηλότατε, ὅτι καὶ ὁ Καῖσαρ θέλει ὁμοίως θανατώσει τοὺς ἰδικούς του ἑξαπλασίους κατὰ τὸν ἀριθμόν.

— Δὲν τολμᾷ, εἶπεν ὁ σουλτάνος.

— Ἡ Ὑψηλότης σου θὰ τὸ ἴδῃ. Πρὶν ἀναχωρήσω, δύναμαι νὰ ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ εἴπω εἰς τοὺς αἰχμαλώτους χριστιανοὺς ὅτι πρέπει νὰ ἑτοιμασθῶσιν εἰς θάνατον;

Ὁ σουλτάνος ἐσιώπησεν. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἀπεκρίθη· — Ὄχι εἰς ὅλους· ἀλλ' ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ ἴδῃς ἕνα ἢ δύω ἀπ' αὐτοὺς, ἔχεις τὴν ἄδειαν.

— Ἐπιθυμῶ λοιπὸν νὰ ἴδω τὸν ἱππότην Στέφανον ἐξ Ἀγγουλέμης, καὶ τὸν Γαβριὴλ Νοταρᾶν.

— Διατάττω νὰ ἔλθωσιν ἐδῶ οἱ αἰχμάλωτοι οὗτοι, εἶπεν ὁ Μωάμεθ εἰς τὸν διερμηνέα, ὅστις παρίσταστο ἐθιμοτοξίας χάριν, διότι ὁ σουλτάνος ἐλάλει ἐλευθέρως τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικήν. Σὺ δὲ, κύριε, ἠμπορεῖς ν' ἀποσυρθῇς εἰς τὴν ἐξωτέραν σκηνήν· ἡ συνέντευξίς σας πρέπει νὰ ἦναι βραχεῖα· ἐντὸς δὲ δύω ὡρῶν περιμένω τὴν ἄφιξίν σου.

— Ποτὲ, Ὑψηλότατε, ἀπεκρίθη ὁ Μέγας Ἀκόλουθος, καὶ ἐξῆλθε.

Μετ' οὐ πολὺ οἱ δύω προμνησθέντες αἰχμάλωτοι εἰσήχθησαν εἰς τὴν σκηνὴν, περιμενόντων ἐκτὸς γενιτσάρων τινῶν.

— Φίλοι μου, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, καθῆκον θλιβερὸν μέλλω νὰ ἐκπληρώσω· διότι πρέπει νὰ εἰδοποιήσω σᾶς καὶ τοὺς συναιχμαλώτους σας νὰ ἑτοιμασθῆτε εἰς θάνατον.

— Εἰς θάνατον! ἔκραξεν ὁ μόλις εἰκοσαετὴς Γαβριὴλ Νοταρᾶς. Τί λέγεις;

— Ναὶ, φίλε μου. Ὁ Μωάμεθ ἔπεμψεν ὅρους συνθήκης εἰς τὸν Καίσαρα, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ δεχθῇ ἐντίμως. Περιττὸν νὰ σᾶς εἴπω ποῖοι εἶναι· περιστρέφονται δὲ εἰς τὴν ἄμεσον παράδοσιν τῆς πόλεως. Ὁ Καῖσαρ τοὺς ἀπέρριψε, καὶ ὁ σουλτάνος ἀπεφάνθη ὅτι, ἐὰν ἐντὸς δύω ὡρῶν δὲν γίνωσι δεκτοὶ, θέλει ἀποκεφαλίσει ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους του πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.

Ὁ νέος Νοταρᾶς, καί τοι διακριθεὶς ἐπὶ γενναιότητι εἰς πολλὰς συμπλοκὰς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἔξοδον τῆς παρελθούσης νυκτὸς, ποτὲ πρότερον δὲν ἀπήντησε τὸν θάνατον ἐρχόμενον ψυχρὸν, καὶ ἔστρεψε τὴν κεφαλήν.

Ὁ δὲ ἱππότης Στέφανος ἀπ' ἐναντίας ἐμειδίασε καὶ εἶπεν· — Ὁ Θεὸς ἂς μ' ἐλεήσῃ! ἐννοεῖ ὁ σουλτάνος νὰ φοβίσῃ ἡμᾶς, ἢ τὸν Καίσαρα, ἢ ἄλλον τινά; Διαβίβασε, Δὲ Ῥυστὼν, πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον τὴν ἀφοσίωσίν μου, καὶ εἰπέ τον ὅτι, ἂν καὶ ἐπροτίμων ν' ἀποθάνω εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὅμως ἐπειδὴ ἐμβῆκα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του καθὼς καὶ εἰς τὴν τῆς Χριστιανωσύνης, εἶμ' εὐχαριστημένος· καὶ μάλιστα ἐὰν μᾶς προτείνωσι ν' ἀλλάξωμεν τὴν πίστιν μας, θέλομεν ἀποθάνει ὡς μάρτυρες. Ἀκόμη καὶ τοῦτο παρακαλῶ· νὰ ἐμφανισθῇ τὸ σῶμα τῶν γενναίων συντρόφων μου Φράγκων εἰς τὰ τείχη, διὰ νὰ μὲ ἴδουν ἀποθνήσκοντα· θὰ πολεμήσουν καλήτερα ὕστερον διὰ τοῦτο.

— Ἡ παράκλησίς σου θὰ ἐκτελεσθῇ· ἀπεκρίθη ὁ Δὲ Ῥυστών.

— Καὶ τὰ ὀλίγα χρήματά μου, ἐπιθυμῶ νὰ διαμοιρασθῶσιν εἰς αὐτούς.

— Θὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ἡ ἐπιθυμία σου αὕτη, ἀπεκρίθη ὁ Ἀκόλουθος.

— Ἰδοὺ ὅ,τι ἐπιθυμῶ. Βεβαίως δὲν θὰ ἔχωμεν τὴν εὐτυχίαν νὰ ἴδωμεν ἱερέα, διότι ὁ Μωάμεθ ὡρκίσθη νὰ μὴ συγχωρήσῃ εἰς κανένα τοιοῦτον νὰ ἐμβῇ εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ, ἐὰν ἐπιτύχῃς κανένα Λατῖνον, ὁδήγησέ τον εἰς τὰ τείχη, διὰ νὰ μᾶς εὐλογήσῃ.

— Πολὺ καλὰ, φίλε μου, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος. Ἔλα, ἔλα, ἐπρόσθεσε γλυκείᾳ τῇ φωνῇ θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Γαβριήλ. Μὴν ἐντρέπεσαι! εἶναι φυσικὸν πρᾶγμα τὸ νὰ αἰσθάνεσαι τοῦτο. Πολλοὶ ἄνθρωποι περιπαίζουν τὸν θάνατον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ἐν ᾧ τὸν φοβοῦνται εἰς τὴν κλίνην τῆς ἀσθενείας. Ἀλλὰ στοχάσου τὴν περίστασιν, καὶ θὰ σὲ φανῇ τὸ πρᾶγμα εὔκολον. Ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος. Ὁ Θεὸς θέλει σὲ ἀνταμείψει, ὁ Καῖσαρ θέλει κλαύσει. Ἔχετε τὴν τιμὴν νὰ μᾶς δίδετε τὸ ἀγαθὸν παράδειγμα· ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ γεννάιότερος τῶν ἱπποτῶν θὰ ἠκολούθει ὑπερηφάνως, θέλει αὐτὸς σήμερον σᾶς ἀκολουθήσει ὑπερηφάνως. Θαρρεῖτε, φίλοι μου!

— Εἶμαι πρόθυμος νὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου, ἀπεκρίθη ὁ Γαβριήλ. Μὴ μὲ παραγνωρίζῃς. Ἐστάθης πάντοτε καλοκἀγαθος πρὸς ἐμέ. Ἐπυλλογιζόμην μόνον τὸν πατέρα μου, τοὺς ἀδελφούς μου καὶ τὴν μικράν μου Ἰουστίνην. Εἰδοποίησέ τους, σὲ παρακαλῶ· εἰπὲ εἰς τὸν πατέρα μου ὅτι ἐὰν τὸν ἴδω εἰς τὰ τείχη, θέλει μὲ ἐνθαρρύνει πολύ.

— Δὲν θέλω λείψει, ἀπεκρίθη ὁ φίλος του. Πρέπει δὲ νὰ κοινοποιήσετε τὰς λυπηρὰς ταύτας εἰδήσεις καὶ εἰς τοὺς ἄλλους αἰχμαλώτους, διότι ὁ Μωάμεθ δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ τοὺς ἴδω. Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα, εἰσῆλθεν ὁ διερμηνεὺς λέγων ὅτι ὁ σουλτάνος δὲν ἐπεθύμει νὰ παραταθῇ ἡ συνέντευξις.

— Χαῖρε λοιπὸν, Δὲ Ῥυστων, ἕως οὗ ἐνταμωθῶμεν εἰς καλήτερον μέρος, ἔκραξεν ὁ ἐξ Ἀγγουλέμης. Ὅ,τι δὲ καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ, μὴν ἀφήσῃς τὸν Καίσαρα νὰ καταπεισθῇ ἀπὸ τοὺς φίλους τῶν αἰχμαλώτων εἰς τὸ νὰ παραδεχθῇ τὰς συμφωνίας τοῦ Σουλτάνου.

— Ὑγίαινε, φίλε μου, εἶπε καὶ ὁ Γαβριήλ. Φέρε τοὺς ἀσπασμούς μου εἰς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς μου. Ἐνθυμοῦ με ἐνίοτε!

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος παρουσιάσθη εἰς τὸν αὐτοκράτορα, φέρων τὴν εἴδησιν τῆς ἀποτυχίας τῆς πρεσβείας του. Διηγηθεὶς δὲ τὰ κατ' αὐτὴν ἠρώτησεν· — Ἔχω τὴν βασιλικήν σου ἄδειαν νὰ πράξω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των;

— Προσκάλεσε τοὺς Φράγκους, εἶπεν ὁ Καῖσαρ, ἐγὼ δὲ ὑπάγω μόνος μου εἰς τοῦ Λογοθέτου.

Ἡ εἴδησις διεφημίσθη ταχέως καθ' ὅλην τὴν πόλιν ὅτι αἱ τελευταῖαι διαπραγματεύσεις ἀπέτυχον, καὶ ὅτι οἱ αἰχμάλωτοι ἔμελλον νὰ θανατωθῶσι. Τὰ τείχη ἀπὸ τοῦ Πύργου τοῦ Ἁγ. Γερμανοῦ, καὶ ὁ Πύργος αὐτὸς, ἐκαλύφθησαν ὑπὸ θεατῶν. Οἱ Φράγκοι παρετάχθησαν ἔνοπλοι, καὶ ὅλοι οἱ Βαράγγιοι καὶ τὰ στρατιωτικὰ σώματα ὅσα δὲν εἶχον ὑπηρεσίαν παρετάχθησαν ἐπὶ τοῦ τείχους ἵνα τιμήσωσι τὸν γενναῖον θάνατον τῶν συντρόφων των. Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία συνεσωρεύοντο θορυβωδῶς· ἐνταῦθα εἰς λευκότριχα γέροντα ἤνοιγον τὴν ὁδὸν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐγίνωσκον ὅτι ὁ υἱός του ἦν μεταξὺ τῶν θυμάτων· ἐκεῖ χήρα ἔσπευδεν ἔξω φρενῶν τύπτουσα τὸ στῆθος καὶ διαχέουσα κοπετοὺς· καὶ περαιτέρω ἀδελφὴ προέβαινεν ἵνα ἴδῃ τὸ τελευταῖον τὸν ἀδελφόν της. Ἐνῷ δὲ ἐγίνοντο αἱ θανατικαὶ προπαρασκευαὶ, οἱ αἰχμάλωτοι διετάχθησαν νὰ γονυπετήσωσιν εἰς τρεῖς σειρὰς, εἰς ἀπόστασιν βέλους ἀπὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Περὶ αὐτοὺς ἰσχυρὸν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα συνεκρότησε τετράγωνον, ἀνοικτὴν ἔχον τὴν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν πλευράν, ἐν ᾧ ἄλλα στρατεύματα παρετάχθησαν πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, ὥστε νὰ καταστήσωσιν ἀδύνατον πᾶσαν ἔφοδον· ἐν μέσῳ δὲ τοῦ τετραγώνου τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῶν αἰχμαλώτων ἀνυψοῦτο ὑψηλὸς ἱστὸς, ἐφ' οὗ ἐκυμαίνετο λευκὴ σημαία, ὡς σημεῖον τοῦ ὅτι τῆς εἰρήνης ἡ ὥρα δὲν παρῆλθεν εἰσέτι. Οἱ αἰχμάλωτοι ἦσαν τοσοῦτον πλησίον, ὥστε εὐκόλως ἀνεγνωρίζοντο καὶ διάφοροι παρατηρήσεις ἐγίνοντο παρὰ τῶν θεατῶν περὶ αὐτῶν.

— Ἰδοὺ ὁ νέος Ῥαφαὴλ, ὁ υἱὸς τοῦ γέροντος Κουκουλλαρίου, ὄπισθεν τοῦ μεγάλου Κοντοσταύλου.

— Πόσον ὠχρὸς φαίνεται!

— Σιώπα! ἰδοὺ ὁ θεῖός του στηριζόμενος εἰς τὸ τεῖχος· μὴ σὲ ἀκούσῃ.

— Δύω ὥρας εἶπες;

— Ἡ μία ἀπέρασε πλέον.

— Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἄκρον;

— Ἐκεῖνος, μὲ τὴν κεφαλὴν σκυμμένην; Δὲν τὸν βλέπω καλά . . . Ὦ! εἶναι ὁ Ἰσίδωρος Χαλκοκονδύλης, ἀνεψιὸς τοῦ Γεννάδιου.

— Ἀπορῶ ποῦ εἶναι ὁ Γεννάδιος.

— Δὲν θὰ ἔλθῃ· δὲν ἔχει νὰ κάμῃ τίποτε μὲ τοὺς Λατίνους. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους εἶναι Λατῖνοι.

— Ὁ αὐτοκράτωρ θὰ φονεύσῃ τοὺς αἰχμαλώτους του.

— Τὸ ὡρκίσθη.

— Εἶναι φρόνιμον;

— Καὶ τί ἐλπίζει; ἂς φονεύσῃ τοὺς σκύλους.

— Ἔχεις δίκαιον. Ἀ! ἰδοὺ ὁ νέος Γαβριὴλ Νοταρᾶς. Ἔδιδα τὴν μίαν μου χεῖρα διὰ νὰ τὸν σώσω.

— Τὸ ἴδιον ἔκαμνα καὶ ἐγώ, τὸ ἴδιον καὶ ἐγώ. Ἀνδρεῖος νέος τῷ ὄντι.

Κραυγή τις ἠκούσθη ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους.—Ἀνοίξατε τὸν δρόμον! παραμερίσετε διὰ νὰ διαβῇ ἡ Ἐνδοξότης του! Κάμετε θέσιν εἰς τὴν Πανιερότητά του.

Καὶ προχωροῦντες ὁμοῦ, τοῦ ἑνὸς μὴ παραχωροῦντος τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν ἄλλον, ὁ Καρδινάλιος Ἰσίδωρος καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος διέβησαν τὰ τείχη. Ὁ λαός, κατὰ τὸ ἔθος, ἐγονυπέτει διαβαίνοντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, καὶ ἠσπάζετο τὴν χεῖρα ἢ τὸν μανδύαν του. Ὁ δὲ Ἰσίδωρος δὲν ἔλαβεν οὐδὲν τοιοῦτον σεβασμοῦ σημεῖον εἰμὴ παρὰ τῶν Βαραγγίων καὶ τῶν Φράγκων, οἵτινες παρουσίαζον ὅπλα ἐν ᾧ διέβαινε. Φθάσαντες εἰς τὸ μέρος τοῦ τείχους, τὸ πλησιέστερον πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους, ἐστράφησαν πρὸς αὐτούς, καὶ ὁ Ἰσίδωρος ἐστάθη ὀλίγον ὀπίσω, ἵνα δείξῃ ὅτι πρῶτος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔμελλε νὰ εὐλογήσῃ τοὺς ὁμοδόξους του. Ἐγένετο δὲ τοῦτο διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ αὐτοκράτορος, εἰπόντος ὅτι μεταξὺ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους, ὁ ἀναπληρῶν τὸν ὑπέρτατον ἄρχοντα τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος, ἔχει τὰ πρωτεῖα ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος λοιπὸν ἐστάθη ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ὅσοι ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἦσαν ὁμόδοξοί του, εἰ καὶ δὲν ἤκουον τὴν ὁμιλίαν του ἐγονυπέτησαν εὐσεβάστως καὶ προσεῖχον εἰς λόγους οὓς δὲν ἐδύναντο νὰ ἀκούσωσιν. — Ἡ ἡμετέρα ταπεινότης, εἶπε, λαβοῦσα ἐκ διαδοχῆς παρὰ τῶν Ἀποστόλων τὴν ἐντολὴν τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν, δυνάμει τῆς ἐν ἐμοὶ κειμένης ἐξουσίας ταύτης, ἀφίησιν ὑμῖν πάσας τὰς ἁμαρτίας ὅσας ἐξ ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας ἐπράξατε, εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ, εἴτε κατὰ διάνοιαν, εἴτε λόγῳ, εἴτε ἔργῳ, καὶ ἀπαλλάττει ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀφορισμοῦ, ἀπὸ κατάρας πατρὸς ἢ μητρὸς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. — Καὶ πᾶς ὁ περιεστὼς λαὸς ἐφώνησεν ὁμοφώνως *Ἀμήν*.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Καρδιναλίου Ἰσιδώρου. Ἀποβαλὼν τὸν ἐρυθρὸν πῖλον καὶ προβὰς ἐπεφώνησε τὴν Συγχώρησιν κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. — Ὁ Κύριος ἡμῶν, εἶπε, διὰ τοῦ πάθους αὐτοῦ ἀπολύει ὑμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ διὰ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ καὶ τῆς τῶν μακαρίων αὐτοῦ Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, τῆς δεδομένης εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, ἐφ' ὅσον αἱ κλεῖς τῆς Ἁγίας μητρὸς Ἐκκλησίας ἐκτείνονται, ἀπολύω ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀφορισμοῦ, καὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου, καὶ καθιστῶ ὑμᾶς ἀξίους τῆς κοινωνίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δυνάμει τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ἀπολύω ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἁμαρτήματος ἐξομολογηθέντος ἢ μὴ, ἕνεκα ἀνθρωπίνης ἀσθενείας, καὶ, καθ' ὅσον δύναμαι, ἀνακαινίζω ὑμᾶς διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, κλείων τὰς πύλας τῆς κολάσεως καὶ τοῦ καθαρτηρίου, καὶ ἀνοίγων τὰς τοῦ Παραδείσου. Ἡ χάρις αὕτη μένει εἰς ὑμᾶς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου.

Μόλις τελειώσαντος τὸν λόγον, ἦλθεν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ μέγας Λογοθέτης ἐπὶ τοῦ τείχους. Τὸ πλῆθος ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον αὐτῶν, μᾶλλον σεβόμενον, ὡς ἐφαίνετο, τὴν σιωπηλὴν θλῖψιν τοῦ πατρὸς, ἢ τὸ ἀξίωμα τοῦ Καίσαρος. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀνταπέδωκε τὸν χαιρετισμὸν, ἀλλ' ὁ Λογοθέτης παρῆλθε στηρίζων τὰ βλέμματα κατὰ γῆς, μέχρις οὗ ὁ αὐτοκράτωρ ἐστάθη καὶ εἶδεν εἰς τὰ τείχη. Τότε ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς εἶδεν ἐπίσης, καὶ σταυρώσας τὰς χεῖρας προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του, ὅστις προσηύχετο ἔτι γονυπετής. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀναστὰς διέκρινε τὸν πατέρα του καὶ τὸν αὐτοκράτορα, καὶ κινήσας τὴν χεῖρα πρὸς αὐτοὺς ἐγονυπέτησεν ἐκ νέου.

— Λάβε θάρρος, υἱέ μου, εἶπεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος. Καὶ χίλια ἔτη ἐὰν ἔζη ὁ Γαβριὴλ, δὲν θ' ἀπέθνησκε τόσον ἐνδόξως, οὔτε θὰ ἦτον τόσον καλῶς προετοιμασμένος, ὡς σήμερον. Ὁ Θεὸς ὅστις σὲ τὸν ἔδωκε κατὰ πρῶτον, τὸν ζητεῖ σήμερον ἀπὸ τὰς χεῖράς σου· παράδος αὐτὸν προθύμως, καὶ ἡ ἀξία ἥτις εἶναι ἰδική του θέλει ἐν μέρει λογισθῇ καὶ ἰδική σου. Καὶ τίς οἶδεν ἐὰν δὲν πηγαίνῃ νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῆς πόλεως πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω νὰ γίνῃ χρησιμώτερος διὰ τοῦ θανάτου ἢ διὰ τῆς ζωῆς;

— Ὁ ἅγιος Πατὴρ λαλεῖ ὀρθῶς, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος. Ἀνδρίζου, σὲ παρακαλῶ, καὶ παρακάλει, ὡς θέλω καὶ ἐγὼ πράξει τὸ αὐτὸ, ἵνα, ὡς διέτρεξε τὸ στάδιον ἐνδόξως, φθάσῃ καὶ εἰς τὸ τέρμα χαίρων.

— Ποτὲ δὲν ἀπέκτησες υἱόν, Καῖσαρ, εἶπεν ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς.

— Ἀλλ' εἶχα πατέρα καὶ ἀδελφοὺς, τοὺς ὁποίους ἔχασα· εἴθε τὸ τέλος των νὰ ἦτο τόσον ἔντιμον!

Τέταρτον ὥρας ἔμενεν ἔτι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ὁρισθέντος χρόνου· ὡμίλει δὲ εἰσέτι ὁ αὐτοκράτωρ, ὅτε ἡ κυματιζομένη λευκὴ σημαία κατεβιβάσθη, καὶ ἀνεπετάσθη ἀντ' αὐτῆς ἐρυθρά.

— Καῖσαρ, εἶπεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος, γνωρίζουν τὸ ἔργον των. Ἐπιθυμοῦν νὰ μᾶς βασανίσουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον, καὶ ἴσως ἐπὶ τέλους νὰ παρακινήσουν τοὺς αἰχμαλώτους εἰς τὸ νὰ δεχθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν.

— Τὸ ὁποῖον δὲν θέλει γίνει, χάριτι θείᾳ, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος. Ἀλλ' εἰδοποίησες τοὺς αἰχμαλώτους μας καὶ ἰδίως τὸν Ρεσὶδ Πασᾶν περὶ τῆς τύχης των; Ἐὰν ἔχωσι νὰ κάμωσι προετοιμασίαν τινὰ τοῖς δίδεται καιρός.

— Εἶσθε σταθερὸς εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, Μεγαλειότατε;

— Σταθερώτατος, τὸ ὡρκίσθην· καὶ θὰ εἶναι δικαία τιμωρία τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς θηριωδίας τοῦ Μωάμεθ.

— Τότε λοιπὸν, Μεγαλειότατε, δὲν εἶναι καλὸν νὰ τοὺς φέρωμεν εὐθὺς ἐδῶ εἰς τὰ τείχη; Ἠθέλαμεν δείξει τὴν στεθερότητα ἡμῶν, καὶ ἴσως ἠθέλαμεν σώσει τὴν ζωὴν τῶν αἰχμαλώτων.

— Ἂς ἔλθουν λοιπὸν εὐθὺς, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ. Καὶ ἀμέσως ἐστάλη ἀγγελιαφόρος εἰς τὴν ἀποθήκην τῆς Ἁγ. Θεοδώρας, ὅπου, ἀφοῦ ἔμειναν κενοὶ, ἦσαν φυλακισμένοι οἱ Τοῦρκοι.

— Ἐστάλη ἄνθρωπος νὰ τοὺς φέρῃ ἐδῶ! ἔλεγε τὸ πλῆθος· ὁ αὐτοκράτωρ θέλει φυλάξει τὸν λόγον του!

— Βέβαια θὰ τὸν φυλάξῃ· ἀλλὰ τὸ ἠξεύρει ὁ Μωάμεθ;

— Ναὶ, ναὶ, τὸ ἠξεύρει· ὁ Ἀκόλουθος, λέγουν, τοῦ τὸ εἶπε.

— Λοιπὸν δὲν θὰ φονεύσῃ τοὺς αἰχμαλώτους του· ἔχομεν τὸν Ῥεσὶτ πασᾶν.

— Καὶ τί τὸν μέλει; εὐθὺς χειροτονεῖ ἄλλον.

— Χαίρω λοιπὸν ὅτι θὰ ἐκδικηθῶμεν καὶ ἡμεῖς.

— Ματαία ἐκδίκησις!

— Ὄχι, ὄχι! θὰ κοποῦν διὰ μιᾶς αἱ διαπραγματεύσεις. Χρειάζεται νὰ πολεμήσωμεν.

— Μὰ τὸν Ἅγ. Γεώργιον, ναὶ, ἐλπὶς ἐπ' αὐτοὺς δὲν εἶναι.

— Ἰδὲ, ἰδέ! ἔρχονται! ἔρχονται! τοὺς φέρουν!

Οἱ Τοῦρκοι αἰχμάλωτοι ἐφέροντο τῷ ὄντι. Ἡ συνοδία ἦτο μακρὰ, διότι ἕκαστος Τοῦρκος ἐβάδιζε μεταξὺ δύω στρατιωτῶν. Τὰ πλήθη διετάσσοντο νὰ παραμερίζωσι, καὶ οὕτω μετά τινος δυσκολίας ἔμεινε θέσις κενὴ δι' αὐτοὺς, ἀντικρὺ σχεδὸν τῆς τῶν χριστιανῶν αἰχμαλώτων.

— Λυποῦμαι, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, ὅτι ἡ σκληρότης τοῦ Μωάμεθ ἐπέφερε τὸ τέλος τῆς ζωῆς σας. Ἀλλ' ὡς εἶναι βέβαιον ὅτι ἐκεῖνοι θέλουσι φονευθῇ, οὕτως εἶναι βέβαιος καὶ ὁ ἰδικός σας θάνατος. Ἐὰν ἐδυνάμην, ἤθελον σώσει καὶ σᾶς καὶ ἐκείνους· καὶ διὰ τοῦτο δίδω τὴν ἄδειαν εἰς ἕνα ἀπὸ σᾶς νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ νὰ ἀναφέρῃ ὅ,τι σᾶς εἶπα. Εἰς σὲ, νέε Τοῦρκε, χαρίζομεν τὴν ζωήν σου μὲ συμφωνίαν νὰ φέρῃς πιστῶς τὴν ἀγγελίαν ταύτην. Δέχεσαι;

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε.

— Εἰπὲ πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο· ἐὰν ὁ Μωάμεθ συγκατανεύῃ ν' ἀνταλλάξῃ τὸν Χρυσολωρᾶν, ἢ τὸν Γαβριὴλ Νοταρᾶν, ἢ τὸν ἱππότην Στέφανον τὸν ἐξ Ἀγγουλέμης μὲ τὸν Ῥεσὶδ πασᾶν δέχομαι προθύμως τὴν συμφωνίαν ταύτην.

Ὁ Τοῦρκος περιχαρὴς διότι διέφυγε τὸν ἄφευκτον θάνατον, ἐστάλη εἰς τὴν πλησιεστέραν πύλην, καὶ παρετηρεῖτο προσεκτικῶς ἐν ᾧ διέβαινε τὸ μεταξὺ τοῦ τείχους καὶ τοῦ πολιορκοῦντος στρατεύματος στενὸν διάστημα· ὁ Μωάμεθ, ἂν καὶ δὲν ἐφαίνετο, ἐνόμιζον ὅτι εὑρίσκετο εἴς τινα τῶν παρακειμένων σκηνῶν· καὶ οὕτως εἶχε· διότι παρετηρήθη ὅτι ὅτε ὁ ἀγγελιαφόρος ὡδηγήθη ἐκεῖ, τινὲς Τοῦρκοι ἐπερίμενον τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε τὸ τέλος. Ἡ ἐρυθρὰ σημαία κατεβιβάσθη, καὶ ἄλλη ἀνεπετάσθη μέλαινα. Καὶ συγχρόνως ὀκτὼ ἢ δέκα γενίτσαροι κρατοῦντες ξίφη γυμνὰ ἐπλησίασαν τοὺς αἰχμαλώτους. Ἡ ἀγωνία τοῦ ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως πλήθους ἐφαίνετο σπουδαιοτάτη· διότι δύω ἢ τρεῖς Μουφτίδες συνώδευον τοὺς γενιτσάρους, καὶ ἦτο φανερὸν ὅτι ἡ καταδίκη τῶν αἰχμαλώτων δὲν ἦτο ἀποφασισμένη, καὶ ὅτι ἠδύναντο νὰ σώσωσι τὴν ζωήν των γινόμενοι ἀρνηταὶ τῆς πίστεώς των.

Ἐλθὼν εἰς τὸ ἄκρον τῆς πρώτης γραμμῆς, ὁ Μουφτῆς ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ νέου Ῥαφαὴλ Κουκουλλάρη, καὶ γενίτσαρός τις ὄπισθεν αὐτοῦ. Ὁ Μουφτῆς ἐλάλησέ τι, καὶ ὁ Ῥαφαὴλ ἀπεκρίθη, καὶ πρὶν σχεδὸν ὁ Μωαμεθανὸς διδάσκαλος ὀπισθοδρομήσῃ, ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἕλληνος αἰχμαλώτου ἔπεσε κατὰ γῆς. Ἀνέφριξε τὸ πλῆθος τὸ βλέπον ἐκ τῶν τειχῶν· ἡ δὲ φρίκη ἐφαίνετο συντονωτέρα ὅτε εἶδον καὶ ἕτερον αἰχμάλωτον ἀπορρίψαντα τὴν αὐτὴν πρότασιν καὶ κατατομηθέντα. Ὁ τρίτος αἰχμάλωτος ἦτο ὁ ἱππότης στέφανος ἐξ Ἀγγουλέμης. Οἱ τυχόντες πλησιέστερον αὐτοῦ θεαταὶ εἶπον ὅτε ὅτι ἐγένετο πρὸς αὐτὸν ἡ πρότασις περὶ ἀρνησιθρησκείας, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν, ἐμειδίασεν, ἀλλ' οὐδὲ λέξιν ἐπρόφερεν.

— Ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ! ἔκραξεν ὁ Καρδινάλιος, ἅμα πεσούσης τῆς κεφαλῆς τοῦ ἱππότου, ἀπέθανεν ὡς μάρτυς!

— Ἀμήν! εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστών.

Οὕτως ἡ σκηνὴ τοῦ θανάτου προέβη. Ἕκαστον θῦμα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἐνέμεινε πιστὸν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, μέχρις οὗ ὁ δήμιος ἔφθασεν εἰς τὸν νέον Γαβριὴλ Νοταρᾶν· ἐφαίνετο ὅτι ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ὑποφέρει πλέον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ τινὲς τῶν θεατῶν ἤρχισαν νὰ φοβῶνται μήπως δείξῃ ἀδυναμίαν τὴν ὥραν τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις ἐγνώριζε τὸν Γαβριὴλ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, εἶπεν εἰς τὸν Λογοθέτην·

— Μίαν στιγμὴν ἀκόμη, καὶ τὰ βάσανά του τελειόνουσι. Μὴ σκεπάζῃς τοὺς ὀφθαλμούς· ἰδὲ, ὁ υἱός σου σὲ κυττάζει.

Ὁ Γαβριὴλ Νοταρᾶς εἶδε τὸν πατέρα του δι' ἐσχάτην φοράν· τὰ βλέμματά των συνηντήθησαν· μειδίαμα χάριεν ἐπλανήθη εἰς τὸ πρόσωπόν του, καὶ μετὰ μικρὸν ἐλυτρώθη διὰ παντὸς ἐκ τῶν δεινῶν τῆς πολιορκίας.

Τὸ ἔργον τοῦ θανάτου ἐξηκολούθησε, καὶ ὅλα τὰ θύματα ἐνέμειναν πιστὰ εἰς τὴν πάτριον πίστιν. Ἐπὶ τέλους οἱ γενίτσαροι ἔφθασαν εἰς τὸν Ἰσίδωρον Χαλκοκονδύλην, τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Γενναδίου, ὅστις ἦτο εἷς τῶν τελευταίων αἰχμαλώτων. Οἱ θεαταὶ παρετήρησαν μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι τὰς συντόμους ἐρωτήσεις τοῦ Μουφτῆ διεδέχθησαν ἄλλαι, ὅτι ὁ γενίτσαρος ἀπεσύρθη, καὶ ὅτι μετὰ βραχεῖαν συνδιάλεξιν ὁ νέος Ἕλλην ἀνηγέρθη καὶ μετέβη πρὸς τὰς σκηνάς.

— Ἀλλαξοπίστησεν! ἀλλαξοπίστησεν! ἐφώναξ

τὸ πλῆθος, καὶ οὔτε τοῦ αὐτοκράτορος ἡ παρουσία οὔτε ἡ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐδύναντο νὰ καταπαύσωσι τὰς φράσεις τοῦ ἐμπαιγμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς τῶν περιεστώτων. Ὁ δὲ πλησίον τοῦ ἀποστάτου αἰχμάλωτος στραφεὶς ἔπτυσε τὴν θέσιν εἰς ἣν ἐγονυπέτει ὁ Ἰσίδωρος· ἀκολούθως σταυρώσας τὰς χεῖρας ἔκλινε τὴν κεφαλὴν, καὶ καρατομηθεὶς καὶ αὐτὸς καὶ ὁ σύντροφός του, ἔκλεισαν τὸν κατάλογον τῶν θυμάτων.

— Χάριτι θεία, δὲν ἦτο Λατῖνος ὁ ἀποστάτης! ἔκραξεν ὁ Καρδινάλιος.

— Καλήτερον ἦτο νὰ μὴ ἔλεγες τὴν ὕβριν ταύτην, εἶπεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος. Ἠμποροῦσα νὰ σὲ ἀποκριθῶ . . .

— Ἡ ὕβρις δὲν χρήζει ἀπαντήσεως, ἀλλὰ σιωπῆς, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος. Ἄρχων Κουροπαλάτα, θέλεις ἐπιστατήσει εἰς τὴν καρατομίαν τῶν ταλαιπώρων τούτων αἰχμαλώτων, περιμένων μέχρις οὗ ἐπιστρέψωμεν. Ὑπάγωμεν, Ἱππότα Ἐδουάρδε, ἔχομεν ἀνάγκην τῆς παρουσίας σου εἰς τὸ Παλάτιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΚΤΟΝ.

—ooo—

Ἡ Θεοδώρα Δὲ Ῥυστὼν καὶ ἡ Εὐφρασία Χωνιάτου ἐκάθηντο εἰς τὸν μικρὸν θάλαμον, τὸν ὁποῖον ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος εἶχε μετὰ τόσης χάριτος εὐτρεπίσει, πρὸς ὑποδοχὴν τῆς νυμφίας του. Ἦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ τὴν αὐτὴν ὥραν περὶ ὧν ὡμιλήσαμεν.

— Καὶ πῶς νὰ μὴν εὐχαριστῶ τὸν Θεόν! εἶπεν ἡ Εὐφρασία, ὅτι ὁ πατήρ μου δὲν συνελήφθη, ἐν ᾧ ἐκινδύνευσε τόσον τὴν παρελθοῦσαν νύκτα! Φαντάσου ποία ἔμελλε νὰ ἦναι τώρα ἡ τύχη του!

— Μικρὸν τῷ ὄντι, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα, νὰ συλλογίζεταί τις ἐκείνην τὴν σκηνὴν, καὶ τοὺς θεατὰς αὐτῆς μὴ δυναμένους νὰ δώσωσι χεῖρα βοηθείας! Τὸν ταλαίπωρον νέον Νοταρᾶν λυποῦμαι περισσότερον ἀπὸ ὅλους. Ὁ πατήρ μου εἶχεν εἰς αὐτὸν μεγάλας ἐλπίδας. Καὶ ὅμως, τί μεγαλήτερον παρὰ τὸ ν' ἀποθάνῃ ἐνώπιον ὅλης τῆς πόλεως ὑπὲρ τῆς πίστεως;

— Τῷ ὄντι ἀπέκτησε μέγα τι διὰ τῆς καρτερίας, ἀπεκρίθη ἡ Εὐφρασία. Λοιπὸν ὁ ἄρχων Χρυσολωρᾶς εἶναι πολὺ καλήτερον σήμερον παρὰ χθὲς τὸ βράδυ.

— Καθὼς θὰ ἰδῇς, φιλτάτη, ἅμα ὡς ὁ Θεόφραστος τὸν ἀφήσῃ· ὁ κίνδυνος ἐπέρασε, καὶ ἡ ἀνάρρωσις, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰατροῦ, δὲν θὰ ἦναι μακρά. Ἡ παρουσία σου, προσέθεσε μειδιῶσα, θὰ εἶναι ἡ καλητέρα του θεραπεία.

— Ὁ πατήρ μου θὰ τὸν ἰδῇ εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, ἐὰν εὕρῃ καιρὸν, καὶ ἤθελε μάλιστα ἔλθει τώρα μαζῆ μου, ἐὰν δὲν ἐπροσκαλεῖτο εἰς τὸ Παλάτιον.

Ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ ὁ Θεόφραστος εἰσελθὼν εἶπεν·

— Καλὴ ἡμέρα σας, ὡραῖαι δέσποιναι! ἀλλὰ πρέπει νὰ ἦναι πάντοτε ὡραῖα ὅπου καὶ ἂν εἶσθε.

— Καὶ πῶς εὑρίσκεις τὸν Ἐμμανουὴλ; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα.

— Καλήτερα, καλήτερα. Τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὴν δέσποιναν Εὐφρασίαν ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν ἴδῃ ὁπόταν ἐπιθυμῇ. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν συνέφερεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ ἡ Εὐφρασία τὴν ὥραν ἐκείνην, ἐστάθη καὶ εἶπεν· — Ἀκούσετε τὰ θλιβερὰ νέα; δυστυχεῖς ἄνθρωποι! δυστυχεῖς ἄνθρωποι! Ἐσκόπευα νὰ παρευρεθῶ καὶ ἐγὼ, ἀλλὰ κατὰ κακήν μου τύχην ἔχω τρυφερὰν καρδίαν. Καὶ ποῦ εἶναι ὁ Ἀκόλουθος;

— Δὲν τὸν εἶδα ἀφ' ὅτου ἐξῆλθε πολλὰ πρωΐ· ἦτον καταστενοχωρημένος διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς παρελθούσης νυκτὸς, εἶπεν ἡ Θεοδώρα.

— Ἂς τὸ εἴπωμεν μεταξύ μας· ἡ ὑπόθεσις αὕτη πολὺ καλήτερα ἐνηργήθη ἢ ἐσχεδιάσθη. Ὁ αὐτοκράτωρ οὕτως ἠθέλησεν. Αὐτοκράτορες καὶ ἰατροὶ, ὡς γνωρίζετε, εἶναι ἄνθρωποι ἀπόλυτοι. Ὁ Θεὸς νὰ βοηθῇ τὸν κόσμον! Τώρα, ἐνθυμοῦμαι· εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἢ περίπου εἰς τὸ τέλος τοῦ περασμένου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν βλάπτει, νομίζω ὅτι ἦτον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ἂς ἦναι, κάπου ἐκεῖ πλησίον, ὁ αὐτοκράτωρ ἔστειλε νὰ μὲ προσκαλέσουν . . . Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάττῃ! τί τρέχει; τί σημαίνει αὐτὸς ὁ θόρυβος;

— Μουγκρίζουν καὶ συρίζουν, εἶπεν ἡ Θεοδώρα. Μαρία! Μαρία! Καὶ ἡ ὑπηρέτις ἥτις ἦτο εἰς παρακείμενον δωμάτιον εἰσῆλθε. Μαρία! εἰπὲ εἰς τὸν Κύριλλον ἢ τὸν Θεοδόσιον, νὰ ὑπάγουν νὰ μάθουν τὴν αἰτίαν τῆς ταραχῆς· γίνεται δυνατωτέρα.

— Ἴσως, εἶπεν ὁ Θεόφραστος, πομπεύουν τὸν Καρδινάλιον. Τὸν εἶδα πρὸ ὀλίγου πηγαίνοντα κατὰ τὰ τείχη.

— Πρὸ ὀλίγου, ὁ Θεὸς νὰ μὴν τὸ δώσῃ! ἔκραξεν ἡ Θεοδώρα.

— Ὁ Θεὸς, ἐὰν εὐχαριστῆται, ἠμπορεῖ νὰ τὸ δώσῃ, εἶπεν ὁ ἰατρός· ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγον μὲ μέλει διὰ τοῦτο. Δὲν ἔχω μεγάλην ἰδέαν δι' αὐτὸν τὸν Ἰσίδωρον, καθὼς δὲν ἔχω οὔτε δι' ἐκεῖνον τὸν Βενετὸν Δόκτορα, τὸν Γαλεάνην, τὸν ὁποῖον τὸν ἀνύψωσαν μέχρις οὐρανοῦ. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν εἰς τὸ Παταύϊον, καὶ εἰς μίαν πόλιν ὀνομαζομένην Ὀξωνίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν ἢ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, δὲν ἠξεύρω ποῦ εἶναι. Σᾶς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, ὅτι εἶναι ὁ ἐλεεινότερος ἀγύρτης τῆς θείας ἐπιστήμης μας, καὶ τὸ ἀμαθέστερον ζῶον τὸ ὁποῖον ἔλαβέ ποτε τὸ ὄνομα ἰατροῦ. Ἄ! τώρα, θὰ μάθωμεν τί τρέχει;

— Λοιπὸν, Μαρία, τί ἔμαθες; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα.

— Ἔμαθα ὅτι ὁ νέος Ἰσίδωρος Χαλκοκονδύλης ἔγεινεν ἀρνησίθρησκος, καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι Λατῖνοι καὶ Χριστιανοὶ ἔμειναν σταθεροὶ, ἀπεκρίθη πνευστιῶσα ἡ Μαρία.

— Ἀπέθαναν λοιπόν;

— Ὅλοι· ὁ Ἰσίδωρος ἦτον ἀπὸ τοὺς τελευταίους.

Καὶ τώρα θανατώνουν τοὺς τούρκους αἰχμαλώτους ὅσον ταχύτερα ἠμποροῦν.

— Ὑποθέτω ὅτι εἶναι σκληρὰ ἀνάγκη, εἶπεν ἡ Θεοδώρα. Πήγαινε, Μαρία.

— Πολὺ καλὰ, κυρία μου, ἀλλὰ τί λυπηρὸν πρᾶγμα ὅτι ὁ μόνος ἀρνησίθρησκος εἶναι Ἕλλην, εἶπεν ἡ Μαρία.

Ἐν τούτοις, ὁ Θεόφραστος ἐχρονοτρίβει, ὁμιλῶν περὶ πραγμάτων τετριμμένων καὶ περὶ σκανδαλωδῶν ἀνεκδότων τῆς ἡμέρας. Ἀκούσατε τὴν ὁμιλίαν εἰς ἣν ἐπιδίδονται σήμερον οἱ χυδαιότεροι τῶν ἡμετέρων, καὶ θέλετε ἐννοήσει ὁποία ἦτο τότε ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπὶ τέλους ἐνθυμήθη εὐτυχῶς, ὅτι ἐχρεώστει νὰ ἐπισκεφθῇ ἀσθενῆ τινα κατοικοῦντα μακρὰν κατὰ τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας, καὶ ἑπομένως ἀνεχώρησε.

— Μ' ἐφαίνετο, ὅτι δὲν ἤθελεν ἀναχωρήσει ποτὲ, ἀγαπητή μου Εὐφρασία. Μαρία! στεῖλε ἐπάνω εἰς τοῦ ἄρχοντος Χρυσολωρᾶ νὰ ἐρωτήσουν, ἐὰν ἦναι ἕτοιμος νὰ μᾶς δεχθῇ.

Μετ' οὐ πολὺ ἦλθεν ἀπάντησις καταφατική, καὶ ἡ Θεοδώρα, ἐναγκαλισθεῖσα τὴν φίλην της, ὡδήγησεν αὐτὴν πρὸς τὰ ἄνω διὰ τῆς μαρμαρίνης ἀναβάθρας.

— Δὲν πρέπει νὰ τρέμῃς τόσον, ἀγαπητή μου Εὐφρασία, ἢ ἄλλως δὲν θέλω σὲ ἀφήσει νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ἀσθενοῦς. Θὰ τὸν ταράξῃς ἐὰν σὲ ἴδῃ τόσον ταραγμένην.

— Στάσου μίαν στιγμὴν, Θεοδώρα, καὶ θὰ ἡσυχάσω. — Τώρα ἂς ἐμβῶμεν. Εἶναι πολὺ μεταβεβλημένος;

— Εἶναι ὀλίγον πλέον ἰσχνὸς καὶ ὠχρός. Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐκτύπησε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, ὅπου ὁ Χρυσολωρᾶς ἔκειτο, καὶ εὐθὺς ἠνοίχθη ἀπὸ τὸν νωθρὸν Τρύφωνα.

Ὁ Ἐμμανουὴλ ἦτον εἰς τὴν κλίνην του, εἰ καὶ ἀνελάμβανε ταχέως. Ἀνασηκωθεὶς δὲ ἐστράφη πρὸς τὴν θύραν.

— Καλὴ ἡμέρα, ἄρχων Χρυσολωρᾶ, εἶπεν ἡ Θεοδώρα περιχαρής. Σ' ἔφερα ξένον ὅστις ἤθελε λειποθυμήσει ἐὰν σ' ἔβλεπε προτήτερα. Τρύφων, πήγαινε παρακαλῶ εἰς τοῦ κυρίου σου νὰ ἴδῃς ἐὰν τὰ ἰατρικὰ εἶναι ἕτοιμα.

— Ὁ κύριός μου δὲν μὲ ἀνέφερε τίποτε περὶ ἰατρικῶν, ἀπεκρίθη ὁ Τρύφων. Ὁ ἄρχων Χρυσολωρᾶς ἐξακολουθεῖ τὴν ἰδίαν δίαιταν, δηλαδή . . .

— Ἐγὼ ἐννοῶ ἐκεῖνα, εἶπεν ἡ Θεοδώρα, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθῃς ἐὰν ἦναι ἕτοιμα. Καὶ οὕτως ὁ Τρύφων κατεδικάσθη εἰς μακρυνὸν καὶ, καθὼς ὑπώπτευσεν, εἰς ἀνωφελῆ περίπατον.

Ἐν τούτοις, ἡ Εὐφρασία ἔδωκε τὴν χεῖρά της εἰς τὸν Ἐμμανουὴλ, ὅστις τὴν κατεφίλησε. Τί δὲ κατὰ πρῶτον εἶπον οἱ δύω ἐρασταὶ, οὔτε ἡ Θεοδώρα τὸ ἤκουσεν, οὔτε ἡμεῖς ἐξετάζομεν. Ἡ Θεοδώρα προέβη εἰς τὸ παράθυρον τοῦ θαλάμου τὸ πρὸς τὴν ἄκραν αὐτοῦ, ὅπου ἀνέπνεε τὴν θερμὴν πνοὴν ἡμέρας Μαΐου, καὶ αὐτοῦ ἐστάθη βεβυθισμένη εἰς σκέψεις καὶ θεωροῦσα τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ Κερατίου κόλπου.

— Ἐὰν ἔχῃ οὕτως, εἶπεν ἡ Εὐφρασία ὡς ἀπαρτινομένη εἰς λόγον τινὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ, εἶναι πολὺ σκληρὸν χρέος. Ἀλλὰ δὲν εἶναι χρέος· ἐγὼ δὲν τολμῶ νὰ ὁμιλήσω περὶ ἐμαυτῆς, διότι πιθανὸν νὰ μὲ παρασύρουν οἱ πόθοι μου, καὶ διότι δὲν γνωρίζω πόσον μακρὰν ἐκτείνονται οἱ νόμοι τῆς τιμῆς. Ἀλλ' ὁ πατήρ μου φρονεῖ, ὅτι δὲν ἔχεις χρέος νὰ ἐπιστρέψῃς· τῆς αὐτῆς ἰδέας εἶναι καὶ ὁ Φραντζῆς, καὶ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος συμφωνεῖ μὲ αὐτούς.

— Ἐρώτησε τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον τί ἤθελε κάμει ἀντ' ἐμοῦ.

— Θὰ τὸν ἐρωτήσω, ἐὰν ὑπόσχεσαι νὰ δεχθῇς τὴν γνώμην του, εἶπεν ἡ Εὐφρασία.

Ὁ Χρυσολωρᾶς ἐκίνησε τὴν κεφαλήν· ἡ δὲ Εὐφρασία ἐξηκολούθησεν.—Ἓν πρᾶγμα σὲ παρακαλῶ πολύ. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάξῃ ἀπὸ τὸ νὰ σ' ἐμποδίσω ποτὲ νὰ πράξῃς ὅ,τι στοχάζεσαι ὀρθόν. Ἀλλὰ μὴν πλανᾶσαι ἀπὸ φαντασιώδη τιμὴν, μὴ ἔχουσαν βάσιν. Ὁ δυσκολώτερος δρόμος δὲν εἶναι πάντοτε ὁ εὐθὺς, Ἐμμανουὴλ.

— Ὄχι πάντοτε, ἀλλὰ γενικῶς, ἀγαπητὴ Εὐφρασία.

— Ὁ πατήρ μου λέγει, ὅτι τοιαύτη βάρβαρος παράβασις τῶν νόμων τῶν ἐθνῶν, ὡς εἶναι ἡ τελευταία πρᾶξις τοῦ Μωάμεθ, παραλύει πᾶσαν ἐγγύησιν. Καὶ ποῖος μᾶς βεβαιόνει ὅτι δὲν θέλει φερθῇ πρὸς σὲ καθὼς ἐφέρθη καὶ πρὸς τοὺς δυστυχεῖς αἰχμαλώτους σήμερον; Καὶ πῶς ἠμπορεῖς νὰ συγχωρηθῇς διὰ τὸ ἔγκλημα τῆς αὐτοκτονίας; Ἐνθυμοῦ ὅτι χρεωστεῖς πολὺ εἰς τοὺς φίλους σου, καὶ κάτι τί εἰς ἐμέ· μὴ λησμονῇς τοῦτο τὸ χρέος, ὅταν σκέπτεσαι δι' ἐκεῖνο.

— Δὲν τὸ λησμονῶ, ἀγαπητή μου. Ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ συμφωνῇ μὲ τὴν γνώμην τοῦ πατρός σου, τοῦ Φραντζῆ, καὶ, καθὼς λέγεις, τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου, καὶ φρονῇ ὅτι ὀφείλω νὰ μὴν ἐπιστρέψω, δὲν θέλω ἐπιστρέψει. Σ' εὐχαριστεῖ τοῦτο, φιλτάτη μου;

— Μάλιστα. Ἔχω νὰ σὲ εἴπω καὶ τι ἄλλο· καὶ νεύσασα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν Χρυσολωρᾶν ἐψιθύρισεν· Ἐὰν ὑπάγῃς, ὃ μὴ γένοιτο, ὑπάγεις εἰς ἄφευκτον κίνδυνον. Ὁ ἴδιος κίνδυνος ἐπαπειλεῖ κ' ἐμέ. Ὁ πατήρ μου θὰ σ' ἐκφράσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ ἐγὼ χαίρω ὅτι δύναμαι νὰ σὲ δώσω δεῖγμα τῆς ἀγάπης μου, τὸ ὁποῖον εἰς κάθε ἄλλην περίστασιν ἤθελε μὲ κάμει νὰ ἐρυθριάσω, ἀλλ' ὄχι τώρα, Ἐμμανουὴλ! Δὲν θ' ἀναχωρήσῃς πρὶν μὲ ὀνομάσῃς σύζυγόν σου . . .

Ἀλλὰ καί τοι βεβαιώσασα ὅτι δὲν θὰ ἠρυθρία, ὅμως βαθὺ ἐρύθημα ἀνέβη εἰς τὰς παρειάς της.

— Εὐφρασία, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ, ἐπρότεινες ὅ,τι δὲν ἐτόλμων νὰ ζητήσω. Θὰ εἰποῦν ὅτι ἀπὸ φιλαυτίαν δὲν ἀπομακρύνω τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν μὲ προσφέρεις. Δὲν τὸ ἐλπίζω ὅμως. Περισσότερον ἀφ' ὅ,τι σὲ ἠγάπησα προτήτερα, νὰ σὲ ἀγαπήσω τώρα εἶναι ἀδύνατον . . . Ἀλλὰ, τί εἶναι . . — Ἡ θύρα ἐκρούσθη, ἠνοίχθη, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ εἰσῆλθε.

— Τί καλὴν συντροφίαν ἔχεις, Χρυσολωρᾶ! λοιπὸν πρέπει ν' ἀποσυρθῶ.

— Διόλου, Μεγαλειότατε· ἡ Γαληνότης σου θὰ μὲ κάμῃ τὴν τιμὴν νὰ μείνῃ.

— Καὶ ἐγὼ τὸ αὐτὸ φρονῶ, Μεγαλειότατε, εἶπεν ἡ Εὐφρασία τολμηρῶς· διότι ἔχω νὰ προτείνω ἐρώτησιν, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἄλλος δύναται ν' ἀποκριθῇ πλὴν τῆς Μεγαλειότητός σου.

— Ἐρώτησε, ἐρώτησε, θὰ προσπαθήσω ν' ἀποκριθῶ καλῶς.

— Μεγαλειότατε, ἐπέμεινα πολὺ παρακινοῦσα τὸν κύριον Χρυσολωρᾶν νὰ μὴν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Μωάμεθ· ἀλλὰ καὶ ὅλοι τὸν λέγουν, ὅτι μετὰ τὴν τελευταίαν πρᾶξιν τοῦ σουλτάνου, ἡ τιμή του δὲν ἀπαιτεῖ πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ. Συγκατένευσε λοιπὸν ν' ἀναφέρῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Μεγαλειότητά σου καὶ νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὴν ἀπόφασίν σου.

— Νομίζω, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, ὅτι τὴν φορὰν ταύτην, χαριεστάτη δέσποινα, θὰ δυνηθῶ νὰ σταθμίσω τὴν ὑπόθεσιν ἐπιτυχέστερον σοῦ· διότι μεταχειρίζομαι ἐλευθέρως λόγον τινά, τὸν ὁποῖον ν' ἀποκρούσῃς δὲν δύνασαι. Ἄρχων Χρυσολωρᾶ, θέλεις, εἰς τὸν λόγον τῆς τιμῆς σου, θεωρεῖ σεαυτὸν αἰχμάλωτον μέχρις οὗ δώσωμεν νεωτέρας διαταγάς. Καὶ ἐὰν δὲν μὲ δώσῃς τὸν λόγον τῆς συγκαταθέσεώς σου, ὅταν θὰ δυνηθῇς νὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τοῦτον τὸν θάλαμον, θὰ διατάξωμεν νὰ σὲ συλλάβωσι. Σ' εὐχαρίστησα, κυρία;

— Εἶμαι καθυποχρεωμένη εἰς τὴν Μεγαλειότητά σου, ἀπεκρίθη ἡ Εὐφρασία.

— Τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν θὰ ἔχῃ καὶ ὁ σύζυγός μου, εἶμαι βεβαία, εἶπε καὶ ἡ Θεοδώρα, διότι εἶναι πολὺ στενοχωρημένος διὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἄρχοντος Χρυσολωρᾶ.

— Ὑποτάσσομαι προθύμως εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Μεγαλειότητός σου, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν διατάττεις τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἐπιδοκιμάζῃς.

— Λοιπόν, δὲν χρεωστῶ νὰ σταθῶ ἐδῶ περισσότερον, διότι ὁ καιρὸς εἶναι πολύτιμος. Χαίρετε, ὡραῖαι δέσποιναι! εἴθε νὰ ἴδωμεν εὐτυχεστέραν ἐποχήν. Εὔχομαι καὶ εἰς σέ, φίλτατε, ταχεῖαν ἀνάρρωσιν! Εἶπε καὶ ἐξῆλθεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

—ooo—

Ἦτο νὺξ τῆς 27 Μαΐου, Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ βαθυτάτη ἡσυχία κατεῖχε τὴν πόλιν καὶ τὸ στρατόπεδον· ἡ σελήνη δὲν εἶχεν ἀνατείλει, ὁ οὐρανὸς ἦτο βαθέως σκοτεινὸς ἀλλ' οἱ ἀστέρες ἔλαμπον ἀγλαοί. Ἡ Ἀφροδίτη ἔδυε, καὶ ὁ Ἄρης ἐρυθρὸς καὶ πυρώδης ἔφθανεν εἰς τὸ ζενίθ· οἱ ἀστερισμοὶ ἐφαίνοντο πλέοντες εἰς τὰς ἀπείρους ἐκτάσεις. Ὁ Ὠρίων ἔλαμπεν ὥσπερ γίγας χρυσῆν περιβεβλημένος πανοπλίαν· ἡ Κασσιόπεια διέχεε τὸ ἴδιον αὐτῆς γλυκὺ φῶς, καὶ αἱ Πλειάδες τὴν θολερὰν αὐτῶν λάμψιν. Κατὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ ἀστρολόγου τοῦ σουλτάνου, οἱ ἀστέρες ἐν ταῖς τροχιαῖς αὐτῶν ἐμάχοντο κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ ἀστρολόγος ἐκάθητο ἔμπροσθεν τῆς σουλτανικῆς σκηνῆς, μηδενὸς τολμοῦντος νὰ διαταράξῃ τὰς παρατηρήσεις του, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ παριστάμενου μετ' εὐλαβείας καὶ περιμένοντος τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑπολογισμῶν του. Ἐνίοτε ὁ γέρων προσέθετε νέαν γραμμὴν εἰς τὸν πρὸ αὐτοῦ πίνακα, ἄλλοτε ἔγραφεν ἀριθμοὺς καὶ συνεδύαζε καὶ διήρει αὐτούς, καὶ ἐνίοτε ἠτένιζε τὸν οὐρανόν, ὡσανεὶ ἐθαύμαζε τὴν ὡραιότητα καὶ ἐσέβετο τὴν σοφίαν τῶν τροχιῶν εἰς ἃς κατέτριψε τὴν ζωήν του.

Ἐπὶ τέλους ἔπαυσε τὰς παρατηρήσεις καὶ ἐκάθησε συλλογιζόμενος. — Λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ σουλτάνος, καταβληθεὶς ὑπὸ ἀνυπομονησίας.

— Ὑπομονή, κραταιὲ σουλτάνε, ἀπεκρίθη ὁ ἀστρολόγος. Οἱ ὑπολογισμοί μου δὲν ἐπισπεύδονται, οὔτε πρέπει νὰ τοὺς βιάζῃς· τοῦτο μόνον σὲ λέγω, τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλοτε ἐπανέλαβα, ὅτι ἡ πόλις θέλει πέσει ἀναμφιβόλως. — Καὶ κύψας ἐκ νέου εἰς τοὺς πίνακας ἐπανέλαβε τοὺς λογαριασμούς του.

Καὶ ὅμως ὁ σουλτάνος περιέμενεν ἀνυπομόνως. Ἡ πρὸς τὸν Βαλταζὰρ πίστις του ὑπῆρξεν ἀείποτε μεγίστη, ἡ δὲ ἀξιοπαρατήρητος συγκυρία τῆς προφητείας τοῦ ἀστρολόγου περὶ τοῦ κινδύνου τοῦ Λεοντίου, ἣν ἐπεκύρωσε τὸ συμβάν, ἐπηύξησε τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην. Ἀλλὰ τὸ πολεμικὸν συμβούλιον τὸ συγκροτηθὲν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ, καί τοι ἐσέβετο τὰς προρρήσεις τοῦ ἀστρολόγου, δὲν ἐφαίνετο ὅμως πολλὰ πρόθυμον καὶ νὰ ὁδηγηθῇ ὑπ' αὐτῶν· ἐξ ἐναντίας ἐφρόνουν ὅτι αἱ περιπέτειαι τοῦ πολέμου καὶ ἡ τέχνη τῶν ἐμπείρων στρατηγῶν, ἔπρεπε νὰ ἔχωσι τοὐλάχιστον τὴν αὐτὴν βαρύτητα τῶν ὑπολογισμῶν τοῦ ἀστρολόγου ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς κρισίμου ὥρας διὰ τὴν τελευταίαν ἔφοδον.

— Ἐπιθυμῶ νὰ συγχωρήσῃ ὁ σουλτάνος εἰς τὸν Βαλταζὰρ νὰ τελειώσῃ τοὺς λογαριασμούς του εἰς ἄλλην ὥραν πρὶν μᾶς συγκαλέσῃ, εἶπεν ὁ Ἀχμὲτ πασᾶς.

— Θὰ ἔχουν τινὰ ἀξίαν ὅταν τελειώσουν· διότι, μὰ τὸν Προφήτην, χρειάζεται πολὺς καιρὸς ἕως νὰ καταστρωθῶσιν, εἶπεν ὁ Βαλτᾶ Ὀγλοῦς.

— Ποτὲ ἄλλοτε καλήτερα παρὰ αὔριον, κατὰ τὴν ἰδέαν μου, εἶπεν ὁ πασᾶς τῆς Ἀνατολῆς.

— Διὰ τὸν ἁπλοῦν βέβαια λόγον, διότι αὔριον δὲν θὰ ἦναι πλέον καιρός. Αὐτοὶ οἱ ἀστρολόγοι δὲν κάμνουν τίποτε καθὼς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἐπρόσθεσεν ὁ Μπαλτᾶ Ὀγλοῦς.

— Φαίνεται ὅτι δὲν τοὺς πολυπιστεύεις, ἀπήντησεν ὁ Ἀχμέτ.

— Οὔτ' ἐγώ, εἶπεν ὁ Λεόντιος.

— Καὶ ὅμως ὁ καιρὸς δὲν εἶναι πολὺ μακράν. Ὁ σουλτάνος θὰ κάμῃ νὰ φανοῦν τὰ κατάλληλα ἄστρα ὅταν ἔλθῃ ὁ κατάλληλος καιρός, εἶπέ τις τῶν ἀξιωματικῶν.

— Δὲν ἠξεύρω τί νὰ εἴπω καὶ ἐγώ, εἶπε γηραιός

τις σατράτης. Πολλάκις ὁ σουλτάνος ἠκολούθησε μᾶλλον τὴν γνώμην τοῦ ἀστρολόγου παρὰ τὴν ἐδικήν του, καὶ ἀπέτυχε.

Καὶ ταῦτα λέγοντος εἰσῆλθεν ὁ Μωάμεθ, καὶ εἶπεν· — Ἔρχομαι νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ὅτι ἡ ἀλάνθαστος ἀστρολογικὴ τέχνη προμαντεύει εὐτυχῆ ἡμέραν διὰ τὴν ἔφοδον. Μεθαύριον περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου θὰ προσβάλωμεν τὴν πόλιν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης.

— Ζήτω ὁ ἀρχηγὸς τῶν πιστῶν χίλια ἔτη! ἀνεφώνησεν ὁ Χαλὶλ πασᾶς.

— Οἱ δοῦλοί σου θὰ ὑπακούσουν, καὶ μὴν ἀμειβάλλῃς ὅτι καθὼς ὁ Ἀλλὰχ ἐφανέρωσε τὸν καιρόν, θὰ χορηγήσῃ καὶ τὰ μέσα.

— Περὶ αὐτῶν σᾶς ἐπροσκάλεσα νὰ σκεφθῶμεν. Εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ δεχθῶμεν κάθε γνώμην τείνουσαν εἰς τὸν σκοπόν μας, εἶπεν ὁ σουλτάνος.

— Δὲν εἶναι καλόν, ἠρώτησεν ὁ Μπαλτᾶ Ὀγλοῦς, νὰ ὑπάγουν οἱ Δερβίσαι εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ νὰ κηρύξουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου καὶ τὴν βεβαιότητα τῆς ἀμοιβῆς;

— Καλὴ ἰδέα, καὶ βάλετέ την εἰς πρᾶξιν. Καὶ ἡμεῖς θὰ ὁμιλήσωμεν τοὺς γενιτσάρους καὶ θὰ τοὺς ὑποσχεθῶμεν πλουσιωτάτην ἀνταμοιβήν, εἶπεν ὁ σουλτάνος. Πρὸς τούτοις προτείνω ν' ἀρχίσῃ ἡ ἔφοδος εἰς τρεῖς ἰδίως θέσεις, εἰς τὸν πύργον τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ, ἀπὸ τὸν Κεράτιον κόλπον, καὶ ἀπὸ τὸν κρημνισμένον προμαχῶνα πλησίον τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας.

— Ὀρθὴ ἰδέα, εἶπον πολλαὶ φωναί. Ὁ δὲ σουλτάνος ἐξηκολούθησεν·

— Ὁ Ἀχμὲτ πασᾶς καὶ ὁ Λεόντιος θὰ κτυπήσουν τὰ τείχη ἀπὸ τὸν Κεράτιον κόλπον. Τὰ πλοῖα πρέπει νὰ ἔλθουν ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερον εἰς τὸ τεῖχος, καὶ νὰ ἐφαρμόσουν τὰς κλίμακας. Μπαλτᾶ Ὀγλοῦ, εἰς σὲ ἀναθέτω τὴν ἔφοδον τῆς Σηλυβριανῆς πύλης. Ὁ πασᾶς τῆς Ἀνατολῆς θὰ διευθύνῃ τὴν ἔφοδον κατὰ τοῦ πύργου τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ, ἡ ὁποία θὰ ἦναι καὶ ἡ σημαντικωτέρα· τοὺς δὲ γενιτσάρους τοὺς ὁποίους σκοπεύωμεν νὰ ἔχωμεν ὡς ἐπικουρίαν θὰ διοικῶμεν ἡμεῖς.

— Τούτου δοθέντος εἶπεν ὁ πασᾶς τῆς Ἀνατολῆς, θὰ ζητήσω τὴν ἄδειαν τῆς Ὑψηλότητός σου, ὅπως τὸ πυροβολικὸν ἀρχίσῃ νὰ κτυπᾷ τὸν πύργον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ ἀπόψε καὶ αὔριον· ναὶ μὲν διεῤῥάγη, ἀλλὰ τὸ ῥῆγμα εἶναι μικρόν, καὶ ἡ τάφρος τρομερα.

— Χίλιοι ἡμίονοι, ἀπεκρίθη ὁ σουλτάνος, ἔρχονται τώρα ἀπὸ τὸν Αἶμον φορτωμένοι μὲ δεμάτια κλάδων. Πρὸ ὀλίγου ἦλθεν ἀγγελιαφόρος, καὶ ἔμαθα ὅτι θὰ ἦναι ἐδῶ εἰς τὰς δύο ὥρας μετὰ τὰ μεσάνυκτα, ἢ τὸ πολὺ εἰς τὰ ἐξημερώματα. Τακτοποίησε τὸ πυροβολικόν· αὔριον τὸ πρωὶ θὰ ἔλθωμεν νὰ τὸ ἐπιθεωρήσωμεν.

Ἡ εἴδησις τῆς ἐφόδου διεδόθη εὐθὺς ὡς φλὸξ εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Καίτοι δὲ οὔσης νυκτὸς, ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ τοὺς γενιτσάρους συναθροιζομένους τῇδε κακεῖσε καὶ συζητοῦντας τὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐφόδου, τὴν ἐνδεχομένην ἀντίστασιν, τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὴν ἐνέργειαν των κατὰ τὴν ἔφοδον τῆς Τρίτης. Τὰ θηριώδη στίφη τῆς Βουλγαρίας καὶ Κροατίας μὲ τὰς μακρὰς κόμας, τὴν ἀγρίαν φυσιογνωμίαν καὶ τὴν τραχεῖαν φωνὴν των συνεζήτουν περὶ λαφυραγωγίας καὶ ἀσελγείας. Ἀλλαχοῦ ἔβλεπες σωροὺς δερβισῶν λεγόντων ὅτι ἐξάπαντος πρέπει νὰ ὑπερισχύσῃ ὁ ἰσλαμισμὸς, καὶ προσευχομένους μετὰ συστροφῶν καὶ μανιακῶν κινήσεων. Ἀγγελιαφόροι ἐστέλλοντο μεταξὺ τῶν πρέσβεων τοῦ Οὐνιάδου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, οἵτινες, πρὸς αἶσχος αὐτῶν, εὑρισκοντο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ σουλτάνου. Βαθμηδὸν δὲ πολυάριθμα σώματα ἀνδρῶν ἐκινοῦντο, νέαι θέσεις ἐξελέγοντο· ὁ πασᾶς τῆς Ἀνατολῆς ὕψωσε τὴν σημαίαν του τέταρτόν που μιλίου ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, καὶ, προϊούσης τῆς νυκτὸς, οἱ κεραυνοὶ τοῦ πυροβολικοῦ ἠκούοντο πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δὲ Ῥυστὼν ἐκάθητο ἀργὰ τὴν νύκτα ἐκείνην μετὰ τῆς Θεοδώρας. Ὀλίγη ἐργασία ἐγένετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην· οἱ Τοῦρκοι συνείθιζον νὰ ἐκλέγωσιν ἑορτασίμους ἡμέρας ὡς ἐποχὴν τῶν ἐφόδων· ἀλλ' ἐπὶ τῆς παρούσης Πεντηκοστῆς, πλὴν μικροῦ τινος κινήματος ἐντὸς τοῦ κόλπου, τὰ πάντα ἦσαν ἥσυχα. Ἡ λειτουργία ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐτελέσθη μετὰ μεγίστης λαμπρότητος· οἱ εὐγενεῖς καὶ αἱ ὡραῖαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως δέσποιναι συνεσωρεύθησαν ὡς ἐπὶ τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν τῆς πόλεως. Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς ἦτο παρὼν καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος ἐλειτούργησεν. Ἡ ἡμέρα ἦτο λαμπρὰ, ὁ οὐρανὸς ἐμειδία, ἡ γῆ ἦτο δροσερὰ, ἡ ἀμφιλύκη κατέβαινεν εἰς σκηνὴν εἰρήνης καὶ ἐβαπτίζετο εἰς νύκτα σκοτεινήν. Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἐκάθητο, ὡς προείρηται, παρὰ τὴν σύζυγόν του καὶ γλυκυτάτη ἦτο ἡ συνομιλία των. Ἀνεπόλουν δὲ τὰς ἀρχαίας ἡμέρας, πρὶν ἔτι ὁ Φραντζῆς προευθῇ εἰς τὴν ἄκαρπον αὐτοῦ ἀποστολὴν, πῶς κατὰ πρῶτον ἐγνωρίσθησαν ὅτε ὁ Ἐδουάρδος ἔλαβεν ὑπηρεσίαν παρὰ τῇ βυζαντινῇ αὐλῇ, πῶς ἡ Θεοδώρα κύζανεν ὑπ' ὄψιν του, καὶ πῶς ὑπωπτεύθη πρὸ πολλοῦ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά του· ἐννοεῖται δὲ πόσαι γλυκεῖαι ἐρωτήσεις καὶ γλυκύτεραι ἀπαντήσεις ἐγένοντο κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν ταύτην. Ἐνῷ δὲ ἐπροχώρει ἡ νὺξ ὁ Φραντζῆς εἰσῆλθε, προσαγορευθεὶς ὑπό τε τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ γαμβροῦ. — Τί νέα; ἠρώτησεν ὁ Δὲ Ῥυστών.

— Τίποτε, ἐκτὸς ὅτι ὁ Γεννάδιος γίνεται ἔτι μᾶλλον ταραχώδης. Ἤκουσα ὅτι ἀπόψε ἐδημηγόρει πρὸ τοῦ Στουδίου. Ἡ ἐλευθερία αὕτη δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀχαλίνωτος. Δὲν ἔχω μεγάλην φιλίαν μετὰ τοῦ Καρδιναλίου Ἰσιδώρου, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀκούῃ τις ὀνομαζόμενον σκύλον, ὑποκριτὴν, Ἀχιτόφελ, διάβολον, Ἰούδαν Ἰσκαριώτην καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀνυπόφορον.

— Καὶ τὸ χείριστον πάντων εἰς ἑορτὴν, ἥτις πρέπει νὰ ἦναι ἑορτὴ ἀγάπης, εἶπεν ἡ Θεοδώρα.

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Φραντζῆς· ἀλλὰ τὸ ἰσχυρόν του ἐπιχείρημα εἶναι ἡ παλαιὰ διπλῆ ἐκπόρευσις.

— Θὰ ζητήσω τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἄδειαν, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος, ὥστε νὰ περιορισθῇ ὁ ταραξίας εἰς τὸ μοναστήριόν του· ἐκεῖ τοὐλάχιστον θὰ ταράττῃ ὀλιγώτερον. Ἐὰν ἠκουόμην, ἦτο καλλίτερα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν φυλακήν.

— Δὲν ἠξεύρω κατὰ πόσον τοῦτο θὰ ἦτο φρόνιμον, ἀπεκρίθη ὁ Μέγας Πρωτοβεστιάριος. Θὰ εἰπῶ νὰ τὸν στείλουν εἰς τὸ μοναστήριόν του, καὶ σὺ ὑποστήριξέ με.

— Δὲν σὲ φαίνεται παράξενον ὅτι ὁ Μωάμεθ, παρὰ τὴν συνήθειάν του, ἀφῆκε νὰ περάσῃ ἡ ἑορτὴ ἥσυχος; ἔχει ἀρκετοὺς ἀρνησιθρήσκους εἰς τὸ στρατόπεδόν του, καὶ μάλιστα τὸν Λεόντιον, διὰ νὰ τὸν εἰποῦν τί ἡμέρα εἶναι.

— Εἶναι μᾶλλον παράξενον παρὰ εὐχάριστον· τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ πρὶν μετακομίσῃ τὰ πλοῖά του. Πιθανὸν νὰ ἔχῃ νέον τι σχέδιον εἰς τὴν κεφαλήν του. Ἀλλὰ, ἀρχίζω τώρα, Δὲ Ῥυστὼν, νὰ ἔχω καλητέρας ἐλπίδας παρὰ πρότερον. Ὁ καιρὸς γίνεται καθ' ὑπερβολὴν θερμός. Κύτταξε, Θεοδώρα, πόσον ὡραῖαι εἶναι αἱ πορτοκαλέαι σου! καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ στρατόπεδον δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ περισσότερον εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν. Ἀφεύκτως θὰ ἐπέλθῃ τις ἐπιδημία.

— Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἐπιφέρῃ μόνον ἀναβολὴν, εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστών.

— Ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐπιστρέψουν πρὸ τοῦ φθινοπώρου, καὶ ἕως τότε πόσα ἐνδέχεται νὰ συμβοῦν! Ὅταν πρὸς τούτοις οἱ ἡγεμόνες τῆς χριστιανωσύνης μάθωσιν ὁποῖος ἐστάθη ὁ κίνδυνός μας, ἔσο βέβαιος, θὰ σπεύσουν πρὸς βοήθειάν μας. Ἐὰν ἡ πόλις πέσῃ, θὰ πέσῃ εὐθὺς μετ' αὐτὴν καὶ ἡ Ῥώμη. Ὁ Ἐδουάρδος ἐμειδίασε, καὶ ὁ Φραντζῆς εἶπε· — Τί, σε φαίνεται παράδοξον; Ἐὰν νομίζῃς ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἔχῃ τὸ προνόμιον τῆς αἰωνιότητος, τοῦτο δὲν θὰ σώσῃ τὴν πόλιν, ὅπως δὲν τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τοὺς Γότθους. Ἐὰν ὁ πάπας Νικόλαος ἐγνώριζε τὰ ἀληθῆ συμφέροντά του, πρὸ πολλοῦ θὰ εἴχομεν βοήθειαν.

— Εἴθε νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ ἐλπίδες σου! εἶπεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐλθών τις ὑπηρέτης εἶπε· — Κύριε ὁ λοχαγὸς Βυρστὼ εἶναι κάτω καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ ὁμιλήσῃ.

— Ἂς ἔλθῃ, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης.

— Νὰ σᾶς ἀφήσω μόνους; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα σηκωθεῖσα.

— Ἂς ἴδωμεν πρῶτον τί μᾶς θέλει, ἀπεκρίθη ὁ σύζυγός της.

Ὁ Βυρστὼ εἰσῆλθε κρατῶν τι μετὰ προσοχῆς εἰς τὰς χεῖρας. — Καλὴ ἑσπέρα, κύριοί μου. — Τί κρατεῖς; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης.

— Ἀγγελιαφόρον περιστεράν· ἔχει γραμμάτιον εἰς τὸν λαιμόν· νὰ κόψω τὴν κλωστήν;

— Πότε ἔφθασε;

— Τώρα· ἦλθεν ἴσα μέσα εἰς τὸ φυλακεῖον. Καὶ κόψας τὴν κλωστὴν ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον. Ἡ περιστερὰ περιέστρεφε τὸν λευκόν της λαιμὸν ὡς ζητοῦσα προστασίαν. Ἡ δὲ Θεοδώρα ἔκραξεν· — Ἔλα ἐδῶ, καὶ μὴν τρέμεις, ταλαίπωρε περιστερά. Καὶ ἔλαβεν αὐτὴν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ λοχαγοῦ, ὅστις ἐκράτει αὐτὴν ὡσεὶ ἀνῆκεν εἰς εἶδος ἀνώτερον τοῦ ἰδικοῦ του, ἔλα ἐδῶ· εἶναι ἐντροπὴ νὰ μεταχειρίζωνται τοιαῦτα ἀθῶα πλάσματα κομιστὰς αἱματωδῶν γραμμάτων.

— Δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀνοίξωμεν, Ἄρχων Φραντζῆ. Ἐπιγράφεται πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὡς κατεπείγουσα. Γνωρίζω τὸ γράψιμον, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος.

— Φέρε νὰ ἴδω, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ὦ! τὸ γνωρίζω καὶ ἐγώ· εἶναι τοῦ καλοῦ μας φίλου. Καὶ ἐδακτυλοδείκτησε τὸ στρατόπεδον Ἀλλ' ἂς ὑπάγωμεν εὐθὺς εἰς τοῦ αὐτοκράτορος. — Βεβαίως, εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστών· λοχαγὲ, ἔλα καὶ σὺ μαζῆ μας, ἴσως σὲ χρειασθῶμεν.

— Πηγαίνετε λοιπόν; Πότε θὰ ἐπιστρέψετε; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα.

— Ὅσον ἠμποροῦμεν ταχύτερα, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης φιλήσας αὐτήν· ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς. Θὰ συμβαίνῃ τί σπουδαῖον, ἄλλως δὲν θὰ ἐστέλετο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Μὴν κάθησαι λοιπὸν καὶ μὲ περιμένῃς, Θεοδώρα μου, ἂν καὶ ἐλπίζω νὰ μὴν ἀργοπορήσω.

— Καλὴν νύκτα, τέκνον μου, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ἐγὼ, εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον, νὰ μὴν ἐπιστρέψω ἀπόψε. Θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν Ἁγ. Σοφίαν αὔριον;

— Σκοπεύω.

— Λοιπὸν, μετὰ τὴν λειτουργίαν, ἐλπίζω νὰ σὲ ἴδω. Καλὴν νύκτα.

— Τοῦτο ἐπιβεβαιόνει ὅ,τι ἐλέγομεν, ἄρχων Πρωτοβεστιάριε, εἶπεν ὁ ἱππότης ἐν ᾧ διήρχοντο τὴν πρώτην αὐλήν· ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀλληλογραφίας εἶναι τόσον ἐπικίνδυνος, ὥστε ἐὰν ἡ εἴδησις δὲν εἶχε σπουδαιότητα, ὁ Χαλὶλ δὲν ἤθελε τολμήσει. Ὁ Χρυσολωρᾶς μὲ λέγει ὅτι ποτὲ δὲν ἔκαμε τὸ τοιοῦτον χωρὶς μεγάλην ἀνησυχίαν.

— Τῷ ὄντι, δύναται πολὺ εὔκολα ν' ἀποτύχῃ μὲ ὅλας τὰς προφυλάξεις· ὑποθέτω ὅτι θὰ μᾶς εἰδοποιεῖ δι' αἰφνιδίαν τινὰ ἀπόφασιν. Ἐὰν ἦναι τοῦτο, πρέπει νὰ περάσωμεν τὴν νύκτα μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ προσοχήν. Ἀλλ' ἰδοὺ ἤλθομεν. Φύλαξ, πρέπει νὰ ὁμιλήσωμεν τὸν Καίσαρα περὶ σπουδαίας ὑποθέσεως.

— Ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι εἰς τὸ ἀπόδειπνον. Εὐαρεστήθητε νὰ μεταβῆτε εἰς τὸν θάλαμον τῆς ὑποδοχῆς. Θὰ εἰδοποιηθῇ ἅμα ὡς ἐπιστρέψῃ.

— Εἶναι πολλὴ ὥρα ἀφοῦ ἐξῆλθε;

— Περίπου ἡμίσεια, καὶ δὲν νομίζω, ν' ἀργήσῃ.

— Λοιπὸν πρέπει νὰ περιμείνωμεν, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ἀλλ' ἡ ἀναβολὴ εἶναι ὀχληρά. Ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἁγ. Εἰρήνην;

— Μάλιστα.

— Λοιπὸν πρέπει νὰ περιμείνωμεν ἐδῶ. Καὶ περιεφέροντο πρὸ τῆς εἰσόδου· δὲν περιέμενον ὅμως πολὺ, διότι μετ' ὀλίγον ἠκούσθησαν σάλπιγγες, καὶ ἐφάνη ὁ Κωνσταντῖνος ἐπιστρέφων μετὰ μικρᾶς συνοδίας Βαραγγίων καὶ τινων ἀξιωματικῶν τοῦ παλατίου.

— Καλὴν ἑσπέραν, Ἄρχων Φραντζῆ καὶ Ἄρχων Ἀκόλουθε. Δὲν ἀγαπῶ νὰ λείπω ἀπὸ τὸ ἀπόδειπνον τῆς ἑορτῆς· εἶναί τι σημαντικὸν νέον ;

— Νομίζω· ἰδοὺ τὸ ἐπιστόλιον.

— Τοῦτο νὰ ἔχῃ τὰ νέα ; τὸ ἠνοίξατε ;

— Ὄχι, Μεγαλειότατε.

— Ἀκολουθῆτέ με λοιπὸν εὐθύς. Καὶ διευθυνθεὶς πρὸς μικρὸν θάλαμον τοῦ πρώτου γραμματέως, εἰσῆλθε μετ' αὐτῶν καὶ ἐκάθησε. Διατάξας δὲ νὰ ἀποσυρθῶσιν οἱ ἐν τῷ θαλάμῳ ἠρώτησε· — Στέλλεται ἀπὸ τὸν Χαλίλ ;

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε, ἐστάλη πρὸ μικροῦ διὰ περιστερᾶς, εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστών.

— Ἀνάγνωσέ το, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἀνέγνω· « Ὁ αὐτοκράτωρ εἰδοποιεῖται ὅτι γενικὴ ἔφοδος κατὰ τῆς πόλεως θέλει γίνει τὰ ἐξημερώματα τῆς Τρίτης διὰ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς. Ἡ προσβολὴ θὰ γίνῃ εἰς τρεῖς θέσεις. Ὁ Μπαλτᾶ Ὀγλοῦ, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Κροάται θὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας, ὁ πασᾶς τῆς Ἀνατολῆς μὲ τ' Ἀνατολικὰ καὶ Ῥουμελικὰ στρατεύματα κατὰ τοῦ ῥήγματος τοῦ πύργου τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, ὁ Σουλτάνος θὰ ὁδηγῇ τοὺς Γενιτσάρους ὡς σῶμα ἐφεδρεύον, τὰ δὲ εἰς τὸν Κεράτιον Κόλπον πλοῖα θέλουν εἰσθαι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀχμὲτ πασᾶ καὶ τοῦ Λεοντίου. Ἡ εἴδησις αὕτη εἶναι βεβαία. Ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων, κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ γράφοντος, εἶναι δεκαπέντε χιλιάδες γενίτσαροι καὶ διακόσιαι πενῆντα χιλιάδες πεζοί. Μέγιστοι κατεβλήθησαν ἀγῶνες πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Ἐὰν ἡ ἔφοδος ἀποκρουσθῇ, ἡ πόλις σώζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

—ooo—

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἑσπέραν τῆς Δευτέρας, τῆς 28 Μαΐου, 1453. Ἔτι μία νὺξ καὶ μία ἡμέρα καὶ ἡ τύχη τῆς μητροπόλεως ἀποφασίζεται· ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν ἡγεμόνων αὐτῆς θέλει λήξει διὰ παντός· αἱ ἡρωϊκαὶ πράξεις καὶ τὰ ζοφερὰ αὐτῆς κακουργήματα δὲν θέλουσι πλέον ὑπάρχει, καὶ αὐτὴ ὅπως καὶ ἡ πτῶσίς της θέλει παρέλθει ὡς ἱστορικὸν γεγονός. Ἀλλ' ἔτι κατὰ τὴν ὡραίαν ἐκείνην ἑσπέραν ὑπῆρχε· οἱ μεγιστᾶνες καὶ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτῆς ὑπῆρχον μετὰ τῶν ζώντων, αἱ ἐκκλησίαι της δὲν ἦσαν βεβηλωμέναι, τὰ μοναστήριά της διετέλουν ἀβίαστα, διετήρει εἰσέτι τὸν τύπον τῶν ἀρχαίων καιρῶν, καὶ μεταξὺ τῶν μεταβολῶν τῆς Δύσεως, ἐδείκνυεν εἰσέτι τὸν τύπον τῆς ἀμεταβλήτου Ἀνατολῆς.

— Ποῦ ὑπάγεις; ἠρώτησεν ὁ Φραντζῆς ἀπαντήσας τὸν Μέγαν Ἀκόλουθον ἐπὶ τοῦ τείχους παρὰ τὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Πέτρου περὶ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς ἑσπέρας, τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς πόλεως.

— Εἰς τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπεκρίθη ὁ Ἀκόλουθος, εἰς τὸν Πύργον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ. Θέλει νὰ ἐπιθεωρήσω μαζῆ του ἐνῷ ἀκόμη φέγγει καὶ αὐτὴν καὶ τὰς λοιπὰς θέσεις, αἵτινες θέλουν προσβληθῇ αὔριον.

— Ἔρχομαι καὶ ἐγώ. Τί ἔκαμνες μετὰ τὸ μεσημέριον ; δὲν σε εἶδα.

— Ἔθετα εἰς τάξιν τὰ τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ μέρους τούτου ὅπως ἠμποροῦσα καλήτερα. Φαίνεται ὅτι τὰ παλαιὰ ῥήγματα τὰ ὁποῖα εἶχον κάμει οἱ Λατῖνοι ὅταν ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν, ἐδιορθώθησαν ἐπιπολαίως. Κατ' εὐτυχίαν τὸ μέρος τοῦτο δὲν ἐπαπειλεῖται ἀπὸ πολλὰ βαρὺ πυροβολικόν.

— Ἀλλ' αὐτοῦ θὰ εἶναι τοποθετημένοι περισσότεροι ἄνθρωποι ἀναγκαῖοι παρὰ εἰς ἄλλο μέρος, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς· ἠμποροῦν νὰ ῥίψουν τὰς κλίμακάς των ἐπάνω εἰς τὰ τείχη· αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει οὔτε τάφρος οὔτε διπλοῦν τεῖχος.

— Τῳόντι, ἀλλὰ προβλέπω ὅτι ὁ μεγαλήτερος κίνδυνος δὲν θὰ ἦναι εἰς αὐτὸ τὸ μέρος· οἱ τέσσαρες ἐκεῖνοι πύργοι, οἱ ὁποῖοι ἐκρημνίσθησαν πλησίον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, θὰ τοὺς προξενοῦν μέγα θάρρος. Ἐπῆγες ἐκεῖ τελευταῖον ;

— Ὄχι ἀφ' ὅτου ἔπαυσεν ὁ καννονοβολισμὸς μετὰ τὸ μεσημέριον. Ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο παρὼν ἐκεῖ. Εἶχα ἀρκετὴν ἐργασίαν εἰς τὸ νὰ τοποθετῶ τὰ πολεμεφόδια ὥστε νὰ ἦναι πρόχειρα ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης. Θὰ ἔχωμεν ἀρκετὰ εἰς κάθε περίστασιν.

— Αἱ ὑποθέσεις αὗται θὰ τακτοποιηθοῦν ὁριστικῶς ἐπὶ Συμβουλίου. Ἀλλὰ, τώρα, ἄρχων Φραντζῆ, ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν ἰδίων μας συμφερόντων. Τί νὰ κάμωμεν διὰ τὴν Θεοδώραν ; Ἴσως δὲν θὰ εὕρωμεν ἄλλοτε καιρὸν νὰ λαλήσωμεν περὶ τούτου.

— Ἰδοὺ ἡ γνώμη μου. Ἐὰν πέσωμεν καὶ οἱ δύο, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ πιθανόν, δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἄνευ βοηθείας· ἀλλ' εἴτε πέσωμεν εἴτε ζήσωμεν, πρέπει νὰ ἦναι γνωστὸν τὸ καταφύγιόν της. Εἰς τὴν πρώτην περίστασιν, φρονῶ καλὸν νὰ δώσωμεν τὰς ἀναγκαίας παραγγελίας εἰς τὸν Βαρλαὰμ ὥστε νὰ μὴ τὴν ἀφήσῃ. Ναὶ μὲν εἶναι γέρων καὶ ἀκατάλληλος εἰς ἐπίμοχθον ἐργασίαν· ἔχει ὅμως ἀκόμη ὀλίγην δύναμιν, τὴν ἀγαπᾷ ὡς ἴδιον τέκνον του, καὶ γνωρίζει ὅλας τὰς ὁδοὺς καὶ γωνίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς τὴν οἰκίαν μου.

— Ἔστω· ὁ μόνος ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον ἤθελον τὴν ἐμπιστευθῇ μετ' ἐμὲ εἶναι ὁ Βυρστὼ, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ ἔχωμεν τὰ πάντα ἕτοιμα ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης. Ἐὰν αὔριον πέσῃ ἡ πόλις, καὶ πέσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἡ Θεοδώρα πρέπει νὰ φύγῃ ἢ νὰ κρυφθῇ ;

— Τὸ νὰ κρυφθῇ, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ἠμπορεῖ νὰ τὴν ὠφελήσῃ πρὸς καιρόν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐνδέχεται νὰ πάθῃ. Νὰ προσπαθήσῃ πάλιν νὰ φύγῃ ἐν μέσῳ τῆς λεηλασίας. καὶ τοῦτο εἶναι μάταιον. Ἀ! ἰδοὺ ὁ ἔξαρχος Χωνιάτης· ἔχει καὶ αὐτὸς θυγατέρα. Ἂς ἀκούσωμεν τὴν γνώμην του. Καλὴν ἑσπέραν, φίλε μου.

— Καλὴν ἑσπέραν, ἄρχοντές μου, θὰ ὑπάγετε εἰς τοῦ αὐτοκράτορος ;

— Μάλιστα.

— Καὶ ἐγώ. Μὲ δέχεσθε, ἢ ἔχετε ἰδιαιτέραν ὁμιλίαν;

— Ἐννοεῖται, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ἔχεις μέγιστον συμφέρον εἰς ὅ,τι ὁμιλοῦμεν, διότι καὶ σὺ ἔχεις θυγατέρα. Συζητοῦμεν πῶς, ἐὰν αὔριον ἡ πόλις πέσῃ θὰ σώσωμεν τὰ τέκνα μας, εἴτε πέσωμεν καὶ ἡμεῖς, εἴτε ζήσωμεν. Τοὐλάχιστον νὰ σώσωμεν αὐτὰ ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς λεηλασίας.

— Εἰς τὴν πρώτην περίστασιν, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, ἐὰν ὁ Ἔξαρχος νομίζῃ κατάλληλον, θὰ ἦναι καλὸν καὶ ἀσφαλέστερον νὰ εὑρίσκωνται ὁμοῦ ἡ θυγάτηρ του καὶ ἡ σύζυγός μου, καὶ νὰ παρηγορῶνται ἀναμεταξύ των.

— Εἶμαι ὑπόχρεως, ἀπεκρίθη ὁ Χωνιάτης. Καὶ ὁ Χρυσολωρᾶς, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ λάβῃ ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὴν μάχην, εἰμπορεῖ νὰ τὰς διαφυλάξῃ καὶ νὰ τὰς σώσῃ ἐὰν τὰ πράγματα πηγαίνουν κακὰ αὔριον.

— Λοιπὸν ἂς γείνῃ τοῦτο, εἶπεν ὁ Φραντζῆς. Ἐνδέχεται ν' ἀποκρούσωμεν τοὺς σκύλους, καὶ τότε τὰ πάντα ἔχουσι καλῶς. Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἡμέρα δὲν τελειώσῃ καλὰ, ἡ Θεοδώρα καὶ ἡ Εὐφρασία πρέπει νὰ κρυφθῶσιν εἰς τὴν ὑπόγειον ἀποθήκην τοῦ πάγου τῶν κήπων μου. Ἐκεῖ ὑπάρχει μέγας παλαιὸς θόλος, τὸν ὁποῖον δὲν εἶναι εὔκολον νὰ εὕρωσιν. Ὁ Βαρλαὰμ θὰ λάβῃ παραγγελίαν νὰ φυλάττῃ τὴν θέσιν καὶ νὰ προσέχῃ ὅσον εἶναι δυνατὸν περὶ τῆς ἀσφαλείας των, καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ αὐτῶν. Δὲν νομίζεις καλὸν, Ἔξαρχε, ὥστε καὶ ἡ σύζυγός σου νὰ κρυφθῇ παρομοίως ἐκεῖ;

— Ἡ σύζυγός μου τρέχει πολὺ μικρότερον κίνδυνον ἀπὸ τὰς ἄλλας, ἀλλ' εἶναι ἴσως καλὸν νὰ ἑνωθῇ μὲ αὐτὰς διὰ τὴν ἀγάπην των.

— Πλὴν τούτου εἶναι πιθανὸν νὰ ζήσῃ τις ἐξ ἡμῶν, ὁ Ἔξαρχος, σὺ, ἱππότα, ὁ Χρυσολωρᾶς, ὁ Βυρστὼ ἢ ἐγώ. Ὅποιος λοιπὸν ἀπὸ ἡμᾶς σωθῇ (διότι καὶ εἰς τὸν Βυρστὼ ἔχομεν μεγίστην ἐμπιστοσύνην), θ' ἀναλάβῃ τὸ καθῆκον, καὶ μὲ ἴδιόν του κίνδυνον, νὰ τὰς σώσῃ. Τοῦτο θὰ γένῃ αὔριον τὸ ἑσπέρας ἢ ποτέ. Ἂς ἀποφασίσωμεν λοιπὸν, νὰ παρευρεθῇ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν, πλησίον τοῦ ὑπογείου περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἐὰν ἡ πόλις κυριευθῇ. Ἐὰν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν κάνεις ἀπὸ ἡμᾶς δὲν φανῇ, ὁ Βαρλαὰμ θὰ συμπεράνῃ ὅτι ὅλοι ἐπέσαμεν ἢ ἠχμαλωτίσθημεν, καὶ ἂς κάμῃ τὸ καλήτερον.

— Ἂς φωνάζωμεν καὶ τὸν Βυρστὼ, νὰ τὸν εἴπωμεν τὸ σχέδιόν μας, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος. Καὶ προσκληθέντος τοῦ λοχαγοῦ ὅστις συνώδευε τὸν ἱππότην, ὁ Ἐδουάρδος εἶπεν αὐτῷ· — Ἐλαλοῦμεν περὶ τοῦ καλητέρου τρόπου, ἐὰν αὔριον πέσῃ ἡ πόλις τοῦ νὰ σώσωμεν τὴν σύζυγόν μου καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐξάρχου. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, νομίζω, καθ' ἃς σ' ἔδωκα δείγματα τῆς ἐμπιστοσύνης μου. Ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν ὅτι τὸ καλήτερον εἶναι τοῦτο. Καὶ ἐξέθετο εἰς αὐτὸν τὸ σχέδιον.

— Ἀγνοῶ ἐὰν θὰ μείνῃ τι ἀσφαλὲς, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστὼ εὐσεβάστως. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τὸν Θεὸν ὅτι, ἐὰν ἐπιζήσω, θὰ κάμω διὰ τὰς κυρίας ταύτας ὅ,τι ἤθελα κάμει διὰ τὰς ἰδίας μου θυγατέρας, ἐὰν εἶχα καὶ εὑρίσκοντο εἰς παρομοίαν θέσιν.

— Σὲ πιστεύω, φίλε μου, σὲ πιστεύω ἐγκαρδίως, ἀπεκρίθη ὁ Ἀκόλουθος, κατανυγεὶς ἀπὸ τὴν προθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου.

— Πρέπει νὰ ἴδω πρῶτον τὴν θέσιν, εἶπεν ὁ λοχαγὸς, διότι ποτὲ δὲν ἐμβῆκα εἰς τὸν κῆπον τοῦ Ἄρχοντος Φραντζῆ, καὶ θέλω νὰ τὴν ἴδω τὴν ἡμέραν.

— Ἔχεις δίκαιον, ἀπεκρίθη ὁ Φραντζῆς· καὶ ἐὰν ὁ ἱππότης δὲν ἔχῃ πρὸς τὸ παρὸν ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας σου, ἠμπορεῖς νὰ ὑπάγῃς εὐθὺς· διότι μόλις ἔχομεν μίαν ὥραν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

— Βεβαίως ἠμπορεῖς νὰ ὑπάγῃς εὐθὺς, εἶπεν ὁ ἱππότης.

— Πήγαινε λοιπὸν εἰς τὸν Βαρλαὰμ, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, καὶ εἰπέ τον τὸ σχέδιόν μας. Θὰ σὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὸν κῆπον καὶ τότε ἀποφασίζεις. Εἶναι περιττὸν νὰ σὲ εἴπω ὅτι, ἐκτὸς αὐτοῦ, δὲν πρέπει κάνεὶς ἄλλος νὰ μάθῃ τὸ παραμικρόν.

— Καὶ κομμάτια νὰ μὲ κάμουν, δὲν θὰ ἐκβάλω λέξιν ἀπὸ τὸ στόμα μου.—Καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν ἀνεχώρησεν.

— Ἔχω πίστιν εἰς αὐτόν· εἴθε νὰ ἔζῃ καὶ ὁ δυστυχῆς Κοντάρης, εἶπεν ὁ Ἔξαρχος.

— Τὸ μέγα ζήτημα εἶναι, ἐὰν κατὰ καλὴν των τύχην δραπετεύσουν ἀπὸ τὴν πόλιν, ποῦ θὰ καταφύγουν, ἠρώτησεν ὁ Φραντζῆς. Δύω μέρη μὲ φαίνονται κατάλληλα, ἢ ἡ αὐλὴ τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου, εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἢ ἡ Λέσβος.

— Ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἀγγλία, καλέ μου κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Δὲ Ῥυστών. Ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Λέσβος θελουν κυριευθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους μετ' ὀλίγους μῆνας. Εἰς τὴν πατρίδα μου ἠμπορῶ νὰ προμηθεύσω ἔντιμον ἄσυλον εἰς τὴν θυγατέρα σου, καὶ θέσιν οὐχὶ ἀκατάλληλον εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν της.

— Τόσον μακράν! εἶπεν ὁ Φραντζῆς.

— Βενετικὸν ἐμπορικὸν πλοῖον κάμνει τὸ ταξείδιον εἰς τέσσαρας ἑβδομάδας, καὶ ἐκεῖ θὰ εὕρωμεν ἀσφάλειαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

— Ἐὰν ἐπιζήσῃς, δέχομαι τὸ σχέδιόν σου· ἐὰν ὅμως ὄχι, ἡ γνώμη μου εἶναι ὑπὲρ τῆς Λέσβου. Τί λέγεις, Ἔξαρχε; ἠρώτησεν ὁ Φραντζῆς.

— Προτιμῶ νὰ ἀφήσω τοῦτο εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὸν μεγάλον κίνδυνον νὰ λυτρωθῶμεν, καὶ τὰ λοιπὰ διορθόνονται εὐκόλως. Ἔρχομαι ἀπὸ τοῦ Χρυσολωρᾶ· ἐσηκώθη καὶ λέγει ὅτι θὰ ἐνδυθῇ αὔριον τὴν πανοπλίαν του, ἐὰν δὲν ἠμπορῇ νὰ κάμῃ τίποτε ἄλλο.

— Δὲν δύναται νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὴν ἄμυναν, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος· ἀλλ' ἐὰν ἐξέλθῃ, δύναται νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ εἰς ἄκρον, δίδων εἰς ἡμᾶς πληροφορίας ἐὰν τὸ πρᾶγμα γυρίσῃ ἐναντίον μας καὶ εἰδοποιῶν ἡμᾶς ἐγκαίρως.

— Ὕστερον ἀπὸ ὅλα ἴσως ἀνωφελῶς ταραττόμεθα, εἶπεν ὁ Χωνιάτης.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ! ἀνεφώνησεν ὁ ἱππότης Δε-Ρυστών. Σὲ λέγω ὅμως, Ἔξαρχε, ὡς νὰ μὲ τὸ εἶπεν ἄγγελος ἐξ οὐρανῶν, ὅτι αὔριον εἰς τοιαύτην ὥραν, ἡ Κωνσταντινούπελις θὰ ἦναι εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων.

— Καὶ τὸ χειρότερον, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ὅτι ὁ ὄχλος ἔχων μαινομένων προλήψεις ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως δὲν λαμβάνει τὰ ὅπλα. Ἐὰν ὁ Γεννάδιος τοὺς ἔλεγε νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰς οἰκίας των, καὶ ἡ πόλις δὲν ἐκυριεύετο, ἤθελα τὸν συγχωρήσει διὰ τὴν ἐνθεομανίαν τὴν ὁποίαν ἐμπνέει εἰς τὸν λαόν. Ἀλλὰ νὰ κηρύττῃ ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ εἰσέλθουν μὲν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ὅτι ὑπερφυσικὴ δύναμις θὰ ἀποδιώξῃ αὐτοὺς ἅμα φθάσαντας εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, τοῦτο τῷ ὄντι μὲ ἀπελπίζει.

— Καὶ ὁ ὄχλος τὸν πιστεύει κατὰ πάντα, εἶπεν ὁ Χωνιάτης· ἐὰν οἱ Τοῦρκοι ἐμβοῦν εἰς τὴν πόλιν, ἡ Ἁγ. Σοφία θὰ γεμίσῃ ἀπὸ γυναῖκας.

— Τὸ φοβοῦμαι· θὰ πέσουν εἰς αὐτὴν ὡς τὰ ψάρια εἰς τὰ δίκτυα, εἶπεν ὁ Φραντζῆς.

Καὶ τραπέντες περὶ τὸν πύργον τοῦ βορείου τείχους, ἦλθον πλησίον τοῦ πλήθους τῶν ἐργατῶν, οἵτινες εἰργάζοντο καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκείνην ὥραν ἐπισκευάζοντες καὶ κρατύνοντες αὐτό.

— Ἰδοὺ ὁ αὐτοκράτωρ, εἶπεν ὁ ἱππότης, ἂς μάθωμεν τὰ σχέδιά του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ὁ λοχαγὸς Βυρστὼ ἀποχωρισθεὶς τοὺς βουλευομένους, διευθύνθη μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Φραντζῆ. Αἱ ὁδοὶ ἦσαν σχεδὸν ἔρημοι. Οἱ μὲν ἄνδρες, ἄνευ σχεδὸν ἐξαιρέσεως, εἴτε διελέγοντο διὰ τὰ ἔργα τὰ γινόμενα εἰς τὰ τείχη, εἴτε παρετήρουν αὐτά· αἱ δὲ γυναῖκες εἴτε ὠδύροντο, εἴτε συνεζήτουν σχέδια σωτηρίας. Ὁ λοχαγὸς συνειθισμένος ἐκ νεότητος εἰς παντοειδεῖς μεγίστους κινδύνους, οὔτ' ἐσκέπτετο περὶ ἑαυτοῦ ἕνεκα τοῦ κινδύνου τῆς ἐπιούσης· ἠσθάνετο ὅμως καὶ κατὰ πολὺ αὐτόν, ἕνεκα ἐκείνων ὧν ὑπεσχέθη τὴν σωτηρίαν. Τὸν Βαρλαὰμ ὀλίγον ἐγνώριζεν, ἐνόησεν ὅμως ὅτι ἦτο ἄξιος πίστεως, καὶ ηὐχαριστήθη ἀπαντήσας αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου, πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Φραντζῆ.

— Καλὰ σ' εὑρῆκα· ἦλθα ἐπίτηδες διὰ σέ, εἶπε πρὸς αὐτόν.

— Τί ἀγαπᾶς; ἠρώτησεν ὁ γέρων.

— Ἂς περιπατήσωμεν ὀλίγον, καὶ σὲ λέγω. Καὶ ἐν ὀλίγοις διηγήθη πρὸς αὐτὸν τὴν ὑπόθεσιν. Ὁ δὲ Βαρλαὰμ ἀπεκρίθη·

— Ἔχω καὶ ἐγὼ ὀλίγας ῥανίδας αἵματος νὰ χύσω, καὶ ὀλίγα ἔτη νὰ ζήσω. Καὶ τὰ δύω θὰ τὰ μεταχειρισθῶ ὡς πρέπει εἰς τοιαύτην περίστασιν. Ἔλα μαζῆ μου εἰς τὸν κῆπον, καὶ ἐκεῖ τὰ λέγομεν καλήτερα. Σὲ δείχνω καὶ τὴν θέσιν.

Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸν κῆπον περὶ οὗ πολλάκις εἴπομεν, καὶ περιπατοῦντες εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπου ὁ Ἐδουάρδος ἐξωμολογήθη κατὰ πρῶτον τὸν ἔρωτά του εἰς τὴν Θεοδώραν, συνεζήτουν τὸ πρᾶγμα· ἡ ἀποθήκη ἦτο μεταξὺ θάμνων, δένδρων καὶ κομάρων. Ἓξ ἢ ἑπτὰ βαθμίδες ἔφερον κάτω εἰς αὐτήν· τὸ δὲ ὑπόγειον διῃρεῖτο εἰς δύω κατατομὰς πρὸς τὸ βάθος, ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων· ἦσαν δὲ προσδιωρισμέναι εἰς ἀποθήκην δύω εἰδῶν πάγου. Ἂν καὶ ἡ νεωτέρα μέθοδος τοῦ ψυχραίνειν τὸν οἶνον διὰ τοῦ πάγου ἦτο ἄγνωστος ἐν Κωνσταντινουπόλει, νομίζω ὅμως ὅτι ἦτο ἐν χρήσει πρὶν ἔτι παρὰ τοῖς ἐν Ἱσπανίᾳ Μαυριτανοῖς. Οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο τὸν ἀρχαῖον τρόπον, καθ' ὃν ἔρριπτον τεμάχια καθαροῦ λευκοῦ πάγου ἐντὸς τοῦ οἴνου, καὶ διὰ τοῦτο ὁ καλὸς πάγος ἦτο περιζήτητος, ἐν ᾧ πρὸς διατήρησιν ἰχθύων ἢ κρέατος ἤρκει πάγος κατωτέρας ποιότητος. Ἐπὶ τῶν πρὸ τῆς πολιορκίας ταραχῶν ὁ καθαρὸς πάγος ἦτο ἐντελῶς δυσεύρετος, καὶ ἑπομένως ἐν τῇ παρούσῃ ἐποχῇ ἡ ἀποθήκη τοῦ πάγου τοῦ Φραντζῆ ἦτο κενὴ καὶ ἡ δεξιὰ μάλιστα κατατομὴ ἐντελῶς ξηρά. Ἐξετάσας λοιπὸν αὐτὴν ὁ Βυρστὼ εἶπε·

— Καλὴ καὶ κατάλληλος θέσις τῷ ὄντι. Θὰ ἦναι πολὺ δύσκολον νὰ συλλογισθῇ τις νὰ ἔλθῃ ἐδῶ τὴν πρώτην ἡμέραν, καὶ ἔτι δυσκολώτερον νὰ θραύσῃ τὴν θύραν, ἐὰν εἶναι κλεισμένη. Ἔχεις τὸ κλειδίον;

— Ναί, ἀλλὰ μόνον ἔξωθεν ἀνοίγει.

— Κακὸν τοῦτο· πρέπει νὰ φροντίσῃς νὰ κλείῃ ἔσωθεν.

— Τώρα λοιπὸν μένομεν ἐντελῶς σύμφωνοι. Ἐὰν, Θεὸς φυλάξοι! ἡ πόλις κινδυνεύσῃ αὔριον νὰ κυριευθῇ, καὶ περὶ τούτου θὰ φροντίζω νὰ μάθω . . .

— Ἀπὸ τὸν ἄρχοντα Χρυσολωρᾶν.

— Τόσον τὸ καλήτερον· ἀλλ' εἶναι πάντοτε καλὸν νὰ ἦναι τις ἀνεξάρτητος. Λοιπὸν ἐὰν ἡ πόλις φθάσῃ εἰς τὰ ἔσχατα, θὰ φροντίσω ὥστε ἡ δέσποινα Θεοδώρα, ἡ σύζυγος τοῦ Ἐξάρχου καὶ ἡ θυγάτηρ του νὰ κρυφθοῦν ἐδῶ ἀσφαλῶς, καὶ τότε θὰ ἰδῶ ποῦ ἠμπορῶ νὰ προφυλαχθῶ ἕως τὸ μεσονύκτιον. Τὸ μεσονύκτιον θὰ περιμείνω νέας ὁδηγίας ἢ ἀπὸ σὲ, ἢ ἀπὸ τὸν κύριόν μου, ἢ ἀπὸ τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον, ἢ ἀπὸ τὸν Ἔξαρχον, ἢ ἀπὸ τὸν κύριον Ἐμμανουὴλ· καὶ ἐὰν δὲν ἔλθῃ κανεὶς, τότε θ' ἀκολουθήσω τὴν κρίσιν μου, καὶ θὰ κάμω ὅτι δυνηθῶ.

— Βέβαια, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστὼ ἀναβαίνων· ἀλλὰ τὸ ὑπόγειον εἶναι ψυχρὸν, καὶ νομίζω καλὸν νὰ βάλῃς μέσα μερικὰς φιάλας οἴνου, καὶ ὀλίγα τρόφιμα. Ἐὰν μείνουν πολὺν καιρὸν ἐδῶ δὲν θὰ ἔχουν ἔλλειψιν τροφῆς.

— Θὰ τὸ κάμω. Θὰ σὲ ἰδῶ ἀπόψε; ἠρώτησε κλείων τὴν θύραν·

— Δὲν πιστεύω. Πρέπει νὰ ὑπάγω νὰ εὕρω τὸν Ἀκόλουθον, εἶναι εἰς τὰ τείχη μὲ τὸν αὐτοκράτορα.

— Ὁ Θεὸς μαζῆσου! Ὅ.τι καὶ ἂν συμβῇ, θὰ κάμω τὸ χρέος μου.

— Μὴν εἴπῃς μήτε μίαν λέξιν, εἰς τὴν ζωήν σου, ἄλλως χαλᾷ τὸ σχέδιον.

— Μεῖνε ἥσυχος, ἀπεκρίθη ὁ γέρων οὔτε ψυχὴ δὲν θὰ μάθῃ τί ἐπέρασεν ἀπόψε μεταξύ μας.

Ἀλλὰ μόλις εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἀφανής τις μάρτυς τῆς προηγηθείσης σκηνῆς, κεκρυμμένος ἐντὸς τοῦ πυκνωτέρου μέρους τῶν δένδρων, ἐξῆλθε προσεκτικῶς καὶ ἡσύχως· ἦτο δὲ ὁ Ζώσιμος.

— Οὔτε ψυχὴ δὲν θὰ τὸ μάθῃ; Ἔ; εἶπεν· ἐγὼ ὅμως ἠξεύρω ὅτι ἕνας πρέπει νὰ γίνῃ πλουσιώτερος, καὶ ἄλλος εὐτυχέστερος. Ἐὰν ἠμποροῦσα νὰ εὕρω τὸν τρόπον νὰ ἐνταμώσω τὸν Λεόντιον, θὰ ἔκαμνα μὲ αὐτὸν ὁποίαν συμφωνίαν ἤθελα. Ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ ἀπόψε· αὔριον θὰ ἦναι πολὺ ἀργά· τὸ πουλὶ ἠμπορεῖ νὰ πετάξῃ, ἢ καὶ ὁ Λεόντιος νὰ σκοτωθῇ. Λυποῦμαι πολὺ δι' αὐτὴν, διότι πάντοτε μ' ἐφέρετο μὲ καλωσύνην, καὶ ἐπροτίμων νὰ λάβω χρήματα μᾶλλον διὰ νὰ φυλάξω παρὰ διὰ νὰ προδώσω τὸ μυστικόν. Ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον. Χρεωστοῦμεν νὰ φροντίζωμεν διὰ τὸν ἑαυτόν μας. Πλὴν τούτου, ἤκουσα ὅτι λέγει ἡ Γραφὴ ἢ καὶ ἄλλο βιβλίον ὅτι ἡ φιλανθρωπία ἀρχίζει πρῶτον ἀπὸ τὴν οἰκίαν σου. Τοῦτο εἶναι χρέος· ἀλλὰ λυποῦμαι καὶ αὐτήν.

Φθάσας εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἤρχισε νὰ συλλογίζεται πῶς ἄνευ κινδύνου νὰ δραπετεύσῃ εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον. Περὶ δὲ τῆς ἐπιστροφῆς του ἠμερίμνει, διότι ἐστοχάζετο ἀσφαλέστερον νὰ εἰσέλθῃ μετὰ τῶν ἀπίστων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἂς τὸν ἀκολουθήσωμεν.

Καί τοι τὸ ἄνω μέρος τοῦ Κερατίου κόλπου ἦτο εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Μωάμεθ, τὸ κατώτερον ὅμως, μάλιστα τὸ πρὸς τὴν ἅλυσιν κατείχετο ὑπὸ τῶν ἐκ Γενούης καὶ Βενετίας ἐμπορικῶν πλοίων, ἅτινα ἀνῆκον εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Γαλατᾶ, ἢ ἔμενον ἐκεῖ ἐμπορίας χάριν. Θὰ ἦσαν περὶ τὰ τριάκοντα. Οἱ ἰδιοκτῆται πολλῶν ἐξ αὐτῶν παρεκινήθησαν νὰ δανείσωσιν αὐτὰ εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὴν νύκτα τῆς ματαίας ἀποπείρας πρὸς πυρπολισμὸν τῆς προκυμαίας, ἀλλ' οἱ πλειότεροι ἠρνήθησαν, διότι τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων τούτων ἦσαν ἀκατάλληλα εἰς τοιαύτην ὑπηρεσίαν. Διευθύνθη πρὸς τὴν Ἄκραν τοῦ Βυζαντίου, καὶ φθάσας εἰς τὴν ἀποβάθραν, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ φρουροῦ νὰ λάβῃ λέμβον καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Βουκένταυρον.

— Εἶσαι ὑπηρέτης τοῦ Πρωτοβεστιαρίου;

— Μάλιστα, καὶ φέρω διαταγὴν τοῦ κυρίου μου εἰς τὸν κυβερνήτην τοῦ Βουκενταύρου.

— Ἐγὼ δὲν τολμῶ νὰ σὲ ἀφήσω χωρὶς διαβατήριον, ἴσως σὲ ἀφήσῃ ὁ ἀνώτερός μου. Καὶ κράξας τὸν δεκανέα ἀνέφερε τὴν ὑπόθεσιν.

— Ὦ! εἶπεν ὁ δεκανεὺς πλησιάσας καὶ ἰδὼν τὸν Ζώσιμον, δὲν εἶσαι θαρρῶ ὁ Ζώσιμος; Πηγαίνεις εἰς τὸν Βουκένταυρον; Πολὺ καλά, φρόντισε ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, διότι τότε κλειδόνομεν τὰς πύλας, καὶ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν θὰ τὰς ἀνοίξωμεν πρὸς χάριν σου.

— Ὦ! θὰ ἐπιστρέψω βέβαια προτήτερα, μὴ φοβῆσαι· ἀλλὰ πῶς διάβολον νὰ εὕρω λέμβον;

— Πρέπει νὰ κωπηλατήσῃς μόνος σου· μήπως φαντάζεσαι ὅτι θὰ σὲ δώσω τοὺς ἀνθρώπους μου;

— Ἴσως δὲν ἠξεύρουν νὰ κωπηλατοῦν· ἀλλὰ δὲν βλάπτει, τὰ καταφέρω μόνος μου. Κάμε με μόνον τὴν χάριν καὶ βοήθησέ με, εἶπε πρὸς τὸν στρατιώτην μεθ' οὗ πρῶτον ὡμίλησε, νὰ ρίψω εἰς τὴν θάλασσαν αὐτὴν τὴν λέμβον, καὶ θὰ σὲ κεράσω ὕστερον.

— Ἔλα λοιπὸν, ἀπεκρίθη ὁ στρατιώτης. Καὶ βοηθήσας τὸν Ζώσιμον ἔρριψε τὴν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκεῖνος δὲ ἐμβῆκεν εἰς αὐτήν.

— Θὰ σὲ δώσω πέντε γρόσια ὅταν ἐπιστρέψω, ἔκραξεν ὠθῶν τὸ πλοιάριον. Ἀγόρασε τὸ κρασί, ἐὰν τὸ ἐπιθυμῇς, τώρα. Ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἀραγμένος ὁ Βουκένταυρος;

— Ἴσα ἴσα εἰς τὸ ἄλλο πλευρὸν ἐκείνου τοῦ πλοίου, ὄχι τοῦ πλησιεστέρου, ἀλλὰ τοῦ ἄλλου τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν βενετικὴν σημαίαν εἰς τὸ μεγάλον κατάρτι.

— Καλὰ, καλὰ τὸ εἶδα, εἶπε καὶ ἐκωπηλάτησε πρὸς τὰ ἐκεῖ.

— Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποτὲ δὲν θὰ γυρίσῃ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, εἶπεν ὁ στρατιώτης εἰς τὸν δεκανέα στηριζόμενον ῥαθύμως ἐπί τινος στύλου, ἐὰν δὲν ὑπάγῃ γληγωρότερα· δὲν ἠξεύρει οὔτε πῶς πιάνουν τὸ κουπί.

— Ἀπορῶ πῶς ὁ ἄρχων Φραντζῆς δὲν εὗρε καλήτερον ἄνθρωπον· ἂν ἐπιστρέψῃ ἀργότερα, θὰ ἐμβῇ μέσα ὅπως ἠμπορεῖ.

Τέλος πάντων μετὰ χρονοτριβὴν ἱκανὴν, (ἐπειδὴ ἐπίτηδες ἐκωπηλάτει ἀργὰ) ὁ Ζώσιμος ἔφθασε πλησίον τοῦ Βουκενταύρου.

— Ἔ! ἀπὸ τὸ πλοῖον! ἔκραξεν· εἶναι ἐπάνω ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος;

— Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος! ἀπεκρίθη ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φυλακῆς· καὶ τί θέλει ἐδῶ;

— Πῶς; θὰ ἦναι λοιπὸν κάπου μέσα εἰς τὸν κόλπον· καὶ ἐπειδὴ τὸ πλοῖον τοῦτο τὸν εἶχεν εἰς τὴν ἔφοδον ἐνόμισα ὅτι εἶναι ἐδῶ.

— Δὲν ἦλθε διόλου σήμερον, εἶπεν ὁ ἀξιωματικός.

— Λοιπὸν πρέπει νὰ τὸν ζητήσω ἀλλοῦ. Ποῖον εἶναι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο; ἠρώτησε δεικνύων τὸ πλησιέστατον εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον.

— Ὁ Ἁγ. Φραγκίσκος.

— Θὰ δοκιμάσω λοιπὸν νὰ ὑπάγω ἐκεῖ, καὶ κωπηλατήσας μετὰ σπουδῆς ἦλθεν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπηύθυνε τὰς αὐτὰς ἐρωτήσεις, καὶ ἔλαβε τὰς αὐτὰς ἀποκρίσεις.

— Λοιπὸν πρέπει νὰ ἐπιστρέψω, εἶπεν. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ στρέψῃ τὴν λέμβον πρὸς τὰ ὀπίσω, ἤρχησε τότε κωπηλασίαν πολὺ ἐπιτηδειοτέραν ἢ πρότερον, καὶ ἡ μικρὰ λέμβος ἐκινήθη κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν κόλπον.

— Παράξενον· δὲν καταλαμβάνω, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου, ὅστις εἶχεν ἀποκριθῇ εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Ζωσίμου.

Τοιαῦτα συλλογιζόμενος κατέβη εἰς τὸν θάλαμον τοῦ πλοίου.

Πᾶς ἔχων καιρὸν νὰ θαυμάσῃ τὴν περὶ τὸν Ζώσιμον σκηνὴν ἤθελεν εὑρεῖ αὐτὴν μεγαλοπρεπεστάτην· εὑρίσκετο κατὰ μέσον τῶν τουρκικῶν καὶ τῶν γενουηνσίων πλοίων ἐν περίπου μίλιον μακρὰν αὐτῶν, καὶ οὐδεμία λέμβος, ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς του, διέσχιζε τὸν Κεράτιον· τὰ ὕδατα τοῦ κόλπου ἀνεπαύοντο ἔμπροσθεν, ὄπισθεν καὶ πέριξ ὡς κρυστάλλινος θάλασσα, ἀνταναχλῶντα τὰ θαυμασίως συναρμοζόμενα χρώματα τοῦ ἡλίου, ζωηρά, πορφυρᾶ, πράσινα, περίχρυσα, ὅπως συμβαίνει εἰς τοιαῦτα κλίματα· διότι ὁ ἥλιος ἦτο σχεδὸν εἰς τὸ τέρμα τῆς μακρᾶς καὶ λαμπρᾶς πορείας του, καὶ ἐβυθίζετο ὄπισθεν τῶν πύργων τοῦ Γαλατᾶ, παρατείνων τὰς σκοτεινὰς αὐτῶν σκιὰς μέχρι τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἔμπροσθεν, ἐν εἴδει χειμερινοῦ δάσους, ἀνυψοῦντο οἱ ἀναρίθμητοι ἱστοὶ τῶν τουρκικῶν πλοίων, καὶ στίφη ἡμισελήνων ἔλαμπον εἰς τὸ φῶς τῆς ἑσπέρας. Ὄπισθεν, ἐσαλεύοντο τὰ ἐμπορικὰ τῆς Γενούης πλοῖα εἰς πλατύτερα διαστήματα, ἐξ ἀριστερῶν ἡ αὐτοκρατορικὴ πόλις ὡμοίαζεν ὄγκον χρυσοῦ ἀνταναχλῶντα τὰς τελευταίας τοῦ ἡλίου ἀκτίνας, καὶ περαιτέρω ὁ κόλπος ἐγίνετο ἀφανὴς διὰ τὴν ἀπόστασιν ἐνῷ οἱ κυανίζοντες λόφοι συνεχέοντο μὲ τὸν οὐρανόν. Ἀλλὰ καὶ ἦχοι ἠκούοντο, γλυκεῖς μὲν φαινόμενοι καθ' ὅσον ἐκυματίζοντο ἐπὶ τῶν ὑδάτων, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰρηνικοί. Μακρυνὴ βοὴ ἤρχετο ἐκ τῆς μεγάλης πόλεως, καὶ μυριάδες φωνῶν εἰς ἓν συγχεομένων ἀντήχουν· ὁμοία δὲ βοὴ, ἀλλὰ μᾶλλον διακεκριμένη, ἤρχετο καὶ ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ὅπου ἐστερέονον τὰς ἀγκύρας καὶ ἔδεον καλῶς τὰ σχοινία, καὶ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πρὸς τούτοις παραλίας, ὅπου ἠκούοντο προστάγματα ἀξιωματικῶν καὶ καλπασμοὶ ἱππέων.

Αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἡ πολιορκοῦσα στρατιά, καὶ ἡ πολιορκουμένη πόλις, καὶ ἐν μέσῳ τὰ γαληνιάζοντα ὕδατα· καὶ αἱ δύο συνεταράσσοντο ὑπὸ τῆς αὐτῆς θέρμης, καὶ αἱ δύο ἤρχοντο βαθμηδὸν πρὸς τὴν αὐτὴν ἀνάπαυσιν.

Ὁ ἥλιος καταβαίνει ὄπισθεν τῆς γῆς. Ἔτι μία νὺξ καὶ ἡ αὐτοκρατορία θέλει συναριθμεῖσθαι μετὰ τῶν μοναρχιῶν τῆς Ἀσσυρίας καὶ τῆς Βαβυλῶνος. Καὶ ὅμως βραδύνει ἐπί τινας στιγμὰς ἐπάνω τοῦ ὁρίζοντος ὡσεὶ ποθῶν νὰ ῥίψῃ καὶ τελευταῖον βλέμμα ἐπὶ τῶν Ἀνακτόρων τῶν Καισάρων, ἢ ὡς οἱ Ἕλληνες ἱστοριογράφοι ὀνομάζουσιν αὐτά, εἰς τὸ στερέωμα τῆς λαμπρότητος, τὸν ἐπίγειον οὐρανόν, τὸ θαῦμα τῶν ἀρχαγγέλων, τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἁγίαν Σοφίαν τῶν Χριστιανῶν. — Ἀλλ' ἤδη ἔδυσε.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν μεμονωμένη βροντὴ κανονίου ἀντήχησεν ἐκ τῶν τειχῶν τοῦ Κοντοσκαλίου, μηνύουσα τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Καὶ συγχρόνως ἠκούσθη ἐκ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ Κερατίου ἡ φωνή· « Δὲν ὑπάρχει Θεὸς εἰμὴ ὁ Θεός, καὶ Μωάμεθ ὁ Προφήτης τοῦ Θεοῦ! Ἔλθετε εἰς προσευχήν! ἔλθετε εἰς προσευχήν! »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ.

—o—

— Τώρα λοιπὸν, κύριοι, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος ἀποταθεὶς εἰς τὸν Φραντζῆν, τὸν δὲ Ῥυστὼν καὶ εἰς τοὺς παρὰ τὸν πύργον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ συνελθόντας, ὅ,τι ἠδυνάμεθα τὸ ἐπράξαμεν, καὶ ὅλαι αἱ τελευτέαι ἡμῶν προετοιμασίαι ἐγένοντο. Προτίθεμαι δὲ νὰ ἐπισκεφθῶ ἅπαξ ἔτι τὰς θέσεις τῆς προσβολῆς, ἀλλὰ πρέπει πρῶτον νὰ ὁρίσωμεν τὰ τῆς αὔριον.

— Νομίζω, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Ἰουστινιανὸς ὅτι ἡ κυριωτέρα ἔφοδος θέλει γίνει εἰς τὸ μέρος ὅπου στεκόμεθα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον μέρος τοῦ τείχους εἶναι ἀδύνατον, καὶ ἡ φρουρά του ἀσθενεστέρα, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων ὅστις δύναται νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ προσβάλῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶναι μικρός. Ἐὰν τὸ κατακτήσωσι, τοῦτο θέλει γίνει μόνον διὰ τῆς φυσικῆς δυνάμεως, καὶ τῆς τρομερᾶς καταστροφῆς τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν μόνον τοιοῦτον στράτευμα δύναται νὰ ὑποφέρῃ, καὶ μόνον τοιαύτη καρδία ὡς ἡ τοῦ σουλτάνου νὰ ὑπομείνῃ.

— Συμφωνῶ, Μεγαλειότατε, μὲ τὴν γνώμην τοῦ στρατηγοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἶπεν ὁ δὲ Ῥυστών. Οἱ Ἀνατολῖται ἀποτελοῦν τὸ ἄνθος τοῦ πεζικοῦ τοῦ Μωάμεθ· αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ ἦναι ἐδῶ μὲ τοὺς γενιτσάρους του· αἱ προετοιμασίαι τὰς ὁποίας καὶ ἀπ' ἐδῶ ἀκόμη ἠμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν δὲν εἶναι ἀπὸ τὰς συνήθεις. Ἐδῶ ἔγεινεν ἕως τώρα σφοδρότερος, ὁ πόλεμος καὶ δὲν ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι καὶ πάλιν ἐδῶ θὰ γίνῃ.

— Πρόσθεσε εἰς τοῦτο, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Φραντζῆς ὅτι, ἐπειδὴ τὸ μόνον μέρος ὅπου ἐκέρδησαν κάτι τι εἶναι τοῦτο, τοῦτο ἀρκεῖ εἰς φρόνιμον στρατηγὸν ὁποῖος εἶναι ὁ Μωάμεθ νὰ ζητήσῃ ἐπιτυχίαν πάλιν εἰς αὐτό.

— Ἡ ἐδῶ καὶ ὄχι ἀλλοῦ παρουσία τοῦ ἐφεδρικοῦ σώματος ἐπιβεβαιόνει τὴν γνώμην μου, εἶπεν ὁ Γαλεώττης.

— Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς, καὶ διὰ τοῦτο ὡρίσθη ἡ θέσις ἡμῶν ἐδῶ, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, Ἰουστινιάνη, ἐπιθυμοῦμεν νὰ συμμερισθῶμεν μετὰ σοῦ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μέρους τούτου.

— Θέλω προσπαθήσει, Μεγαλειότατε, νὰ φανῶ ἄξιος τῆς τιμῆς ταύτης, ἀπεκρίθη κλίνων τὴν κεφαλὴν μετὰ σεβασμοῦ.

— Εἰς σὲ δὲ, Μεγάλε Λογοθέτα, ἐξηκολούθησεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἀναθέτομεν τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας, καὶ σὺ δὲ, Καντακουζηνὲ, θέλεις σταθμεύσει ἐκεῖ. Ὑμεῖς δὲ, Πρωτοβεστιάριε καὶ Ἀκόλουθε, θέλετε ἀναλάβει τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον τείχους. Ὁποιονδήποτε μέρος καὶ ἂν προσβληθῇ πρῶτον, εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλετε δείξει καὶ ἀνδρίαν καὶ ἐμπειρίαν

— Τὸ πρώτιστον πλεονέκτημα διὰ τοὺς ἐχθροὺς ὑπάρχει, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, ὅτι ἐκεῖ, καὶ μόνον ἐκεῖ, δύνανται νὰ στήσωσι τὰς πολιορ-

κατικὰς κλίμακάς των. Ἐπὶ τούτῳ χρειάζονται ὅσον ἔνεστι περισσότεραι δυνάμεις.

— Θέλετε λάβει ὅσας ἡ ἀναγκαία ὑπεράσπισις τῶν λοιπῶν θέσεων θέλει δείξει περιττάς. Ἡ πύλη τῆς Σηλυβρίας δὲν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ.—Ὁ δὲ ἱππότης Ἐδουάρδος ἀτενίσας πρὸς ἄρκτον εἶπε·--Μεγαλειότατε,οἱ φορτηγοὶ ἐκεῖνοι ἡμιόνοι οἵτινες ἔρχονται πρὸς τὰ ἐδῶ, φοβοῦμαι ὅτι καλὸν δὲν φέρουν. Εἶναι φορτωμένοι μὲ δέματα κλάδων.

— Ἡ τάφρος ἔχει ἱκανὸν βάθος ἀκόμη, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ, ἂν καὶ ἐρρίφθησαν πολλὰ πτώματα νεκρῶν καὶ ἄλλα πράγματα εἰς αὐτήν. Ἀλλ' ὅμως θέλομεν φροντίσει περὶ τούτου. Διατάξατε ὥστε αἱ πέτραι τῶν πλησιεστάτων ὁδῶν νὰ ἀποσπαθοῦν καὶ νὰ ἐπισωρευθοῦν εἰς τὰς ἄκρας τοῦ τείχους, ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ ἁγ. Διονυσίου ἕως εἰς τὸν προμαχῶνα τοῦ ἁγ. Νικήτα. Εἶναι ὅπλα τὰ ὁποῖα καθεὶς μεταχειρίζεται. Ἐκτέλεσε τὴν διαταγὴν ταύτην, Βυρστώ, εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα τότε. — Εὐθὺς Μεγαλειότατε.

— Νομίζω, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ ἀρχιτέκτων, ὅτι ἐκατορθώθη ὅ,τι ἀνθρωπίνη προσπάθεια ἠμπόρει νὰ ἐκτελέσῃ εἰς τόσον ὀλίγον καιρόν. Ὅλα τὰ χαλασμένα ἐσωτερικὰ τοῦ τείχους μέρη ἐδιορθώθησαν καλῶς, οἱ ἐξωτερικοὶ λίθοι ἐδέθησαν διὰ χονδρῶν σιδήρων· τὸ χῶμα καὶ ἡ ἄσβεστος εἰς τὸ μέσον εἶναι καλὰ στερεωμένα. Τί ἡ μεγαλειότης σου μᾶς διαττάτει τώρα ;

— Ὑπάγωμεν πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, Δοῦκα, καὶ νὰ ἔλθῃς νὰ ἐπιθεωρήσῃς τὰ ἐκεῖ ἔργα. Θέλομεν, κύριοι, περιέλθει τὰ τείχη. Ὁ Νικηφόρος ὑπεσχέθη νὰ ἔχῃ δύω νέας μηχανὰς ἑτοίμους ἀπόψε, καὶ ἐδώκαμεν τὸν λόγον ἡμῶν νὰ τὰς ἐπισκεφθῶμεν.

Ἑπομένως προέβησαν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ τείχους. Ἡ βασιλικὴ συνοδία συνίστατο ἐκ περίπου εἴκοσι προσώπων, ὅλων ἐμπείρων περὶ τὰ τῆς ἀμύνης. Ὁ Κωνσταντῖνος, κατὰ τὴν ἀμετάτρεπτον αὐτοῦ συνήθειαν, ἐφόρει τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν, εἰ καὶ ἐγίνωσκεν ὅτι ἐγίνετο οὕτω καταφανὴς εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἐνῷ δὲ ἐβάδιζον, ἐσφενδονίσθη ἐκ τοῦ πολιορκοῦντος στρατοπέδου λίθινος σφαῖρα, ἥτις ἀντηχήσασα εἰς τὸν ἀέρα καὶ προσβαλοῦσα τὰ τείχη οὐχὶ μακρὰν τῶν βαδιζόντων, ἀπετύφλωσε μὲν αὐτοὺς διὰ πυκνῆς κόνεως, ἐκόλλησεν ὅμως εἰς τὸ ἐπισκευασθὲν μέρος τοῦ τείχους χωρὶς νὰ βλάψῃ οὐδένα.

— Ἐπιδεξίως ἐσημαδεύθη, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος.

— Ἀποδεικνύει ὅμως τὸ ἀσφαλὲς τῆς ἐργασίας τοῦ Δούκα, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος.

Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ τείχους τὴν πρὸς τὴν βόρειον πλευρὰν, ἤκουσε μέγαν κρότον σφυρῶν καὶ ἄλλων σιδηρῶν ἐργαλείων ἐπικρατοῦντα παντὸς ἄλλου. Εἰς αὐτοσχέδιον καλύβην, ἀλλ' ἐκ ξύλων ὀγκωδῶν συγκειμένων, ὁ Νικηφόρος Σπαρταλίδης, οὐχὶ ἀνεπιτήδειος μηχανικὸς, εἶχε στήσει τὸ ἐργοστάσιόν του. Ἰδὼν διὰ τῆς μικρᾶς ὀπῆς, ἥτις ἐχρησίμευεν ἀντὶ παραθύρου, τὸν αὐτοκράτορα ἐρχόμενον, ἐξῆλθε φορῶν δερματίνην ἐμπροσθοποδιὰν καὶ ἐκ μετάλλου προσωπίδα, τὴν ὁποίαν ἐκβαλὼν προσεκύνησε τὸν Κωνσταντῖνον.

— Λοιπὸν, Νικηφόρε, εἶναι ἕτοιμοι αἱ μηχαναί σου ;

— Μάλιστα, Μεγαλειότατε, καὶ ἐλπίζω μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας ὅτι περὶ τὸ μεσονύκτιον θὰ τελειώσω καὶ μίαν ἄλλην. Τὰς ἔχω εἰς τὸ τεῖχος, καὶ ἂν εὐδοκῇ ἡ Μεγαλειότης σου θέλω τὰς δοκιμάσει.

— Μετὰ χαρᾶς, ἀπεκρίθη ὁ Καῖσαρ, καὶ ἠκολούθησε τὸν Νικηφόρον διὰ στενῆς κλίμακος κατεσκευασμένης ἐντὸς τοῦ τείχους καὶ ἀγούσης εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ, συναναβάντων καὶ τῶν αὐλικῶν. Αἱ δύω μηχαναὶ ἵσταντο πλησίον ἀλλήλων· καὶ ἡ μὲν μία ὡμοίαζεν ὑπερμεγέθη γερανὸν, ἔχοντα τροχοὺς στρεφομένους ἐπὶ ὁριζοντείων αὐλακίων, καὶ βαρεῖαν ἄλυσιν κρεμαμένην κατὰ μέτωπον τοῦ τείχους· ἡ δὲ ἄλλη περίπλοκον μηχανούργημα ἐλαφροτέρων ἀλύσεων, σχοινίων καὶ τροχαλιῶν, ὑψούμενον δώδεκα ἢ δεκατέσσαρας πόδας, καὶ βαστάζον ἐπὶ σιδηροῦ δίσκου τέσσαρας μεγάλους λίθους, ἐξ ὧν ἑκάστη ἐζύγιζε πεντήκοντα λίτρας.

— Ἡ μηχανὴ αὕτη, εἶπεν ὁ Νικηφόρος φέρων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς δευτέρας, εἶναι βελόστασις τελειοποιημένη ἀπὸ ἐμὲ, καὶ ἠμπορεῖ νὰ ῥίπτῃ τρεῖς ἢ τέσσαρας πέτρας ἀλληλοδιαδόχως διὰ διπλῆς τινος κινήσεως. Νὰ κάμω τὴν δοκιμήν ;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος.

— Ὑπάγω λοιπὸν νὰ φωνάξω μερικοὺς ἀνθρώπους μου. Καὶ ἔδραμε πρὸς τὸ ἐργοστάσιόν του.

— Ὁ ἥλιος δύει, παρετήρησεν ὁ αὐτοκράτωρ. Πόσον ὁ Κεράτιος κόλπος εἶναι ἥσυχος, καὶ μόνον μία λέμβος φαίνεται εἰς τὸν λιμένα.

— Φέρει ἀγγελίαν ὑποθέτω, εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος, ἀπὸ τὸ ἀπέναντι μέρος. Εἶναι ὅμως κατασκευῆς ἑλληνικῆς, καὶ ἀπορῶ πόθεν τὴν ἔλαβον οἱ σκῦλοι.

— Διακρίνω Ἕλληνα ἐντὸς αὐτῆς, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ· εἶναι ἢ λειποτάκτης ἢ ἀρνησίθρησκος.

— Ἐδῶ, Πέτρε καὶ Γεώργιε ! ἔκραξεν ὁ μηχανικὸς ἐλθὼν εἰς τὸ τεῖχος. Σημαδεύσατε μὲ τὴν βελόστασιν ὅσον μακρὰν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ. Ποῦ νὰ σημαδεύσω, Μεγαλειότατε ; Τὰ τουρκικὰ πλοῖα φοβοῦμαι ὅτι εἶναι πολὺ μακράν.

— Σημάδευσε ἐκείνην τὴν λέμβον, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ· ἐπειδὴ εἶναι μικρὰ, ἡ τέχνη θὰ φανῇ καλήτερα.

— Θὰ δοκιμάσω λοιπὸν, ἀπεκρίθη ὁ Νικηφόρος, σημαδεύων κατὰ τῆς λέμβου ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Ζώσιμος ἐκωπηλάτει χαίρων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς δραπετεύσεώς του Τὸ καννόνιον τῆς ἑσπέρας ἐβρόντησεν ἅμα κράζαντος τοῦ Νικηφόρου « Γρήγορα. » Οἱ δασύτριχες γίγαντες ἡτοιμάσθησαν· ὁ Νικηφόρος ἐσημάδευσε τὴν λέμβον πλαγίως ἐνῷ

ἔφευγε, καὶ ὅτε ἔτριζεν ἡ μηχανὴ ὁ Πέτρος ἔκραζεν, « Ἑτοίμη! »

— Παρατήρησε, Μεγαλειότατε, ἐὰν ἡ νέα κίνησις ἀνταποκρίνεται, εἶπεν ὁ Νικηφόρος, εἰς τὴν κίνησιν τῆς λέμβου, διευθύνων τὴν μηχανὴν ἕως οὗ ἀνεφώνησε, « Τώρα! »

Κινηθείσης μετὰ κρότου τῆς μηχανῆς, ἐξετοξεύθη ὁ πρῶτος λίθος καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος ὀλίγον πρὸ τῆς λέμβου, καλύψας αὐτὴν μὲ βροχὴν ἀφροῦ. Ὁ κωπηλάτης εἶδε τί κίνδυνον ἔτρεχεν.

— Ἀπέτυχεν! εἶπεν ὁ Ἀκόλουθος, ἐνῷ εἰσέτι ἐστρέφετο ἡ μηχανή.

— Περιμείνατε! εἶπεν ὁ Νικηφόρος, ἐν ᾧ ἁρπαγεὶς παρὰ τῆς μηχανῆς ὁ δεύτερος λίθος ἐξηκοντίσθη. Τὴν φορὰν ταύτην ἔπεσεν ὁ λίθος ὀλίγους δακτύλους πρὸ τῆς πλευρᾶς τῆς λέμβου πληρώσας αὐτὴν ὕδατος.

— Δὲν θὰ μᾶς διαφύγῃ, ἔκραζεν ὁ Νικηφόρος, ἐν ᾧ ὁ τροχὸς τῆς λιθοβόλου περιεστρέφετο καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐκσφενδονίσῃ καὶ τὸν τρίτον λίθον. Καὶ εἶχε δίκαιον· διότι ὁ λίθος κατέπεσεν ἐντὸς τῆς λέμβου, ἐβύθισεν αὐτὴν ὡς μόλυβδον, ἀλλ' ὁ βυθισθεὶς κωπηλάτης ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος μετὰ μικρὸν ἐνῷ ἐρρίπτετο ἐπ' αὐτοῦ ὁ τέταρτος λίθος καὶ ἐβύθισεν αὐτὸν τὸ δεύτερον.

— Εὖγε! Εὖγε! Νικηφόρε! ἐφώναξαν οἱ περιεστῶτες.

— Ἐπεθύμουν ὅμως νὰ ἐφόνευα τὸν σκύλον, εἶπεν ὁ μηχανικός.

— Καὶ ποία εἶναι ἡ ἄλλη μηχανή σου; ἠρώτησεν ὁ Κωνσταντῖνος· φαίνεται πολὺ διαφορετική.

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὴν δείξω τώρα εἰς τὴν Μεγαλειότητά σου· ἐλπίζω ὅμως ὅτι αὔριον θὰ δουλεύσῃ καλά· ἡ μηχανὴ αὐτὴ εἶναι κατασκευασμένη διὰ νὰ ῥίπτῃ πέτρας ἢ σίδηρα κατὰ μῆκος τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ τείχους, καὶ παραλλήλως μὲ αὐτό, ὥστε νὰ καταστρέψῃ τοὺς ἐχθροὺς πολλοὺς διὰ μιᾶς ὅταν φέρουν πρὸς τὸ τεῖχος τὰ δεμάτια τῶν κλάδων.

— Εὐθὺς λοιπὸν ἂς μετακομισθῇ εἰς τὸν πύργον τοῦ ἁγ. Ῥωμανοῦ· θὰ μᾶς χρειασθῇ πολὺ αὔριον, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος.

— Πηγαίνει μὲ τροχοὺς, καθὼς βλέπεις, Μεγαλειότατε. Θὰ τὴν στείλω λοιπὸν καὶ θὰ τὴν τοποθετήσω ἀπόψε.

— Καὶ ἀφοῦ τελειώσῃς ἔλα εἰς τὸ παλάτιον τὰ μεσάνυκτα. Ἴσως χρειασθῇ ν' ἀκούσωμεν τὴν γνώμην σου. Ὑπάγωμεν, κύριοι.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν προέβη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν πρὸς τὸν κόλπον. Ὁ στόλος ἐκινεῖτο καὶ καθ' ὅσον τὸ πυκνούμενον σκότος συνεχώρει νὰ ἴδωσι, τὰ ἱστία τῶν μὲν ἐκτύπουν κρεμάμενα τοῖς ἱστοῖς, τῶν δὲ ἠνοίγοντο· μετέβαινον δὲ πλησιέστερον τοῦ τείχους.

Ὁ Κωνσταντῖνος παρατηρήσας τοῦτο εἶπεν ἁπλῶς, « προμηνύει τοῦτο ἄρα τὸ ἔργον; » καὶ προέβη ἐν σιωπῇ.—Τί ἔχομεν ἐδῶ; ἠρώτησεν, ὅταν ἔφθασαν παρὰ τὴν πύλην τοῦ Φαναρίου, καὶ εἶδε διάφορα ἐργαλεῖα διεσπαρμένα.

— Οἱ σιδηρουργοὶ καὶ οἱ ξυλουργοὶ ἐργάζονται, Μεγαλειότατε, διότι τὸ μέγα καννόνιον μᾶς ἔβλαψεν ὀλίγον μετὰ τὸ μεσημέριον.

Καὶ πλησιάσας τοὺς ἐργάτας, καὶ κατὰ πρῶτον ἰδὼν ἐκεῖ ἀνημμένας δᾷδας, εἶπεν· — Ἀπὸ κάθε κτύπημα, καλοὶ ἐργάται, κρέμαται μία ζωή.

— Μεγαλειότατε, ἐλπίζομεν νὰ σώσωμεν πολλάς, εἶπεν ὁ πρῶτος αὐτῶν.

Καὶ οὕτω ποῦ μὲν λέγων ὀλίγας εὐμενεῖς λέξεις, ποῦ δὲ ἐνθαρρύνων καὶ ἐπαινῶν, καὶ δεικνύων πρὸς ὅλους συμπάθειαν, ἠκολούθησε τὴν ὁδὸν μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν θέσιν ὅθεν ἀνεχώρησεν ὁ Ζώσιμος μετὰ τῆς λέμβου. Μετά τινας δ' αὐτόθι γενομένας ἐρωτήσεις, εἶπεν ὁ φρουρὸς πρὸς τὸν Φραντζῆν·—Ὁ ὑπηρέτης σου δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη, ἄρχων μου.

— Ποῖος ὑπηρέτης μου; Τί ἐννοεῖς;

— Ὁ Ζώσιμος, τὸν ὁποῖον ἔστειλες εἰς τὸν Βουκένταυρον.

— Ἐγώ! ποτὲ δὲν τὸν ἔστειλα. Ὑπῆγεν εἰς αὐτόν;

— Εἶναι περί που μία ὥρα ἀφοῦ ἦλθεν ἐδῶ καὶ εἶπεν ὅτι εἶχε παραγγελίαν νὰ ὑπάγῃ ἐκ μέρους τῆς εὐγενείας σου εἰς τὸν Βουκένταυρον. Ὅθεν τὸν ἐβοηθήσαμεν καὶ ἠῦρε λέμβον, ὅπου ἐμβῆκε καὶ μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Τὸν εἴδαμεν νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν Βουκένταυρον· ὕστερον ὑπῆγεν εἰς τὸν ἁγ. Φραγκίσκον, καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγης ὥρας ἦλθεν ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ τείχους, εἶπεν ὅτι τὸν εἶδε νὰ κωπηλατῇ κατὰ τὰ τουρκικὰ πλοῖα· τοὐλάχιστον ἀπὸ ὅ,τι λέγει νομίζω ὅτι ἦτον ἐκεῖνος.

— Ἦτον μόνος του; ἠρώτησεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος.

— Μάλιστα.

— Ἡ λέμβος ἦτον πρασίνη;

— Ναί.

— Ἦτον στενὴ καὶ μακρά;

— Μάλιστα.

— Λοιπὸν δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι ἦτον ὁ ἴδιος ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ὁ Νικηφόρος ἐβύθισε. Κάποια προδοσία τρέχει. Τὸν γνωρίζω, τὸν γνωρίζω, ἄρχων Πρωτοβεστιάριε, καὶ ἐσκόπευα νὰ σὲ ὁμιλήσω περὶ αὐτοῦ, ἐὰν αἱ σπουδαῖαι ὑποθέσεις μας δὲν τὸν ἐμάκρυνον ἀπὸ τὴν μνήμην μου.

— Φαίνεται βεβαίως λειποτάκτης, εἶπεν ὁ Καῖσαρ.

— Τὸν ἐνόμιζον πάντοτε τίμιον, εἶπεν ὁ Φραντζῆς· ἐψεύσθη ὅμως τρομερὰ σήμερον εἰπὼν ὅτι τὸν ἔστειλα εἰς τὸν Βουκένταυρον.

— Ὅπως ἂν ἔχῃ, αὐτὸς ἐπνίγη, καὶ ἡ ὑπόθεσις ἐτελείωσεν, εἶπεν ὁ Ἰουστινιάνης.

— Δὲν τὸ πιστεύω, ἀπεκρίθη ὁ Δὲ-Ῥυστών. Πρῶτον διότι κατὰ μίαν παροιμίαν τῆς πατρίδος μου, εἶναι διωρισμένος διὰ τραχύτερον θάνατον, καὶ δεύτερον διότι μὲ φαίνεται ὅτι τὸν εἶδα ν' ἀ-

ναφανῇ μετὰ τὸ τέταρτον λιθοβόλημα· καὶ βεβαίως ἠξεύρει νὰ κολυμβᾷ.

— Δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς βλάψῃ, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος. Καλὴν νύκτα, στρατιῶται. Νὰ ἦσθε ἄγρυπνοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἀφήσαμεν τὸν Ζώσιμον ὅτε ἠκούσθη τὸ ἑσπερινὸν πυροβόλον.

— Πολὺ καλά, εἶπε καθ' ἑαυτόν· τώρα πλέον εἶμαι ἐκτὸς κινδύνου· διότι κάνεις δὲν θὰ συλλογισθῇ νὰ μὲ ζητήσῃ ἀφ' οὗ κλειδωθῶσιν αἱ πύλαι.

Ἐν ᾧ δ' ἔλεγε ταῦτα, ὁ βαρὺς δοῦπος τοῦ ἐκτεινναχθέντος λίθου ἐκάλυψεν αὐτὸν μὲ ἀφρὸν θαλάσσιον. Ἐστράφη, καὶ ἦτο ἀρκετὰ πλησίον τῆς ἀκτῆς ὥστε νὰ διακρίνῃ τοὺς ἱσταμένους παρὰ τὴν μηχανὴν, ἀφ' ἧς ἐσφενδονίσθη ὁ εὐμεγέθης λίθος, καὶ φρίξας ἀνεγνώρισε τὸν κύριόν του. Μηδαμῶς ἀμφιβάλλων ὅτι ὁλόκληρος ἡ προδοσία του ἀνεκαλύφθη (καὶ πῶς ἐδύνατο ἄλλως νὰ πράξῃ μὴ ἔχων μήτε καιρὸν μήτε ἐπιθυμίαν νὰ ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα), ἔκυψεν ἀνένδοτος ἐπὶ τῶν κωπῶν, καὶ τὸ ἐλαφρὸν σκάφος ἐχόρευεν ἐπὶ τῶν διαταραχθέντων ὑδάτων ὑπὸ τῆς πτώσεως τοῦ λίθου. Μόλις δὲ ἔλαβεν ἄνεσίν τινα ἐκ τοῦ πρώτου κινδύνου, καὶ ἰδοὺ δευτέρα βολὴ κατέβρεξεν αὐτὸν, καὶ ἐγέμισε τὸ σκάφος του ἀπὸ ὕδωρ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστ' ἐφοβήθη μὴ καταβυθισθῇ.

-- Παναγία πολυεύσπλαγχνε! ἀνεφώνησεν, ἀπεφάσισαν νὰ μὲ θανατώσουν! Σῶσέ με μόνον καὶ ὑπόσχομαι νὰ μὴν εἴπω τίποτε περὶ τῆς μελετηθείσης ὑποθέσεως· ὄχι, ὄχι, θὰ ἐπιστρέψω παρευθὺς καί . . .

Ἀλλ' εὐθὺς ἡ νέα τρομερὰ τοῦ λίθου κατάπτωσις ἐκρήμνισε τὸν Ζώσιμον εἰς τὴν θάλασσαν. Βυθισθεὶς ἐπὶ μικρὸν ἀνῆλθε πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἐστράφη τολμηρῶς πρὸς τὴν τουρκικὴν ἀκτήν. Μόλις δὲ ἤρχιζε νὰ καλοτυχίζῃ ἑαυτὸν ὅτι διέφυγε τὸν κίνδυνον, καὶ ἕτερος λίθος πεσὼν πλησιέστατα αὐτοῦ, τὸν προσέβαλε παρ' ὀλίγον, καὶ τὸν ἐβύθισεν ἐκ νέου εἰς τὰ κύματα, ὥστε ὑπέθεσεν ἑαυτὸν καταστραφέντα. Ποτὲ δὲν εἶχε πρότερον ἴδει μηχανὴν ἐκσφενδονίζουσαν λίθους τοσοῦτον ἀλληλοδιαδόχως, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ πόσους ἄλλους ἔμελλε νὰ ῥίψῃ κατ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως ἀναπνέων ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ἀναλαμβάνων ἐλπίδα σωτηρίας, προὐχώρησε πρὸς τὰ ἔξω κολυμβῶν, καὶ μετὰ τέταρτον ὥρας ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς λέμβου, ἐπάτησεν εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Κόλπου σῶος, ἀλλ' ἐντελῶς ἐξηντλημένος ὑπὸ τοῦ κόπου.

Τὸ συμβὰν τοῦτο δὲν ἔμεινεν ἀπαρατήρητον, καὶ ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκτὴν γενίτσαρός τις ἐπλησίασε καὶ ἀνέκραξε μὲ φωνὴν ἀπιελητικήν·

— Τί θέλεις αὐτοῦ ;

— Θέλω τὸν ἄρχοντα Λεόντιον, καὶ παρακαλῶ νὰ μὲ ὁδηγήσῃς εἰς αὐτόν.

— Θὰ σὲ ὁδηγήσω πρῶτον εἰς τὸν σταθμὸν διὰ νὰ εἴπῃς τὸ ὄνομά σου. Ἐὰν θέλῃ νὰ σὲ ἰδῇ, ἠμπορεῖ· ἀλλὰ μὲ φαίνεται ὅτι εἶσαι ψεύστης.

— Πολὺ καλά, κάμε ὅ.τι ἀγαπᾷς, εἶπεν ὁ Ζώσιμος. Τὸ ὄνομά μου εἶναι ἀδιάφορον εἰς αὐτὸν, εἰπέ τον μόνον, ὅτι ἔρχομαι ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Φραντζῆ, καὶ σὲ δίδω λόγον, ὅτι δὲν θὰ σὲ εὐχαριστήσῃ πολὺ, διότι δὲν μὲ ὡδήγησες εὐθὺς εἰς αὐτόν.

— Θὰ τρέξω λοιπὸν αὐτὸν τὸν κίνδυνον, ἀπεκρίθη ὁ στρατιώτης· ἔλα μαζῆ μου. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν σταθμὸν, κτίριον βάναυσον καὶ αὐτοσχέδιον, κείμενον οὐ μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, ἀλλὰ πλησιέστερον τοῦ Γαλατᾶ, εἶδε τάγμα Ἀνατολιτῶν στρατιωτῶν, οἵτινες συνδιελέγοντο καὶ συνεζήτουν περὶ τῆς ἐφόδου, ἢ ἐμαγείρευον τὸ δεῖπνόν των, ἐνῷ τὰ πυρὰ τοῦ στρατοῦ ἤρχησαν νὰ λάμπωσι τῆδε κἀκεῖσε ἐν μέσῳ τῆς περιχεομένης σκοτίας.

Ὁ γενίτσαρος ἀφήσας τὸν Ζώσιμον μεταξὺ τῶν συντρόφων του, ἐπορεύθη πρὸς ζήτησιν τοῦ Λεοντίου· αὐτοὶ δὲ μετά τινας ἐρωτήσεις καὶ περιπαιγμοὺς ἐπὶ τῷ συμβάντι αὐτοῦ, τὸν ἀφῆκαν νὰ στεγνώσῃ εἰς τὴν πλησιεστάτην πυρὰν, προσέχοντες ἐν τούτοις μὴ φύγῃ. Μετ' οὐ πολὺ δὲ δερβίσης, ὑψηλὸς καὶ ἰσχνὸς ἐπλησίασεν εἰς τὰς σκηνάς. Τὸ ὑψηλὸν τῆς κεφαλῆς κάλυμμα καὶ τὰ πλατέα ἱμάτιά του ἦσαν πλήρη κονιορτοῦ καὶ ἄμμου, ἡ γενειάς του ἦτο ἀκτένιστος, οἱ ὀφθαλμοί του κατακόκκινοι ὡς αἷμα, καὶ αἱ παρειαί του κοῖλαι. Ἦτο γυμνόπους, καὶ ἐφαίνετο μᾶλλον ὡς μανιακὸς διαφυγὼν τὰ δεσμά, ἢ ὡς διδάσκαλος ἀνθρώπων. Οἱ στρατιῶται τὸν ἐγνώριζον, ἀλλὰ τὸν ἐθεώρουν μετὰ τρόμου μᾶλλον ἢ εὐχαριστήσεως· ἔπαυσαν τὰς συνομιλίας καὶ διέκοψαν τὰς λογομαχίας. Ἐψιθυρίζετο δὲ ἐν μέσῳ αὐτῶν· « Ἡσυχία! ἡσυχία! Ὁ δερβίσης Σολιμάν! ἂς ἀκούσωμεν τί ἦλθε νὰ κάμῃ ἐδῶ ἀπόψε! σιωπή, θὰ ὁμιλήσῃ! » Καὶ ὁ δερβίσης ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ χαμηλῇ καὶ ἡσύχῳ τῇ φωνῇ· ἀλλὰ βαθμηδὸν ἡ φωνὴ ἐγίνετο ἐντονωτέρα καὶ βαθυτέρα, ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ ἐλάμβανεν ὕφος φανατικὸν, ἐχειρονόμει, ἐκραύγαζε καὶ ἔλεγε· Μουσουλμάνοι! Ὁ θεὸς διέταξε τὴν πτῶσιν ἐκείνης τῆς πόλεως. Ἡ τύχη της πλησιάζει ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, ἀπὸ λεπτοῦ εἰς λεπτόν. Ἀντεστάθη εἰς τὸν Χοσρόην, καὶ ἐπερίπαιζε τοὺς Καλίφας. Ἀλλὰ πρὸ αἰώνων ἐγράφη ὅτι μέλλει νὰ πέσῃ ἐνώπιον τοῦ Μωάμεθ. Ὁ Ἀλλὰχ εἶναι μέγας, υἱοὶ τῶν πιστῶν! Ὅσοι πέσουν αὔριον, θ' ἀποθάνουν ὑπὲρ τοῦ Ἀλλὰχ καὶ τοῦ Προφήτου. Ὁ Προφήτης θέλει μεσιτεύσει ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὁ Ἀλλὰχ θέλει τοὺς βραβεύσει. Χωρὶς κίνδυνον θέλουν περάσει τὴν τρομερὰν ἐκείνην γέφυραν, (καὶ ὁ δερβίσης ἐφρικίασεν) ἡ ὁποία κρέμαται μεταξὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἑπτὰ κολάσεων, ὀξεῖα ὡς ξυράφιον, γλυστερὰ ὡς

ὕελος, τὴν γέφυραν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν προσβάλλει πάντοτε ἡ τρικυμία ὅπως κατεκρημνίσῃ τὴν τρέμουσαν ψυχὴν εἰς τὴν ἄβυσσον, τὴν γέφυραν ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν ὅστις ὀλισθαίνει εἶναι καταδικασμένος νὰ μείνῃ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὸ πῦρ ἑπτὰ χιλιάδας ἔτη, τὴν γέφυραν ἐκείνην τὴν ὁποίαν ὅλοι πρέπει νὰ περάσουν, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν δύναται νὰ περάσῃ τόσον ἐνδόξως ὅσον ὅστις πέσῃ ὑπὲρ τῆς πίστεως. Ὁ Ἀλλὰχ εἶναι πολυεύσπλαγχνος! Νὰ κλαύσω ἐκείνους οἵτινες θέλουν πέσει αὔριον; Δὲν εἶναι καλήτερον νὰ τοὺς συγχαρῶ; Θὰ ἦναι εὐτυχεῖς καθὼς τὸ πτηνὸν τὸ ἀφινόμενον ἐλεύθερον ἀπὸ τὸ κλωβίον του, καὶ ἐλεύθεροι ὡς αἱ ἄγριαι αἶγες τοῦ Αἴμου. Καὶ ἀπὸ τώρα τοὺς προσμειδιοῦν αἱ οὐρί· ἰδοὺ ἡ Τούβα ἐκτείνει τοὺς ἀθανάτους κλάδους της διὰ αὐτούς· ἰδοὺ ὁ Προφήτης, ὅστις ἔχει μίαν θέλησιν μὲ τὸν Ἀλλὰχ, προβλέπει τὴν νίκην καὶ τὴν ἀνταμοιβήν των. Μόνοι ἐκεῖνοι, μόνοι ἐκεῖνοι οἵτινες πέσουν ὑπὲρ τοῦ Ἰσλὰμ, εἶναι δεκτοὶ εἰς τὴν ἀφθονίαν τῆς θείας μακαριότητος. Αὐτοὶ μόνοι ἐμβαίνουν εἰς τὸν ἕκτον οὐρανὸν, αὐτοὶ μόνοι ἀπολαμβάνουν ἡδονὰς τὰς ὁποίας ἄλλοι πιστοὶ δὲν γνωρίζουν ὡς ἀνάξιοι. Εἰς ἐκείνας τὰς εὐφροσύνας ὁ Ἀλλὰχ προσκαλεῖ μόνον τοὺς ὅσοι πέσουν. Μὲ σύντομον πόνον ἀποκτοῦν τὴν αἰωνιότητα. Ὅσοι ζήσουν, ἔχουν Παράδεισον ἐπὶ γῆς, ὅσοι ἀποθάνουν, ἔχουν Παράδεισον εἰς τοὺς οὐρανούς.

Τοιαῦτα ἔλεγεν, ὅταν ὁ γενίτσαρος ὁ πορευθεὶς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Λεοντίου ἐπέστρεψε, τὸ ἦθος ἔχων δικαιολογοῦν τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Ζωσίμου, ὡς πρὸς τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνδρὸς τοῦ κατέχοντος ἤδη σημαντικωτάτην θέσιν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν στρατόπεδον· διότι ἦτο καταφανὲς, ὅτι ἡ πόλις ποτὲ δὲν ἤθελε κυριευθῇ ἄνευ τῆς μετακομίσεως τῶν πλοίων, καὶ ὅτι ἡ μετακόμισις αὕτη ἦτο ἔργον τοῦ Λεοντίου.

— Ὁ ἄρχων Λεόντιος προστάζει νὰ μεταβῇς εἰς τὴν σκηνήν του, εἶπεν ὁ γενίτσαρος εἰς τὸν Ζώσιμον. Ἀκολούθει με. — Καὶ ὡδήγησεν αὐτὸν διὰ τοῦ στρατοπέδου, μέχρις οὗ ἐφθασαν εἰς μεγάλην καὶ πολυτελεστάτην σκηνήν. Ὁ γενίτσαρος εἰσῆλθε, καὶ ὁ Ζώσιμος ἠκολούθησεν.

— Ἐκλαμπρότατε, εἶπεν, ἰδοὺ ὁ Ἕλλην.

— Πήγαινε τώρα, εἶπεν ὁ Λεόντιος εἰς τὸν στρατιώτην ἀνεγείρας τὴν κεφαλὴν ἐκ τραπέζης ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔγραφε. Καλὴ ἑσπέρα, Ζώσιμε· ἐπιθυμεῖς νὰ μὲ ὁμιλήσῃς;

— Μάλιστα, ἄρχων μου· σήμερον μετὰ τὸ μεσημέρι ἀπέκτησα πληροφορίαν, τὴν ὁποίαν νομίζω ὅτι ἡ εὐγενεία σου δίδεις κάτι διὰ νὰ μάθῃς.

— Εἰπὲ τί εἶναι, καὶ θὰ σὲ εἴπω τί μὲ συμφέρει νὰ δώσω.

— Ἡ γενικὴ ἰδέα εἶναι ὅτι ἡ πόλις θὰ κυριευθῇ αὔριον.

— Αὐτὰ εἶναι τὰ νέα σου; ἠρώτησεν ὁ Λεόντιος σαρκαστικῶς.

— Ὄχι, ἄρχων μου, τοῦτο εἶναι ἡ ἀρχὴ, καθὼς ἐγὼ τοὐλάχιστον στοχάζομαι. Τώρα λοιπὸν νομίζω ὅτι ἡ ἐκλαμπρότης σου θὰ εὐχαριστηθῇ νὰ μάθῃ, εἰς τοιαύτην περίστασιν, ποῦ ἠμπορεῖ νὰ εὕρῃ τὴν δέσποιναν Θεοδώραν Φραντζῆ, ἢ μᾶλλον τὴν δέσποιναν Θεοδώραν Δὲ Ῥυστών.

— Πῶς; εἶναι ὑπανδρευμένη;

— Πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος, ἄρχων μου.

— Διὰ νὰ τὴν εὕρω καὶ νὰ τὴν λάβω, ἀπεκρίθη ὁ Λεόντιος περιπαθῶς, δίδω ταύτην μου τὴν χεῖρα, τί λέγω; δίδω καὶ τὰς δύω, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ καταστρέψω τὴν καρδίαν τοῦ κατηραμένου Ἀκολούθου. — Εἰπέ με τί ζητεῖς, ἐὰν τῷ ὄντι ἠμπορῇς νὰ τὸ κάμῃς;

— Ναὶ, ἠμπορῶ νὰ τὸ κάμω· ἠξεύρω, ἄρχων μου, τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ κρυφθῇ, καὶ ἠξεύρω ἀκόμη ποῖος θὰ κρυφθῇ μαζῆ της, ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἐξάρχου Χωνιάτου, ἐὰν ἡ εὐγενεία σου τὸν γνωρίζῃ.

— Τὸν γνωρίζω πολὺ καλά. Λέγε τὴν τιμήν.

— Καλήτερον νὰ μὲ τὴν εἴπῃ ἡ ἐκλαμπρότης σου.

— Χίλια χρυσᾶ ἀμουράτεια.

— Εὐχαριστῶ τὴν εὐγενεί αν σου. Ἡ ἐδική μου πρότασις εἶναι μεγαλητέρα. Ζητῶ ὄχι ὀλιγώτερον τῶν πέντε χιλιάδων.

— Σκύλε! ἔκραξεν ὁ Λεόντιος μανιωδῶς, θὰ ἀποσπάσω τὸ μυστικόν σου μὲ ἄλλα μέσα.

— Δὲν ἠμπορεῖς, ἀπεκρίθη ὁ Ζώσιμος ψυχρῶς· ἐὰν θελήσῃς νὰ δοκιμάσῃς, δὲν θὰ τὸ κάμῃς, διότι...

— Διότι;

— Διότι θὰ κηρύζω ὅτι ἤθελα νὰ προσφέρω τὸν μαργαρίτην τῆς Βυζαντινῆς ὡραιότητος εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτάνου, καὶ ὅτι σὺ, μὲ σκοπὸν νὰ τὴν λάβῃς διὰ τὸν ἑαυτόν σου ζητεῖς νὰ μὲ ἀποτρέψῃς. Κρίνε λοιπὸν ἐὰν οἱ δοῦλοί σου θὰ σὲ ὑπακούσουν.

Ὁ Λεόντιος ἐσιώπησεν. Ἦτο ἐκ φύσεως δειλὸς καὶ ἄσωτος μᾶλλον ἢ φιλάργυρος· καὶ ἤδη ὁ ἔρως καὶ τὸ μῖσος, ἅτινα ἐνεφώλευον εἰς τὸ στῆθός του, ἦλθον πρὸς βοήθειαν τῆς δειλίας του. Ὅθεν εἶπε πρὸς τὸν Ζώσιμον·

— Ζώσιμε, ἀνοησίας λέγεις, καὶ τὸ ἐννοεῖς καὶ ὁ ἴδιος. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ καιρὸς εἶναι πολύτιμος, προτιμῶ νὰ σὲ δώσω ὅσα ζητεῖς παρὰ νὰ σὲ διδάξω φρόνησιν. Αἱ πέντε χιλιάδες θὰ ἦναι λοιπὸν ἐδικαί σου, ἐὰν τῷ ὄντι ἡ πληροφορία σου εὐκολύνῃ τὸ ν' ἀποκτήσω τὴν κυρίαν τὴν ὁποίαν λέγεις.

— Δόσεμέ το ἐγγράφως, ἢ μᾶλλον γράψε ὅτι θὰ μὲ μετρήσῃς τὴν ποσότητα ὅταν ἀποκτήσῃς τὴν νέαν, καὶ δὲν θὰ χάσω καιρόν.

— Πολὺ καλά, εἶπεν ὁ Λεόντιος, ὅστις δὲν ἐπεθύμει νὰ ἀποδοθῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἀτιμία τοιαύτης διαπραγματεύσεως. Καὶ καθήσας ἔγραψέ τι μετὰ σπουδῆς. Ἄκουσε, εἶπεν· ὑπόσχομαι νὰ δώσω εἰς τὸν Ζώσιμον, ὑπηρέτην τοῦ Ἄρχοντος Φραντζῆ, πέντε χιλιάδας χρυσῶν ἀμουρατείων ὅταν κυριευθῇ ἡ Κωνσταντινούπολις. — Τώρα σὲ λέγω, καὶ ἔχε το ὡς βέβαιον ὅτι, ἐὰν ἡ διήγησίς σου δὲν εἶναι

εὐχάριστος καὶ ἀκριβής, ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλω σὲ μαχαιρώσῃ εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἐὰν δὲν ἀληθεύῃ, θὰ εὕρω τρόπον νὰ σὲ τιμωρήσω μετὰ ταῦτα· διότι δὲν θὰ σὲ ἀφήσω ἕως οὗ τὸ ψεῦδος ἢ ἡ ἀλήθεια τῆς διηγήσεώς σου ἀνακαλυφθῇ.

— Εἶμαι ἐντελῶς εὐχαριστημένος. Σήμερον μετὰ τὸ μεσημέριον ἔτυχε νὰ εὑρεθῶ εἰς τὸν κῆπον τοῦ ἄρχοντος Φραντζῆ. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην εἶδα τὸν γέροντα Βαρλαὰμ, καὶ ἕνα Βαράγγιον ἀξιωματικὸν ὀνομαζόμενον Ῥιχάρδον Βυρστὼ, ἐρχομένους εἰς τὸν κῆπον καὶ ὁμιλοῦντας περὶ σπουδαιοτάτης ὑποθέσεως. Ἐμάζευσα εἰς τὸν καιρόν μου ἓν ἢ δύω μυστικά, τὰ ὁποῖα μ' ἐχρησίμευσαν ἀρκετὰ καλὰ, καθὼς ἡ ἐκλαμπρότης σου τὸ γνωρίζει πολὺ καλὰ, (ἐνταῦθα ἡ μορφὴ τοῦ Λεοντίου ἐφαιδρύνθη). Μ' ἐφάνη λοιπὸν καλὸν νὰ ὠφεληθῶ καὶ ἀπὸ τὴν προκειμένην περίστασιν. Οὕτω ἐκρύφθην καὶ ἤκουσα ὅ,τι ἔλεγον περιπατοῦντες. Μερικὰς λέξεις ἔχασα βέβαια εἰς τὰ δύω ἄκρα τοῦ περιπάτου, ἀλλὰ περὶ τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεώς των ἠμπορῶ νὰ ὁρκισθῶ εἰς . . .

— Οἱ ὅρκοι εἶναι περιττοὶ, ἀγαθὲ Ζώσιμε· σὲ πιστεύω καὶ χωρὶς ὅρκους.

— Δὲν βλάπτει, ἄρχων μου, ὁ ὅρκος. Ἀλλ' ἐν συντόμῳ ἡ οὐσία τῆς ὑποθέσεως εἶναι αὕτη· ἡ κυρία Θεοδώρα, εἰς τὴν πρώτην ταραχὴν θὰ κρυφθῇ ὁμοῦ μετὰ τὰς δύω ἄλλας εἰς μίαν τῶν ἀποθηκῶν τοῦ πάγου, ἡ ὁποία εἶναι κενὴ καὶ ξηρά. Ὁ Βαρλαὰμ θὰ φυλάττῃ τὸν κῆπον κρυμμένος, καὶ εἰς τὰς δώδεκα τῆς νυκτὸς, ὅταν οἱ στρατιῶται θὰ ἦναι βυθισμένοι εἰς τὰς ἀσωτείας, ὁ Ἀκόλουθος ἢ ὁ Φραντζῆς, ἢ δύω ἄλλοι τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν ἤκουσα, θὰ συνέλθουν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνων, καὶ θὰ ἐνεργήσουν κατὰ τὴν περίστασιν. Ἐὰν δὲ δὲν ἔλθῃ κάνεις, ὁ Βαρλαὰμ θὰ τοὺς νομίσῃ ἀποθαμένους καὶ θὰ ἐνεργήσῃ μόνος του.

— Ζώσιμε, ἀξίζεις τὴν ἀνταμοιβὴν, ἐὰν ταῦτα οὕτως ἔχουν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μένῃς ὅπου διορίσω ἕως ὅτου κυριευθῇ ἡ πόλις.

— Ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ ὁδηγήσω τὴν εὐγενείαν σου εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Τώρα δόσε με νὰ φάγω καὶ νὰ πίω, καὶ προφύλαξέ με ἀπὸ καννόνια, σφαῖρας καὶ βελοστόσεις, καὶ μένω ὅσον καιρὸν ἀγαπᾷς.

Ὁ Λεόντιος κράξας τὸν γενίτσαρον εἶπεν· — Ἀχμὲτ, τὸν Ἕλληνα τοῦτον ἐπιθυμῶ νὰ βάλῃς εἰς μέρος ἀσφαλὲς, ἕως ὅτου ἡ πόλις κυριευθῇ. Φρόντισε νὰ λαμβάνῃ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, ἀλλ' ἔχε τὸν νοῦν σου μὴ δραπετεύσῃ.—Καὶ ὁ μὲν Ζώσιμος ὡδηγήθη ἐκτὸς τῆς σκηνῆς· ὁ δὲ Λεόντιος ἔμεινε καθήμενος εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἀναλογιζόμενος τὰ ἄπειρα σχέδιά του. «Οὕτω πρέπει νὰ ἦναι, εἶπεν ἐπὶ τέλους. Ὁ Βαλταζὰρ μὲ εἶπεν, ὅτι ἐὰν ἐπέζων εἰς ἐκείνην τὴν νύκτα, μ' ἑτοιμάζοντο πλούτη, καὶ πιστεύω νὰ μὴ μὲ διαφύγῃ ἡ Θεοδώρα. Θὰ ἐξετάσω καὶ πάλιν τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ἀφοῦ τελειώσω αὐτοὺς τοὺς λογαριασμούς. Καὶ ἐπανέλαβε τὸ ἔργον του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

—ooo—

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ Ἄννα Πατελλάρη διῆγε βίον σκοτεινότατον καὶ ἐντελῶς μεμονωμένον. Ἡ πώλησις πολυτίμων τινῶν κοσμημάτων ἐχορήγησεν αὐτῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἐπεθύμει πρὸ πάντων νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητος, διότι ἡ ἀτιμία τοῦ συζύγου της ἦτο ἐγνωσμένη καθ' ὅλην τὴν πόλιν, καὶ διότι, καθ' ὃ μετασχοῦσα εἰς τὴν ἀπόδρασιν αὐτοῦ, ἠδύνατο νὰ ὑποβληθῇ εἰς νομικὴν ἀνάκρισιν, εἰ καὶ ἐπὶ ὑπονοίᾳ μόνον. Ἀπέφευγε δὲ παντὶ τρόπῳ ἀπὸ τοῦ νὰ δώσῃ τὴν παραμικρὰν ἀφορμὴν πρὸς κατηγορίαν, καὶ ἔζη τότε εἰς σκοτεινὸν καὶ ἀπόκεντρον μέρος εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ἐντὸς οἰκήματος ταπεινῆς γυναικὸς, τὴν ὁποίαν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐτυχίας της εὐηργέτησεν· αὕτη δὲ ἤδη εὐγνωμονοῦσα περιεποιεῖτο αὐτὴν μετὰ ζήλου καὶ συμπαθείας. Πρὸς τούτοις δὲν ἐτόλμα νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Θεοδώραν, οὔτε ὅταν τὸ τέκνον αὐτῆς, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ ὁποίου ἤλπιζεν ἡ ταλαίπωρος νὰ κερδήσῃ ἐκ νέου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὴν συμπάθειαν, ἐξηλείφθη ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώντων.

Ἀλλ' ἤδη, ὅτε διέτρεχον ἐν τῇ πόλει φῆμαι ἐπικειμένου κινδύνου, στερουμένη παντὸς φίλου, καὶ πλήρη ἔχουσα τὴν καρδίαν θλίψεως διὰ τὸ παρελθὸν καὶ φόβου διὰ τὸ μέλλον, ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ συνέντευξιν μετὰ τῆς φίλης τῶν παιδικῶν της χρόνων. Ὅθεν, τὴν αὐτὴν ἑσπέραν, ἧς τὰ συμβάντα ἐπὶ μακρὸν διηγήθημεν, ῥίψασα περὶ ἑαυτὴν κάλυμμα φερόμενον ὑπὸ γυναικῶν κατωτέρας τάξεως, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ οἰκήματος, καὶ διευθύνθη εἰς τὸ παλάτιον δι' ἀποκέντρων, σκοτεινῶν καὶ ἐρήμων ὁδῶν. Ἀλλ' ἦτο ἐπάναγκες νὰ διαβῇ διὰ τῆς μεγάλης πλατείας τῆς Ἁγ. Σοφίας· αὐτοῦ δὲ, πρὸς μεγάλην αὐτῆς ἀπορίαν, πολυάριθμον πλῆθος λαοῦ ἦτο συνηθροισμένον. Ἐνῷ δὲ προσεπάθει νὰ διέλθῃ, εἶδε τὸν Γεννάδιον, τὸ εἴδωλον εἰσέτι τοῦ πλήθους, ἱστάμενον εἰς τὰς πρὸς δυσμὰς βαθμίδας τῆς Μητροπόλεως καὶ δημηγοροῦντα. Καί τοι δὲ κατέβαλε πᾶσαν μέριμναν ὅπως περάσῃ ταχέως καὶ ἄνευ παρατηρήσεως, ἠκροάσθη ἐν τούτοις ἀποσπάσματά τινα τοῦ λόγου.

— Τώρα λοιπὸν, ἔλεγε, ποῦ εἶναι ἡ βοήθεια τὴν ὁποίαν ἠλπίσατε ἀπὸ τοὺς Ἀζυμίτας; Ποῦ εἶναι αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Εὐγενίου καὶ τοῦ Μαρτίνου: ἐπωλήσατε τὴν θρησκείαν σας, ἠλλάξατε τὴν πίστιν σας, ἀπερρίψατε τὴν εὐλογίαν τῆς γενέσεώς σας, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐλάβετε δύω χιλιάδας Γενουηνσίους, οἱ ὁποῖοι δὲν δύνανται νὰ ἐλευθερώσουν οὔτε σᾶς οὔτε τὸν ἑαυτόν των. Πρὸ πολλῶν μηνῶν τὸ προεῖπον, καὶ τί συνέβη; οἱ μεγάλοι καὶ φρόνιμοι τῆς πόλεως μᾶς εἶπον νὰ περιμένωμεν βοήθειαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Ἐπεριμείναμεν αὐτὴν, καὶ

ἡ βοήθεια ἦτο κάλαμος τεθραυσμένος. Πρὸ μηνῶν σᾶς ἐσυμβούλευσα νὰ κλείσετε τὰ ὦτα εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῆς κατηραμένης Ἑνώσεως, νὰ μὴ ἐπικαλῆσθε εἰρήνην, ἐνῷ εἰρήνη δὲν ὑπάρχει, ν' ἀποδιώξετε τὸν κόκκινον πῖλον ἀπὸ τὴν πόλιν μας, καὶ ὕστερον σᾶς εἶπον ὅτι ἐμέλλετε νὰ διαμείνετε σῶοι, ὅτι ἄρτος θὰ σᾶς ἐδίδετο, καὶ τὸ νερόν σας θὰ ἦτον ἠσφαλισμένον. Καὶ ὅμως, πάλιν σᾶς λέγω, ὅτι πρέπει ν' ἀμεριμνῆτε. Ὁ Θεὸς δὲν κατεδίκασεν ὁλοτελῶς τὴν πόλιν ταύτην, καλλωπισθεῖσαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον, ἢ δοξασθεῖσαν ἀπὸ τόσους φέροντας ἤδη τὴν πορφύραν τοῦ μάρτυρος ἢ τὸν στέφανον τοῦ ὁμολογητοῦ. Εἶσθε ἀκόμη ἰσχυροί, ἐπίσκοποι τοῦ παρελθόντος, Ἀλέξανδρε, Ἰωάννη Χρυσόστομε, Ἀττικὲ, Πρόκλε, Ταράσιε καὶ Γερμανέ! Μεσιτεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θρόνου τοῦ Θεοῦ! Ὁ Θεὸς δὲν ἀρνεῖται τίποτε πρὸς αὐτοὺς, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Μαρίαν τὴν Προστάτιδα τούτου τοῦ ναοῦ. Σημειώσατε τοὺς λόγους μου· αὔριον ἡ Ἁγ. Σοφία θέλει γενεῖ τριπλοῦν χάλκινον τεῖχος διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ καταφύγωσιν ἐντὸς αὐτῆς. Ἡ ἰσχὺς τοῦ Ἰσλαμίου θέλει λήξει ἐδῶ. Ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, ὅστις θέλει καταβῆ εἰς τὴν Στήλην τοῦ Κωνσταντίνου, ἀκονίζει ἤδη τὴν ῥομφαίαν του διὰ τὴν μάχην, καὶ ἡ σωτηρία ἔρχεται ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου.

Ταῦτα τοῦ Γενναδίου ἀγορεύοντος, ἡ Ἄννα διῆλθε μετὰ δυσκολίας διὰ τοῦ ὄχλου, καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου ἐνεφανίσθη εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ἀκολούθου. Ὑπὸ μεγάλης δ' ἐκυριεύθη ἐκπλήξεως ἡ Θεοδώρα εἰδοποιηθεῖσα ὅτι ἡ Ἄννα Πατελλάρη, ταπεινῶς ἐνδεδυμένη καὶ ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ, ἐπεθύμει νὰ τὴν ἴδῃ. Παρευθὺς διέταξε νὰ τὴν εἰσαγάγωσιν.

— Ὦ Ἄννα, ἀνέκραξε περιπτυχθεῖσα αὐτὴν, διὰ τί δὲν ἦλθες νὰ μὲ ἴδῃς προτήτερα. Ὤ! νὰ ἤξευρες πόσας κατέβαλα φροντίδας διὰ νὰ σ' εὕρω! ἐπίστευσα τέλος ὅτι ἡ εἰς τὴν πόλιν ἐπιστροφή σου δὲν ἀλήθευεν!

— Ἀγαπητή μου Θεοδώρα, εἶπεν ἡ Ἄννα, πῶς ἠμποροῦσα νὰ ἔλθω ἐδῶ; ἐγὼ, τὴν ὁποίαν καθεὶς ἤθελεν ἀναγνωρίσει ὡς σύζυγον τοῦ Λεοντίου τοῦ προδότου, ἐγὼ, τὴν ὁποίαν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος πρέπει πρὸ πάντων νὰ μισῇ;

— Τὸν ἀδικεῖς, φιλτάτη Ἄννα. Σὲ λυπεῖται καὶ ἤθελε προσπαθήσει νὰ σὲ συνδράμῃ. Καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ ἄνθρωπος ὅστις τολμᾷ νὰ σὲ ὀνειδίσῃ διὰ τὴν ἑνοχὴν ἄλλου, ἡ αἰσχύνη ἔστω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ἄννα, ὠλιγόστευσες τὴν εὐτυχίαν μου ζῶσα ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ἴσως ἐν ἐνδείᾳ, ἐνῷ ἐγὼ περικυκλοῦμαι ἀπὸ ἀφθονίαν.

— Μίαν ἡμέραν, φιλτάτη Θεοδώρα, ἀπεφάσισα νὰ ἔλθω νὰ σὲ ἴδω, ἔχασα τὸ δυστυχὲς βρέφος μου θὰ ἦναι μήν· ἔκτοτε δὲν ἔλαβον θάῤῥος.

— Δόξα τῷ Θεῷ ὅτι σὲ βλέπω τέλος πάντων. Ὁ Θεὸς ἠξεύρει πόσην ἔχω ἀνάγκην παρηγορίας αὔριον.

Ἡ ἰδέα αὕτη μ' ἔφερεν ἐδῶ, ἀγαπητή μου Θεοδώρα. Ἀπόψε δι' ἐσχάτην ἴσως φορὰν ἐνταμονόμεθα. Ἐὰν ἡ πόλις κυριευθῇ, καθὼς τὰ πάντα μὲ τὸ βεβαιοῦν, αὔριον ἐλπίζω ὅτι θὰ ἦναι ἡ τελευταία φορά. Τὸ νὰ γνωρίζω ὅτι ὁ σύζυγός μου συνετέλεσε πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πολιορκίας ταύτης, τοῦτο θὰ ἐκχειλίσῃ τὸ πικρὸν ποτήριον τῆς θλίψεώς μου.

— Κάθησε μαζῆ μου, Ἄννα, κάθησε μαζῆ μου Ἄννα, ἕως οὗ ἀποφασισθῇ ἡ ἡμέρα· στάσου πρὸς χάριν καὶ τῶν δύο μας!

— Δὲν ἠμπορῶ, Θεοδώρα· δὲν τολμῶ ν' ἀπαντήσω τὸν σύζυγόν σου· ὄχι, ἡ ἐδῶ διαμονή μου ἠμπορεῖ νὰ σ' ἐπιφέρῃ κίνδυνον.

Ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Φραντζῆς εἰσῆλθον.

— Κυρία, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος, ἔμαθα ὅτι εἶσαι ἐδῶ, καὶ χαίρω τῷ ὄντι ὅτι εἰς τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου ἐστράφης εἰς τοὺς ἀληθεῖς φίλους σου. Ἦτο καλήτερον καὶ φρονιμώτερον νὰ ἤρχεσο ἐδῶ πρὸ πολλοῦ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς ἀσφαλείας σου. Ἡ ἀσφάλειά σου δὲν τρέχει βέβαια τόσον κίνδυνον ὅσον τῶν ἄλλων· ἐπειδὴ ἅμα ἀκουσθῇ ὅτι εἶσαι ἡ σύζυγος τοῦ Λεοντίου, κανεὶς Τοῦρκος δὲν θὰ ὑψώσῃ τὸν δάκτυλόν του κατὰ σοῦ. Δὲν πρέπει μόνον νὰ ἐκθέσῃς τὸν ἑαυτόν σου· ἡ πρώτη ζέσις τῆς λεηλασίας εἰς τὰ ἀπόκεντρα μέρη τῆς πόλεως δὲν θὰ σεβασθῇ κανένα. Ὁ Ἄρχων Φραντζῆς καὶ ἐγὼ ἐσυλλογιζόμεθα τώρα περὶ σοῦ.

— Δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ μαζῆ μου; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Ἐδουάρδος, δὲν συμφέρει οὔτε εἰς σὲ οὔτε εἰς αὐτήν. Ἐὰν, κυρία, ἀκούσῃς τὴν συμβουλήν μου, θὰ δεχθῇς τὴν προσφορὰν τοῦ ἄρχοντος Πρωτοβεστιαρίου, καὶ θὰ διαμείνῃς ἥσυχος εἰς τὴν κατοικίαν του.

Ἡ Ἄννα μόλις ἠδύνατο κλαίουσα νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της.

— Ἐὰν ἡ πόλις πέσῃ, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, τὴν κατοικίαν μου πασᾶς βεβαίως θὰ κυριεύσῃ. Ἅμα τοῦτο συμβῇ, λάβε θάῤῥος καὶ εἰπέ τον ὅτι εἶσαι ἡ σύζυγος τοῦ Λεοντίου. Δὲν ἠξεύρεις, ὅσον ἐγὼ, πόσην ἐπιῤῥοὴν ἔχει τώρα τὸ ὄνομα τοῦτο. Τοῦτο θὰ σὲ διαφυλάξῃ ἀπὸ κάθε ὕβριν.

Μετὰ τοῦτο ἐλήφθησαν μέτρα ἐπὶ τοῦ σχεδίου, καὶ ὑπηρέτης τις τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου ἀπεστάλη εἰς τὴν κατοικίαν τῆς συζύγου τοῦ Λεοντίου, ἵνα κομίσῃ τὴν εἴδησιν ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ παραλάβῃ τὰ ὀλίγα πράγματα τὰ εἰς αὐτὴν ἀνήκοντα. Ὁ Φραντζῆς ἐπανέλαβε τὴν συμβουλὴν ταύτην, καὶ ἐπείσθη ὅτι τὸν ἐνόησε. Μετὰ τοῦτο δὲ προέτεινεν εἰς τὴν Ἄνναν, ὅπως συνοδεύσῃ αὐτὴν εἰς τὸ δωμάτιόν της, ὑπὸ τὴν πρόφασιν μὲν ὅτι εἶχεν ἀνάγκην ἀναπαύσεως, ἀληθῶς ὅμως ἵνα χορηγήσῃ εἰς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ συνομιλήσῃ κατ' ἰδίαν μετὰ τῆς συζύγου του, γινώσκων ὅτι εἶχεν ἀνάγκην.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔμειναν μόνοι, ὁ Ἱππότης Ἐδουάρδος

καθήσας παρὰ τὴν Θεοδώραν καὶ ἑλκύσας αὐτὴν πλησίον του, εἶπε· —Θεοδώρα, ἀγαπητή μου Θεοδώρα, ἴσως αὕτη εἶναι ἡ τελευταία φορὰ καθ' ἣν εὑρισκόμεθα μαζῆ μόνοι. Μὲ ὑπόσχεσαι, ἐὰν δὲν θὰ μὲ ἦναι δυνατὸν νὰ ἦμαι μαζῆ σου, νὰ ὑπακούσῃς κατὰ γράμμα εἰς ὅ,τι θὰ σὲ εἴπω;

— Μὴ μὲ ὁμιλεῖς, Ἐδουάρδε, μὴ μὲ ὁμιλεῖς οὕτω· δὲν δύναμαι νὰ τὸ ὑποφέρω.

— Ἀλλὰ, φιλτάτη μου, δὲν εἶναι καλήτερον ν' ἀκούσῃς τὴν ἀλήθειαν; εἴμεθα εἰλικρινεῖς καὶ πιστοὶ μεταξύ μας. Εἶσαι σύζυγός μου, καὶ καθὼς σὲ ἀφιερόνω εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, οὕτως ἀφιέρωσέ με καὶ σὺ εἰς αὐτόν. Δὲν βλάπτει ἐὰν βλέπωμεν τὴν δυστυχίαν κατὰ πρόσωπον.

— Ὄχι! ἀπεκρίθη ὀδυρωμένη, ἀλλά.. ἀλλά...

— Ἀλλ' ὅλον τοῦτον τὸν καιρὸν μ' ἐφαίνετο ὅτι ἐγυμνάζεσο εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ κινδύνου· καὶ τώρα, ἐν ᾧ ἔρχεται, σὲ φαίνεται παράξενον πρᾶγμα. Σὲ ἠπάτησά ποτε; Σ' ἐκολάκευσα μ' ἐλπίδας ματαίας ὅτι ἐμέλλομεν νὰ ἐπιτύχωμεν μέχρι τέλους;

Ἡ Θεοδώρα δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ στηρίξασα τὸ πρόσωπον εἰς τὸν ὦμον τοῦ συζύγου της ἐπλησίασεν ἔτι μᾶλλον εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ ἱππότης εἶπε·

— Πρῶτον ἂς λάβωμεν καλῶς ὑπ' ὄψιν τὸν κίνδυνον, καὶ ἀκολούθως ἂς ἴδωμεν ποῖαι παρηγοροι ἐλπίδες μᾶς ἀπομένουν. Θεοδώρα, δὲν ἔχω πλέον ἀμφιβολίαν ὅτι αὔριον, τοιαύτην ὥραν, ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ ἦναι εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Μόνον χεὶρ Θεοῦ δύναται νὰ τὴν σώσῃ.

— Ἀλλὰ διὰ τί δὲν θὰ τὴν σώσῃ ὁ Θεός; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα.

— Μακρὰν ἀπὸ ἐμέ, ἀγαπητή μου, ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ τὴν σώσῃ. Ἀλλ' ἐνήργησεν ὁ Θεὸς ὅπως σωθῇ ἡ πόλις αὐτοῦ Ἱερουσαλὴμ, ὅταν ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σαρακηνῶν ἢ τοῦ Σαλαδίνου; Ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου. Ἴσως ὁ Θεὸς μᾶς βοηθήσῃ, καὶ εἴθε τῷ ὄντι νὰ μᾶς βοηθήσῃ! ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἀνθρωπίνους ὑπολογισμοὺς, ἡ πόλις εἶναι καταδικασμένη νὰ πέσῃ, καὶ νὰ πέσῃ αὔριον. Νὰ εἰπῶμεν ὅτι ἐκ τῶν εὑρισκομένων εἰς αὐτὴν δύναταί τις νὰ δραπετεύσῃ χωρὶς νὰ τρέξῃ μέγαν κίνδυνον, εἶναι ψεῦδος· ἀλλ' ὅλα ἔχουν καὶ πιθανότητας, πιθανότητας ἐξαρτωμένας πολλάκις ἀπὸ ἡμᾶς. Ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ συνωμιλήσαμεν τί πρέπει νὰ κάμῃς, καὶ ἰδοὺ τί ἀπεφασίσαμεν. —Καὶ διηγήθη τὰ ἀποφασισθέντα.

— Πόσον ἐφροντίσατε δι' ἡμᾶς ὅλους! ἀνέκραξεν ἡ Θεοδώρα. Ἀλλ' ἐὰν περὶ τὰ μεσάνυκτα δὲν ἔλθῃς, Ἐδουάρδε!

— Τότε, ἀγαπητή μου, πρέπει νὰ συμπεράνῃς ὅτι ἔπεσα αἰχμάλωτος, καὶ ἐὰν τοῦτο συμβῇ, μὲ μεγάλην βέβαια προθυμίαν θὰ μὲ ἀφήσουν νὰ ἐξαγορασθῶ. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἢ ὁ πατήρ σου, ἢ ἐγὼ, ἢ ἄλλος τις ἀπὸ τοὺς ἄλλους θὰ ἔλθῃ ἀναμφιβόλως· καὶ ὅ,τι ἀκολουθήσῃ, Θεοδώρα, πρὸς χάριν ἐμοῦ, πρὸς χάριν σοῦ, πρὸς χάριν ὅλων μας, μὴ χάσῃς καιρὸν εἰς τὸ νὰ κάμῃς ματαίας ἐρεύνας περὶ ἐμοῦ ἢ περὶ τοῦ πατρός σου, ἀλλ' εὐθὺς φύγε.

— Εἶναι τὸ δυσκολώτερον εἰς τὴν ζωήν μου βῆμα, ἐὰν ὁ Θεὸς τὸ διαττάττῃ οὕτω, ἀλλὰ θέλω σὲ ὑπακούσει· σὲ ὑπόσχομαι ὅτι θὰ πράξω κατὰ τὰς παραγγελίας σου.

— Λοιπὸν, Θεοδώρα μου, ἡ μεγάλη δυσκολία ἐξωμαλύνθη. Τὸ καταφύγιον καὶ τῶν δύο σας, δηλαδὴ σοῦ καὶ τῆς Εὐφρασίας, διότι, χάριν τοῦ Ἐμμανουὴλ τὴν ἀγαπῶ ὡς ἀδελφήν, εἶναι ἀσφαλές. Καὶ φρονῶ ὅτι εἶναι ἀδύνατον ν' ἀνακαλυφθῇ τοὐλάχιστον ἐπὶ πολλὰς ὥρας μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως. Τώρα πρέπει νὰ ὁμιλήσωμεν δι' ἄλλα πράγματα, διότι ὁ καιρὸς κατεπείγει. Τί πολυτίμους λίθους ἔχεις;

— Ὅσους εἶχεν ἡ ἀτυχὴς μήτηρ μου· θέλεις νὰ τοὺς φέρω;

— Ἂν ἠμπορῇς, φέρε τους εὐθύς. — Καὶ ἡ Θεοδώρα ἐπέστρεψε μετ' οὐ πολὺ κομίζουσα τοὺς ἀδάμαντας αὐτῆς. Ἦσαν δὲ τοσούτῳ ἐκλεκτοί, ὥστε καὶ δι' αὐτὴν τὴν βυζαντινὴν αὐλὴν ἦσαν ἄξιοι, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν εὐρώπην ἤθελον διεγείρει καὶ βασιλίσσης φθόνον.

— Εἶναι εὐτύχημα, φιλτάτη Θεοδώρα, εἶπεν ὁ σύζυγος αὐτῆς. Ἠμπορεῖς νὰ τοὺς λάβῃς μαζῆ σου, καθ' ὅσον χρήματα καὶ ἀσημικὰ μᾶς εἶναι ἄχρηστα τώρα. Σήμερον μετὰ τὸ μεσημέριον ἐζήτησα ν' ἀγοράσω ἀδάμαντας, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν πλέον εἰς τὴν πόλιν. Ἠγοράσθησαν ὅλοι. Μόνον αὐτοὶ οἱ δύω σου ἀδάμαντες ἀξίζουν ὁλόκληρον κατάστασιν. Μὴ κρύψῃς ὅλους εἰς ἓν μέρος· διότι οἱ Τοῦρκοι θὰ κάμουν λεπτομερεῖς ἀναζητήσεις πρὸς εὕρεσιν ἀδαμάντων. Νὰ μείνῃς δὲ πτωχὴ εἰς ξένην γῆν, εἶναι σκληρὸν πρᾶγμα.

— Ὄχι, ὄχι ἐὰν σὺ καὶ ὁ πατήρ μου δὲν εἶσθε μαζῆ μου.

— Ὑπόθεσε, ὅτι δὲν εἴμεθα. Ἐλπίζω ὅμως, ἐλπίζω. Ἂς ἔλθωμεν εἰς ἄλλα· ἐὰν καὶ οἱ δύω μας κατὰ καλὴν τύχην δραπετεύσωμεν θέλομεν ζητήσει ἄσυλον εἰς τὴν Ἀγγλίαν· ἐὰν ὅμως μὲ συμβῇ τι, ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ καταφύγῃς πάλιν ἐκεῖ. Ὁ πατήρ μου θὰ σὲ ὑποδεχθῇ προθύμως εἰς Ῥυστὼν, καὶ αἱ ἀδελφαί μου θέλουν σὲ ἀγαπήσει ὡς ἀδελφήν των Ὁ πατήρ σου προτιμᾷ τὴν Πελοπόννησον ἢ τὴν Λέσβον. Καὶ ἐκεῖ σώζεσαι βέβαια· ἀλλὰ μάθε ὅτι ἔγραψα εἰς τὸν πατέρα μου, τὸν ἱππότην Ἐρρίκον Δὲ-Ῥυστὼν, περὶ τοῦ γάμου μας, καὶ τὸν προετοίμασα ὥστε νὰ σὲ ἀγαπᾷ περιπαθῶς. Τὴν ἐπιστολήν μου ἐνεπιστεύθην εἰς τὸν πλοίαρχον Βενετικοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου, ὅστις σκοπεύει νὰ ταξειδεύσῃ εἰς Ἰταλίαν, ἅμα τύχῃ οὔριον ἄνεμον, καὶ ἐκεῖ μὲ τὸν καιρὸν θέλει φθάσει ἀσφαλῶς εἰς Ἀγγλίαν. Ἐπειδὴ δὲ πιθανὸν νὰ εἶναι ἀνάγκη ὥστε νὰ γνωρισθῇ καὶ νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁ γάμος μας ἐκεῖ, παρεκάλεσα τὸν Καρδινάλιον νὰ τὸ πιστοποιήσῃ ἐγγράφως· τοῦτο ἐνδιαφέρει ἄλλους περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς.

Ἡ δὲ Θεοδώρα ἐρυθριάσασα εἶπεν· —Ἀλλὰ θὰ λάβω εἰδήσεις σου, Ἐδουάρδε, αὔριον· θὰ μὲ εἰδοποιήσῃς

πῶς πηγαίνουν τὰ πράγματα. Θὰ ἦναι τρομερὸν νὰ μὴ μάθω τίποτε περὶ σοῦ διὰ πολλὰς ὥρας.

— Βεβαίως, ἀγαπητή μου, ἀπεκρίθη ὁ ἱππότης. Ὁ Χρυσολωρᾶς θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ πολὺ εἰς τοῦτο, καὶ θὰ σὲ δίδῃ ἀκριβεῖς περὶ τῶν διατρεχόντων εἰδήσεις, ἂν καὶ δὲν θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως.

— Ἀλλ', Ἐδουάρδε, μὴ γίνῃς αὔριον πολὺ ριψοκίνδυνος. Δὲν ἐννοῶ νὰ σὲ ἀποτρέψω ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους σου, ἀλλὰ μὴ ἐκθέτεις ὑπὲρ τὸ δέον τὴν ζωήν σου καὶ τὴν εὐτυχίαν μου. Ἐζήσαμεν, μὲ ὅλας τὰς συμφορὰς τῆς πολιορκίας, τόσον εὐτυχῶς μαζῆ!

— Καὶ πάλιν θὰ ζήσωμεν, Θεοδώρα μου, εἶμαι βέβαιος. Θὰ φροντίσω ὅσον πρέπει καὶ περὶ ἐμοῦ, μὴν ἀνησυχεῖς. Ὁ μονος φόβος μου εἶναι διὰ σέ. Δὲν φοβοῦμαι διὰ σὲ ἐνόσῳ εἶσαι κρυμμένη, φοβοῦμαι μόνον διὰ τὰς ὀλίγας ὥρας αἵτινες ἀναγκαίως θὰ περάσουν ἕως ὅτου ἐξέλθῃς ἀπὸ τὴν πόλιν. Δὲν γνωρίζεις τί τρομερὸν θέαμα ἡ αὔριον ἡμέρα θέλει δείξει. Ὁ Θεὸς νὰ μὴ σὲ τὸ ἀξιώσῃ!

— Ἡ Θεοδώρα ἐγένετο κάτωχρος, καὶ ἀνετριχίασεν· ἐναγκαλισθεῖσα δὲ τὸν σύζυγόν της, εἶπε τι μυστικὸν εἰς τὸ ὠτίον του.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Ἐδουάρδος σοβαρῶς, ὄχι! εἶναι ἀσυγχώρητον, καὶ ἐὰν ἀκόμη συμβῇ ὁ Θεὸς τὸ ἀπαγορεύει. Καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀκόμη ἀπελπισίαν ἡ αὐτοχειρία δὲν δικαιοῦται. Ἠμποροῦμεν ν' ἀντισταθῶμεν μὲ καρτερίαν, ἠμποροῦμεν νὰ ἐρεθίσωμεν τοὺς ἄλλους ὥστε νὰ μᾶς φονεύσουν, ἀλλὰ νὰ αὐτοκτονήσωμεν τὸν ἑαυτόν μας εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἀποβάλωμεν τὴν σωτηρίαν μας. Τοιοῦτος λογισμὸς ἂς μὴν ἐμβῇ εἰς τὴν κεφαλήν σου, Θεοδώρα. Καὶ μόνη ἡ ἰδέα εἶναι τολμηρά. Μὲ τὸ ὑπόσχεσαι;

— Σὲ τὸ ὑπόσχομαι, ἐψιθύρισε.

— Καὶ τώρα, ἐπανέλαβε φαιδρότερον, μὲ φαίνεται ὅτι ἀκούω τὴν σύζυγον τοῦ Χωνιάτου καὶ τὴν θυγατέρα της. Πιθανὸν νὰ σὲ ἴδω καὶ πάλιν εἰς τὸ διάστημα τῆς νυκτός· ἐπειδὴ ὅμως ἐνδέχεται καὶ νὰ μὴν ἔλθω, σὲ ἀποχαιρετῶ.

Καὶ ἐναγκαλισθεὶς αὐτὴν περιπαθῶς μόλις ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὰς ἀγκάλας της ὅτε εἰσῆλθεν ὁ Βυρστὼ εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ ἀνήγγειλε τὴν ἄφιξιν τῆς Μαρίας καὶ Εὐφρασίας Χωνιάτου συνοδευθείσας ὑπ' αὐτοῦ.

— Εἰπέ τας νὰ ἔλθουν· θὰ εἴμεθα καλήτερα ἐδῶ, εἶπεν ἡ Θεοδώρα. —Ὁ δὲ ἱππότης Ἐδουάρδος κατέβη πρὸς ὑποδοχήν των, καὶ ὡμίλησε πρὸς αὐτὰς μετὰ πολλῆς εὐμενείας. —Καλὴ ἑσπέρα σου, κυρία. Τί κάμνεις; ἀγαπητὴ Εὐφρασία, συγχώρησέ με νὰ σὲ καλῶ οὕτω τώρα, διότι πρέπει νὰ μάθῃς νὰ μὲ θεωρῇς ὡς ἀδελφόν· ὁ Χρυσολωρᾶς καὶ ἐγὼ εἴμεθα ἀδελφοί. Ἡ Θεοδώρα εἶναι ἐπάνω, καὶ, ἐὰν ἀγαπᾶτε, ἂς ἀναβῶμεν.

Μετ' οὐ πολὺ ἐλθόντος καὶ τοῦ Χρυσολωρᾶ, ὡς καὶ τοῦ Φραντζῆ τὸ σχέδιον τοῦ τόπου ἐνῷ ἔμελλον νὰ κρυφθῶσιν αἱ γυναῖκες ἐσυζητήθη ἐκ νέου. Ὅτε δὲ ἦλθε καὶ ὁ Νικήτας, ἐκάθησαν εἰς τὸν δεῖπνον, καὶ ἀπέπεμψαν τοὺς ὑπηρέτας ἵνα συνομιλήσωσιν ἐλεύθερα. Διηγούμενοι δὲ τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας καὶ τοὺς φόβους τῆς ἐπιούσης ἐδαπάνησαν ὑπὲρ τὴν μίαν ἢ ὑπὲρ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν.

— Ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπεν ὁ Φραντζῆς ἐπὶ τέλους, δὲν νομίζεις καλὸν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τοῦ Καίσαρος; Εἶναι ἐννάτη ἡ ὥρα καὶ τὸ συμβούλιον θὰ συνέλθῃ τὰ μεσάνυκτα.

— Ἐλησμόνησα νὰ ἐρωτήσω, εἶπεν ἡ Θεοδώρα, τί πρέπει νὰ κάμω διὰ τοὺς ὑπηρέτας καὶ μάλιστα διὰ τὴν Μαρίαν;

— Ἔσο βεβαία, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος, ὅτι δὲν θὰ σ' ἐνοχλήσουν περὶ τῆς τύχης των, διότι τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου θὰ καταφύγουν εἰς τὴν Ἁγ. Σοφίαν. Καὶ νὰ τοὺς εἰπῇς νὰ κρυφθοῦν δὲν θὰ δεχθοῦν.

— Ἔχεις δίκαιον, εἶπεν ὁ Φραντζῆς, καὶ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ ἔχουν δίκαιον. Ἀλλὰ συμβούλευσέ τας, Θεοδώρα, νὰ κρυφθοῦν καλήτερα ὅπως ἠμπορέσουν, ἕως ὅτου παρέλθουν αἱ πρῶται ὧραι τῆς διαρπαγῆς.

— Ὅτι καὶ ἂν συμβῇ, προσέθηκεν ὁ Ἐδουάρδος, τὸ σχέδιον μένει τὸ αὐτό. Εἴτε ἐνταμωθῶμεν εἴτε ὄχι, πάντα κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς θὰ σὲ εἰδῇ· ἀλλ' ἕως αὔριον τὸ μεσονύκτιον, Θεοδώρα, σὲ ἀπαγορεύω νὰ εὔγῃς ἀπὸ τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου. Διότι ἐὰν ἅπαξ χάσωμεν τὰ ἴχνη σας, ὅλοι χανόμεθα. Μὲ τὸ ὑπόσχεσαι;

— Σὲ τὸ ὑπόσχομαι, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα.

— Τὸ ὑπόσχεσαι καὶ σύ, Εὐφρασία; ἠρώτησεν ὁ Ἐμμανουήλ.

— Μάλιστα.

— Λοιπὸν σᾶς ἀποχαιρετῶμεν. Ἀγαπητή μου Θεοδώρα, σὲ ὑπόσχομαι νὰ σὲ ἴδω μετὰ τὸ Συμβούλιον ἐὰν ἠμπορέσω· ἀλλὰ πρέπει νὰ πλαγιάσῃς καὶ ν' ἀναπαυθῇς, εἰ δυνατόν. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ἡ κυρία Χωνιάτου, καὶ ἡ ὡραία Εὐφρασία.

— Θὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα, θὰ δοκιμάσωμεν ὅλαι μας.

Μετὰ τοῦτο ἦλθεν ἡ στιγμὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ, στιγμὴ πικρά. Ὁ δὲ Φραντζῆς θέσας ἐπὶ τέλους τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ ἱππότου, εἶπεν· —Ἔλα, τέκνον μου, ἔλα. Εἶναι σκληρὰ ἡ ὥρα... ἂς τὴν συντέμωμεν....

Καὶ ὁ Ἐδουάρδος μετὰ τοῦ Φραντζῆ καὶ τοῦ Χρυσολωρᾶ, ἐπιμείναντος νὰ τοὺς συνοδεύσῃ εἰς τὸ Συμβούλιον, ὡς καὶ ὁ ἔξαρχος Χωνιάτης, ἐξελθόντες ἐπορεύθησαν εἰς τοῦ Καίσαρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Καὶ αὖθις ἀδείᾳ ἱστορικῇ, ὀφείλομεν νὰ ὁδηγήσωμεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸν θάλαμον τῆς Θεοδώρας. Ἦτο περίπου μεσάνυκτα. Ἡ Μαρία ἐνησχολεῖτο εἰς τὸ νὰ διαλύσῃ τὴν δέσμην τῶν μαργαριτῶν ἀπὸ

τὴν κόμην τῆς δεσποίνης της, ἣν ἐφόρει, κατὰ τὸ τότε ἔθος, συμπεπλεγμένην. Ἡ Θεοδώρα εἰ καὶ ἐφαίνετο καταπεπονημένη καὶ περίλυπος, ὡμίλει ὅμως μὲ ζωηρότητα.

— Πρέπει νὰ τὸ κάμῃς ἂν θέλῃς, Μαρία· δὲν σὲ ἐμποδίζω, ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ ἤκουες συμβουλήν. Ὁ κύριός σου νομίζει ὅτι εἶναι μεγίστη μωρία νὰ πιστεύετε, ὅτι εἰς τὴν ὥραν τοῦ τελευταίου κινδύνου ἡ Ἁγ. Σοφία θὰ ἦναι ἀσφαλὲς καταφύγιον.

— Ὁ κύριός μου εἶναι Λατῖνος, εἶπεν ἡ Μαρία τολμηρῶς πως.

— Λησμονεῖς, Μαρία, καὶ τὸν ἑαυτόν σου καὶ τὸ πρὸς ἐμὲ χέρος σου. Ὁ πατήρ μου δὲν εἶναι Λατῖνος, οὔτε ὁ Χρυσολωρᾶς, οὔτε ὁ ἔξαρχος Χωνιάτης, καὶ ὅμως ὅλοι εἶναι τῆς ἰδίας γνώμης.

— Ὁ Γεννάδιος λέγει, κυρία, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ συγχωρήσῃ ποτὲ εἰς τοὺς Τούρκους νὰ μολύνουν τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Πρὶν τολμήσουν νὰ τὸ κάμουν θὰ ἔλθῃ ἡ ἀπολύτρωσις.

— Ἠξεύρω ὅτι τὸ λέγει, Μαρία. Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἁγιότης εἶχε τὴν δύναμιν νὰ προστατεύῃ, ἔπρεπε νὰ τὸ κάμῃ πρὸ πάντων διὰ τὸν Ἅγιον Τάφον· καὶ ὅμως δύο φορὰς τὸν ἐκυρίευσαν οἱ ἄπιστοι.

— Μᾶς εἶπε τὴν ἀλήθειαν ἐξ ἀρχῆς, καὶ τώρα δὲν μᾶς ἀπατᾷ. Μᾶς εἶπεν ὅτι οἱ Λατῖνοι δὲν δύνανται νὰ μᾶς βοηθήσουν· μᾶς εἶπεν ὅτι θὰ καταντήσωμεν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον· δὲν εἶναι ἀλήθεια;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα. Ἀλλ' ὅ,τι εἶπε δὲν ἦτον ἀπίθανον καὶ διὰ τοῦτο συνέβη. Εἶναι ὅμως τοῦτο ἀρκετὸς λόγος ὥστε νὰ τὸν πιστεύσωμεν ὅτι προφητεύει θαῦμα τόσῳ μεγάλον; καὶ συνέβη ποτὲ τοιοῦτον ἀπὸ κτίσεως κόσμου; Εἶναι δυνατὸν νὰ σᾶς τυφλώνῃ εἰς τόσον βαθμόν, ὥστε νὰ παραιτῆτε τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμήν σας εἰς τοιαύτην ἀβεβαιότητα; Πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ ἠξεύρῃς ὅτι ἐὰν ἡ Ἁγ. Σοφία δὲν προστατευθῇ αὔριον ἀπὸ ὑπερφυσικὴν δύναμιν, θὰ ἦναι τὸ καθ' αὐτὸ κέντρον τοῦ κινδύνου. Θὰ πιασθῆτε ὡς εἰς παγίδα, καὶ θὰ γείνετε λεία τοῦ πρώτου στρατιώτου τοῦ Μωάμεθ.

— Δὲν μὲ τρομάζεις, κυρία μου, εἶπεν ἡ Μαρία.

— Μωρὰ κόρη! λυποῦμαι ὅτι δὲν σὲ τρομάζω. Ἠξεύρε ὅμως ὅτι βῆμα ἂν πατήσῃς ἔξω ἀπ' ἐδῶ, θὰ χαθῇς. Σὲ τὸ εἶπα καὶ νίπτω τὰς χεῖράς μου.

— Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι θ' ἀληθεύσουν οἱ λόγοι τοῦ Γεννα δίου, εἶπεν ἡ Μαρία.

— Εἰς τοιαύτην περίστασιν ἐὰν κρυφθῇς ἐδῶ, πάλιν θὰ σωθῇς. Ἐὰν λέγῃ τὴν ἀλήθειαν, τί θὰ πάθῃς νὰ ἀκούσῃς τὴν συμβουλήν μου; Ἐὰν ὅμως ψεύδεται, χάνεσαι παρακούουσα.

Τὸν διάλογον τοῦτον διεδέχθη σιωπή. Τέλος δὲ εἶπεν ἡ Μαρία·—Τὸ ἀπεφάσισα, κυρία, θὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ἁγ. Σοφίαν.

— Ὁ Θεὸς λοιπὸν νὰ σὲ διαφυλάξῃ! Ἔκαμα διὰ σὲ ὅ,τι ἠμποροῦσα. — Καὶ πάλιν ἐσιώπησαν.

— Ἀπόψε θὰ κοιμηθῇς εἰς τὸν πλαγινὸν θάλαμον, εἶπεν ἡ Θεοδώρα, διότι δὲν ἠμπορῶ νὰ μείνω μόνη.

— Πολὺ καλά, κυρία.

— Ἄναψε τὸν μικρὸν λύχνον, δὲν ἔχω ἀνάγκην περισσοτέρου φωτός, καὶ πήγαινε.

Ἡ Μαρία ὑπήκουσε, καὶ ἀφ' οὗ εὐχήθη καλὴν νύκτα εἰς τὴν κυρίαν της ἀνταποδώσασαν τὴν εὐχήν, ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀναστασίαν, γηραιὰν ὑπηρέτιδα τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου, ἵνα θρηνήσῃ μετ' αὐτῆς τὰ ἀζυμιτικὰ φρονήματα τῆς κυρίας της, μὴ πιστευούσης τοὺς λόγους τοῦ Γεννα δίου. Τοιαῦτα λέγουσαι πολλὴν ὥραν καὶ ἐνισχυόμεναι, ἡ μὲν Ἀναστασία ἀφθονώτερον, ἡ δὲ Μαρία μετριώτερον, ἀπὸ φιάλην ἀξιολόγου οἴνου, ἔφθασαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ἔτρεχον κίνδυνον εἰμὴ ὅσοι ἀσυστόλως ἀπέρριπτον τὰς παραινέσεις τοῦ Γεννα δίου.

Ἐν τούτοις, ἡ Θεοδώρα γονατίσασα πρὸ τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας ἀφιέρωσεν ἑαυτὴν καὶ τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ΥΙΟΥ της. Μετὰ δὲ τὴν προσευχὴν ἐγερθεῖσα ἐλαφροτέρα τὴν καρδίαν καὶ μετὰ πικροὺς λογισμοὺς ἡμισείας ὥρας, οὐχὶ ὅμως ὅλως διόλου πικρούς, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἠγνόει δὲ πόσον ἐκοιμήθη, ὅτε ἠσθάνθη ὅτι κάτι τι τὴν ἐξύπνισεν. Ἐνόμισεν ὅτι εἰσῆλθεν ὁ σύζυγός της, ἀλλ' ὁ θάλαμος ἦτο κενός. Ἡ μικρὰ λυχνία ἔφεγγεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, παράδοξοι ἦχοι ἠκούοντο ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἡ οἰκία ἦτο ἐντελῶς ἥσυχος, καὶ οὐδεμία ἀκτὶς φωτὸς εἰσήρχετο διὰ τῶν ἄκρων τῶν παραπετασμάτων, ὅπως δηλωθῇ ὅτι ἐξημέρωσε. Κυριευθεῖσα τότε ὑπὸ ἀνησυχίας, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ διὰ τί, ἐσκέφθη νὰ σημάνῃ παρακείμενόν τινα κώδωνα καὶ νὰ προσκαλέσῃ τὴν Μαρίαν, ἀλλὰ ἐνόμισε περιττὸν νὰ διαταράξῃ ἐπὶ ματαίῳ τὸν ὕπνον της. Οὕτω δὲ ἐπί τινας στιγμὰς ἔκειτο συλλογιζομένη περὶ τοῦ συζύγου της τί ἄρα ἔπραττε κατὰ τοιαύτην ὥραν, ἐὰν ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐὰν ἦτο ἢ ὄχι ἐλπὶς νὰ τὸν ἴδῃ ἐν τῷ διαστήματι τῆς μάχης τῆς ἐπιούσης.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα διελογίζετο ἀνετινάχθη ἐξαίφνης, αἰσθανθεῖσα ὅτι τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης ἐσαλεύθησαν ὄπισθεν αὐτῆς, καὶ παρατηρήσασα περὶ αὐτὴν ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ὁ Ἐδουάρδος. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ συζύγου της, (σήμερον εὐχαριστούμεθα νὰ ἑρμηνεύωμεν ὅλας τὰς τοιαύτας ὀπτασίας) εἶδεν ὀπτασίαν, παίγνιον φαντασίας, ὅπως θέλει νὰ τὸ ὀνομάσῃ ὁ ἀναγνώστης· ἡ Θεοδώρα ὅμως ἦτο πεπεισμένη μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς της ὅτι ἀληθῶς εἶδέ τι· εἶδε τὴν μητέρα της, ὅπως τὴν εἶδε τὸ τελευταῖον, φοροῦσαν σάββανον, ἔχουσαν τὴν μορφὴν ὠχρὰν καὶ ἀκίνητον, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτοὺς, τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, τοὺς πόδας συνηνωμένους καὶ τείνοντας πρὸς τὰ κάτω. Ἡ Θεοδώρα ἀνέφριξε καὶ ἠθέλησε νὰ φωνάξῃ, ἀλλ' ὁ τρόμος ἔπνιξε τὴν φωνήν της. Θανατηφόρον ψῦχος ἠσθάνθη ἐπιχεόμενον εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματός της, καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἦσαν ὡσεὶ γοητευμένοι ἀπὸ το

παρ' αὐτὴν ἀκίνητον σῶμα.

— Θεοδώρα, εἶπε τὸ πνεῦμα μετὰ φωνῆς χαμηλῆς καὶ βαθείας ὁμοιαζούσης τὴν τῆς μητρός της, ἀλλὰ πόσον μεταβεβλημένης! μὴ ὑπάγῃς εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου αὔριον. Μὴ τρέμῃς, διότι ποτὲ πλέον δὲν θὰ μὲ ἴδῃς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Καὶ ἐνῷ ἔτι ἐλάλει τὸ φάντασμα ἐφάνη διαλυόμενον βαθμηδὸν εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ δὲ Θεοδώρα ἐπί τινα ὥραν ἔκειτο ἄναυδος, φρίττουσα καὶ μὴ τολμῶσα νὰ σαλεύσῃ χεῖρα ἢ πόδα, ἀλλ' ἀκούουσα τοὺς ταχεῖς παλμοὺς τῆς καρδίας της. Ἐπὶ τέλους ἥρπασε μετ' ἀπελπισίας τὸν κώδωνα καὶ ἐκτύπησεν ἰσχυρῶς.

Ἡ Μαρία εἰσελθοῦσα κατεταράχθη ἰδοῦσα τὸ πρόσωπον τῆς Θεοδώρας.

— Τί τρέχει, ἀγαπητή μου κυρία; διὰ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, τί εἶναι;

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ εἴπω τίποτε, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα ταχέως. Βοήθησέ με νὰ ἐνδυθῶ· δός με κἄτι νὰ φορέσω· πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὴν κυρίαν Χωνιάτου.

Οἱ λόγοι οὗτοι ηὔξησαν τὴν φρίκην τῆς Μαρίας· ἀλλ' εἶδεν ὅτι καιρὸς ἐρωτήσεων δὲν ἦτο. Ὅθεν ἐβοήθησε τὴν κυρίαν αὐτῆς νὰ ἐνδυθῇ, χωρὶς νὰ εἴπῃ οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ·—Νὰ ὑπάγω νὰ παρακαλέσω τὴν κυρίαν Χωνιάτου νὰ ἔλθῃ ἐδῶ, καὶ νὰ τὴν εἴπω ὅτι δὲν εἶσαι καλά;

— Ὄχι, ὄχι! μὴ μὲ ἀφήσῃς! εἶμαι πολὺ καλά, ἀλλὰ μὴ μὲ ἀφήσῃς, Μαρία. Ἄναψε ἓν κηρίον καὶ ἔλα μαζῆ μου.

Καὶ διαβᾶσα στενὸν διάδρομον, ἔφθασεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Μαρίας Χωνιάτου. Ἡ Εὐφρασία ἐκοιμᾶτο εἰς παρακείμενον θάλαμον. Ἔκρουσε τὴν θύραν καὶ εἰσελθοῦσα ἐξέπληξε τὴν φίλην της διά τε τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου καὶ διὰ τὸ ἄκαιρον τῆς ἐπισκέψεως.

— Τώρα ἄφησέ με, Μαρία, εἶπεν ἡ Θεοδώρα, ἀλλ' ἐπίστρεψε μετὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας. Ἄφησέ με καὶ πήγαινε εἰς τὸν θάλαμόν σου.

Ἡ Μαρία θὰ ἔδιδεν εὐχαρίστως καὶ τὸ ἥμισυ τῶν χρημάτων της διὰ νὰ ἀκούσῃ τὴν μυστικὴν συνομιλίαν. Καίτοι δὲ ἐπίμονος καὶ περίεργος, ἔχουσα ὅμως καλὴν ἀγωγὴν δὲν ἐπροσπάθησε ν' ἀκροασθῇ εἰ καὶ ὑπήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν τῆς κυρίας της μετά τινος δυσθυμίας.

Ἡ δὲ Θεοδώρα γονυπετήσασα παρὰ τὴν ἄκραν τῆς κλίνης, καὶ κρύψασα τὸ πρόσωπον εἰς τὸ προσκέφαλον ἤρχησε νὰ κλαίῃ τόσον πολύ, ὥστε κατετάραξεν εἰς ἄκρον τὴν ἀγαθὴν σύζυγον τοῦ Χωιάτου.

— Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητόν μου τέκνον! ἀνέκραξε λησμονήσασα τὸ σύνηθες σέβας τὸ ὁποῖον ἐδείκνυεν εἰς τὴν κυρίαν Δέ-Ῥυστὼν ἀνωτέραν αὐτῆς τὸν βαθμόν· τί συνέβη; μήπως ἔπαθε τίποτε ὁ σύζυγός σου ἢ ὁ πατήρ σου;

— Ὄχι, τίποτε, τίποτε... ἀλλὰ... Καὶ ἐπνίγη ἡ φωνή της εἰς τὰ δάκρυα.

Ἡ Μαρία Χωνιάτου εἶδεν ὅτι ἔκτακτόν τι συνέβη. Ὅθεν μετὰ σπουδῆς ρίψασα πέπλον ἐπὶ τῶν ὤμων της ἐπλησίασεν τὴν Θεοδώραν καὶ τὴν ἐνηγκαλίσθη.

— Ὅ,τι καὶ ἂν ἦναι, ἀγαπητόν μου τέκνον, δὲν πρέπει νὰ ταράττεσαι τόσον πολύ.

— Εἰπέ με ἐὰν ἠμπορῇς, ἢ ἂν θέλῃς, νὰ στείλω νὰ εἰδοποιήσουν τὸν σύζυγόν σου; Ὁ Βαρλαὰμ εὐθὺς ἠμπορεῖ νὰ τὸν κράξῃ.

— Θὰ σὲ τὸ εἴπω... ἦλθα νὰ σὲ τὸ εἴπω, εἶπεν ἡ Θεοδώρα.

— Πρέπει νὰ σὲ δώσω νὰ βάλῃς κἄτι εἰς τὸ στόμα σου· φαίνεσαι τόσον ἀδυνατισμένη.

— Ὄχι, ὄχι! μὴ μ' ἀφήσῃς!

— Πολὺ καλὰ δὲν σὲ ἀφίνω· ν' ἀνοίξω τοὐλάχιστον τὴν θύραν καὶ νὰ κράξω τὴν Μαρίαν.—Ἐν τούτοις ἡ Εὐφρασία, ἐξυπνήσασα ἀπὸ τοὺς βιαίους κλαυθμοὺς τῆς φίλης της, ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ ἠρώτησε· — Μῆτέρ μου, νὰ ἔλθω μέσα;

— Μάλιστα, ἂς ἔλθῃ· πρέπει νὰ μὲ ἀκούσῃ καὶ ἡ Εὐφρασία, εἶπεν ἡ Θεοδώρα.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἠκούσθη τοσοῦτον τρομερὰ ἔκρηξις εἰς τὴν ἀντίθετον ἀκτὴν τοῦ Χρυσοῦ Κέρατος, ὥστε ἡ οἰκία ἐφάνη σαλευθεῖσα ἐκ θεμελίων.

— Παναγία μου! ἀνεφώνησεν ἡ Μαρία Χωνιάτου. Εὐφρασία, κἄτι συνέβη εἰς τὴν κυρίαν Θεοδώραν. Μεῖνε μαζῆ της ἕως οὗ φέρω ὀλίγον οἶνον.

— Ἀγαπητὴ Θεοδώρα, εἶπεν ἡ Εὐφρασία, Τί συνέβη; Πῶς κτυπᾷ ἡ καρδία σου! Θεέ μου! τί εἶναι; Δὲν θὰ μὲ τὸ εἴπῃς;

— Θὰ τὸ εἴπω ὅταν ἡ μήτηρ σου ἐπιστρέψῃ, εἶπεν ἡ Θεοδώρα προσπαθήσασα νὰ ἡσυχάσῃ.

Τηροῦσα τὸν λόγον της, διηγήθη τὸ συμβάν. Ἡ Εὐφρασία καὶ ἡ μήτηρ της ἔμειναν ἄλαλοι.

— Εἶσαι βεβαία ὅτι δὲν ἦτο τρομερὸν ὄνειρον; ἠρώτησεν ἡ Μ. Χωνιάτου.

— Εἶμαι τόσον βεβαία ὅσον ὅτι σᾶς βλέπω, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα.

— Λοιπὸν ὅ,τι καὶ ἂν ἦναι, εἶπεν ἡ Μαρία Χωνιάτου, εἴτε πλάσμα τῆς φαντασίας, εἴτε πρᾶγμα, πρέπει νὰ προσκαλέσωμεν τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον. Χωρὶς νὰ τὸν ἴδωμεν, δὲν πρέπει βέβαια νὰ τολμήσωμεν ν' ἀλλάξωμεν σχέδιον. Ἀλλ' εἶναι σύμπτωσις ἀξιοθαύμαστος· καὶ ἐὰν τοῦτο εἶναι εἴδησις τῆς θείας Προνοίας, εἶναι ἁμάρτημα καὶ μωρία νὰ φανῶμεν ἀδιάφοροι.

— Θὰ εἰδοποιήσω λοιπὸν τὸν σύζυγόν μου, καὶ νομίζω ὅτι μόνος ὁ Βαρλαὰμ εἶναι ὁ καταλληλότερος.

— Ἀκούω τὴν Μαρίαν ὅπου ἔρχεται εἰς καλὴν ὥραν, εἶπεν ἡ Εὐφρασία.

— Μαρία, εἶπεν ἡ Θεοδώρα, εἰπὲ εἰς τὸν Βαρλαὰμ νὰ ὑπάγῃ εὐθὺς καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον, ὅτι διὰ κατεπείγουσαν ὑπόθεσιν ἐπιθυμῶ νὰ τὸν ἴδω διὰ δύο λεπτά. Τί ὥρα εἶναι;

— Περὶ που ἑβδόμη, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία.

— Θὰ ἦναι ἀκόμη εἰς τὸ συμβούλιον. Ἀλλ' εἰπὲ εἰς τὸν Βαρλαὰμ νὰ τρέξῃ.

Ὁ Βαρλαὰμ, μετὰ βραχυτάτην χρονοτριβὴν, ἐπορεύθη εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Ἡ Κωνσταντινούπολις κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην παρίστα θέαμα τρομερᾶς ὡραιότητος. Κατὰ μῆκος τῆς βορείας πλευρᾶς, ἀπὸ τῶν Ἑπτὰ Πύργων πρὸς τὸ βάθος τοῦ Κερατίου κόλπου, ὁ οὐρανὸς ἔλαμπεν ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα τῶν Τούρκων πυρά. Ἀγέλαι ζώων ἤρχοντο ἀνὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν μὲ φορτία δεμάτων ξύλων· δεκακισχίλιοι δὲ ἄνδρες, συνεχῶς ἀνταλλασσόμενοι, μετεκόμιζον αὐτὰ εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου, μακρὰν ὅσον ἐπέτρεπον αἱ ἐπὶ τοῦ τείχους μηχαναί. Ὑπονομοποιοὶ καὶ σκαπανεῖς εἰργάζοντο· λίσγοι, πτύα, σκαπάναι ἀνεμίγνυον τοὺς τραχεῖς αὐτῶν ἤχους, καὶ ὁλόκληρος ἡ τότε τέχνη τῆς προσβολῆς κατεβάλλετο ὅπως εὐκολυνθῇ ἡ πρὸς τὰ τείχη πλησίασις. Δερβίσαι, κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τῆς ἀγρυπνίας, περιεφέροντο ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν, ἀπὸ προφυλακῆς εἰς προφυλακὴν, ἀπὸ στρατιώτου εἰς στρατιώτην, ἀπὸ Ἀνατολίτου πρὸς σύμμαχον. Εἰς τὸν κόλπον, τὰ τουρκικὰ πλοῖα εἶχον ἤδη προτορμισθῇ πλησίον τῶν τειχῶν, ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν, καὶ ὁλόκληρος ἡ προπαρασκευὴ διὰ τὴν κατὰ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἔφοδον ἦτο ἐπιτηδειότατα διατεθειμένη, χάρις εἰς τὴν ἀκάματον ἐπιστασίαν τοῦ Ἀχμὲτ πασᾶ καὶ τοῦ Λεοντίου. Ἑκατὸν ἑξήκοντα κλίμακες ἦσαν ἕτοιμοι· ἑκάστη δὲ ἐδόθη εἰς δεκανέα καὶ ἐφέρετο ὑπὸ δύο ἀνδρῶν, καὶ ἑκάστη ἔπρεπε ν' ἀκολουθῆται ὑπὸ δώδεκα λογάδων στρατιωτῶν φερόντων πελέκεις, λόγχας καὶ πυροβόλα, ἢ καὶ ἐνίοτε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δι' ἔλλειψιν καταλληλοτέρας λέξεως ὀνομάζω τροχήλατον, ἂν καὶ τῶν ἀληθῶν τροχηλάτων χρῆσις ἐγένετο τὸ πρῶτον ἐπὶ Λέοντος τοῦ Γ'. Τὰ τέσσαρα τελευταῖα πλοῖα ἀμφοτέρων τῶν μερῶν περιεῖχον τὰ ἀποσπάσματα τῶν στρατιωτῶν τῶν μελλόντων νὰ ὁρμήσωσι πρῶτοι· οἱ ἐπὶ τῶν τηλεβόλων καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς κατεγίνοντο εἰς τὸ νὰ στερεώσωσιν αὐτὰ κατὰ τὸν ἀτελῆ τρόπον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐνῷ πυρὰ ἔλαμπον ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, καὶ χαλκεῖς εἰργάζοντο, ἢ ἐθέρμαινον τὰς σφαίρας διὰ τὸ τρομερὸν ἔργον τῆς ἐπιούσης. Ἡ πελιδνὴ φλὸξ τοσούτων πυρῶν ἀντανακλᾶτο ὀλιβερῶς ἐπὶ τῆς πόλεως· δώματα καὶ πύργοι ἐφαίνοντο ὡς φάσματα μᾶλλον ἢ ὡς ὑπαρκτά. Ἀλλόκοτοι καὶ ὠχραὶ σκιαὶ διεσταυροῦντο εἰς τὰς ὁδούς, καὶ τὸ σκότος ἐφαίνετο ἀπολεσθὲν διὰ παντός.

Οὕτω προέβη ὁ Βαρλαὰμ μεταξὺ τῶν ἀνταναακλωμένων λάμψεων τῶν ὀθωμανικῶν πυρῶν, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὰ δώματα τοῦ Καίσαρος. Αὐτοῦ ἔμαθεν ὅτι ὁ Μέγας Ἀκόλουθος συνώδευσε τὸν αὐτοκράτορα εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ὅπου ἤδη εὑρίσκετο, καὶ ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ παλάτιον πρὶν μεταβῇ εἰς τὴν θέσιν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἀκροάσεως τῶν ἀνακτόρων οἱ εὐπατρίδαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν συμμάχων ἦσαν συνηθροισμένοι διὰ τελευταίαν φοράν.

Μόλις τολμῶμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὴν συνάθροισιν ταύτην συμβούλιον, διότι συμβουλῆς δὲν ὑπῆρχε πλέον καιρὸς, οὐδεὶς εἶχέ τι νὰ προτείνῃ, οὐδεὶς εἶχέ τι νὰ ὑποβάλῃ, ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν τελευταίαν νύκτα ἡ ἔκφυλος ἀριστοκρατία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐφάνη ἔχουσα ὁπωσοῦν τὴν θέρμην τῶν προγόνων αὐτῆς, καὶ, μὴ οὖσα ἱκανὴ νὰ κατακτήσῃ, παρεσκευάζετο ὅμως εἰς θάνατον. Οὐδεὶς ἐλάλει περὶ παραδόσεως, οὐδεὶς ἤλπιζε σωτηρίαν, οὐδεὶς προσεδόκα συνδρομὴν ἐκτὸς τῆς ἐξ οὐρανοῦ. Ὡμοίαζον ἀνθρώπους περαιώσαντας τοῦ βίου τὸ στάδιον, τὴν τελευταίαν μόνην πρᾶξιν τῆς ζωῆς ἔχοντας νὰ τελειώσωσιν, ἀλλ' ἀποφασισμένους νὰ τελειώσωσιν αὐτὴν καλῶς, θεωροῦντας πλέον τὰ παθήματα καὶ τοὺς κόπους ὡς πράγματα ἀνάξια λόγου, τὰ ὁποῖα μετὰ μίαν ἡμέραν ἔμελλον νὰ τελειώσωσιν, ἀποχαιρετίσαντας τὰ ἐγκόσμια, καὶ μεταβαίνοντας εἰς ἄλλον κόσμον.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη εἰς οὐδενὸς ἄλλου πρόσωπον ἐφαίνετο ἐκφραστικωτέρα ἢ εἰς τὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐνῷ ἵστατο ὁμιλῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τραπέζης τοῦ συμβουλίου. Τὸ γαλήνιον καὶ αὐστηρὸν μέτωπον, οἱ ὀξεῖς κυανοῖ ὀφθαλμοὶ, ἡ εὐστάθεια τοῦ στόματος καὶ ἡ ὠχρότης τῶν παρειῶν αὐτοῦ, πάντα ταῦτα ἐδείκνυον πόσον εἶχεν ὑποφέρει, πόσας εἶχεν ὑπερνικήσει δυσκολίας, καὶ πόσα ἦτο ἕτοιμος νὰ ὑποστῇ ἔτι.

« Εὐπατρίδαι, εἶπε, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ σεῖς, βαρόνοι, ἱππόται καὶ εὐγενεῖς τῆς Δύσεως! περιττὸν νὰ σᾶς εἴπω, ἀφοῦ μόνοι τὸ βλέπετε, ὅτι ἔφθασεν ἡ τελευταία σκηνὴ τῆς τραγῳδίας. Ἡμεῖς οἵτινες συνήλθομεν ἐδῶ, δυνάμεθα ν' ἀκούσωμεν τὴν ἀλήθειαν ὡς ἄνδρες. Δὲν πρέπει νὰ ἀπατώμεθα ἐλπίζοντες ὅτι ἡ ἀντίστασις τῆς ἐπιούσης θέλει τελεσφορήσει. Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ ὑπερασπίσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἄξιον· εἶμαι δὲ βέβαιος περὶ ὑμῶν ὅσον καὶ περὶ ἐμοῦ, ὡς ἐὰν εὐρωπαϊκὴ ἐπικουρία εὑρίσκετο εἰς τὸ στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ ὠφείλομεν νὰ σώσωμεν τὴν πόλιν ἕως οὗ φθάσῃ. Εὐπατρίδαι τῆς Κωνταντινουπόλεως! ἡμᾶς ἐξελέξατο ὁ Θεὸς καὶ συνέδεσε διὰ δεσμῶν αἵματος καὶ τιμῆς, ὅπως φροντίσωμεν ὥστε ἡ πόλις αὕτη πίπτουσα νὰ μὴ καταισχύνῃ τὴν δόξαν τῶν ἀρχαίων αὐτῆς ἡμερῶν. Καθὼς ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἰδιώτου αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ ἐπικυροῦσι τὴν τιμὴν ἢ τὸ ὄνειδος αὐτῆς, καθὼς ἡ διαγωγὴ ὀλίγων ὡρῶν δύναται ν' ἀμαυρώσῃ δόξαν πα-

ρελθοῦσαν ἢ ν' ἀποπλύνῃ παρελθὸν αἶσχος, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς σήμερον. Ἡ ἱστορία θέλει ταχέως μᾶς ἀναφέρει, ὡς καὶ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ τὸν Βασίλειον, τὸν Ἡράκλειον καὶ τὸν Ῥωμανόν. Εἰς ἡμᾶς κεῖται νὰ διατηρήσωμεν τὴν φήμην αὐτῶν, εἰς ἡμᾶς κεῖται νὰ δείξωμεν ὅτι τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων καὶ τῶν πολεμιστῶν, ὅπερ ἀπ' αἰῶνος ἐχύθη ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, δὲν ἐχύθη ἐπὶ ματαίῳ. Ἡ, ἐὰν ἀπατῶμεν ἀλλήλους καὶ τὸν Θεόν, ὄχι μόνον θὰ ὀνομάσωσιν ἡμᾶς οἱ αἰῶνες προδότας καὶ ἀνάνδρους, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἔνδοξα ὀνόματα θὰ προσάψωμεν ὄνειδος, καὶ, καθόσον αἱ ψυχαὶ τῶν μακαρίων ἐπιδεκτικαὶ εἰσὶ λύπης, θὰ λυπήσωμεν αὐτάς, αὐτάς αἵτινες ἐθυσιάσθησαν διὰ τοὺς ἀπογόνους. Ἰδοὺ τὸ ἔργον εἰς ὃ προσκαλεῖ ἡμᾶς ὁ Θεὸς αὔριον· οὐχὶ ἵνα κατακτήσωμεν, ὅπερ δὲν δυνάμεθα, ἀλλ' ἵνα πέσωμεν, ὅπερ δυνάμεθα. Καὶ πάσχοντες θέλομεν περιποιήσει εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀθάνατον δόξαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ, ὡς πιστεύω, αἰώνιον εὔκλειαν εἰς ἐκεῖνον εἰς ὃν μεταβαίνομεν. Πιστεύσατε λοιπὸν ὅτι αὔριον χιλιάδες δικαίων, οἵτινες ἀπῆλθον ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἵνα λάβωσι τὸν στέφανον τῆς ἀνταμοιβῆς, θέλουσιν εἶσθαι μάρτυρες τῆς μάχης. Πιστεύσατε ὅτι θέλουσι προθύμως δεχθῇ τὴν ψυχήν σας, καὶ μεταφέρει αὐτὴν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν μακαριότητα. Πιστεύσατε ὅτι ἀοράτως εἰσὶ μεθ' ἡμῶν, ἐνισχύουσι τοὺς βραχίονας, ἐνθαρρύνουσι τὰς καρδίας, συνετίζουσι τοὺς ἀσυνέτους, ἐμπνέουσι γενναιότητα εἰς τοὺς δειλούς· καὶ καθὼς σήμερον εἶναι μεθ' ἡμῶν, οὕτω ἂς ἐλπίζωμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς αὔριον θέλομεν εἶσθαι μετ' αὐτῶν.

» Σεῖς δε, βαρόνοι καὶ ἱππόται τῆς Εὐρώπης, ἂν καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην συμπλοκὴν ἔχετε νὰ ζημιωθῆτε ὀλιγώτερον ἡμῶν, οὐχ ἧττον ὀφείλομεν πρὸς ὑμᾶς μεγίστην χάριν διότι ἐγκαταλιπόντες τὰς ἑστίας σας ἤλθετε νὰ μᾶς ὑπερασπισθῆτε, καὶ διὰ τοῦτο ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ θεωρήσετε τοὺς ἀγῶνάς σας πολυτιμοτέρους, καὶ νὰ ζητήσετε μεγαλητέραν τὴν ἀνταμοιβήν. Ποτὲ πλέον, ναὶ ποτὲ πλέον δὲν θέλω δυνηθῆ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὸν ζῆλόν σας ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ὅ,τι ὁ Καῖσαρ δὲν δύναται νὰ ἀμείψῃ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλέων θέλει ἀναμφιβόλως ἀξιώσει ἀμοιβῆς. Εἰς σᾶς λοιπὸν ὅλους, Βαράγγιοι, Φράγκοι, Γενουήνσιοι, Βαρβαριακοί, Βενετοί, εἰς σὲ, Μεγάλε Ἀκόλουθε, εἰς σὲ, Μεγάλε Ἑταιριάρχα (*), εἰς σὲ Ἰουστινιάνη, εἰς σὲ, Γαλεώτη, ἀπονέμω τὰς εὐχαριστίας μου, ὡς καὶ εἰς ὑμᾶς, Φερδινάνδε ἐκ Παῦβᾶς, καὶ σὲ Κονράδε Οὐολφενστεῖν. Ὅ,τι γενναῖαι καρδίαι καὶ ἐπιτήδειοι βραχίονες δύνανται νὰ πράξωσι, τὸ ἐπράξατε. Ἡ τύχη τῆς πόλεως ἦτο ἀναπόφευκτος· ἄλλως, ἡ γενναιότης σας ἤρκει νὰ τὴν σώσῃ· ὁ Θεὸς ἄλλως πως διέταξεν, ἂς ὑποταχθῶμεν εἰς τὰς βουλὰς αὐτοῦ.

(*) Ὁ διοικῶν τοὺς ξένους, πλὴν τῶν Βαραγγίων καὶ Φράγκων.

» Μένει νὰ εἴπω ὀλίγα ἔτι, καὶ καταπαύω τὸν λόγον. Ἐὰν ὑπάρχῃ τις τὸν ὁποῖον ἔβλαψα, ἐὰν ὑπάρχῃ τις τὸν ὁποῖον εἴτε ἐν γνώσει εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ ἠδίκησα, αἰτῶ συγχώρησιν παρ' αὐτοῦ τόσον ἐγκαρδίως, καὶ τόσον εἰλικρινῶς ὅσων θέλω ζητήσει τοιαύτην παρὰ Θεοῦ αὔριον πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. »

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν σκηνὴν ἣν διεδέχθη ἡ ἀγόρευσις τοῦ Κωνσταντίνου; Ὁ Φραντζῆς, ὅστις ἰδὼν αὐτὴν ἰδίοις ὄμμασι, ὁμολογεῖ τὴν ἀσθένειάν του (**). Προσθέτει δὲ ὅτι ἀκούσαντες τὸν βασιλέα οἱ δυστυχεῖς Ῥωμαῖοι καρδίαν ἐποίησαν ὡς λέοντος, καὶ συγχωρήσαντες ἀλλήλους διηλλάγησαν, καὶ μετὰ κλαυθμοῦ ἐνηγκαλίζοντο, μήτε τὰ φίλτατα αὐτῶν τέκνα ἐνθυμούμενοι μήτε τὰς συζύγους, μήτε πλούτου φροντίζοντες, ἀλλὰ μόνον πῶς ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ πατρίδος. Πάντες δὲ μετέβησαν εἰς τὴν τεταγμένην θέσιν, καὶ ἐφύλασσον τὰ τείχη ἀσφαλῶς. Ἐὰν λοιπὸν ὁ αὐτόπτης μάρτυς ἠδυνάτει νὰ περιγράψῃ τὴν σκηνὴν ἐκείνην, τίς ἄλλος τολμᾷ νὰ ἐπιχειρήσῃ τοῦτο;

Οὕτω παρελθούσης μιᾶς ὡς ἔγγιστα ὥρας, ἤρξαντο οἱ κώδωνες τῆς Ἁγίας Σοφίας νὰ καλῶσι τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν *ἐσχάτην* Λειτουργίαν. Αὐτοκράτωρ καὶ εὐγενεῖς, βαρόνοι καὶ ἱππόται, παντὸς βαθμοῦ ἄνθρωποι συνέρρευσαν ἐντὸς τῆς ἐνδόξου ἐκκλησίας, καὶ χοροὶ, καὶ νάρθηξ, καὶ πτέρυγες καὶ στοαὶ ἐπληρώθησαν λαοῦ. Ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι ἐφόρεσαν τὸ τελευταῖον τὰ ἱερά των ἄμφια ἔνδον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· τὸ τελευταῖον ὁ Μυστικὸς Ἀμνὸς ἐσφαγιάσθη· τὸ τελευταῖον ἤχησεν ἐκεῖ τὸ « ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, καὶ τὸ τελευταῖον « μετὰ χιλιάδων Ἀγγέλων καὶ μυριάδων Ἀρχαγγέλων, μετὰ Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ » ἐψάλη ὁ θεῖος ὕμνος.

Περαιωθείσης τῆς Λειτουργίας, καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων μεταλαβόντων τῶν ἀχράντων μυστηρίων, μόνον ὑπελείπετο τέλος ἔνδοξον. Ἐπαναληφθέντος δὲ τοῦ συμβουλίου ἐπί τινας στιγμὰς ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὁ Κωνσταντῖνος εἶπε μετὰ φαιδροτέρας φωνῆς·

« Τώρα, ἀδελφοί, ὀφείλομεν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὰς θέσεις μας καὶ νὰ ἐμμείνωμεν εἰς αὐτὰς μέχρις οὗ ὁ Κύριος εὐδοκεῖ. Τρεῖς ὧραι μᾶς μένουν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐφόδου· καὶ ἐὰν μένῃ τι νὰ ἐκτελεσθῇ, ἔχομεν καιρόν. Πρὸ τῆς πρωΐας, ἐλπίζω νὰ ἐπιθεωρήσω ὅλας τὰς θέσεις, καὶ ἕκαστον ἀπὸ σᾶς θὰ ἴδω χωριστὰ, ἀλλὰ ποτὲ πλέον συνηγμένους ὡς τώρα. Ὅθεν, ἀδελφοί, ὁ Θεὸς νὰ σᾶς εὐλογήσῃ ὅλους· καὶ εἴθε νὰ ἐνταμωθῶμεν ὅλοι ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει πόλεμος! »

Οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ λαλήσῃ, καίτοι ἠκούοντο ψιθυρισμοί. « Ὁ Θεὸς νὰ εὐλογήσῃ τὴν Μεγαλειότη-

(**) « Ἐν τῇ δε τῇ ὥρᾳ, τίς διηγήσεται τοὺς τότε κλαυθμοὺς καὶ θρήνους τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ; Εἰ καὶ ἀπὸ ξύλου ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἠδύνατο μὴ θρηνῆσαι. » Φραντ. Κεφ. Γ, Βιβ. Ζ. Σ ΠΑΝΔ.

τά σου! Ἡ Παναγία νὰ φυλάττῃ τὸν Καίσαρα! Ὁ Θεὸς νὰ διατηρήσῃ τὸν Παλαιολόγον! »

Οὕτως ἔληξε τὸ τελευταῖον Συμβούλιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

— Τί θέλεις, Βαρλαάμ; ἠρώτησε μετὰ σπουδῆς ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, αἰσθανθεὶς αὐτὸν ἑλκύοντα τὸ φόρεμά του ἐνῷ ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ παλάτιον.

— Ἡ δέσποινα Θεοδώρα σὲ παρακαλεῖ νὰ τὴν ἴδῃς διὰ πολλὰ κατεπείγουσαν ὑπόθεσιν, ἔστω καὶ διὰ δύο λεπτά.

— Δὲν ἠμπορῶ, Βαρλαάμ· πρέπει νὰ ὑπάγω ἀμέσως εἰς τὴν θέσιν μου καὶ μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἦμην ἐκεῖ.

— Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι μικρὸν, ἀπεκρίθη ὁ γέρων· ἡ δέσποινα Χωνιάτου εἶναι σηκωμένη καθὼς καὶ ἡ θυγάτηρ της· πρέπει νὰ ἦναι σπουδαῖοι λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους μ' ἔστειλαν εἰς τοιαύτην ὥραν.

Ὁ Ἐδουάρδος ἐδίσταζεν, ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι ἔπασχεν ἡ σύζυγός του ὑπερίσχυσεν.

— Ἔρχομαι, εἶπεν, ἅμα ὡς ὁμιλήσω τὸν Βυρστώ· πήγαινε ἐμπρὸς καὶ εἰπέ το. Ὁ δὲ Βαρλαὰμ χαίρων ὅτι ἐπέτυχεν ἔδραμε.

— Βυρστώ, εἶπεν ὁ Μέγας Ἀκόλουθος. Μετὰ εἴκοσι λεπτὰ θὰ ἦμαι εἰς τὴν Πύλην τοῦ Φαναρίου. Ἐν τοσούτῳ πήγαινε εἰς τὸν Νικηφόρον, δανείσου ἵππον ἀπὸ κανένα φύλακα, καὶ εἰπέ τον νὰ μὲ ἐνταμώσῃ ἐκεῖ εὐθύς. Δὲν καλοενθυμοῦμαι τὴν Πύλην ταύτην. Μὴ χάσῃς καιρὸν, καὶ ἐπίστρεψε νὰ μ' εὕρῃς εἴτε ἐκεῖ εἴτε εἰς τοῦ Ἁγ. Πέτρου τὸν λιμένα.

— Πολὺ καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστώ. Καὶ ἀνεχώρησεν.

Ὁ δὲ ἱππότης Ἐδουάρδος μετέβη τάχιστα εἰς τὴν οἰκίαν του.

— Ἡ κυρία Θεοδώρα εἶναι εἰς τὸ δωμάτιόν της, εἶπεν ὁ Βαρλαὰμ ἀπαντήσας αὐτὸν εἰς τὴν θύραν. Οὗτος δὲ εἰσελθὼν εὗρε τὴν σύζυγόν του καθημένην μετὰ τῆς Μαρίας Χωνιάτου.

— Ὦ Ἐδουάρδε! δόξα τῷ Θεῷ ὅπου σὲ βλέπω! ἔκραξεν ἡ Θεοδώρα.

— Τί τρέχει, φιλτάτη μου, τί συνέβη; Κάτι τρομερὸν εἶναι· τὸ βλέπω ἀπὸ τὸ πρόσωπόν σου· λέγε εὐθύς...

— Ὤ! μὴ μὲ βιάσῃς νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου! ἀγαπητέ μου, μὴ μὲ στείλῃς ἐκεῖ! Διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Παναγίας, μὴ μὲ στείλῃς!

— Καὶ διὰ τί;

— Εἶδα τὴν μητέρα μου αὐτὴν τὴν νύκτα. Τὴν εἶδα πλησίον τῆς κλίνης μου, καθὼς σὲ βλέπω τώρα, καὶ μὲ παρήγγειλε νὰ μὴν ὑπάγω ἐκεῖ. μὴ μὲ στείλῃς ἐκεῖ, σὲ τὸ παρακαλῶ!

— Τὴν μητέρα σου! Τί λέγεις, Θεοδώρα; μήπως ἐννοῇς τὸ πνεῦμά της;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα.

— Ἀγαπητή μου Θεοδώρα, ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος περιπαθῶς, εἶσαι ἀφανισμένη ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀνησυχίαν, πίστευσέ με, ἡ φαντασία σου σὲ ἐπλάνησε· ἐσυλλογίζεσο τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου καὶ τὴν μητέρα σου συγχρόνως.

— Ὄχι! ὄχι! ἔκραξεν ἡ Θεοδώρα ἐνθέρμως. Δὲν μὲ πείθεις οὕτω. Καθαρώτατα τὴν εἶδα, καὶ ἀκριβέστατα τὴν ἤκουσα· ἐνόμιζα μάλιστα πρὶν τὸ σχέδιον ἐξαίρετον. Εἶναι Θεοῦ εἴδησις, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀμελήσωμεν.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ὅλως ἀμηχανῶν εἶπε· —Θεοδώρα μου, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ κάμωμεν νέον σχέδιον, θὰ τὸ ἔκαμνα εὐθὺς δι' ἀγάπην σου, ἂν καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ φαντασία σου σ' ἐπλάνησεν.

Ἀλλ' ἄκουσε τὸν ὀρθὸν λόγον. Διὰ νὰ μεταβληθῇ τὸ σχέδιον, πρέπει νὰ εὕρω τὸν πατέρα σου, τὸν Χωνιάτην καὶ τὸν Βυρστώ. Δὲν ἠξεύρω ποῦ νὰ τοὺς εὕρω· ἠμπορῶ μόνον νὰ στείλω νὰ τοὺς ζητήσω, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν πρέπει νὰ ἀφήσω τὴν θέσιν μου· καὶ ἐὰν δὲν τοὺς εὕρω πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐφόδου ὕστερον, θὰ ἦναι ἄνω ὅλα κάτω. Ἀγαπητή μου, θὰ ὁδηγηθῶ ἀπὸ τὴν κρίσιν μου, τὸ σχέδιον μένει ἀμετάβλητον. Δὲν ἠμπορῶ νὰ κάμω ἄλλως πως.

— Ἐνόμιζα, εἶπε κλαίουσα ἡ Θεοδώρα, ὅτι ἤθελες δώσει προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους μου.

Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἐδάγκασε τὰ χείλη του ἀπορῶν περὶ τοῦ ποιητέου.

— Φιλτάτη μου, εἶπεν ἐπὶ τέλους· ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ἦτον φαντασία, ἀλλὰ πρᾶγμα· πῶς θὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι δὲν εἶναι τέχνασμα τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τῶν ἀνθρώπων, τεῖνον πρὸς καταστροφὴν τῆς εὐτυχίας σου; ἐὰν τοιαῦτα πράγματα συγχωρῶνται, πιθανώτατον ὅτι ἐζήτησε νὰ σὲ βλάψῃ.— Καὶ ἐπῆλθε σιωπὴ ἑνὸς περί που λεπτοῦ. Ἐπὶ τέλους ἡ Θεοδώρα εἶπεν·

— Ἐδουάρδε, θὰ σὲ ὑπακούσω καὶ τώρα, καθὼς σὲ ὑπήκουσα καὶ ἕως τώρα.

— Σὲ εὐχαριστῶ λοιπὸν, ἀγαπητή μου· ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἔχει εἰς τὴν προστασίαν του! εἶπε καὶ ἐνηγκαλίσθη αὐτὴν ἐνθέρμως.

— Ὑγίαινε, ἄρχων Ἀκόλουθε, εἶπεν ἡ Μαρία Χωνιάτου· δὲν θὰ τὴν ἀφήσω πλέον μόνην.

Ὁ Ἐδουάρδος ἐξῆλθε σπεύδων· ἦτο περίπου δύο ὧραι, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ τεῖχος παρετήρησεν ἄνω τοῦ Γαλατᾶ τὰ πρῶτα χαράγματα τῆς ἡμέρας. Μεταβαίνων δὲ πρὸς τὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Πέτρου ἀπήντησε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν Φραντζῆν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ εἶπε·

— Εἶναι ὁ ἴδιος. Ὁ Γεννάδιος δημηγορεῖ ἀκόμη

καὶ τώρα ἐνώπιον μεγάλου πλήθους εἰς τὸ Κοντοσκάλιον. Θέλεις νὰ ὑπάγῃς καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃς ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὸ μοναστήριόν του; Ἐὰν ἡ ὑπερφυσικὴ βοήθεια τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται δὲν ἔλθῃ ἕως οὗ καταδιωχθῶμεν ἐντὸς τῆς Ἁγ. Σοφίας, ἕπεται ὅτι ὅσον ὀλιγώτερον ἀντισταθῶμεν τόσον ταχύτερον θὰ λυτρωθῶμεν. Ἔσο δὲ βέβαιος ὅτι ὁ λαὸς θὰ φρονῇ οὕτω.

— Πηγαίνω, Μεγαλειότατε· ἀλλ' ἴσως ὁ ἄρχων Φραντζῆς θὰ προσέξῃ τὴν Πύλην τοῦ Φαναρίου, διότι μὲ ὅλας τὰς ἐπιδιορθώσεις, μὲ εἶπον ὅτι δὲν εἶναι ἀσφαλής· καὶ διὰ τοῦτο διέταξα τοὺς σιδηρουργοὺς νὰ τὴν παρατηρήσουν πάλιν.

— Μάλιστα, ἱππότα Ἐδουάρδε, εἶπεν ὁ Φραντζῆς· ἀλλὰ παρακαλῶ μὴ χάνῃς καιρόν, διότι τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον κάμνει ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ἀπίστευτον.

— Θὰ ἔλθω μαζῇ σου, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἡ θέσις εἶναι σημαντική.

Ἐνῷ δὲ ἐβάδιζον παρὰ τὰ τείχη, ὁ Βυρστὼ τοὺς ἀπήντησε. — Μεγαλειότατε, εἶπε, μᾶς ἦλθε καὶ ἄλλη εἰδοποίησις ἀπὸ τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον. Ἔχω ἐπάνω μου τὸ γραμμάτιον· τὸ πτηνὸν εἶναι εἰς τὸν σταθμόν.

— Ἴσως μᾶς εἰδοποιεῖ διὰ μεταβολήν τινα εἰς τὸ σχέδιον· ποῦ εἶναι τὸ πλησιέστερον φῶς;

— Εἰς τὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Πέτρου, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστώ.

— Δός μοι λοιπὸν τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀκολούθει μας. Ἐὰν εἴμεθα εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ τείχους, ἐκεῖνα τὰ πυρὰ ἤθελον μᾶς χρησιμεύσει εἰς τὸ νὰ τὴν ἀναγνώσωμεν.

Φθάσαντες εἰς τὴν Πύλην εἰσῆλθον εἰς τὸ φυλακεῖον. Ὁ φρουρὸς ἐδέχθη τὸν αὐτοκράτορα μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ.

— Ἀφήσατέ μας, φύλακες, δι' ὀλίγας στιγμὰς μόνους, εἶπεν ὁ Καῖσαρ.

Οἱ φύλακες ἀπεσύρθησαν, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἀνοίξας τὸ γράμμα ἀνέγνω·

« Ὁ αὐτοκράτωρ (τοῦτο ἦτο τὸ περιεχόμενον) εἰδοποιεῖται ὅτι ὁ Σουλτάνος ὑπεσχέθη εἰς τὸν στρατόν του τριήμερον λεηλασίαν τῆς πόλεως, μὲ οὐδένα ἄλλον περιορισμὸν εἰμὴ τῶν δημοσίων κτιρίων· οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ αἱ ἰδιοκτησίαι των ἀφίνονται εἰς τὴν διάκρισιν τῶν στρατιωτῶν. Ὁ στρατιώτης, ὅστις πρῶτος θ' ἀναβῇ εἰς τὸ τεῖχος, θὰ λάβῃ εἰς ἀνταμοιβὴν ὁποίαν ἐπαρχίαν τῆς αὐτοκρατορίας ἐκλέξῃ. Ἡ εἴδησις αὕτη δίδεται ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ μάθωσιν οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζουν ἔλεος ἐὰν ἡ πόλις κυριευθῇ δι' ἐφόδου. Ὁ Σουλτάνος ἔδωκε τὸν λόγον του. »

— Τοῦτο πρέπει νὰ γείνῃ εὐθὺς γνωστόν, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος. Τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ κάλλιστα εἰς τὸν λαὸν διὰ νὰ τοὺς παρακινήσῃ ν' ἀντισταθῶσι μέχρι τέλους.

— Βεβαιότατα, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Φραντζῆς.—Καὶ ἀνεπόλησε τὸν κίνδυνον εἰς ὃν ἔμελλε νὰ ἐκτεθῇ ἡ Θεοδώρα.

— Φύλαξ! ἔκραξεν ὁ Κωνσταντῖνος. — Καὶ ὁ δεκανεὺς εἰσελθὼν ἔκυψε τὴν κεφαλήν.

— Δεκανεῦ, ἔλαβον τώρα τὴν εἴδησιν ὅτι ὁ Μωάμεθ ὑπεσχέθη εἰς τοὺς στρατιώτας του τριῶν ἡμερῶν λεηλασίαν τῆς πόλεως χωρὶς ἐξαίρεσιν ἀνθρώπων ἢ ἰδιοκτησίας. Ἐννοεῖς λοιπὸν τί πρέπει νὰ περιμένετε ἀκολούθως, καὶ τί μέλλουν νὰ πάθουν αἱ σύζυγοι καὶ αἱ θυγατέρες σας. Ἐπιθυμῶ νὰ γείνῃ γνωστὴ ἡ εἴδησις αὕτη εἰς ὅλας τὰς θέσεις, καὶ εἰς ὅλους ἑπομένως τοὺς κατοίκους.

— Νὰ στείλω παρευθὺς, Μεγαλειότατε;

— Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπιθυμία μας, ἀπεκρίθη ὁ Καῖσαρ.

— Δημήτριε, εἶπεν ὁ δεκανεύς, πήγαινε μὲ τὴν εἴδησιν ταύτην ἕως εἰς τὸν προμαχῶνα τοῦ Ἁγ. Νικήτα, καὶ εἰπὲ ἐκεῖ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιθυμεῖ νὰ κοινοποιηθῇ παντοῦ. Σύ, Λουκᾶ, τρέξε εἰς τὸ Κοντοσκάλιον καὶ παράγγειλε νὰ τὴν διαδώσουν.

— Θὰ τοὺς κτυπήσωμεν καλὰ, μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, Μεγαλειότατε·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΚΤΟΝ.

—ooo—

Λαμπρὰ, κυανῆ πρωΐα. Τὰ φύλλα κελαρύζουσι καὶ φαιδρύνονται εἰς τὸ φῶς. Ἡ μεσημβρινὴ αὔρα πνέει γλυκεῖα ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας· οἱ κορυδαλοὶ ψάλλουσιν εἰς τὸν ἀέρα, τὰ φαιδρωπὰ κύματα τοῦ Βοσπόρου σκιρτῶσιν ὡς ὑπὸ χαρᾶς, ἡ δρόσος ἔπεσε δροσερὰ ἐπὶ τῶν φύλλων, καὶ ὅλη ἡ φύσις ἐξυπνᾷ πρὸς τὴν ὡραιότητα τῆς πρωΐας τοῦ Μαΐου.

Ὁ ἥλιος δὲ, ἀνέτειλεν εἰσέτι, ἀλλὰ χρυσᾶ καὶ πορφυρᾶ χρώματα πρὸς ἀνατολὰς ἀναγγέλλουσι τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ. Καὶ αὐτὰ τὰ περιπλανώμενα νέφη, ὡσεὶ ποίμνη προβάτων, μαρτυροῦσι τὴν πλησίασιν αὐτοῦ. Ἰδοὺ καὶ τὸ φαιὸν μεταβάλλεται εἰς πορφυροῦν, καὶ τὸ πορφυροῦν εἰς πυρόχρουν, ἀλλ' ἐκεῖνος εἶναι εἰσέτι κάτω τοῦ ὁρίζοντος.

Πυκνὰ, τρομερὰ τετράγωνα πεζικοῦ στρατοῦ, ἡμισέληνοι ἱππικοῦ, μηχαναὶ ἀγνώστων ὀνομάτων καὶ δυσειδῶν σχημάτων, στοιβάδες δεματίων κλάδων, χαρακώματα, τάφροι, παράλληλα, ἐργάται κινοῦντες τὸ πτυάριον ἢ τὴν ἀξίνην, ἁμάξια μεταβιβάζοντα νέα φορτία χώματος, τῇδε κἀκεῖσε τὸ ταχὺ ἤχημα τοῦ τυμπάνου, ἐκεῖθεν ὁ ἦχος αὐλῶν μακρόθεν, ἀνατολικοβορείως, ἡ βοὴ σάλπιγγος, στρατεύματα χωροῦντα πρὸς τοὺς προμαχῶνας, φάλαγγες ἀναπτυσσόμεναι εἰς γραμμὰς, γραμμαὶ συνενούμεναι καὶ περιζωννύουσαι τὴν πόλιν, ὁ ἄτακτος στρατὸς παρατασσόμενος κατὰ μέτωπον, Κροάται καὶ Βούλγαροι, ὁ κυνηγὸς τῶν στεππῶν

τῆς Βασσαραβίας καὶ ὁ ἁλιεὺς τῆς Μαιώτιδος, οἱ ἄγριοι υἱοὶ τῆς Δαλματίας, τὰ λῃστρικὴν μορφὴν ἔχοντα τάγματα τῆς Βοσνίας, ὁ ζοφερὸς καὶ ὠχρὸς Ἀρμένιος, ὁ ἡλιοκαὴς Βλάχος, ὁ εὔκνημος καὶ ταχύπους Ἄραψ καὶ ὁ νωθρὸς Ἀνατολίτης, ἰδοὺ ὁποία ἦτο ἡ σκηνὴ πρὸς ἄρκτον τῆς πόλεως, ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πύργων πρὸς τὸν Ἅγ. Νικήταν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ τείχους, στρατιῶται παρατεταγμένοι πλησίον ἀλλήλων· τὰ ῥωμαϊκὰ τάγματα ἀναμεμιγμένα μετὰ Βαραγγίων, Φράγκων καὶ Βαρβαριακῶν· σημαῖαι κυματίζουσαι, σταυροὶ ἀστραπηβολοῦντες, ἀρχηγοὶ διατάσσοντες τὰ τῆς ἀμύνης, μηχανικοὶ διευθύνοντες τὰς ἑλεβόλεις, πυροβολισταὶ διευθετοῦντες τὰ καννόνια, σάλπιγγες ἠχοῦσαι, κώδωνες σημαίνοντες, φορτηγοὶ ἅμαξαι κομίζουσαι καὶ ἄλλους λίθους, ὁπλῖται ὁπλιζόμενοι, ἱππόται τρέχοντες περὶ τὰς θέσεις των, μοναχοὶ παροτρύνοντες πρὸς τὸν μαρτυρικὸν θάνατον, σύζυγοι ὀδυρόμεναι καὶ μόλις ἀποσπώμεναι ἀπὸ τῶν ἀγκαλῶν τοῦ ἀνδρὸς, θόρυβος κατὰ τὴν πόλιν, ὁδοὶ ἔρημοι, δώματα πλήρη θεατῶν, ἐκκλησίαι μεσταὶ λαοῦ, (ἡ εἴδησις τῆς τριημέρου διαρπαγῆς εἶχε διαδοθῆ δίκην ἑλληνικοῦ πυρὸς), μητέρες καὶ θυγατέρες, γέροντες καὶ νέοι, παιδία μόλις δυνάμενα νὰ φροντίσωσι περὶ ἑαυτῶν, πάντες εἰργάζοντο εἰς τὸ ν' ἀποσπῶσι τοὺς λίθους τῶν ὁδῶν καὶ νὰ φορτίζωσι τὰς ἁμάξας.

Πρὸς δὲ ἀνατολὰς, τὰ ὀθωμανικὰ πλοῖα ἡσύχαζον ὑπὸ τὰ τείχη, καὶ αἱ ζοφεραὶ σκιαὶ των ἔπαιζον εἰς τὰ πρασινίζοντα ὕδατα τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἐκεῖ ἔβλεπες στοίβας κλιμάκων, σωροὺς πελέκεων, πυροβόλων καὶ ἄλλων ἐργαλείων, τὴν ἀντικρὺ παραλίαν ἔρημον, λέμβους, μεταβαινούσας μετὰ σπουδῆς ἀπὸ πλοῖον εἰς πλοῖον, καὶ τὴν σημαίαν τῶν Γενουηνσίων κυματιζομένην ἐπὶ τοῦ πύργου τοῦ Γαλατᾶ.

Ὁ ἥλιος ἀναβαίνει εἰς τὸν ὁρίζοντα.

Παρὰ τὸν πύργον τοῦ Ῥωμανοῦ ἵστατο ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ Ἰουστινιάνης, δύω ἢ τρεῖς θεράποντες, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος, ὁ Χωνιάτης καὶ ὁ Μέγας Ἀκόλουθος, ὅστις εἶχε μείνει πλησίον τοῦ Καίσαρος μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς τελευταίας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐφόρει κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀλυσιδωτὴν πανοπλίαν, καὶ ἐπροφύλαττε τὴν κεφαλὴν διὰ δικτυωτῆς καλύπτρας, ὡς πρὸ διακοσίων καὶ πεντήκοντα ἐτῶν οἱ σταυροφόροι. Ὁ δὲ ἱππότης Ἐδουάρδος ἐφόρει ἁπλῆν πανοπλίαν ἐκ μετάλλου, ἐπωμίδας, χειρίδας μακρὰς περὶ τοὺς βραχίονας, καὶ περικνημίδας καλυπτούσας καὶ αὐτὰ τὰ γόνατα, ὀξέα περιπτέρνεα, καὶ χειρίδας σιδηρᾶς καὶ ὀξυβελεῖς, ἁπλοῦν πῖλον ἐξ οὗ ἐκρέματο κροσσὸς ἀλυσιδωτός. Μόνη ἡ λαβὶς τοῦ ξίφους του ἦτο πεποικιλμένη μὲ χρυσᾶ κοσμήματα. Τὴν πανοπλίαν ταύτην ἦν ἐφόρει ἄλλοτε ὁ πατήρ του εἰς Ἀγιγκοῦρτον, ἐφόρει σήμερον ὁ υἱός. Ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς ἦτο καὶ αὐτὸς παρὼν, ἀλλὰ μὴ ἔχων ἔτι δυνάμεις ἱκανὰς ὥστε νὰ φέρῃ πανοπλίαν, ἐφόρει ἐλαφρὰν περικεφαλαίαν καὶ Βενετικὸν βριγαντίνιον.

— Κύριοι, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, εἰς τὰς τάξεις σας! καὶ ὁ Θεὸς βοηθός! Ἅγιε Χαλκηδόνος, δέου ὑπὲρ ἡμῶν! Μετὰ δύω λεπτὰ ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, καὶ ἅμα ὡς ἀκουσθῆ τὸ πρωϊνὸν πυροβόλον, ἀρχίζει, ὡς ὑποθέτω, ἡ ἔφοδος.

Μόλις εἶπε ταῦτα, καὶ ἐγένετο παράδοξος κίνησις εἰς τὴν ἔμπροσθεν γραμμὴν, παραβλεθεῖσα μετὰ ταῦτα ὑπ' ἐκείνων οἵτινες τὴν εἶδον, μὲ σπειροειδὲς περίπλεγμα σχοινίου (*), ὁπότε αἰφνιδίως ἐκτινάσσεται ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν. Καὶ εὐθὺς τὰ ὄργανα τὰ πολεμικὰ, τύμπανά τε καὶ ἄλλα κεράτινα καὶ πᾶν ἕτερον κρούοντες οἱ Τοῦρκοι, καὶ φωναῖς ἰσχυραῖς ἀλαλάξαντες εἰς τὰ τηλεβόλα πάντα τὸ πῦρ ἐνέβαλον, καὶ πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ καιρῷ καὶ ὥρᾳ διά τε γέρσου καὶ θαλάσσης τὴν ἐμβολὴν καὶ σύρρηξιν τοῦ πολέμου καὶ συμπλοκὴν ἐποίησαν. Τὰ καννόνια ἐβρόντων ἐκ τῶν πλοίων, αἱ βελοστάσεις ἐβόϊζον ἐκ τῶν τειχῶν, ὁ καπνὸς ἀνυψοῦτο πυκνὸς καὶ ὀγκώδης, μυρίοι ὅσοι ἀλαλαγμοὶ ἀνεμιγνύοντο, καὶ ἄμετρα πλήθη ὥρμουν ἐντὸς τῆς τάφρου. Ἄνδρες καὶ δέσμαι κλάδων ἐκυλίοντο συμπεφυρμένοι, αἱ ὀπίσθιαι τάξεις ἐπέπιπτον ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων, αἵτινες καὶ αὐταὶ ἀπωθοῦντο ὑπὸ τῶν προηγουμένων πατοῦσαι καὶ πατούμεναι, ὠθοῦσαι καὶ ὠθούμεναι· ἡ ζοωγόνος πνοὴ ἐχωρίζετο ἀπὸ τὰ σώματα ἐκείνων οἵτινες ἐχρησίμευον ὡς γέφυρα, αἱ τάφροι βαθμηδὸν ἐπληροῦντο ὑπὸ μίγματος σαρκῶν, χώματος καὶ κατατεθλασμένων δεμάτων. Σωροὶ λίθων ἐξεσφενδονίζοντο ἄνωθεν, ἄνδρες ἔτρεχον κομίζοντες ὑπερμεγέθεις λίθους διὰ τὰς ἀκορέστους βελοστάσεις, Βαράγγιοι ἐγέμιζον καννόνια μὲ τὸ θανατηφόρον φορτίον, πυροβολισταὶ ἐσημάδευον τοὺς κατὰ μέτωπον ἐφορμῶντας, τὸ πᾶν ἦτο Βαβυλὼν συγκεχυμένων διαταγῶν, παρορμήσεων, φωνῶν, κραυγῶν, βλασφημιῶν καὶ ἀλαλαγμῶν.

— Διάταξε τοὺς πυροβολιστὰς νὰ σημαδεύωσι καλήτερα ἀπὸ τὸν προμαχῶνα τοῦ Ἁγ. Νικολάου, Ἰουστινιάνη! — Πολλὰ καλὰ, Μεγαλειότατε. — Παραμερίσετε! παραμερίσετε! πυρωμέναι σφαῖραι! — Ἀξιωματικὲ, καὶ ἄλλο ἁμάξιον· εἰς τὸν προμαχῶνα τῆς Ἁγ. Μαργαρίτας, δὲν ἔχουν λίθους. — Δὲν ἔχω κάνένα! — Ποῦ θὰ εὕρωμεν; — Ὁ Θεὸς τὸ ἠξεύρει. — Καὶ βρρρρ, βρρρρ, ἠκούετο ἀπὸ τὴν παρακειμένην βελόστασιν. — Εὖγε! εὖγε! μηχανικοί! Νεκρὸς ὡς ὁ Ἀδάμ! — Παραμέρισε ὀλίγον, Μεγαλειότατε, ἐκεῖνος ὁ διάβολος σημαδεύει πρὸς τὰ ἐδῶ. — Ἑταιριάρχα, τρέξε εἰς τὴν γωνίαν τοῦ Κερατίου κόλπου, καὶ φέρε με εἰδήσεις. — Βροντὴ καννονίου ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Πέτρου. — Χοντραίνει τὸ πρᾶγμα, Ἰουστινιάνη! — Καλὰ πηγαίνει, Μεγαλειότατε· τὰ καννόνια ἔπρεπε νὰ ἦναι πλέον χαμηλά. — Βοήθει, Ἅγ. Γεώργιε Νικηφόρε!

(*) « Ὡς σχοίνισμα ἓν ἐγεγόνει ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους τῆς πόλεως ἕως τοῦ ἑτέρου. » Φραντ. Γ', Ζ', ΣΗΜ. ΠΑΝΔ.

— Βοήθει, Παναγία Ὁδηγήτρια! — Τί τρέχει; Τί βοή; — Ἐτίναξεν εἰς τὸν ἀέρα ἓν πλοῖον. — Ποῖος; — Ὁ Δὲ Ῥυστών. — Νὰ ἕνας ἐπάνω εἰς τὸ τεῖχος. — Τὸν ἔχω βέβαιον. — Καὶ ἠκούσθη φωνὴ καθ' ἣν στιγμὴν καλῶς σημαδευμένος λίθος ἔθραυσε τὸ στῆθός του, καὶ κατέρριψεν ἐπὶ σωροῦ ἡμιθανῶν ἀνδρῶν καὶ σωροῦ πτωμάτων ἀποθανόντων καὶ ἀποθνησκόντων ἐντὸς τοῦ βορβόρου τῆς τάφρου. Νέος ἦχος καννονίων ἐκ τοῦ κόλπου, νέφη καπνοῦ πυκνοτάτου, φωνή· — Ἅγ. Λουκᾶ τῆς Γενούης! — Τί εἶναι τοῦτο, Ἰουστινιάνη; — Δὲν ἠξεύρω, Μεγαλειότατε! — Τρέξε σύ, στρατιῶτα, καὶ ἐρώτησε· — Ἔ! τί νέα φέρεις, ἄρχων Ἑταιρειάρχα; Πῶς πηγαίνουν τὰ πράγματα; — Λαμπρότατα, Μεγαλειότατε. Τοὺς ἀποκρούουν παντοῦ. — Βοήθει, Ἅγ. Ἐδουάρδε τῆς Ἀγγλίας — Φλανδρία καὶ Λέων! — Ἅγ. Χριστόφορε τοῦ Οὐολφενστεῖν! — Τρομερὰ κατάπτωσις! πέτρα ἐκσφενδονισθεῖσα ἐκτύπησε τὸ προπύργιον τοῦ Ἁγ. Νικήτα. — Κάποιος ἔπεσε. — Ποῖος; Ποῖος; . . — Ὁ νέος Καντακουζηνός! — Ἐφονεύθη; — Μάλιστα. — Ἂς μὴν τὸ μάθῃ ὁ πατήρ του. — Νά! νά! ὁ Μωάμεθ! — Ποῦ; ποῦ; — Ἐκεῖ κάτω, πρὸς τὸ πυκνωμένον τάγμα, ἀπέναντι τοῦ πύργου τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ. Μπούμ! Μπούμ! Μπούμ, ἠκούσθη ἀπὸ νέας καννονοστοιχίας. — Ὁ διάβολος νὰ πάρῃ ἐκείνους τοὺς μηχανικούς! — Νικηφόρε, δὲν ἠμπορεῖς νὰ κάμῃς κἄτι ἐκεῖ; — Θὰ δοκιμάσω, Μεγαλειότατε. Πέτρε! — Ὅ,τι ἐφονεύθη. — Καὶ ὁ Γεώργιος ἐφονεύθη! — Ὅλοι ἐχάθησαν! Τρομερὰ βροντή! — Καλὰ ἐσημάδευσες, Νικηφόρε! — Πρέπει νὰ τρέξω εἰς τὸν Κεράτιον, Μεγαλειότατε, καὶ εὐθὺς ἐπιστρέφω· ἴσως μὲ χρειάζονται ἐκεῖ περισσότερον. — Μὴν ἀργοπορήσῃς, Νικηφόρε. — Ὄχι, Μεγαλειότατε. — Θὰ κερδήσωμεν ἀκόμη τὴν ἡμέραν, Ἰουστινιάνη. — Μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πολλὰ ὀγλίγωρα, Μεγαλειότατε. Γρήγορα, παληκάρια μου, γρήγορα, ἔρχονται ὡς τὰ μυρμήγκια. Τρεῖς ἡμέρας θὰ μᾶς λεηλατοῦν. — Ὁλονὲν πλησιάζουν! περισσοτέρας πέτρας ἐδῶ! — Μᾶς φέρουν; — Ἰδοὺ καὶ ἄλλο φόρτωμα. — Ἀξιόλογα! ἀξιόλογα. — Νέα βροντὴ πυροβόλου! Μέγας ἀλαλαγμὸς τῶν ἀπίστων. — Ὀκτὼ ἢ ἐννέα μεγάλοι λίθοι ῥίπτονται ἀπὸ τὸν πύργον τοῦ Ἁγ. Νικολάου.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη προσβολὴ τῆς βορείου πλευρᾶς.

Ἴδωμεν ἤδη τί ἐγίνετο εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον.

Ὅτε ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἀφεὶς τὸν αὐτοκράτορα ἔδραμεν εἰς τὴν θέσιν του, εἰς τὸ θαλάσσιον τεῖχος, ἡ συμπλοκὴ ἤκμαζεν ἢ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος τῆς πόλεως. Οἱ ναῦται καὶ οἱ ἐπὶ τῶν πλοίων στρατιῶται ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐστήριζον τὰς ἀναβάθρας εἰς τὰ τείχη καὶ ὥρμουν πρὸς βέβαιον θάνατον. Οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς πόλεως ἥρπαζον τὰς κεφαλὰς τῶν κλιμάκων καὶ τὰς ἀνέτρεπον, ἢ ἐδίχοτόμουν τοὺς ἀναβαίνοντας στρατιώτας μὲ τρομεροὺς πελέκεις.

— Ὁ Δὲ Ῥυστών! ὁ Δὲ Ῥυστών! ἠκούσθη φωνὴ ἐνῷ ἤρχετο.

— Ἅγ. Ἐδουάρδε τῆς Ἀγγλίας! Δὲ Ῥυστών! Δὲ Ῥυστών.

— Φραντζῆ, ποῖος εἶναι εἰς ἐκείνην τὴν λιθοβόλον;

— Ὁ Καλλίεργος.

— Βυρστὼ, τρέξε καὶ εἰπέ τον νὰ τὴν φέρῃ ἐδῶ· τὴν ἔχομεν περισσοτέραν ἀνάγκην.

— Μία κεφαλὴ ἀπίστου εἰς τὸ τεῖχος.

Πάλη φοβερὰ περὶ τὴν κλίμακα μετὰ κραυγῶν καὶ φωνῶν· ἀνατρέπεται καὶ πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν.

— Μηχανικέ! σημάδευσε τὸν Λεόντιον! τὸν προδότην Λεόντιον!

— Τετράκις τὸν ἐσημάδευσα. Ὁ σκύλος θὰ εἶναι μαγευμένος.

— Πυροβολισταί, κτυπᾶτε ὑψηλότερα! ἐβόησεν ὁ Ἀχμέτ· πηγαίνουν εἰς μάτην τὰ καννόνια.

— Ξυλουργοί, ἐδῶ! ἔκραξεν ὁ Λεόντιος· καρφώσετε καλὰ τὴν κλίμακα εἰς τὸ κατάστρωμα, ἐνῷ τὴν κρατοῦμεν.

— Ὀπίσω! ὀπίσω τὴν κλίμακα! ἐφώνησεν ὁ Χωνιάτης! Ὀπίσω! Γεώργιε Νικηφόρε! ὀπίσω.

— Κρατεῖτε καλὰ, σκλάβοι, διὰ τὴν ζωήν σας.

— Πέτρας ἐδῶ· γρήγορα!

Καὶ κραυγαὶ μεγάλαι ἠκούσθησαν μεταξὺ τῶν κάτω ἐργατῶν λιθοβοληθέντων φρικτῶς.

— Δοκιμάσετε πάλιν! ἀνέκραξεν ὁ Ἀχμέτ! Μίαν ἐπαοχίαν θὰ λάβῃ ὅποιος πρωτοαναβῇ!

Ὀκτὼ ἢ δέκα ἀναβάθραι προσηλώθησαν παντὶ σθένει, καὶ πελώριος Βούλγαρος ἐφάνη ἐπὶ τοῦ τείχους συμπλακεὶς καὶ πολεμῶν μετὰ στρατιώτου Ἕλληνος. Τὸν ἀνατινάσσει, ἀλλ' ὁ Ἕλλην στηρίζεται ἐπὶ τοῦ προμαχῶνος. Βοήθεια! βοήθεια! δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ! — Δὲ Ῥυστών! Δὲ Ῥυστών! Ὁ Βούλγαρος ὀπισθοχωρεῖ· ὁ Ἀκόλουθος ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐναγκαλίζονται μανιωδῶς. Ὁ Ἀκόλουθος ὀλισθαίνει, καὶ βέβαια θὰ πέσῃ. Ὁ δεξιός του βραχίων σφίγγεται ἀπὸ τὸν ἐχθρόν· ὁ Βυρστὼ τρέχει, ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ, ὁ ἱππότης δράττει τὸ ἐγχειρίδιόν του καὶ τὸ βυθίζει εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ Βουλγάρου, ὅστις πίπτει ἀναίσθητος ὡς ὄγκος εἰς τὰ κύματα.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ συμπλοκή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

—ooo—

Ἐκκωφουμένη ἀπὸ τὰς ἀκαταπαύστους βροντὰς τῶν πυροβόλων καὶ τὸν θόρυβον τῆς γενικῆς ἐφόδου, ἡ Θεοδώρα ἐκάθητο εἰς τὸ δωμάτιόν της μετὰ τῆς Εὐφρασίας Χωνιάτου καὶ τῆς μητρός της τὴν πρωΐαν τῆς Τρίτης ἐκείνης. Ἐνίοτε ὁ Βαρλαάμ ἐξήρχετο ἵνα μάθῃ τὰ διατρέχοντα, ἀλλ' ἀδυνατῶν νὰ διαβῇ μεταξὺ τοῦ πλήθους, καὶ νὰ ἐννοήσῃ ἐξ

ἰδίας παρατηρήσεως; τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἐγίνετο κομιστὴς ἀβεβαίων καὶ ἀβασίμων ἀγγελιῶν, ἃς συνέλεγεν ἐξ ἀνθρώπων ἀρυομένων τὰ τῆς ἡμέρας συμβαίνοντα ἐκ πηγῶν σφαλερῶν.

Ἀλλὰ περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς πρωΐας ἐνεφανίσθη ὁ Χρυσολωρᾶς. Ὥρμησεν εἰς τὸν θάλαμον, καὶ πρὶν ἔτι λαλήσῃ, ἡ ἐπὶ τοῦ προσώπου του χαρὰ ἀνήγγειλε τὰς χαροποιὰς εἰδήσεις ἃς ἤρχετο νὰ μεταδώσῃ.

— Καλὰς εἰδήσεις μᾶς φέρεις, Ἐμμανουὴλ, εἶμαι βεβαία! ἀνεφώνησεν ἡ Εὐφρασία.

— Ἐξαιρέτους, χάριτι θείᾳ, οἱ Τοῦρκοι ἀπεκρούσθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, ὅπου εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ἀπὸ τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας· ὁ Δὲ Ῥυστὼν ἔκαμε θαύματα, ἂν καὶ τὰ ἐμπόδια ἦσαν μεγαλήτερα.

— Εἶναι ὑγιής; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα.

— Μάλιστα· τοὐλάχιστον τὸν ἀφῆκα καλὰ πρὸ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας.

— Δόξα τῷ Θεῷ! καὶ ὁ πατήρ μου;

— Ὁμοίως, καὶ ἐκτὸς κινδύνου τὴν ὥραν ταύτην, διότι ὁ αὐτοκράτωρ τὸν ἔστειλε διά τινα ὑπηρεσίαν εἰς τὸ Κοντοσκάλιον.

— Πιστεύεις τῳόντι ὅτι θὰ ἀποκρουσθοῦν ἐντελῶς; ἠρώτησεν ἡ Εὐφρασία.

— Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, τὸ πιστεύω. Κάμνουν θαύματα διὰ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν πίστιν, καὶ ἐγὼ στέκομαι καὶ τοὺς βλέπω ὡς γυνή.

— Καὶ ἐγὼ εἶμαι κατευχαριστημένη δι' αὐτὸ, εἶπεν ἡ Εὐφρασία, καθὼς πρέπει νὰ ἦσαι καὶ σύ· πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος κανείς μας δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἤθελες ζήσει.

— Ἔχει δίκαιον ἡ θυγάτηρ μου, εἶπεν ἡ Μαρία Χωνιάτου. Ὅλαι ἔχομεν δίκαιον νὰ εὐχαριστούμεθα. Ἡμεῖς μάλιστα πρὸ πάντων χαίρομέν διότι ἔχομεν σήμερον τὴν προστασίαν σου.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἐλέγοντο, προσκληθέντος καὶ τοῦ Βαρλαὰμ ν' ἀκούσῃ τὰς αἰσίας ἀγγελίας. Ταυτοχρόνως αἱ βρονταὶ τῶν πυροβόλων καὶ ὁ θόρυβος ἐξηκολούθουν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διακοπῆς, μέχρις οὗ, τέλος πάντων, ὁ Χρυσολωρᾶς ἀνυπόμονος νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸ θέατρον τοῦ ἀγῶνος, καίτοι ἁπλοῦς παρατηρητὴς, ἀφῆκε τὴν μνηστὴν καὶ τὰς φίλας του καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ τείχη.

Ἡ προσβολὴ ἐγίνετο ἐνθερμοτέρα πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, καὶ ἔφθασε σχεδὸν μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ Βυζαντίου· ἀλλ' ὅμως οὐδόλως εἶχον προοδεύσει οἱ πολιορκηταί· ὅταν ὁ Ἐμμανουὴλ ἔφθασε πλησίον τῆς πρώτης βελοστάσεως, ἐγένετο μικρὰ ἀνακωχή. Ἰδὼν δὲ περὶ αὐτὸν παρετήρησε τὸν Βυρστώ.

— Ἔ! τί λέγεις, λοχαγὲ; πῶς πηγαίνουν τὰ πράγματα;

— Ἐξαίρετα καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πόλιν· εἶδα ὅμως κάτι τι, προσέθετο μὲ φωνὴν ταπεινὴν, τὸ ὁποῖον δὲν μὲ ἤρεσε διόλου.

— Τί; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς ἰδὼν πέριξ αὐτοῦ, ὡσεὶ ἐπερίμενε νὰ ἴδῃ πρόοδόν τινα γενομένην ὑπὸ τῶν Τούρκων.

— Ὄχι ἀπ' ἐδῶ, ἰδοὺ τί ἐννοῶ. Δύο φορὰς σήμερον εἶδα τὸν Ζώσιμον μέσα εἰς τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα· τὴν μίαν μάλιστα ὁ Λεόντιος συνωμίλει μὲ αὐτὸν μὲ πολλὴν ζέσιν. — Παράξενον, ἀλλὰ δὲν πιστεύω νὰ μᾶς φέρῃ τοῦτο βλάβην.

— Καὶ ἐγὼ δὲν τὸ ἐλπίζω· καὶ δὲν ἐννοῶ τί ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ· ἀλλ' ὁπωσδήποτε θὰ δοκιμάσῃ. Παραταχθῆτε ἐκεῖ, παλληκάρια! παραταχθῆτε καλὰ, ἀνεφώνησεν ἅμα ὡς ἠκούσθη φωνὴ σάλπιγγος καὶ ἐπανελήφθη σφοδροτέρα ἡ προσβολή.

— Μίαν λέξιν, λοχαγέ· τί νομίζεις καλὸν νὰ κάμω;

— Ἐξετάσεις λεπτομερεῖς... Ἐδῶ, παλληκάριά μου. Καταβιβάσετε τὸ φορτίον ἐκεῖ. Ἐξετάσεις. . . Ὁ διάβολος νὰ σὲ πάρῃ, Νικήτα! διατί τὴν ἀπολύεις τόσον ὀγλίγωρα; ἐὰν . . . παραμέρισε, κύριέ μου. Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἔστησε τὴν μηχανὴν... χαμήλωσε ὀλίγον... καλά. . . Ἤθελα ὑπάγει ὀπίσω εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος Φραντζῆ, καὶ κάμει λεπτομερεῖς ἐρεύνας πότε καὶ εἰς ποῖον μέρος ὁ Ζώσιμος ἐφάνη τὴν τελευταίαν φοράν. Κάτι ἠμπορεῖ τις νὰ ἐξάξῃ ἀπὸ τοῦτο·

Ὁ Χρυσολωρᾶς ἀπεφάσισε νὰ ἐξετάσῃ· ἀλλὰ πρῶτον ἐνόμισε καλὸν νὰ περιέλθῃ τὰ τείχη μέχρι τοῦ πύργου τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, ὅπως κρίνῃ ἀφ' ἑαυτοῦ περὶ τῆς προόδου καὶ ἐπιτυχίας τῆς ὑπερασπίσεως. Μετὰ τέταρτον περὶ που ὥρας ἔφθασε πλησίον τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου, ἀπηυδημένου ἤδη καὶ ἀνησύχου, ἀλλὰ δίδοντος διαταγὰς μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας καὶ γενναιότητος, καὶ προκινδυνεύοντος μετ' ἀδαμάστου θάρρους.

— Πῶς σὲ φαίνονται τὰ πράγματα, Δὲ Ῥυστών;

— Ὄχι καλά! οἱ σκύλοι ἐστερέωσαν τὰς ἀναβάθρας, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὰς ἀναποδογυρίσωμεν.

Καὶ οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα. Ἐκ τινος τῶν πλοίων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Λεόντιος εὑρίσκετο, κλίμαξ στερεοτάτη προσηλώθη τόσον καλῶς, ὥστε πᾶσαι τῶν πολιορκουμένων αἱ προσπάθειαι ὅπως τὴν ἀνατρέψωσιν ἀπέβησαν μάταιαι. Καὶ ἤδη ἡ συμπλοκὴ κατέστη θερμοτέρα. Οἱ Βαράγγιοι διεπέρασαν ἰσχυρὸν μοχλὸν εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ἀναβάθρας καὶ ἠγωνίζοντο νὰ ἀνατρέψωσιν αὐτὴν· ἄλλοι δὲ ἀπεπειρῶντο νὰ τὴν θραύσωσι διὰ βαρέων λίθων. Ἀπὸ τοῦ ἄλλου πάλιν μέρους Βιθυνοὶ τοξόται, οἱ ἄριστοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐσημάδευον μετὰ μεγίστης εὐστοχίας. Ἐδεικνύοντο οἱ ἐνεργητικώτατοι τῶν ὑπερασπιστῶν, καὶ ὑπέβαλλον εἰς δοκιμὴν τὰς περικεφαλαίας καὶ τοὺς θώρακάς των· οὐαὶ εἰς τοὺς στερουμένους τοιαῦτα! Κατὰ τούτων ἐχύνετο χάλαζα λίθων, ζέουσα ἄσφαλτος καὶ ἀναλελυμένος μόλυβδος, ἐν ᾧ ἄλλοι πάλιν ἀπεπειρῶντο νὰ πυροπλήσωσι τὴν περὶ τὸ τεῖχος τριήρην. Ἐπὶ τέλους μέγας λίθος ἐσφενδονίσθη μετὰ τόσης δυνάμεως κατὰ μιᾶς τῶν κλιμάκων, ὥστε κατέθραυσεν αὐτὴν, καὶ οἱ ἐχθροὶ τὴν ἐγκατέλιπον ὡς ἄχρηστον· ἀλλὰ συγχρόνως δύω ἄλλαι ἀνεστηλώθησαν ἀντ' αὐτῆς.

— Βλέπετε, εἶπεν ὁ δὲ Ῥυστών· μᾶς πολεμοῦν μὲ μόνον τὸν περισσότερον ἀριθμόν.

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ! ἔκραξεν ὁ Ἐμμανουὴλ. — Καὶ ἰδὼν ὅτι ἡ αὐτόθι παρουσία του ἦτο

ἀνωφελής, καὶ μὴ λησμονῶν τὴν ἀποστολήν του, μετέβη εἰς τὸ βόρειον τεῖχος. Ἐνταῦθα οἱ πολιορκούμενοι ἐφαίνοντο κεκμηκότες, ἦσαν εὐάριθμοι καὶ ἠγωνίζοντο μετ' ἐλάσσονος θερμότητος. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ στοιβὰς τοῦ χώματος καὶ τῶν νεκρῶν πτωμάτων ἀνυψοῦτο ἐπαισθητῶς. Ἕκαστος στρατιώτης πίπτων ἀπέβαινε χρήσιμος διὰ τοῦ θανάτου του, διότι ἀνύψου τὴν τάφρον δι' ἧς οἱ εὐτυχέστεροι αὐτοῦ σύντροφοι ἤλπιζον νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν πόλιν, ὁλόκληρος δὲ ἡ τουρκικὴ δύναμις συνεπιέζετο, ἐφ' ὅσον ἐξετείνετο ἡ ὅρασις, πρὸς τὰ τείχη, ταλαντευομένη ὥσπερ κύματα ὠθούμενα ἀπὸ ἀνατολικὸν ἄνεμον. Ἀνθρώπινοι φραγμοὶ ἐφαίνοντο ἄχρηστοι κατὰ τηλικούτου σωροῦ, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ τις ἀξιωματικὸν ἢ στρατιώτην. Ἐφαίνετο ὅμως εὐδιακρίτως ἡ μεγάλη σημαία τοῦ Ἰσλαμισμοῦ κυμαινομένη ἥμισυ περίπου μίλιον ἀπὸ τοῦ τείχους, ἅτι οἱ γενίτσαροι ἔμενον εἰσέτι ἀκίνητοι, καὶ ἅτι ὁ σουλτάνος, καθήμενος ἐπὶ λευκοῦ ἵππου, καὶ κρατῶν σιδηροῦν ῥόπαλον περιέμενε τὴν κατάλληλον στιγμὴν, καθ' ἣν ὁρμῶν μετὰ τῆς προσφάτου ταύτης δυνάμεως ἔμελλε νὰ συγκεντρώσῃ τὴν ἰσχὺν τῆς αὐτοκρατορίας του εἰς μίαν τελευταίαν προσβολήν.

— Ἐλπίζω, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς κατά τινα στιγμὴν ἀνακωχῆς, ὅτι δὲν ἔπαθες τίποτε.

— Τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος· φοβοῦμαι ὅμως ὅτι ἡ ἡμέρα, ἐπρόσθεσε ταπεινοτέρᾳ τῇ φωνῇ, δὲν θὰ τελειώσῃ καλά.

— Δὲν τὸ πιστεύω· στρατιῶται οἵτινες ἀποκρούουν τὸν ὄχλον ἐκεῖνον τόσας ὥρας πρέπει νὰ ἦναι ἀνίκητοι.

— Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἔκαμαν θαύματα, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος μεγαλοφώνως· ἐὰν ἠμπόρουν νὰ βραβεύσω κατ' ἀξίαν ὅσους εἶδον ἐγὼ μόνος δὲν θὰ ἤρκει οὔτε ὅλον τὸ χρυσίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τί νέα, Καντακουζηνέ;

— Ἐὰν ἡ ὑμετέρα Μεγαλειότης πολιορκῆται στενῶς, δυνάμεθα νὰ χορηγήσωμεν ὀλίγην βοήθειαν, ἀπεκρίθη ὁ Καντακουζηνός, ἐπειδὴ ἡ κατὰ τῆς θέσεώς μας προσβολὴ ἔπαυσεν.

— Οὐδεὶς ἔχει μεγαλητέραν ἀπὸ ἡμᾶς ἀνάγκην, ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος. Ἰδὼν τότε ὁ Χρυσολωρᾶς ὅτι εὔκαιρος βοήθεια ἔφθανε πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ τὰ μάλιστα προσβεβλημένου μέρους, διευθύνθη, καθ' ἃ τὸν συνεβούλευσεν ὁ Βυρστὼ, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φραντζῆ. Αὐτόθι δὲ ἐνήργησεν ἀκριβεστάτην ἐξέτασιν μεταξὺ τῶν ὑπηρετῶν περὶ τοῦ ποῦ καὶ πῶς ὁ Ζώσιμος παρετηρήθη τὴν τελευταίαν φοράν. Πάντες δὲ ἐπέμενον βεβαιοῦντες ὅτι μόνη ἡ Μαρία ἠδύνατο νὰ δώσῃ πληροφορίας, διότι συνδιελέγετο μετ' αὐτοῦ ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθη εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἱππάτου Ἐδουάρδου, καὶ ἀφοῦ ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ ὑπεράσπισις ἐγίνετο μετὰ γενναιότητος, εἰ καὶ δὲν ἠρνήθη ὅτι οἱ πολιορκούμενοι ἐστενοχωροῦντο πανταχόθεν, ἠρώτησε· — Κυρία Θεοδώρα, ἔχεις νομίζω μίαν ὑπηρέτιδα ὀνομαζομένην Μαρίαν;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα.

— Ἐπιθυμῶ μὲ τὴν ἄδειάν σου νὰ τὴν ὁμιλήσω. Μετὰ τοῦτο θὰ σοὶ εἴπω τὸν λόγον.

Ἡ Θεοδώρα, ἐκπλαγεῖσα ὀλίγον, ἐκάλεσε τὴν Μαρίαν, ἥτις ἐλθοῦσα εὐθὺς ἤκουσε μετὰ τῆς αὐτῆς ἐκπλήξεως, ὅτι ὤφειλε ν' ἀποκριθῇ εἴς τινας ἐρωτήσεις τοῦ Ἐμμανουήλ.

— Παρακαλῶ νὰ μὲ εἴπῃς, ἐὰν χθὲς, πρὶν ὁ Ζώσιμος ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος Φραντζῆ, ὡμίλησες μὲ αὐτόν.

— Μάλιστα· καὶ τί πρὸς τοῦτο;

— Ἡ συνομιλία σας ἔγεινεν ἐδῶ, ἢ εἰς τοῦ ἄρχοντος Πρωτοβεστιαρίου;

— Ἐκεῖ· ἡ κυρία μου μὲ εἶχε στείλει νὰ ζητήσω κἄτι τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνάγκην.

— Τῷ ὄντι, ἐπράσθεσεν ἡ Θεοδώρα.

— Τί ὥρα ἦτον;

— Νομίζω ὅτι ἦταν ὀκτώ.

— Εἶσαι βεβαία;

— Βεβαιοτάτη, διότι πρὶν ἀναχωρήσω ἀπ' ἐκεῖ, οἱ κώδωνες τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐσήμαινον τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐννάτης ὥρας.

— Ἔλαβες διεξοδικὴν ὁμιλίαν μαζῆ του;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ἡ θεραπαινὶς, κινήσασα χλευαστικῶς τὴν κεφαλήν.

— Ἕως πόσην ὥραν;

— Μ' ἐρώτησε τί ἦλθα νὰ κάμω, καὶ . . . καὶ . . . δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τί μὲ εἶπε.

— Καὶ ποῦ ὡμιλήσατε;

— Εἰς τὸν πρόδομαν.

— Καὶ ὅταν τὸν ἄφησες, ποῦ ὑπῆγεν;

— Εἰς τὸν κῆπον.

— Εἶδες τὸ ἀπόγευμα τὸν Βαράγγιον Βυρστώ;

— Μάλιστα· ἐπεριφέρετο μὲ τὸν Βαρλαὰμ εἰς τὸν κῆπον.

— Παρετήρησες ἐὰν ἐπροχώρησαν πολὺ μέσα εἰς τὸν κῆπον;

— Ὄχι, ἐμβῆκαν καὶ οἱ δύο μέσα εἰς τὴν οἰκίαν.

— Ἀρκεῖ, Μαρία. —Καὶ ἀνεχώρησεν ἡ ὑπηρέτις.

Ἡ Θεοδώρα, ἥτις δὲν ἐγίνωσκεν, ὡς ὁ Χρυσολωρᾶς, ὅτι ὁ Βυρστὼ καὶ ὁ Βαρλαὰμ συνεζήτουν τὸ σχέδιον τῶν περιπατοῦντες εἰς τὸν κῆπον, δὲν ἐνόει τὸν σκοπὸν τῶν ἐρωτήσεων τούτων. Ὁ δὲ Ἐμμανουὴλ τηρήσας σιωπὴν, εἶπε μόνον ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὴν πρόοδον τῆς συμπλοκῆς, ἐξῆλθε, καὶ διευθύνθη πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ λιμένος σκοπὸν ἔχων νὰ διακοινώσῃ εἰ δυνατὸν, τοὺς φόβους αὐτοῦ εἰς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον.

Ἀκτὶς ἀληθείας ἐφώτισε τότε τὸν νοῦν του· ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ Ζώσιμος εὑρίσκετο εἰς τὸν κῆπον τοῦ Φραντζῆ περὶ τὴν αὐτὴν ὥραν, ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ Βυρστὼ καὶ ὁ Βαρλαὰμ συνεφώνουν περὶ τοῦ τόπου ἔνθα ἔμελλε νὰ κρυβῇ ἡ Θεοδώρα. Μετὰ τοῦτο ὁ Ζώσιμος ἄνευ λόγου γνωστοῦ δραπετεύει εἰς τὸ Τουρκικὸν στρατόπεδον ὑπὸ ψευδῆ πρόφασιν, καὶ λαμβάνει συνέντευξιν μετὰ τοῦ Λεοντίου, τοῦ μόνου δηλαδὴ ἀνθρώπου ὅστις εὐχαρίστως ἐδέχετο ἢ ἠγόραζε πᾶσαν πληροφορίαν.

περὶ τῆς Θεοδώρας. Ὅλα ταῦτα ποίας ὑπονοίας ἐξύπνουν! Ἀκολούθως, παραθέτων εἰς τὰ γνωστὰ ταῦτα τὴν μυστηριώδη συμβουλὴν, ἣν ἔλαβε τὴν προτεραίαν νύκτα ἡ Θεοδώρα, καὶ ὢν ἐξ ἀρχῆς διατεθειμένος πλέον τοῦ Ἐδουάρδου νὰ θεωρῇ τοὺς φόβους αὐτοῦ ὡς βασίμους, ἐκυριεύθη ὑπὸ σοβαρᾶς ἀνησυχίας. Ὅθεν, ὡς εἴπομεν, ἐπορεύθη ταχέως πρὸς ζήτησιν τοῦ φίλου του. Ἦτο ἤδη περίπου μεσημβρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

—ooo—

Ἰδοὺ διὰ τί ὁ Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶς διευθύνθη πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ λιμένος. Ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶχεν ἐντοσούτῳ μεταβληθῇ. Ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἀγὼν τοῦ προσκολλῆσαι τὰς κλίμακας, οὐδὲ ἀφ' ἑτέρου ἡ ὑπεράνθρωπος προσπάθεια τοῦ κατακρημνίσαι αὐτάς.

Τὰ τείχη ἐφαίνοντο ἔρημα καὶ πολιορκητῶν καὶ πολιορκουμένων, καὶ ὅλοι οἱ ἀγῶνες τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων συνεκεντρώθησαν κατὰ τῆς πύλης τοῦ Φαναρίου, περὶ ἧς ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος εἶχεν ἐκφράσει φόβους τὴν προτεραίαν νύκτα. Ἡ ξύλινος αὕτη πύλη ἰσχυροτάτη κατ' ἀρχὰς, ἦτο σήμερον πεπαλαιωμένη ἐκ τῆς πολυκαιρίας. Ἐγερθεῖσα ἐπὶ τῶν Λατίνων τοσάκις ἔκτοτε ἐπεσκευάσθη, ὥστε τὸ ἀρχικὸν ἔργον δὲν ἐφαίνετο πλέον. Διὸ δὲν ἦτο πλέον ἱκανὴ νὰ ἀνθέξῃ εἰς ἐπίμονον καὶ σφοδρὰν προσβολήν. Ἐν τοσούτῳ ἐπειδὴ ἡ πύλη αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ προσβληθῇ ἐνόσῳ ὁ Κεράτιος κόλπος δὲν ἦτο εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μέχρι τῆς ὑπερνεωλκήσεως τῶν τουρκικῶν πλοίων, ὀλίγον ἐφρόντισαν πρὸς ἐνδυνάμωσιν αὐτῆς· ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ὑπῆρχε πλέον καιρὸς πρὸς κατασκευὴν νέας, εἰ καὶ κατεσκευάζετο τοιαύτη ἀπὸ τῆς ἐσχάτης ἐφόδου.

Μεταξὺ τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ὥρας ὁ Ζώσιμος ἐπορεύθη πρὸς ζήτησιν τοῦ Λεοντίου, καὶ ὁδηγηθεὶς ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον ἔνθα εὑρίσκετο ὁ προδότης εἶπεν εἰς αὐτὸν λακωνικώτατα, ὅτι ἡ προσβολὴ πολὺ καλητέραν ἐπιτυχίας ἐλπίδα ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, ἐὰν διευθύνετο κατὰ τῆς πύλης τοῦ Φαναρίου, ἥτις, καθ' ἃ ἐγίνωσκε βεβαίως, ἐφαίνετο μὲν ὀγκώδης, ἀλλὰ δύναμιν πραγματικὴν δὲν εἶχεν. Ὁ δὲ Λεόντιος ἀπευθύνας προθύμως καὶ ἄλλας τινὰς λεπτομερεῖς ἐρωτήσεις, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ζώσιμον, περίφοβον ἤδη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς συνεντεύξεως, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀντιπέραν τοῦ Κερατίου ἀκτὴν ὅθεν ἦλθεν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς πύλης οὔσης πολὺ πλησίον τῆς θαλάσσης δὲν ἦτο εὔκολον νὰ γίνωσι πολιορκητικὰ ἔργα μεγάλης δυνάμεως μεταξὺ τῶν τειχῶν καὶ τοῦ ὕδατος, ὁ Λεόντιος διέταξε νὰ προσελκυσθῶσιν ἀντικρὺ αὐτῆς δύο πλοῖα, μικρὸν ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ νὰ συνδεθῶσι στερεῶς διὰ σανίδων. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐδόθησαν διαταγαὶ νὰ μετακομισθῇ ὁθενδήποτε τοῦ Γαλατᾶ εὑρίσκετο μέγιστον ξύλον· καὶ ἐντὸς ἡμισείας ὥρας μέγιστος κορμὸς κέδρινος ἐσύρθη ἐπὶ τοῦ παραλίου ὑπὸ τριῶν ζευγῶν ἵππων. Ἐνταῦθα δὲ πολλοὶ συγχρόνως ἐνησχολήθησαν εἰς τὸ νὰ ῥίψωσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου εἴκοσιν ἢ τριάκοντα λέμβοι ἀνέλαβον νὰ τὸν ῥυμουλκήσωσι. Καίτοι δὲ ἡ βελόστασις τοῦ Νικηφόρου κατεβύθισε πέντε ἢ ἓξ αὐτῶν, τὸ πελώριον ὅμως δένδρον ἐρρυμουλκήθη ἐν θριάμβῳ, καὶ ἐγένοντο προπαρασκευαὶ ὅπως ἀνελκύσωσιν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Τὴν αὐτὴν ὥραν ὁ Χρυσολωρᾶς ἔφθασεν ἐκεῖ· ἀλλ' εὐθὺς κατενόησεν ὅτι δὲν ἦτο ὀρθὸν ν' ἀποσπάσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Ἐδουάρδου ἐκ τῆς τρομερᾶς συμπλοκῆς, ἵνα τὸν λαλήσῃ περὶ τῆς Θεοδώρας. Ἤδη δὲ ἐφαίνετο ἐγερθὲν τὸ ἰκρίωμα ἐφ' οὗ ὁ κριὸς ἔμελλε νὰ τεθῇ εἰς κίνησιν· ἤδη οἱ σιδηρουργοὶ προσέδενον τὰς ἁλύσεις ἀφ' ὧν ἔμελλε νὰ κρεμασθῇ τὸ ξύλον· ἤδη ἡ ἐλαττωθεῖσα ὁρμὴ τῆς ἐφόδου κατὰ τὰ ἄλλα μέρη ἐδείκνυεν ὅτι φρικώδης προσβολὴ ἡτοιμάζετο κατὰ τούτου· καὶ ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος γινώσκων ὅ,τι ἐγίνωσκεν, ἦτο ἕτοιμος νὰ παρακαλέσῃ τὸν αὐτοκράτορα ὅπως συγχωρήσῃ εἰς τὸν Νικηφόρον νὰ τηρήσῃ τὴν λίαν ἐπικίνδυνον ταύτην θέσιν.

— Εἰς καλὴν ὥραν ἦλθες, Ἐμμανουὴλ, ἔκραξε, τρέξε εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ παρακάλεσέ τον νὰ πέμψῃ τάχιστα ἐδῶ τὸν Νικηφόρον. Δὲν εἰμπορῶ σχεδὸν πλέον ν' ἀντισταθῶ.

— Ἀλλὰ, Ἐδουάρδε. . . .

— Τρέχα σὲ λέγω· ἄλλον κανένα δὲν ἔχω νὰ στείλω, καὶ ὁ κίνδυνος κατεπείγει.

Καὶ τὸν κίνδυνον τῳόντι ἰδὼν ὁ Χρυσολωρᾶς ἐπικείμενον, ἔδραμεν, εἰ καὶ ᾐσθάνετο ἑαυτὸν κεκοπιακότα καὶ ἀδύνατον μετὰ τὴν ἀσθένειάν του. Ὁ Δὲ Ῥυστὼν ἐμέτρα τὰ λεπτὰ μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του. Καί τοι δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Βυρστὼ ἐπεστάτουν μόνοι τὴν βελόστασιν, καὶ δι' ὑποσχέσεων, καὶ ἀπειλῶν καὶ προτροπῶν ἐνεθάρρυνον τοὺς μαχομένους, καί τοι τοσαύτη χάλαζα λίθων εἶχεν ἐκσφενδονισθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὥστε πρὸς μετακομιδὴν νέων φορτίων αἱ φορτηγοὶ ἅμαξαι μεταβαίνουσαι μέχρι τῆς παλαιᾶς δεξαμενῆς, ἤρζον μὲ τοὺς χορηγοῦντας λίθους εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ, καί τοι τὰ πτώματα τῶν Μουσουλμάνων ἐστοιβάζοντο ὑπὸ τὰ τείχη καὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ τοῦτο ἄνευ ὠφελείας ὑπὲρ τῶν πορθητῶν, ὅμως ἡ ἔφοδος ἐχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω. Ὁ κέδρινος κορμὸς ἀνυψώθη, μέτρα ἐλήφθησαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν παρ' αὐτὸν ἐργαζομένων, ἤτοι ξύλινόν τι προτείχισμα κεκαλυμμένον ὑπὸ παχείας ὑγρᾶς ψιάθου, ἐνῷ οἱ σιδηρουργοὶ ἠγωνίζοντο νὰ προσκολλήσωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς πελωρίας δοκοῦ μέγα τμῆμα σιδήρου, ἔχον ὄγκον ὑπὲρ τοὺς δύω κυβικοὺς πόδας. Δύω ἕτερα πλοῖα διετάχθησαν νὰ τοποθετηθῶσιν ὄπισθεν τῶν δύω πρώτων, καὶ ἕτεραι σανίδες ἐτέθησαν μεταξὺ αὐτῶν ὥστε νὰ ὑπάρχῃ εὐρυχωρία οὐ μόνον εἰς τὰς κινήσεις τοῦ κριοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἐργαζομένους. Τότε πεντακόσιοι βραχίονες συνενωθέντες ἔλκυσαν εἰς τὴν θέσιν της τὴν τερατώδη μηχανήν· τὰ πλοῖα ἐπιέζοντο ὑπὸ τοῦ ὑπερόγκου βάρους, αἱ σανίδες ἔτριζον, ἄλλαι κατεθραύοντο, ἀλλὰ τὸ ἔργον προὐχώρει

ἀσφαλῶς. Τὸ ἐκ ψιάθου ἐλαφρὸν παραπέτασμα κατεβιβάσθη, καὶ ὁ τερατόμορφος κριὸς ἐφάνη ἕτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς ταλαιπώρου πύλης. Πρὶν δὲ οἱ πολιορκούμενοι συλλογισθῶσιν ὁποίαν μέθοδον ὤφειλον νὰ μεταχειρισθῶσι πρὸς ὑπεράσπισιν, ὁ κριὸς ἤρχισε νὰ σαλεύεται ὑπὸ διακοσίων βραχιόνων· καὶ πρῶτον μὲν ἀμφεταλαντεύθη βραδέως, ὅπως αὐξήσῃ βαθμηδὸν ἡ ταχύτης αὐτοῦ, ἐπὶ τέλους δὲ ὁ Λεόντιος ἔδωκε τὸ σημεῖον κραυγάσας· «Ἐμπρός!» καὶ ὁ κριὸς ἐπέπεσε βαρὺς κατὰ τῆς πύλης τοῦ Φαναρίου.

Ἡ πρώτη αὕτη προσβολὴ γενομένη μετὰ τρομεροῦ πατάγου διέῤῥηξε τὴν μίαν κλεισιάδα τῆς πύλης. Ὁλόκληρος ἡ πύλη ἔτριζεν ἐπὶ τῶν στροφίγγων της, καὶ ἐπί τινα στιγμὴν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἐνόμισεν ὅτι τέλος πάντων ἠνοίχθη ἡ πύλη. Ἀλλὰ συγχρόνως ἔφθασεν ὁ Νικηφόρος ἐπὶ τοῦ τείχους πλευστιῶν καὶ κάθιδρως.

— Τί εἶναι; τί συνέβη; διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἔπρεπε νὰ μὲ εἰδοποιήσετε προτήτερα! ἐκραύγασεν ὁ μηχανικός. Δράμετε, φέρετε σάκκους καὶ σχοινία, καὶ στείλετ' εὐθὺς νὰ μᾶς φέρουν μερικὰ φορτία χώματος. Βιάσέ τους, Βυρστὼ, ἢ ἄλλως ἡ πύλη θὰ πέσῃ! Ἱππότα! ποῦ εἶναι οἱ κτίσται; Πρέπει νὰ κτίσουν τοῖχον ὄπισθεν τῆς πύλης.... Μηχανικέ! ἄφησε, ἄφησε, ἐγὼ θὰ δουλεύσω τὴν μηχανήν.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐκτελεσθῇ τις τῶν ὁδηγιῶν, ὁ κριὸς ἐπέπεσεν ἐκ δευτέρου βαρύς. Ἀνωφελεῖς ἦσαν τότε ο, ὀγκώδεις σιδηροῖ ἧλοι δι' ὧν ἐξησφαλίζετο· μάταια τὰ διπλᾶ στηρίγματα καὶ οἱ σιδηροῖ πάσσαλοι, μάταια τὰ ξύλα τὰ ὁποῖα ἐπίτηδες εἶχον μετακομισθῇ ἀπὸ τὸν Αἶμον καὶ ἦσαν τὸ καύχημα αὐτοῦ, μάταιοι καὶ οἱ μοχλοὶ οἱ σφυρηλατηθέντες ἐκ τοῦ σκληροτάτου σιδήρου τῆς Οὐγγαρίας. Τεμάχια ξύλων, μοχλοὶ, σιδηρᾶ φατνώματα, καὶ τμήματα σιδήρου καὶ λίθων ἐξετινάχθησαν πρὸς τὰ ἔσω, ὡσεὶ ὑπὸ θυέλλης. Αὐτὸ τὸ τεῖχος ἐσείσθη, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κριοῦ εἰσῆλθε.... πρώτη αὐτὴ εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ὁ Νικηφόρος ταχέως ἐξεκένωσε τὴν μηχανήν του μετὰ τοσαύτης εὐστοχίας, ὥστε δεκαπέντε περίπου τῶν ἐχθρῶν ἐφονεύθησαν ἢ κατετραυματίσθησαν καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ κριοῦ ἐχαλαρωθῇ ἐπαισθητῶς. Οἱ σάκκοι ἐν τοσούτῳ ἦλθον, καὶ ἄλλοι μὲν τοὺς ἐκράτουν ἀνοικτοὺς, ἄλλοι δὲ ἐπλήρουν αὐτοὺς χώματος, ἄλλοι ἔδενον τὸ στόμα των μὲ σχοινία, ἄλλοι τοὺς ἔῤῥιπτον εἰς τὰ πλάγια τῆς πύλης καὶ ἄλλοι τοὺς ἐστοίβαζον, ὥστε ἡ τρίτη κατάπτωσις τοῦ κριοῦ ἐνεκρώθη ἕνεκα τοῦ κινητοῦ τούτου προμαχῶνος. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀνέλαβεν ὁ Βυρστὼ, ἐν ᾧ ὁ Νικηφόρος ἐπεστάτει εἰς τὴν κατασκευὴν στερεωτέρων ἀμυντικῶν ἔργων. Ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν αὐτοῦ πλησιέστατα τῆς πύλης καὶ κατὰ τὸ πυκνότατον μέρος τοῦ τοίχου ἐτέθησαν δέκα ἢ δώδεκα φορταγωγοὶ ἅμαξαι ἡ μία ἐπάνω τῆς ἄλλης, καὶ ὄπισθεν αὐτῶν κτίσται καὶ ἄλλοι ἐργάται ἠσχολοῦντο εἰς ἀνέγερσιν ἑτέρου τείχους, διὰ ὑλικοῦ ληφθέντος ἐκ γειτνιάζοντος οἴκου ὅστις ἐκρημνίσθη μετὰ σπουδῆς ἐπὶ τούτῳ. Οὕτω λοιπὸν, καὶ ὑποτιθεμένων ἐπιτυχῶν τῶν προσβολῶν τοῦ κριοῦ, ἐσχηματίζετο ὄπισθεν τῆς πύλης μικρὸν τεῖχος· καὶ, ἐὰν τὸ ἔργον τοῦτο συγκριθῇ πρὸς τὸ νεώτερον σύστημα τῶν φρουρίων, τὸ μὲν πάχος τοῦ τείχους ἀπετέλει τοὺς προμαχῶνας, τὸ δὲ νέον τεῖχος τὸ παραπέτασμα.

Καὶ ὅμως, καί τοι κατεβάλλοντο τοσαῦται προσπάθειαι, τὸ τέλος ἤγγιζεν.

Ἐν τοσούτῳ τὸ ἔσω τεῖχος ἀνυψοῦτο καὶ ἡ πύλη ἠσφαλίζετο· ὁ δὲ Νικηφόρος ἐκπληρώσας τὸ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἔργον, ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Καίσαρα.

— Πῶς πηγαίνουν ἐκεῖ τὰ πράγματα; ἠρώτησεν ὁ Ἀκόλουθος.

— Δὲν θὰ βαστάξῃ πολὺ, ἀπεκρίθη ὁ Νικηφόρος. Ἐὰν οἱ ἐχθροὶ ἀφήσουν τὴν προσβολὴν, ἠμποροῦμεν ἀκόμη νὰ σωθῶμεν, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν νεκρῶν προξενεῖ φρίκην. — Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔδραμεν εἰς τὴν θέσιν του.

Ὁ δὲ Ἀκόλουθος, μὴ συλλαβὼν ἔτι ἄμεσον φόβον περὶ τῆς τύχης τοῦ Φαναρίου, ἀκούσας τὴν γνώμην τοῦ Νικηφόρου, ἐνόμισε καλὸν νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Θεοδώραν νὰ κρυφθῇ. Ὁ Χρυσολωρᾶς, τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ ἐκράτησε παρ' αὐτῷ ἐπί τινα ὥραν, ἐλθὼν κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν, ἐπεκύρωσε τὴν εἴδησιν τοῦ Νικηφόρου.

— Τὸ τεῖχος, εἶπεν, ἐκρημνίσθη εἰς τρεῖς διαφόρους θέσεις, καὶ μόνη τῶν μαχητῶν ἡ ἀνδρεία ἀπομακρύνει τοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ πόσον θέλει διαρκέσει ἡ ἐκ τοῦ συστάδην αὕτη συμπλοκὴ δὲν ἠξεύρω.

— Λοιπὸν, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, ὕπαγε καὶ ἀσφάλισέ τους· εἶναι καιρός. Ἔλα πάλιν ὀπίσω διὰ νὰ φέρῃς εἰδήσεις, ἐὰν ἦναι ἀναγκαῖον.

— Πολὺ καλὰ πηγαίνω, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς, ἀλλά...

— Πρέπει νὰ τεθῶσι μερικοὶ τοξόται, εἶπεν ὁ Βυρστὼ, εἰς τὰ δύο πλάγια τῆς πύλης, ἥτις εἶναι δύσκολον ν' ἀνθέξῃ, εἰς περισσότερα κτυπήματα.

— Δημήτριε, εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστὼν, διάλεξε, ἂν δύνασαι, δώδεκα τοξότας δι' ἑκάστην πλευρὰν τῆς πύλης. Στάσου θ' ἀναβῶ ἐγὼ ὁ ἴδιος εἰς τὸ νέον τεῖχος διὰ νὰ τὸ ἐπιθεωρήσω.

— Ἱππότα Ἐδουάρδε! ἔκραξεν ὁ Ἐμμανουὴλ, ἐν ᾧ ὁ ἱππότης ἔφευγεν.

— Ὅταν ἐπιστρέψῃς ἀπεκρίθη ὁ Ἀκόλουθος.

— Μίαν λέξιν, Δὲ Ῥυστών! δι' ὄνομα Θεοῦ! στάσου! ἀλλ' ὁ ἱππότης ἔφυγε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

—ooo—

Ἰδὼν λοιπὸν ὅτι ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ Ἀκολούθου, καὶ ἀμφιβάλλων ἐὰν δὲν ἦτο μεγαλήτερος κίνδυνος νὰ μεταβληθῇ ἢ οὐ,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ἐν τῇ κρισίμῳ τῶν πραγμάτων καταστάσει, τὸ παλαιὸν σχέδιον, ὁ Ἐμμανουὴλ ἔδραμεν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου.

Ἡ θέα τῆς πόλεως ἦτο διάφορος ἐκείνης ἣν εἶχεν ὅτε πρὸ μικροῦ διέβη αὐτήν. Αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα πολλῶν οἰκιῶν ἦσαν κεκλεισμένα, γυναῖκες οὐδαμοῦ ἐφαίνοντο, ἡ Ἁγία Σοφία ἐπληροῦτο ὑπ' αὐτῶν, ἐν ᾧ ἄλλαι πάλιν κατέφευγον ἵνα κρυφθῶσιν εἰς ὑπόγεια, εἰς ἀποκέντρους οἰκίας, εἰς αὐλάς· θανάτου ἡσυχία ἐπεκράτει εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ διόδους, καὶ ἡ πόλις παρίστα παράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τὰς αὐξανομένας βροντὰς ἀπὸ βορρᾶ, καὶ τὰς κραυγὰς ἀπ' ἀνατολῶν. Ὁ οἶκος, φθάσαντος τοῦ Χρυσολωρᾶ, ἐφαίνετο ἔρημος· ἔδραμε λοιπὸν ἐπάνω εἰς τὸ δωμάτιον ἔνθα ἀφῆκε τὴν Θεοδώραν καὶ τὰς φίλας της, καὶ εὗρεν αὐτὰς εἰς τρομερὰν ἀνησυχίαν.

— Ἐκυριεύθη; ἐκυριεύθη; ἐκραύγασαν ἡ Θεοδώρα καὶ ἡ Εὐφρασία.

— Ὄχι, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ, δὲν ἐκυριεύθη, ἐλπίζομεν μάλιστα ὅτι δύναται νὰ μὴ κυριευθῇ. Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Φραντζῆς εἶναι σῶοι· ἀλλὰ φρονοῦν ὅτι καιρὸς εἶναι νὰ κρυφθῆτε, ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ πολιορκεῖται στενώτατα.

— Ὅλοι οἱ ὑπηρέται μᾶς ἔφυγον, εἶπεν ἡ Θεοδώρα, καὶ σχεδὸν δὲν γνωρίζομεν τί νὰ κάμωμεν· ἐτρέμαμεν μὴ σᾶς συνέβη τι.

— Ὄχι, εἶπεν, ἦλθα εἰς ὥραν κατάλληλον, καλήτερα προτήτερα παρὰ ἀργότερα· ἐὰν ἰδῶ μεταβολὴν εἰς τὸ καλλίτερον, ἔρχομαι καὶ σᾶς εἰδοποιῶ.

Τότε ὅλαι ἐγερθεῖσαι ἠκολούθησαν αὐτὸν, καὶ, ἄνευ ἄλλης λέξεως, ἦλθον δι' ἀνεωγμένων θυρῶν καὶ ἐρήμων διαδρόμων εἰς τὸν κῆπον, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν μερῶν τῶν ὁποίων ἀνεφέραμεν μετέβησαν εἰς τὸν κῆπον τοῦ Φραντζῆ. Τὰ ἄνθη εὐωδίαζον καὶ ἔλαμπον ὡς ἐν εἰρήνῃ, ἀλλὰ τὰ πτηνὰ πεφοβισμένα ὑπὸ τοῦ ἀδιαλείπτου πυροβολισμοῦ ἐσίγων· Νέφος καπνοῦ κατασκεδαζόμενον εἰς τὸν ὁρίζοντα ἐκάλυπτε τὸν ἥλιον, ὁ ἀὴρ ἦτο πνιγηρὸς καὶ θειώδης, καὶ ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὁ θόρυβος τῆς μάχης καὶ ὁ κανονοβολισμὸς ἤθελέ τις φαντασθῆ ὅτι ἡ καταστασις τῆς ἀτμοσφαίρας προήγγελλε θύελλαν ὡς ἐν ἡμέρᾳ πνιγηρᾷ Ἰουλίου.

Ὁ Βαρλαὰμ εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου, ἔνθα προηγουμένως ἐπορεύθη ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι οὐδεὶς ἦτο πλησίον τῆς θέσεως. Ὁ Ἐμμανουὴλ ὑπῆγε πρῶτος μετὰ τῆς Εὐφρασίας, κατ' αἴτησιν τῆς Θεοδώρας, ἥτις ἠκολούθει μετὰ τῆς συζύγου τοῦ Χωνιάτου. Ὁ γηραιὸς θεράπων ἀπήντησεν αὐτὰς ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς ἀποθήκης.

— Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς διαφυλάξῃ! εἶπε μετὰ τρεμούσης ἐκ συγκινήσεως φωνῆς. — Σαράντα ἔξ ἔτη ἔφαγα τοῦ πατρός σου τὸν ἄρτον, δέσποινα, καὶ ἐὰν διὰ νὰ σὲ σώσω ἀρκῇ νὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου, θὰ τὸ κάμω εὐχαρίστως.

— Σὲ πιστεύω, Βαρλαὰμ, εἶπεν ἡ Θεοδώρα τείμασα πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα, ἣν ὁ γέρων ἠσπάσθη μετὰ σεβασμοῦ, ὡς ἐὰν ἦτο βασιλίσσης.

— Ἀγαπᾷς νὰ καταβῇς; ἠρώτησεν ὁ Ἐμμανουὴλ τὴν Θεοδώραν.

Ἡ Θεοδώρα ἔτρεμεν· ἀλλὰ χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν κατέβη διὰ τῶν βαθμίδων εἰς τὸν παρεσκευασμένον πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῶν ὑπόγειον θάλαμον. Ὁ Βαρλαὰμ, διὰ νὰ τὸν καταστήσῃ ἀνετώτερον, ἔστρωσε κατὰ γῆς ψιάθους καὶ προσκεφάλαια, καὶ παρέθετο δύω φιάλας οἴνου, ὀλίγα ἐδέσματα καὶ ἄρτον. Ὁ θάλαμος δὲν ἦτο ἐντελῶς σκοτεινὸς, διότι σχισμάς τις εἰς τὴν ὀροφὴν ἄφινε καὶ ἑτέραν δίοδον εἰς ὀλίγον φῶς, καὶ ἦτο μὲν ψυχρὸς, ἀλλ' οὐχὶ πολλὰ ὑγρός. Ἡ Μαρία Χωνιάτου κατέβη ἑπομένως, καὶ μετ' αὐτὴν ὁ Χρυσολωρᾶς φιλήσας τρυφερῶς τὴν Εὐφρασίαν συνώδευσεν αὐτὴν κάτω. Ἰδὼν δὲ πέριξ ἑνῷ οὗτος εἰσήρχετο, εἶπεν· — Ὁ Βαρλαὰμ ἔκαμεν ἐδῶ ὅ,τι ἠμπόρεσε, καὶ τὸ καλήτερον ἀπὸ ὅλα ἔβαλεν ἐσωτερικὸν κλεῖθρον· τοῦτο ἦτον ἀναγκαιότατον.

— Μὲ δυσκολίαν τὸ ἔβαλα, διότι δὲν εὕρισκα χθὲς τὸ ἑσπέρας οὔτε ἕνα σιδηρουργόν· ὅλοι εἰργάζοντο εἰς τὰ τείχη, ἀλλὰ τὸ κατώρθωσα.

— Τώρα, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ, πρέπει νὰ σὲ ἀφίσω. Ἐὰν ἡ ἄμυνα διαρκέσῃ, θὰ ἐπιστρέψω εἰς μίαν ὥραν· καὶ ἐὰν τόσον μόνον διαρκέσῃ, πιστεύω ὅτι ἡ πόλις θὰ σωθῇ. Ἐὰν ὅμως συμβῇ τὸ ἐναντίον, μόλις τὸ ἑσπέρας θὰ ἐπιστρέψω, ἢ ἴσως περὶ τὰ μεσάνυκτα. Ἐν τούτοις μὴ ταραχθῆτε ἐὰν κανεὶς δὲν ἔλθῃ οὔτε τότε. Ὁ Βαρλαὰμ ἴσως δὲν θεωρήσῃ ἀσφαλὲς νὰ μένῃ ἐδῶ πολλὰ πλησίον, ἴσως δὲν κατορθώσῃ νὰ ἔλθῃ νὰ σᾶς ἴδῃ, σεῖς ὅμως εἶσθε ἐδῶ ἐντελῶς ἀσφαλεῖς διὰ μίαν ἢ καὶ δύω τοὐλάχιστον ἡμέρας, καὶ ἔχετε ἀρκετὰ τρόφιμα. Ὅσον προτήτερα ἠμπορέσωμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν, θὰ ἔλθωμεν, μὴν ἀμφιβάλλετε. Ὁ Βαρλαὰμ ἔχει ὁδηγίας καὶ γνωρίζει τί θὰ πράξῃ. Τώρα λοιπὸν, ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγία νὰ σᾶς διαφυλάττῃ!

— Ἐμμανουὴλ, εἶπεν ἡ Εὐφρασία· ἔχω νὰ σὲ ζητήσω μίαν χάριν. Θέλω νὰ μὲ δώσῃς τοῦτο τὸ ξιφίδιον τὸ ὁποῖον φορεῖς.

— Τὸ ξιφίδιον, Εὐφρασία μου; καὶ διὰ τί;

— Ἐπειδὴ δὲν μὲ ἀρέσκει νὰ μὴν ἔχω κανὲν ὅπλον ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης.

— Ὄχι! . . .

— Μεῖνε ἥσυχος περὶ τούτου, εἶπεν ἡ Θεοδώρα. Θὰ ὑπερασπισθῶμεν τὴν ζωήν μας, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον μᾶς εἶναι θεμιτὸν, ὄχι περαιτέρω. Ἡ ζωή μας εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ μόνος Αὐτὸς δύναται νὰ τὴν λάβῃ.

— Λάβε το λοιπὸν, ἀγαπητή μου, εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ ἐγχειρίζων τὸ ὅπλον εἰς τὴν Εὐφρασίαν. Πρόσεχε ὅμως, διότι ἡ λεπὶς εἶναι δαμασκηνὴ καὶ πληγώνει θανασίμως.

— Ὑγίαινε λοιπὸν, κυρία μου. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς προστατεύῃ ὅλας, εἶπεν ὁ Βαρλαάμ.

— Κλειδώσατε καλῶς ἔσωθεν, ἐπρόσθεσεν ὁ Χρυσολωρᾶς, καὶ μένετε ἥσυχοι. Ὑγίαινε, Κ. Θεοδώρα, ὑγίαινε, Κ. Χωνιάτου, ὑγίαινε, ἀγαπητή μου Εὐφρασία.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ θύρα ἐκλειδώθη ἔσωθεν, καὶ ὁ μὲν Βαρλαὰμ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πυκνότερον ἄλσος τῶν δαφνῶν ἵνα φυλάττῃ, ὁ δὲ Ἐμμανουὴλ μετέβη εἰς τὴν πύλην τοῦ Φαναρίου. Πρὶν δὲ συνοδεύσωμεν τὸν Χρυσολωρᾶν, ἂς ἴδωμεν τί πράττει ὁ Λεόντιος ἐπὶ τῆς πολεμίας τριήρεως.

Περίπου τὴν αὐτὴν ὥραν, καθ' ἣν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἀπέστειλε τὸν Ἐμμανουὴλ εἰς τὴν Θεοδώραν, ὁ Λεόντιος προσεκάλεσε καὶ δεύτερον τὸν Ζώσιμον. Ὁ δυστυχὴς δοῦλος, καί τοι κατατρυχόμενος ὑπὸ τοῦ τρόμου, ὑπήκουσεν. Ἀναβὰς δ' ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἐχάρη διαταχθεὶς νὰ καταβῇ, καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Λεόντιος. — Τώρα, Ζώσιμε, δὲν μὲ μένει ἀμφιβολία ὅτι ἐντὸς δύω ὡρῶν ἡ πόλις εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μας. Ἐὰν δὲν τὴν κυριεύσωμεν ἀπ' ἐδῶ, ὁ Σουλτάνος θὰ ἐμβῇ ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος. Πρὸ πάντων ὅμως δὲν πρέπει νὰ χάσω τὸν θησαυρόν μου. Ἐπειδὴ δὲ ἐνδέχεται νὰ μὴν ἠμπορέσω ν' ἀφήσω εὐθὺς τὸν στρατόν, καὶ νὰ τρέξω εἰς τὸν κῆπον τοῦ Φραντζῆ, θὰ βάλω ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σου δώδεκα ἐκλεκτοὺς καὶ πιστοὺς στρατιώτας, καὶ σὺ θὰ τοὺς φέρῃς εἰς τὴν διωρισμένην θέσιν διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃς τὴν Θεοδώραν. Ἐντοσούτῳ πρέπει νὰ μείνῃς ὅπου εἶσαι.

— Ἀλλὰ, εἶπεν ὁ Ζώσιμος τρεμούσῃ τῇ φωνῇ.

— Σιώπα, μωρέ! εἶπεν ὁ Λεόντιος. Δὲν ἠξεύρεις ὅτι ἡ ζωή σου εἶναι ἐπίσης ἀναγκαία εἰς ἐμὲ καθὼς καὶ εἰς ἐσέ; ἐδῶ εἶσαι ἀρκετὰ ἀσφαλής. Καὶ καλέσας στρατιώτην εἶπεν·

— Βαλίδ, ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος θὰ σᾶς ὁδηγήσῃ τί νὰ κάμετε· ἠξεύρεις τὰ περαιτέρω.

— Τὰ ἠξεύρω, γενναιότατε.

— Λοιπὸν πρέπει νὰ τὰ ἐκτελέσετε. Ὁ Ζώσιμος θὰ μείνῃ ἐδῶ ἕως ὅτου κυριευθῇ ἡ πόλις.

— Καὶ ἀφ' οὗ συλλάβωμεν τὴν κυρίαν, τί θὰ τὴν κάμωμεν;

— Νὰ τὴν φυλάξετε ἀσφαλῶς εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὑρίσκεται. Ἀλλὰ μὴν ἀμελήσετε νὰ φονεύσετε τὸν δοῦλον ὅστις φυλάττει τὴν θέσιν. Μὴν τὸν ἀφήσετε νὰ σᾶς φύγῃ.

— Πολλὰ καλά.

— Πηγαίνω τώρα εἰς τὸ κατάστρωμα. Ζώσιμε μεῖνε ἐδῶ, καὶ σὺ, Βαλίδ, μάζευσε τοὺς ἀνθρώπους σου. Μετ' ὀλίγον ὁ Λεόντιος ἐπεχείρησε νέαν ἔφοδον κατὰ τῆς πύλης. Ὁ δὲ Βαλὴδ ἐνησχολήθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν του, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας. — Μὰ τὸν Προφήτην, εἶπεν, αὐτὴ εἶναι κλεπτοδουλειά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ.

—ooo—

Ὁ Ἐμμανουὴλ ἐξελθὼν ἐκ τῶν κήπων τοῦ Φραντζῆ μετέβη δρομαίως εἰς τὸ Φανάριον. Καθ' ὁδὸν δὲ ἀπήντησε τὸν Κουροπαλάτην πορευόμενον πρὸς τὰ ἀνάκτορα.

— Ἤκουσες, ἤκουσες, ἄρχων Χρυσολωρᾶ;

— Τί; τί; ἠρώτησε περίφοβος ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Τοὺς ἀποδιώκουν ἀπὸ τὸν πύργον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ! ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Ἰουστινιάνης τοὺς ἀπεμάκρυναν γενναίως!

— Δόξα τῷ Θεῷ! πηγαίνω νὰ ἴδω μόνος μου, εἶπεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ἐπεθύμουν νὰ σὲ συνοδεύσω, ἀλλ' ἔχω παραγγελίαν νὰ ὑπάγω εἰς τὸ παλάτιον. Χαῖρε, ἄρχων Χρυσολωρᾶ.

Καὶ ἀντιχαιρετίσας αὐτὸν ὁ Ἐμμανουὴλ ἔδραμεν εἰς τὸν Ἅγ. Ῥωμανόν. Ἀναβὰς δὲ εἰς τὸ τεῖχος παρετήρησεν ὅτι ἡ εἴδησις ἦτο ἀληθής, καὶ ὅτι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις οἱ Τοῦρκοι ἀπεδιώκοντο, ἀφίνοντες κενὴν θέσιν περὶ τὸ τεῖχος, κατεχομένην ἤδη ὑπὸ σωρῶν πτωμάτων. Ὁ Χρυσολωρᾶς ἀναγνωρίσας ταχέως τὸν αὐτοκράτορα, τὸν Ἰουστινιάνην, τὸν Καντακουζηνόν, τὸν Χωνιάτην καὶ πολλοὺς τῶν Δομεστίκων παρεσταμένους, προύχώρησε πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπε·

— Συγχώρησέ με, ἄναξ, νὰ συγχαρῶ τὴν ὑμετέραν Μεγαλειότητα.

— Τοὺς ἀπεκρούσαμεν τῷ ὄντι, εἶπεν ὁ Κωνσταντῖνος, ἀλλὰ πάλιν θὰ ἐπιστρέψουν. Ἀλλὰ, δόξα τῷ Θεῷ, ἔχομεν ὀλίγον καιρὸν ν' ἀναπνεύσωμεν. Καὶ μετὰ βραχεῖαν σιωπὴν ὑψώσας τὴν φωνὴν εἶπεν·

—Ἂς μὴν ἀπατώμεθα, ὁ Μωάμεθ θὰ βάλῃ τὰ δυνατά του ἀκόμη μίαν φοράν, καὶ αὕτη θὰ εἶναι ἡ ἐσχάτη, καὶ κατ' αὐτὴν πρέπει νὰ φανῶμεν νικηταί! Ἄνδρες γενναῖοι, δείξατε ἐκ νέου τὴν αὐτὴν καρτερίαν, τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε ἐδείξατε, καὶ ὄχι μόνον ὁ κίνδυνος θέλει μακρυνθῇ διὰ σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτὴ, τὸ λέγω μετὰ πεποιθήσεως, δὲν θέλει ἐπαναληφθῇ. Μόνος ὁ Μωάμεθ ἠμπόρει νὰ ὑποφέρῃ διὰ μίαν μόνην φοράν τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνθρώπων τὴν ὁποίαν ἴδομεν κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ὥρας· ἀλλ' οὔτε αὐτὸς, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἠμπορεῖ νὰ τὴν ὑποφέρῃ δίς! Ἡ Παναγία ἡ προστάτις ταύτης τῆς πόλεως ἐθαυματούργησεν ὑπὲρ ἡμῶν· διότι θαῦμα τῷ ὄντι ἦτο ὅτι ἀπεκρούσαμεν τόσοι ὀλίγοι ὄντες τὴν ἀναρίθμητον ταύτην δύναμιν. Ἂς ἐλπίζωμεν καὶ πάλιν εἰς τὴν Παναγίαν, ἂς ὑπερασπίσωμεν τὴν πόλιν μόνον ἐπὶ μίαν ἀκόμη ὥραν, καὶ θέλομεν ἀπολαύσει σωτηρίαν, μέλλουσαν ἀμοιβὴν καὶ δόξαν εἰς τοὺς χρόνους τοὺς μεταγενεστέρους!

Τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ἑλλήνων ἐπηκολούθησε γενικὴ ἐπευφημία· ὁ δὲ Χρυσολωρᾶς παρατηρῶν τὸ ἀποφασιστικὸν ἦθος τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν, θεωρῶν τὰ θαύματα τῆς ἡρωϊκῆς καρτερίας των καὶ βλέπων ὅτι τῷ ὄντι οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπεχώρουν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν ὅτι τὴν ἄμυναν τῆς πόλεως ἔμελλε νὰ στέψῃ ἡ νίκη. Ἂν δὲν μᾶς καταβάλωσιν εἶπε, σήμερον, σωζόμεθα διὰ παντός.

Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀνύψωσεν ὁ Σουλτάνος τὸ γιγαντιαῖον ῥόπαλον, ὃ ἐκράτει κατ' ἐκείνην τὴν ἀξιομνημόνευτον ἡμέραν. Μεγάλη, μα-

κρὰ κραυγὴ ἐξῆλθεν ἐκ τῶν ταγμάτων τῶν γενιτσάρων. « Μόνος Θεὸς εἶναι ὁ Θεὸς, καὶ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ ! » καὶ ὁρμήσαντες ἐπὶ τῶν κατὰ γῆς ἐξηπλωμένων πτωμάτων τῶν νεκρῶν, ἐπετέθησαν μετὰ μανιώδους ὁρμῆς, ὑπερτέρας τῶν προηγουμένων ἐφόδων, κατὰ τῶν ῥηγμάτων τοῦ τείχους. Ἀκμαῖοι ἐπάλαιον κατὰ κεκμηκότων καὶ ἄτρωτοι κατὰ τετρωμένων. Τὸ ἄνθος τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων συνεπλάκη εἰς μάχην μὲ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς Βυζαντινῆς γενναιότητος, καὶ ἐμάχοντο ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦ Σουλτάνου, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ βραβείων ἀνελπίστων, καὶ ἀκλόνητον πεποίθησιν ἔχοντες περὶ τῆς νίκης. Ἐν τούτοις, οἱ προμαχῶνες ἤρχισαν νὰ ἐξακοντίζωσι θανατηφόρον πῦρ, αἱ μηχαναὶ ἐσφενδόνιζον χάλαζαν λίθων, αἱ σάλπιγγες, οἱ αὐλοὶ, τὰ τύμπανα ἐσήμαινον τρομερὰ, καὶ ἡ συμπλοκὴ ἀνανεώθη ὡστε μόνον τότε εἶχεν ἀρχίσει. Ὁ πυροβολισμὸς ἀντήχει φοβερὸς καθ' ὅλην τὴν πόλιν· οἱ ἐπὶ τῆς προκυμαίας, οἱ ἐν τοῖς πλοίοις καὶ τὰ τάγματα ἡμιλλῶντο· ὁ καπνὸς ἀνυψοῦτο πυκνὸς, καὶ μόλις διεκρίνοντο αἱ διάφοροι κραυγαὶ τῆς ἀντιστάσεως ἢ τῆς ἀπελπισίας.

— Χαρίζω μίαν ἐπαρχίαν εἰς τὸν γενίτσαρον ὅστις πρῶτος ἀναβῇ τὸ τεῖχος, ἐβόησεν ὁ Βαλτὰ Ὀγλοῦ.

Καὶ ἰδοὺ πάλη καὶ συμπλοκὴ, καὶ λίθοι ἐκσφενδονιζόμενοι ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ βελοστάσεις, καὶ δόρατα, καὶ πυροβόλα, καὶ θρῆνος καὶ καπνὸς καὶ θάνατος.

— Μίαν ἐπαρχίαν ! μίαν ἐπαρχίαν ! ποῖος θέλει νὰ τὴν κερδήσῃ ;

— Ἐγὼ ! ἐκραύγασεν ἀνὴρ ἀθλητικοῦ ἀναστήματος, γενίτσαρος ἐκ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ σουλτάνου, ὀνόματι Χασσὰν, καὶ ὥρμησε κατὰ τοῦ τείχους. Τριάκοντα λογάδες γενίτσαροι ἠκολούθησαν αὐτόν· τότε Φράγκοι καὶ Ἕλληνες ὥρμησαν εἰς τὸ προσβληθὲν μέρος συμπλακέντες μανιωδῶς καὶ κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας ἐγχειρίδια καὶ κοντὰ ξίφη, ῥόπαλα καὶ πελέκεις ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν. Ἐργάται, ἐργαζόμενοι εἰσέτι εἰς τῶν τειχῶν τὴν ἐπισκευὴν, ἐφόρμων πανταχόθεν μετὰ δικελλῶν, πτυαρίων καὶ πελέκεων· δεκαοκτὼ ἐκ τῶν ἀναδραμόντων ἐχθρῶν ἐφονεύθησαν, ἀλλ' ὁ Χασσὰν μάχεται εἰσέτι κρατῶν τὴν ἀσπίδα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἡ ῥομφαία του περιφέρεται τρομερῶς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, ἵσταται καὶ προβαίνει, ἀναπηδᾷ καὶ κλίνει πρὸς τὰ κατω, κτυπᾷ καὶ ἀποφεύγει τοὺς κτύπους καὶ προβαίνει μέχρις οὗ τέλος φθάνει εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ῥήγματος.

— Κάτω ! κάτω ! ῥίψατέ τον ἠκούσθη φωνὴ λέγουσα, ἀλλὰ μετὰ γιγαντιαίους ἀγῶνας ἀνετινάχθη ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ παρευθὺς ἐρρίφθη κατὰ γῆς· ἀλλ' αὖθις ἀνηγέρθη καὶ ἔκραξε· « Τὴν ἐπαρχίαν ! τὴν ἐπαρχίαν ! » καὶ τῷ ὄντι ἦτο ὁ πρῶτος ἐχθρὸς ὅστις ἔθεσε τὸν πόδα ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐπὶ τοῦ χριστιανικοῦ τείχους. Τότε ἀπὸ τοῦ προμαχῶνος τοῦ ἁγ. Νικολάου μέχρι τοῦ ἁγι Νικήτα ἠκούετο ἡ κραυγὴ, « Μόνος Θεὸς εἶναι ὁ Θεὸς, καὶ Μωάμεθ ὁ Προφήτης του !

— Ἅγιε Γεώργιε, προστάτα τῆς πόλεως ! Ῥίψατέ τον κάτω ! »

— Ἅγ. Λουκᾶ, προστάτα τῆς Γενούης ! ἔκραξεν ὁ Ἰουστινιάνης, ὁρμήσας πρὸς τὴν συμπλοκήν. Μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ἠκούσθη ἄγριος ὠρυγμὸς, καὶ τὸ αἱματόφυρτον πτῶμα τοῦ ἀθλητικοῦ γενιτσάρου ἐρρίφθη κάτω ἐν μέσῳ τῆς ἀγρίας ὁμάδος τῶν συντρόφων του. Ἀλλὰ τὴν πρᾶξίν του ἀπεφάσισαν νὰ μιμηθῶσιν ἄλλοι.

Καὶ ἤδη πανταχόθεν οἱ προσαρτώμενοι γενίτσαροι ἐφώρμων κατὰ τῶν τειχῶν. Ἐπί τινα ὥραν μετὰ παντοειδῶν ὅπλων καὶ διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν οἱ Ἕλληνες ἀνθίσταντο γενναίως, ἐπιπίπτοντες κατὰ τῶν ἀναβαινόντων καὶ ἀπωθοῦντες αὐτοὺς πρὸς τὰ κάτω· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὰ βλέμματα μετεβλήθησαν, καὶ οἱ γενίτσαροι δὲν ἐμάχοντο πλέον πρὸς τὸ τεῖχος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ἀνὰ δύω ἢ τρεῖς ἀνεπήδων πρὸς βοήθειαν τοῦ προαναβάντος.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἔρριψε πρὸς τὸν Ἰουστινιάνην βλέμμα ἀπελπισίας· ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς Γενούης εἶπε ψυχρῶς·—Τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος ἐχάθη· ἂς δράμωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν !

— Ἐμπρὸς λοιπόν ! ἔκραξεν ὁ Καῖσαρ.

Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν βέλος ἔτρωσε τὴν χεῖρα τοῦ Ἰουστινιάνη· ὠχριάσας δὲ ἐκ τοῦ πόνου καὶ στηριχθεὶς ἐπὶ τοῦ προμαχῶνος ἐφώναξε· — Πρέπει ν' ἀποσυρθῶ καὶ νὰ δέσω τὴν πληγήν μου.

— Μεῖνε, πρὸς Θεοῦ ! εἶπεν ὁ Παλαιολόγος, ὑπόμεινε ὀλίγον ἀκόμη· ἡ πληγή σου εἶναι ἐλαφρά· ἂς ὑπερασπισθῶμεν τὸ ἐσώτερον τεῖχος, ἔχομεν καιρόν.

— Ἐπιστρέφω, Μεγαλειότατε ! εἶπε καὶ ἀπεχώρησεν.

— Ὦ ! τὸν κατάρατον ! ἔκραξεν ὁ Χρυσολωρᾶς.

— Ἄνδρες ! ὀπισθοχωρήσατε ἐν τάξει· ἠμποροῦμεν ἀκόμη νὰ κερδήσωμεν τὴν ἡμέραν ! εἰς τὸ ἐσώτερον τεῖχος !

— Προφυλάττου, Μεγαλειότατε ! ἔκραξεν ὁ Γαλεώττης τρέχων πλησίον του.

— Ὁ δειλὸς σκύλος ! ἔκραξεν ὁ Καντακουζηνός.

— Εἰς τὸ ἔσω τεῖχος ὅλοι μας !

Οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Βαρβαριανοὶ ἤρχισαν νὰ φεύγωσι. Νέοι γενίτσαροι ἐσωρεύοντο ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ὅμως ὁ Κωνσταντῖνος περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τοῦ εὐαρίθμου σώματος τῶν πιστῶν φίλων του ἐμάχετο βῆμα πρὸς βῆμα ἀποσυρόμενος εἰς τὸ δεύτερον τεῖχος.

Οἱ ἐγχώριοι στρατιῶται συνηνώθησαν, καὶ διὰ τελευταίαν φορὰν ἔκραζον· — Ὁ Καῖσαρ ! ὁ Καῖσαρ ! ἡ Παναγία βοηθός μας ! Καντακουζηνέ !

Οἱ Βαράγγιοι, ὑπηρετοῦντες εἰς τὸ μέρος τοῦ τῆς πόλεως συνεσωματώθησαν στενῶς περὶ τὸν αὐτοκράτορα. Οὕτω δὲ καὶ τοι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐ-

ξωθεν εἰσερχομένων ἐχθρῶν ηὐξάνετο ἐπικινδύνως, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ Καντακουζηνὸς, ὁ Χωνιάτης καὶ ὁ Χρυσολωρᾶς κατέβησαν ἐν καλῇ τάξει κάτω, εἰς τὸ μεταξὺ τῶν δύω τειχῶν διάστημα.

Ἀλλ' αὐτοῦ ἔληξε πᾶσα στρατιωτικὴ τάξις. Οἱ ἐπιδραμόντες γενίτσαροι, πανταχόθεν εἰσρέοντες, οἱ φεύγοντες Φράγκοι, οἱ προθυμούμενοι μᾶλλον εἰς τὸ νὰ πολεμήσωσιν ἢ νὰ σωθῶσιν Ἕλληνες, στρατιῶται καὶ ἐργάται, ὅλοι συνπιεζόμενοι πρὸς τὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, ὠθοῦντες καὶ ὠθούμενοι καὶ παρηγκωνίζοντες καὶ πνευστιῶντες, κατέστρεψαν τὴν τακτικὴν ὑποχώρησιν. Τοῦρκοι καὶ χριστιανοὶ ἀναμεμιγμένοι ἔτρεχον ἐπὶ τὰ πρόσω, τόπος συμπλοκῆς δὲν ὑπῆρχε, κραυγαὶ ἠκούοντο τετραυματισμένων καὶ ἀδυνάτων ἐνῷ κατεπατοῦντο, καὶ τὰ πάντα ἦσαν πλήρη ἀποτροπαίου συγχύσεως καὶ ἀκατανοήτου θορύβου.

Καὶ ὅμως ὁ Χρυσολωρᾶς ἠκολούθει ἐκ τοῦ πλησίον τὸν αὐτοκράτορα, ἐν ᾧ ἔσπευδε πρὸς τὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ἀπεῖχον ἀπ' αὐτῆς τριάκοντα περί που ὀργυιὰς, ἤκουσεν ὁ Ἐμμανουὴλ τὸν ἦχον βαρείας πληγῆς καὶ εἶδε τὸν Κωνσταντῖνον κλονούμενον. Ἐγχειρίδιόν τι ἐτραυμάτισεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου, ἀλλ' ἡ χεὶρ ἡ διευθύνασα τὸ ὅπλον δὲν ἐγένετο ποτὲ γνωστή.

— Ἐπληγώθης, Μεγαλειότατε; ἠρώτησεν ὁ Χρυσολωρᾶς μετὰ τρόμου.

Ὁ Καῖσαρ δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἔλυσε τὴν πορφύραν ἣν ἐφόρει ἐπὶ τῆς πανοπλίας.

— Ἐλπίζω, Μεγαλειότατε, ὅτι ἡ πληγὴ δὲν εἶναι βαρεῖα, εἶπε μετὰ μεγαλητέρας ταραχῆς ὁ Χρυσολωρᾶς, ἐν ᾧ κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν συνεπιέσθησαν ἀμφότεροι ἐντὸς τοῦ πλήθους ἀποπειρωμένου νὰ εἰσέλθῃ ἔνδον τῆς πύλης.

Καὶ τότε ἤκουσε τὴν ἐσχάτην φωνὴν τοῦ ἀγωνιῶντος Κωνσταντίνου· « Οὐκ ἔστι τις τῶν χριστιανῶν τοῦ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ; » (*). Ἀλλ' εὐθὺς παρεσύρθη ἀπὸ κῦμα πλήθους μακρὰν τοῦ αὐτοκράτορος, ὥρμησε κατὰ τοῦ τείχους τῆς πύλης, ἐπάλαισεν ὑπὲρ τῆς ζωῆς του, καὶ ἐπὶ τέλους κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐνδότερον τεῖχος.

Ἔκτοτε οὐδεὶς ποτε εἶδε ζῶντα Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον. Εἴτε δὲ, ὡς τινες λέγουσιν, ἐφονεύθη ὑπὸ γενιτσάρου δὶς τραυματισθεὶς, εἴτε, ὡς ἄλλοι ἀξιοῦσι, κατεπατήθη καὶ κατεπιέσθη παρὰ τὴν πύλην, εἴτε ἐστράφη καὶ μαχόμενος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διεπεράσθη ὑπὸ μυρίων πληγῶν, ποτὲ δὲν ἔγεινε γνωστόν. Βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν ὥραν τῆς καθόδου ἐκ τοῦ ἔξω τείχους καὶ τῆς διόδου τῆς πύλης τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ, ἀπέπτη τὸ γενναῖον καὶ βασιλικὸν πνεῦμα τοῦ τελευταίου τῶν Παλαιολόγων.

(*) Δούκ. Κεφ. ΛΘ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

—ooo—

Ἀποστείλας τὸν Ἐμμανουὴλ κομιστὴν τῶν ὁδηγιῶν του, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ᾐσθάνθη ἑαυτὸν ἡσυχότερον, ὡς ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Θεοδώρα ἦτο ἀσφαλὴς, ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν συνέβαινεν εἰς αὐτόν. Λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐνεθάρρυνε τοὺς κτίστας, ἐκ τῶν ὁποίων ᾐσθάνετο ὅτι ἐξηρτᾶτο ἡ περαιτέρω διατήρησις τῆς θέσεως ἐκείνης, διότι οἱ ἀγῶνες τῶν μαχητῶν κατὰ τῶν προσβολῶν τοῦ κριοῦ ἦσαν πρόσκαιροι. Ὁ δὲ Λεόντιος καὶ ὁ Ἀχμὲτ πασᾶς, συνενωθέντες, συνεκέντρωσαν ὅλας αὐτῶν τὰς προσπαθείας ὅπως καταστρέψωσι τὰ σχέδια τοῦ Νικηφόρου. Ὅθεν αὐτοὶ μὲν κατέκοπτον τὰ σχοινία τὰ συγκρατοῦντα τοὺς σάκκους διὰ κοπτερῶν μαχαιρίων προσηρτημένων ἐπὶ ξύλων μακρῶν· οἱ δὲ πολιορκούμενοι ἀντικαθίστων τὰ σχοινία δι' ἀλύσεων· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀπέσπων πάλιν αὐτὰς διὰ ν' ἀφήνωσιν ἀνενόχλητον τὴν κίνησιν τοῦ κριοῦ κατὰ τῆς πύλης. Ἄλλοι δὲ διὰ μακρῶν μοχλῶν ἀπώθουν καὶ ἀνύψουν τοὺς σάκκους ἐν ᾧ ἐρρίπτοντο πρὸς τὰ κάτω, καὶ οὕτως ἐγένετο καταφανὲς ὅτι μετὰ τὴν τρίτην κατάπτωσιν τοῦ κριοῦ ἡ πύλη μετεβλήθη εἰς σκελετὸν, καὶ οἱ πολιορκοῦντες παρεσκευάζοντο ἵνα εἰσέλθωσιν.

Ὁ Λεόντιος ἔδωκε διαταγὴν ὅπως ὁ κριὸς διευθυνθῇ κατὰ τῶν στροφίγγων, καὶ μετὰ ἕνα ἢ δύω κτύπους ὁ ἄνω στρόφιγξ, ἐξησθενημένος ἤδη ἐξερριζώθη καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῶν ὄπισθεν τῆς πύλης ἀνεγερθέντος αὐτοσχεδίου διαφράγματος.

Ἑξήκοντα ἢ ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν γενναιοτέρων στρατιωτῶν εἰσεπήδησαν εὐθὺς εἰς τὸ ῥῆγμα. Ἀλλ' οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους ἱστάμενοι τοξόται ἔχυσαν κατ' αὐτῶν τοσοῦτον ῥαγδαίαν καὶ θανατηφόρον βροχὴν βελῶν καὶ λίθων, ὥστε οἱ εὑρεθέντες περιπεπλεγμένοι ἐντὸς τοῦ διαφράγματος ἐφονεύθησαν ὅλοι ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων.

Ἑτέρα ὁμὰς ἐχθρῶν ἐπέπεσεν ἵνα τοὺς φονευθέντας ἀντικαταστήσῃ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀπήντησαν τοσαύτην τρομερὰν σφαγὴν, ὥστε ὁ Λεόντιος ἠναγκάσθη ν' ἀνακαλέσῃ τοὺς στρατιώτας.

— Ὀπίσω, στρατιῶται! ὀπίσω! ἂς δοκιμάσωμεν τὸ πῦρ, ἔκραξε.

Τότε ἀναμμένη δᾶς ἐτέθη εἰς τὴν πύλην, ἀλλ' εὐθὺς οἱ Βραγγιοι ἔρριψαν λαγήνους ὕδατος ἐπὶ τοῦ πυρός. Κατὰ πρῶτον ἐφάνη ὅτι ἡ πυρὰ διεδόθη, ἀλλ' ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος διέταξε νὰ ἐπιχύσωσιν ὑγρὸν χῶμα.

Παρὰ δὲ τὸ τεῖχος ὑπῆρχε λόφος χώματος ὅθεν ἐπληροῦντο οἱ σάκκοι· εὐθὺς λοιπὸν ἐπέχυσαν ὕδωρ, καὶ εἴκοσι βραχίονες ἤρχισαν νὰ κατασκεδάζωσι λάσπην ἐπὶ τοῦ ἀναφλεγέντος ὄγκου, καὶ οὕτως ἡ πυρὰ κατεσβέσθη.

— Πλησιάσατε τὴν μηχανὴν, καὶ δοκιμάσατε πάλιν! ἔκραξεν ὁ σατράπης.

Ὁ κριὸς διευθύνθη τότε κατὰ τοῦ διαφράγματος, καὶ τὰ ἁμάξια ἐξ ὧν συνίστατο τοῦτο κατεσυντρίβησαν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι παρεσκευάζοντο νὰ εἰσρεύσωσι καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς συμπλοκὴν διὰ χειρῶν, ὅτε ἐξαίφνης ἠκούσθησαν κραυγαὶ ἐκ τοῦ βορεοδυτικοῦ μέρους, καὶ ἄγριος κοπετὸς διεχύθη εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως.

— Ἐχάθημεν! ἐχάθημεν! φεύγετε! φεύγετε!

Τῷ ὄντι, ὅτε ὁ Χρυσολωρᾶς κατώρθωσε νὰ εἰσχωρήσῃ διὰ τῆς πύλης τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ πορευθῇ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τείχους, παρετήρησεν ὅτι ἐξέλιπε πᾶσα ἐλπὶς ἀντιστάσεως. Οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ εἰσήρχοντο ἀναμὶξ εἰς τὸ τεῖχος, ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες πολιορκητῶν εἰσέρρεον, καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη.

Μόνον δὲ ἔμενεν αὐτῷ τὸ νὰ εὕρῃ, εἰ δυνατὸν, τὸν Ἀκόλουθον πρὶν ὁ ἐχθρὸς φθάσῃ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Εὐτυχῶς εὑρέθη ἵππος δεδεμένος εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, ἀνήκων εἰς ὑπηρέτην σταλέντα πολλάκις τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη τῆς πόλεως, καὶ πηδήσας ἐπ' αὐτοῦ ἔδραμεν ὡς μανιώδης εἰς τὸ Φανάριον.

— Τετέλεσται! ἱππότα Ἐδουάρδε.

— Ποῦ εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ;

— Δὲν γνωρίζω· τὸν εἶδα πληγωμένον· παρεσύρθη ἀπὸ τὸ κῦμα τοῦ πλήθους. Σῶσαι τὸν ἑαυτόν σου!

— Βαράγγιοι, σώσετε τὴν ζωήν σας! ἐβόησεν ὁ Δὲ Ῥυστών. Σχηματίσατε τετράγωνον! συνασπισθῆτε!

Ἀλλ' αἱ διαταγαὶ ἦσαν πλέον μάταιαι. Πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς δύσιν, πρὸς ἄρκτον οἱ Χριστιανοὶ διεσκορπίζοντο, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ εἰσήρχοντο ἐν τάξει, καὶ ταχέως ἡνώθησαν μετὰ τῶν συντρόφων των τῶν εἰσελθόντων διὰ τοῦ ῥήγματος τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ.

— Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φραντζῆ, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος βλέπων τὰ γινόμενα. Ἠμποροῦμεν νὰ κρυφθῶμεν εἰς τοὺς κήπους!

Καὶ χωρήσαντες ἐπὶ τὰ πρόσω ἔσπευδον ἵνα σώσωσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν· ἀλλὰ τοσοῦτον συνεχῶς ἠναγκάζοντο νὰ κάμωσι περιστροφὰς, ὥστε παρῆλθεν ὁλόκληρον τέταρτον ὥρας πρὶν φθάσωσι πλησίον τοῦ παλατίου. Περίλυπος ὅμως εἶδε συρφετὸν Τούρκων κατακλύοντα τὰς εἰσόδους αὐτοῦ.

Μόλις δὲ ἐξεβιάσθησαν αἱ πύλαι τῶν ἀνακτόρων, καὶ ὁ Ζώσιμος μετὰ τοῦ Βαλὶδ καὶ τῶν στρατιωτῶν του εἰσῆλθον διευθυνόμενοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φραντζῆ. Ἡ συρροὴ τοῦ πλήθους δὲν ἦτο εἰσέτι μεγάλη, καὶ ἐλθόντες παρὰ τὴν οἰκίαν εὗρον ὅλας τὰς πύλας ἀνοικτὰς, ὡσεὶ ὅλοι οἱ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες ἔφυγον.

Ἐνῷ δὲ προβαίνουσιν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ζωσίμου, ἃς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου ἵνα ἴδωμεν πῶς εἶχον οἱ ἐν αὐτῇ.

Ἐπί τινα ὥραν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἐμμανουὴλ καὶ τοῦ Βαρλαὰμ, δὲν ἠκούετο οὐδεὶς ἔκτακτος θόρυβος. Ὁ ἦχος τοῦ κανονοβολισμοῦ ἐξηκολούθει μὲν, ἀλλὰ δὲν ηὔξανεν, ἤρχιζε μάλιστα καὶ νὰ ἐλαττοῦται.

— Δὲν νομίζετε, εἶπεν ἡ Θεοδώρα, ὅτι ὁ πυροβολισμὸς εἶναι ἀσθενέστερος ἢ πρὸ ἡμισείας ὥρας;

— Ναί, ἀπεκρίθη ἡ Κ. Χωνιάτου· εἴθε νὰ ἦναι καλὸν σημεῖον!

— Τὸ κατ' ἐμὲ, εἶπεν ἡ Εὐφρασία, ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἤθελεν ἐμψυχώσει τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον εἰς τόσον μέγαν βαθμὸν γενναιότητος, ἐὰν δὲν ἔμελλε τελευταῖον νὰ τὸν στέψῃ μὲ τὴν νίκην.

— Ἂς ἐλπίζωμεν ἀκόμη, ἐπανέλαβεν ἡ Θεοδώρα, καὶ ἐὰν ἡ ἡμέρα ἀποβῇ ὀλεθρία διὰ τὴν πόλιν, ἂς παρακαλῶμεν ὅπως σωθοῦν οἱ ἀγαπητοί μας.

— Δὲν πρέπει πλέον νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ἀνέκραξεν ἡ Εὐφρασία μετ' ὀλίγα λεπτὰ, δὲν παρατηρεῖτε ὅτι ὁ πυροβολισμὸς ἔπαυσεν ὁλοτελῶς;

— Σιωπή! εἶπεν ἡ Θεοδώρα, σιωπὴ, ἀκούω πατήματα!

— Κυρία! Κυρία! καλὰ νέα! οἱ Τοῦρκοι ἀποσύρονται! ἔκραξεν ὁ Βαρλαάμ.—Ἡ θύρα ἠνοίχθη ἀμέσως.

— Εἶσαι βέβαιος, Βαρλαάμ; εἶσαι βέβαιος; Τὸν ἠρώτων ὅλαι ὁμοφώνως.

— Βεβαιότατος! βεβαιότατος! ἤμην μάλιστα πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν δευτέραν αὐλὴν τοῦ παλατίου, ὅταν ὁ ἄρχων Κουροπαλάτης ἔφθασεν ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, καὶ μὲ εἶπεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀπεσύροντο ἀπὸ τὸ βόρειον τεῖχος· ἀπὸ ἐκεῖ ἤρχετο αὐτός.

— Δόξα τῷ Θεῷ!

— Δόξα τῷ Θεῷ! ἔκραξεν ὁ Βαρλαὰμ, δὲν τὸ ἤλπιζα! Δὲν ἀκούετε ὅτι ὁ κανονοβολισμὸς ἐτελείωσε σχεδὸν ὅλως διόλου;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα.

— Ἀλλὰ δὲν βλάπτει, κυρίαι μου, νὰ περιμείνετε ἀκόμη ὀλίγον ἐδῶ μέσα.

— Βέβαια, Βαρλαὰμ, θὰ σταθῶμεν μέσα, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐμβῶμεν ἀμέσως· ὁμοιάζομεν θαμμέναι ζωνταναί.

— Ἀλλὰ μὴν ἀπομακρύνεσθε, εἶπεν ὁ γέρων.

Καὶ οὕτως ἔπραξαν· ὁ δὲ Βαρλαὰμ εἰσῆλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν αὐλήν. Καὶ μετὰ τὸν βραχὺν αὐτοῦ περιορισμὸν, ἡ μεταβολὴ τῆς θέσεως ἀπὸ τὸ βαθὺ σκότος τῆς φυλακῆς εἰς τὴν θέαν τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν σκιὰν τοῦ καθαροῦ ἀέρος κατεγοήτευσαν αὐτὸν, καὶ ἐστάθησαν περὶ τὸ ἓν τέταρτον ἀναψυχόμεναι καὶ συνομιλοῦσαι.

— Δὲν σᾶς φαίνεται τώρα, εἶπεν ἐπὶ τέλους ἡ Θεοδώρα, ὅτι αἱ ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος ἐρχόμεναι φωναὶ εἶναι δυνατώτεραι;

— Ὄχι!.. σᾶς φαίνεται..; ἀπεκρίθη ἡ Μαρία Χωνιάτου· ἀλλὰ πρὶν προφέρῃ τι περιπλέον ἡ βοὴ τῆς ἐσχάτης ἐφόδου διεχύθη περὶ τὴν πόλιν. Περίφοβοι αἱ γυναῖκες κατετεράχθησαν, διότι πρὶν δὲν εἶχον ἀκούσει τρομερώτερον κρότον, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν κρύπτην· καὶ κλειδώσασαι τὴν θύραν συνεπιέσθησαν πλησίον ἀλλήλων ὡς ἐὰν ἐζήτουν παρηγορίαν καὶ βοήθειαν. Μετ' οὐ πολὺ ἤκουσαν βήματα, καὶ ὁ Βαρλαὰμ πλησιάσας εἶπε·

— Κυρίαι! σᾶς φέρω λυπηρὰ νέα! ἑτοιμασθῆτε διὰ χειρότερα. Οἱ γενίτσαροι ὁδηγοῦνται ἀπὸ τὸν ἴδιον σουλτάνον· ὅλοι λέγουν ὅτι τίποτε δὲν τοὺς ἀντιστέκεται. Πιθανὸν νὰ μὴν ἠμπορέσω νὰ ἔλθω πάλιν ἐδῶ. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς διαφυλάττῃ!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἡ Ἄνα Πατελάρη ἐπέρασε τὴν νύκτα ἐν ἀνησυχίᾳ μεγίστῃ. Δὲν ἐβοφεῖτο οὔτε περὶ τῆς ζωῆς της, διότι θὰ ἐδέχετο εὐχαρίστως τὸν θάνατον, ἀλλ' οὔτε ἀτίμωσιν, διότι μόνον τοῦ συζύγου της τὸ ὄνομα ἤρκει νὰ τὴν προστατεύσῃ· ἀλλ' ἀνεπόλει ἀδιακόπως τὴν ἰδέαν, ὅτι, χωρὶς τῆς συμπράξεως καὶ τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ, ἡ πόλις δὲν ἤθελε καταντήσει εἰς τοσαύτην τρομερὰν δυστυχίαν, ὅτι οὐδεὶς ἐπρόφερεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἄνευ κατάρας, ὅτι καὶ αὐτὴ ἕνεκα ἐκείνου ἐθεωρεῖτο μετ' ἀποστροφῆς καὶ καταφρονήσεως, καὶ ὅτι εἴτε οἱ πολιορκοῦντες εἴτε οἱ πολιορκούμενοι ὑπερίσχυον, ἔμελλεν ἐπίσης νὰ ἦναι τὸ ὄνειδος καὶ τὸ ἐξουθένημα τῶν ἀνθρώπων. Ἀποκοιμηθεῖσαν ἐν τούτοις ἐξύπνισεν αὐτὴν ὁ θόρυβος τῆς ἐφόδου, καὶ ἐννόησεν ὅτι ἔφθασε τὸ τέλος τῆς πόλεως· ἀνεγερθεῖσα δὲ εὐθὺς ἀπέρριψε πᾶσαν παρὰ τοῦ Βαρλαὰμ προσενεχθεῖσαν περιποίησιν, καὶ, προϊούσης τῆς πρωΐας, ἀπεφάσισεν ἐν τῇ ἀνυπομονησίᾳ αὐτῆς νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδούς. Ἐξελθοῦσα δὲ εὗρεν αὐτὰς σχεδὸν ἐρήμους, αἱ δὲ δύο ἢ τρεῖς γυναῖκες ἃς ἀπήντησεν ἔτρεχον πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, καὶ ἐκεῖ σχεδὸν αὐτομάτως διευθύνθη καὶ αὐτή.

Ἐν ᾧ δ' ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Ἁγ. Σοφίαν, ὁ ὄχλος συνεπυκνοῦτο· γυναῖκες πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, καὶ πανταχόθεν τῆς πόλεως συνωθοῦντο πρὸς τὴν δυτικὴν εἴσοδον καὶ εἰσήρχοντο εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ στοάν. Ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου τοῦ κίονος τοῦ Κωνσταντίνου, εἴτε ἕνεκα φανατικοῦ αἰσθήματος, εἴτε κατὰ τύχην, ἐκάθητο ταλαίπωρός τις, καὶ πάντες σχεδὸν οἱ παρ' αὐτὸν διαβαίνοντες ἐφαντάζοντο ὅτι ἦτο ἐκεῖνος πρὸς ὃν ὁ Ἄγγελος *Κυρίου* ἔμελλε νὰ δώσῃ τὴν ῥομφαίαν τῆς ἀπελευθερώσεως, καὶ νὰ προστάξῃ αὐτὸν ἵνα ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἀπίστους.

Ἡ Ἄννα, ἔχουσα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τὴν εὐαισθησίαν τῶν συμπολιτίδων αὐτῆς, ἤρχισε νὰ μολύνεται καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸ αἴσθημα τοῦ φόβου, καὶ νὰ συμμετέχῃ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἐν μόνῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἄσυλον. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ περιμείνῃ ἐκεῖ τὴν κρίσιν, καὶ μετὰ κατευσπευσμένου ἀλλὰ τρέμοντος βήματος ἀνέβη τὰς ὀλεθρίας βαθμίδας.

Ἐνόμιζέ τις ὅτι παραφροσύνης ἐπιδημία ἐνέσκηψεν εἰς τὴν πόλιν· ποτὲ ἴσως τοσοῦτον κάλλος δὲν συνέρρευσεν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον· μακραὶ μέλαιναι κόμαι, κυανοῖ ὀφθαλμοί, ἦθος μεγαλοπρεπὲς Χίων καὶ Λεσβίων παρθένων, εὔθυρπτοι μορφαὶ τῶν εὐγενεστέρων γυναικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ξανθοὶ βόστρυχες καὶ σαξωνικὰ θέλγητρα Κιρκασίων, ἡγεμονικὰ σώματα καὶ μεγαλοπρεπὲς κάλλος Ἀκαρνάνων καὶ Ἀλβανῶν. Καὶ νάρθηξ καὶ ναὸς καὶ κατηχούμενα ὅλα ἦσαν πλήρη, εἰς μόνον δὲ τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων παρῆσαν δύο ἢ τρεῖς Ἐπίσκοποι καὶ τινες ἱερεῖς μετὰ τοῦ Πριμικηρίου, τοῦ Σκευοφύλακος, τοῦ Μεγάλου Οἰκονόμου, τοῦ Χαρτοφύλακος, τοῦ Τελετάρχου καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν τῆς Ἁγ. Σοφίας. Ὀλίγοι δέ τινες ἄλλοι ἧττον γνωστοὶ κληρικοὶ παρευρίσκοντο ὁμοίως, ἀλλὰ μετά τινος ἐκπλήξεως παρετηρεῖτο ἡ ἀπουσία τοῦ Γενναδίου. Δέεται καὶ μεσιτεύει ὑπὲρ ἡμῶν, ἐψιθύρισάν τινες περιϊστάμενοι, ἂν καὶ εἶναι ἀπὼν σωματικῶς. Αἱ προσευχαί του δύνανται ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τοῦ κελλίου του καθὼς καὶ ἐκ τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας. Τὸ μέγα αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας ἐνισχύετο ἀδιακόπως· ἡ στιγμὴ καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι ἔμελλον νὰ εἰσελάσωσι περιεμένετο ἀνυπομόνως, πᾶσα καρδία ἔπαλλεν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι βεβαίας βοηθείας, καὶ οἱ ἱστάμενοι εἰς τὴν στοὰν τοῦ νάρθηκος προσήλουν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν στήλην τοῦ Κωνσταντίνου, ὅπως ἀναγγείλωσι τὴν χαροποιὰν ἀγγελίαν τῆς καθόδου τοῦ ἀγγέλου.

Οἱ ὀγκώδεις τοῖχοι καὶ αἱ πύλαι τῆς Ἁγ. Σοφίας ἤμβλυνον κατὰ πολὺ τὸν θόρυβον καὶ τὸν ἀλαλαγμὸν τῆς ἐφόδου, καὶ ὅμως ἐνίοτε βαρύτερός τις πυροβόλων ἐκπυρσοκροτισμὸς, ἢ βρονταὶ ἰσχυρότεραι ἔφερον φρίκην καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας. Περὶ μεσημβρίαν ὅμως τὰ πάντα ἐφαίνοντο ἡσυχότερα, καὶ φαιδρὰ ἐλπὶς κατήρχετο εἰς τὴν καρδίαν τινῶν ὑπονοούντων ὅτι τὸ πρῶτον μέρος τῆς προφητείας τοῦ Γενναδίου θὰ ἔμενεν ἀνεκπλήρωτον, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ ἐσώζετο ὥσπερ δευτέρα Νινευὶ μεταμελουμένη, καὶ ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς πόλεως ἠδύνατο νὰ συμβῇ μᾶλλον διὰ φυσικῶν μέσων ἢ δι' ὑπερφυσικῆς ἐπεμβάσεως.

Ὀλίγον ὅμως πρὸ τῆς τελευταίας τῶν γενιτσάρων ἐφόδου, ἥτις ὡς κεραυνὸς ἐκλόνησε τὸ ὀγκῶδες οἰκοδόμημα τοῦ σεβασμίου ἐκείνου ναοῦ, διεσκεδάσθησαν τοιοῦτοι συλλογισμοί. Τότε τὰ ἄπειρα πλήθη ἐγονυπέτησαν ἐπικαλούμενα τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας τὴν μεσιτείαν· ἐπειδὴ δὲ ἡ βοὴ ηὔξανεν ἀδιακόπως, στεναγμοὶ καὶ ὀλοφυρμοὶ καὶ κραυγαὶ ἐξερρήγνυντο ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν ἀσθενεστέρων.

— Μὴ φοβῆσθε! μὴ φοβῆσθε! ἔκραζον ἄλλοι· εἴμεθα ἀσφαλεῖς· καὶ πρέπει νὰ εἴμεθα ἀσφαλεῖς, διότι ὁ Γεννάδιος τὸ εἶπεν· οὐδὲ τρίχα τῆς κεφαλῆς μας θὰ χαθῇ.

Ἀλλὰ συγχρόνως τότε οἱ ἐν τῇ δυτικῇ στοᾷ τοῦ ναοῦ, ἐν αἷς καὶ ἡ Μαρία, εἶδον πλῆθος φυγάδων συρρεόντων εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Κωνσταντίνου.

— Φεύγουν! φεύγουν! οἱ Τοῦρκοι! οἱ Τοῦρκοι! Ἁγία Μήτηρ τοῦ Θεοῦ! οἱ Τοῦρκοι ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν! Κλείσατε τὰς θύρας! κλείσατε καλὰ τὰς θύρας!

Αἱ γυναῖκες ὅσαι ἵσταντο πλησιέστερα τῶν ἀργυρῶν πυλῶν ἀπεπειράθησαν νὰ κλείσωσιν αὐτάς, ἀλλ' ἐπειδὴ βαρεῖς ἦσαν οἱ μοχλοὶ διὰ τὰς χεῖρας των· ἦλθον οἱ ἱερεῖς καὶ ὡς γνωρίζοντες τὸν τρόπον, καὶ ἃς δυνατώτεροι κατώρθωσαν νὰ τὰς κλείσωσιν.

Ἐν δὲ τῇ πλατείᾳ ὑπῆρχον μόνον ἄνδρες διωκώμενοι τῇδε κἀκεῖσε, σφαζόμενοι ὡς πρόβατα, ἐπικαλούμενοι βοήθειαν εἰς μάτην, κραυγάζοντες περιπαθῶς, κατακοπτόμενοι ὑπὸ γιαταγανίων ἢ καταβαλλόμενοι ὑπὸ βαρέων ῥοπάλων. Αἱ κραυγαὶ αὐτῶν ἀντήχουν εἰς τὸν ναὸν τρομερῶς.

— Ὁ ἄγγελος δὲν ἔρχεται!

— Ἔφθασαν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Κωνσταντίνου!

— Πῶς ἀργεῖς, Θεέ! πῶς ἀργεῖς!

— Πολυεύσπλαγχνε Παναγία!

Καὶ διεδίδετο μὲν ὁ φόβος, ἀλλ' ἡ πεποίθησις δὲν διεσκεδάσθη ἐντελῶς.

— Ὦ! θὰ ἔλθῃ! θὰ ἔλθῃ!

— Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐπέρασαν τὴν στήλην!

— Ἀργοπορεῖ μόνον!

— Διότι δὲν ἔχομεν πίστιν.

— Καὶ ὅμως θὰ ἔλθῃ.

— Εἶναι ὁ οὐρανὸς καθαρός;

— Τί σημαίνει ἡ βοὴ αὕτη;

Καὶ ἦτο τρομερὰ ἡ φωνὴ τῷόντι διὰ τοὺς ἀπελπισθέντας ἤδη περὶ τῆς σωτηρίας.

— *Δὰ ἰλλὰχ ἰλλὰ Ἀλλάχ!* Εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησιαν! εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν! — *Μαχομὲτ, ρεσοὺλ Ἀλλάχ!* — Εἰς τὴν ἐκκλησίαν!

— Ἀναβαίνουν! ἔκραξαν ἐκ τῆς στοᾶς.

— Πολυεύσπλαχνε Κύριε!

— Ὦ! εἴθε νὰ φανῇ ὁ ἄγγελος!

— Ποτὲ δὲν θὰ ἔλθῃ!

— Θὰ ἔλθῃ.

— Ἀξίνας καὶ πελέκεις! ἐφώναζον ἔξωθεν· ἀξίνας καὶ πελέκεις! Τρέξετε εἰς τὸν Ἅγ. Ῥωμανόν! τρέξετε εἰς τὸ Φανάριον! Ἔχουν τὴν θύραν κλεισμένην! ἀξίνας ἀξίνας!

Καὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ταραχὴ τρομερὰ, ὀδυνηραὶ κραυγαὶ, ἀμοιβαῖαι ἐπιπλήξεις, κατάραι κατὰ τοῦ Γενναδίου, μάταιαι ἀπόπειραι πρὸς πίστιν τῆς ἀναβαλλομένης βοηθείας καὶ θρηνῶδες χάος φωνῶν.

— Τί νὰ κάμωμεν τώρα;

— Τί θὰ γίνωμεν!

— Ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὸν θόλον!

— Ἀδύνατον!

— Εἰς τὰ κοιμητήρια τῶν αὐτοκρατόρων!

— Ἡ καταστροφή μας ἐνεῖ εἶναι βεβαιοτέρα.

— Ἁγία Μήτηρ τοῦ Θεοῦ! συντρίβουν τὰς θύρας!

— Ἐδῶ! ἐδῶ! Περάσετε ἀπὸ χέρι εἰς χέρι τὰς ἀξίνας! Κτυπᾶτε, κτυπᾶτε! Μὰ τὸν Προφήτην! εἶναι καθαρὸν ἀτήμι! Ὀπίσω! ὀπίσω! τόπον! τόπον! Καὶ οἱ σιδηροῖ ὄγκοι κατέπιπτον βαρεῖς κατὰ τῶν πλουσίως κεκαλυμμένων δι' ἀργύρου κεδρίνων θυρῶν. Οἱ ἔνδοθεν δὲ τῶν πυλῶν ἀπεχώρησαν πρὸς τὰ ὀπίσω· τὸ πλῆθος συνωθεῖτο πρὸς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Ἡ ὡραία πύλη τοῦ ἱεροῦ ἠνοίχθη· γυναῖκες προσεκολλήθησαν περὶ αὐτὴν τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ μοναχαὶ ἐνηγκαλιζοντο τοὺς κίονας τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐπίσκοποι καὶ γερουσιασταὶ ἐγονυπέτουν μετὰ τοῦ ὄχλου, πολλοὶ συνωθοῦντο εἰς τὰς κλίμακας τῶν στοῶν καὶ ἡ πίεσις ηὐξάνετο τρομερῶς. Αἱ κραυγαὶ ὑψοῦντο βαιότεραι ἔξωθεν, καὶ αἱ πληγαὶ κατέπιπτον βαρύτεραι ἐπὶ τῶν θυρῶν.

Ἡ Ἄννα Πατελλάρη ἵστατο ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς ἐκκλησίας τρέμουσα καὶ πικρῶς μετανοοῦσα διὰ τὴν μωρίαν τοῦ ὅτι ἀφῆκε τὸ ἀναλόγως ἀσφαλέστερον καταφύγιον τῆς οἰκίας τοῦ Φραντζῆ. Χίλιοι φόβοι κατετάραττον αὐτήν· ὅτι δὲν ἤθελεν ἀκουσθῇ οὔτε πιστευθῇ, ὅτι ἤθελε συλληφθῇ καὶ μὲ ὅλας της τὰς διαμαρτυρήσεις, καὶ φονευομένη θὰ ἐβεβαιοῦτο ὅτι ἐσιώπησεν.

Ἰδοὺ κρότος τρομερός . . . αἱ πύλαι κατέπισαν!

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν ἐπισυμβᾶσαν σκηνήν; Ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες ἀπίστων εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν ἤδη μεστὴν ἐκκλησίαν. Ὡραῖαι παρθένοι μόλις ἐξελθοῦσαι τῶν πατρικῶν οἰκιῶν, καὶ τοῦτο ἵνα ὑπάγωσιν εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ παλάτια τῶν Καισάρων καὶ εἰς τὰ ἐπάργυρα στασείδια τῆς ἐκκλησίας, ἁρπάζονται ἀπὸ Βουλγάρους ἢ Ἀνατολίτας, γενιτσάρους ἢ ἀξιωματικούς· γλυκεῖα πρόσωπα εἰς τὰ ὁποῖα μόνον πατρὸς ἢ μητρὸς εἶχεν ἕως τότε ἐπιτεθῆ φιλόστοργον φίλημα, γυμνοῦνται ἀπὸ τῶν μακρῶν αὐτῶν ὁλοσυρικῶν πέπλων, ἐξυβρίζονται, ἢ ἐν περιπτώσει ἀμύνης κολαφίζονται, χεῖρες αἵτινες ποτὲ ἄλλοτε δὲν ᾐσθάνθησαν βαρυτέραν ἄλυσιν ἢ ἀδαμάντινα βραχιόλια, δέονται σφιγκτὰ διὰ ζωστῆρος ἢ πέπλου· κομψὰ σώματα, συνειθισμένα νὰ πλαγιάζωσιν εἰς ἁπαλὴν στρωμνὴν ἢ εἰς χρυσὸν θρανίον, ῥίπτονται εἰς τοὺς αἱμοσταγεῖς ὤμους γιγαντοσώμων Τούρκων καὶ κομίζονται ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ κλαυθμοὶ, κατάραι μάταιαι παρακλήσεις, ἄγριαι καὶ ὀξεῖαι κραυγαὶ ἐπλήρουν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπεκαλοῦντο τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Θεοῦ.

— Εἶσαι αἰχμάλωτός μου! ἔκραξε γενίτσαρος ῥίψας τὴν χεῖρα εἰς τὸν ὦμον τῆς Ἄννης Πατελλάρη· καὶ σχίσας τὸν πέπλον της ἡτοιμάζετο νὰ δέσῃ τὰς χεῖράς της.

— Εἶμαι ἡ γυνὴ τοῦ Λεοντίου! εἶμαι ἡ γυνὴ τοῦ Λεοντίου! ἀνέκραξεν.

— Μὰ τὸν προφήτην, ἀπεκρίθη καγχάζων ὁ στρατιώτης, πρέπει νὰ εὕρῃ μίαν ἄλλην. Ἔλα, ἔλα. Καὶ ἀπήγαγεν αὐτὴν κραυγάζουσαν καὶ παλαίουσαν ὅτε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χαλκηδόνος, αἰχμαλωτισθεὶς ἤδη καὶ δεδεμένος, συρόμενος πρὸς τὴν θύραν εἶδεν αὐτὴν καὶ θέλων νὰ τὴν σώσῃ ἐκραύγασε· — Στρατιῶται, ἐὰν τὴν ἐγγίσετε, τρέχετε κίνδυνον! Εἶναι ἡ σύζυγος τοῦ Λεοντίου, τοῦ εὐνοουμένου ὑπὸ τοῦ σουλτάνου!

— Μὰ τοὺς τριάντα ἑπτὰ χιλιάδας προφήτας, εἶπεν ὁ Τοῦρκος, παραμύθια δὲν ἀκούομεν.

— Ἂς τὸ εἴπουν καὶ ἄλλοι, ἀπεκρίθη ὁ ἀρχιερεύς.

— Φέρετέ με εἰς τὸ παλάτιον! Στείλετε νὰ κράξουν τὸν Λεόντιον· σᾶς δίδω ἀδάμαντας, χρυσίον, τὰ πάντα· σώσετέ με μόνον! καὶ φέρετέ με ἐκεῖ.

Ὁ γενίτσαρος ἐστάθη καὶ ἐσυλλογίζετο. Ἡ φιλαργυρία ὑπερίσχυσε.

— Καλὰ, εἶπε, σὲ πηγαίνω ἐκεῖ· καὶ ἐὰν ἦσαι ἡ σύζυγός του, καλὰ, ἂν ὅμως ὄχι, σὲ πέρνω πάλιν.

Καὶ ἔλυσε τοὺς βραχίονάς της, διότι ἐφάνη αὐτῷ ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὅτι ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν. — Πρέπει τώρα νὰ μὲ δείξῃς τὸν δρόμον, εἶπεν, ἐπειδὴ, μὰ τὴν Μέκκαν, εἶναι μεγάλη αὐτὴ ἡ πόλις!

Ἐν ᾧ δὲ ἐξήρχοντο ἐκ τῶν ἀργυρῶν πυλώνων, ἀθλητικὸς Κροάτης, ἀποσταλάζων ἑλληνικὸν αἷμα καὶ τρομερὰν ἔχων πληγὴν, αἱματόφυρτον ἔτι ἐπὶ τοῦ προσώπου, ἐπέρασεν ἀπάγων τὴν Μαρίαν, τοσούτῳ βιαίως ἀνθισταμένην καὶ παλαίουσαν, ὥστε

καί τοι πολὺ αὐτῆς ἰσχυρότερος, ἐβιάσθη νὰ δέσῃ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖράς της.

— Ὦ σῶσέ με! σῶσέ με! ἀνέκραξεν ἡ ταλαίπωρος κόρη ἀναγνωρίσασα τὴν Ἄνναν. Καὶ ἐν ᾧ ὁ Κροάτης κατήρχετο τὰς δυτικὰς βαθμίδας, ἡ Ἄννα ἤκουε τὰς ἀγωνιώδεις κραυγὰς τῆς αἰχμαλώτου, « Ὦ! σῶσέ με, σῶσέ με! »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

—ooo—

— Τώρα λοιπὸν, ἔμβα ἐμπρὸς καὶ ὁδήγει μας, εἶπεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ζωσίμου στρατιωτῶν, ἐν ᾧ ἡ πρώτη κραυγὴ τῆς λεηλασίας ἤρχιζεν ὁπωσοῦν νὰ κατευνάζηται, καὶ αἱ ὀξεῖαι φωναὶ τῶν αἰχμαλωτιζομένων ἢ τραυματιζομένων νὰ ἐλαττοῦνται ἢ μᾶλλον νὰ καταστέλλωνται ἢ καὶ καθόσον ἔλεος ἐχορηγεῖτο καὶ ἐγίνετο δεκτόν.

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ὁ δοῦλος μετὰ τρεμούσης φωνῆς. Ἀλλὰ μὴ λησμονῆτε ὅτι ἐὰν μὲ χάσετε, χάνετε ὅλους τοὺς κόπους σας.

— Μὴ φοβῆσαι, μὴ φοβῆσαι, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς Βαλίδ, οὕτως ὠνομάζετο ὁ λοχαγός· περιπάτει. Τὸ κουφάρι σου εἶναι ἀσφαλές· ἡ σημερινὴ ἡμέρα δὲν εἶναι δι' ἀνθρώπους ὡς σύ· ὁδήγει μας.

Τὰ πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον τείχη, ἔνθα πρὸ μικροῦ ἔτι συνήφθη τοσοῦτον τρομερὰ μάχη, ἦσαν ἤδη σιωπηλὰ καὶ ἔρημα. Ὁ γεννᾶῖος Νικηφόρος Σπαρταλίδης ἔκειτο ἐξηπλωμένος παρὰ τὴν νεωτάτην βελόστασιν, ἥσυχος καὶ γαλήνιος, πρῶτον ἤδη μετὰ τόσας ἡμέρας. Ἡ ἀκένωτος μηχανὴ ἐδείκνυεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἦλθον κατ' αὐτοῦ πρὶν μάθῃ τῆς πόλεως τὴν κυρίευσιν. Ἀκολουθοῦντες τὴν σειρὰν τῶν τειχῶν, ὁλισθηρῶν ποῦ καὶ ποῦ ἐκ τοῦ αἵματος, καὶ ἐνιαχοῦ μεστῶν πτωμάτων, οἱ στρατιῶται οἱ ὑπὸ τὸν Ζώσιμον ἔσπευδον πρὸς τὸ παλάτιον. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν πύλην τοῦ κήπου, τὰ ἐρείπια τοῦ τοίχου, οἱ σωροὶ τῶν ἀνατραπέντων καὶ ἑτοίμων εἰς χρῆσιν λίθων καὶ διάφορα ἄλλα συντρίμματα τρομερᾶς καὶ ἀπηλπισμένης ἀμύνης, καθίστων τὴν διάβασιν σχεδὸν ἀδύνατον.

— Πρέπει νὰ γυρίσωμεν ἀπὸ τὴν Ἁγ. Σοφίαν εἶπεν ὁ Ζώσιμος.

— Κάμε γρήγορα, ἢ θὰ μᾶς προλάβουν ἄλλοι, ἔκραξεν ὁ Βαλίδ.

Κατῆλθον λοιπὸν εἴς τινα στενωπόν, ἐκτεινομένην παραλλήλως ὄπισθεν τοῦ τοίχου τῶν ἀνακτόρων. Τῇδε κἀκεῖσε ἀπήντων αἱματόρρυτα πτώματα, θύματα τῆς διαρπαγῆς καὶ οὐχὶ τῆς μάχης, καὶ τῇδε κἀκεῖσε ὀξεῖαι κραυγαὶ ἐξ οἰκιῶν γειτόνων ἐξερχόμεναι, ἀπὸ συντετριμμένων θυρῶν, ἐδείκνυον ὅτι ἔνδον αὐτῶν ἐξετελεῖτο τὸ ἔργον τῆς ἁρπαγῆς καὶ τῆς λεηλασίας. Ἐν ᾧ δὲ προύχώρουν, μεγάλαι φωναὶ ἀνήρχοντο ἐκ τῆς πόλεως, βαβυλὼν τρομερῶν κραυγῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο ἐνίοτε ἦχοι σάλπιγγος, βροντὴ πυροβόλου, ἢ ἀλαλαγμοί. Ἀπήντησαν δὲ καὶ ἀγέλην (οὕτω πως δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τὸ πρᾶγμα) αἰχμαλώτων, καλογραιῶν, ἐμπόρων, θυγατέρων εὐγενῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς, ἱερέων, συνδεδεμένων ὅλων καὶ ὅλων συνελαυνομένων παρὰ τῶν γενιτσάρων.

Ἀλλ' ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν τῆς Ἁγ. Σοφίας, καὶ πᾶσα σπιθαμὴ ἦτο πεπληρωμένη ὑπὸ συμπύκνου ἀλλὰ φυλάττοντος τάξιν τινὰ πλήθους, ἐκ πρώτης ὄψεως παρετήρησαν ὅτι ὁ σουλτάνος παρίστατο ἐκεῖ αὐτοπροσώπως. Συνθλιβόμενοι ἐντὸς τοῦ πλήθους οἱ περὶ τὸν Ζώσιμον, ἐπλησίασαν ταχέως εἰς τὰς μεγάλας δυτικὰς πύλας. Ἐκεῖ ἐφαίνετο ὁ Μωάμεθ καθήμενος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἵππου ὃν ἀνέβαινεν ἀπὸ πρωΐας. Πασσάδες καὶ ἰμάμαι καὶ γενίτσαροι περιεκύκλουν αὐτὸν, πολύτιμα δὲ συντρίμματα εἰκόνων καὶ τιμαλφῶν σταυρῶν καὶ ἱερῶν δισκοποτηρίων καὶ ἀμφίων ἐκκλησιαστικῶν ἔκειντο παρὰ τὰς Ἀργυρᾶς Πύλας. Στρατιῶται εἰσέρρεον ἐντὸς τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου οἰκοδομήματος, τὰ ἱερὰ ἐβεβηλώθησαν, ἡ ἁγία τράπεζα ἔκειτο συντετριμμένη, ξυλουργοὶ καὶ σιδηρουργοὶ ἐκρήμνιζον τὸ μέγα εἰκονοστάσιον, τὸ ἔνδοξον ἐκεῖνο ἀριστούργημα τῆς βυζαντινῆς τέχνης, χιλιάδες βεβήλων χειρῶν καὶ γλωσσῶν κατεμίαινον τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅπου πρὸ ὀλίγων μόλις ὡρῶν ἐτελέσθη μὲν ἡ Χριστιανικὴ θυσία, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος μετὰ τῶν εὐαρίθμων πολεμιστῶν αὐτοῦ ἐμνημόνευσαν τὸν *Σωτῆρα*, ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ ὁποίου παρίσταντο ἤδη.

Πλησίον ἢ μᾶλλον ὄπισθεν τοῦ σουλτάνου, ἵστατο συνοδία αἰχμαλώτων· δύω δ' ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἄνδρες ἐπισημότατοι, Λουκᾶς ὁ Νοταρᾶς καὶ Γεώργιος ὁ Φραντζῆς. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων, οὓς μᾶλλον ἐπειρᾶτο νὰ διακρίνῃ ὁ Ζώσιμος δὲν εἶδεν οὐδένα. Ποῦ ἦσαν λοιπὸν ὁ Χρυσολωρᾶς, ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Χωνιάτης;

— Ἀ! ἔκραξεν ὁ Μωάμεθ ἀποκριθεὶς εἰς εἰδοποίησιν προσελθόντος σατράπου, εἶναι νέον τῷ ὄντι! οὕτω λέγει; Ποῦ εἶναι, ποῦ εἶναι!

Καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν τὸ πλῆθος πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος τῆς πλατείας συνωθεῖτο τῇ δὲ κἀκεῖσε ὅπως ἀνοίξῃ δίοδον. Καὶ ἐπεκράτησε βαθεῖα σιωπή.

— Σιωπή! ἰδοὺ ὁ αὐτοκράτωρ!

— Τόπον! τόπον! — Παραμερίσετε!

Ἐπὶ αὐτοσχεδίου φορείου ἐξ εὔρωστοι ἄνδρες ἐκόμιζον νεκρὸν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν σουλτάνον· ἦτο δὲ ὁ νεκρὸς· γυμνὸς παντὸς εἴδους ὅπλου, ὁ ἐπενδύτης αὐτοῦ ἦτο κατεσχισμένος, ἡ μορφὴ τοῦ λειψάνου ἀνδρὸς πεντηκοντατοῦς, μορφὴ ἀγαθὴ καὶ ἔτι ἡγεμονικὴ, καὶ φέρουσα τὴν σκληρὰν τῆς ἀγωνίας ἔκφρασιν, προερχομένην συνήθως ἐκ πληγῆς σιδήρου. Τὸ φορεῖον ἐτέθη κατὰ γῆς, καὶ εἷς τῶν κομιστῶν εἶπε·

— Ὑψηλότατε, ἰδοὺ ὁ αὐτοκράτωρ!

Ὁ δὲ Μωάμεθ στραφεὶς πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους ἠρώτησε· — Τινὲς ἀπὸ σᾶς θὰ ἐγνώρισαν τὸν Κωνσταντῖνον· αὐτὸς εἶναι;

Ὁ Φραντζῆς πλησιάσας ἀπεκρίθη· — Ὁ νεκρὸς οὗτος

δὲν εἶναι οὐδεὶς ἄλλος εἰμὴ ἐκείνου ὅστις πρὸ δύω ὡρῶν ἦτο αὐτοκράτωρ. Οἱ χρυσοῖ ἀετοὶ τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ ἀρκοῦσι νὰ εἴπωσιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τοῦτο, ὅπως ἡμεῖς δὲν θέλομεν λησμονήσει ποτὲ τὴν μορφὴν αὐτοῦ. Θεὸς ἀναπαύσοι τὴν ψυχήν του! εἶπε γονατίσας καὶ χύσας δάκρυα πικρά. Ἀπέθανεν ὡς Καῖσαρ καὶ ὡς μάρτυς!

Ὁ δὲ Μωάμεθ μετά τινα σιωπὴν εἶπεν· — Ἂς παραληφθῇ τὸ σῶμά του ἐντίμως ἕως ὅτου διατάξωμεν τὴν κηδείαν του. Δὲν ἔχομεν πόλεμον κατὰ τῶν νεκρῶν. Τώρα ἀκολουθῆτέ με! Καὶ συνοδευθεὶς ὑπὸ τῶν πρώτων σατραπῶν ἐπέζευσε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἁγ. Σοφίαν.

— Ἐμπρὸς τώρα! εἶπεν ὁ Ζώσιμος, καὶ ὁδηγῶν τοὺς στρατιώτας διέβη μετὰ δυσκολίας τὴν πλατεῖαν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ παλατίου. « Ὀπίσω! ὀπίσω! » ἠκούσθη λέγουσα φωνὴ γιγαντιαίων γενιτσάρων φρουρούντων ἐκεῖ.

— Εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Λεοντίου, εἶπεν ὁ Βαλίδ.

— Ἂς ἦναι καὶ τοῦ προφήτου ὑπηρέτης, ἀπεκρίθη γενίτσαρος καὶ μὰ τὴν πίστιν μου, ἐὰν ἔλθῃ ἓν βῆμα παρεμπρὸς, θὰ ὑπάγῃ νὰ ἐνταμώσῃ τὸν κύριόν του.

— Δὲν πειράζει, ἠμπορῶ νὰ σᾶς ὁδηγήσω ἀπ' ἄλλο μέρος, εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ ὁ Ζώσιμος.

Ἐλθόντες δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ, προέβησαν πρὸς τὴν *θύραν τῶν σταύλων*. Ὁ ἥλιος, καίτοι πρὸς τὸ τέλος τοῦ Μαΐου, ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, αἱ ὁδοὶ ἦσαν σχεδὸν σκοτειναὶ· αἱ κραυγαὶ καὶ ὁ θόρυβος κατηυνάζοντο, τὸ πάθος καὶ τὸ μῖσος ἐτέλεσαν μέχρι τινὸς τὸ ἔργον αὐτῶν· καὶ ἀπαντῶντες ἀποσπάσματά τινα στρατιωτῶν οἱ περὶ τὸν Ζώσιμον ἔφθασαν ἀπέναντι τῆς θύρας πρὸς ἣν ὡδηγοῦντο. Ἦτο δὲ ἔσωθεν κεκλεισμένη, ἀλλ' ἄνευ τινος φρουρᾶς· βιάσαντες δὲ αὐτὴν εἰσῆλθον εὐκόλως εἰς τὴν περιοχήν.

— Τώρα λοιπὸν φανῆτε προσεκτικοί, εἶπεν ὁ δοῦλος· θὰ σᾶς ὁδηγήσω εἰς τὸ ἴδιον μέρος, καὶ ὕστερον κάμετε τὸ ἔργον σας.

Μετὰ τοῦτο ἐστράφησαν περὶ γωνίαν τινὰ τῶν κτιρίων. Τὰ δένδρα τοῦ κήπου τοῦ Φραντζῆ ἐχρησίζοντο ὑπὸ τῆς ἀμφιλύκης. Εἷς τοῖχος καὶ μία ἀδύνατος θύρα ἐχώριζον τοὺς καταδιώκτας ἀπὸ τῶν θυμάτων αὐτῶν.

— Ζώσιμε! ἠκούσθη φωνή τις ἐκ παραθύρου τοῦ πρὸς ἀριστερὰν οἰκήματος.

Ὁ δοῦλος ἀνέβλεψε καὶ εἶδε τὸν φωνάζοντα· ἦτο ὁ Βυρστώ. Καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἠκούσθη κρότος, καὶ ὁ Ζώσιμος ἔπεσε νεκρός.

Τρέξετε κατεπάνω του ἔκραξεν ὁ Βαλίδ. Καὶ τινες μὲν τῶν στρατιωτῶν ἐπροσπάθησαν νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν, οἱ δὲ λοιποὶ περιεκύκλωσαν τὸν πεσόντα ὁδηγόν των.

— Εἶναι ἀνωφελές, εἶπεν ὁ Βαλίδ· αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι νεκρὸς καθὼς ὁ Ἀλῆς. Κακὴ δουλειὰ διὰ ἡμᾶς. Τί θὰ κάμωμεν τώρα;

— Τίποτε δὲν εὑρίσκομεν τώρα, εἶπε στρατιώτης.

— Πρέπει νὰ τρέξωμεν ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσωμεν τὸν Λεόντιον· ἴσως γνωρίζει πῶς νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ. Ἀλλ' ἂς πιάσωμεν τὸν φονέα.

Καὶ φρόνιμος μὲν ἦτο ἡ ἀπόφασις δυσεκτέλεστος ὅμως. Ἱκανὴ ὥρα παρῆλθεν ἕως οὗ εὑρεθῇ εἴσοδος, ἔτι δὲ περισσοτέρα ἕως οὗ ἐρευνηθῶσιν αἱ δίοδοι· οὔτε ὑποσχέσεις οὔτε ἀπειλαὶ ἐκώλυσαν τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς διαφόρων πραγμάτων. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Βαλίδ συνήγαγε τοὺς περὶ αὐτὸν, ἔμαθεν εἰς τὴν Ἁγ. Σοφίαν ὅτι ὁ Λεόντιος ὑπῆγεν εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ ἵνα ἐπιστατήσῃ πρὸς διατήρησιν τάξεώς τινος καὶ ἀσφαλείας τῶν δημοσίων κτιρίων. Ὅτε δὲ ὁ Βαλίδ ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου ὁ προδότης Λεόντιος ἐλέγετο ὅτι εὑρίσκετο, ὁ ἥλιος ἔδυσε. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν ἐκ τῆς στέγης τῆς Ἁγ. Σοφίας οἱ μουεζῖμαι ἔψαλλον τὴν πρώτην αὐτῶν προσευχήν· « Μόνος θεὸς εἶναι ὁ θεὸς, καὶ Μωάμεθ προφήτης τοῦ θεοῦ! Προσευχήθητε! προσευχήθητε! ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

—ooo—

Ὁ Βυρστὼ ἱστάμενος παρὰ τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον, ὅτε ἐβεβαιώθησαν πλέον ὅτι ἡ πόλις ἐκυριεύθη, εἶπεν· — Ἐὰν τώρα δὲν σωθῶμεν, δὲν μένει ἐλπὶς περὶ τῶν λοιπῶν.

— Ἔχεις δίκαιον, εἶπεν ὁ ἱππότης. Ἀλλὰ πρέπει νὰ σώσωμεν πρῶτον τὸν αὐτοκράτορα.

Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τρομερὰ κραυγὴ ἠκούσθη.

— Ὁ αὐτοκράτωρ ἔπεσεν! ἔκραξεν ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς τρέχων μετὰ τοῦ πλήθους.

— Σῶσε τὴν ζωήν σου, Δέ-Ῥυστὼν, εἶπεν ὁ μέγας Δρουγγάριος, πλησιάσας καὶ δραμών. Εἶδα τὸν αὐτοκράτορα πεσόντα!

— *Ἐκεῖνον* νὰ σώσωμεν δὲν ἠμποροῦμεν πλέον ἀλλὰ *τοὺς ἄλλους* ἴσως, εἶπεν ὁ Βυρστώ.

Καὶ ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν Βαράγγιον, ὅστις ἐγνώριζε λεπτομερέστατα ὅλας τὰς διόδους καὶ παρόδους τῆς πόλεως, τρία περὶ που μίλια περιπατήσαντες, ἐντὸς εἴκοσι λεπτῶν ἔφθασαν πνευστιῶντες καὶ ἐξηντλημένοι πρὸ τῆς πύλης τοῦ παλατίου. Ἡ μανία τῶν κατακτητῶν ἐβόα μακρὰν, ἐντὸς δὲ τοῦ παλατίου ἦτο ἔτι σιγή.

— Τετέλεσται! εἶπεν ὁ Βυρστὼ ἀπαντήσας τὸν γέροντα Βαρλαὰμ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ οἴκου. Τώρα, ἱππότα μου, σὺ μὲν πήγαινε εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου, ἐγὼ δὲ ἄφες νὰ σὲ φέρω εἰδήσεις. Σὺ βοηθεῖς τὰς γυναῖκας, καὶ ἐγὼ ἐκτελῶ μόνος καλήτερα τὸ ἔργον μου.

— Ἀνοίξατε, ἀνοίξατε τὴν θύραν! εἶμαι ἐγώ! ἔκραξεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἔξωθεν τῆς ἀποθήκης τοῦ πάγου.

Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν φρίκην τῶν δύο ἑπομένων ὡρῶν; Κατὰ προτροπὴν τοῦ ἱππότου Ἐδουάρδου, ἡ Θεοδώρα καὶ οἱ σύντροφοι αὐτῆς ἐκρύβησαν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὑπογείου δώματος, αὐτὸς δὲ καὶ ὁ Βαρλαὰμ ἐστάθησαν πλησίον τῆς θύρας ἐπὶ σκοπῷ, ἐὰν εἰσχωρήσωσι στρατιῶται πρὸς

διαρπαγὴν καὶ μέχρι τοῦ κήπου, νὰ γίνωσιν ἢ οἱ μόνοι αἰχμάλωτοι ἢ τὰ μόνα θύματα. Ἡ κραυγὴ τῆς λεηλατουμένης πόλεως ἔφθανε μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ζοφεροῦ καὶ ὑγροῦ καταγωγίου, ποτὲ μὲν βαρυτέρα ἄλλοτε δὲ ἀσθενεστέρα, μέχρις οὗ ἐφάνη ὅτι κατεστάθη βαθμός τις τάξεως πέριξ τοῦ παλατίου, καὶ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τοῦ ὑπογείου ἤρχισε ν' ἀμαυροῦται.

— Ὑπόμενε, ὑπόμενε, φιλτάτη, εἶπεν ὁ ἱππότης ἔξωθεν. Νομίζω ὅτι ὁ μέγας κίνδυνος ἐπέρασε. Δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὁ σουλτάνος θὰ ἔλθῃ μετ' ὀλίγον νὰ κατοικήσῃ ἐδῶ, καὶ τότε ὅλοι οἱ κῆποι θὰ θεωρηθοῦν ἱεροί.

— Καὶ τότε ; . . . ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα.

— Τότε, ἀπεκρίθη ὁ σύζυγός της, πρέπει νὰ συλλογισθῶμεν ἐὰν πρέπῃ νὰ δραπετεύσωμεν, ἢ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὸ ἔλεος τοῦ σουλτάνου, διότι δὲν εἶναι στερημένος ἐπιεικείας, καὶ νὰ παρακαλέσωμεν ὑπὲρ τῆς ἐξαγορᾶς μας. Ἀλλ' ἂς περιμείνωμεν τὸν Βυρστὼ ἕως νὰ σκοτεινιάσῃ· ἐὰν ἀποτύχῃ καὶ δὲν ἔλθῃ, ἐγὼ πρέπει τότε νὰ ἐξέλθω.

Οὕτως ἐπέρα ὁ καιρὸς ταλαντευομένων αὐτῶν μεταξὺ φόβου καὶ ἐλπίδος· ἡ ἀποθήκη ἦτο πλέον σκοτεινή· διὰ δὲ τῆς ὀπῆς τοῦ κλειθρου ὁ ἱππότης εἶδεν ὅτι ἡ ἀμφιλύκη ἐξέλιπεν. Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ὑπογείου, ἤκουσε βήματα ταχέα ἢ μᾶλλον βαρέα, καὶ ἤκουσε τὸν Βυρστὼ λέγοντα ἔξωθεν·—Γρήγορα ἄφησέ με νὰ ἐμβῶ.

Ὁ Δὲ-Ῥυστὼν καὶ ὁ Βαρλαὰμ ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὴν μεταμφίεσιν τοῦ συντρόφου των. Ἦτο δὲ ἐνδεδυμένος ὡς δερβίσης ἐκ τῶν *Μεβλεβὶ Χανέδων* τινὸς ὁποίους ἔβλεπομεν σήμερονεἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἔφερεν ὑπὸ τὴν μασχάλην εὐμέγεθές τι δέμα, τὸ ὁποῖον ῥίψας κατὰ γῆς ἤρχισε νὰ λύῃ λέγων·

— Καιρὸν νὰ χάνωμεν δὲν ἔχομεν· ἰδοὺ ἡ μόνη μεταμφίεσις διὰ τῆς ὁποίας ἠμποροῦμεν νὰ περάσωμεν, καὶ ἰδοὺ τέσσαρες ἐνδυμασίαι. Ἡ κυρία Δὲ Ῥυστὼν καὶ οἱ λοιποὶ πρέπει νὰ ἐνδυθῆτε χωρὶς νὰ χάσετε στιγμήν. Τὰ Γενουήνσια καὶ Βενετικὰ πλοῖα ἀναχωροῦν τώρα ἀπὸ τὸν λιμένα. Ὑπεσχέθην εἰς ἕνα ναύτην εἰς τὴν πύλην τοῦ κήπου ἑκατὸν ἀμουράτεια νὰ μᾶς φέρῃ εἰς πλοῖον, καὶ νομίζω ὅτι εἶναι ἄξιος ἐμπιστοσύνης.

— Ἤκουσές τι περὶ τοῦ πατρός μου ; ἠρώτησεν ἡ Θεοδώρα περίφοβος.

— Εἶναι αἰχμάλωτος καὶ ἄοπλος. Περὶ τοῦ Κυρίου Χρυσολωρᾶ, δὲν ἔμαθα τίποτε· ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐὰν τὸν συνέβαινε δυστύχημά τι, ἤθελα τὸ μάθει.

— Καὶ ὁ σύζυγός μου; ἠρώτησεν ἡ κυρία Χωνιάτου.

— Ὁ ἔξαρχος, εἶναι καλὰ· περὶ τούτου εἶμαι βέβαιος, ἀπεκρίθη ὁ Βυρστὼ μετὰ μικρόν, ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ μὴν ἀργοπορῆτε. Εἶμαι βέβαιος, ἐξηκολούθησεν ἀποτεινόμενος χαμηλῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν ἱππότην Ἐδουάρδον, ὅτι δὲν ἀδικήσαμεν τὸν Ζώσιμον μὲ τὰς ὑποψίας μας. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι δὲν ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν πλέον ἀπὸ αὐτόν.

— Πῶς ; ἠρώτησεν ὁ Ἐδουάρδος.

Ὁ Βυρστὼ διηγήθη τὴν τύχην τοῦ προδότου.—Τώρα, ἄρχων μου, εἶπε, δὲν ἠξεύρω τί ἕτοιμα χρήματα ἢ ἀδάμαντας ἔχεις μαζῆ σου· ἀλλὰ θὰ σὲ χρειασθοῦν ὅλα. Τὰ Γενουήνσια πλοῖα εἶναι τὰ μόνα μέσα τῆς φυγῆς, ἀλλὰ ζητοῦν ναύλους ἱκανοὺς νὰ πτωχεύσουν καὶ αὐτοκράτορα.

— Ἡ σύζυγός μου φέρει μαζῆ της ἀδάμαντας ἱκανοὺς νὰ πληρώσουν τὰ ἔξοδα ὅλων.

— Τοῦτο δὲν τὸ γνωρίζω, ἄρχων μου· ἀλλ' ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἄλλως, ἄφησέ με εἰς τὴν τύχην μου. Ποτὲ δὲν ἤλπιζα ὅτι ἤθελα ἐπιζήσει σήμερον, οὔτε ἤθελα τοῦτο ἐκτὸς μόνον διὰ νὰ γίνω ὠφέλιμος.

— Ὄχι, Βυρστὼ, ἀπεκρίθη ὁ Μέγας Ἀκόλουθος· μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ, θὰ σωθῶμεν ὅλοι μας. Ἀλλὰ τί ἐννοοῦσες εἰπὼν ὅτι ὁ Ἔξαρχος εἶναι καλὰ; ἐπερώτησεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος χαμηλῇ τῇ φωνῇ.

— Βέβαια εἶναι καλὰ, ἄρχων μου. Τὸν εἶδα ἐγὼ ὁ ἴδιος πίπτοντα μεταξὺ τῶν τειχῶν· καὶ μ' ὅλον ὅτι ἐπίστευε μίαν μόνην Ἐκπόρευσιν, εἶμαι ὅμως βέβαιος ὅτι ὅστις ἀποθνήσκει ὑπὲρ τῆς χριστιανοσύνης, ἀποθνήσκει ὡς μάρτυς.

— Ὁ δυστυχὴς Χωνιάτης ! καὶ ὁ Χρυσολωρᾶς ;

— Εἶπα ἁπλῆν τὴν ἀλήθειαν. Περὶ αὐτοῦ δὲν γνωρίζω τίποτε, ἂν καὶ ἤκουσα τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν μεγάλων αἰχμαλώτων, καὶ εἶδα πολλοὺς ἀπὸ αὐτούς· τὸ ἔνδυμα τοῦτο μ' εὐκολύνει νὰ περιφέρωμαι παντοῦ.

Ἀφ' οὗ δὲ ὅλοι ἐνεδύθησαν τώρα, εἶπεν ὁ Βαράγγιος, ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, νὰ σιωπᾶτε, καὶ νὰ ἀφήνετε νὰ ὁμιλῶ ἐγώ. Πολλοὶ Τοῦρκοι ἔχουν τάξιμον νὰ φυλάττουν σιωπὴν, ὥστε ἠμπορεῖτε καὶ σεῖς νὰ περάσετε ὡς τοιοῦτοι· περιπατεῖτε μόνον κοντά μου.

Καὶ διὰ τοῦ τερπνοῦ καὶ εἰστέτι ὡραίου ἐκείνου κήπου διήρχοντο ἐσχάτην φορὰν, βαδίζοντες κατὰ μῆκος πρὸς τὴν δυτικὴν διέξοδον τῶν ἀνακτόρων, καὶ οὐδὲν ἀπαντήσαντες καθ' ὁδόν. Τινὰ τῶν πέριξ παραθύρων ἐφωτίζοντο, ἀξιωματικοὶ συνέῤῥεον διὰ τῆς πύλης, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ πρωτίστη εἴσοδος τῶν Καισάρων, ἄγριαι κραυγαὶ, δηλοῦσαι εὐθυμίαν καὶ κραιπάλην, ἠκούοντο ἐκ τῆς πόλεως, τῇ δὲ κάκεῖσε ἐφαίνετο λάμψις πρὸς βορρᾶν, ἀντανακλῶσα τυχαίαν ἢ κακοβούλως ἀναφθεῖσαν πυρκαϊάν, καὶ ὅοπλοι καὶ ἄνευ κωλύματος ἔφθασαν εἰς τὸ σήμερον καλούμενον Γιαλί-Κιόσκι, κείμενον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Κερατίου κόλπου. Λύτοῦ εὗρον φρουρὰν πέντε ἢ ἓξ στρατιωτῶν.

— Ἀφήσατε νὰ λαλήσω ἐγὼ, εἶπε πάλιν ὁ Βυρστώ. Δὲν τρέχομεν κίνδυνον ἐὰν συλλογιζώμεθα καλά.

— Κάνεις δὲν περνᾷ ἀπ' ἐδῶ, εἶπεν ὁ δεκανεὺς τῆς φρουρᾶς.

— Ὁ Ἀλλὰχ εἶναι μέγας, ἤρχισεν ὁ Βυρστὼ χαμηλῇ τῇ φωνῇ καὶ βαθμηδὸν ἀναβιβάζων αὐτήν· καὶ οἱ ὑπηρέται τοῦ Ἀλλὰχ εἶναι ἐπίσης μεγάλοι. Διὰ τοῦτο ἐπεριμέναμεν, διὰ τοῦτο ἀγρυπνήσαμεν, διὰ τοῦτο ἐδεόμεθα, καὶ σήμερον ἠξιώθημεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἀρχηγὸν τῶν πιστῶν καθήμενον εἰς τὸν θρόνον τοῦ τελευταίου τῶν Καισάρων. Γένοιτο ! Γένοιτο ! οἱ ὑπηρέται τοῦ Ἀλλὰχ θὰ περνοῦν ἀπ' ὅπου ἄλλοι ἄνθρωποι δὲν ἠμποροῦν νὰ πε-

ράσουν, καὶ ἀλλοίμονον εἰς ὅποιον τοὺς ἐμποδίζει νὰ εὐγαίνουν καὶ νὰ ἐμβαίνουν! Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον. .

— Χασσὰν, καλήτερα νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ περάσουν, εἶπέ τις τῶν στρατιωτῶν· ἐδούλευσαν καλὰ χθές.

— Περάσετε λοιπόν, εἶπεν ὁ δεκανεὺς, ἀλλὰ μὰ τοὺς σκρανταεπτὰ χιλιάδας Προφήτας, θὰ σᾶς ἦναι εὐκολώτερον νὰ εὔγετε, παρὰ νὰ ἐμβῆτε.

Καὶ καλύπτουσαι καλῶς τὰς κεφαλὰς αἱ δύω ὡραῖαι νέαι καὶ ἡ δέσποινα Χωνιάτου ἠκολούθουν τὸν Βυρστώ. Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος ἤρχετο κατόπιν. Ἐνώπιον δ' αὐτῶν ἐξετείνετο ὁ Κεράτιος Κόλπος. Ὤ! πόσον διάφορον τῆς πρωΐας εἶχε τὴν ὄψιν, καὶ ὅμως πόσον ὡραίαν! Ἐξ Γενουήνσια ἢ Βενετικὰ πλοῖα ἵσταντο ἔξω ἕτοιμα πρὸς ἀπόπλουν, καὶ ἀπὸ τοῦ παραλίου τὰ πεπληρωμένα ὑπὸ ἐπιβατῶν καταστρώματα αὐτῶν ἦσαν εὐδιάκριτα· τὰ δὲ ἱστία αὐτῶν φαινόμενα ἐκ δυσμῶν ἐλεύκαζον ὡς χιὼν ἐν μέσῳ τῶν σκιῶν τῆς ἑσπέρας. Καταντικρὺ δ' ὑψοῦντο αἱ στέγαι καὶ τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ, ἐφ' ὧν ἐκυμαίνετο ἡ σημαία τῆς Γενούης. Κατὰ καλὴν τύχην οἱ φυγάδες δὲν κατενόουν τὴν πλήρη σημασίαν τοῦ πολυήχου θορύβου ὅστις ἐπέτα ἐπὶ τῶν ὑδάτων βορειοδυτικῶς· ἐκεῖ τὸ ἔσχατον πλοῖον ἀνέσυρε τὴν ἄγκυραν· πλῆθος ἀνθρώπων ἐκάλυπτε τὴν προκυμαίαν, καὶ συνωθεῖτο καὶ ἠγωνία καὶ μετ' ἀπελπισίας προσέβλεπε τὸ μόνον μένον τῆς σωτηρίας καταφύγιον. Τὰ πάντα ἐλησμονήθησαν ἐκτὸς τοῦ πόθου τῆς συντηρήσεως τῆς ζωῆς ἢ τῆς οἰκογενείας· μητέρες μετὰ καρδιοσπαράκτων κραυγῶν ἐπεκαλοῦντο τὸν κυβερνήτην διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Παναγίας, διὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰς πληγὰς τοῦ Χριστοῦ, νὰ τὰς δεχθῇ ἐπὶ τοῦ πλοίου, νὰ δεχθῇ τοὐλάχιστον τὰς θυγατέρας των καὶ ν' ἀφήσῃ αὐτάς, μίαν κἂν θυγατέρα, τὴν ὡραιοτέραν τῆς οἰκογενείας· ἄνδρες μανιωδῶς ἀπεπειρῶντο νὰ κρατήσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου, καὶ ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῶν ναυτῶν· φύλακες μετὰ γυμνῶν ξιφῶν ὑπερασπίζοντο τὴν ἐπὶ τῆς στενῆς σανίδος διάβασιν τῶν ὀλίγων εὐνοουμένων, ἐν ᾧ οἱ πολλοὶ ἐπέστρεφον ὀπίσω ἐν σιωπηλῇ ἀγωνίᾳ, ἄφινον κραυγὰς ἀπελπισίας, πάντες ἀνέστιοι καὶ ἄοικοι καὶ πρόχειρα θύματα τῶν ἀγρίων, οἵτινες ἀχαλίνωτοι καὶ ἐκβεβακχευμένοι περιείρχοντο τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Εἰς τὴν ἄκραν τοῦ Κερατίου κόλπου, ὅθεν διέβαινον ἤδη, ἡ μάχη ὑπῆρξε μανιώδης, καὶ πολυάριθμα ἠκρωτηριασμένα πτώματα ἐμαρτύρουν ὅτι τῆς πόλεως οἱ πρόμαχοι ἐξεπλήρωσαν γενναίως τὸ ἑαυτῶν καθῆκον. Τῇδε κἀκεῖσε οἱ τελευταῖοι τοῦ στρατοπέδου ὑπηρέται περιφερόμενοι ἐσκύλευον τοὺς νεκρούς, ἀλλ' οὐδεὶς στρατιώτης ἢ ἀνὴρ βαθμοῦ τινος ἐφαίνετο.

— Βυρστώ, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, πρόσεχε τὴν κυρίαν Εὐφρασίαν, καὶ ἐγὼ φροντίζω διὰ τὴν κυρίαν Χωνιάτου καὶ τὴν σύζυγόν μου.

— Πολὺ καλὰ, καὶ μὲ τὴν χάριν τῆς Παναγίας φθάνομεν γρήγορα. Καθ' ὅλον δὲ τὸ μῆκος τῆς προκυμαίας ὑπῆρχε μία μόνη λέμβος ἐκτὸς τῆς ἱσταμένης πρὸ τῆς πύλης τοῦ κήπου. Ἡ ἄλλη ἦτον ἠγκυροβολημένη εἰς ἀπόστασίν τινα πρὸς βορρᾶν.

— Ἰδοὺ, παλληκάρι μου, εἶπεν ὁ Βυρστώ.

— Μίαν στιγμὴν, ἀπεκρίθη ὁ ἀρνησίθρησκος κύριος τῆς λέμβου. Πρῶτα τὰ χρήματα, ἀλλέως δὲν σαλεύω ἀπ' ἐδῶ.

— Λάβετα· ἑκατὸν ἀμουράτεια, εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, καταθλίβων δυσκόλως τὴν ἀγανάκτησίν του· ἰδού.

Τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀπόσπασμα Τούρκων στρατιωτῶν ἐφάνη προερχόμενον ἐκ τοῦ βορείου μέρους, προηγουμένου ἀξιωματικοῦ ἐπισήμου κατὰ τὸ φαινόμενον. Ὁ Βυρστὼ ἀνεγνώρισεν εὐθὺς τὸν Λεόντιον.

— Ναὶ, ἑκατὸν ἀμουράτια ἐζήτησα, ἀπεκρίθη ὁ ναύτης, αἱ τιμαὶ ὅμως ἀνέβησαν· καὶ ἢ πρέπει νὰ μὲ δώσετε διακόσια, εἰ δὲ μὴ δὲν πατεῖτε εἰς τὴν λέμβον μου.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ Δὲ Ῥυστὼν, ἀλλ' οὔτε λεπτὸν περισσότερον. Κύτταξε καλὰ, ἐὰν δὲν μᾶς δεχθῇς εὐθὺς, θὰ σὲ καταμηνύσω εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀξιωματικὸν, ὅποιος καὶ ἂν ἦναι. Ἐὰν χαθῶμεν ἡμεῖς, θὰ χαθῇς καὶ σὺ μὲ ἡμᾶς.

Τὸ ἐπιχείρημα ἐπέτυχε, καὶ ἡ λέμβος ἐπλησίασεν. Ἡ Θεοδώρα ἐπέβη πρώτη, καὶ ἐνῷ ἐπέβαινε δευτέρα ἡ Μαρία Χωνιάτου, ἡ Εὐφρασία κατὰ τύχην εἶδε τὴν σειρὰν τῶν αἰχμαλώτων, οἵτινες συνώδευον τοὺς προσερχομένους στρατιώτας, καὶ λησμονήσασα τὴν μεταμόρφωσίν της ἀνεφώνησεν·

— Ἐμμανουὴλ, Ἐμμανουὴλ!

— Μὰ τὸν Μωάμεθ, ἔκραξεν ὁ Λεόντιος, δὲν εἶναι δερβίσης! Πιάσετέ τους ὅλους.

Καὶ ἐπηκολούθησε βραχὺς μὲν ἀλλὰ δεινὸς ἀγών. Ὁ Βαρλαὰμ ἦτο ἄοπλος, καὶ ἔπεσε κατὰ πρώτην προσβολήν· ὁ δὲ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Βυρστὼ ἐσώζοντο εὐκόλως ἐὰν κατελίμπανον τὴν Εὐφρασίαν, ὑπὲρ ἧς ἐμάχοντο. Ὁ Ἐμμανουὴλ, αἰχμάλωτος δέσμιος, ἦν ἁπλοῦς θεατὴς, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἡ συμπλοκὴ ἐλήξεν. Ἡ Εὐφρασία ἀπεσπάσθη καὶ συνελήφθη· ἀπωθοῦντες δὲ τοὺς μᾶλλον κατ' αὐτῶν ἐπιδραμόντας, ὁ μέγας Ἀκόλουθος καὶ ὁ Βαράγγιος ἐπήδησαν εἰς τὴν λέμβον καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἐκ τῆς προκυμαίας.

— Ἆ! ἔκραξεν ὁ Λεόντιος, ἐνῷ ἡ Θεοδώρα ἐν τῇ ταραχῇ αὐτῆς ἔρριψεν ἐξ ἀπροσεξίας τὸ κάλυμμα τῆς μορφῆς, ἡ Θεοδώρα Φραντζῆ! Πέντε χιλιάδες ἀμουράτεια δίδω εἰς ὅποιον τοὺς πιάσῃ! Νὰ ἐκεῖ μία ἄλλη λέμβος!

Δὲν ἐχρειάζετο προσφορὰ δευτέρα. Τέσσαρες πρόθυμοι στρατιῶται ἐρρίφθησαν εἰς τὴν λέμβον, καὶ ἐξέπλευσαν.

— Βυρστώ! εἶπεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος, λάβε τὸ ἓν κουπὶ καὶ δός με τὸ ἄλλο. Τώρα, δοῦλε, κωπηλάτησε χάριν τῆς ζωῆς σου· εἶμαι βεβαιότατος ὅτι, ἐὰν μᾶς προφθάσουν, ἡ στιγμὴ ἐκείνη εἶναι ἡ ὑστερινή σου. Βυρστὼ, δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἐάν ποτε ἔβαλες τὰ δυνατά σου, βάλετα τώρα.

Τὸ κατάστρωμα, οἱ κοιτῶνες, τὸ ὑπόστρωμα, ὅλαι αἱ θέσεις τοῦ *Μαργαρίτου τῆς Ἀδριατικῆς* ἦσαν πλήρεις ἐπιβατῶν· ἐδῶ μήτηρ ἔθλιβεν ἐπὶ τοῦ στήθους ἀσθενὲς βρέφος, τὸ μόνον λείψανον τῆς εὐδαίμονος καὶ πλουσίας οἰκογενείας της, ἐκεῖ συμβία περιπτυσσομένη τὸν σύζυγόν της ἐθρήνει ὡς παράφρων τὴν ἀπώλειαν τῆς οἰκογενείας της· παρ' αὐτὴν εὔρωστος ἀνὴρ, καλύψας τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τοῦ πίλου ἐφαίνετο κυριευμένος ὑπὸ σπασμῶν καὶ παραφορᾶς, καὶ παρεκεῖ, κοράσιον ῥιφθὲν κατὰ τύχην εἰς τὸ πλοῖον ἐφαίνετο μόνον ἐν μέσῳ ἀγνώστου κόσμου. Παρὰ δὲ τὸ πηδάλιον ἵσταντο τρεῖς ἢ τέσσαρες ἱππόται συνδιαλεγόμενοι μελαγχολικῶς· ἦν δὲ καὶ ἐκκλησιαστικός τις μεταξὺ αὐτῶν, πρὸς ὃν ἐστρέφοντο οἱ ἐνίοτε περιϊστάμενοι μετὰ προσοχῆς ἵνα ἀκούσωσιν ἢ προτείνωσι παρατήρησιν.

— Μὰ τὸν Ἅγιον Λουκᾶν, ἔκραξεν ὁ κυβερνήτης ἰδοὺ καὶ ἄλλη λέμβος· θαῤῥοῦν οἱ τρελοὶ ὅτι ἔχομεν τόπον ἐδῶ διὰ μίαν οὐγγίαν περισσότερον.

Καὶ οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα. Μικρὰ λέμβος ἐφάνη πλησιάζουσα πρὸς τὸ πλοῖον, κωπηλατούντων τῶν ἐν αὐτῇ μετὰ δυνάμεως μὲν μεγάλης, ἀλλὰ μετὰ μικρᾶς ἐπιδεξιότητος. Τρεῖς ἄνδρες ἐκωπηλάτουν καὶ δύω γυναῖκες ἐκάθηντο. Ὄπισθεν ὅμως τῆς λέμβου, εἰς πεντήκοντα περίπου ὀργυιῶν ἀπόστασιν, ἐπήρχετο ἑτέρα λέμβος μετὰ ταχύτητος μεγίστης, ἀφροβολούσης τῆς πρώρας ὑπὸ τὰς προσπαθείας τῶν κωπηλατῶν, καὶ ἀκουομένων παρακελευσμάτων ἐκ τοῦ παραλίου.

— Ἔκτακτον περιστατικὸν καὶ σημαντικὸν τοῦτο, εἶπεν ὁ Καρδινάλιος Ἰσίδωρος· διότι οὗτος ἦτο ὁ παριστάμενος εἰς τὴν πρύμναν κληρικός. Πλοίαρχε, λάβε τους ἐπάνω, λάβε τους, δι' ἀγάπην Θεοῦ.

— Ποτέ! ἐφώνησεν ὁ κυβερνήτης. Ὁ *Μαργαρίτης* δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ἄλλον ἐπιβάτην δι' ὅλα τὰ πλούτη τῆς Βενετίας.

— Αἴ! ἀπὸ τὸ πλοῖον! ἐπιβάται! ἔκραξεν ὁ Βυρστώ.

— Νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος! ἀπήντησεν ὁ κυβερνήτης.

— Πέντε χιλιάδας κορώνας ἕως εἰς τὴν Βενετίαν! ἔκραξεν ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος.

— Οὔτε πενήντα χιλιάδες! Μακρυά, μακρυά.

— Μὰ τὴν Ἁγ. Μαρίαν, εἶπεν ὁ Καρδινάλιος Ἰσίδωρος, εἶναι ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος Δὲ Ῥυστών! Πλοίαρχε, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ γίνῃ. Κύριοι, δὲν θὰ συγχωρήσετε τοῦτο.

— Ἔχετε δίκαιον, μὰ τὸν Ἅγ. Γεώργιον, ἔκραξεν ὁ ἱππότης Μαυρίκιος Δ' Ἀργενσὼν, εἷς τῶν ἀρίστων πολεμιστῶν ἐπὶ τῆς πολιορκίας. Κύτταξε καλὰ, πλοίαρχε, ἢ λάβε τους, ἢ τὸ σπαθί μου καὶ τὸ στῆθός σου θὰ γνωρισθοῦν καλήτερα.

— Ἐὰν πρέπῃ νὰ τοὺς λάβω, πρέπει νὰ τοὺς λάβω, ἀπεκρίθη ὁ κυβερνήτης, ἀλλὰ θὰ λάβω καὶ τὰ χρήματα ἢ οὕτως ἢ ἄλλως.

Τὸ πλοῖον ἔστρεψε τὴν πλευράν, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐχαλάρωσαν ποσῶς τὴν καταδίωξιν· ἡ λέμβος ἔφθασεν ὑπὸ τὸ πλοῖον, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ καταδιῶκται ἐπλησίαζον.

— Τὸ χέρι σου, κυρία! ἔκραξεν ὁ ἱππότης Δ' Ἀργενσὼν· ἀπομακρύνατε τοὺς σκύλους διὰ μίαν στιγμὴν, Δὲ Ῥυστὼν, καὶ σώζεσθε.

— Ὁ ἱππότης Ἐδουάρδος καὶ ὁ Βυρστὼ συνεπλάκησαν μὲ τοὺς ἐχθρούς. Ἡ Θεοδώρα ἀνεσύρθη εἰς τὸ πλοῖον πρώτη, καὶ ἡ Μαρία Χωνιάτου ὕστερον.

— Ἆ, σκύλοι! ἔκραξεν ὁ δ' Ἀργενσὼν, πηδήσας εἰς τὴν λεμβον καὶ κατενεγκὼν μανιώδη πληγὴν καθ' ἑνὸς τῶν Τούρκων.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχον πολλὴν ὄρεξιν νὰ καταστραφῶσι ματαίως, ἐμακρύνθησαν, καὶ κεκμηκότες καὶ ἀπηυδημένοι ὠπισθοπόρουν.

— Ἐχάθησαν λοιπόν! ἐχάθησαν τέλος πάντων! εἶπεν ἀναλυθεῖσα εἰς δάκρυα ἡ Θεοδώρα μετὰ τὸ πρῶτον αἴσθημα τῆς χαρᾶς διὰ τὴν λύτρωσίν της.

Πᾶν ὅ,τι ὁ ἱστορικὸς δύναται νὰ προσθέσῃ περαιτέρω, περιλαμβάνεται εἰς τὰ ἑπόμενα ἔγραφε.

« Γεώργιος Φραντζῆς, Μέγας Πρωτοβεστιάριος τῆς αὐτοκρατορίας, τῷ ἐξοχωτάτῳ ἱππότῃ Ἐδουάρδῳ Δὲ Ῥυστὼν, διαμένοντι ἐν τῷ αὐτοῦ πύργῳ τῆς Ῥυστώνης, εἰς τὴν νῆσον τὴν καλουμένην Βρεττανίαν, χαίρειν.

» Ἀπεσταλμένος τις ἐκ τῆς ὑμετέρας νήσου τὴν καταγωγὴν ἕλκων ἐξαγορασθεὶς, περιμένει ὅπως ἀπέλθῃ εἰς τὰ ἐκεῖσε, καὶ δι' αὐτοῦ, ἐπινεύσει τοῦ σεβαστοῦ Σουλτάνου, γράφω σοι. Γίνωσκε ὅτι εὐνοίᾳ τοῦ κραταιοτάτου ἐμοῦ δεσπότου, οὐ μόνον ἐμαυτὸν ἐξηγόρασα διὰ τῶν ἐσόδων τῶν ἐν Νάξῳ κτημάτων μου, ἀλλὰ καὶ τὴν δέσποιναν Εὐφραστίαν Χωνιάτου, καὶ Ἐμμανουὴλ τὸν Χρυσολωρᾶν, τὰ πάντα κατὰ τὴν πολιορκίαν ἀπολέσαντας. Ἐτελέσθη δὲ ὁ γάμος αὐτῶν τὸν χειμῶνα, πρὸ τῆς ἀποκρέω, καὶ ἤδη σκοποῦσι νὰ ἀπέλθωσιν ἐλεύθεροι εἰς Ἀγγλίαν. Ἀγνοῶ ἐὰν ἴδω ποτε τὴν θυγατέρα μου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Νῦν δὲ σκοπὸν ἔχω τῇ ἐπινεύσει τοῦ σουλτάνου, νὰ κατοικήσω εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου θέλω ἐξιστορήσει διὰ βραχέων τὴν βασιλείαν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τὰ κατὰ τὴν μεγάλην πολιορκίαν. Ὁ σεβαστὸς ἡμῶν ἄναξ ἀνέχεται τὴν Ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ὠνόμασε τὸν Γεννάδιον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Ἀποστέλλω τὰς εὐλογίας μου τῇ θυγατρί μου, καὶ ἐγκαρδίως ἀσπάζομαί σε.

» Ἐκ τῆς Αὐλῆς, τὴν ἕκτην Μαΐου 1454. »

Πιστοποιητικόν.

« Πάντες γινωσκέτωσαν ὅτι Κωνσταντῖνος, ὁ υἱὸς Ἐδουάρδου τοῦ ἐκ Ῥυστώνης, ἱππότου, καὶ τῆς κυρίας Θεοδώρας, συζύγου αὐτοῦ, ἐβαπτίσθη παρ' ἐμοῦ Ἰωάννου Τρεμλέττου, ἐφημερίου τῆς ἐν Ῥυστώνῃ ἐνορίας, σήμερον τὴν ὀγδόην ἡμέραν τοῦ Νοεμβρίου, ἐν ἔτει Σωτηρίῳ Χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ καὶ πεντηκοστῷ τρίτῳ. »

ΤΕΛΟΣ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ